[illegible]

12 [illegible] by S. [illegible]

rarissima.

42

dit s DON QU[illegible]CHOT *die om* DUL[illegible]INA *te beerven*
de ronde Wer[illegible]s kloot met SANCHO *door ging Swerv*

Swicht Angeel' en Oriaen
Dulcinea komt te baen,
Amadis en Roelants Speer
Buygen voor 'er Standert neer.

DEN
Verstandigen Vroomen Ridder,
DON QUICHOT DE LA MANCHA.
Geschreven door
MIGUEL DE CERVANTES SAAVEDRA.

En nu uyt de Spaensche in onse Nederlantsche tale overgeset,

Door L. V. B.

TOT DORDRECHT,

Voor *Iacobus Savry*, woonende in 't Kasteel van Gent, ANNO 1657.

AEN

Den Heer

PIETER DE SOND.

Y offeren U.E. hier op de over-geſette Don Quichot de la Mancha, vermaert door ſijne wijſe ſotheydt, en ſotte wijsheyt, ſo wijs geenſints of hy laet ons een rechtſchapen

ſotheyt aenmercken, ook geen-
ſints ſoo ſot, of hy maeckt ſich
ſterck, ons groote wijsheydt
te leeren. Hy ſal hier by
ons ſijn ouden trant behou-
den, gevende (gelijck hy ge-
woon is aen de ontmoeters
een dubbele verwonderinge)
de eerſte in het aenſien van
ſijn weſen, de tweede in het
hooren van ſijn redenen, die
met malkanderen over een
komen, als het wit met het
ſwart. Die hem alhier ſiet
uytgebeelt en toegetaeckelt
op een belacchelijcke wijſe
(danck heb ſijn verſleten boe-
ken van Amadis) ſal hem keu-
ren

ren voor een ſot in *trina dimenſione* ; maer die hem hoort ſpreecken en ſijnen Sancho van de Cathedra van ſijnen Ronzinant leſſen geven, ſal hem houden voor een van de Doctoren van Salamança. Of hy ſot geweeſt is die deſe twee ſtrijdige eygenſchappen in het nauw begrijp van een mager lichaem heeft weten te ſamen te brengen, laet ick U.E. en alle verſtandigen oordeelen. By na al de deelen van de Chriſten werelt, hebben deſen verſtandigen ſot willen hooren ſpreecken, en dat elck in ſijn eygen tael, om

 dat

dat veel verſtandigen die juyſt de Spaenſche tael niet verſtaen, van dit vrolijck onderwijs niet ſouden berooft blijven. Wy alleenigh zijn tot noch toe van dit vermaeck berooft geweeſt, waer over ick mede eyndelijck voorgenomen heb, onſe lantſlieden het ſelve mede te deelen, en dat niet uyt eenige afgeleyde Rivier, maer uyt de fonteyne ſelf getrocken. Doch alſoo wy vreeſden dat de werelt door ſijn aenſien licht bedrogen ſoude worden, en vermoeden dat wy de Cabala van het oneyndelijck getal

der

der Amadiſen ſouden van
meeninge zijn op te maecken,
om dees of gene avontuer,
daer het werck op is blijven
ſteecken voort ten eynde te
brengen; was my voor al een
verdediger van nooden, de
welcke na onderſoeck van
ſaecken voor ons ſou mogen
de beſcherminge aen nemen.
En dit mijn Heer is de oor-
ſaeck, dat wy de vrymoedig-
heydt genomen hebben U. E.
deſe overſettinge op te offe-
ren, niet twijfelende of U. E.
ſal volgens ſijn beſcheydent-
heydt het ſelve keuren voor
ſulcks als het is, en volgens

 de

de keure helpen voorſtaen, 't welck vertrouwende ſullen wy ons de eere geven, ondertuſſchen te blijven.

Mijn Heer

U. E. dienſtwillige

JACOBUS SAVRY.

Aen

Aen den
LESER.

Y geven u alhier gunstige Leser, de overgesette Don Quichot de la Mancha, van wie het ondersoeck u de eygenschap sal aenwijsen, voornamentlijck indien ghy niet blijvende hangen, omtrent de geneughlijckheydt van de vertellinge, de meening van den vinder, en de begrepen leeringen gelieft te ondersoecken. Indien dit werck van u-lieden met het selve toejuychen wort aen genomen, waer mede alle andere volcken het selve hebben omhelst, sullen wy onsen arbeyt en de onkosten niet te vergeefs besteet achten. Soo veel seggen wy tot lof van dit tegenwoordige, dat, indien oyt elders het vermaeckelijck met het nut vermengt wort, het selve alhier geluckighlijck is te wege gebracht, op dat ghy-lieden leerende u verheugen, en u verheugende leeren moogt. Meest al de volckeren van Christenrijck hebben het selve met hunne

moederlijcke tale vereert, en wy souden te groote onbeleeftheydt toonen, indien wy u dit stuck wilden onthouden. Een groot gedeelte van de waerdigheydt, hangt aen u-lieder gesont oordeel, 't welk treffende het wit, waer na den schrijver gedoelt heeft, terstont sich selven sal genootsaeckt vinden, de vont met goet vinden toe te stemmen. De danck die wy des wegen van u-lieden verwachten, is het gunstigh aenvaerden, en het gevoelen van uwent wegen, dat wy zijn en wenschen te blijven

Gunstige Leser,

U-lieder dienstwillige

L. V. B.

'tGESLACHTE

Van

DON QUICHOT,

In 't Gebergt van Serre Morena, in de Rots van hem selfs gegraveert, namaels in 't Arabis, maer nu in duytsch overgeset,

Door S. V. H.

DE Soon van Helyzeên geteelt van Perion,
De groote Amadis, en aller Ridderen Zon,
Verwekte Esplandiaen, die Liswaert wan de Vader
Van Ceyr en Amadis, daer Florisel te gader
Met Anaxert uytsproot, en Alaxstracsare,
Die helde daden met haer Vrouwen arrem dê.
Brianges was 'er Neef, die Lucidamor teelden,
Arlanges, Florarlan, en Roogel en verscheelden
In maeghschap haer niet veer, maer dat ick wyder melt,
Haer Soon Agesilan won Amadis den Helt,

De darde van die naem, de wortel onser Stammen,
Ik voel'er edel bloet in desen boesem vlammen;
Ten dê Merlijn, die soo veel Helden in't Kasteel
Met toover-zalen sluyt, ik noemde voort geheel
't Geslacht der Ridderen uyt onse stam gesprooten:
Hoe Roelant, en Pepijn, en Aymijn zijn de looten
In desen Boom geint, ik toonde in Kristalijn
Wat Helden na mijn doot noch te verwachten zijn,
En hoe mijn outste Soon de trapesondse troonen
Beklimt, met sijn Prinçes, ten minste een Amasoone,
Sy baert in't eerste jaer een tweede Don Quichot,
Begroeit in't Harrenas, die blixemt als een Godt,
Bevecht een Schijtsche Reus, en teugelt de Synesen,
De donder van sijn naem doet alle volke vresen,
Hy wint een Dochter, Dulcinea, na mijn ziel
Tobosens Vrouw genoemt, die sal de snoode fiel,
Merlijn sijn tooveren en boevery verleeren,
Die mijnen vyant doet in wolligh vee verkeeren,

En

En maekt een Moole-wiek van 's Reusen arm
en Swaert,
En stelt voor een Paleys een slechte Boeren haert,
Dit sal, ô Dulcinê een Dulcinê ontooveren,
Een doolent Ridder kan de werelt wel veroove-
ren.

EER-

EERSTE DEEL
Van den Vromen en Wijſen
Don QUICHOT de la MANCHA.

Het I. Hooft-ſtuck.

Handelende van de aert, eygenſchap en oeffening van den vermaerden Don Quichot de la Mancha.

IN een ſeecker plaets van Macha wiens naem ick nu niet wil gedencken, was over eenige tijdt, een ſeecker Edelman, van Lancij en Speer, met ſijn mageren Hengſt, die van ouderdom het loopen verleert had. Een Koeyen, en te hoy en te gras een ſchapen hutſpot, door den dach, 's avonts een kop Karnemelck, Abberdaen voor de Vrydach, en Stock-viſch op den Saterdach, beneffens een ſlickerbeetje van een Duyfje voor den Sondach, ſpendeerden de dry vierdendeelen van ſijn haeffelijcke inkomſt: de reſt ginck in een ſargie mantel 's werckendaeghs, frouweele kouſſen en ſulcke muylen voor den heyligen dagh. Hy had in ſijn huys een Deern over de veertigh, en een Nicht onder de twintigh jaer, beneffens een jongen die te gelijck in het velt arbeyde, en te gelijck op het Paert paſte, als het de podegra in de beenen had. De jaeren van deſen onſen Jonckheer moghten ontrent de 50. zijn, zijnde wat melanckolijck, of ſwaergeeſtigh van complexie, mager en dor van vlees, geelachtigh van verw, een

groot vrunt van de jacht en diergelijcke Ridderlijcke oeffeningen. Men wil seggen dat sijn toenaem was Quichada (soo veel als kinnebacken, of Quesada) alsoo by de schrijvers dies aengaende eenigh verschil is, alhoewel men evenwel waerschijnelijck buyten dat sou mogen ramen dat het Quichana was. Daer is ons in alle gevalle weynigh aen gelegen, het is ons genoegh dat wy in alles de oprechte waerheydt van de saeck betrachten, sonder ons veel aen een woort of een leur te binden. Desen voorschreven voornoemden Heer, bestede sijn overige tijdt (welck wel de meeste van het jaer was) gemeenlijck in het lesen van de boecken der Ridderschap, van Amadis en diergelijcke, met sulck een genegentheyt en affectie dat hy daer door eyndelijck geheel de oeffening van de jacht quam te vergeten, en self het bestieren van sijn middelen. Ja soo groot was sijn yver en genegentheydt dat hy selve eenige stuckskens landts verkocht, om daer boecken voor te koopen; in voegen daer niet te krijgen was, van sulcke en diergelijcke stof, of hy was 'er van voorsien, gelijck oock onder andere die gene die den vermaerden Feliciano de Silva gemaeckt heeft, alsoo hem de suyverheydt van sijn Prosa, en sijn verwarde redenen, onverbeterlijck dochten te zijn. Voornamentlijk wanneer hem die beklach-brieven voor quamen van: *De Reden van de onredelijckheydt, de welcke aen mijn Redelijckheyt gedaen is, heeft mijn Redelijckheydt in sulcker voegen ontredent, dat mijn redelijckheydt na reden sich moet beklagen over u onredelijcke schoonheydt.* Of oock: *de hooge hemelen van u goddelijckheydt, die u goddelijck met de sterren versterckern, en u maeckt verdienstigh van de verdiensten*

dienſten die u hoogheydt verdient. Deſe en diergelijcke redenen waren ſoo redelijck en ſoo krachtigh, dat ſe deſen armen Joncker al de kracht van ſijn redelijckheydt deden verlieſen, en dat met de quinteſſentie van deſe diepe wijsheydt te doorſoecken, daer och arm Ariſtoteles ſelf ſijn bril ſou om hebben moeten op ſetten. Hy koſt de daden van Don Belianis, noch ſijn wonden niet wel met ſijn verſtant over een brengen, alſoo hem docht dat ſe ſoo veel en ſoo menigh waren, dat, al haddener al de beſte meeſters van de werelt geweeſt, hy evenwel het lijf, en voornamentlijck het aengeſicht, geſtreept en geteeckent moſt hebben, min noch meer als een paſkaert. Evenwel prees hy in den ſchrijver, die beloften die hy doet ten eynde van ſijn werck, om die wonderlijcke avontuer ten eynden te brengen, en daerom had hy menighmael temptatien in ſijn gemoedt, om ſelf de pen in de handt te nemen, en het werck voort uyt te voeren, doch andere en ſwaerder dingen verhinderden hem daer in. Hy had menighmael verſchil met den Paſtoor van het Dorp (welck een geleert perſoon was, gepromoveert tot Ciguenca) wie de beſte Ridder was, of Palmerin van Engelandt, of Amadis van Gaulen. Maer Meeſter Klaes Barbier van de ſelve plaets ſey rond uyt, dat niemandt by de Ridder van Febus te pas quam; en indien daer yemandt by te vergelijcken was, dat was Don Galoor, broeder van Amadis, alſoo hy de geſeggelijckſte natuer van allen had, en in ver na ſulck een huylebalck niet was als ſijn broeder, en dat hy in dapperheydt, hem niet een hayr toe gaf.

Kortelijck, hy maeckte het ſich ſelven met dit

lesen soo moe, dat hy den eenen nacht aen de ander knoopte, sonder by na te slapen of te eten, 't welck den armen hals soo afmatte, dat het hem eyndelijck in de harssenen sloegh. Al sijn inbeelding wiert soo vol van al die betooveringen, gevochten, Batalie, Velt-slagen, wonden, liefdes, tormenten, klachten, en sulke duysent sotternijen, dat 'er geen plaets voor andere reden over bleef. Beeldende sich soo vast in, dat al wat hy las Euangelien waren, dat hem docht dat 'er geen waerachtiger boecken in de wereldt waren. Hy sey dat Don Rodrigo of de Cid, wel een goet Ridder was geweest, maer dat hy evenwel by die van het brandende Swaert geen handtwater gaf, die met eenen slagh wel twee schrickelijcke Reusen teffens kost van een houwen. Hy hielt noch meer van Bernardo del Carpio, om dat hy den besworen Roelandt in Bonceval had omgebrocht, gebruyckende de loosheydt van Hercules, wanneer hy Anteon de soon van de aerde, tusschen sijn armen doot druckte. Hy mocht oock de Reus Morgante seer wel lijden, om dat hy beleeft en aenspreeckelijck was, daer andersints dat Reusen geslacht, hoovaerdigh wreedt en opgeblasen is. Maer boven allen stondt hy wel met Reynout van Montalbaen, voornamentlijck als hy hem sach uyt sijn Slot rijen, en wech nemen al wat hem voor de vuyst quam, en wanneer hy in Allende, dat beelt van Mahomet dat heel van gout was, wech voerde. Hy sou somwijlen dien verrader Galalon wel met sijn tanden van een gescheurt hebben, en wiert somwijlen daer toe so boos dat hy sijn Meyt, en sijn Nicht daer toe wel een sufflet thien twaelf seu gegeven hebben. Eyndelijck sijn verstant nu

geheel 't onderste boven gekeert zijnde, kreegh hy de vreemste gedachten, die oyt in een sot van qualiteyt gevallen zijn, dat is, dat hem docht behoorlijck en meer als noodigh, soo wel tot aenwas van sijn eer, als tot dienst van het gemeene best, self dese dolende Ridderschap te aenvaerden, en de heele wereldt te gaen door reysen, gewapent en te paert, om avontueren te gaen soecken, na den teneur die hy gelesen had, helpende de verdruckte, en straffende de boosen, sonder perijckel of gevaer te ontsien, alleen om een eeuwige naem te verkrijgen. Hy beelde sich alreets in dat hy door de stercktе van sijn arm alreets, ten minsten Keyser van Trebisonda gekroont was, en met dese gedachten, en bysondere lust, haest hy sich selven, dit heerlijck voornemen in het werck te stellen. Het eerste dan dat hy dede, was sijn wapenen klaer te maken, die hy noch tot gedachtenis van sijn over Groot-vaer had, die soo verroest en beschimmelt waren, dat men niet wist watmer van maecken sou, 't welck geen wonder was, alsoo se hondert jaer onder de oude schoenen mochten gelegen hebben. Evenwel hy maeckte se klaer en schoon ten besten dat hy kost, maer de swarigheydt was om een helmet, alsooder niet anders als een simpele morlion of stormhoet by was, evenwel hy hielp het al eenighsints door een konstige vont, makende van bort-papier een manier van een viesier. Wel is de waerheydt, dat, hy willende de proef nemen, of het wel tegens een slagh mogen sou, met de eerste slagh al den bocht in stucken smeet, daer hy een heele weeck over getimmert en gelapt had, evenwel stelden hy sijn konst weer in het werck, wel

verheught zijnde over sijn groote kracht, maer om het perijckel voor te komen, besette hy het van binnen met yserdraet, in sulcker voegen dat hy der hem op meende te vertrouwen, en sonder meer proefs te willen nemen; hielt se als se was in Reputatie van een Helmet van de fijnste stof. Terstont begaf hy sich na sijn paert, dat meer spatten en lempten had als hayren aen de maen, of als het paert van Gonella dat *tantum pellis & ossa fuit*. Niet als vel en been was, evenwel hielt hy het waerdiger als den Bucephal van Alexander, en den Rabieca van de Cid. Vier dagen was hy ontrent besich om te bedencken wat naem hy hem geven sou, alsoo het buyten reden was dat het paert van sulck een Ridder sonder naem sou zijn, en daerom most hyder een hebben, op dat men in toekomende tijden van hem sou weten te spreken, en hy beneffens sijn Heer so wel van naem als van staet veranderen mocht. En alsoo na dat hy veel namen bedocht en opgesocht had, keerende de eene sus den anderen soo, het binnenste buyten het buytenste binnen, quam het eyndelijck op Ronzinant uyt, den naem die in sijn oordeel heel vol beteeckenis was, als wil hy seggen Rozin, ante, dat is, paert of Ros boven alle paerden, of oock Ronzinant met een metaphorische beteeckening genomen van het roncken. Aldus den naem gevende en gegeven zijnde aen het paert, most hy sich selven niet vergeten, en daer was hy noch acht dagen mede besich, eyndelijck bleef hy vast op Don Quichot. Waer uyt gelijck ick geseght heb, de schrijvers den naem van Quichada gevonden hebben, en niet Quesada gelijck andere willen. Maer vorders bedenc-

denckende, dat Amadis noyt slechte Amadis genaemt was geweest, maer wel, Amadis van Gaulen, wilde hy oock sijn Vaderlandt daer by gevoecht hebben, en Don Quichot de la Mancha heeten, om te gelijck sijn afkomst en Vaderlandt te kennen te geven, en te verheerlijcken door sijn daden. Sijn wapenen dan geveeght, en den stormhoet tot een helmet gemaeckt, hy en sijn paert herdoopt zijnde, schortender niet anders aen als een Jonckvrouw te soecken, om daer op te verlieven, want een Ridder sonder beminde, is soo veel als een boom sonder blaren of vruchten: Want seyde hy by sich self, indien ick by goedt geluck, gelijck oock dickmaels gebeurt, den een of den anderen Reus kom te overwinnen, 't sy dat ick hem van een hou, of dat hy sich op geeft; aen wie sou ick hem senden, om voor mijn beminde te gaen knielen, en met een ootmoedige stem te seggen: Ick Me-vrouw ben den Reus Caraculiambre, Heer van het Eylandt Malindrama, die in een handtgevecht verwonnen ben, door den noyt volpresenen Ridder Don Quichot de la Mancha, de welcke my belast heeft, my voor u doorluchtigheydt te vertoonen, op dat u Hoogheydt met my doet het geen haer belieft. O hoe sprong onsen Ridder op, hebbende dese redenen voortgebracht, te meer, wanneer hy nu den naem van sijn lief gevonden had, zijnde dese een Boerin niet ver van sijnent, die niet leelijck van muyl was, en daer hy voor henen wel een oogh op geslagen had, hoe wel zy der noyt kennis van gehadt, noch om gedocht had, dese heete Aldonca Lorenco, of Aeltie Laurens, maer in de plaetse van dese naem, docht hem oock

niet ongeraden, haer een andere en veel heerlijcker te geven, als zijnde de vrouw van sijn gedachten, en soeckende over en weer, na een naem die niet heel buyten spoor was, en evenwel een Princes en groote vrouw haer niet behoefde te schamen, besloot hy eyndelick met Me-vrouw Dulcina van Toboso, alsoo se daer van daen was, welcken naem hem docht de beste, vreemtste, en klinckenste van allen.

Het II. Hooft-stuck.

't Welck handelt van de eerste uyttocht van den vernuftigen en vromen Don Quichot.

ALs Don Quichot al desen toestel had gemaeckt, wilde hy geen tijdt meer spillen om dit syn loffelick voornemen in het werck te stellen, oock om geen oorsaeck te zijn van het achterdeel en ongelijck 't geen de wereldt door syn nalatigheydt sou komen te lijden, aengesien al de overlasten die hy meende te wreecken, ongelijcke te rechten, onredenen te verbeteren, misbruijcken te redderen, en twijffelingen te voldoen. En alsoo sonder yemant sijn voornemen te kennen te geven, of van yemandt gesien te zijn, maeckt hy sich op een morgenstont, voor het aenbreecken van den dach (een van de heetste van Hoy-maent) van hoofden tot de voeten gewapent, syn helmet op het hooft, syn schilt aen den arm, en syn lancie in de vuyst door syn plaets deur achter uyt, en soo te velt, met het meeste genoegen van de wereldt, te sien soo goeden beginsel aen sulck een goedt voornemen.

men. Maer qualick was hy buyten, of hem quam een verſchrickelick gedaghten aen boort, die hem tot ſulck een twijfelmoedigheydt braght, dat het weynigh ſcheelde, of hy ſouw 'er de kat ingeſteecke, en glat uytgeſcheyen hebben. En wat was dat anders als dat hy begoſt te dencken dat hy geen Ridder geſlagen was, en volgens de wetten van de dolende Ridderſchap, de Wapenen tegen geen Ridder voeren moght. En al ſchoon hy ſulcks al was, moſten evenwel ſyn Wapenen blanck en ſonder eenigh devijs zijn, tot 'er tijdt hy door ſyn dapperheydt het ſelve gewonnen had. Dit ſette hem geweldigh te rugge. Maer alſoo ſyn dwaaſheydt alle redenen te boven ginck, beſloot hy evenwel voort te gaen, en ſich te doen Ridder ſlaen van de eerſte die hem ontmoeten, gelijck ontallicke anderen hadden gedaen, gelijck hy op verſcheyden plaetſen geleſen had. En wat de blancke Wapenen aengaet, die ſou hy, ſoo haeſt als hy ergens ſtil was, ſoo wit doen maken als ſneeuw. En hier mede vervolghde hy met geruſtigheyt ſyn wegh, ſonder andere te volgen als ſyn Paert begeerde, geloovende dat daer de kracht van ſyn avontueren in beſtond. Hy aldus rijdende koſt evenwel niet laten by ſich ſelven te ſeggen: Wie twijffelt, of in toekomende tijden, wanneer de Hiſtorie van mijn geroemde daden ſal in het licht komen, of dien wijſen, die de ſelve ſchrijven ſal, komende deſe mijn eerſte uyttocht te beſchrijven, ſal op deſe heroicke manier beginnen: Nauwelick had de bloſende Apollo, over het aengeſicht van de nauwe en

wijde aerde, de verguldestralen van syn heerlick hooft uytgespreyt en ter nauwer noodt begoſt het kleen gevogelte met het reppen van haer wiecken, en quinckeleren van hun keelen den dach te verkondigen, alsoo de roosverwige Ancora latende het bed van haer jaloerschen Tithon, haer begoſt te vertoonen boven den horisont van Mancha; wanneer, latende het luye en ledige dons, den onoverwinnelicken Ridder Don Quichot, zijn vermaerden Rozinante beklom, en syn wegh beſtont te nemen door het oude en vermaerde velt van Montiel, en in der waerheydt, daer lach voor alſdoe syn wegh, daer op borſt hy uyt in dese exclamatie: O geluckige tijdt! Wel geluckige eeuw in de welcke mijn doorluchtige daden ſullen in het licht gebracht worden, daden ſegh ick, waerd om in marmer geſchreven, in koper gegraven, in treffelicke ſchilderijen uytgebeelt te worden, tot een eeuwige gedachtenis, voor de komende tijden, en onſe doorluchtige na-Neven. O ghy wijſen toovenaar die de beſchrijver van de ſelve ſult zijn, ick bid u dat ghy mijn goeden Ronzinante niet vergeet, eeuwige geſel en macker mijn, in al mijn reyſen en avontueren. Daer na makende een nieuwe digreſſie, begoſt hy (niet anders dan of hy in der daet was verlieft geweeſt) ô Princeſſe Dulcinea van Tobobo! Vrouwe van dit gevangen en geboeyde hart, veel en ſwaer ongelijck hebt ghy my gedaen, my dus ſtrengelick gebiedende te vertrecken, en te bevelen niet te verſchijnen voor u aenbiddelicke ſchoonheydt, gelieft Me-vrouw, gelieft te ge-

denc-

dencken aen dit verliefde hart, dat soo veel om u liefde lijt. Dese en diergelijcke sottigheden daer zijn boecken van Amadis vol van zijn, ginck hy al langs den wegh stroyen, rijdende behalven dat soo soetelick, en de Son soo hoogh rijsende, en met sulck een hitte, dat het genoech was hem al syn verstant op te droogen (indien hy anders eenich had gehadt.) Dien heelen dach reed hy sonder eenige avontuer te ontmoeten die waert mach zijn om geschreven te worden, waer over hy begost gelijck als te wanhoopen, alsoo hem de uren jaren vielen, om iemant te vinden met den welcken hy de kracht van syn armen mocht beproeven. Sommige autheuren seggen dat zijn eerste ontmoeting is geweest die van *de steene poort*, andere wederom die van den Wint-meulen. Maer soo veel als ick daer van weet, of geschreven vind in de jaer-registers van Mancha is, dat hy dien geheelen dach reysde sonder yets te ontmoeten, in voegen soo hy als syn Ronzinant beyde by na doodt van honger waren, waer over Don Quichot syn oogen aen alle enden sloegh, om eenigh Slot of Palleys te sien, of eenige Harders te ontdecken, om by de selve syn noodtsaeckelickheden te voldoen. Ten laetsten kreegh hy niet ver van den wegh, een Herbergh in het oogh, dat hem sulck een vermaeck aenbracht, of hy den hemel had geopent gesien, daer op wacker aengereden, en wegh gespoeyt, in voegen hy op het vallen van den avondt daer aen quam. Voor de deur van de Herbergh stonden twee jonge deerens van de lichte natie soo men se noemt, die na Sivilien

reysdẽ met eenigeRoskammers of karluy en voor dien nacht hun verblijf in die Herberg haddẽ genomen. En gelijck aen onsen Ridder een Mug een Olyfant, alle huysen Kasteelen waren en sulcks, als hy in syn rasende boecken had gelesen; nam hy voort dese Herberch voor een treffelick Slot, met syn vier toorens, en Capitelen van Massijf silver, sonder te schorten aen syn dubbelde Val-brugge, en diepe gracht, met alle toebehooren en omstandicheden. Daer op begeeft hy sich na de Herberch, of het Slot soo hy het wilde hebben, en noch een stuckſken weghs daer af zijnde, hielt syn Ronzinant staende, verwachtende dat 'er een dwerch voor den dach sou komen, die op een hoorn blasen, en het teecken van syn komst doen sou. Maer siende dat 'er niemandt voor den dach quam, en dat Rozinante sich haeste om in de stal te zijn, reed hy nader, en kreegh terstont dese twee deerens in het ooch die hy nam voor twee schoone Jonckvrouwen en aensienlicke Dames, die sich aldaer voor de poort van het Slot quamen vermaecken. Ondertusschen gebeurdet by geval dat een Varcken-drijver daer omtrent syn hoorn blies, om syn Verckens by een te versamelen, waer op terstont don Quichot sich selven terstont te voren stelde, 't geen hy verwacht had, van den dwerch of tooren-wachter, en sulcks oordeelde te zijn het teecken van syn komst, en alsoo met een sonderling genoegen, voeght sich na de Herberch. De vrouw-lieden, siende een mensch op sulck een vreemde wijs gewapent met Lancie en Schilt, vloden by na doodt van vrees na de Herberch, maer
Don

Don Quichot wel oordeelende dat de schrick hen deed vluchten, lichte syn papieren visier op, en toonende syn mager en begruyst aengesicht, met een aerdige stant, en een besadighde stem, riep hen toe. U. E. genaden gelieven niet te vluchten, noch eenich hinder te vreesen, alsoo de Ridderlicke order daer ick professie van maeck, niet toe laet yemant schade of hinder toe te brengen, veel min aen sulcke hooge Dames, als u Doorluchtige tegenwoordicheydt my verseeckert dat u genaden zijn. De Vrouwen bleven hem vast met verwondering aen staen sien, en sochten na syn aensicht dat noch ten deele door het visier bedeckt was. Maer hoorende haer den naem van Dames geven, soo veer buiten hun professie, konnen se sich niet onthouden van luytskeels uyt te schateren, in voegen onsen Ridder sich daer over begost te vertoornen, 't welck hem in dese woorden deed uytbarsten. De sedigheydt past de schoonheydt wel, en in tegendeel is 'er geen grooter misstant als den lach die uyt een slechte oorsaeck voortkomt. Doch dit seg ick geensints om u Eerwaerde te bestraffen, noch te vertoornen, alsoo mijn meening geen ander is als om u te dienen, de vreemde tael voor dese Deernen, en de vreemde gestalte van onsen Ridder, deed haer te meer lacchen, en Don Quichot te grammer worden, en het sou hoogh geloopen hebben, indien op de selve tijdt den Waert niet was voor den dach gekomen (een man die alsoo by een grooten botterick was, niet kost laten vreedsaem te zijn) die siende dese vreemde gestalte, gewapent met sulcke ongelijcke en onge-

woone Wapenen, niet minder kost als dese schoone Juffrouwen in het lacchen geselschap houwen. Maer evenwel niet wetende wat 'er achter mocht schuylen begost hy te bedaren, en andere mijnen te maecken. In dien u genade Heer Ridder (seyde hy) herbergh gelieft te hebben, behalven bedding (want die is hier niet) alles behalven dat sal hy vinden in alle overvloedt. Siende Don Quichot de nederigheyt van den Castelleyn (want soo wilde hy hem hebben) gaf tot antwoordt. Voor my mijn Heer is 'er haest genoegh, want mijn bed zijn mijn Wapenen, en mijn rust is het strijden. Den Waerd hoorende hem Castelleyn noemen, meende dat hy daer mede wilde te kennen geven, dat hy hem nam voor een van de gesonde van Castilla, al-hoe-wel hy een Andaluz, en self noch van St. Lugar was, dieven in huns moeders lijf geboren, en fieltachtiger als eenigh student of pagie mach zijn. Gaf tot antwoort, is het soo dat harde rotsen u bet, en waecken uwer genaden slaep is, komt dan vryelick in mijn huys, met verseeckering daer gelegentheden te vinden, de vaeck uyt de oogen te houden een geheel jaer, ick swijgh een nacht lanck, en met eenen liep hy toe om hem den stegelreep te houden, terwijl den Ridder sich niet sonder groote moeyte uyt den Sadel lichte, alsoo hy stijf gereden en flauw van honger was, als die den geheelen dagh geen broodt gesien had. Af zijnde beval hy syn Paert aen den Waert, dat hy toch goede sorge daer voor wilde dragen, alsoo het het beste beest was, dat de aerde betreden mocht. Den Waert besach het van onder tot boven, maer hy kost 'er die deugh-

den

den niet aen ſien, ſelf niet tot op de helft, evenwel hy beſtelde hem inde Stal, en quam weder by ſijn nieuwen gaſt, die de vrouwen vaſt ontwapende, want ſy hadden de pays al gemaeckt) maer het quaetſte was, dat of ſe hem borſt en ſchouderſtuck al afgenomen hadden, ſy evenwel wat moeyten dat ſe deſen den gelapten Helm niet koſten los krijgen, die hy met ſoo veel knoopen had vaſt gemaeckt, dat het Swaert van Alexander daer wel ſou van nooden geweeſt hebben, maer evenwel om de ſelve in ſtucken te ſnijden wilde den Ridder niet verſtaen, wat ſe oock deden, waer over hy ſoo den gantſchen avont bleef ſitten, met den Helm op het hooft, dat het geeſtighſte geſicht van de wereldt was. Geduerende het ontwapenen, hielt hy met deſe ſchoone en Edele Dames, want ſulcke moſten ſe zijn, deſe vriendelijcke woorden. Noyt was Ridder van Juffrouwen ſoo wel gedient. Als Don Quichote komende uyt ſijn *Dorp*, Juffrouwen dragen ſorge voor hem, en Princeſſen voor ſijn Paert. ô Ronzinante, want ſoo Me-vrouwen is den naem van mijn Paert, en Don Quichot de la Mancha de mijne, en al hoe wel ick voorgenomen had, my niet ontdeckt te hebben, voor en al eer de daden die ick in uwen dienſt doen ſal, my ſelve hadden bekent gemaeckt. Doch om die oude Hiſtorie van Lancelot of breeck-ſpeer te pas te brengen, heb ik mijn naem moeten ontdeckē voor den tijt. Doch de ſtont de tijdt ſal komen, in de welcke u Excellentie my ſullen gelieven te gebieden, en my ſal paſſen te gehoorſamen, om door de kracht van deſe mijnen arm te toonen, het groot genoe-

gen dat ick heb u dienst te doen. De Deernen die niet gemaeckt waren om diergelijcken Rhetorica te hooren, kosten daer niet een woort op antwoorden, alleenig vraegdē sy hem of hy niet begeerde te eten. Een weynigh sou ick wel ontbijten (seyd Don Quichot) alsoo my dunckt dat het my geen hinder sou doen. Nu was het by ongeluck Vrydagh, en in het heele huys niet te vinden als een slach van visch die men in *Castilla Abadexa, in Andaluzia Bacallao*, aen andere oorden *Curadillo*, en by sommige *Truchuela* noemt. Sy vraeghden hem dan of sijn Genade geliefden sulcken viskens te eten, al soo men geen ander by der handt had. Viskens of vis antwoorde Don Quichot, sy mochten soo veel wesen dat se voor een goede vis mochten bestaen. Want die men acht schellingen of een stuck van achten geeft, heeft my evenwel betaelt. Oock gebeurt 'et dickmaels dat het kalf beter is als de koe, en het lam beter als het schaep, doch het zy wat het wil, laet maer komen, want de arbeydt en het gewicht der Wapenen, valt swaer te dragen met lege darmen. Men deckte de tafel in de deur om de koelte, en daer diste hem den Waert een stuck van sijnen visch op, soo lang bewaert, en soo qualijck toe gemaeckt, dat 'er yemandt don honger van sou over gegaen hebben, beneffens een stuck broodt dat soo swart en beschimmelt was, of ghy de Wapenen van Don Quichot selve had gesien. Maer men sou hem doodt gelacchen hebben die het eten van Don Quichot had gesien, met den Helm op sijn hooft en het Visier opgelicht, waer over hy niet met sijn handt kost in de mont steec-
ken,

ken, maer men most hem insteecken gelijck men de kinderen doet, welcken dienst een van de voorschreven Jonckvrouwen of Dames waer nam, maer in het drincken was de meeste swarigheydt, ja sou onmooghlijck geweest hebben, indien den Waert hoe bot dat hy was, niet een aerdige vondt had bedacht, te weten, een stuck riets, daer hy den wijn mede uyt het glas sooch. En al dat dulde den Ridder gaern om niet genootsaeckt te zijn, de bant van sijn Helmet los te snijden. Ondertusschen quam 'er een die de Verckens snijt aen de Herbergh, die gelijck de gewoonte is, op sijn aenkomen vier of vijf mael den hoorn blies, 't welck Don Quichot te meerder verseeckerde dat hy in eenich heerlijck Slot was, en dat se hem den Musijck over de tafel gaven, en dat sijn visch pastey, sijn swart broot witte-broot, de Deernen Ionckvronwen, en den Waert den Castelleyn was, en doe wast dat hy alreets sich selven begost geluckigh, en sijn voornemen wel begonnen te achten. Maer het geen hem meest quelde was dat hy de order der Ridderschap noch niet ontfangen had, wel wetende dat hy wettelijck geen avontuer mocht ten eynden brengen, sonder den selven te hebben verkregen.

Het III. Hooft-stuck.

In het welck verhaelt wordt de aengename maniere die Don Quichot hielt om sich Ridder te doen slaen.

HY eyndelijck vermoeyt van dese gedachten, maeckte sijn slecht en bepaelt avontmael kort,

kort, en daer na roepende den Waert, en hem ſluytende met hem achter in den ſtal, viel voor hem op ſijn knien, met deſe woorden, ick ſal niet op rijſen van daer ick ben, ô vroom Ridder, voor en al eer ghy, volgens u beleeftheydt, my een verſoeck toe ſtaet, 't welck verkregen zijnde, ſal ſtrecken tot u lof, en gemeen voordeel van het menſchelijck geſlacht. Den Waert ſiende ſijn gaſt dus voor ſich geknielt, en hoorende ſulcke woorden, bleef hem verwondert ſtaen aenſien, ſonder te weten wat te antwoorden, of te doen, eyndelijck bad hy hem op te ſtaen, maer al om niet, voor en al eer hy hem dit verſoeck had belooft toe te ſtaen. Daer op begoſt Don Quichot, ick koſt niet anders van u Doorluchtigheydt verwachten, Heer Ridder, en ſeg u dan, dat de bede die ick van u begeer, is, dat ghy my noch deſen dagh gelieft Ridder te ſlaen, en deſen nacht in de Capel van dit u Kaſteel, ſal ick mijn Wapenen bewaeckeu, en morgen gelijck ick geſecht heb, ſult ghy mijn begeeren voldoen, om te mogen gelijck behoorlijck is, door de vier deelen des werelts gaen, mijn avontueren te ſoecken, tot voordeel en byſtant van de verdruckte, gelijck de ſchuldige plicht is van de doolende Ridders gelijck ick, wiens hooghſte begeeren is ſulcke daden uyt te rechten. De Waert, die mede een ſpotter was, en nu alreets de ſotterny van Don Quichot gemerckt had, begoſt nu volkomen te gelooven dat hy 't niet vaſt had, en om dien nacht wat kortſwijl aen te rechten, beſloot ſyn ſotheydt in te volgen, waer over hy hem eerſt antwoorde, dat hy toonde ſeecker in ſyn dingen te gaen, en dat ſulcks als hy begeerde een nootſaeckelijck vereyſch was, tot

die

die oeffening, en verſchuldicht aen ſulcke voorname Ridders als hy hem oordeelde, ſoo uyt ſyn reden als mannelijck aenſien, en dat hy oock ſelve in ſyn jonge jaren, die eerlijcke oeffening genomen had, gaende en doolende door verſcheyde gedeelten van de werelt, om ſyn avontueren te ſoecken, voornamentlijck door de geweſten van Malaga, de Eylanden van Riacan, de omleggende deelen van Sivilien, Segovia, de Olivera van Valencia, van Granada, landen van Sint Lucar, Cordoua, en Toledo, én andere plaetſen meer, daer hy de lichtigheyt van ſyn voeten, en gauwigheydt van ſyn handen geoeffent had, doende veel overlaſten, maeckende veel Weduwen, en brengende veel quade avontueren ten eynde, in voegen hy ſich ſelven, voor alle rechtbancken van Spangien had bekent gemaeckt, en dat hy ſich eyndelijck in dit ſyn Kaſteel had neder geſlagen, levende aldaer op ſijn middelen, als oock die van anderen, ontfangende aldaer al de doolende Ridders die daer voor by quamen, van wat ſlach en waerdigheydt deſelve mochten zijn, en dat alleenigh door de goede genegentheydt die hy deſelve toedroegh. Vorders dat hy op dit ſyn Slot geen Kapel en had, om in het ſelve ſyn Wapenen te bewaecken, maer dat hy voor had daer een nieuwe te bouwen. Doch evenwel dat in alle gelegentheydt hy wel wiſt, dat men de ſelve mocht bewaecken daer men wilde, ſonder juyſt aen een Kapel gehouden of gebonden te zijn, in voegen hy het ſelve koſt doen op de plaets van ſyn Slot, en dat men des morgens, alles gedaen zijnde, de behoorlijcke omſtandigheden daer ſou toe doen, in voegen hy ſou Ridder zijn, en Ridder blijven, al was 'er

'er niet een in de werelt. Voorts vraeghde hy hem of hy eenigh gelt by hem had, daer den ander neen op antwoorde, alsoo hy noyt gehoort noch in eenige boecken gelesen had, dat yemandt van soo veel duysenden immermeer gelt gehandelt had: Daer op antwoorde den Waert, dat hy sich wel dapper daer in bedroogh, want al hoe wel de historie daer geen mentie van maeckte, als zijnde een saeck die van selfs volghde en klaer was, als gelt, en schoon lijwaet by sich te hebben, dat men daerom niet most dencken dat se geen over sich hadden. Ja dat in tegendeel al de doolende Ridders altoos hun beursen wel hadden gespeckt gehouden, tegen alle voorval, dat se oock schoone hemden, en een kofferken vol alderhande salven by haer hadden, om hun wonden te heelen, alsoo se juyst over al en in alle plaetsen daer se quamen te strijden, gelijck als Wildernissen en Woestijnen, geen wontheelders vonden, 't en waer dat se juyst den een of den anderen Toovenaer te vriende hadden, die haer door de wolcken een Jonckvrou of een Dwerch toeschickte, met een vlesken waters van sulcken kracht, dat de minste droppel de swaerste wonden kost genesen, waer door sy in een oogenblick soo kloeck en gesont wierden als van te vooren. Maer die juyst dat geluck niet hadden, maeckten altoos voorraet van diergelijcke nootsaeckelijckheden by sich te hebben, als naelden en draden, en salve om sich te heelen, en andere meer. En of het geschiede dat soodanige Ridders geen Schiltknapen hadden, 't geen evenwel selden gebeurde, hadden sy de selve dingen in kleene maelkens, die soo gepackt waren dat men se qualijck sien kost, achter

op

op hun Paert, als zijnde yets anders van meerder belang, dewijl hy andersints wel bekende dat het geen gebruyck onder dese Ridders was, valiesen of diergelijcke mede te slepen. Waer over hy hem dan als een vrint den raedt gaf, oock dat recht dat hy over hem had als Vader, (gelijck hy haest hoopte te zijn) gebieden dorst, van nu voortaen niet te reysen sonder gelt, en de andere aengeroerde nootsaeckelijck heden, en dat hem deselve, als hy dickmaels het minst daer om dacht, het aldermeeste souden te pas komen. Don Quichot beloofde hem daer sorch voor te dragen, en daer op begosten se orde te stellen op het bewaecken van de Wapenen, 't welck sou geschieden op een groote plaets, staende ter zijden van de Herbergh. Don Quichot nemende al • e stucken by een, maeckte se aen een pael vast die dicht by een put stond. En met sijn Schilt aen den arm, en leenende op sijn Lancie, bleef soo te wandelen voor by den pael, juyst als den duysteren nacht begost. Terwijl vertelde den Waert aen al sijn gasten, de bysondere sottigheydt van desen Don Quichot, het bewaecken van syn Wapenen, en het Ridder slaen; daer sich een yeder over verwonderde, en voegen sich om van verre den handel aen te sien, gelijck se hem den eenen tijdt sagen wandelen, den anderen op sijn Lancie leenen, en sijn Wapenen te staen aen sien, sonder sijn gesicht daer af te trecken. Daer by was de Maen soo helder, dat men al het geen hy deed genoeghsaem van verre kost sien. Ondertusschen een van de Roskammers willende sijn paerden te drincken geven, quam aen de put, en om de emmer te krijgen, most hy nootsaecke-

lijck eerst de Wapenen van de pael af nemen, Don Quichot hem siende naderen, begost hem met een luyde en vervaerlijcke stem toe te roepen: Gy wie ghy zijt onbedacht Ridder, die u vermeet de Wapenen van den kloeckften Oorloghs-man, die oyt Swaert op sijn zijde bant, aen te roeren, siet wel toe wat ghy doet, en raecktme de selve niet aen, indien ghy het leven voor het gelach niet begeert te laten. Den ander achte niet veel op de barsse woorden van desen raeskalder (hoewel hy beter sou bedacht geweest hebben) maer nemende de selve van de pael, wierpse ginder heen. Don Quichot sulcks siende, hefte syn oogen na den hemel, en sijn gedachte tot sijn beminde Dulcinea, barstende in dese woorden uyt: Doet my nu onderstant, ô Vrouw van mijn hart, in dit eerste affront dat aen u dienaer geschiet, en laet my in dese ontmoeting u hulp niet ontbreken, met dese en andere diergelijcke woorden, werpende sijn schilt op sijn schouder, en vattende sijn Lancie met bey sijn handen, gaf daer me den Roskammer sulck een geweldigen slach op het hooft, dat hy ter aerde storte, so wel geraeckt, dat indien Don Quichot noch eenmael soo gekomen had, den armen droes geen meester sou van doen gehadt hebben. Dit gedaen zijnde, vergaderde Don Quichot sijn Wapenen weder by een, en begaf sich tot sijn pourmenade gelijck te voren, als nergens van wetende. Een weynigh daer na (zijnde den eersten noch in sijn ouden stant, buyten kennis) komt 'er noch een ander met de selve meening, om water aen sijn Muylen te geven, en gaende van gelijcken om de Wapenen af te nemen,

quam

quam Don Quichot wederom, en sonder woort te spreecken, of sijn beminde aen te roepen, lichtende andermael de Lancie op, eer de selve noch gebroocken was, sloegh daer mede dēn tweeden den kop schier in stucken. Op dit geruchte quam al het volck voor den dagh, en onder andere den Waert mede. Don Quichot siende desen toeloop, nam sijn Schilt, en sloegh sijn hant aen het geweer, en (met dese woorden: ô Vrouw van alle schoonheydt, kracht en sterckte van mijn teder hart, nu is het tijdt de oogen van u Hoogheyt naer uwen ellendigen Ridder te slaen, dewijl hy dese sware avonture pooght ten eynde te brengen) viel sijn vyant toe, soo gemoedicht alleen door dese sijn gedachten, dat al hadden al de Roskammers en Paerdentuyschers van de werelt geweest, hy niet een voet sou te rugge geweecken hebben. Maer dese begosten nu al van verre met steenen naer onsen Ridder te werpen, die sich ten besten dat hy kost met sijn Schilt bedeckt, sonder sijn Wapenen te derven verlaten. Den Waert riep al dat se hem souden met vreden laten, also hy haer nu al van te voren had geseght dat hy sot was, datmen hem als een sot ontslaen sou; al had hy hen altemael den beck gebroocken. Maer Don Quichot riep noch veel luyder, noemende haer schelmen, verraders, en self den Heer van het Kasteel een bedrieger, en onedelen Ridder, dewijl hy toe liet datmen op dese wijse de dolende Ridders in sijn Hof tracteerde, en dat hy hem, indien hy maer anders de orden van de Ridderschap ontfangen had, het selve sou uytpeperen, maer na u snoode en vileyne fielen, rap-

paille,

paille,canaille, riep hy haer toe vraegh ick niet een fier,werpt,goeyt,smijt, en doetme soo veel als ghy kont, dat u dit en dat hael ick sal u haest betalen het gene ghy verdient hebt. Dit seyde hy met sulk een gelaet en barsicheydt,dat hy alreets geen kleene schrick in dese krijgers bracht, eyndelijck soo wel door de vrees, als de bemiddeling van den Waert, lieten sy af te werpen,en Don Quichot vergunde hem de gequetsten wech te nemen, keerende gelijck als voor na het bewaecken van sijn Wapenen, met het selve gelaet, en de selve stemmigheydt. Dit werck evenwel stont onsen Waert soo heel wel niet aen, waerom hy voor sich nam den handel kort te maken, en de swarte orden der Ridderschap aen desen Helt te geven, eer daer meer quaets uyt ontstont. En gaende vorders by hem, ontschuldigde sich selven van de overlast, die hem van dit snoode volck aengedaen was, sonder dat hy ergens van geweten had, doch sy waren wel betaelt voor hun arbeydt. Vorders seyde hy hem,dat alsoo hy gelijck geseght was, geen Kapel in sijn Slot had, in dewelcke men de overige omstandigheden (die na sijn beste onthout alleen bestonden uyt eenige devote woorden, en den Ridderslach) sou volvoeren, men het selve wel op het vlacke vele mocht doen, zijnde nu alreets genoeghsaem vervult, het geen het bewaecken van sijn Wapenen raeckt, daer men maer twee uren plach in te besteden, en hy nu wel vier in had doorgebracht. Don Quichot liet sich geseggen, en sey dat hy vaerdigh was om te gehoorsamen, en dat hy het soo kort sou maecken als hem moogelijck was, want indien se hem andermael quamen bespringen, en hy

on-

ondertusschen Ridder geslagen was, swoer hy dat hy geen levende ziel sou over laten, behalven alleen die den Heer Castelleyn sou believen. Den Waert daer op krijght een boeck voor den dach, daer hy sijn haver en hoy in aen teeckende, en beginnende gelijck als eenige woorden te lesen, gaf hy Don Quichot, die vast op sijn knien lach, in het midden van het lesen, een slach op den hals, en daer na een ander met sijn eygen Swaert, op de schouder van achteren, al voortgaende met prevelen en lesen. Dit gedaen zijnde, belast hy aen een van de twee vrouwlieden die daer mede by stonden, hem het Swaert te gorden, die het selve met een aerdigheydt, sonder lacchen, deed, met dese woorden. Godt maecke u genade een geluckigh Ridder, en geve hem geluck in het strijden. Don Quichot vraeghde haer na haren naem, om te weten aen wie hy dese eer schuldigh was, alsoo hy haer meende deel van de eer te doen hebben, die hy door sijn dapperen arm verkrijgen sou. Sy antwoorde met groote beleeftheydt dat men haer Trijn van Tolosa noemde, en dat se een dochter van een *Schoelapper* van Toledo was, woonende ontrent de plaets die men noemt *Sanchobienaya*, en dat se hem gereet was in aller manieren ten dienst te zijn, en voor haer Heer te houwen. Don Quichot versocht haer, dat se soo veel om sijnent wil wilde doen, van sich voortaen met de naem van Donna of Me-vrouw Tolosa te laten noemen. Dit beloofde zy, en terwijl bant hem de ander de spoor aen, met de welcke hy byna de

selve redenen had, die oock na haer naem gevraeght, tot antwoort gaf, dat se de Molinera of Muldersche genoemt wierdt, alsoo se de dochter was van een eerlijck Mulder van Antequera, die oock gelijck de ander de naem van Me-vrouw aen nemen most, met veel aenbiedingen van dienst. Zijnde alsoo in der haest, de noyt gesiene Ceremonien van dese nieuwe Ridderschap volbracht, viel yeder oogenblick voor hem te lanck, sich te Paert te sien, en avontueren te soecken. Hy dan sadelt met 'er haest sijn Ronzinant, en begeeft sich daer op, omhelsende sijnen Waert met de vreemste woorden en danckseggingen ter werelt, voor dese dienst aen hem bewesen, die hem nu siende buyten sijn huys, sijn gast niet schuldigh bleef, gebruyckende de beste woorden, en hooghdravenste manier van spreecken, die hy geleert had, en sonder eens te vragen na betaling, liet hem ter goeder uren heen gaen.

Het IV. Hooft-stuck.

Het geen onsen Ridder gebeurde vertreckende uyt de Herbergh.

HEt was nu licht dach, wanneer Don Quichot uyt de Herbergh vertrock, soo wel te vreden soo lustigh en soo verheught van sich Ridder te sien, dat sijn voeten geen aerd raeckten, noch oock die van sijn Ronzinante, soo hem docht. Doch beginnende te bedencken wat raedt hem sijn Waert gegeven

had, omtrent het verſorgen van ſulcke en diergelijcke nootſaeckelijckheden, voornamentlijck van gelt en ſchoon linnen, beſloot hy weder na huys te reyſen, en ſich aldaer van alle noodtdruft te verſorgen, als oock van een Schiltknaep, daer hy een ſeecker arbeydts-man in ſijn buert toe ſchickte, die arm en wel begaeft met kinders was, doch evenwel tot dit ampt ſeer bequaem. En met deſe gedachten draeyt hy ſijn Paert dien wegh op, dat oock miſſchien den wegh ruyckende, meer ſcheen te vliegen als te gaen. Hy had niet lang gereden, wanneer hem docht dat hy aen ſijn rechterhandt, uyt het dichtſte van een Bos een klaechlijcke ſtem hoorde, gelijck als van yemandt die om hulp riep. Den hemel ſy gedanckt (ſeyd daer op Don Quichot) voor de genade die my geſchiedt, my ſoo terſtont gelegentheyt toeſchickende, het geen ick aen mijn plicht ſchuldigh ben te verrichten. Deſe klachten ſonder twijfel, komen van yemandt die in benautheydt is, en mijn onderſtant van nooden heeft) daer op wendende de toom daerwaerts, reedt daer henen daer hem docht dat de ſtem van daen quam. En niet lang had hy in het Boſch gereden, of hy ſach een Merry aen een, en een jong Man aen een anderen boom gebonden, die omtrent vijften jaren out mocht zijn, en dien ſelven was, die het geſchreeuw had gemaeckt, en niet ſonder reden, want een groven Boer, ſtont hem vaſt luſtigh met een endt dags af te ſmeeren, voegende op yeder ſlach, deſe bittere beſtraffingen, ſiet toe, en ſwijght, daer den ander vaſt op toe riep, hy ſou het ſijn leven niet meer doen, om

Godts wil genade Meester ick sal het niet meer doen, ick sal beter voor mijn sien en soo voort. Don Quichot dit schoon werck vast aen siende, begost met een toornige stem te roepen, onbeleefden en wreeden Ridder, ghy hebt daer goet slaen die sich niet verweren kan, maer klimt te Paert, en neemt u Lancie (want hy had oock een halve Lancie by hem, die tegen den boom stond, daer het Paert aen gebonden was) en ick sal u doen bekennen dat het bloodaers werck is dat ghy doet. Den Boer siende sich met dese gewapende figuer overvallen, die alreets de Lancie gevelt had, hielt sich nu al voor doodt, maer sich keerende tot goede woorden, sey, Heer Ridder, desen lecker die ick daer straf is mijn knecht die my dient in het hoeden van een kudde Schapen, die ick hier omtrent hou te weyden, die soo sorgeloos is dat ick 'er alle dagen een van mis, en om dat ick hem daer over straf, gaet de schelm seggen dat ick hem sijn loon onthou, en soo waerachtigh als ick leef hy lieght het door sijn hart. Hoe durft ghy van liegen seggen in mijn tegenwoordigheydt stucke boefs als ghy zijt (borst daer den Ridder op uyt) by de Son die ons beschijnt, ick sal u terstont met dese speer door en door loopen, betaelt hem terstont sonder tegen seggen of by hondert duysent &c. ick rijghje als een hoen aen een spit. Den ander trock sijn schouwer, en sonder langer dralen maeckte den jongen los, die van Don Quichot gevraeght hoe veel sijn Meester hem schuldigh was, antwoorde negen maenden, en yeder maent seven schellingen. Don Quichot begost op te tellen, en

bevont

bevont dat de ſomme quam tot 63. ſchellingen, en beval daer op den Boer op ſtaende voet den jongen te betalen, indien hy niet terſtont het leven wilde laten. Den ander daer op verklaerde, ſwoer, by kruys en kras dat het ſoo veel niet en was, want hy moſter noch af trecken dry paer ſchoenen die hy hem gegeven, en een ſchelling die hy hem verſchoten had, voor twee latingen, alſoo hy ſieck was geweeſt. Dat is heel wel ſey Don Quichot, maer deſe ſchoenen en dat laetgelt, ſal men reeckenen tegen de ſlagen die ghy hem onſchuldigh gegeven hebt, want heeft hy het leer van de ſchoenen gebroocken die ghy betaelt hebt, ghy hebt hem de huyt daer voor aen ſtucken geſlagen, en heeft hem den Barbier wat bloedt onttrocken,als hy ſieck was,dat heeft hy u geſont zijnde, weer met bloedt betaelt; in ſomma daer pas ick u niet voor toe. Maer ſey den ander, ick heb tegenwoordigh geen gelt by my, maer laet Andries met my te huys komen, ick ſal hem tot een duyt toe betalen. Met hem gaen, om de geheele werelt niet (ſeyd' Andries) want mijn Heer, ſoo haeſt ſal hy my niet alleen hebben, of hy ſal my villen als een tweede Sinte Bartholomeus. Hy ſal niet antwoorde Don Quichot, mijn bevel ſal hem genoegh weſen, want ick weet dat hy my ontſiet, oock vertrouw ick op de eed van ſijnRidderſchap die hy my geſworē heeft.Siet wel toe mijn Heer,antwoorde de jongē want mijnMeeſter is geēRidder,en heeft ook geē Ridderlijken order ontfangē,ſijn naem is de rijke Juan Haldudo de Boer, nabuer van Quintanar. Daer is weynigh aen gelegen ſey Don Quichot

die konnen oock wel Ridders zijn, behalven dat een yeder de Soon van sijn wercken is. Dat is al wel waer antwoorde Andries, maer wat sal ick veel seggen van mijn Meesters wercken, dewijl hy my mijn betaling onthout. Ick doe niet broeder Andries sey den Huysman, doet my de vrientschap slechts en gaet met my, en ick sweer u by soo veel orders van Ridderschappen als 'er in de werelt zijn, dat ick u tot een duyt toe betalen sal, en dat noch in goede stucken van achten, daer is weynigh aen gelegen sey Don Quichot, betaelt maer in schellingen, en daer ben ick wel mede te vreden, en siet dat ghy volbrengt het geene ghy gesworen hebt, of ick sweer u by den selven eedt dat ick u sal komen soecken, en kastijden, al waert dat ghy u onder de aerde verberghde: En of ghy begeerde te weten, wie u dat beveelt, en wie ghy hebt te gehoorsamen, soo kent aen my den vromen Ridder Don Quichot de la Mancha, de beschermer der verongelijckten, en daer mede adieu, doch siet dat ghy my niet te voren liecht, onder pene als boven. Met dese woorden stack hy sijn Ronzinante met spooren, en in korter tijt was hy uyt het gesicht. Den Boer ooghde hem na soo lang als hy kost, maer als hy sach dat hy nu een stuck weeghs uyt het Bosch was, keerde hy sich na sijn jongen, en seyd, kom hier Andries mijn Soon, ick sal u betalen dat ick u schuldigh ben, gelijck dien beschermer van de bedruckten my heeft belast. Dat sweer ick je wel sey Andries, en 't sal oock best zijn dat ghy u Meester sijn bevel na komt, eerlijcken Ridder als hy is, ô Heer geeft hem duysent jaer levens, of anders ghy

hebt wel gehoort, wat hy gedreyght heeft, en ken ick hem te recht, hy sal 't wel doen. Dat weet ick mee wel, och lacy, sey den Boer, maer evenwel om de betaling grooter te maecken, moet ick de schult oock wat vermeerderen, en met een vatte hy Andries weder by de kop, bondt hem aen den selven boom, en gaf hem soo veel slagen, dat hy hem als voor doot liet. Roept nu dien Rechter van ongelijken tot u hulp, seigneur Andries, sey doen den Boer, en siet of hy u noch eens helpen sal, ick denck wel neen, alsoo ick van meening ben u het vel af te stroopen, gelijck ghy gevreest hebt, evenwel maeckte hy hem eyndelijck los, en liet hem gaen, om sijnen Ridder te soecken. Andries ginck alsoo van hem huylende, en altemets vloeckende en sweerende, dat hy hem wel haest daer me op den hals komen sou, alsoo hy hem al den handel van stuckje tot beetje vertellen sou, en die sou wel maecken dat hy aen sijn gelt sou komen, en soo mocht hy al huylende heen gaen, latende het lacchen voor sijn Meester en op dese wijse bracht den vromen Don Quichot dese saeck ten eynde, rechtende niet slecht het ongelijck van Andries. Evenwel dacht hem dat hy sijn dingen wel ter deegh beschickt, en een geluckigh begintsel, aen sijn Ridderschap gegeven had. Aldus vergenoeght, reed hy vast na sijn Dorp toe, pratende met sich selven somwijlen; wel mocht ghy u geluckigh noemen, ô schoone boven alle schoonen Dulcinea del Tobosa, dewijl ghy in u ootmoedichste onderdanigheyt een soo vermaerden en onverwinnelijcken Ridder hebt, gelijck is en wesen sal, den al-

tijdt uwen Don Quichot de la Mancha, dewelcke (gelijck de gantsche werelt weet) nu alreets de Ridderlijcke orden ontfangen, en alreets de meeste overlast gewroocken heeft, dat oyt de onredelijckheydt selve, en wreedtheydt heeft aengerecht. Die seg ick het stael uyt de handen heeft doen vallen, van dien wreeden vyandt, die soo onbarmhertighlijck, die edelen jongen Prins handelde. Ondertusschen quam hy by een viersprong, sonder te weten wat wegh hy most in slaen. Maer terstont quam hem in gedachten, hoe de dolende Ridders by die gelegentheydt plachten te doen, waer over latende den vryen toom aen Ronzinante, liet hem gaen dien wegh die hy selve begeerde, die sijn ouden wegh volghde, dat is, die regel recht na de stal toe leyde. Hy omtrent twee mijlen voort getreden hebbende, ontdeckte een grooten trop volks, die gelijk men naderhant vernomen heeft, eenige Kooplieden van Toledo waren, die na Murcia reden om aldaer sijd' te koopen. Sy waren ses in het getal, met vier dienaers, rijdende met haer quitasolen of hooft-decksels voor de Son, en noch dry stal-jongens te voet. nauwelicks had se Don Quichot in het oogh, of hy beelde sich terstont, ick en weet wat vreemder avontuer in, en om die passagien die hy in sijn boecken gelesen had, na te volgen, nam hy 'er een van voor de vuyst. Hy dan na dat hy sich wel in de Zael geset, sijn Schilt voor de borst, en sijn Lancie op de dgie gevoeght had, stelde sich in het midden van den wegh, verwachtende tot dat dese Ridders (want daer

voor wilde hy deselve gehouden hebben) aen quamen, en als se soo na by waren dat se hem kosten hooren, riep hy toe, al de werelt hou stal, indien al de werelt niet belijden wil, dat 'er in de geheele werelt geen schoonder is als de Keyserin van Mancha, Dulcinea van Tobosa, de Kooplieden sagen en hoorden vreemt op, en bleven staen, verwondert, soo over de misselijcke gedaente van onsen Ridder, als sijn redenen, die hem terstont te kennen gaven, dat den man niet wel met het hooft bewaert was, waerom sy sich stelden op hun gemack te sien, waer dit belijden en bekennen op uyt sou komen, en een van haer, dat een spotter was, riep hem weder toe, Heer Ridder, wy kennen dese goede Jusfrouw niet, laet ons de selve sien, en indien sy soodanich is als ghy seght, sullen wy in goede meening belijden dat sy soo schoon is. Sou ick u die toonen sey Don Quichot, dan sout ghy een soo blijckelijcke waerheydt wel goet te bekennen hebben, maer daer leght de saeck, dat ghy bekennen sult sonder sien, en niet alleen bekennen, maer sweeren en met eede bevestigen, of maeckt reeckening dat ghy met my strijden sult, hooveerdigen als ghy zijt; daerom komt een voor een, als Ridders betaemt, of al te saem gelijck, als het canaille is gewent, hier sta ick om u te verwachten, vertrouwende op mijn goede saeck. Heer Ridder, antwoorde den Koopman weer, ick bid u doorluchtigheydt, in naem van al dese Princen en Heeren die hier tegenwoordigh zijn, dat ghy (om onse conscientjen niet te belasten met een saeck te

besweeren die wy noyt gesien hebben, en te meer zijnde tot sulcken nadeel van de Keyserinnen en Koninginnen van Alcarria, of Estramadura) ons gelieft eenige afteeckening van dese Princesse te toonen, al was het niet grooter als een terwen graen (want met den draet sullen wy het kluwen wel krijgen, en aen den klauw kent men den Leeuw) en wy sullen vergenoeght zijn, en u genade garen in sijn versoeck voldoen. En boven dat, gelooft vryelijck dat wy soo seer op haer sy zijn dat al bleeck by het afbeeltsel dat se scheel, of lam aen een hant, of gebochelt was, sullen wy evenwel tot haren besten seggen wat u believen sal. Hant, hant (riep Don Quichot wederom) botte schelmen als ghy zijt, spreeckt ghy van handen, geen handen zijn't, maer amber, en wat derft u snoode tong spreecken van scheel of gebocchelt, een pilaer is soo recht niet als zy. Maer ghy (vervolghde hy geheel van toorn ontsteecken) sult betalen de heyloose blasphemie, die ghy tegen dese meer als menschelijcke schoonheydt hebt uytgestort, hier op steeckt hy sijn Paert met spooren, velt sijn Lancie, met sulck een grammicheydt en gewelt, tegen desen voorspraeck, dat indien ter goeder uyr sijn Paert ten halven wegen niet gestruyckelt en gevallen had, het souw 'er slecht uyt gesien hebben. Ronzinante dan valt, en werpt sijn Meester een goet stuck weeghs van hem, die hoe seer hy oock socht op te rijsen, de macht niet en had, soo bekemmerden hem sijn spooren, sijn Lancie, sijn Helmet en sijn Schilt, latende evenwel ondertusschen

niet na deze woorden uyt te bulderen, loopt niet snoode schelmen als ghy zijt, loopt maer niet, maer wacht een weynigh, het is mijn Paerts schult dat ick dit ongeluck heb, wacht maer een weynigh. Maer ondertusschen een qua schelm van een stal-jongen, die al dit snorcken niet verdragen kost, loopt toe, neemt de Lancie op, breeckt se voor sijn knie aen stucken, en begint met een van de ende, soo vreeslijck op onsen Ridder te slaen, dat hy hen so weeck en murw maeckte als een gebraden ajuin, en wat sijn Meesters hem toe riepen dat hy sou op houwen, hy vraeghd 'er niet na, maer nemende het eene stuck voor het ander na, ruste niet voor dat hy se al tot spaenders had gemaeckt, terwijl den armen ellendigen Don Quichot niet deed als vloecken, stormen, hemel en aerd' te dreygen, en de schelmsche Toovenaers die hem soo vervolghden te vervloecken. Eyndelijck den jongen moe van slaen, en de Kooplieden van roepen zijnde, volghden se gelijcker handt hun wech, hebbende goede stof om onder wegen wat te lacchen met den armen overwonnen Ridder, die sich eyndelijck vry siende, sijn best deed om op te staen, maer al om niet, want kost hy te voren eer hy soo veel slagen had gehad, niet op, hoe sou hy nou, daer hy soo veel houts te dragen had. Evenwel hy vertrooste sich selven in sijn ongeluck, wel wetende, dat dit de gewoonlijcke toevallen van de dolende Ridders waren, maer Ronzinant had al de schult te dragen.

Het V. Hooft-stuck.

Verhandelende het vervolgh van het ongeval van onsen Ridder.

SIende Don Quichot dat hy sich in der daet niet bewegen kost, begost hy by sich selven op de een of de andere passagie van sijn sotte boecken te dencken, en terstont schoot hem die van den Marquis van Mantua in den sin, wanneer Carlot hem in het geberchte gewont liet leggen, een historie die de kinderen van buyten kennen, en een *vade mecum* is van alle stal-jongens, doch voor de rest soo waerachtigh als de miraculen van Machomet. Evenwel dese passagie stont hem boven allen seer wel aen, waerom hy na dat hy sich wel lang gewentelt en gekeert had, mede op de selve maniere begost,

Waer zijt ghy vrouwken van mijn hart,
Hebt ghy geen deernis met mijn smart
Of ghy en weet mijn onheyl niet,
Het geen u Ridder is geschiet;
Die hier in uwen dienst minjoot,
Leyt op der aerd' geslagen doodt,
Of ghy zijt wreedt en obstinaet,
Dat u mijn smert niet aen en gaet.

En op dese wijse vervolghde hy de geheele histo-rien tot op de veerskens:

O eel Marquis van Mantua
Mijn Om en Heer, wat jammer scha.

Wan-

Wanneer juyst by geval een Boer van het Dorp van Don Quichot daer voorby quam, hebbende eenige sacken met terwe na de meulen gebracht, die siende desen ellendigen daer so uytgestreckt, sich by hem voeghde, vragende wat hem deerde, en wie hy was. Don Quichot, die al meende dat het den Marquis van Mantua was, gaf anders geen antwoort, als dat hy al voortginck met sijn rijmen, tot dat hy al sijn swarigheden en de liefde van des Keysers Soon tot sijn bruyt vertelt had, min noch meer als men in de historie leest. Den Huysman hoorende al dese sottigheden, en eyndelijck het visier van den Helmet oplichtende, dat door het slaen heel ontheystert was, vaeghde hem het aengesicht af, alsoo hy het selve soo vol stof had, dat men hem niet bekennen kost, maer schoon zijnde, sach den Huysman dat het sijnen gebuer was. ô mijn Heer Quichada, dat is, kinnebacken (want soo moet hy voor heen geheeten hebben gehad, al eer hy van een halve in een heelen sot verandert was) seyd den Huysman wie heeft u soo getracteert, maer den ander bleef al by sijn teem, en het revelen van sijn rijmen. Den Boer maeckte hem ten besten dat hy kost het borst stuck, en de ringkraech los, om te sien of hy oock eenige quetsueren had, maer hy vernam geen bloedt noch eenigh teecken van wonde. Hy deed sijn best om hem op te helpen, en bracht het eyndelijck met veel arbeydts soo veer, dat hy hem op sijn Ezel kreech, om dat de selve wat sachter van ganck was. Hy vergaderde de Wapenen by een tot de stucken van de Lancie in kluys, en bontse

aen malkander, en gaf se Ronzinant te dragen, en nemende so de toom van het Paert in de eene, en het seel van den Ezel in de andere handt, begaf sich na het Dorp toe, droevigh zijnde, dese sotternijen van Don Quichot te hooren en te sien die het boven dat quaedt genoegh had, om sich op den Ezel te houden, en somwijlen van enckel smart steende, of hem de siel achter uyt wou; waer over den Huysman hem t'elckens vraeghde wat hem deerde, en wat quade geest hem t'elckens dese vertellingen, en revelerijen in het hooft bracht. Maer Don Quichot gaf hem geen antwoordt als in rijm, doch latende de andere historie varen, quam hy op den Moor Abindarraes, wanneer den Heer van Antequera Rodrigo de Narvaes hem gevangen wech voerde, eyndelijck als hem den Boer weder vraeghde hoe 't met hem was, gaf hy hem de selve antwoordt die den gevangen Moor aen Rodrigo de Narvaes gaf, op de selve manier gelijck hy in de Diana van Monte Major gelesen had, 't geen alsoo wel te pas quam, dat den Boer hem met sijn revelen, ick weet niet waer wenschte, in voegen hy eyndelijck begost te sien dat sijn nabuer stapel sot was, en sich te meer na huys haeste, om te eer van desen dwaes en raeskalder ontslagen te zijn, die hem tot een besluyt dit noch toe gaf: Weet ghy wel Heer Don Rodrigo de Narvaes, dat die schoone Xarifa, daer ick van gesproocken heb, nu is de bevallijcke Dulcinea van Toboso, voor de welcke ick gedaen heb, doe, en doen sal, de braefste daden daer men in de geheele wereldt van ge-

hoort:

hoort heeft, of hooren ſal. Den Boer gaf daer op dat antwoordt, mijn Heer ſiet toch wie ghy voor hebt, och arm Man en ſondaer als ick ben, ick ben niet dien Don Rodrigo, noch den Marquis van Mantua, maer Peter Alonſo u buerman, noch ghy zijt oock Baldewijn, noch Moor, maer den eerlijcken vromen Heer Quinchada. Ick weet wel wie ick ben antwoorde Don Quichot, ick tart al de twaelf Pairs van Vranckrijck, en al de negen van de Faem, want al hun daden te ſamen geſmeet, zijn evenwel by de mijne niet te vergelijcken. Aldus quamen ſy eyndelijck op het vallen van den avont in hun Dorp, maer den Huyſman wilde niet binnen komen, voor dat het heel duyſter was, op dat ſe deſen Ridder niet ſouden ſien, ſo qualijck als hy opgeſeten was, ten laetſten duyſter geworden zijnde, komen ſy in het Dorp, en Don Quichot in ſijn huys, daer hy het al t'onderſte boven vant, want den Paſtoor, en den Barbier van het Dorp, beyde groote vrinden van Don Quichot, waren in huys, daer de oude Meyt vaſt haer ongeluck tegen vertelde, wat dunckt jou Heer Licentiaet, van het ongeval van mijn Meeſter, ſes dagen is het dat wy noch hem noch ſijn Paert geſien hebben, ſijn Schilt ſijn Lancie en ſijn andere Wapenen ſijn oock nergens te vinden, ongeluckige als ick ben, en het valt me ſeker in, dat die vervloeckte boecken van avontueren die hy heeft, en nacht en dach leeſt, ſijn ſinnen op de loop gebracht hebbẽ, want ick heb hem dickmael by ſijn ſelven hooren ſeggen, dat hy met kracht mee een dolend Ridder wou wordẽ, en heen gaen

om avontueren te soecken, dat se den drommel halen moet, die sulck een edel verstant so schendigh bedorven hebbē. Sijn Nicht deed vast deselve klachten, en voegde daer noch by, goede vrint Meester Nicolaes, (want so was dē naem van den Barbier) ick moet u nu seggen, dat ick mijn Oom dickmael gesien heb (als hy menichmael twee of dry dagen en nachten aen malkander had sitten lesen) sijn Swaert uyt trecken, en tegen de mueren te gaen schermen, en als hy dan moe geschermt was, en gevraecht wierd wat hy deed, gaf hy tot antwoort, dat hy vier Reusen als toorens had omgebracht, en het Sweet dat hem van alle kanten af liep, seyd' hy was het bloedt van de wonden die hy in den strijdt ontfangen had, en dan dronck hy een goet glas kout water, seggende dat dat so een seecker kostelijck water was, die hem de wijse Esquise toegebracht had, dat een groot Toovenaer, en sijn bysondere vrint was. Maer ick geef mijn selven al de schult, dat ick 'er niet eer in voorsien, en al die rasende boecken verbrant heb, want sy verdienen het soo wel als de alderketterachtighste dieder zijn. Ick ben oock van dat gevoelen sey den Priester, en men hoort den dach van morgen niet te laten over gaen, sonder publijcke en openbare straf daer over te doen, en dat om dat se oorsaeck van sulcke sottigheden zijn. Dit stont den Huysman en Don Quichot vast aen en hoorden, 't welck den goeden man te meer verseeckerde in het gevoelen dat hy van sijn sieckte genomen had, en begost daer op luytskeels uyt te roepen: Doet open voor den Ridder Baldewijn, en den

Mar-

Marquis van Mantua, die hier is swaerlijck gequetst, en voor den Moor Abendarraer, die den vromen Rodrigo de Narvaes gevangen leyt. Op dit roepen sprongen se altemael voor den dagh, en hieten den een sijn vrint den ander haer Meester en haer Oom wellekom, die noch op den Ezel sat, alsoo hy alleen daer niet kost af komen. Blijft van my (seyd' hy als se quamen toeloopen om hem te omhelsen) want ick ben door fout van mijn Paert swaerlijck gequetst, maer doet soo veel dat de wijse Urgande de onbekende terstont voor mijn bedt komt, om mijn wonden te genesen. Sieje nu wel seyd' de oude maeght, waer het mijn Meester schort, het hart getuyghde 't mijn al (gaet ghy maer voort mijn Heer) wy sullender wel sorgh voor dragen, al is 'er die onbekende murgade niet by, de drommel hael (segh ick noch eens) dese rasende boecken, die u sinnen soo op de loop geholpen hebben. Aldus brachten se hem te bet, maer wat se sochten of niet sy vonden geen wonden, doch hy seyd' haer dat het lijf hier en daer gekneust was, also hy een sware val met sijn Paert gedaen had, terwijl hy met thien starcke Ridders, de kloekste en desperaetste dier in de werelt mochten zijn, in het gevecht was geweest. Wel wel sey den Priester dit is weer het oude deuntje, wacht maer tot morgen, en eer het avondt wordt, weet ick raet met dese Ridders en avontueren. Sy mochten hem duysent dingen vragen, maer al wat hy antwoorde was geeft my te eten, en leght my te slapen, dit wiert soo gedaen, terwijl den Priester, van stuckje tot beetje den Huysman af

vraeghde, hoe en waer hy hem gevonden had, die haer al den handel verhaelde, en de sottigheden die hy hem onderwegen had sien en hooren doen, 't welck het voornemē van den Priester, en Meester Nicolaes noch te meer versterckte, gelijck sy oock des anderen daegs malkander aenspraken, en te samen na het huys van Don Quichot gingē.

Het V I. Hooft-stuck.

Handelende van de strenge Inquisitie over de boecken van Don Quichot.

MAer onsen Ridder lach noch in sijn sachte rust, evenwel eyschten zy sijn Nicht de sleutels van sijn boeck-kamer af, daer se stonden die oorsaeck van dit quaet waren. Sy dan gingen binnen, gevolcht van de oude, en vonden daer meer als hondert stucks, groote wel gebonden en geconditioneerde boecken, behalven noch eenige kleynen. Maer de oude Maeght siende al desen hoop, ginck haestigh uyt de kamer, en haelden een schotel met wijwater en een quispel, en badt den Priester hy wilde de kamer wijen, want-sçy sy, een van al dese Toovenaers daer dese boecken vol van zijn, mocht ons tot vergelding van het geen wy hen pogen te doé, een quade part speelen. Den Licentiaet kost sich niet onthouden van lacchen over de eenvoudigheyt van de Deerne, en beval met eenen den Barbier, hem de boecken een voor een toe te reycken, om te sien wat se waren, misschien mochtener eenige zijn, die soo harden doot niet verdient hadden. Neen neen sey de Nicht, spaerter niet een, want het is al eē volk, 't sal alderbest wesen datmense door de venster op

de plaets werpt, daer mer een goet vier van ftoocken kan, sonder dat ons de roock in de oogen bijten sal, dat vont de oude *Deern* oock goet, soo verbittert waren sy alle bey tegen dese onnoosele misdadigers, maer den Priester wilde daer toe niet verstaen, voor en aleer hy eerst den tijtel gelesen had. De eerste dan die hem Meester Klaes in de handen gaf, waren de vier eerste van Amadis van Gaulen. Dit is wat wonders sey den Priester dat dit de eerste zijn, want gelijck ick wel gehoort heb, dese zijn oock de eerste geweest die geschreven en uytgegeven zijn, en al de andere hebben haer oorspronck daer van genomen. Waerom my dunckt (onder verbetering) datmen dese als vinders van dese schadelicke secte, sonder verschooning ten viere verdoemt, Neen Heer sey den Barbier daer op, ick heb oock wel hooren seggen, dat het de beste zijn die oyt van dese nature gemaekt zijn, en daerom dunckt my dat men deselve als de uytsteeckentste in hun kunst behoort te verschonen. Dat is oock waer sey den Pastoor, en om die reden dan, is hen het leven geschoncken. Laet ons die anderen sien die daer by staen, dit zijn de daden van Esplandiaen, wettigh Soon van Amadis sey Meester Klaes, ho ho antwoorde den Priester, desen Soon komt by den Vader niet te pas, doet my, daer dat venster op, en dit sal het begintsel zijn van het vyer dat wy stoocken sullen. Dit wierdt soo gedaen, en den goeden Esplandiaen vloogh soo (sonder toovery) ten vensteren uyt op de plaets, daer hy met goede patientie na het vyer lach te wachten, dat hem in een andere werelt helpen sou. Gaet al voort sey Heerom. Hier komt

komt Amadis van Griecken sey Meester Klaes, en ick geloof dat die heele rij van dat selve geslacht en die afkomst is, laetse altemael de selve sprong doen, sey den ander, want in spijt van de Koningin Pintiquiniestra, en den harder Darinel met al sijn verwarde harders klachten, ick sou se verbranden al laccher mijn eygen Vader boven op, indien hy anders mee in het gilt van Don Quichot was. Dit vond Meester Nicolaes, en den geheelen Raedt oock goet, en soo was het wegh daer mee, de oude nam den heelen hoop die al wat groot was, en wierpse van boven neer. Wat stuck is dat vraeghde den Priester, dat is Don Olivante de Laura, die dat boeck geschreven heeft, is de selve die het blom-hof geschreven heeft, en in der waerheydt ick sou niet weten te seggen, welck van tween, het waerschijnlijckste, of om beter te seggen het beste, of minste loogenachtigh is, dat wil ick alleen seggen, dat het met al sijn onnatuerlijckheden, de andere geselschap sal houden. Dit is Florismarte van Hircania sey Meester Klaes. Al was hy noch duysentmael Florismarte, en al was hy noch soo vreemt in de werelt gekomen, moet hy te vyer, met al sijn hardigheyt en drooge stijl. Dit ginck soo al mee sijn ganck. Dit is den Ridder Platir, sey den Barbier. Dat is een ouden gast sey den Priester, maer ick vind' daer niet in, dat hem van de doot kan bevrijden, voecht hem al by de rest, en dat wiert so na gekomen. Daer na quam den Ridder van het kruys om so heyligen naem wil sey den Priester soumen al veel doen, maer achter het kruys sit de Duyvel, al mee te vyer.
Mee-

Meester Klaes kreegh weer een ander voor de handt, en sey dit is de spiegel der Ridderschap, ick kan hem heel wel sey den Licentiaet, laet hem heen gaen met sijn Reynout van Montalbaen, sijn vrienden en gesellen, diefachtiger als Cacus selve, met de twaelf Pairs, en den historischrijver Turpin, en ick beloof u dat, sy souden al mee de rest geselschap houwen, 't en waer het een gedeelte van de viuding van den vermaerden Mateo Boyardo was, daer oock den braven Ariosto sijn vonden uyt gemaeckt heeft, die of ghy mede in handen kreeght, behoudens dat hy een andere tael spreeckt als sijn eygen, wil ick niet een duyt voor sijn leven geven. Maer in sijn eygen spraeck wil ick 'er de hoet voor af nemen. In het Italiaensch heb ick hem sey den Barbier, maer ick versta hem niet, 't sou oock niet goet zijn dat ghy hem verstont, antwoorde den ander, en veel beter had dien Capiteyn gedaen, hem niet in Spangien gebrocht, noch overgeset te hebben, alsoo hy hem veel van sijn natuerlijcke kracht heeft doen verliesen, gelijck se gemeenlijck doen, die soodanige veersen in andere veersen oversetten, want hoe seer sy oock hun best doen, konnen syder de eerste aerdigheydt niet weder in brengen. Ick segh u in der daet, datmen die en al die boecken die van die Fransche Ridderschap schrijven, behoort in een droogen put te doen, om met gemack over te leggen wat men daer mede doen sal, behalven alleen een Barnardo del Carpio, en noch een ander genaemt Roncesvalles, die juyst in mijn handen komt, die men terstont met al de rest behoort te verbranden,

sonder

ſonder uytſtel, al dit beveſtighde Meeſter Nicolaes, als die wel wiſt dat den Prieſter de waerheyt ſoo lief had, en ſoo goeden Chriſten was, dat hy om de geheele werelt niet tegen ſijn gemoet ſou willen ſpreecken. Met eenen een ander boeck opſlaende, bevonden dat het Palmerin van Oliven, en een ander daer neven, dat het Palmerin van Engelandt was. Met dien eerſten, ſeyd den Paſtoor, terſtont na het vyer, dat 'er ſelf de as niet van over en blijft, maer datmen dië ander als yets raers en ſeltſaems bewaert, alwaer het in ſulck een kas, als Alexander gebruyckte, om de wercken van Homerus in te bewaren. Dit boeck Compeer is te achten en dat om twee dingen, het eerſte om dat het ſeer goet is, en het ander om datmẽ wil ſeggen dat ſeecker verſtandigh Koninck van Portugael het ſelve ſou gemaeckt hebben. Al die avontueren van het Slot van Miraguardes, zijn ſeer goet, en met groote konſt gemaeckt. De redenen zijn beleeft en klaer, en behouden ſeer wel de achting van die gene die ſpreeckt, en dat met groote eygenſchap en verſtant, ſoo ſegh ick dan behoudens u goedtduncken Meeſter Klaes, datmen dit met die van Amadis van Gaulen behoort te bewaren, en al de reſt ſonder onderſcheyt te verbranden. Sacht ſacht Compeer ſey Meeſter Nicolaes, hier heb ick de vermaerde Don Belianis, dit, met het tweede, derde, en vierde deel, heeft wel een weynigh rabarber van doen om de gal af te drijven, ſeyd' den Prieſter, en men behoorde hem alleen te verloſſen uyt het Kaſteel van de Faem behalven andere onnatuerlijckheden meer, waer over men haer geven

mach

mach Termino Ultramarino, tijdt van bekeering, om daer na barmhertigheydt of ſtrengigheydt te oeffenen, daerom gevader neemt ghy ſe met u, doch op u hals laetſe niemandt leſen. Seer wel (ſey Meeſter Klaes) en ſonder ſich langer met leſen beſich te houden belaſte de Maeght, al de reſt van de grooten te nemen, en daer mede na de plaets te loopen. Dit was geen doven geſeyt, alſoo ſy niet liever ſach, en nemende ſeven of acht gelijck, wierpſe ſoo al te ſamen op de plaets, door dien zijder ſoo veel teffens nam, viel 'er een uyt haer handen, voor de voeten van Meeſter Klaes, die de ſelve op nam, en bevont dat het den Ridder Tirante el Blanco was, wat wonder wat nieuws, riep den Barbier daer op uyt, hier hebben wy Tirante el Blanco, geeft'em my hier ſey den ander, want ick maeck giſſing een ſchat van vermaeck gevonden te hebben, hier is oock Don Quirieleyſon van Montalbaen, een dapper Ridder, en ſijn Broeder Thomas van Montalbaen, oock den Ridder Fonſeca, met den ſtrijt die den dapperen Detriante had met den Alano, en de loosheden van de jonckvrouw Plazer de Mivida, met de liefde en lagen van de Biuda Repozada, of geruſte Weduwe, oock de Keyſerin op haer ſchiltknaep Hipolytus verlieft. Ick ſegh u in der waerheyt Compeer dat het van wegen ſijn ſtijl het beſte boeck ter werelt is, hier eten, ſlapen en ſterven de Ridders in haer bedt, maecken teſtament eer ſe ſterven, met andere natuerlijckheden, die men in al de andere niet en vint. Daerom hou ick hem die het gemaeckt heeft voor een man van verdienſte, 't en ware hy

ande-

andere sotternijen gedaen had, die hem op de Galey gebracht hebben, neemt se met u en leest se, en besiet of ick de waerheydt niet gesproocken heb. Dat sal geschieden sey Meester Klaes, maer wat sullen wy met dese kleene doen, die hier noch staen, die geloof ick niet dat van Ridderschap schrijven, antwoorde den Priester, maer eer van poësij, en met eenen der selver een op slaende, vant dat het was de Diana van Montemayor, en vervolghde (meenende dat al de anderen diergelijcke waren) dese behoorden met de andere niet verbrant te worden, om dat se soo schadelijck als de anderen niet zijn, want het zijn boecken van verstant, sonder verbetering. Ay Heer, antwoorde de Nicht daer op, ick sou se al mee met de rest verbranden, want ick vrees, wanneer mijn Oom van dese sieckte van de Ridderschap al sal genesen zijn, dat het hem weer sal in het hooft schieten harder te wordē, als hy dese blijft te lesen, gaende door de Bosschen en velden singen als een sot, ja dat slimmer is, ick vrees dat hy wel tot de rijmerij mocht komen te vervallen, 't welck gelijck sommige seggen een ongeneeslijcke sieckten is. De dochter seyt waer, antwoorde den Priester, en daerom laet ons onsen vrint dese gelegentheydt benemen, en om te beginnen met onsen Montemajor, ben ick van oordeel dat men hem niet behoorde te verbranden, maer dat men die geheele verhandeling van de wijse Felicia, en het besworen water, met al de groote veersen daer af doet, en laet hem leven in vreden, met sijn prosa, en de eer van de eerste en voornaemste in diergelijcke stof te zijn. Hier

volcht

volcht (ſeyd Meeſter Klaes) de Diana van Salmantino, en noch een ander van Gilpolo. Die van Salmantino (antwoorde den Prieſter) heeft niet als het vyer te verwachten, maer die van Gilpolo bewaert, ſoó wel als of ſe Apollo ſelver gemaeckt had, en ſoo laet ons voort gaen, want het begint laet te worden. Daer op kreegh den ander de thien boecken van het geluck der liefden in de handen die van Antonio de Lofraſo, dichter van Sardinien gemaeckt waren, by mijn Prieſterſchap ſey den Paep, van de tijdt af dat Apollo Apollo, en de muſen muſen, en de dichters dichters zijn geweeſt, is 'er noyt aengenamer van die ſoort gemaeckt, want het is beter als oyt dat ick noch geſien heb. Die dat niet geleſen heeft mach niet ſeggen immermeer yets vermaeckelijcx geleſen te hebben, geeft hem my hier Compeer, want ick bender blyer mee, als of men my een nieuwen rock gegeven had. Hy leyd hem alſoo met groot vermaeck aen een kant, en Meeſter Klaes ging al voort. Hier volght ick weet niet wat harder van Iboria, Nimphen en ander tuygh, ja ja antwoorde den Licentiaet, men ſal ſe de Meyt over geven, ſonder dat ick 'er vorder na vragen van hebben wil, want dat ſou noyt gedaen werck zijn. Hier volght de Harder van Filida, ſey Meeſter Niklaes; het is geen Harder maer een recht Hovelinck (berechte den Prieſter) datmen ſe bewaert als een koſtelijcke ſchat. Dit groot boeck is de ſchat van verſcheyde rijmerijen (ſey den Barbier) was het ſoo groot niet het ſou al veel beter weſen (ſeyd' den ander) men mach het

van eenige lammigheden suyveren en soo bewaren, want den schrijver is mijn goet vrient, oock ten aensien van andere beter wercken die hy gemaeckt heeft. Dit is (vervolghde den Barbier) het Liedtboeck van Lopez Maldonado, dat is oock een vrient van my (antwoorde den ander) behalven dat zijn sijn veersen goet, en de voysskens soo aengenaem, dat se betooveren die se hooren, alleenigh hy is wat te wijdtloopigh in sijn Harders lieden, maer het goet is noyt te veel. Datmen se bewaert by de andere. Wat boeck volght daer vervolghde hy. De Galatea van Michiel de Cervantes, sey Meester Klaes, dien Man is ook lange jarē mijn vrint geweest, sei dē Pastoor en ik weet dat hy beter ervaren is in ongeluk, als in veersen. Evenwel sijn boeck heeft yets goets in, hy stelt veel voor sonder besluyt te maecken, men behoort het tweede deel uyt te wachten dat hy belooft, en als hy dan beterschap doet, sal hy oock genade ontfangen, ondertusschen hout hem in u kamer gevangen. Hier op kreegh hy dry te gelijck in handen de Araucana, van Don Alonso de Ercilla, de Austriade van Juan Rufo, gesworen van Cordoba, en de Monteferrat van Christoval de Virnes, dichter van Valencia, dese dry boecken (sey den Licentiact) zijn de beste die in Helden versen, in dese tael geschreven zijn, en hebben niet een hayr te wijcken voor de aldervermaertste van Italien, laetse ons bewaren als kostelijcke panden. Den Licentiaet begost al moede te worden, wanneer den Barbier een boeck in de handen kreegh, de tranen van Angelica genoemt, het souden de mijne geweest hebben, in-

dien

dien wy dat haddē verbrant, sey den Pastoor, want sijn schrijver is eē van de beste dichters der werelt, oock geluckigh in het oversetten van eenige vertellingen van Ovidius geweest.

Het VII. Hooft-stuck.

Van de tweede uyttocht van onsen Ridder Don Quichot de la Mancha.

TErwijl sy hier mede besich waren begost Don Quichot te roepen en te tieren hier hier brave Ridders, hier is gelegentheyt om de kracht van u dappere armen te toonen, of anders de Hovelingen sullen het beste van het Tournoy hebben, sy dit hoorende, lieten hun begonnen werck varen, en vlogen na dit geroep, waerom men gelooft dat sonder besien te zijn, eenige van de beste boecken, als de Carolea, de Leon van Spangnien, met de daden van den Keyser, door Don Lois d'Avila geschreven, die ongetwijffelt by de overige waren, onverdient tot het vyer gebracht wierden, die andersints soo een hart vonnis niet souden gehadt hebben. Als se nu by Don Quichot quamen vonden sy hem opgestaen, roepende en schreeuwende, houwende en steeckende aen alle kanten, soo wacker zijnde als of hy van geen slapen wist. Sy vatten hem aen en brachten hem met gewelt wederom te bedde, en een weynigh gelegen hebbende, en bedaert zijnde, begost hy tegen den Priester te spreken: Voorseker, mijn Heer den Aertz-Bisschop Turpin, het is een groote

saut in dese diemen de twaelf pairs van Vranck-
rijck noemt, de eer van dit Tournoy aen de
Ridders van het Hof te laten, na dat wy dolen-
de Ridders dese dry dagen het beste hebben ge-
hadt. Swijght swijght Compeer sey den Prie-
ster de kans sal wel keeren, en morgen sal het
misschien heel anders gaen, rust slechts desen
dagh, want ick geloof dat u Genade seer ver-
moeyt, indien maer slechts niet gewont zijt.
Gewont? Ter werelt niet antwoorde den an-
der, maer wel half te pletteren geslagen, want
dien bastaert Roelandt, heeft my wacker met
een heelen boom afgesmeert, en dat al uyt pure
afgunst, om dat hy wel siet dat ick my alleenigh
tegen sijn dapperheydt derf stellen, maer ick sal
geen Reynault van Montebaen heeten, indien
ick het hem (so haest sal ick niet opgestaen zijn)
niet betalen sel, in spijt van al sijn besweerin-
gen en tooverijen, ondertusschen geeft my wat
te eten, want ick weet dat ick het nu wel van
nooden heb, en laet my dan met de rest begaen.
Dit geschiede, en gegeten hebbende, begaf hy
sich weer te slapen, staende de anderen verwon-
dert over sijn sotternijen. Aldus ginck dien
nacht over,en de verwesen en onverwesen boec-
ken wierden ondertusschen al verbrandt, onder
dewelcke oock sulcke waren, die wel een eeu-
wige gedachtenis verdienden, maer dit was hun
ongeluckigh lot, ter oorsaeck van het schielijck
roepen van Don Quichot,en soo bevantmen het
spreeckwoort waer te zijn, dat de onschuldige
menighmael met de schuldige moeten lijden.
Een van de beste middelen die se voor alsdoe

voor hun vrint kosten vinden, was dat se de boeckkas afbraecken; op dat met de oorsaeck het effect of uytwercksel mocht op houden; en dat se hem wijs maeckten, dat een seecker Toovenaer, kas, boecken en al had wech genomen, dit geschiede in al der haest. Twee dagen daer na, rees Don Quichot ten bedden uyt, en begaf sich weer na sijn boecken, maer alsoo hy de kas niet en vont, ginck hy al van de eene plaets tot den ander soecken; hy sloegh sijn handen, en sijn oogen hier en daer sonder een woort te spreken, maer na een goede wijl soeckens, vroegh hy de Maeght waer se gebleven waren, sy die al van te vooren wel onderrecht was, gaf tot antwoort, dat hy noch kas noch boecken behoefde te soecken, alsooder geen in huys meer waren, want (seyde sy) de Duyvel self heeft se wech gevoert, 't en was geen Duyvel voeght 'er de Nicht by, maer een schelmschen Toovenaer, die in een nacht, op een wolck quam aengevlogen, korts na dat mijn Oom vertrocken was, en leenende op een Serpent, daer een Ridder in stack, ginck hy in de kamer, sonder dat ick weet wat hy daer deed', maer na een korte tijt sagen wy hem door het dack heen uytvliegen, latende het huys vol roocks. En als wy toeliepen om te sien wat hy gedaen had, sagen wy noch kas noch boecken, alleenig heught ons noch dat dien schelmschen ouden man, op sijn vertreck over luydt riep, dat hy door een heymelijcke vyandtschap die hy de Meester van dese boecken toedroegh, dese schade aen dit huys gedaen had, die men daer na wel vinden sou, hy seyd' oock dat hy den wijsen

Munnaton genoemt wierdt. Freston heeft hy willen seggen sey Don Quichot daer op, ick weet niet sey de Maeght, ja Freston of Friton sal het geweest hebben, het ging altoos op een ton uyt. Dat is so, antwoorde hy, want ik weet dat het eē wijs Toovenaer, en een groot vyant van my is, en dat alleenigh om dat hy weet door sijn wetenschap, dat ik, gaende door de werelt, met eē Ridder, die sijn vrint is, sal komen te strijdē, en hem te overwinnē, sonder dat hy dat beletten kan, en daerom soeckt hy my alle schade te doen die hy bedencken kan, maer laet hem begaen, hy heeft het hart niet te konnen beletten, dat den hemel geschickt heeft. Daer is geen twijffel aen sey de Nicht, maer wat beweeght u lieve Oom u selven in soo veel ongemack te stellen? Was het niet beter stil en gerust te huys te blijven, en niet soo door de werelt te gaen, avontueren soecken? sonder te dencken dat me veel van sijn hayr laet? O soete Nicht sey Don Quichot, hoe weynigh weet ghyder af, ick wil u dat verseeckeren, dat hy die my maer het minste hayr aen raeckt, soo gepluckt sal worden dat hyder niet een op sijn kop noch aen sijn mont houden sal. Sy wilden daer niet vorders op antwoorden, want sy sagen wel dat hy begost toornigh en gram te worden in deser manieren bleef hy omtrent veerthien dagen by huys, sonder te schijnen sijn eersten aenvanck te willen hervatten, geduerende welcken tijdt hy kluchtige en vreemde vertellingen met sijn twee Compeeren hielt, niet sonder sich somwijlen te beklagen over de schade die de werelt door dese sijn ledigheydt quam te lijden,
dat

dat de doolende Ridders het noodighste dinck ter werelt waren, en dat hy den man sou zijn, die de selve weer sou te voorschijn brengen. Den Priester stelde sich daer somwijlen tegen, en somtijdts volghde hy sijn sotheydt min of meer in, want andersints sou hy geen deegh met hem gedaen hebben. Gedüerende dese tijdt; versocht Don Quichot een Huysman in sijn buert, een eerlijck man, (indien men anders een armen bloedt met dien naem magh nemen) maer daer weynigh verstant by was. Kortelijck, soo veel wist hy voor te brengen, en den goeden man soo schoon te spreecken, en soo veel te beloven, dat den armen hals voornam met hem den tocht te doen, en den Ridder voor Schiltknaep te dienen. Onder andere dingen seyd' hem Don Quichot, dat hy vryelijck mocht met hem gaen, want sulke dingẽ en avontueren vielender somwijlen of wel dickmaels voor, dat hy voor sijn moeyten ten minsten het een of het ander Eylant als Gouverneur te bestieren mocht krijgen. Door dese woorden en op die beloften, verliet Sancho (want soo was desen Huysman genoemt) sijn vrouw en kinderen, om met onsen Don Quichot te gaen dolen. Onder dies stelde desen order om eenigh gelt by een te krijgen, en verkoopende het een, versettende het ander, kreegh een tamelijcke somme te samen. Hy versagh sich vorders met een Rondas, dat hy van een goet vrient te leen kreegh, en verstellende sijn gebroocken Helm ten besten dat hy kost, gaf sijn Schiltknaep te kennen, den dagh en de uyr, dat hy sich meende weder op den tocht te begeven, dat hy derhalven

versorgen sou het geen hem het meeste van nooden was, en voor al een valies. Dese beloofde alles te doen, oock dat hy sijn Ezel sou gereet maken, alsoo hy niet bequaem was om veel te voet te gaen. Dit van den Ezel gaf onsen Ridder veel vreemde gedachten, doende hem ten nausten overleggen, en bedencken, of hy oock ergens kost vinden, dat oyt Schiltknaep op een Ezel gereden had; maer al hoe wel hy doen geen bedencken kost, wilde hy het daerom niet laten achter blijven, alsoo hy wel haest verhoopte hem van het beste Paert te versorgen, dat oyt Schiltknaep bereden had, en dat van den eersten onbeleefden Ridder die hem voor komen sou. Hy versorghde oock hemden, en alle vordere noot-saeckelijckheydt, volgens den goeden raet van sijn Waert. Al dit gedaen zijnde, Sancho sonder afscheydt van vrouw of kinderen te nemen, en Don Quichot, sonder een woort tegen sijn Nicht of Maeght te spreken, begeven sich op een nacht te velt, rijdende by den doncker soo wel aen, dat se sich des morgens voor seecker hielden dat hen niemandt vinden noch achterhalen sou. Sancho Pança reedt op sijn Ezel als een Patriarch, met sijn valies, en sijn paltsrock aen, met een onuytspreeckelijck verlangen, om sich Gouverneur te sien, van het Eylandt dat hem sijn Meester belooft had. Don Quichot vant goet den selven wegh te nemen, die hy te voren genomen had, te weten, door de velden van Montiel, welcken wegh hem nu gemackelijcker viel, om dat het noch vroegh op den dagh was, en de Son soo seer niet stack als te voren. Sancho ondertusschen liet

niet

niet na sijn Heer te bidden, sijn belottenis wegen het Eylandt gedachtigh te zijn, want (liet hy hem duncken) hy wist 'er wel raet toe om te bestieren, al was het soo groot als geheel Spangien. Don Quichot antwoorde hem daer op: Mijn vrint Sancho ghy moet weten, dat het een vast en out gebruyck by mijn voorsaten, de dolende Ridders geweest is, hun Schiltknapen de Eylanden en Koninckrijcken te geven die se wonnen, en ick houd' het daer voor, dat my dat oock niet missen sal, ja verhoop hen eer daer altemael in te boven te gaen. Want sy ten meestendeel plegen soo lang te wachten tot dat hun Schiltknapen out en afgeslooft waren, en gaven se dan voor hun quade dagen, en noch slimmer nachten, den tijtel van Graef, of Marquis ten minsten van eenige plaetsen, of Lantschappen den een meer den ander minder. Maer indien wy beyde leven, het sou konnen gebeuren, al eer ses mael vier-entwintigh uren ten eynden zijn, dat ick sulck een Koninckrijck magh komen te winnen, daer noch eenige andere aen vast zijn, dat het my mocht in den sin komen u Koninck van het een of het ander te doen kroonen. En ghy hoeft het selve niet ver te werpen, want sulcke saecken, sulcke gevallen komen ons te voren, en dat self door noyt gesiene middelen, dat ick u noch meer sou konnen komen te beschicken, als ick u sou derven beloven. In dier voegen dan antwoorde Sancho Pança indien ick mocht komen Koninck te worden, door diergelijcke miraculen gelijck u genade gelieft te seggen, soo sou ten minsten mijn soete Juana Gutieres, of Janneke Wouters Ko-

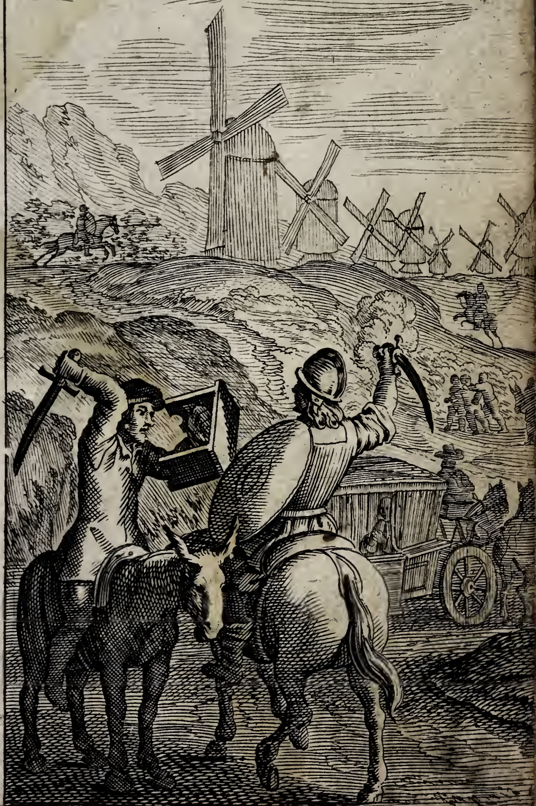
ningin, en mijn kinderen Infanten en Princen zijn. Daer twijffel ick aen antwoorde den Ridder, want al liet onsen Heer Koninckrijcken regenen, ick vrees dat 'er niet een op uwen Janne vallen sou. Om de waerheydt te seggen, sey Sancho, sy vraeght 'er oock niet een sier na, een Gravin sou haer beter gelijcken, en daer wil haer den Heer aen helpen. Beveeit ghy hem maer de saeck Sancho mijn vrint, vervolghde Don Quichot, en hy sal geven dat u en haer best passen sal. Evenwel acht u selven soo kleen niet dat ghy u met minder als een Baroenschap laet paeyen. Dat sal ick oock niet doen sey den ander, voornamentlijck daer ick sulck een Heer aen u Genaden heb, die my wel sal weten te geven dat my nut is, en dat ick sal weten te krijgen.

Het VIII. Hooft-stuck.

Het goet geluck van onsen Ridder, in het volvoeren van de verschrickelijcke avontuer van de Windt-Meulen, met andere dingen waerdigh en eeuwige gedachtenis.

ONdertusschen kreegh Don Quichot 30. of 40. Windt-Meulens in het gesicht, gelijck 'er van de selve eenige in de voorschreven velden staen, waer over hy tegen Sancho Pança sey, het geluck Sancho bevordert onse saecken self meerder als wy souden konnen of mogen wenschen, want besiet me daer ginder eens dien schoonen hoop verschrickelijcke Reusen, met de welcke ick den strijdt sal aenvangen,

Fol. 59

en brengen hen al om den hals, om ons voor eerst met hun roof te verrijcken, want dit is een goeden Oorlogh, wanneer men dat snoode geslacht po ght van der aerden wech te doen. Wat Reusen vraeghde Sancho, die daer ginder staen met die lange armen, antwoorde sijn Heer. Och mijn Heer siet ter degen, dat ghy voor Reusen neemt zijn niet als soo veel Windt-Meulens, en de armen daer ghy van seght, zijn de wiecken, die de steenen doen om gaen. Het is goet te sien antwoorde den ander, dat ghy in dese dingen onervaren zijt, ick segh u noch eens dat het Reusen zijn, en indien ghy vrees hebt, maeckt u van hier, en blijft terwijl in u gebeden, want ick ga heen om een swaren en ongelijcke strijdt met hen te wagen. En daer mede stack hy sijn Ronzinant met spooren, sonder na het roepen of vermanen van Sancho te luysteren, want hy had het sich soo vast ingebeelt, dat 'er geen ontgeven aen en was, en self hoe dicht dat hy quam, bleef hy evenwel in de selve gedachten, en begost al van veer te roepen, blijft staen ghy snoode en goddeloose Creaturen, blijft staen ghy Monsters, een Ridder is het die u bestrijden komt, ondertusschen alsoo de wint opreés, begosten de Molens om te gaen, 't welck hy siende, riep op nieuw, rept u vry, al had ghy soo veel armen als den Reus Briareus, sult ghyder evenwel u leven by laten. Dit te seggen, sijn gedachten tot sijn Dulcinea te keeren, en bedeckt met sijn Schilt, sijn Lancie gevelt dese schrickdieren aen te tasten, was een en selfden oogenblick, maer raeckende met sijn Lancie tegen een van de wiecken, van den Meulen die hem

de naeste was, raeckte de selve in spaenderen, maer den Ridder sijn Paert wierden door het groot gewelt te rugge een goet stuck weeghs in het velt gesmeten. Sancho bleef niet lang staen, maer soo veel als sijn Ezel hals streckt loopen kost, quam om sijn verslagen Heer bystant te doen, die hy in sulcker gestaltenis vant, dat hy hem niet bewegen kost, soo was het daer op aen gekomen. Godt bewaer ons sey den Schiltknaep heb ick het u niet van te vooren geseght dat het geen Reusen maer Windt-Meulens waren, dat een yeder met my seggen sou, indien hy anders geen slagh daer van en hadt. Swijght mijn vrint Sancho antwoorde den Ridder, de saecken van den Oorlogh, meer als eenige anderen zijn veranderlijck, en soo is oock waerachtigh dat dien Toovenaer Freston, die mijn kamer met de boecken wech genomen heeft, dese Reusen in Windt-Meulens verandert heeft, om my de eer van de overwinning te benemen, gelijck hy mijn doodt vyandt is, maer wacht wacht sijn quade konsten sullen hem ten laetstẽ weynigh tegens de deught van mijn Swaert helpen. Dat wil den hemel geven sey Sancho, en voort sijn Meester ophelpende, bracht soo veel te weegh dat hy weer op sijn Paert quam, dat mede half kreupel was van den val, en alsoo verhalende hun avontuer, vervolghden se haer wegh, na de steenen Poort toe, want daer sey Don Quichot souden sy genoeg vinden, ter oorsaeck van de geduerige passagie die daer is, evenwel stont hem qualijck aen dat hy geen Lancie had, maer sich bedenckende, seyd' hy tegen Sancho, dat hy gelesen had, dat een Ridder ge-

genaemt Don Perez de Vargas, hebbende in een ſlagh ſijn Swaert gebroocken, een tack van een Eycken boom geſneden, en met de ſelve ſulcke daden gedaen, en ſoo veel Mooren geplettert had, dat hy zedert altoos Machuca met al ſijn nakomelingen genoemt wierdt. Dit heb ick u daerom geſeydt, om dat ick van den eerſten Eycken boom die ick ontmoet, oock een goeden tack meen te houwen, die ſoodanigh ſal zijn, dat ick 'er verhoop ſulcke dingen mede te doen, dat ghy u voor geluckigh ſult achten, de eer gehadt te hebben, te mogen ſien, dat andere nauwelijcks ſullen willen gelooven. In 's Heeren naem ſey Sancho, ick geloof het al gelijck u Genade ſeght, maer evenwel mijn Heer recht u wat op, want ghy hangt over de eene zijd', 't welck geloof ick van den val ſal zijn, dat is ſoo in der daet, antwoorde den Ridder, en dat ick van geen pijn en klaegh, is daerom, om dat het geen Ridders paſt te ſteenen of te klagen, hoe ſwaerlijck dat ſe oock gewont zijn, al waert dat 'er de darmen uyt hingen. Indien dat ſoo is, antwoorde Sancho, heb ick daer niet op te antwoorden, evenwel behoefde 't mijn Heer om mijnent wil niet te laten, want het is mijn gewoonte, te klagen en te ſteenen van de minſte pijn die ick heb, en dat kan ick niet laten, 't en waer dat de Schiltknapen ſoo wel als de Ridders, onder die wet begrepen waren. Don Quichot koſt ſich niet onthouden van lacchen, over de eenvoudigheyt van ſijn Schiltknaep, en derhalven gaf hy hem verlof te klagen en te kermen als het hem luſte of niet en luſte, alſoo hy tot noch toe het tegendeel

niet gelesen had. Onder dies vermaende hem Sancho dat het tijdt om te eten was. Maer den Ridder antwoorde dat het hem noch niet en luste, doch dat hy eten mocht als het hem geliefde, met dit verlof schickte sich Sancho ten besten dat hy kost op sijn Ezel, en treckende uyt sijn knapsack, van de voorraet die hy mede genomen had, het geen hem goet dacht, reed soo al etende achter sijn Meester voort, en dat met sulck een smaeck, dat 'er yemandt de tanden souwen na gewatert hebben, voornamentlijck als hy de botelle aen de mont sette, en dronck dat hem de oogen over liepen, sonder evenwel sijn reys te verletten. En gedurende dit goet çier dat hy maeckte, docht hy om geen belofte of toesegging van sijn Heer, maer achte sich alreets geluckigh soo gemackelijck avontueren te mogen soecken, en ondertusschen wel te eten en te drincken te hebben. Ondertusschen quam den nacht aen, die se overbrachten onder eenigh geboomt, van een der welcker den Ridder een droogen tack afbrack, om hem voor een Lancie te dienen, maeckende het yser daer aen vast dat hy van de gebroocken Lancie afgenomen had. Dien geheelen nacht kost Don Quichot niet een oogh toe doen, denckende geduerigh om sijn Dulcinea van Toboso, om sich te voegen na de gewoonte van de doolende Ridders, die wel gewent waren veel nachten achter een sonder slapen, in de wildernissen door te brengen, onderhoudende alleenigh hun gedachten met hun beminden. Maer met Sancho was het heel anders, die alsoo hy het lijf dicht had, sliep maer eenen

slaep

slaep tot aen den morgen toe, ja hy had een heel gat in den dagh geslapen (indien hem sijn Heer niet had opgeweckt) alhoewel de stralen van de Son hem in den aers scheenen, en het gevogelte op het vermaeckelijckste speelde en song, dat alleen yemant de vaeck uyt de oogen sou gebracht hebben. In het opstaen, seyd' hy sijn botelle aldereerst goeden morgen, die hy bevont dat in sijn laetste ontbijten al vry gelicht was, 't welck hem niet weynigh bedroefde, alsoo hy niet wist waermen soo haest dat gebreck weer sou konnen herstellen. Don Quichot wilde niet ontbijten, alsoo hy, gelijck geseght is, genoegh had aen sijn verliefde gedachten. Aldus vervolghden se hun wegh na de voornoemde Poort, en kregen deselve omtrent ten negen uyren in het gesicht. Alhier (sey Don Quichot siende de gewenste plaets) konnen wy Sancho mijn vrint, tot den elleboogh toe, in die dingen domineren diemen avontueren noemt. Maer siet toe, dat, al siet ghy my in het grootste gevaer ter werelt, ghy geen handt aen u geweer slaet om my te helpen, 't en waer ghy saeght dat 'er eenigh schuym van volck en Canaille onder was, want in su'cken gelegentheydt staet het u vry, doch tegen Ridders is het u geensints geoorloft volgens de wetten van de Ridderschap ter tijdt toe dat ghy selfs mede Ridder zijt. Weest vry verseeckert mijn Heer (antwoorde den vromen Sancho) dat ick mijn handen wel sal t'huys houden, alleenigh om u Genaden niet ongehoorsaem te zijn, en behalven dat ben ick van mijn selfs geen vechter, ja eer een doot vyandt van alle
twist

twist en gekijf, evenwel wat aengaet mijn lijf te verweeren, pas ick niet veel op die wetten, alsoo ons dat de goddelijcke en natuerlijcke toe laten. Dat sta ick u mede toe (sey den Ridder) maer aengaende tegen eenigh Ridder, sult ghy u natuer hebben te bedwingen. Ick segh u noch eens antwoorde Sancho, dat ick u bevelen houden sal, soo wel of het een Heyligen dagh was. Terwijl dat se in dese redenen waren, ontdeckten se op den wegh twee Monnicken van der Benedickten Order, sittende op twee Muyl-Ezels soo hoogh als Dromedarisen, met hun reysrocken en quitasolen of hooftdecksels. Achter haer volghde een Karos, met noch vier of vijf andere te Paert, beneffens twee stal-jongens te voet. In de Karos was, gelijckmen naderhandt vernomen heeft, een Biskaysche Juffrouw, die na Sivilien by haer Man trock, die in een aensienlijcke staet na Indien voer. De twee Geestelijcken gingen niet met haer, alhoewel sy den selven wegh hielden. Soo haest had se Don Quichot niet gesien, of hy sey tegen Sancho, of ick ben bedrogen, of hier komt de vermaerste avontuer daer men oyt van gehoort heeft. Want die twee swartrocken die daer aen komen, zijn ongetwijfelt twee Toovenaers, die eenige Princessen in die Koets gevangen leyden, derhalven is my noodigh, na al mijn voornemen dat boose stuck te beletten. Dit sal noch slimmer zijn als de Wint-meulens sey Sancho, siet wel toe Heer wat ghy doet, want die twee mannen zijn Benedictiner Monnicken, en in de Karos is sonder twijffel, eenigh reysend volck. Siet ghy wat ghy

seght,

ſeght, ſey den ander, ick ſie wel wat ick doe, het is den Duyvel die u bedrieght, heb ick u niet meer geſeyt dat ghy u weynigh op deſe dingen verſtaet. Het geen ick ſegh is de waerheydt, en dat ſult ghy terſtont ſien. Hier mede ſtelde hy ſich in het midden van den wegh daer de Monnicken door moſten, en als deſe ſoo dicht quamen dat ſe hem koſten hooren, riep hy overluyt, ghy duyvelſche generatie als ghy zijt, geeft my op de ſtaende voet over die Princeſſen, die ghy in die Karos met gewelt gevangen voert, 't en ſy ghy liever van mijn handen wilt ſterven, tot een rechtvaerdige ſtraf, voor u onrechtveerdige wercken. De Monnicken hielden kort ſtaende, ſoo verwondert van de vreemde gedaente, als de woorden van den Ridder, daer ſe tot antwoort op gaven: Heer Ridder wy zijn geenſints die Duyvelſche generatie die ghy noemt, maer twee Geeſtelijcken van St. Benedictus, en gaen onſen wegh, en of 'er in die Karos yemandt is of niet, die (gelijck ghy ſeght) gevangen wegh gevoert wordt, daer weten wy niet van te ſeggen. Hier helpen geen ſchoone woorden, antwoorde (Don Quichot) vervloeckte canaille als ghy zijt, en ſonder langer te wachten gaf ſijn Paert de ſpooren, leyd' ſijn Lancie in de ruſt, ſtelde ſich tegen den eerſten van de Monnicken met ſulcken fury, dat indien ſich den ander niet van ſijn Muyl afgeworpen had, hy tegen wil en danck de aerde ſou hebben moeten kuſſen, en miſſchien met meer ongemack. Den ander dit ſiende, ſmeet ſijn hielen in de zy van de ſijne, en begaf ſich op de loop ſoo dapper als hy koſt. Sancho die den

ander ter aerden gevallen sagh, reedt sijn best daer na toe, en begost hem al uyt te schudden, wanneer ondertusschen, de twee stal-knechts aenquamen, die hem vraeghden waerom hy den Heer uyttrock? Sancho antwoorde dat hem het selve wettigh toe quam, als zijnde plondering, en de buyt van den strijt, die sijn Heer Don Quichot met desen verslagen gehadt en gewonnen had. De andere die geen jock kosten verstaen, en niet wisten wat hy van strijt, buyt, en plondering wilde seggen, (siende dat Don Quichot ver van daer, by de Karos was, spreeckende met de Juffrouwen) vielen den armen Sancho op het lijf, smeten hem onder voet, en sonder hem een hayr in sijn Baert te laten, knuffelden hem soo dapper, dat se den armen hals uytgestreckt lieten leggen, adem en krachteloos. Den Monick ondertusschen, maeckte sich flucx op de been, en heel verslagen en als een doot in sijn aengesicht, klom met 'er haest op sijn Muyl, en volghde sijn macker na, soo hart als hy rennen kost, die hem een goet stuck weeghs van daer stont te wachten, en sonder lang te toeven, vervolghden gelijckerhandt hun wegh, maeckende meer kruycen, als of haer den Duyvel achter aen was. Ondertusschen bevant sich onsen Ridder by de Karos, spreeckende met de Juffrouw op dese wijse: U doorluchtige schoonheydt Me-vrouw magh nu met haer persoon doen het geen haer sal gelieven, alsoo de hooghmoedt, van die u dus tegen u wil weghgevoert heeft, ter aerden leyt, door dese mijn stercke arm ter neder geslagen, en op dat ghy geen moeyten sult behoeven te doen, om na mijn naem te ver-

nemen,

nemen, soo weet dat ick genoemt ben Don Quichot de la Mancha, doolend' Ridder, en gevangen van de schoonheyt van de onvergelijckelijcke Vrouw Dulcinea van Toboso, en tot voldoening van de weldaet die u Doorluchtigheyt van my ontfangen heeft, begeer ick niet anders als dat ghy weder keert na Toboso, en u van mijnent wegen aen deselve Vrou van mijn hart vertoont, en haer laet weten wat ick voor u vryheyt gedaen heb. Al het geen Don Quichot seyd', hoorde een Schiltknaep een van die by de Karos waren, dat een Biscayer was, en merckende dat den Ridder niet begeerde dat se met de Karos hun wegh souden vervolgen, maer dat hy in tegendeel wilde dat se wederom te rugge souden trecken na Toboso, maeckte sich by Don Quichot, en grijpende sijn Lancie, sey tegē hem in quade tael gaet heen ghy Ridder voor sint selten, want by dit en dat, indien ghy de Karos niet varē laet, ick sal u den beck breken, dat u dit en dat hael. Dit verstont onsen Ridder wel, en gaf daerom tot antwoort. Indiē ghy eē Ridder waert so wel als ghy geen en zijt, ick had u al lang de straf gegevē die gy waerdigh zijt, snooden bengel als ghy zijt. Den Biscayer daer op. ick geē Ridder? Ick sweer dat ghy dat door uwen magerē hals lieght, hebt ghy slechts het hart u Lancie te roeren, en hant aen het geweer te slaen, ick bruydy van boven neer in het water, ick ben een Biscayer te lant, en eē Ridder te water, daerom gy lieght het duysentmael, en wacht dy meer sulcke woordē te spreken. Wy sullent sien (sey de blinde) antwoorde daer op den geterghdē Don Quichot, en werpende terstont sijn Lancie ter aerden, track

van leer, vat sijn Schilt, en maeckte sich na den Biscayer, van meening hem het leven te beroven. Den ander siende hem komen, en sich niet wel konnende op sijn Muyl betrouwen, dat een van de quaetste slagh van die van Alquiler was, sagh geen beter kans als sich by de Karos te maecken, en nemende daer een sitbanck uyt, gebruyckte die voor een Schilt, en daer mee sijn Swaert treckende gingen malkander als twee gesworen vyanden te keer. De andere wilden se bevredigen, maer al om niet, want den Biscayer swoer, indien se hem niet lieten begaen, hy wilden 'er self altemael tot sijn Vrouw toe in kluys den beck breecken. De Juffrouw niet weynigh daer door verschrickt, geboodt den Koetsier een weynigh ter zijden af te rijden, en bleef soo van verren het spel staen aensien. Ondertusschen gaf den Biscayer een geweldigen slagh op sijn Schilt die hy kloofde tot de riem toe, alsoo hy se schoon vont. Don Quichot gevoelende dien swaren slagh, gaf een grooten roep. ô Vrouw van mijn ziel, blom van de schoonheydt Dulcinea, helpt nu u Ridder, die om uwent wil sich selven in dit gevaer bevindt. Dit te seggen sijn Swaert op te heffen, sich met sijn Schilt te bedecken, en den Biscayer toe te varen, was al een oogenblick, van meening met een slagh een eynde van de strijt te maecken. Den Biscayer was van de selve meening, en hielt sich alsoo met sijn banck bedeckt, sonder sijn Muyl of aen de een of aen de andere kant te derven wenden, die nu alreets, als sulcken handel ongewent, na sijn adem stont en hijghde, sonder een voet te konnen voort setten.

Aldus

Aldus gelijck geseght is, quam onsen Ridder den Biscayer by, met het Swaert op geheven, met meening, gelijck hy by sich selven gesworen had, hem midden door te houwen, en in sulcker manieren bleef den dapperen Biscayer oock staen, in voegen de aenschouwers lang in duysent vreesen bleven staen, sonder te weten wat dese schrickelijcke slagen noch souden uyt wercken. Self de Jonckvrouw deed duysent beloften, aen de beelden die haer in den sin schooten, om haer Schiltknaep te bevrijen, en haer mede te verlossen van het groot gevaer daer se sich in bevonden. Maer de swarigheydt is dat op dit punt, en na het aenmercken van dese gestaltenis, den Autheur van dese Historie afbreeckt, sonder dat ick dies aengaende meer kan geschreven vinden, als alleen het geen tot noch toe geseght is. Wel is waer dat den tweeden schrijver van dese wonderlijcke geschiedenis, niet konnende gelooven dat sulck een treffelijcken saeck sou onvervolght, en alsoo in het vergeten blijven, en datmen niet een tittelken daer van in de Archiven en papieren van Mancha sou gevonden hebben, de moedt evenwel niet wilde verloren geven, om het selve uyt te vinden, tot dat eyndelijck den hemel hem gunstigh zijnde, hy daer van gevonden heeft, het selve dat wy in dit volgende tweede boeck sullen verhalen.

TWEEDE

TWEEDE DEEL
Van den verstandigen Ridder
Don QUICHOT de la MANCHA.

Het IX. Hooft-stuck.

In het welcke de vreesselijcke en afschouwelijcke strijt van den dapperen Biscayer en den vromen Don Quichot ten eynde wort gebracht.

Y hebben in het eerste deel gelaten dese twee dappere Campioenen met de bloote Swaerden tegen malkander opgeheven, in manieren om twee vreesselijcke slagen te doen, sulcke als ten minsten den een en den ander van boven tot beneden, niet anders als een Granaet-appel stonden van een te houden, en dese loffelijcke geschiedenis aen die plaets afgebroocken, sonder dat ons den schrijver heeft te kennen willen geven, waer men het overige sou mogen vinden. Dit heeft my (gelijck wel te dencken is) groot verdriet toe gebracht, alsoo de smaeck van soo weynigh te lesen, in onlust verkeert wiert, in het overdencken van de duystere wegh, om tot het overige te geraecken. Het scheen my een ongemackelijcke saeck, en een onbehoorlijckheyt, dat soo een vermaert Ridder, niet den een of den anderen wijsen sou gehadt hebben, die sijn wonderlijcke en noyt gesiene daden mocht beschrijven, 't geen noch niemant van de doolende Ridders gebeurt is, want yeder had ten min-

minsten een of twee van ſulcke wijſen op ſijn hant, die niet alleen haer daden, maer ſelf hun gedachten beſchreven hebben, hoe duyſter de ſelve oock mochten weſen. En in der daet het ſou een groot ongeval voor deſen Helt geweeſt hebben, indien hem alleenigh had ontbroocken, 't geen Platir en andere diergelijcke ſoo overvloedigh hebben gehadt. En daerom koſt ick niet gelooven dat ſulcke loffelijcke dingen ſouden onbeſchreven en met ſo weynigh afgebroken en verminckt zijn, voornamentlijck daermen weet wat hy al uytgeſtaen heeft; hoe hy over bergh over dal geſweeft en geſworven heeft, met ſijn onbeſmette maeghdom aen ſijn zy. Door deſe gedachte dan heb ick geen arbeyt ontſien, geen moeytē geſpaert, om tot een goet eynde van mijn voornemen te komen, en het ſou al om niet geweeſt zijn, indien den hemel, het geval, en de goede fortuyn my niet geholpen hadden, doch het geluckte my in deſer manieren. Zijnde een ſeeckeren dagh in de Alçaqua van Toledo, komt 'er een kleyne jongen met eenige blauwe boeckskens en Cartebellekens te koop, en alſoo ick van natuer nieuwſgierigh ben om alles te doorſnuffelen, hoe kleyn en veracht het oock ſou mogen zijn, al waren 't briefkens van de ſtraet, en uyt het vuilnis vat, vant ick 'er onder anderen eenige papieren, die in Arabiſche tael geſchreven waren, en alſoo ick in de ſelve tael niet ervaren was, ſagh ick rontſom na den een of den anderen Mooriske, die my de ſelve te voren mocht leſen, 't welck my terſtont wel geluckte, en geluckt ſou hebben, al had het in een beter en

ouder

ouder tael geweest. Soo kreegh ick 'er eyndelijck een by de vodden, die nemende het boeck in de handen, het selve terstont te midden open sloegh, die na dat hy een weynigh gelesen had, begost te lacchen. Terstont vraeghde ick hem wat het was, en hy antwoorde my dat het was, om eenige aenteeckeningen die hy op de kant gesien had. Ick badt hem my te seggen wat het was, die daer op antwoorde sonder evenwel van lacchen af te laten, dat hy daer als een Nota bene gevonden had dese woorden in substantie: Dese Dulcinea van Tobosa, soo menighmael in dese historie aengeroert, wordt geseght de beste handt gehadt te hebben, om Verckens te souten, die eenige jonckvrouw in het heele lant mocht hebben. Ick bleef verbaest staen, hoorende den naem van Dulcinea, alsoo my terstont in viel, of het onsen Heer hebben wou, dat dit voorseecker was het geen ick soo lang gesocht had, namentlijck de lang gewenste historie van Don Quichot. Daer op bad ick hem dat hy den tijtel eens sou willen lesen, die het selve deed', lesende den inhoudt *ex tempore* uyt het Arabisch in Castillaens. Het luyde alsoo historie van Don Quichot de la Mancha, beschreven door Cide Hamet Benengeli, Arabisch historieschrijver. Hier was my bysonder verstant van nooden, om te bedecken het genoegen dat ick schepte sulcks te aenhooren, en gaende terstont by den jongen, kocht hem al de Cartabellen en brieven af voor een halven schelling aen gelt. Bly was ick, want had den lecker de waerdigheydt geweten, ick was 'er met thien mael soo veel niet afgekomen. Terstont begaf ick my met den Mo-

risk

risk na de groote Kerck toe, en versocht hem of hy my al den bocht in goet Castellaens wou oversetten, sonder een jota te failgeren, belovende hem daer voor sijnen vollen eysch te geven, Wy accordeerden op twee korven Rasijnen, en twee festers Tarwe, en daer voor beloofde hy my de selve te leveren soo wel gedaen, en met sulcken kortheydt, als yemandt in de werelt. Maer ick om sulck een gelegentheyt niet te laten verloren gaen, bracht hem in mijn huys, daer hy in minder als ses weecken tijts het werck af hackte, en dat op sulck een wijs, als volght. In het eerste blat stont de voorverhaelde strijt seer konstigh naer het leven afgebeelt, zijnde beyde in sulck een gestaltenis als wy verhaelt hebben, de Swaerden opgeheven, en den een met sijn Schilt, den ander met sijn sitbanck bedeckt, en den Muyl van den Biscayer soo wel uytgebeelt, dat men van een musquet-schoot veer sou gesien en geseght hebben, dat hy van Alquiler was. Onder aen den voet van den Biscayer stond Don Sancho de Azpetia, 't welck ongetwijffelt sijn naem most geweest zijn, en onder aen de voeten van Ronzinante stont Don Quichot de la Mancha. En dit Paert was mede soo konstigh afgebeelt, soo lang en mager, en de beenen soo uytstekende, dat hy het hem niet had behoeven te schamen, al had hy het Paert van de doot geweest. In voegen het alles met sijn naem en eygenschappen over een quam. Dicht daer by stont Sancho Pança, houdende 't seel van sijn grauwtje in de handt, en onder sijn voeten stont mee geschreven Sancho pensse, 't welck voorseecker

qualijck gestelt moet geweest zijn, 't en waer dat den autheur daer mede had willen afbeelden en als met significative woorden te kennen geven, dat hy een dickbuyck was, en in sulck een gestaltenis stont hy oock, kort van persoon, groot van hooft, krom van beenen, en dick van buyck, maer wy houden ons by den naem van Pança, die wy aldermeest vinden, hoewel de andere mede somtijts wel gevonden wort.

Andere kleenigheden stondener meer by, doch om dat de selve van minder importantie zijn, gaen wy se voorby, behalven dat se weynigh helpen tot de waerachtigheyt van onse historie, want alle waerheydt is prijsselijck. Want indien aengaende van de waerachtigheydt yets hier tegen sou konnen voort gebracht worden, dat sou alleenigh zijn, dat den schrijver een Arabier is geweest, die sich meersterlijck op het liegen verstaen. Maer wederom, voor soo veel deselve onse bittere vyanden zijn, sou men eer mogen gelooven dat se de saeck vermindert, als vermeerdert hebben. En dit dunckt my dat ick klaerlijck sien kan, want daer hy behoorde sijn stijl te verheffen, tot lof van een soo doorluchtigen Ridder, daer gaet hy het selve stillekens voorby, 't welck niet alleen qualijck gedaen, maer oock gedacht is, alsoo het betaemt dat een historyschrijver punctuel, waerachtigh en onpartijdigh is, in voegen geen insichten noch van vrees noch van hoop, noch van liefde noch van haet, hem mogen buygen. En sulcke is alleen, navolghster van de tijdt, schatkist der mannelijcke wercken, en getuyge van het voorgaende, en voor-

voorbeelt voor het toekomende. En in dese weet ick dat men al die vereischen vinden sal. En indien 'er yets magh komen te ontbreecken, hou ick het daer voor, dat het meer geschiet is door afgunst van den schrijver, als gebreck van stoffe. Eyndelijck dan, het tweede boeck volgens de oversetting, luyde aldus:

Zijnde dan aldus de twee snijdende Swaerden van onse twee helden om hoogh geheven, scheen het niet anders, of sy dreyghden hemel en aerd haer uyterste onderganck, soodanigh was hun gestaltenis, en soo liet sich desen handel aensien. Den eerste die neder quam was den vergramden Biscayer, dewelcke met sulck een groot gewelt toe sloegh, dat indien hem het Swaert niet in de handt om had gedraeyt, dien slagh, ick segh dien slagh sou een endt van den strijdt, en van het leven van Don Quichot gemaeckt hebben. Maer het goet geluck 't welck hem voor grooter dingen bewaerde, verdraeyde het geweer van sijn verbitterden vyandt, in voegen het selve vallende op de slincker zijde van sijn Helmet, daer evenwel geen andere schade deed', als alleen die geheele zy te ontwapenen, nemende een groot stuck van den Helmet mede, met de helft van sijn een oor, 't welck al te samen met malkander par compagnie ter aerdē viel, latende den armen Don Quichot, leelijck ontheystert. ô grooten Jupiter, wie sou hier machtigh zijn te verklaren, de verbitterde, rasende gramschap van onsen onverwinnelijcken Don Quichot, siende sich soodanigh gehandelt, ick segh niet meer, als alleenigh dat hy sich in de stegelreep wederom

op lichtende, en sijn Swaert in bey sijn handen nemende, met sulck een gewelt op den Biscayer sloegh, dat sijn alderlaetste oogenblick scheen voor handen te zijn. Desen evenwel bescherm-de sich met het bert ten besten dat hy kost, doch soo wel niet of het Swaert met het bert op het hooft vallende, docht onsen Biscayer niet anders, of hy kreegh den heelen bergh Etna op den kop, in voegen hem het bloedt door de neusgaten, de mont, en oogen uyt liep, en het weynigh scheelde of hy sou los van sijn Muyl ter aerden gevallen hebben, en hy had 'er evenwel toe gelegen, indien hy sijn armen het beest niet om den hals geslagen had. Niet te min sijn voeten geraeckten uyt de stegelreep, en het beest verschrickt door den geweldigen slagh, begost op de loop te tijen, maer na eenige weynige sprongen, valt het met Meester met al ter neder. Dit stond Don Quichot al met groote sachtmoedigheydt aen en sagh, maer als hy hem sagh ter aerden leggen, spranck hy mee kloeckmoedigh van sijn Paert, begaf sich vaerdigh op sijn lijf, en settende de punt van sijn Swaert op sijn oogen, begeerde dat hy sich sou over geven, of niet, hy was sonder uytstel het hooft quijt. Den armen Biscayer was soo ontstelt dat hy niet een woort kost antwoorden, en het had 'er qualijck afgeloopen, vermits Don Quichot van boosheydt niet wist wat hy dee, indien de jonckvrouw van de Karos, die al het werck had aengesien, niet was toegeloopen, die om harent wil van den Ridder versocht, haer overwonnen Schiltknaep te sparen. Waer op Don Quichot tot antwoort gaf; in der

waer-

waerheydt schoone beleefde vrouwen, ick ben wel te vreden te doen het geen ghy my versoect, maer sulcks moet onder eenigh verbant zijn, namentlijck, dat desen Ridder my belooft te gaen na Toboso, en sich aldaer aen mijn beminde Dulcinea te vertoonen, om te doen, het geen sy van hem begeeren sal. Dit beloofden de jonckvrouwen van gantscher herten, sonder meer spoocks te maecken, of te vragen waer en wie dese voorschreven Dulcinea was. Op het vertrouwen dan van dese u beloftẽ (sey Don Quichot) sal ick hem vorder niet misdoen, al hoe wel hy het wel aen my verdient heeft.

Het X. Hooft-stuck.

Van het geen onsen Ridder verder gebeurde met den Biscayer, als oock met een kudde Geyten.

ONdertusschen had sich den armen Sancho oock weder op de been begeven, hoe wel noch bijster mishandelt, en machteloos van de slagen, die hem de schelmsche stal-jongens hadden gegeven, staende vorders te wachten wat het eynde van desen strijt sou zijn, latende niet af, alle Heyligen aen te roepen, op dat se sijnen Heer wilden de overwinning geven, ten eynde hy het verhoopte Gouvernement niet mocht komen te verliesen. En siende nu het gevecht ten eynde, en dat sijn Meester wederom te paert steech, liep hy toe om hem den stegelreep te houden, en werpende sich eerst voor hem neder op sijn knien, kuste hem de han-

den, met dese woorden, het sal u Genade nu gelieven, Heer Don Quichot, my het beloofde Gouvernement van het Eylandt te geven, dat u Genaden in desen strijdt gewonnen heeft, en maeckt vry u reeckening dat ick het sal konnen bestieren, hoe groot dat het oock zijn magh, soo wel als yemandt in de werelt oyt Eylanden geregeert heeft, of regeeren sal. Don Quichot gaf daer op tot antwoort, dese en soodanige Batalien Sancho mijn Soon, zijn geen Batalien om Landen of Eylanden mee te winnen, maer wel om het lijf vol wonden te krijgen, een kop in tween geklooft, of gelijck ghy aen my siet, een oor te minder te hebben. Maer hebt gedult, sulcke avontueren sullen ons te voren komen, door de welcke ick u niet alleen Gouverneur, maer al vry wat meer sal maecken. Sancho bedanckt sijn Meester wederom, en kuste hem anderwerf de handen, en de schoten van sijn Harnas, en hielp hem soo te paert, gelijck hy mede op sijn Ezel klom, beginnende alsoo sijn Heer te volgen, die op een galop, sonder vorder afscheydt van de jonckvrouwen van de Karos te nemen, sich na een Bosken daer dicht by staende begaf. Sancho volghde hem soo vaerdigh als sijn Ezel draven kost, maer Ronzinant ginck hem soo veer te voren, dat den goeden Sancho vreesende dat hy sou moeten achter blijven, sijn Meester begost toe te roepen, om hem in te wachten. Don Quichot daer over hielt sijn Paert staende, en wachte soo lang tot dat sijn vermoeyden Schiltknaep by hem was, die op het eerste aenkomen, tegen den Ridder sey: My dunckt niet ongeraden mijn Heer,

Heer, dat wy ons gaen begeven in de een of de andere Kerck of Klooster, want na dat hy gestelt was, met den welcken u Genade gestreden heeft, sullen sy het werck wel haest aen de justitie te kenn en geven, die ons daer over verseecker sullen by den kop vatten, en eer wy weer uyt haer handen geraecken, sullen wy voorseecker hayr laten. Swijght stil Sancho sey den Ridder, waer hebt ghy oyt gelesen, dat men immermeer doolende Ridders voor het gerecht heeft gestelt, hoe veel Massacren sy oock mogen gedaen hebben? Ick weet u van geen Sammacren te seggen sey den ander, maer, dat weet ick alleen dat het de plicht is van het gerecht, te letten op alle gevechten die op het platte Landt en over al geschieden. Draeght ghy daer geen sorgh voor Sancho mijn vrint, antwoorde Don Quichot, ick ben den man die u bevrijden sal voor de handen self der Caldeen, ick swijgh der justitie, maer seght my toch eens te goeder trouwen, waer hebt ghy oyt braver Campioen gesien als ick ben? Of waer hebt ghy oyt in eenige historien die ick heb, of gehadt heb, gelesen van sulck een manier van strijden, sulck een volstandigheydt in het volharden, sulck een seeckerheydt van slaen gelesen? Ick sal u de waerheydt seggen, antwoorde Sancho, ick heb mijn leven geen historien gelesen, want ick noch lesen noch schrijven kan, maer het geen ick u sou dorven appesteren, is dat ick mijn leven sulck een dollen Duyvel van een Meester niet gedient en heb, als ghy zijt, en ick hoop, segh ick al weer, dat het ons niet qualijck en verga. Alleen dat wil ick u Ge-

naden geraden hebben, dat hy sich doet verbinden, want u slincker oor bloedt geweldigh, ick heb hier wiecken, en een weynigh witte ceruys in de mael. Ick souw 'er die lapperij niet op begeeren antwoorde Don Quichot, indien ick anders maer een droppelken had, van dien balsem van Fierabras, 't geen my op de staende voet sou helpen. Wat is dat voor een balsem sey Sancho. Het is een balsem antwoorde de ander, dat hy die het Recept daer van in de memory heeft, geen vrees hoeft te hebben van sterven, hoe groote of sware wonden hy oock krijgen magh, en daerom als ick deselve sal gemaeckt, en u gegeven hebben, hebt ghy anders niet te doen, als alleen wanneer ghy my in eenigh gevecht siet te midden door gehouwen (gelijck sulcks dickmaels geschiet) het deel dat op de aerde gevallen is, soetjens op te nemen, en eer het bloedt kout wort, met groote toesicht weer op het ander deel dat in de Sael blijft sitten te voegen, doch past dat ghy toe siet het selve recht te setten, of ghy sout my voor al mijn leven lanck onbequaem konnen maecken. Dat gedaen zijnde, sult ghy my maer twee tooghskens van desen balsem laten drincken, en ghy sult sien dat ick soo frisch en gesont sal zijn als een visch. Indien dat waer is (antwoorde Sancho) soo wil ick van nu of aen afstant doen van mijn Gouvernement, en begeer niet anders tot belooning van mijn geduerige moeyten, als alleen het respect van dien balsem, en ick weet raet om 'er de kost op te krijgen, ick weet yeder once daer van wel voor twee schellingen te verkoopen, waer ick ben, en daer mee sal ick

het

het wel ront ſchieten, meer en begeer ick niet. Maer evenwel het mocht ſoo veel koſten van maecken, datmer niet ſou konnen aen behouden blijven. Met minder als dry ſchellingen, antwoorde Don Quichot, ſou men dry mingels potten vol maecken. ô lieven heer, ſey Sancho klouwende den elleboogh, waerom maeckt u Genade dat niet eens, op dat ick het leeren magh? Swijght ſtil mijn Soon ſwijght ſtil, ick heb u noch wel grooter ſecreten te leeren (ſey Don Quichot) maer Keulen en Aecken is op geen eenen dagh gebouwt, ondertuſſchen laet ons kómen tot het verbinden, want mijn oor doet my ſeerder als ick wel wenſchen ſou. Terſtont ginck Sancho in den knapſack, haelde wiecken en ſalf voor den dagh, maer als den Ridder met de hant daer na taſte, en bevont dat ſijn Helm ſoo gebroken was, meende hy uyt ſijn ſinnen te varen, en daer op ſlaende ſijn handt aen ſijn geweer, en ſijn oogen na den hemel, begoſt te ſweeren by al de Heyligen, dat hy het ſelve leven wilde leyden, dat den Marquis van Mantua geleydt had, wanneer hy ſwoer de doot van ſijn Neef Baldewijn te wreecken, dat is, geen broodt van tafellaecken te eten, noch geen vrouw te bekennen, behalven andere dingen, die my nu niet in den ſin en ſchieten, en ick voor geſeght houden ſal, voor en al eer hy volkomen wraeck over dit onheyl genomen had. Sancho dit hoorende, voerde hem te gemoet: Siet wel toe, Heer Ridder wat ghy ſeght, want indien uwen vyandt ſijn belofte volvoert, gelijck hy volvoeren ſal, en ſich voor Me-vrouw Dulcinea ſal gepreſenteert hebben, hebt ghy in

confcientie niet meer op hem te feggen, 't en waer hy het weder op nieuw tegen u verkerfde. U woorden en aenmerckingen (antwoorde den Ridder) Sancho zijn heel goet, en daerom doe ick oock weder den eet te niet, voor foo veel als nieuwe wraeck belangt. Doch evenwel blijf ick daer by, en beveftigh het op nieuw, namentlijck, fulck leven te leyden, tot 'er tijdt ick met gewelt een anderen Helm gewonnen fal hebben, en die foo goet als defe is. En denckt niet Sancho dat ick foo een onervaren botterick ben, dat ick niet weet, wie ick daer in heb na te volgen, befiet doch eens dat felve is gefchiet met den Helmet van Mambrun, die Sacripante fo dier quam te ftaen. Laet fulck fweeren vry varen mijn Heer, berechte Sancho daer weder op, dat is al fchadelick aen u ziel, en tot nadeel van u confcientie. Want indien het gebeurde (ick nemet daer by) dat wy in eenige dagen geen gewapent man ontmoeten, wat fouden wy doen, fal men den eedt houden niet tegenftaende foo veel ongemacken, als in fijn kleederen te flapen, en noyt onder dack te komen, en duyfent andere dingen meer, die in den eedt van den Marquis begrepen zy, of fal men tegen fijn gemoedt doen. Befiet doch eens mijn Heer defen geheelen wegh vernemen wy niet een gewapent man, maer wel vee hoeders, Roskammers, Karredrijvers en diergelijcken, die niet alleen geen helmetten dragen, maer duyfent om een, of fe defelve haer leven hebben hooren noemen. Ghy bedrieght u Sancho (antwoorde den Ridder) want wy fullen geen twee uren gereyft hebben, of wy fullen meer gewapende Rid-

ders

ders ontmoeten, als 'er oyt om de schoone Angelica op de been zijn geweest. Amen sey Sancho, op dat doch eens de tijdt magh komen om het Eylandt te winnen, dat my och arm soo suer valt, en dan ben ick gereet te sterven. Bekommert ghy u daer niet mee, antwoorde Don Quichot, ontgaet u een Eylandt, het Koninckrijck van Deenmarcken of van Sobradisa en sal u niet ontgaen, dat soo veel beter is, om dat het aen het vaste lant is, maer laet de tijdt sijn loop houden, en ondertusschen soeckt in u knapsack of 'er ook yets in te eten is, want ondertusschen komen wy desen avondt by een Kasteel, daer ick den balsem meen te maecken, want ick verklaer u op mijn Ridderschap, dat my het oor groote pijn doet. Hier heb ick een ajuyn (sey Sancho) met een weynigh kaes, en eenige brocken broodt, maer dit en is geen kost voor een man als ghy zijt. Dat hebt ghy niet wel, antwoorde Don Quichot, het is eer voor de doolende Ridders een heele maent niet te eten, en daer na te nemen en te eten dat se vinden; en dat sout ghy weten soo wel als ick, indien ghy soo veel gelesen had, want soo out als ick ben, heb ick mijn leven niet anders gelesen, of sy aten slechts als het haer voor quam, in de een of andere heerlijcke maeltijdt of bancket. En hoewel men wel begrijpen kost, dat se niet kosten leven sonder te eten; en de andere natuerlijcke nootsaeckelijckheden te doen, alsoo se in der daet menschen waren gelijck wy alle, soo moetmen oock weten, dat dewijl se den meesten tijdt van hun leven wandelden door de Bosschen en Wildernissen, sy sich oock alsoo veel met Boere spijs

moſten behelpen, ſoodanige ongetwijfelt als deſe zijn, die ghy my tegenwoordigh aenbiedt. Waerom dan Sancho mijn vrint, laet u niet miſnoegen het geen my genoeght, noch ſoeckt geen nieuwe wetten te maecken, noch de oude gewoonte van de doolende Ridderſchap te benemen. Houdt my dat ten beſten mijn Heer antwoorde de goede Sancho, want alſoo ick noch leſen noch ſchrijven kan, gelijk ick u meermaels geſeght heb, heb ick oock noyt geen acht konnen op die wetten en regulen ſlaen. En van nu voortaen, ſal ick onſe knapſack beter van alle drooge vruchten voorſien, en dat voor u die een Ridder zijt, en voor my met gevogelt en anderſints, dat my wat hartiger ſal vallen, ick wil daer mede niet ſeggen Sancho (antwoorde Don Quichot daer op) dat de doolende Ridders niet anders zijn gewent te eten als gedrooghde fruyten, maer dat ſe ſich daer veel mee moſten behelpen, oock ſelf met kruyden en wortelen van het velt, die ſy wel koſten, en ick oock wel ken. Daer is veel aen gelegen, ſey Sancho, om die wel te kennen, want na my voor ſtaet, ſullen wy den een, of den anderen tijdt die kennis wel van nooden hebben, daer op haelde hy te voorſchijn het geen hy had, en ſy twee begoſten te eten in goede vrede. Maer alſoo ſe noch niet wiſten waer ſe dien nacht herbergen ſouden, maeckten ſe hun maeltijdt kort, en ſtegen te Paert, ſich haeſtende om by eenige wooningen te komen, al eer den nacht quam te vallen. Maer eyndelijck ginck de Son onder, met de hoop om wel op hun gemack te raken, alleenigh ſagen ſe niet ver of een hutje van

een

een Geyten hoeder, waer over sy besloten daer den nacht over te brengen, 't welck Don Quichot soo seer behaeghde, als het Sancho mishaeghden, die liever beter sou gelogeert hebben. Maer Don Quichot deed niet liever als onder den blauwen hemel slapen, denckende dat hy dan eerst te recht een doolend' Ridder was.

Het XI. Hooft-stuck.

Van het geen Don Quichot gebeurde met een Geyten hoeder.

SY wierden van desen Harder met een goet hart ontfangen, en hebbende Sancho soo wel als hy kost, Rozinant, en sijn Ezel besorght, kreegh de reuck van eenigh Geyten vlees in den neus dat over het vyer hing, waer over hy begeerte kreegh om te sien of den hutspot al gaer was, maer de Harders quamen hem te vooren, die nemende de ketel van het vyer, en spreyende het een of het ander op de vloer, maeckten in al der haest hun Boeren bancquet klaer, noodigende oock onse twee doolende zielen, met teeckens van groote genegentheyt, sy gingen soo met haer sessen om den back sitten, na dat se eerst met boersche beleeftheyt (gelijck geseght is) onsen Ridder en sijn Schiltknaep genoodight hadden. Eyndelick Don Quichot liet sich bewegen, en ginck op een omgekeert tonneken dat se hem daer toe bestelt hadden, sitten, blijvende Sancho op de been, om op het schencken te passen, en den kroes waer te nemen die

van hoorn gemaeckt was. Don Quichot evenwel met medelijden bewogen, seyd' tot hem, op dat ghy siet Sancho het genoegen dat 'er in de doolende Ridderschap is, en wat gelegentheydt om kortelijck van al de werelt geacht, ge-eert en gepresen te worden, soo wil ick dat ghy u aen mijn zijde neder set, en by het geselschap van dese eerlijcke lieden voeght, en dat ghy het met my, die u Heer en Meester ben, even goet hebt. Drinckt uyt mijn kop, en eet uyt mijn schotel, want het gaet met de doolende Ridderschap even al eens gelijck met de liefde, die alle dingen gelijck maeckt. Danck heb Heer, antwoorde den ander, maer soo veel weet ick u Genade wel te seggen, dat als ick wel te eten heb, ick het werck soo wel kan klaren al staende, als sittende aen de zij van den Keyser. En om de waerheydt te seggen, het smaeckt my oock beter dat ick op mijn vryigheidt eet (sonder met soo veel baselosmanos en andere stirredomstantien gequelt te zijn, al was het maer een stuck droogh broodt, en een ajuyn daer toe) als anders de meeste leckernijen van de werelt, aen sulcke tafels daer men moet eten op sijn maet, kauwen op de maet, en drincken op de maet, niet eens te rispen, of wat anders te doen, als my de noot aenkomt, dat my in mijn eenigheydt alles toe gelaten is. In voegen Heer ick versoeck, dit geluck 't welck u Genade my seght te willen verleenen, als een aenhang van de doolende Ridderschap, gelijck ick de Schiltknaep van u Genaden ben, te willen in wat anders veranderen dat my vorderlijcker, behaeghlijcker en profijtelijcker is (evenwel weet ick het u Ge-

u Genaden dancк) doch voor de reſt ick remitcieer daer van tot het eynde van de werelt toe: Evenwel ſult ghy neer ſitten antwoorden den ander, want men moet eerſt kleen zijn, ſal men groot worden, en met eenen nemende Sancho by den arm, dwong hem te ſitten: De Harders luyſterden met de mont open, na deſe praet van Ridders en Schiltknapen ſonder dat ſe evenwel wiſten, wat al die brabbelary te ſeggen had, waerom ſy beſt deden dat ſe aten en ſtil ſwegen, ſonder evenwel te laten ſomwijlen van onder de muts haer gaſten eens aen te ſien, die vaſt brocken als heele vuyſten in ſlingerden: Dit gerecht van vlees op zijnde, quam het tweede, beſtaende in eenige handen vol haſennoten, en een ſtuck kaes, ſoo hart of het uyt een ſteenrots gehouwen was. Ondertuſſchen was oock den hoornigen beecker niet ſtil, maer deed' oock de ronde getrouwelijck, ſonder een over te ſlaen. Don Quichot eyndelijck ſijn honger verſadight hebbende, nam een handt vol noten, en ſette ſich daer mede in ſijn praetſtoel, ontbindende aldus ſijn tonge, met de oogen, wel ſtijf op de Harders geſlagen: Geluckige eeuw gelukkige en gulde tijden (alſoo men de ſelve in deſe yſere eeuw ſoodanigh acht) wanneer de menſchen ſonder moeyte en bekommernis leefden, en waerom, als alleen om dat die woordē dat is mijn, dat is dijn, alſdoe niet bekent waren. In die heylige tijden waren alle dingen gemeen, en niemant behoefde meer als de handen uyt te reycken, om te ontfangen het geen de aerde uyt een moederlijcke miltdadigheydt, van ſelfs en ongebeedē aen boodt, biddende gelijk als

de boomen ſelf, om van hun overvloedige en ſware vruchten ontlaſt te worden. De heldere fonteynen en loopende wateren boden hun kriſtalijne droppelen aen, wat ſal ick veel ſeggen, aldus ſingter den Rijmer van:

De holen van 't geberght en opgeklooft geſteent,
Als in hun ingewant,
En met gelijcke hant,
Het hol geboomt ontfing dees vredige gemeent.
Geen konſt vercierde als doe hun huyſen en gemack,
Maer Lauren in hun tijdt
Godt Phæbus toegewijt
Verſtreckten hen te ſaem voor kamer en voor dack.
De haet was onbekent de minne ſonder ſmart,
Had met geweldige hant,
Het vreedſaem ingewant
En ingenomen het tot min genegen hart
Het weeldigh vee verſchrickt voor Wolf noch Bee-
Ginck vreedſaem omgemoeyt (ren tant,
Daer 't eelſte klaver groeyt,
Betreen het nimmermeer van eer ontbloote lant.
Het Tyrſche purper uyt den afgront opgewelt,
Gaf toen gelijck althans
De wol noch zijd' haer glans
Noch den Tyran het opperſte gewelt
Maer d' aert en 't uyter aert geſprooten jeugdig gras
Met onverderflijck groen,
Noch meer als was van doen
Gaf deckſel aen het geen voor 't oogh te decken was.
Het recht, eylaes het recht voor lange nu veracht,
Beneffens billickheydt,
Behielden hun beſcheyt
En 't dorpere gewelt was gantſlijck ſonder kracht.

Wat

Wat veel al wat het oogh al wat de lust aensagh
Was door de tucht gevoedt
En dienstigh aen 't gemoedt, (*dagh.*
En droegh geen schaemte voor het stralen van den

Maer nu vervolghde hy in dese verdorven tijden, is 'er niemandt seecker, alles bestaet in gewelt, overlast, en begeerlijckheydt, self al had men de schatten des werelts onder de aerde, of in een ander doolhof der Kretensers verborgen, de begeerte en de onvergenoeghde gierigheydt sou den toeganck weten te vinden, het recht is geweert, en gewelt heeft de plaets ingenomen. Evenwel onser voorvaderen toeversicht om alle overlasten, soo veel als mooghlijck te weeren, heeft de ordre van de doolende Ridders ingestelt, om de jonge dochteren te beschermen, de Weduwen te vrijen, en de Weesen te verdedigen. Van dese ordre ben ick ghy Heeren en Broeders, aen wie het goet onthael, en vriendelijcke bejegening die ghy my en mijn Schiltknaep doet, aengenaem is, alhoewel volgens de natuerlijcke wetten, een yeder die op der aerden leeft, gehouden is, dese doolende Ridders alle gunst te bewijsen, om u-lieden te doen weten, dat ghylieden self sonder u weten en buyten kennis van dese verbanden, u plicht gedaen, en u conscientien ontlast hebt, waer voor ick oock na mijn vermogen het selve sal soecken te vergelden. Al dese schoone lange reden, diër te pas quamen als Pilatus in het Credo, schoot onsen Ridder in den sin, terwijl hy besigh was met noten te kraecken, hoorende hem de goede Harders, sonder te weten

wat

wat hy daer mede seggen wilde, met open monde aen, en niet soo veel als een woort daer op antwoordende.. Sancho self luysterde toe als een vinck, kraeckende mede somwijlen een nootje, en het glas met sijn oogen volgende, dat mee stil bleef staen, als luysterende na de reden van onsen Ridder, Don Quichot had eer sijn woorden als sijn mael ge-eyndight, eyndelijck het laetste mede ten eynde gebracht zijnde, sey een van de Harders op dat u heerlijckheydt te meer sou mogen seggen dat wy hem vriendelijck soecken te onthalen, willen wy hem dat vermaeck aen doen, en versoecken, dat hier een van onse gesellen u een liedeken vereer, die dat garen sal doen, alsoo hy een goet sanger, en een verlieft minnaer is, boven dat kan hy oock lesen en schrijven, en speelt seer wel op de sackpijp. Nauwelijck had desen het woort uyt, wanneer den ander alreets begost de pijpen te stellen, 't welck een jongman van 22. jaren mocht zijn, en van goede manieren. Sy vroegen hem of hy al genoegh gegeten had, die daer ja op antwoorden, waer over den ander vervolghde met versoecken een weynigh te singen ter eeren van den Heer Ridder, op dat hy sien magh dat 'er in dese Besschen en Bergen geen beminders van de sing- en speel-konst ontbreecken. Wy hebben seyde hy vorders, den Heer Ridder u bequaemheden geseght, en versoecken dat ghy hem de selve vertoonen wilt, daerom laet ons dat minne-deuntje dat gy gemaeckt hebt eens hooreñ. Anthony (want soo was den jongman geheeten) liet sich niet lang bidden, maer gaende op een block van een afgehouwen boom sitten, stelde

de sijn nooten vast, en begost daer na op geen onaerdige manier te singen.

Klootje 'k weet dat ghy my mint
Schoon u tong' dat pooght te heelen,
D'oogen echter met haer spelen,
Tuygen best wie ghy besint:
Dese tongen sonder spreecken
Toonen best u lieve lust
Maer wat hebt ghy, zijt gerust
Min en sal geen min ontbreecken.
Waer ist dat ghy ons vertoont,
Een gemoet met stael beslagen,
't Geen van minne weet te dragen,
Noch oock plaets heeft daer se woont
Maer hoe dat ghy anders peynst.
Anders uytbeelt in u wesen
Als in 't ooge staet te lesen
Anders als het harte veynst.
Kan nochtans geen ware min,
Hare brant te recht verbergen,
Sonder 't uyterste te vergen
En te dwingen hart en sin.
Dat ghy wist wat hart ick draegh,
Aen u soet en suyver wesen,
Uwe min sou meerder wesen,
Hoe ick oock aen u behaegh.
Tot bewijs van mijn verlangen
Daeglijcks met haer soet geschal,
Doen verblijden bergh en dal,
Mijne fluyt en mijn gesangen.
Wat ick lest heb uytgebracht
Met Teresa mooght ghy weten,

't Geen

't Geen haer villight heeft gespeten,
Siende haer min van my veracht.
En waerom als mits ick 't wesen
Van gemaeckt en pronck gelaet,
Van beveynsde schoonheydt haet.
Door de konst alleen gepresen.
Schoone wel laet uwe min
Sijne brant met mijn vervoegen,
Smooren dit met dat genoegen,
Smelten u in mijne sin.

Aldus eindighde den Harder sijn gesanck, en al-hoe-wel hem Don Quichot versocht dat hy noch een liedeken sou aenvangen, wilde Sanche Pança daer niet toe verstaen, die meer lust tot slapen had, als liedekens te hooren, al haddet Orpheus self geweest, mijn Heer (seyde hy vorders) kan sich indien het hem gelieft van een plaets voorsien om dese nacht te slapen, want den arbeydt die dese goede lieden den geheelen dagh moeten uyt staen vereyscht wel wat rust, sonder dat se de nachten met singen behoeven door te brengen. Ick versta wel wat ghy seggen wilt (sey daer op Don Quichot) het is met u buyckje vol, hartje rust. Dat mocht wel waer zijn antwoorde den ander. Ick heb 'er niet veel tegen vervolghde sijn Meester, daerom Sancho versorcht u selver ten besten ghy kont, wat my belangt het past die van mijn professie beter te waecken als te slapen, evenwel wilde ick wel Sancho dat ghy my het oor noch eens verbondt, want de pijn is my grooter als my lief is. Sanche deed' gelijck als hem bevolen was, maer een van

de Harders siende de wonde, seyde hem dat sulcks niet noodigh was, alsoo hy daer verhoopte sulcken kruyt op te leggen, dat het wel haest sou genesen zijn, en nemende daer op eenige bladéren van wondt-kruyt, kaude de selve en leydt se met een weynig sout gemengt daer op, bant het wel, en verseeckerde hem dat hy geen andere middel daer toe sou van noden hebben, gelijck het oock in der waerheydt was.

XII. Hooft-stuck.

Van het geen een anderen Harder aen sijn gesellen verhaelde.

TErwijl sy daer mede besigh waren, quam 'er een anderen jongman, sulck een als de noodtdruft uyt het Dorp was gewent toe te brengen, dese vroegh sijn gesellen, of se wel wisten wat 'er aen hun plaets geschiet was. Hoe souden wy dat weten? vraeghden de anderen, en wat is 'er gebeurt? Hoe dat desen morgen, dien vermaerden Harder of om beter te seggen dien verkeerden Student Chrysostomus gestorven is, en men seght dat die verduyvelde Marcela, dochter van Willem de Rijcke, de oorsaeck van sijn doot is, om wiens wille hy de Harders kleederen aengetogen, en sich tot noch toe in dit geberchte onthouden heeft. Swijght of God wil sey den ander, om Marcela segt gy? Ja om Marcela, en dat meer is, sey den ander, hy heeft in sijn testament wel uytdruckelijk uytgedrukt, datmen hem in het velt begraven sou, min noch meer als

een

een Moor, en dat aen de voet van de steenrots, daer de fonteyn van de Cornoelje-boom is, alsoo hy seght dat dit de plaets is, daer hy se eerst gesien heeft. Behalven dat heeft hy noch andere dingen begeert, die de Geestelijckheydt van ons Dorp, niet verstaet datmen na sal komen, alsoo se seggen dat se heel op sijn Heydens luydē. Evenwel begeert sijn groote vrint Ambrosio, die met hem Harder geworden is, dat men het al van stuck tot stuck sal hebben na te komen, ruyende oock de geheele plaets op, en eyndelijck na ick hoor sal men 't noch na komen. Morgen na men seght sal hy met groote heerlijckheyt begraven worden. En voor my ick hoop 'er het gesicht van te hebben, wy oock seyden de anderen, en wy sullen looten, wie van ons allen het Vee bewaren sal. Wel geseght antwoorde een ander die Pedro genoemt was, maer het lot sult ghy niet behoeven te werpen, want ick sal den man wesen die het bewaren sal, doch gy hoeft dit niet te nemen voor een sulcken bysonder goedtaerdigheyt, of dat ick niet nieuwsgierig ben, maer de oorsaek alleen is, dat dien schelmschen doorn die ick gisteren in de voet getredē heb, my de gang te seer belet. Evenwel seyden de anderen bedancken wy u daer voor. Ondertusschen vraeghde Don Quichot aen desen Peter, wat den dooden voor een, en wie dien Harderin was, daer den ander op antwoorde, dat hy der soo veel van wiste, dat den dooden was een Rijck Joncker, van een plaets niet ver van daer, die eenige jaren tot Salamanca had ter Schole gelegen, en was eyndelijck van daer weder te huys gekomen, met de eer en het aensien van wel

geoef-

geoeffent en doorlesen te zijn. Voornamentlijck seyden se dat hy de sterre kunst had,en wist al wat 'er by de Son, de Maen en Sterren te doen was, want hy kost ons op een draetje seggẽ wanneer de Gripsus in de Son of Maen sou zijn. Eclipsis wilt ghy seggen (verbeterde Don Quichot) maer Peter bindende sich aen geen stroo of een leur,ginck al voort, hy wist oock te voren te seggen, wanneer het een vruchtbaer of onvruchtbaer jaer sou zijn, en door dese dingen kreegh hy se al op sijn handt, behalven dat had hy seer machtige rijcke vrienden, die sulcks geworden waren,om dat zy sijn raedt gevolght hadden, nu seyd' hy somtijdts moet ghy haver,nu moet ghy garst,nu koren,nu boeckweyt en soo voort sayen. Dese kennis antwoorde Don Quichot noemtmen Astrologia. Ick weet niet hoe men se noemt seyden ander, maer dat is 'er van, dat hy weynigh maenden was van Salamanca geweest, of hy wierdt een heelen Harder met sijn boeren muts en pij aen, latende sijn langen tabbaert varen, die hy van te voren droegh. Dit selfde deed' oock een sijn grooten vrint genaemt Ambrosio, die met hem gesoldeert had. Hy was den baes om rijmptjes te maecken, dan maeckten hy karsdeuntjes, dan Nieuwe-jaers lietjes,of spullen,die de maets van ons Dorp vertoonden. Als onse jonge gasten dese schielicke verandering in dese twee Studentẽ sagen,blevense altemael ten hooghsten verwondert,sonder dat 'er yemandt was, die der de oorsaeck van wist. Ondertusschen was den Vader van onsen Chrysostomus gestorven, latende hem een erfgenaem van veel goet, so van

Landt als huysraedt, beneffens veel ſoo groot als kleen Vee, en ick en weet niet hoe veel gelt, daer hy abſeluyt Meeſter van bleef. En in der daet hy was het waerdigh want het was een noblen baes, ſoo mildt als een tweede Sint Marten. Daer na quam het uyt dat hy ſich alſoo verandert had, alleen om in ſulcken ſchijn te beter door deſe Wilderniſſen die Harderin Marcela na te volgen, daer den armen overleden Chryſoſtomus raſende op verſot was. En om dat ghy weet wie en wat deſe Harderin geweeſt is, ſal ick het u van ſtuck tot ſtuck gaen vertellen, en ick ſweer daer op, dat ghy u leven dagen geen vreemder ding gehoort hebt noch hooren ſult, al leefde ghy ſoo lang als eenoog. Enoch meent gy ſey daer op Don Quichot, die dit verbaſteren van woorden niet verdragen koſt, ik ſeg noch eens eenoog, ſey dē ander, en dat is dat ick van onſe Prieſter ſelf gehoort heb, maer Heerſchap indien ghy my dus alle keer in mijn woorden wilt vallen, ſullen wy noch in een jaer niet gedaen hebben. Hout het my ten beſten antwoorde Don Quichot, ghy hebt het meeſte gelijck ter werelt, gaet ghy maer voort, en ick ſal u niet tegenſpreecken. Ick ſegh dan mijn goeden Heeer vervolghde den Harder, dat in ons Dorp was een Huyſman die noch rijcker was als de Vader van onſen Chriſoſtomus. Nu deſen Huyſman, en die ſoo rijck was gelijck als ick u geſeyt heb, had onder anderen oock een dochter daer de Moeder van in het kinderbed geſtorven was. Nu deſen Huyſman als hy deſe dochter had. Ja ja ſey Don Quichot, wilt ghy hebben dat ick ſtil ſwijg ſoo moet ghy oock voortgaen, want ſullen wy

t'elcken

t'elckens weer het oude verhalen, ſoo hebben wy wel twee jaer werck, dat is meer als een. Valamodios ſey den ander, wat drolliger doolende Ridder ben jy. Nou al weer aen. De Moeder van deſe dochter dan ſturf in de kraem, en dit was een ſoo eerlijcken Vrouw als 'er hier omtrent was, en mijn dunckt dat ick ſe noch ſie voor me ſtaen, en ſoo dickmael als ick 'er om denck, komt my in den ſin hoe ſe de laetſte kennis voor haer doot dê. Nu dat is al wel ſey den Ridder. Nu dat is daer ſey Pedro, ick hoop dat ſy wel is, en buyten alle droefheydt, daer wy 'er noch te midden in ſteecken. Nu dan eyndelijck vervolghde hy Wilhelm de Rijck, hebbende een ſoo goeden Vrouw verloren, trock dat ſoo geweldigh ter harten, dat hy korts mee van droefheyt ſturf, latende ſijn dochter Marcela tot een eenige erfgenaem, onder de beſcherming van haer Oom, een Prieſter van ons Dorp. Als dit Dier groot wiert, nam het ſoo geweldigh in ſchoonheydt en moeyigheydt toe, dat 'er niemandt was, of hy oordeelde dat ſe alſoo ſchoon als de Moeder, en ſommige wilden hebben dat ſe noch ſchoonder was. En dat is 'er van, dat doe ſe mee 14. jaren out was geworden, dat haer niemandt ſagh die hem niet kruyſten en ſeghende. Nu dit vrouwmenſch ſoo ſchoon zijnde, haer Oom bewaerde haer ſoo nauw, als hem meughlijck was, evenwel wiſtmen wel haeſt over al van haer te ſpreecken, in voegen ſy wel haeſt honderden van vrijers had, ſoo uyt ons Dorp, als andere plaetſen rontſom. Maer hy (dat een goede Chriſten ziel moet geweeſt zijn) wilde haer noyt als met haer conſent, hoewel hy 'er wel toe

genegen was, sonder te vragen na het profijt dat hy genoot, terwijl hy het besit van haer goederen had. En dat wort hem oock by een yeder na gegeven, want dat moet ghy weten mijn doolende Heer Ridder, datmen in sulcke kleene plaetsen, niet een vinger in de as magh steecken, of elck heeft 'er de mont van vol, en gelooft vry voor u, gelijck ick geloof voor my, dat desen Priester moet een ordinaris goet man geweest zijn, en dit geef ick u oock self te bedencken. 't Is soo, 't is soo antwoorde Don Quichot, en gaet ghy maer voort, want het sproockjen is soet, en ghy Peter mijn vrint, vertelt het met een goede gratie. Wat dat belangt (sey den ander) daer selt niet aen haperen; ondertusschen moet ghy weten dat desen Priester haer menighmael van desen van geen, van Peter van Pauwels aen sprack, beschrijvende haer bequaemheyden, op het schoonste dat hy kost, biddende dat sy se wilde ten houwelijck nemen, maer al om niet, alsoo sy geen antwoort gaf, als dat se noch niet begeerde te trouwen, alsoo sy sey dat se noch te jong was om de lasten van den houwelijcken staet uyt te staen. En alsoo den Oom oordeelde dat dese reden in reden bestont, liet hy se voortaen met vreden wachtende tot dat se self ouder geworden sou wesen, en een man na haer eygen sin mocht kiesen. Want hy sey, en sey seer wel, dat het onbehoorlijck was, datmen de kinderen tegen hae wil uyt gaf. Maer seght eens hier, wat dunckt 'e u of dat dese sottin Marcela, sonder yemandt t vragen, self henen ginck na het velt, om haer ey gen Vee te hoeden, met de andere Deerens va

h

het Dorp. Aldus wierdt haer schoonheyt evenwel meer en meer bekent, en ghy sout u verwonderen indien ghy wist, hoe veel Jonckers en andere rijcke Jongmans, de muts op haer kregen, en gelijck als desen Chrysostomus, haer in het velt volghden, een van de welcke gelijck geseght is, den onsen overleden is geweest, die boven yemandt anders haer gevolght en als aengebeden heeft. En al hoe wel Marcela haer in dese vrydom begeven heeft, heeft men evenwel geen gedachten dat se sich selven oyt in het alderminste tegen haer eerbaerheydt vergeten heeft. Ja in tegendeel is haer sorge omtrent haer eer soo groot, dat van soo menigh als 'er by haer verkeert hebben, niet een is die seggen kan de minste hoop van haer ontfangen te hebben, ondertusschen toont se sich beleeft en gespraecksaem genoegh tegen de Harders, maer wanneer yemandt haer komt sijn genegentheydt te ontdecken, self van houwelijcken, sal sy de selve schouwen als de pest. En met dese manier van doen, doet sy meer schade in dese gewesten als yemandt dencken magh, want haer aengename ommeganck treckt de harten van die haer genaecken, maer haer versmading aen de andere zijde, brengt haer in staet van wanhoop, evenwel weten se niet anders te doen, als haer luytskeels voor wreet en onmenschelijck uyt te roepen, met andere diergelijcke scheltnamen meer. En indien ghy hier een weynigh in dese gewesten bleeft doolende Heer Ridder, sout ghy dit geberghte hooren klincken, van de jammerklachten der ellendige vrijers. Niet ver van hier, is een plaets daer omtrent

twintigh of dartigh boomen ſtaen, en van al die ſult ghyder niet een vinden, daer den naem van Marcela niet in geſchreven ſtaet, met een kroon of diergelijcke daer boven, alſoo wilden ſe daer mede uytbeelden dat ſy de kroon boven alle ſchoonen ſpant. Hier hoort ghy een Harder ſuchten, daer een ander klagen, ginder hoortmen minneliedekens, daer ſiet men een darde raſen, ſommige blijven den gantſche nacht over aen de wortel van een boom ſitten, en ſonder daer haer betraende oogen te luycken, laten ſich des morgens in de ſelve geſtaltenis vinden. Ja men vint 'er die ſich in het heetſte van den dagh op het heete ſant uytſtreckten, als wilden ſy de eene brant met den ander verdrijven, en alſoo leeft deſe wreede Marcela met de minnaers. Ondertuſſchen blijven wy alle dagen te wachten, wie dien geluckigen ſal zijn, die ſulck een ſchrickelijcke natuer ſal konnen vermeeſteren, en ſulck een uytſteeckende ſchoonheyt beſitten. En daerom geloof ick wel dat het waer is dat onſen macker van de doodt van Chryſoſtomus geſeght heeft. En daerom Heer ſou ick u raden, niet na te laten u aldaer morgen mede te laten vinden, om ſijn begraeffenis te ſien, die waerdigh om ſien ſal zijn, te meer dewijl het niet boven een half mijl van hier is (ick ſal daer ſorgh voor dragen antwoorde den Ridder.) En ondertuſſchen bedanck ick u voor het vermaeck dat ghy my met deſe aenganame vertelling gedaen hebt. Ho ſey den ander, ick weet noch de helft niet van al den handel, maer het ſou konnen gebeuren, dat wy morgen den een of anderen Harder onderweegh

ſullen

sullen vinden, die ons daer meer af vertellen sal. Ondertusschen sou ick u raden dat ghy te ruste ginckt, en dat onder het dack, want de open lucht sou u konnen hinder aen u wonde doen, al hoewel het geen ick u daer heb op geleyt soodanigh is, dat ghy geen swarigheydt van eenigen toeval te vreesen hebt. Sancho Pançe die den Harder met sijn lang vertellen wel voor den drommel wenschte, versocht mede van sijnent wegen sijn Heer, dat hy in de koey van desen Peter wilde gaen leggen. Dit deed' Don Quichot maer in de plaets van slapen, lagh hem den geheelen nacht over sijn Dulcinea in het hooft en speelde, om in deser manieren de minnaers van dese Marcela na te volgen. Maer Sanche Pançe accommodeerde sich tusschen Ronzinant en sijn grauwtjen in, en sliep niet als een minnaer van Marcela, maer als een man die vermoeyt was van hout te dragen.

Het XIII. Hooft-stuck.

In het welck de vertelling van de Harderin Marcela ten eynde gebracht wert, beneffens andere dingen meer.

TEr nauwer noot begost het morgen-root haer glants door de wolcken te steecken, wanneer vijf van de ses Harders op stonden, en heenen gingen om haren gast op te wecken, om te hooren of hy noch van sin was de begraeffenis te sien, en aen te seggen dat se hem willen geselschap houden. Don Quichot die anders een verlangen had, stont dadelijck op, en belaste

aen Sancho bey hun Monture te Sadelen, die het selve deed' met naerstige handen en slaperige oogen. Eyndelijck sy sloegen beyde op wegh, en hadden geen vierdendeel van een mijl gereyst, wanneer se ses andere Harders, van een anderen wegh sagen komen, die swarte rocken aen hadden, en met krancen van Cypres gekroont waren, hebbende elck een grooten stock in de hant. Daer by waren noch twee brave mannen te Paert, die heel wel tot de reys waren toe gemaeckt. Dese by een gekomen, groeten malkander beleefdelijck, en vraeghden den een den ander waer se heen wilden, en verstonden dat se alle na de begraeffenis wilden, en alsoo vervolghden se gelijcker handt hun wegh. Een van de twee die te Paert reden, keerende sich tot sijn macker, sey: het schijnt mijn Heer Vivalde, dat wy ons wachten noch wel sullen besteet hebben, alsoo wy daer door de gelegentheyt sullen hebben om dese begraeffenis te sien, die na het seggen van dese Harders seltsaem wesen sal. Dat dunckt my oock antwoorden den ander, en al hadden wy niet een maer vier dagen daer om verlet, het sou my nie berouwen. Don Quichot vraeghde hen wat he was, dat se van desen Marcela en Chrystomus ge hoort hadden, den reysiger gaf tot antwoort, d sy onderwegen by dese Harders gekomen zijnd en de selve siende in sulck rouw gewaet, hen r de oorsaeck gevraeght hadden, en dat hen van c selve de liefde van desen minnaer tot Marc la vertelt was, tot de doot van desen ongeluck gen toe, na wiens begraeffenis sy alle ginger Eyndelijck hy vertelde het selve dat Don Qu ch

chot van Peter verstaen had. Dese reden ge-eyndight zijnde, vielen se op een ander, Vivaldo vraeghde aen Don Quichot wat sijn naem was, en wat hem bewoogh, so gewapent in een vreedsaem lant te reysen? Hier op gaf den Ridder tot antwoort: De professie die ick doe, laet niet anders toe, het gemack, vermaeck en rust laet ick voor de sachte Hovelingen, maer arbeydt, ongerustigheydt, en de Wapenen zijn alleenigh gevonden voor die gene die gemeenlijck doolende Ridders genoemt worden, van de welcke hoewel onwaerdigh, ick een van de minste ben. Soo haest hadden se dit niet gehoort, of se sagen voort waer het hem schorte, maer om eens ter dege te ondersoecken wat slagh van sotheyt hem dreef, begaf sich den selven Vivaldo weder te vragen, wat doolende Ridders waren? Hebt ghy noyt antwoorde Don Quichot de jaer en geschiedenis boecken van Engelandt gelesen, daer men leest van de wonderlijcke daden van den Koninck Arthur, van de welcke men seght, en oock door geheel Engelandt gelooft wordt, dat den selven Koninck niet gestorven is, als alleen dat hy door toover-konst in een Raven verkeert is, en dat hy by verloop van tijden weder in een mensch veranderen, en op nieuw sijn Rijck bestieren sal, om welcke oorsaeck men oock niet bewijsen sal konnen dat eenigh Engelsman oyt eenigen Raven gedoot heeft. Ondertusschen ten tijden van desen vermaerden Koninck wierdt de orden van de doolende Ridders ingestelt, en die van de ronde tafel, van de welcke die aerdige vrijerijen vertelt worden van Lancerot of breeckspeer van den

Meere, met de Koningin Ginebca, daer die wijse en eerlijcke Matrone Quintannona middelaresse van was, daer die aengename en welbekende historie noch van vertelt wort, waer in men vint dat noyt Ridder soo wel van Vrouwen is gedient geweest, als desen Lancarot of Breeckspeer, behalven de rest van sijn soete en aengename vrijagien. En van dese begintselen heeft sich dese order van hant tot hant uytgebreydt, door verscheyde andere deelen van de werelt, waer door den vermaerden en onverwinnelijcken Amadis van Gaulen, met al sijn kinderen en nakomelingen, tot het vijfde lit toe, als mede dien dappefen Felix-marte van Hircania, en den noyt volpresen Tirante el Blanco soo bekent en vermaert geworden zijn. Ja self noch tot in onse dagen hooren en sien wy dien vromen Don Belianis van Griecken. Dit dan mijn Heeren is dese doolende Ridderschap, en dat is doolend' Ridder te zijn, onder de welcke gelijck ick voor geseght heb, ick onwaerdigh sondaer mede getelt word, om welcke oorsaeck ick my in dese eensame plaetsen laet vinden, soeckende avontueren, met een vast gestelt gemoedt, mijn arm en mijn persoon te besteden, self in het alderuyterste gevaer, dat my magh toe komen, tot voorstant van de swacke en verdruckte. Dese redenen bevestighde noch beter by dese andere Heeren, dat desen Don Quichot niet wel by sijn sinnen was, en sagen nu ter degen, wat soort of slagh van sotheyt de sijne was, 't welck haer in de selve verwonderring bracht, daer se alle in vielen die hem eerst quamen te kennen. Waer over Vivaldo dat een

ver-

verstandigh persoon en van een vrolijck humeur was, om desen korten wegh met vermaeck door te brengen, hem gelegentheydt wilde geven om voort te varen, waer over hy aldus tegens Don Quichot vervolghde, my dunckt Heer Ridder dat u Genaden heeft aen gevangen, een van de beheltste en swaerste professien der werelt, en ick houd' het daer voor, dat die van de Catuyser Monnicken soo beset noch soo precijs is. Soo beset noch deselve wel zijn, antwoorde Don Quichot, maer of die wel soo nootsaeckelijck is, soud ick al seer twijffelen. Want indien men de waerheydt wil bekennen, dien Soldaet die uytvoert het bevel van sijn Overste, doet niet minder als den Overste self. Ick wil dat daer mede te kennen geven, dat de Geestelijcke met alle vrede en stilheydt, den hemel de welstant van de aerde af bidden, maer wy en ons gelijcken zijn het die het geen sy bidden uyt voeren, beschermende het selve door onse armen, en de scherpte van onse Swaerden. Wy slapen niet onder dack, maer onder den blauwen hemel, zijnde des Somers het doelwit van de heete Sonnestralen, en des Winters die van de bittere en bijtende koude, in voegen wy dienaers van Godt op der aerden zijn, en de armen waer door hy sijn gevechten uyt voert. En gelijck men de saecken den Oorlogh aengaende, beneffens het geen daer aen vast is, niet kan uyt voeren, als met sweet moeyten en arbeydt, soo volght nootsaeckelijck, dat sy die de Wapenen belijden meer arbeydt doen, als die suys laten wentelen, en op haer stoeltje blijven sitten, en een gebedeken lesen. Niet dat ick seg-

gen wil, dat daerom onſe ſtaet beter is als die van den rechten Religieus, geenſints, maer dit alleen wil ick te kennen geven, dat ſe meer ellende, gevaer, moeyte en onruſt hebben uyt te ſtaen, gelijk ongetwijffelt de voorgaende Ridders uytgeſtaen hebben, geduerende hun leven. En of al yemant het geluck had Keyſer te worden, ſulcks is hem niet te benijden, want ſy hebbender ſomwijlen bloedt genoegh voor geſtort, en ſweet voor geſweet. En hoe menigh is 'er noch, die by gebreck van goede vrinden en Toovenaers, die haer behulpigh zijn, in het onderſpit blijven. Ick ben mede van dat gevoelen ſey den ander daer op, maer alleenigh een ſaeck ſtaet my tegen in de doolende Ridders, dat is, wanneer ſy in gelegentheydt zijn, om eenige groote en gevaerlijcke avontuer te eyndigen, ſelf in het meeſte gevaer van hun leven, dat ſe dan niet eens en dencken, om ſich aen Godt te bevelen, gelijck een yeder Chriſten ſchuldigh is te doen, wanneer ſe ſich in gevaer vinden, maer eer in tegendeel hun gebeden doen aen hun beminden, en dat met ſulck een yver en ootmoedigheydt als of ſy Godt ſelve waren, een ſieck in der waerheydt, die my wat te ſeer na het Heydendom ruyckt, dat kan in geender manieren anders zijn (antwoorde Don Quichot) of het ſou den doolenden Ridder qualijck vergaen, want ſulcks is alreets een out gebruyck by deſe Ridders, dat een Ridder in ſijn ſwaerſte ſtrijden altoos ſijn beminde voor ſich heeft, ſijn oogen gelijck als op haer ſlaet, en van haer kracht en ſterckte verſoeckt, om ſijn ſaecken ten eynde te brengen. En al hoe wel daer nie-
mandt

mandt is die hem hoort, is hy evenwel gehouden eenige woorden te ſpreecken binnens monts, en ſich met gantſcher harten aen haer te bevelen, en daer van hebben wy ontallijcke voorbeelden en exempelen. Nochtans moet men daer by niet verſtaen, als of ſe ſich Godt evenwel niet bevolen, alſoo daer noch tijdt en plaets genoegh toe overigh is. Evenwel antwoorde den reyſiger vind' ick hier noch een ſwarigheydt, dat is, gelijck men dickmael leeſt, dat 'er twee Ridders malkander ontmoeten, en terſtont in queſtie geraecken, de Paerden van malkander af wenden, en malkander met de Lancie te keer gaen, in ſulcker voegen dat den een dwars met het yſer doorloopen en doot ter aerden neder gevelt wort, en ſou het den ander niet veel beter koop gehadt hebben, indien ſijn Schilt ſoo goet niet was geweeſt, of hy hem voor den val aen de manen van ſijn Paert vaſt gehouden hadt; wat tijdt deſen dooden gehadt heeft, ſich aen Godt te bevelen, daer het werck ſoo met 'er vaert begonnen en geklaert wort. My dunckt onder verbetering, dat hy de woorden die hy in het loopen beſteet, om ſijn meeſterſche te aenbidden, veel beter ſou konnen beſteden, om Godt voor ſijn ziel te bidden. Behalven dat houd' ick het daer voor, dat juyſt al de doolende Ridders ſoo effen haer meeſterſchen niet en hebben. Dat kan anders niet zijn, antwoorde Don Quichot, want 't is ſoo onmooghlijck dat 'er eenigh doolende Ridder ſou ſonder lief zijn, als dat den hemel ſou ſonder ſterren zijn, want dat is haer eygen in quarto modo. dat wil ick u verſeeckeren dat ick u geen hiſto-

rien oyt gelesen heb, dat 'er eenigh doolende Ridder sonder liefde was, en indien hy sulcks was, mochtmen hem met recht houden voor onwettigh, en een bastaert Ridder. Nochtans dunckt my antwoorde den ander, dat ick gelesen heb, van Don Galoor, broeder van den vromen Amadis van Gaulen, dat hy noyt geen seecker lief en had, om sich aen de selve te bevelen, en evenwel is hy daerom niet minder voor een wettigh Ridder gehouden. Ho ho (antwoorde Don Quichot wederom) een Bontekraey en maeckt geen kouden winter, hoe wel dat ick evenwel van goeder handt, in het heymelijck, anders onder recht ben, en wel weet hier onder ons geseyt, dat hy wel dapper verlieft was, alleenigh dat hy dat gebreck had, dat hy het al beminde daer hy by quam, maer wat sullen wy seggen natuer gaet boven de leer. Ondertusschen evenwel, gelijck ick geseght heb liet hy daerom niet een boven al te beminnen, maer hy wist het te verbergen. Indien het dan soo is vervolghde den ander, dat een yeder doolende Ridder nootsaeckelijck beminnen moet, soo heeft men oock wel te gelooven dat u Genade insgelijcks verlieft is, dewijl hy de selve oeffening volght, en indien uwe Genade niet mede van het humeur van Don Galoor is, die sijn liefde niemandt wilde laten weten, bid ick u Genade uyt naem van dit geheele geselschap, ons den naem Vaderlandt en eygenschap van dese geluckige te noemen, die u Genaden boven allen verkoren heeft, en de eer heeft van soo een Ridder bemint te zijn. Op dese woorden gaf onsen Ridder een diepe sucht, en na het such-

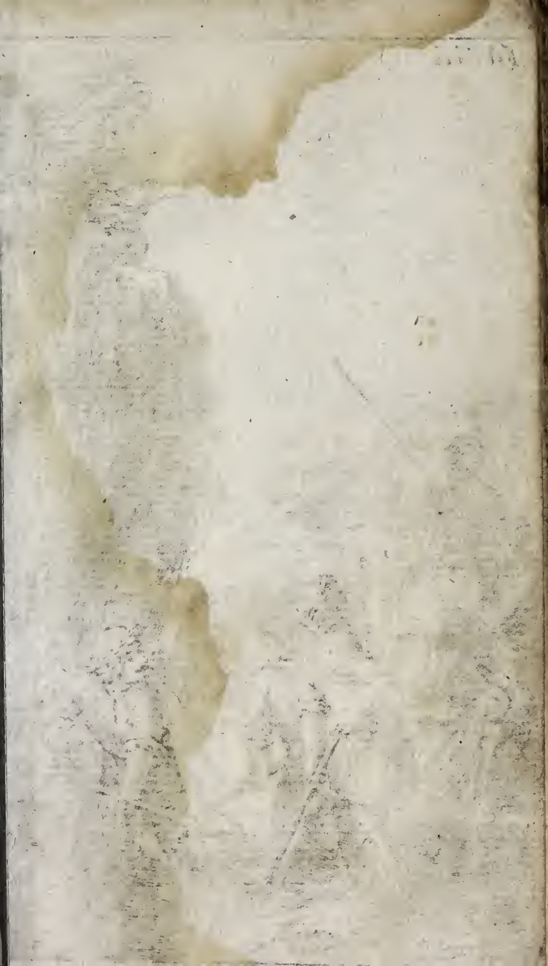
ten

ten borst in dese woorden uyt, ick weet niet of mijn soete vyandin genoegen of ongenoegen sou scheppen., dien ick aen de werelt te kennen gaf, dat ick haer dien, dit alleen sal ick seggen (alleen om op u ernstigh versoeck te voldoen) dat haer naem is Dulcinea, haer Vaderlandt Toboso een plaets in Mancha, haer qualiteyt is ten minsten een Vorstin te zijn, ondertusschen is sy mijn Koningin, en mijn Vrouw haer schoonheyt is meer als menschelijck, alsoo al het geen men van de schoonheden, 't sy waer of verciert weet te seggen of te verdichten, in haer in der waerheydt gevonden wordt. Als dat haer hayren zijn van gout, haer voorhooft het Eliseesche velt, haer wijnbrauwen hemelsche boogen, haer oogen Sonnen, haer kaecken Rosen, haer lippen Corael, haer tanden Peerlen, haer hals Alabasten, haer borst Marmer, haer verwe als de Snee, en voor de rest de deelen die de eerbaerheydt voor de oogen bedeckt houdt, zijn soodanigh, na ick my inbeelde, dat alleen het gedachte deselve kan begrijpen, en niet uytdrucken. Haer geslacht en afkomst souden wy wel wenschen te weten, vervolghde Vivaldo. Sy is niet antwoorde Don Quichot, noch van de oude Curtii Caji, noch Scipiones, noch van de hedendaeghsche Colonnas, Ursinos, Moncadas, Requesenes, noch van de Rebellas, Villanovas, Paloxoxas, Nucas, Manriques Mendoças, Gusmans of diergelijcke, maer van die van Toboso in Mancha, een stam die, al hoe wel nieuw, evenwel luyster en eer vermagh te geven, aen de voortreffelijckste stammen van de toekomende ceuwen, en ick ra niemandt my

daer in tegen te ſpreken,als op ſulke voorwaerde, als Cerbin onder dé Wapenen van Roelant ſtelde.

Dat niemandt tegen dit geweer ſijn handt uyt recht,
Die niet te treden ſoeckt met Roelandt in't gevecht.

Al hoe wel de mijne is van de katskoppen van Biſcayen, antwoorde den ander, ſou ick ſe evenwel by die van Toboſo niet durven vergelijcken; al hoe wel ick om de waerheyt te ſeggen dat geſlacht noyt heb hooren noemen. Hoe noyt hooren noemen, borſt daer Don Quichot op uyt, ſoo moet ghy in holen of ſpeloncken gewoont hebben, al hoe wel ick geloof dat ſe ſelf onder de aerde bekent zijn. De anderen hoorden met groote aendacht deſe onderlinge redenen, tot de Harders toe in kluys, die nu geen twijffel ſloegen aen de ſotterny van Don Quichot. Maer Sancho die meende dat het al Evangelij was dat ſijn Heer voortbracht, verklaerde tot beveſting dat hy haer van kints been op af gekent had, hoewel hy bekende, dat hy noyt geweten had, datſe een Princes of Vorſtin was geweeſt, hoe dicht hy oock omtrent haer wooning opgebracht was. In deſer manieren vervolghden ſe vaſt hun wegh, wanneer ſe van een wegh tuſſchen twee hooge bergen, omtrent 20. andere Harders ſagen komen, altemael in het ſwart gekleet en met kroonen gekroont, van Cypres gevlochten, en eenige droegen een baer daer een lijck op was, met verſcheyde bloemen en kruyden beſtroyt. Een van de Harders die by Don Quichot waren, dit ſiende, ſeyde. ſie daer komen ſe met het lichaem van Chryſoſtomus, en aen de voet van dien Berg is de plaets

Fol. iii

daer hy heeft willen begraven zijn. Hier om haeſtē ſy ſich des te meer om by tijts daer te zijn; alſoo ſe nu het lijck alreets ter aerden hadden neer geſet; en waren nu al met hun vieren beſich om het graf te graven, aen de zijde van een harde rotſteen. Don Quichot en ſijn geſelſchap daer by gekomen, gingen voort om het lijck te beſien, en ſagen daer een doot lichaem, in Harders kleederen, van ouderdom omtrent na het ſcheen, van 30. jaren, en al hoe wel het nu doot was ſaghmen evenwel het overblijfſel van een ſchoon aengeſicht, en een dapper weſen. Aen de zijde van het ſelve lagen eenige boecken, en papieren, ſommige open, en ſommige toe gevouwen. Al die het aenſagen, ſo wel als die het ſouden begraven, hielden ſich geweldigh ſtil, tot dat een van de Harders ſey, tegens een van het geſelſchap; ſiet ter degen Ambroſio of dit nu de rechte plaets is, daer Chryſoſtomo heeft belaſt, dat men hem begraven ſou, dewijl ghy doch begeert dat men alles ſoo nauw ſal na komen. Het is voorſeker de ſelve antwoorde de ander, alſo hy my, in het vertellen van ſijn ongeluck, die dickmael heeft aengeweſen, en het is hier geweeſt, dat hy haer de eerſtemael geſien, en ſijn gedachten geopenbaert heeft, en hier is het oock geweeſt dat ſy met haer laetſte verſmading een endt van ſijn leven en van ſijn lijden heeft gemaeckt, en hier heeft hy oock gewilt datmen deſelve tot een eeuwige vergeting ſou begraven. En keerende ſich na Don Quichot, en ſijn geſelſchap, vervolghde tegen hen, dit lichaem mijn Heeren dat ghy ſoo naerſtelijck beſiet, is geweeſt de ſchatkiſt van een

een ziel, daer den hemel een eyndeloos gedeelte van ſijn beſte gaven in hadt geſtort, dit is het lighaem van dien Chryſoſtomus, die een ſpiegel van verſtant, een wonder in beleeftheydt, een Phenix in vrintſchap, treffelijck ſonder verquiſting, deftigh ſonder hoovaerdigheydt, vrolijck ſonder ſnootheydt, en eyndelijck een voorbeelt van alles goets, en ſonder weerga alle ellenden is geweeſt. Hy beminde en wiert gehaet, hy badt een ſchoonheydt aen, en wiert veracht, hy badt een wreede, en verſocht een ſteen, hy vervolghde de wint, klaeghde aen de eenſaemheyt, diende aen de ondanckbaerheydt, en heeft tot ſijn uyterſte loon ontfangen, een roof aen het uyterſte verderf te zijn, ſelf in het midden van ſijn leven. Leven 't geen een Harderin heeft ten eynde gebracht, die hy wilde eeuwigh maecken, gelijck u die ſchriften die ghy daer beſiet genoeghſaem uytwijſen, en die het aen de geheele werelt ſouden betoonen, indien hy my niet hadt belaſt deſelve te verbranden, ſo haeſt ſijn lichaem ſou ter aerden gedaen zijn. Ghy ſout daer grooter wreetheydt aen plegen, ſey Vivaldo, als hun Heer ſelf, dewijl het onbillijck zy de wil te vervullen van een diens handel buyten alle redelijck is. En geen minder ſou de miſdaet van Auguſtus geweeſt zijn, indien hy het begeeren van den treffelijcken Mantuaen had ingevolght, weshalven Heer Ambroſio, al hoe wel ghy het lichaem van u vrint onder de aerde begraeft, weeſt evenwel ſoo wreedt niet, als ſijn ſchriften in de vergetelheydt te begraven, en al hoe wel hy ſulcks belaſt heeft als vol ongenoegen, ſtaet u ten minſten

meer

meer verstant te gebruycken als het selve na te komen. Maer eer in tegendeel schenckt het leven aen die schriften, al was het maer alleen, om daer door te maecken, een eeuwige gedachtenis van de wreetheydt van Marcela, om voor anderen als een voorbeelt te dienen, om niet in diergelijcke ellende te komen, alsoo wy alreets de geschiedenis van sijn ellende gehoort hebben, beneffens het geen hy belast heeft, uyt al het welcke soo de wreetheydt van dese Marcela, als de getrouwigheydt van uwen Chrysostomo genoegh kan afgemeten worden, tot afschrick segh ick wederom van dese die so hoofdeloos, en buyten reden, het spoor van hun lust en begeerte na jagen. En dit alles is de oorsaeck waerom wy onsen voorgenomen reys verandert hebben, en hier gekomen zijn, namentlijck, om oock onse oogen deelachtigh te maecken, aen het jammer dat onse ooren gehoort hebben. En tot betaling van dese onsen arbeydt, versoeck ja bid ick u, verstandige Ambrosio, dat ghy ons uyt beleeftheydt, eenige van de selve wilt toestaen, en van dat wreede vonnis verlossen. En sonder te wachten dat hem den Harder yets antwoorde, nam eenige die hem dichtst by der handt waren. Ambrosio dat siende, seyde, uyt gunst sal ick toe staen, dat ghy, mijn Heer behoudt de gene die ghy alreets in handen hebt, maer te dencken dat ick laten sal de rest te verbranden, is ydelheydt. Vivaldo verlangde den inhoudt van dese schriften te sien, opender terstont een van, en bevant 't opschrift soodanigh, *wanhoopigh gedicht*. Ambrosio den naem hoorende, seyde: Dit is het laetste dat den

ellendigen gemaeckt heeft, en dat ghy de gestaltenis van sijn jammer mooght weten, versoeck ick u deselve overluyt te lesen, alsooder noch tijts genoegh toe is, terwijl men het graf opent. Dat sal ick garen doen, antwoorde Vivaldo, en alsoo al de omstaenders het selve van hem begeerden, stelden se sich alle in het ront, en hy begost op dese wijse het gedicht te lesen.

Het XIV. Hooft-stuck,

Verhandelende de wanhoopige vaersen van den overledenen, benessens andere onverwachte voorvallen.

Gedicht van Chrysostomus.

NU *dat ghy wilt ô straffe en wreede*
Men aen de werelt openbaert,
Van tong tot tong u strengen aert,
En schrickelijcke onmenschlijckheden
Soo kom, den afgront self en voer my uyt
Met kraecken van noyt stille wielen,
Met kermen van verdoemde zielen,
En hees gesteen mijn jammerend geluyt.
Geluydt, vermengt met slaen van handen,
Met afgeruckt ellendigh haer,
En meer van diergelijck gebaer;
En uytgespogen ingewanden.
En hoort alsdan niet naer een teer geklagh,
Maer hees geschreeuw uyt smaet geboren,
't Geen self de hel schrickt aen te hooren,
't Geen self verbleeckt het aenschijn van den dagh.

't Ge-

't Gebrul van uytgevaste Leeuwen,
Van Wolven onversaet van roof,
't Gepiep van Slangen onder 't loof.
Het Yslijckst dat Harpijen schreeuwen.
Het schor geluyt des Hoorens in het Wout,
Het dondren van ontstelde winden
En baren vaerdigh te verslinden,
Het afgemat en afgesleten hout.

Het pijnlijck en ellendigh tieren,
Van de besturven Nachtegael,
Het woeste brullen telkenmael,
Van stercke en nu verwonnen Stieren.
Het naer gesang des Nachtuyls vuyl bemorst.
Het schrickelijck gehuyl der Honden,
En wat 'er meerder wort gevonden
Barst met mijn ziel uyt mijn benauwde borst.

Het gulde sant de trotse stroomen
Van Vader Tagus wijdt berucht
De stille Betus rijck bevrucht,
En vet van groeyende Oly boomen
En hooren noch mijn stem noch weerklanck aen,
Maer trecken haer bemoste haeren,
Vol kommer onder hare baeren
Op 't alderhooghst met mijn verdriet begaen.

Maer 't holle Wout de woonst der dieren,
De holen van het naer gespuys
Vervult met schrickelijck gedruys
Zijn slechts getuygen van mijn tieren
Daer d' Echo selfs verschrickt voor sulck geluyt,
In plaets van mijn ellendigh klagen,
Door hare galm weer om te dragen,
Haer steene mont en koude lippen sluyt

Ver-

Verachten doet, vermoeden ſlaet te gronde
De lijdtſaemheyt hoe groot die weſen magh,
Naeyver geeft het hart noch ſwaerder ſlagh
En afzijn maeckt de alderſwaerſte wonde,
Maer ick (ô wonder boven wonders groot)
Veracht verſmaet miſnoeght verſtooten
Van 't ſoet geſicht wel eer genooten,
Wacht noch vergeefs de prickel van de doot.
En midden in dees ſware ellenden,
Verſchijnt geen hoop (hoe kleen die weſen magh)
Van 't geen eylaes mijn z'el ſoo garen ſagh
Noch ſelver hoop mijn tijdt te enden.
Ia om te ſien het laetſte van mijn ſtond,
Beſluyt ick nimmer te genaecken,
Het doodlijck aenſien van u blaecken,
Dat te gelijck mijn ziel geneeſt en wond.
O ghy Tyrannen in het minnen,
Naeyver geeft my 't ſtael in d' hant
Verachten quetſt ghy 't ingewant
En Afzijn ghy ontbint mijn ſinnen.
Maer ach eylaes wat is 't geen ick verwacht
Ick haet het leven om mijn lijden,
De doot en kan my niet verblijden
Om dat ſe my berooft van u gedacht.
'k Beſchuldigh noch u ſtrenge ſeden,
Noch het verkeeren van u ſin
Noch het verachten van mijn min,
Noch ſelf al u onmenſchlijckheden,
Maer op dat ſtaegh mijn min getrouw magh zijn
Noem ick u ſchoon aen ziel en leden,
U doen te zijn vol recht en reden
En legh van mijn verdriet de ſchult op mijn.
Komt nu 't is tijdt, om hoogh geſtegen
O Tantalus met uwe dorſt,

Ont-

Ontsteeckt noch meer dees heete borst,
Want anders kan my niet bewegen
Noch minder pijn vermeeren mijne smart,
Noch mindere vlammen als 'er blaecken
O vlammend' afgront in u kaecken
Vermeerdren doen de vlammen van mijn hart.
Maer of ick sturf en ghy verstont
My waert, een traentje van u oogen
Om mijnent willen af te droogen,
En eenen sucht te lossen uyt u mont?
Ach doet het niet laet dit my zijn genoten
Dat ick en al de werelt weet
Volmaeckt te zijn geweest mijn leet,
En ick volmaeckteliјck verstooten.

Al die dese veersen hoorden lesen, presen deselve met allē seer, alleenig hy die deselve gelesen had, oordeelden dat se niet over een quamen, met het geen men van de deught van dese Marcela geseght had, alsoo den ellendigen Chrysostomus, niet deed' als klagen over Naeyver of jeloersheydt, en vermoeden, alles streckende tot achterdeel van het goet geluck van Marcela. Maer Ambrosio, die een getuyge was, self van de heymelijckste gedachten van sijn vrint, seyd' daer op: datChrysostomus als hy dese veersen schreef sich van sijn lief had afgesondert, om te vernemen of het Affijn, oock eenige verandering of in hem of in haer mocht wercken, en dit was de oorsaeck van al dit ingebeelt vermoeden, gelijck de minnaers gemeenlijck in het affijn van hun beminnen, sich geduerighlijck dingen inbeelden die niet en zijn. En alsoo bleef de eer van Marcela

herstelt, die behalven dat se een weynigh te wreed, en opgeblasen was, door de nijt selve niet te beschuldigen was. Alles dit vergenoeghde Vivaldo, die als hy sich bereyde om noch een ander gedicht te lesen, wiert door een onverwacht gesicht belet, en dit was dat op het hooghste van de rotsteen aen wiens voet men het graf maeckte, sich de schoone Marcela vertoonde, en dat soo schoon, dat se in aller manieren te boven ginck het gerucht dat van haer verspreydt wierdt. Die haer tot noch toe niet gesien hadden bleven verwondert staen, met een groote stilswijgentheydt haer beschouwende, en niet min verwondert waren de anderen van haer aldaer soo onverwacht te sien. Maer ter nauwer noodt hadt haer Ambrosio gesien, wanneer hy met toornige woorden haer aldus bejegende, komt ghy sien ô Basiliscus van dit geberght, of de wonden van desen ellendige oock sullen ontspringen door u tegenwoordigheydt, of wel u te verhooveerdigen in dese u overwinninge, of tracht ghy van dese rots aen te sien, als een tweede Nero, de brant die ghy self ontsteecken hebt? Of pooght ghy, soo ondanckbaer als de Dochter van Tarquinius u voet-padt te maken over dit vermoorde lichaem, seght ons terstont waerom ghy hier gekomen zijt, op dat ick oock magh te wege brengen, dat self mijn dooden vrint, u self buyten het leven magh gehoorsamen, gelijck hy u by sijn leven heeft gedaen. Noch het een noch het ander ô Ambrosio (antwoorde zy) veroorsaeckt mijn komst, maer alleen om voor een yeder die hier tegenwoordigh is, te doen blijcken, met hoe groot een

ongelijck men my de doot van uwen vrint te last leght, en om sulcks te doen sal ick noch veel woorden noch veel tijdts behoeven te verslijten. Den hemel, seght ghy-lieden, heeft my schoon geschapen, en dat soodanigh, dat sonder andere middel, de selve u-lieden tot liefde dwingt. En om de liefde die ghy my toont, oordeelt ghy dat ick juyst gehouden ben; u weder te beminnen. Ick bekenne wel dat de schoonheydt aentreckelijck is, maer of dese die de schoonheydt bemint noch schoon noch beminnelijck was, sou daerom de schoone, om dat se bemint wordt, terstont in vergelding een mismaeckte moeten lieven? En of het nu al soo waer dat de een en de ander schoon was, is het juyst altoos soo dat de genegentheden daerom souden over een komen? Want behalven datmen alle schoonheydt niet bemint, volght evenwel de genegentheydt altoos het gesicht niet. Want indien alle schoonheden te beminnen waren, souder een merckelijcke verwarring in de genegentheden moeten ontstaen, sonder oyt op het een of het ander vast te blijven, want dewijl de schoonheden sonder eynde zijn, mosten oock alsoo de genegentheden zijn. In tegendeel, gelijck ick meermaels gehoort heb, moet de rechte liefde uyt een vrye wil, en niet uyt dwang voort komen. Dit dan soo zijnde, waerom wilt ghy mijn wil gedwongen, en alleen aen het voorgeven van u genegentheden gebonden hebben? Indien den hemel my soo mismaeckt geschapen had, als ghy-lieden wilt dat hy my schoon geschapen heeft, sou

ick wel reden hebben over u-lieden te klagen, dat ick niet van u bemint wierdt. En gelijck den Adder geensints te beschuldigen is, al doot se met haer tonge, voor soo veel als haer dit venijn van de natuer gegeven is; soo kan ick oock geensints beschuldight worden, al valt mijn schoonheydt u schadelijck, voor soo veel ick deselve niet self gemaeckt, maer van de natuer ontfangen heb. Want de schoonheydt in een eerbare Vrouw, is gelijck een afgesondert vyer, en een scherp Swaert, dat niemandt brant noch quetst, als die daer te dicht by komt. De eer en deughden zijn vercierfels van de ziel, sonder de welcke geen schoonheydt schoonheydt te noemen. En indien nu de eerbaerheydt, een van die vercierselen is, die te gelijck het lichaem en de ziel vercieren, waerom sou die gene die om haer schoonheydt bemint wort, genootsaeckt zijn, de selve in de wint te slaen, alleen om de minne van een ander? Ick ben vry geboren, en om de vryheydt te oeffenen heb ick de eensaemheydt der velden verkoren. De boomen van dit geberght zijn mijn gesellen, dese klare beecken mijn spiegels, en aen dese deel ick mijn gedachten, en mijn schoonheydt. Ick ben een afgesondert vyer, en een Swaert ter sijden geleght, die ick met het gesicht heb doen verlieven, heb ick met de mont poogen te genesen. En indien de begeerte door hoop gevoedt wort, ben ick altoos seecker noyt eenige aen Chrysostomus of yemandt anders gegeven te hebben. Soo magh men eer in tegendeel seggen, dat hy eer door sich selven als door my gedoot is. En indienmen my wil te last leg-
gen

gen dat sijn genegentheden eerlijck waren, en om die oorsaeck behoorden met gelijcke goede wil beloont te zijn. Sal ick verklaren, dat op de selve plaets, daer men als nu sijn lichaem begraeft, wanneer hy my sijn wil te kennen gaf, ick hem heb geseght, dat de mijne was in eensaemheydt mijn leven te verslijten, en dat de aerde alleen de vrucht van mijn gedachten, en den roof van mijn schoonheydt genieten sou. En indien hy, niet tegenstaende dese openhartige verklaringe, evenwel bleef volharden, self tegen alle hoop, als willende tegen wint en stroom zeylen, wien is sulcks als hem te wijten? Indien ick hem onderhouden had, was ick valsch geweest, indien ick hem had vergenoeght, sou ick tegen mijn goede meening gedaen hebben. Hy beklaeght sich daer ick my geopenbaert heb, en hy wanhoopt daer hy noyt versmaet is, besiet nu of het reden is dat men my de schult van sijn lijden te last leght. Dat hy sich beklaeght die bedrogen is, dat die wanhoop, die de gegevene hoop in den noodt laet. Dat die hoop schept die ick aensoeck, dat die sich verhooveerdight die ick toeganck geef, maer dat hy my wreedt noch moordadigh noemt, aen de welcke ick noch het een noch het ander gepleeght heb. Den hemel heeft tot noch toe niet gewilt dat ick sou beminnen door schicking, en of ick beminnen sal by verkiesing, is onbekent. En dit moet in 't gemeen dienen voor al de gene die my versoecken. En dat men van nu voortaen weet, dat indien misschien d'een of d'ander om mijnent wil quam te sterven, die noch door Naeyver of jaloersheydt

of versmading sterft, want wat oorsaeck heeft hy van het een of het ander, wanneer niemandt boven hem gestelt, noch voor hem verkoren wordt. Noemt yemandt my Basiliscus of eenigh ander wreedt gediert, of oock ondanckbaer of wreedt; dat my die laet voor het geen ick ben, die my kent voor ondanckbaer, laet af my te dienen, die my acht voor wreedt, wat behoeft hy my te volgen. De natuer self heeft een afschrick voor de soodanigen. Heeft de onlijdsame begeerte Chrysostomo gedoot, waerom beschuldight men mijn eerlijcken handel, indien ick mijn suyverheydt bewaer, in het geselschap der boomen, waerom wilt ghy dat ick de selve verlies by de menschen. Ick gelijck ghy weet, heb mijn eygen schatten, en begeer geensints die van een ander. Ick heb een vry gemoedt, en ben niet gesint my yemandt te onderwerpen, ick bemin noch haet niemandt. Ick verley noch den eenen, noch versoeck den ander, noch spot met den darden. Mijn eensamen ommeganck, en de sorge over mijn Geyten onderhouden my. De ommetreck van mijn verlangen is het besluyt van dit geberghte, en soo se daer buyten gaen, is het alleenigh om de schoonheydt van den hemel te aenschouwen, 't welck den wegh is die de ziel bewandelt, na hare oude woonplaets. Als sy dese woorden gesproocken had, begeeft se sich, sonder eenigh antwoordt te verwachten, in het dichtste van een geberghte daer ontrent, latende een yeder verwondert, soo van haer verstandige reden, als van haer uytmuntende schoonheydt. Eenige scheenen haer te willen volgen,

fonder door haer redenen gebetert te zijn, en dat waren van dese die door haer oogen gewont waren. Maer als Don Quichot sulcks vermerckte, en oordeelde dat hier te pas quam sijn plicht te betrachten, in het voorstaen van de verongelijckte, sloegh hy sijn handt aen sijn Swaert, en borst, met een vervaerlijcke stem in deser manieren uyt, niemandt van wat staet of conditie hy zy, vervordere sich de schoone Marcela na te volgen, indien hy niet wil vallen in mijn uyterste misnoegen, en verschrickelijcke gramschap. Sy heeft alreets met genoeghsame, en blijckelijcke redenen betoont, hoe onschuldigh sy is aen de doot van Chrysostomus, en hoe weynigh genegentheydt sy heeft, yemandt in sijn begeerte te wil te zijn, waer over ick acht, dat in de plaets van haer te volgen, men haer alle eerbiedigheydt hoort te bewijsen, zijnde sy de eenige die leeft in een goede en eerlijcke wil. 't Sy nu door de dreygementen van Don Quichot, of dat Ambrosio begeerde dat het begonnen werck zijn voortganck nam, altoos niemandt van al de Harders beweeghde sich vorder, tot 'er tijdt toe dat het graf gemaeckt was, men sette het lichaem daer in, niet sonder overvloedige tranen van Ambrosio, en verbrande sijn overige schriften. Ten laesten het graf gevult zijnde, wiert 'er een grooten steen op geleght, tot 'er tijdt toe datmen een Tombe daer over sou gemaeckt hebben, daer men, na het seggen van Ambrosio, mede besich was, met een graf-schrift 't welck aldus sou luyden.

Hier leyt het lichaem van een Harder al te trouw,
Die t' wijl hy 't Vee bewaert
Noch dienst noch liefde spaert, *(Vrouw.*
Sich self verloren heeft door schoonheydt van een
Begaefde ondanckbaerheyt bracht hem eylaes in ly,
Slechts tot verbreyding van der minne Tyranny.

Eyndelijck wiert het graf met alderhande blommen en bladeren bestroyt, en alsmen sijn afscheyt van Ambrosio genomen had, ginck een yeder sijns weeghs. Het selfde deden oock Vivaldo en sijn gesel, en Don Quichot nam oock sijn oorlof van sijn Waerden, en van de twee reysigers, dewelcke hem versochten met hem na Sivillien te reysen, alsoo dat een plaets was, daer dagelijcks veel avontueren voor vielē, ja meer als in eenigh ander geweest. Don Quichot bedanckte hen voor hun goede wil, en verklaerde vorders dat hy voor alsdoe geenen lust had derwaerts te reysen, oock sulcks niet vermocht, voor en al eer hy die geheele landtstreeck van schelmen en geweldenaers gesuyvert had, alsoo hy vernam dat dit geberghte daer vol van was. Sy derhalven siende sijn vast voornemen, wilden hem vorder niet moeyelijck vallen, maer vernieuwende hun beleefde Hoffelijckheden, reysden huns weeghs, hebbende onderwegen stofs genoegh te spreecken, soo van de geschiedenis van Marcela en Chrysostomus, als van de sotternijen van Don Quichot; die ondertusschen voor sich nam de schoone Harderin Marcela op te soecken, om haer aen te bieden al het geen hy vermocht in haren dienst. Maer het geluckte hem geensints gelijck hy het

ſich had ingebeelt, gelijck wy in het vervolgh van deſe waerachtige hiſtorie verhandelen ſullen, maeckende ondertuſſchen een endt van dit tweede deel.

DERDE DEEL
Van den verſtandigen Ridder
Don Quichot de la Mancha.

Het XV. Hooft-ſtuck.

Verhandelende de ongeluckige avontuer van Don Quichot, met eenige godlooſe Paerde-tuyſchers.

DEn Wijſen Cido Hamet Benengeli vertelt, dat wanneer Don Quichot ſijn affcheyt genomen had, ſoo van ſijn Waerden, als het ander geſelſchap, dat hy met ſijn Schiltknaep in het ſelve Boſch gingh, daer ſe de ſchoone Marcela hadden ſien in vluchten, maer als ſy meer als twee uren daer in gedoolt hadden, ſonder evenwel haer te vinden, quamen ſy eyndelijck by een beemt vol van friſſche groene kruyden, neven het welcke een klare heldere beeck liep, in voegen ſy gelijck als met kracht gedrongen wierden, aldaer de hitte van den dagh over te brengen. Don Quichot beneffens ſijn Schiltknaep ſtonden af, en lieten Ronzinante beneffens den Ezel van Sancho gaen weyden, daer het

hun luſte, en daer op vallen aen de knapſack, en beginnen ſoo in goede vrede, Heer en knecht aen de ſelve tafel te eten. Sancho had by ongeluck Ronzinant niet gedacht vaſt te maecken, want hy kende hem, ſoo hy meende, ſoo wel, en oordeelde hem voor ſoo kuys, dat al haddener al de Merrien van Cordova geweeſt, hy om geen van allen ſijn eerbaerheydt te buyten ſou gaen. Ondertuſſchen wilde het ongeluck of eer den Duyvel die noyt en ſlaept, dat 'er in de ſelve valleyen een groote Koppel Hacqueneyen van Galicien, met eenige Roſtuyſchers was, gelijck de ſelve de gewoonte hebben, altoos hun verblijf te ſoecken, aen groene en verſche weyden, waer over hen deſe beemdt ſoo wel aen ſtont als Don Quichot ſelve. Nu gebeurdet dat evenwel Ronzinant, hoe eerbaer hy oock mocht zijn, de lucht van deſe Merrien in den neus krijgende, ick weet niet wat gedachten kreegh, om ſich ſelven een weynigh met deſelve te vermaecken, waer over hy ſonder verlof van ſijn Heer te vragen, terſtont begoſt kennis te maecken met een ſoet ſnogger grauwtje, en was alſoo ver dat de gemeenſchap al heel groot wierdt, maer deſe ſchoone die naer het ſcheen, meer luſt had om te weyden als tot de vrome Ronzinant, groete hem ſoo met ſijn achterſte hoeven en tanden, dat in twee ſlagen de Cingels van den Sadel in ſtucken geſlagen zijnde, den armen vrijer ſonder Sadel te voet bleef ſtaen kijcken. Maer dit was noch niet geweeſt, indien de ſchelmſche Roſtuyſchers ſiende deſe harde vrijagie, niet waren toe geloopen, en den ellendigen Ronzinant ſoo dapper met knuppels

geſlagen,

geslagen hadden, dat hyder by bleef leggen. Terwijl waren Don Quichot en Sancho al op de been om met roepen en jagen Ronzinant van de Merrie te doen scheyen, maer siende het arme beest soo jammerlijck gehandelt, keerde sich den Ridder tegen Sancho, met dese woorden, na dat ick sien kan is dat volck ginder een deel Canaille, en niet eenen Ridder daer onder, waer over het u wel sal geoorlooft zijn my te helpen, om rechtvaerdige wraeck te nemen, over de overlast die se voor onse oogen, aen mijn Paert gedaen hebben. Wat drommel sey den ander valt hier veel te wreecken, wy zijn hier ter nauwer noodt met ons tween, want ick ben noch maer een half man, also my het laetste onthael noch gedenckt, en sy zijn meer als twintigh? Ick alleen mach 'er tegen hondert op, antwoorde den Ridder, en slaende met eenen de handt aen het geweer, begaf sich na de Rostuyschers toe, het selfde deed' oock Sancho, beweeght door het voorbeelt van sijn Heer. De eerste die Don Quichot ontmoete, gaf hy een hou over de schouder, maeckende een goede wonde in sijn leeren Kolder, en een tamelijcke opening in het vlees. De Rostuyschers siende hun macker soo qualijck handelen, en dat van twee mannen daer sy soo veel waren, komen toe loopen met haer stocken en knuppels, en sluytende hen in het midden, sloegender op of het hagelde. Het is waer dat Sancho met den tweeden slagh ter aerden viel, en niet lang wachte Don Quichot hem geselschap te houden, niet tegenstaende sijn dappere manhaftigheyt. Doch het geluck was, dat hy juyst quam te vallen aen

de voeten van Ronzinante, die noch niet was op gestaen. Maer dit Canaille siende wat se daer hadden uytgerecht, haelden soo haest als haer mooghlijck was hun koppels by een, en maeckten sich op de ganck, latende onse twee avonturiers daer leggen soo lang als sy waren. De eerste die weer by sich selven quam was de goede Sanche, en siende sijn Heer aen sijn sy leggen, begon met een slappen en weecke stem te roepen: Mijn Heer Don Quichot, ó mijn Heer Don Quichot? Wat begeert ghy Sanche? Antwoorde den ander op de selve toon. Ick wilde wel indien het mooghlijck was, vervolghde den goeden Schiltknaep, dat u Genade, my een toochje geliefde te geven, van dien gesonden dranck van Feoblas, indien u Genade daer yets van heeft, want het sou nou soo wel te pas komen voor onse gebroocken beenen en ribben, als voor open wonden. Wat noot wast antwoorde den Ridder, soo ick het by my had, maer ick sweer u dat als doolende Ridder, dat eer twee dagen ten eynde zijn (indien het de fortuyn niets anders bestelt) ick het in mijn gewelt sal hebben, of het sal my aen macht ontbreecken. De mijne och armen antwoorde Sanche is kleen genoegh. Wat my aengaet, sey Don Quichot, ick weet qualijck waer ick ben, maer ick legh al de schult op mijn selven, alsoo ick my had behooren te wachten geweer te trecken, tegen een deel Rappaille die geen geslagen Ridders zijn. En daerom geloof ick dat my dit over gekomen is, tot een straf, om dat ick de wetten heb overtreden. Waer over mijn vrint Sanche ick u wil gewaerschouwt hebben, van nu

voor-

voortaen daer op te letten, als heel noodigh zijnde tot onser beyder welvaert, dat, wanneer ghy wederom diergelijck gespuys siet, dat ons komt bespringen, ghy niet behoeft te wachten dat ick mijn handt aen het geweer sla, maer dat ghy u daer tegen stelt, en verweert ten besten ghy kont, en of 'er dan eenigh Ridder mocht op vallen, soo sal ick den man zijn die u beschermen sal. Alsoo ghy nu soo menighmael, en by sulcke krachtige ondervindingen de kracht van mijn arm gesien hebt (sulck een moet droegh hy op) de overwinning van den Biscayer. Evenwel behaeghde dit Sancho soo heel wel niet, die oock niet kost laten daer op te antwoorden: Mijn Heer u Genade weet dat ick een beminder van vrede, en een vyandt van alle questie ben, ick heb Vrouw en kinderen, daer ick voor te sorgen heb. En daerom souw ick aen de andere zijde u Genade raden (want te bevelen sou te veel zijn) dat hy in geender manieren noch tegen Ridders noch tegen eenigh Rappaille sijn geweer treckt. En ick verklaer voor mijn gemoedt, dat ick het haer van herten vergeef al het leet dat se my tot noch toe ghedaen hebben, doen of doen sullen, hy sy rijck of arm, edel of onedel, van wat staet ofte conditie hy wesen magh. 't Welck sijn Heer Don Quichot hoorende, kost niet laten daer op in te varen, ick moet mijn adem een weynigh verhalen om u te antwoorden, soo slechts die pijn die ick in die rechter zy van de ribben heb, dat maer wil toe laten, gelijck het noodigh is u in u dwaling te onderrechten. Evenwel komt eens hier armen sot als ghy zijt, of ons de wint

van ons geluck een weynigh als noch tegen is, sullen wy daerom terstont het seyl van ons begeeren strijcken? En aflaten te soecken die Haven, die gewenschte Haven, van dat Eylandt dat ick u belooft heb. En wat sal het vorder zijn, dat wanneer ick het selve al voor u gewonnen, en u daer tot Heer sal gestelt hebben, ghy noch Ridder zijt noch begeert te zijn, noch oock kracht of sterckte of moedt genoegh hebt, om het selve te beschermen, en het ongelijck dat u mocht gedaen zijn te wreecken. Want dat hebt ghy voor eerst te weten, dat het in Koninckrijcken en heerschappijen, die eerst gewonnen en verovert zijn, soo effen niet toe en gaet, of men heeft altoos voor eenige nieuwigheydt te vreesen. En daerom is het noodigh dat den nieuwen gebieder, verstant heeft om te konnen bestieren, kracht om te bespringen, en dapperheydt om in alle voorvallende noot te beschermen. Aengaende 't geen u Genade tot noch toe heeft geseght, antwoorde Sanche, soud' ick wel wenschen dat verstant, die moedt en dapperheydt te hebben daer u Genade van spreeckt, maer ick verklaer u als een arm man als ick ben, dat ick meerder ben een man van seggen als van doen, van slagen te krijgen als van geven. Maer ondertusschen laet ons gaen sien of het oock mooghlijck is Ronzinant op de been te helpen, al hoe wel hy het niet verdient, als zijnde de eenige oorsaeck van al onsen onheyl, ick segh vorder dat ick het hem noyt toevertrouwt heb, maer dat ick altoos heb gemeent dat hy een kuys en eerbaer persoon was als ick ben. Doch het spreeckwoort seyt wel,

datmen

datmen van niemandt moet oordeelen voor en al eer men een Mudde sout met malkander gegeten heeft. Vorders wie sou geseght hebben, dat na dien donder van Wapenen tusschen u Genade en dien anderen Biscayer Ridder, een sulcken hagel van stockslagen sou gevolght hebben? Die wel dapper op onse ribben aen gekomen zijn. Wat aengaet de uwe, vervolghde den Ridder, die sullen misschien sulck strelen wel gewent zijn, maer aengaende de mijne, die wat delicater en sachter gevoedt zijn, valt het naer ick geloof wat swaerder te dragen. En indien ick my niet inbeelde (wat segh ick inbeelde) verseecker wist dat al dese onheylen aen de doolende Ridderschap vast zijn, hier ist, ja dese plaets ist, daer ick van eenckel spijt sterven sou. Hier op antwoorde Sancho: Na dien dan Heer dat dese ongevallen aen dese Ridderschap hangen, soo sou ick wel willen weten, of se maer soo by geval dickmaels gewent zijn te komen, dan of se haer seeckeren tijt hebben, want my dunckt, na ick het werck geschapen sie, indien se noch soo tweemael kommen, dat se de darde mael wel mogen achter blijven, want het sal met ons gedaen zijn, indien 'er onsen Heer niet in versiet. Weet mijn vrint Sancho, antwoorde Don Quichot, dat het leven der doolende Ridders duysent perijckels en ongevallen onderworpen is, en weder aen de andere zijde, het hen soo schoon staet Koningen en Keysers te worden, gelijck sulcks de ervarentheydt genoeghsaem leert, en in verscheyde historien overvloedighlijck bekent is. En indien het mijn pijn toe liet, ick sou se u wel weten te

noemen die alleen door kracht van hun armen tot sulcke hooge trappen van waerdigheydt geklommen zijn. En dese selve hebben van te voren, oneyndelijcke ellenden en swarigheden uytgestaen gehadt. Want heeft den dapperen Amadis van Gaulen sich selven niet moeten sien onder het gewelt van sijn grootsten vyandt Archelaus den Toovenaer? Die hem soo mishandelde, dat hy hem meer als twee hondert slagen, met sijn eygen toom heeft laten geven, zijnde aen een pilaer vast gebonden. Ook heeft men een seker onbekent schrijver, die vanden Ridder van de Son getuygt, dat hy door een valsche Brugge quam te vallē in een diepen put, daer hy aen handen en voeten vast gebonden wiert, en indien hy daer niet by tijdts door seecker Toovenaer sijn goede vrint, geholpen was geweest, het souw 'er slecht met hem uyt gesien hebben. In voegen ick my daer mede genoeghsaem te vertroosten heb, alsoo het geen wy lijden, mijn lieve Sancho, noch by het hare niet te pas komt. Want dat wil ick u seggen dat de wonden die men door sulck tuygh ontfangt, onse kouwe kleeren niet eens moeten raecken. En sulcks staet wel uytdruckelijck in de wet van de duellen geschreven, dat of den een of den ander Ridder door eenigh onridderlijck instrument, al was het van een Schoelapper geslagē wiert, dat hy daerom evenwel niet voor gebastonneert moet gehouden worden. Dit segh ick daerom, op dat ghy niet dencken sout, dat al hoe wel wy in dit gevecht wat afgerost zijn, dat wy daerom ons be hoeven voor geaffronteert of verkleent te houden. Alsoo de Wa-

penen

penen daer dat gespuys ons mede aentaste, niet anders als stocken waren, sonder dat'er een onder was (voor soo veel my gedenckt) die Swaert of Ponjaert had. Ick had soo veel tijdt niet, antwoorde Sancho, om daer op te letten, want ick had qualijck de handt aen het geweer geslagen, of de slagen vielen op mijn lenden soo dicht als stofregen, soo dat mijn de oogen in de kop omdrayden, en de beenen beswecken, voor de rest bekommer ick my niet seer of het een verkleening is of niet, altijt ik voel wel dat my het lijf soo murw is,als een verrotte peer. De tijt broeder Sancho versoet alle dingē,en neemt de gedachtenis van alle dingen wech, antwoorde den ander. Ondertusschen wat meerder swarigheyt mach 'er zijn,als te wachtē op de tijt die deselve versoet,en op de doot die het al verslint,sey Sancho,indiē dit ons quaet soodanig was dat men het met eē kleenigheyt kost vergoedē,wat noodt was het? Maer ik voel so wel dat al de pleysters en salvē van een geheel Gasthuys, my niet weer sullen te recht brengen. Laet ons het best hoopen Sancho, vervolghde den Ridder,en van de noodt een deught maecken, en soo ben ick van meening te doen, ondertusschen laet ons henen gaen, en onsen Ronzinant besoecken, want na dat ick 'et aensie heeft hy al mee een goet deel van ons ongeluck te dragen, dat en is geen wonder antwoorde den ellendigen Schiltknaep, alsoo hy oock doolend' Ridder is. Maer het meest dat my verwondert, is, dat mijn Grauwtje soo fijn tusschen de droppelen door geraeckt is. Altijdt laet het geluck (antwoorde Don Quichot) een wegh open. Ick

ſegh het daer by om dat dit beeſt nu het gebreck van Ronzinant ſal konnen vervullen, om my van deſe plaets, tot het een of het ander Slot te brengen, om daer van mijn wonden geneſen te worden, en ick ſchep mijn trooſt dat ſulcks niet ſtrecken ſal, tot nadeel en ſchant van de Ridderſchap, want my gedenckt dat ick geleſen heb, dat dien goeden ouden Silenus, den aenleyder en onderwijſer van dien vrolijcken Godt Bacchus, als hy ſijn intrede in de Stadt met hondert poorten deed', op de ſelve manier opgeſeten was. Het kan wel waer zijn dat hy mee reed als Ridder (antwoorde Sancho) maer het ſcheelt te bijſter veel te rijden als een Ridder, of te leggen als een haver-ſack. Dit is ten aenſien van de ontfangen wonde (antwoorde Don Quichot daer weder op) meer eer als ſchande, in voegen Sancho mijn vrint, wederſpreeckt my niet meer, maer gelijck ick u geſeght heb, recht u op ten beſten dat ghy kont, en ſet my in ſulcker voegen als ghy het geraden vint op u beeſt, en laet ons van hier gaen, eer ons den nacht op den hals komt. Nochtans heb ick u Genaden wel hooren ſeggen, berechte Sancho daer weder op, dat het de doolende Ridders beter paſt, de meeſten tijdt van het jaer in woeſte plaetſen en Wilderniſſen te blijven, als onder dack. Dat is, (antwoorde den Ridder) als ſy niet beters konnen, of wanneer ſy verlieft zijn, want het is ſeecker datmer gevonden heeft, die twee jaren, op een harde ſteenrots, in hitte en in kouw gewoont hebben, ſonder dat hun Meeſterſen wiſten waer ſe geſtoven of gevlogen waren. En een van deſen is Amadis van

Gaulen.

Gaulen geweest, wanneer hy sich selven den naem van Beltenebros gaf, die op een Rots gewoont heeft, ick weet niet acht jaren of acht maenden lang, dat kan ick niet seecker seggen. Het is genoegh te weten, dat hy daer boete en penitentie deed' van ick weet niet wat, dat hy, sonder sijn weete, aen sijn lief Oriana misdaen had. Maer laten wy dat daer, en doet gelijck ick u belast heb, eer een ander ongeluck mee u beest over komt. Daer most 'er meer als een mee speulen, antwoorde Sancho, en daer mee met omtrent dertigh aymijs, ses hondert suchten, hondert en twintigh slappermenten, en duyvel-haeljes, tegen die hem so geroskamt hadden, raeckt hy eyndelijck op de been, blijvende half gen soo krom staen als een Turckse boogh, sonder dat hy het hart had sijn hooft over eyndt te steecken. En evenwel deed' hy soo veel dat hy sijn Ezel in het gerey hielp die gebruyckende sijn vryheydt, al een goet stuck veldewaerts in was. Daer na helpt hy Ronzinant op de been, die, indien hy de tong soo wel had gehad, als Monsr Sancho, hem in vloecken en postelen niet sou schuldigh gebleven zijn. Eyndelijck Sancho helpt sijn Meester te Paert, ten Ezel wil ick seggen, bindt Ronzinant achter aen, en nemende het leyseel in de handt, doet soo veel dat se op de begangen wegh quamen. Maer alsoo het geluck haer vergramt aengesicht begost te veranderen, duerde het niet lang, of sy sagen op een tweesprong een Herbergh, die in spijt van sijn tanden, alsoo het den Ridder soo begeerde, in een Kasteel most veranderen, en soo

lang duerde haer dispuyt tot dat se aen de deur waren, sonder dat se malkander noch daer over kosten verstaen, evenwel Sanche Pançe sonder veel Ceremonien te maecken, trock 'er met den heelen Treyn binnen.

Het XVI. Hooft-stuck.

Van het geen onsen Ridder in de Herbergh gebeurde.

DEn Waert die Don Quichot soo overdwars op den Ezel sagh hangen, vraeghde Sancho wat hen lette? Sancho antwoorde dat het niet om het lijf en had, en dat hy slechts van een Rotsteen van boven neer gevallen was, en maer eenige ribben in het lijf gebroken had. Den Waert had by goet geluck een Vrouw die heel goedertieren en barmhertigh van aert was, heel anders als se gemeenlijck zijn die dese neering doen, dese stelde sich stracx in wesen om den goeden Don Quichot onderstant te doen, belastende met eenen haer dochter, dat een brave jonge Deern was, haer te helpen, om desen nieuwen gast te besorgen. Daer by quam noch een dienstmaeght, hier of daer uyt Biscayen van daen, breet van backhuys, plat van neus, wijt van neusgaten, leep aen het een oogh, en uyt het ander niet wel siende, haer lengte mocht ontrent seven spannen zijn, en daer-en-boven druckte haer een bocchel diese op de schouderen droegh, noch meerder met de neus na de aerde. Evenwel haer geestigheydt vervulde en beterde veel gebreecken. Dese schoone dan, hielp de Dochter

van

van het huys, het bedt voor Don Quichot maecken, en dat op een kamerken, dat wel ſcheen onlangs eene Hoy-ſolder geweeſt te zijn, en door goede promotie in een ſlaepplaes verandert was. Op dit ſelve gemack ſliep noch een Karreman, die ſijn bedt een weynigh aen geene kant van Don Quichot had, en al hoe wel het ſelve beſtont, uyt de deckkleederen, en ander tuygh van ſijn Paerden en Karren ſtack het evenwel dat van Don Quichot veer de loef af, en om daer den inventaris van te maecken, begreep het ſelve vierongeſchaefde deelen, op twee ongelijcke banccken, met een bedt, dat garen de eer ſou hebben gehad, met vlocken gevult te zijn, maer door eenige openingen koſtmen onderſcheyen, dat ſijn ingewant hoy was, en dat noch tot ſijn voordeel, of anderſints ſoumen hebben mogen geloven door de hardigheydt, dat het met keyen gevult was geweeſt. Daer-en-boven twee kuſſen van hart kalfsleer, met een deecken daer men de noppen gemackelijck op tellen koſt, en by gelegentheydt ſou hebben mogen dienen voor een floers om het aengeſicht meer te beſchaduwen als te bedecken. Don Quichot dan op dit ſchoone Ledekant ſich geleght hebbende, begoſt de Waerdin met haer Dochter hem van boven te beſmeeren en te beſtrijcken, terwijl Maritornes de kaers hielt, want ſoo heete de dienſtmaeght. Maer als ſy de plaets van ſijn ellende begoſten te beſien, bevonden ſy dat het beter ſtockſlagen als vallen geleeck, alſoo het by deelen hier blauw en daer root was. Als ſe dit Sancho voor droegen, antwoorde hy dat het evenwel gevallen was, maer

maer dat de rotsteen verscheyde uytsteeckende punten had gehad, en dat een yeder sijn merck had gelaten. Vorders vervolghde hy, Vrouw indien ghy eenige smeersels en wintsels over hebt, ick weet 'er wel een die se van doen heeft, alsoo my de lendenen oock een weynigh seer doen. Of hebt ghy mee gevallen vraeghde de Waerdin? Niet gevallen seyde hy, maer van de schrick die ick kreegh, als ick mijn Meester soo van boven neer sagh storten, quam my terstont sulck een pijn in de lenden over, min noch meer, als of ick mee de selve sprong gedaen had, in voegen my het lijf so smart, als of ick wel een bedt met stocken geslagen was. Dat kan wel gebeuren antwoorde de Dochter, ick heb oock wel gedroomt, dat ick ergens van een Toren van boven neer af viel, en lang onder wegen was, en als ick van de schrick ontwaeckte, deed' my het lijf soo wee als of ick een harden val had gedaen. Maer dat is de saeck antwoorde Sancho, dat my dit niet slapende, maer wacker zijnde, gebeurt is. Want ick sliep minder als ick rechtevoort doe, en evenwel, geloof ick dat men alsoo veel blauwe steën aen mijn lijf sal vinden, als by mijn Meester Don Quichot. Hoe noemt ghy dien Heer? vraeghde Maritornes? Don Quichot de la Mancha, en hy is een doolend' Ridder, en dat noch wel een van de beste, en kloeckste die 'er in de werelt zijn. Wat is dat te seggen doolende Ridder, vraeghde Maritornes al weer? Bent ghy soo een vreemdeling in de werelt, berechte Sancho daer weder op, dat ghy dat niet en weet? Doolend' Ridder is een dinck, dat den eenen oogenblick

in het voetſant, en den anderen een Keyſer is. Heden zijn ſe de alderellendighſte en miſerabelſte creaturen in de werelt, en morgen, is hy Meeſter van twee of dry Kroonen en Koninckrijcken, om aen ſijn Schiltknaep te geven. Hoe komt het dan (vraeghde Maritornes wederom) dat ghy niet een Graefſchap of ſoo hebt, dewijl ghy een ſulcken Meeſter dient? Dat is noch tijts genoegh antwoorde Sancho Pançe, want het is noch qualijck een Maent dat wy zijn uyt geweeſt om avontueren te ſoecken, en tot noch toe hebben wy geen ontmoet die te beduyden heeft. Oock gebeurt het wel ſomtijdts dat men het eene ſoeckt, en men vint het ander, ſoo veel is 'er van, dat indien mijn Heer komt te geneſen van deſe ſlagen, ick wil ſeggen van deſen val, dat ick mijn deel of geluck niet geven wil, voor het beſte Hartoghdom van Spangien. Al deſe diſcourſſen lagh de goede Don Quichot al aen en hoorde, en rechtende ſich in het bedde op ten beſten dat hy koſt, nam de Waerdinne by de handt, en ſey tegens haer; ghy mooght u wel geluckigh achten, ô beleefde Juffrouw dat mijn perſoon in dit u Kaſteel ter Herbergh is gekomen, dewelcke indien ick niet hooger en roem, daerom geſchiet, om dat ick weet dat eygen lof ſtinckt, mijn Schiltknaep ſal u wel ſeggen wie ick ben, alleen dit ſal ick ſeggen, dat ick eeuwighlijck in gedachten houden ſal, de dienſt die ghy my doet, om u al mijn leven daer danck voor te bewijſen. En gaf den hemel dat mijn hart ſoo ſeer niet verbonden was, aen die ondanckbare

ſchoon-

ſchoonheydt die ick dien, ick wilde u wel ſeggen, dat die ſchoone infante meeſterſe van mijn vryheydt ſou zijn. De Waerdin haer Dochter en Maritornes ſtonden met den mont open, niet wetende wat ſy uyt deſe hooge woorden vatten of verſtaen ſouden, niet meer dan of hy Grieckſch geſproocken had. Altoos dat konden ſe vatten dat hy haer aenbieding deed' van vrintſchap, waer van ſy terſtont een groote inbeelding van hem kregen, en van gelijcken hem op haer manier ſoo beleeft als ſy koſten bedanckten, en daer mede lieten ſe hem leggen, terwijl had Meritornes Sancho mede wat geſmeert, die het ſoo wel van doen had, als ſijn Meeſter. Maer, hoe den Duyvel over al in de weer is? Deſe voorſchreven Maritornes was met den Karreman overeen gekomen om hem voor dien nacht geſelſchap te houden, ſo haeſt de Meeſter, Vrouw, en de andere gaſten ſouden in ſlaep weſen. En men ſeght van deſe Deern, dat ſe in die gelegentheydt geweldigh trouwhartigh was, en vaſt by haer beloften, al hadſet u over een water toe geroepen, want ſy reeckende haer ſelve van te eerlijcken huys daer toe te zijn, en dat ſy nu in een Herbergh diende, dat quam daer by toe, dat het nu met haer volck (och arm) verloopen was. Nu het voorbeſchreven bedt van onſen Ridder ſtont in het midden van deſe Sael, en dat van Sancho Pançe daer neven aen, 't welck alleen met een bulſack, en een deecken voorſien was, en die ſoo verſleten, dat men ſou gemeent hebben dat het kanefas was geweeſt. Daer aen volghde de Koets van den Karreman, mede verciert gelijck geſeght:

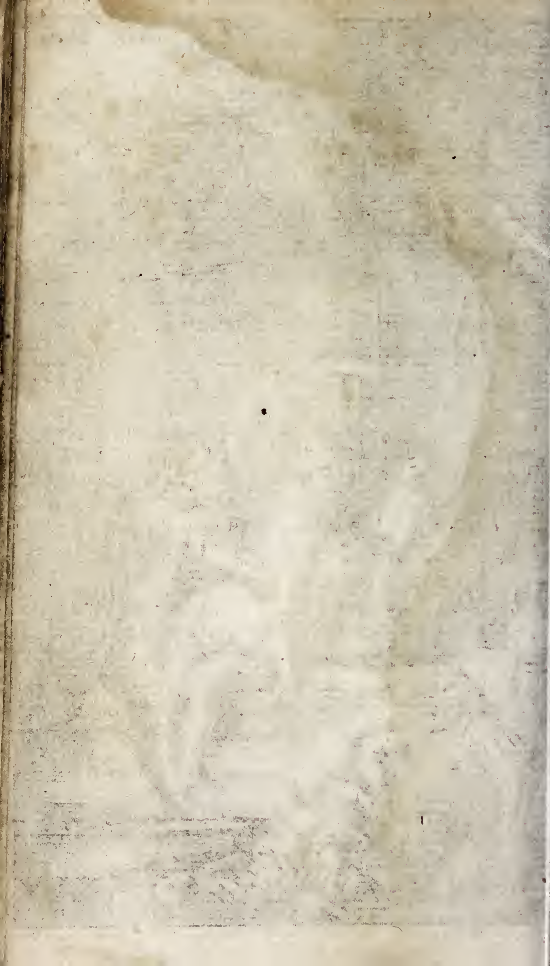
feght is, met al de toeftel van fijn Paert en Kar, want men houdt hem voor een van de voornaemfte van Arevalo, gelijck den Autheur van defe gefchiedenis getuyght, die hy fondere mentie van hem maeckt, om dat hy hem feer wel kende, en miffchien een van fijn maeghfchap was. Behalven dat defen Cide Hamet een neerftigh aenmercker van alle omftandigheden was, naer volgende de voortreffelijckfte fchrijvers, van fijn tijt. Doch dat is tot daer en toe. Ick wil dat feggen, dat na dat defen Karreman in de ftal was geweeft, en fijn Paert verfocht had, hy fich mede na bedt voeghde, om de komft van fijn wel-beminde Maritornes te verwachten. Sancho nu hoe grooten pijn hy had, lagh vaft met de oogen toe, hoopende een weynigh te flapen, maer Don Quichot met de fijne, fliep den hafen flaep met de oogen wijdt open, als of hy het flapen niet gemeent had. Alles evenwel was in ftilte, en in het geheele huys anders geen licht als een lamp die daer ginder veer in een portael hing te branden. Maer te dencken dat ondertuffchen de gedachten van onfen Ridder ftil waren, fou ver van den wegh zijn. In tegendeel had hy duyfenden van muyfeneften in het hooft, en boven al lagh hy te malen, dat dit een treffelijck Kafteel was, en dat defe jonge Infante (meenende des Waerts Dochter) bekoort door fijn aengename geftaltenis, bijfter op hem was verlieft geworden, en voorgenomen had, noch defen nacht, buyten weten van haer ouders, hem te komen gefelfchap houden. Defe gedachten evenwel maeckten hem niet weynigh ontftelt, als hy bedocht

op het verlies, van ſijn kuysheydt, en het ongelijck dat hy ſijn bemindeDulcinea ſou doen,waer over hy oock vaſtelijck voor nam, daer quam af wat het wilde, ſich in geender manieren te buyten te gaen, al quam de ſchoone Koningin Ginebra ſelf, met haer ſtaet-Juffer Quintannona. Terwijl hy nu in deſe gedachten was, quam de tijdt en de ſtont, dat Maritornes haer bevaert beginnen ſou,die daer over in het hemde en blootſvoets, met het hayr in den klapmuts gewonden, ſoo ſtillekens als ſy koſt, op de kamer quam, taſtende met de handen voor uyt, om het bedt van den Karreman te vinden. Maer nauwelijcks had Don Quichot haer gehoort, of in ſpijt van ſijn ſmartelijcke wonden, hy recht ſich in ſijn bedde over eynde, en ſtreckt ſijn armen uyt om ſijn beminde Infante (want ſijn minſte gedachten waren op Maritornes) te ontfangen. En het geluck wilde,dat terwijl ſy in het doncker ginck taſten, ſy juyſt den Ridder in de armen quam,die juyſt ſijn handt quam te ſlaen in een kralen ſnoer die ſe om den hals had, daer een glaſen perel aen hinck,doch die voor Don Quichot wel een koſtelijcke orientaelſche ſou geweeſt hebben.Met deſe ſnoer trock hy haer nader by hem, ſonder dat ſy een woort ſpreecken dorſt, en ſettende haer by hem op het bedt, begoſt haer aen het hemt te peuteren, dat hoe wel van grof hart linnen,hem wel ſuyver kamericks doeck dacht te zijn. Haer hayr dat in hardigheydt het paerts-hayr heel na quam,was voor hem een kluwen goutdraet. Haer adem die ſonder twijffel niet ſeer lieflijck riecken moſt,roock niet als naer Muſcus en Amber.Kortelijck

telijck hy schilderde haer by sich selven min noch meer af, als hy in sijn boecken gelesen en geleert had, al hoe wel sy soodanigh was, dat yemant anders als een Karreman, daer de walgh van sou gesteecken hebben. Hy evenwel achte haer de Godin van de schoonheydt self te zijn. Eyndelijck na dat hy haer soo wel vast geset had, begost hy op dese manier tegen haer te harangueren: Ick wenschte wel, schoone en volmaeckte Vrouw, dat ick dese groote gunst die ghy my bewijst vergelden kost. Maer het ongeluck ('t welck altoos de goeden vervolght) heeft gewelt my, soo gewont en afgemaeckt als ick ben, in dit bedde te planten, dat al wilde ick schoon, ick evenwel niet machtigh sou zijn u wille te voldoen. En boven dat is 'er noch een andere onmooghlijckheydt, namentlijck, de trouw die ick aen mijn onvergelijckelijcke Dulcinea van Toboso, eenige Vrouw van mijn gedachten schuldigh ben; 't welck indien niet soodanigh en was, sou ick geensints soo tragen Ridder zijn, die sulck een schoone gelegentheydt sou laten voor by gaen. Maritornes hoorende dese vreemde woorden, en daer aen merckende wie sy voor had, sweete van angst, en deed' vast haer uyterste best, om van hem ontslagen te worden, sonder veel acht op sijn woorden te slaen. Maer ondertusschen den Karreman die sich alsoo van sijn schoone berooft sagh, en al de woorden van Don Quichot al vast lagh aen en hoorden, wiert soo vol jeloersheydt, en gramschap, om dat Maritornes hem bedrogen hadt, dat hy stillekens op stont, en na het bedt van Don Quichot ginck,

en na dat hy daer een wijl had ſtaen luyſteren, en ſagh dat Maritornes gewelt deed' om los te geraecken, ſijn handt om hoogh hefte, en den armen verliefden Ridder ſulck een vreeſſelijcken ſlagh op den kop gaf, dat hem het bloet ten neus en monde uyt liep, en hier mee noch niet vergenoeght, ſprong hem boven op het lijf, en ginck hem ſoo geweldigh met vuyſten en voeten te keer, dat eyndelijck Don Quichot, alſo ſijn bedſtee dit gewicht en gewoel niet verdragen koſt, zijnde anderſints van een ſwack fondament, met bedt, deeckens, kuſſens en al, onder de voet op de naeckte vloer viel. Welck gerucht terſtont den Waert deed' ontwaecken, die het terſtont in viel dat Maritornes weer in de weer was, alſoo hy haer verſcheyden mael geroepen, en geen antwoort gekregen had. Op dit vermoeden ſpringt hy ten bedden uyt, ontſteeckt een kaers, en daer mee na boven toe. De Meyt ſiende haer Meeſter komen, en wel wetende wat booſer vent dat het was, wiſt niet waer ſe haer van benauwtheyt laten ſou, eyndelijck neemt ſe haer toevlucht op het bedt van den goeden Sancho Pançe, die even in ſlaep was geraeckt, en kruypt hem over het lijf heen. Den Waert ondertuſſchen in de kamer komende, begint al van verre te roepen, ben jy hier Caronje, bent ghy hier ghy hoer als ghy zijt. Op dit tieren, en door deſe nieuwe laſt, begint Sancho te ontwaecken, en voelende nu ter degen het gewicht van Maritornes, docht niet anders als dat het de nacht-Merry was, en begint daerom, noch half ſlapende, met ſijn handen te ſchermen, en geeft de arme benauwde Maritor-
nes

nes een dosijn of anderhalf goede muylperen, die oock niet slincks, en dat gebrodt niet verdragen konnende, begint van gelijcken van boven neer te smijten, en dat met sulcken fury dat se hem wel haest de vaeck uyt de oogen veeghde, die daer over op vloogh, Maritornes by de kop greep, en alsoo hy wel gehoort had, datmen se daer vatten most, by het hayr kreegh, en soo dapper over en onder met haer begost te tuymelen. Siende ondertusschen den Karreman, hoe men sijn soetert tracteerde, liet Don Quichot varen, en loopt toe om Maritornes te helpen, het selve deed' oock den Waert, maer met een heele andere meening, dat was om sijn Meyt wat af te rossen, alsoo hy gewis geloofde, dat sy de oorsaeck van al den handel was. En alsoo gelijck men singt, de hont de kat, de kat de rot, de rot de muys, den Karreman op Sancho, Sancho op de Meyt en de Karreman, en de Waert op de arme Maritornes elck sijn best geslagen, en dat soo vaerdigh en met sulck een haest datmer geen oogh op houden kost, min noch meer dan offer gelt of hadden gehadt. Maer het beste was, dat de kaers den Waert uyt de handen viel, waer over het nu al in het hondert was, raeckt dat raeckt. Daer was oock dien avont een Dienaer van het gerecht, datmen binnen Toledo de Broederschap noemt, komen herbergen, dese hoorende oock het gedruys, blijft niet lang in sijn bedt, maer krijgende sijn roey van justitie voor den dagh, loopt in het doncker toe, roepende al van verre, hout stil daer, houtse daer van malkander, draeght ontsagh aen het gerecht van de heylige Broederschap. De

eerste daer hy by quam was den ellendigen Don Quichot, die achter over in sijn bedt lagh, met den mont om hoogh, sonder gevoelen en sonder kennis, slaende al tastende sijn handt in sijn baert, sonder sijn roepen te laten, maer siende dat hem desen mensch repte noch roerde, oordeelde hy terstont dat hy doot was, en dat die anderen hem om den hals gebrocht hadden, en begint daer op noch luyder als te voren te roepen en te tieren, sluytme de deur, sluytme de poort toe, dat 'er niemandt ontloopt, hier leyt 'er een doot. Dit geroep maeckte hen altemael verschrickt, en een yeder liet daerom sijnen man varen. Den Waert na sijn kamer, den Karreman na sijn bedt, en de Meyt mee haers weeghs. Alleen den armen hals Sancho, en den ellendigen Don Quichot bleven daer se waren, lagen daer se lagen, alsoo noch den een noch den ander, lit noch vin roeren kost. Den Dienaer daer op laet den baert van Don Quichot varen, en peurt sijn best heen om licht te halen, en de dootslagers te vatten, maer daer was geen te krijgen, want den Waert had al willens de lamp uyt geblasen, waer over hy self na den haert ginck, en deed' daer soo veel met blasen en poesten dat hy eyndelijck een andere kaers in brant kreegh.

Het

Het XVII. Hooft-ſtuck.

Verhandelende de oneyndelijcke moeyelijckhedeu, die den Ridder Don Quichot, en ſijn goede Schiltknaep Sancho Pançe in de Herbergh hadden.

DOn Quichot eyndelijk wederom totſich ſelven gekomen zijnde, ſprack tot Sancho, met de ſelve ſtem, en op den ſelven toenaem, die hy noch dien voorgaenden dagh gebruyckt had: ſeggende, Sancho mijn vrint, ſlaept ghy? Wat ſou ick ſlapen, antwoorde Sancho vol van toorn en gramſchap, het ſchijnt dat al de Duyvels te nacht met my beſich zijn geweeſt. Ghy mooght dat vryelijck gelooven antwoorde Don Quichot, want of ick heb geen kennis', of dit Kaſteel is betoovert. Maer ick heb u noch wat anders te ſeggen, indien ghy my ſweeren wilt, ſulcks tot den dagh van mijn doot heymelijck te houden. Dat ſweer ick u, antwoorde Sancho. Ick ſegh het daerom vervolghde Don Quichot om dat ick een vyandt ben, van yemant te ſchenden, of te onteeren. Ick ſegh u weer dat ick het u ſweer, antwoorde Sancho wederom, evenwel wou ick wel dat ick het morgen ontdecken moght. Tracteer ick u ſoo qualijck vraeghde Don Quichot, dat ghy na mijn doot verlangt? Ick ſegh het daer niet om, antwoorde Sancho Pançe, maer alleenlijck om dat ick een vyandt ben, van een dinge lang by my te houden, en dat ick niet garen heb, datmen my ſulcken harden peen op de neus ſet. Het ſy hoe 't wil

vervolghde Don Quichot,ick heb goet vertrouwen op u getrouwigheydt en liefde, ſoo weet dan, dat my deſen nacht een van de vreemſte avontueren der werelt gebeurt is, en om u het ſelve in het kort te ſeggen, ſo is het dat de Dochter van den Heer van dit Kaſteel, deſen nacht by my gekomen is, dat een van de ſchoonſte ſchepſelen is, diemen in een groot gedeelte van het aertrijck vinden magh. Wie ſou u konnen beſchrijven de verciercſelen van haer lichaem, haer geeſtigh verſtant,de heymelijcke deelen,dewelcke ick om mijn beminde Dulcinea trouw te bewijſen, ongeraeckt, en ongeſeght moet laten voorby gaen. Dat kan ick alleen ſeggen, dat den hemel my ſulck groot geluck miſgunde of het geen ick het ſeeckerſte acht te zijn, dit Kaſteel betoovert is. Want als ick in de ſoetſte gemeenſaemheydt, en vryagie was, ſonder dat ick yets ſagh, of wiſt waer het van daen quam, komt 'er een ſware handt, van den een of den anderen Reus, en geeft my een ſoo ſwaren ſlagh op het aengeſicht, dat my het bloedt ten neus en ten monde uyt ſchoot. En daer mede noch niet te vreden, valt my toe, en tracteert my ſlimmer als die andere Roskammer giſteren gedaen hebben. Waerom ick van gevoelen ben, dat den een of den ander betooverden Moor, de bewaerder van de ſchat der ſchoonheydt, van deſe Jonckvrouw is. Ick ben oock al van dat ſelfde gevoelen, vervolghde Sancho, want ick geloof dat 'er meer als hondert,deſen nacht met my zijn beſich geweeſt, die my ſoo getracteert hebben, dat het ander van giſteren daer maer kinderſpel by was. Maer ſeght

my toch mijn Heer, wat naem datmen dese seltsame avontuer geeft, zijnde wy gehandelt als wy zijn, evenwel heeft u Genaden het minste te klagen, also hy noch die onvergelijckelijcke schoonheydt in sijn armen heeft gehadt, maer ick wat heb ick gehadt, als meer slagen en stooten, als ick van al de dagen van mijn leven gehadt heb, of hoop te sullen hebben, ongeluckige als ick ben en de moeder die my gebaert heeft, ick ben geen doolende Ridder, noch hooper oock geen te worden, en evenwel heb ick altoos het meeste en swaerste te dragen. Soo hebben se u oock geslagen? Antwoorde Don Quichot. Hoort ghy niet wat ick segh? sey den ander, meer als ick mijn leven geslagen ben. Stelt u te vreden mijn Broeder Sancho, vervolghde Don Quichot, ick sal terstont desen balsem gaen maecken, die ons in een oogenblick weer gesont maecken sal. Ondertusschen had den Dienaer van het gerecht sijn kaers op gekregen, en quam binnen om na sijn dooden te sien, die hy meende gevoelt te hebben. Maer als hem Sancho sagh binnen komen in het hemdt, met sijn doeck om het hooft, en een kaers in de handt, zijnde anderſints van een wreedt en bruyn gelaet, seyde hy tegen sijn Heer: Dit sal mijn Heer Don Quichot, voorseecker den besworen of betooverden Moor wesen, die ons weder op een nieuw komt afrossen. Dat kan niet zijn antwoorde Don Quichot, want de betooverden en laten haer niet sien. Sy laten der altoos wel voelen, soo veel kan ick 'er af seggen, antwoorde Sancho, gelijck u mijn schouwers getuygen sullen. De mijne wil ick mede

niet vergeten hebben, berechte Don Quichot daer weder op, evenwel is het geen blijck genoegh om te bewijsen dat sich de sulcke sien laten. Onder dies, naerderde den ander, en vindende haer soetelijck tegen malkander te leggen praten, bleef hy verwondert staen. Wel is waer dat Don Quichot noch met den mont om hoogh lagh, sonder dat hy de macht had om hem te verroeren. Den ander by hem komende, vraeghde hem: Hoe vaert het al kammeraet? Ick sou al wat beleefder spreecken antwoorde Don Quichot, soo ick in u plaets was, 't en sy datmen hier de doolende Ridder soo gewent is te bejegenen, ghy rechten babock als ghy zijt. Den ander vindende sich soo begroet van desen, die 'er soo ongedaen uyt sagh, kost dat mee in sijn kop niet verdragen, en daerom lichtende de kaers, kandelaer en al om hoogh, smeet se den armen Ridder los op sijn harsebecken, laet hem soo leggen, en gaet sijns weeghs. Sancho daer op, begost al wederom, ick wilder mijn hals onder versetten, mijn Heer, dat dat dien betooverden Moor is geweest, die ick geloof dat voor een ander die genoemde schat, en voor ons niet als vuystslagen, en diergelijcke bewaert. Dat sou wel konnen zijn, antwoorde den ander, evenwel moetmen op al die dingen geen acht slaen, noch oock sich daer over ontstellen, want alsoo dese Geesten onsichtbaer zijn, hebben wy niemandt daer wy ons op souden wreecken, al wilden wy al. Doch evenwel Sancho staet ghy op, en versoeckt aen den Heer van dit Kasteel, u een weynigh Oly, Asijn, Zout, en Wijn te geven, om dien kostelijcken

ken balſem te maecken, want my dunckt dat, ick ſe tegenwoordigh tamelijck van nooden heb. Want na ick voel, ſoo ontloopt my veel bloets uyt de wonde die my dien Geeſt daer dadelijck gegeven heeft. Sancho deed' gelijck hem ſijn Heer bevolen had, hoe wel niet ſonder groote pijn, en komt al taſtende by den gerechts-Dienaer, die vaſt ſtont te luyſteren, hoe ſijn werck afloopen ſou. En meenende dat hy den Waert voor had, ſey tegen hem, Heer Waert, of anders wie ghy zijt, doet ons de gunſt en geeft ons een weynigh Oly, Aſijn, Wijn en Zout, om daer mede een van de beſte doolende Ridders te geneſen, die in de werelt zijn. Die in die kamer jammerlijck gewont leyt, en dat door de handt van den betooverden Moor die in dit huys is. Als hem den ander ſoo hoorde ſpreecken, meende hy dat hy qualijck met het hooft bewaert was, en om dat den morgenſtont alreets begoſt aen te breecken, opende hy de deur van des Waerts kamer, en ſeyd' hem het geen hem den goeden Sancho afge-eyſcht had. Den Waert verſorghde hem van het geen hy begeerde, en Sancho gaet daer mee by ſijn Heer, die vaſt lagh en wachte met het hooft in de handen, klagende dat hem den ſlagh van den kandelaer geweldigh ſeer deed', die hem evenwel geen meer quaet had gedaen, als dat ſe hem twee vratten af genomen had, en het geen hy meende bloet te zijn, was niet als ſweet dat hem van alle kanten uyt brack, ter oorſaeck van den arbeydt die hy korts te voren uytgeſtaen had. Hy dan nam deſe ſimplicia, mengde al den hutſpot onder een, en roerde het ſoo lang tot dat

hem docht dat het genoegh was, eyſchte daer na eẽn ander potje om daer in te gieten, maer alſooder in het geheele huys geẽ was, moſt hy ſich behelpen met een ſcherf, van een gebroocken fles, daer hem den Waert mede vereerde. En daer mede na dat hy daer over meer als tachtentigh pater Noſters, en ſoo veel Ave Marias, Salvos en Credos geleſen, en op yeder woort een kruys gemaeckt had, alles in tegenwoordigheydt van den Waert, en den diender (want den Karreman was nu al in de Stal by ſijn tuygh) wilde hy ſelf eerſt de proef van deſe heylſamen balſem nemen, drinckende het geen in den ſcherf niet en koſt, dat ontrent een mutsje nat moght zijn. Maer ter nauwer noot had hy het in het lijf, of hy begoſt ſoo geweldigh te braecken, dat hem niet in het lijf en bleef, en dat met een geweldigh ſweeten door de benauwtheydt, 't welck gedaen zijnde, badt hy dat ſe hem warm ſouden toe decken, en alleen laten, en bleef ſoo wel de tijdt van dry uren leggen ſlapen, na welcken tijdt hy ontwaeckende, bevont dat hy groote verlichting gekregen had, in voegen hy ſich ſelven nu geheel geſont oordeelde te zijn. En in der waerheydt hy docht dat dit de ſelve rechte balſem van Fierabras was, en maeckte ſich nu ſtout, om ſonder ſchreum alderhande avontueren gevechten en bataeljes aen te vangen. Sancho die mee dit miraeckel aen ſagh, verſocht hem dat hy hem de reſt dat in den pot was gebleven wilde te drincken geven, 't welck hem den goeden Don Quichot garen toe ſtont, al hoe wel het ver het grootſte gedeelte was, en Sancho vat

tende den pot met bey sijn handen, lapte al den hoop door den keel. Maer dit was 'er van, dat den maegh van den armen Sancho soo teer noch tenger niet en was, als die van Don Quichot, en dat hy daerom den dranck soo haest niet kost quijt raecken, voor dat het in hem wat meer werck had gemaeckt, in voegen hy begost te sweeten en te steenen met sulck een benauwtheydt, dat het scheen dat hem hemel en aerdt te nauw was, vervloeckende den balsem duysentmael en den genen die se hem gegeven had, eyndelijck Don Quichot by hem komende, en siende hem in sulcken benauwtheyt, sey tegen hem; ick geloof Sancho, dat u dit alleenigh daer uyt ontstaet dat ghy geen Ridder zijt, alsoo ick begin te dencken, dat desen balsem niemandt als Ridders en helpt. Indien ghy dat wist, antwoorde den benauwden Sancho, wat duyvel heeft u beweeght om my dien bras in te geven? Ondertusschen begost den dranck te wercken, en begost den armen Schiltknecht soo geweldigh van achteren en van voren vier te geven, dat het al van onder tot bovē dreef. Hy sweete en hersweete, met sulcken benauwtheydt, dat het scheen of hy 'er het lijf in sou schieten. Desen storm mocht omtrent twee uren dueren, ten eynde van de welcke, hy niet en voer als sijn Meester, die dadelijck verlicht wiert, maer recht in tegendeel, soo swack en afgemaekt, dat hy op sijn beenen niet staen en kost. Maer den Ridder die gelijck geseght is, sich selven fris bevoelden, wilde terstont vertrecken, alsoo hem jammerde het achterdeel dat de werelt leed by sijn vertoeven,

en te meer alsoo hy nu met de konst van sijn balsem, voor Duyvel noch doot en vreesde. Hy dan begeeft sich om Ronzinant selve te Sadelen, als oock den Ezel van sijn Schiltknaep, die hy oock dê kleederen aentrecken, en op den Ezel hielp. Daer op begeeft hy sich te Paert, en hebbende ergens in een hoeck een oude halve Lants gevonden, nam de selve aen voor een heele, en sette sich daer mee in postuer als een tweede Roelandt. Al die in de Herbergh waren, quamen voor den dagh, om desen Helt te sien, die wel aen de kant van twintigh persoonen waren, en onder anderen oock de Dochter van de Waert, daer hy geen oogh kost af trecken, suchtende ondertusschen in sulcker manieren, dat hy een steenrots sou tot medelijden beweeght hebben, alleen om harent wegen, hoe wel dat de andere meenden, dat het van pijn was, ten minste die gene die 's nachts te vooren in de strijt waren geweest, of sijn jammer hadden gesien. Sy dan aldus met haer beyden te Paert zijnde, riep Don Quichot den Waert, en begost met een statign wesen, en deftige stem alsoo te spreecken: Veel en groot zijn de weldaden (Heer slotvooght) dewelcke ick van u ontfangen en genooten heb, en blijf derhalven al mijns levens tijt in u gehouden, en indien ick u eenigen dienst kan doen, tegens den een of den ander opgeblasen Ridder, die u eenigh overlast of gewelt heeft aengedaen, weet dat mijn plicht niet anders is, als de onvermogende te helpen, en te wreecken die eenigh ongelijck mochten komen te lijden. Bedenckt u selven wel, of 'er yets is, waer in u dit stael dienst kan

doen,

doen, ick beloof u volgens de order van de Ridderschap, die ick ontfangen heb, u al het genoegen van de werelt te geven. Den Waert antwoorde hem met de selve statigheydt: Heer Ridder, tegenwoordigh heb ick u wraeck geensints van doen, alsoo ick selve het ongelijck dat my gedaen wort, wel machtigh ben te wreecken. Dit begeer ick alleenigh dat u Ridderlijckheydt my gelieft te betalen, het geen hy in mijn huys verteert en verslapen heeft. Soo is dit dan een Herbergh? vraeghde Don Quichot. En wel een eerlijcke, antwoorde de Waert. Soo ben ick dan tot noch toe bedrogen geweest, alsoo ick meende dat het een Kasteel, en geen Herbergh was. Maer dewijl het nu soodanigh is, al het geen dat men evenwel tegenwoordigh doen kan, is dat ghy my wegen de betaling excuseert, alsoo ick op geenderhande wijs, de orden der Ridderschap wil te kort doen, volgens de welcke geen Ridder oyt gelagh in een Herberg betaelt heeft. Want men is het schuldigh rechts of slincks, ter oorsaeck van de geduerigen arbeydt, gevaer en moeyelijckheydt, die se moeten uyt staen, soeckende hun avontueren, sonder yets Winter of Somer, armoede of gebreck, hitte of kou aen te sien, alle ongenaden van de locht, en alle ongemacken van de aerde onderworpen. Daer heb ick seer weynigh mee te doen, antwoorde den Waert, betaelt my het geene ghy my schuldigh zijt, en praet my van Ridderschap, noch sulck gebrod, alsoo ick my nergens mee bemoey als met mijn huys te houden. Ghy zijt wel een vreemt slagh van een mensch antwoorde Don Quichot, en gevende

met eenen ſijn Paert de ſpooren, ſloegh ſoo op wegh, en was nu al een goet ſtuck weeghs gereden eer hy om ſijn Schiltknaep dacht. Den Waert die hem ſagh henen rijden en niet betalen, vatte voort Sancho by de kop, ſeggende, dewijl hem ſijn Heer niet betaelt had, dat hy ten minſten betalen ſou. Den ander gaf daer op tot antwoort, dat dewijl ſijn Heer niet verſtaen koſt dat ſulcks betamelijck was, hy daer in geenſints ſou durven treden, alſoo hy Schiltknaep was van een doolend Ridder, en dienvolgens de ſelve regels onderworpen, en aen de ſelve wetten gehouden. De Waert wierdt op het laetſte heel grijnigh, en dreyghde hem, indien hy niet betaelde, dat hy hem ſoo ſou tracteeren, dat hy der wel om dencken ſou. Daer den ander op antwoorde, dat ten inſicht van de voorſchreven wetten, en de order van ſijn Meeſter, hy niet een duyt betalen ſou, al hieuwenſe hem in ſtucken van malkander, alſoo hy den man niet wilde zijn, die het oude en goede gebruyck ſou te niet maecken, noch datmen van hem ſeggen ſou dat hy de wetten gebroocken had. Het ongeluck nu voor de goede Sancho was, dat 'er in de ſelve Herbergh onder andere vier Kramers van Kordua, drie Ketelboeters van Segovio, en twee andere van Sivilie waren, altemael vrolijcke maets, en dier niet veel na en vraeghden, deſe, gelijck als door een ſelfde Geeſt gedreven, kregen Sancho by het lijf, en lichten hem van den Ezel af, terwijl een ander om des Waerts deecken liep, en om hoogh ſiende dat het daer te laegh van verdieping was, gingen met hem na de plaets, en ſmeten daer Sancho in den

deecken,

deecken, en daer dapper met hem gesolt, dan om hoogh dan om laegh, als of hy een bal geweest hadt. Het gekrijt dat den armen Sancho maeckte, quam self ter ooren van sijn Heer, die sulcks hoorende, oordeelde, dat 'er eenige nieuwe avontuer voor handen was, en houdende daer op stil, hoorde doe eerst ter degen, dat het Sancho was. Daer mede keert hy sijn toom, rijt met een heelen galop weer te rugh na de Herbergh, en vindende den toeganck gesloten, begeeft sich na de muer van de plaets, die niet seer hoogh was, daer hy te nauwer noot gekomen was, of hy sagh sijn goede Schiltknaep als een vogel in de lucht vliegen, en weer neer dalen, en dat soo vaerdigh, en met sulck een bevallijckheydt, dat indien hy soo toornigh niet had geweest, hy sich selven van lacchen niet sou hebben konnen onthouden. Hy deed sijn best om van sijn Paert over te klimmen, maer hy was noch soo lam, dat het hem niet mooghlijck was, al dat hy kost, was duysent scheltwoorden tegen dese goede gesellen uyt te spouwen, die evenwel met haer werck voortgingen, en te meer Don Quichot baerde, te meer sy lachten, tot dat sy eyndelijck door enckel vermoeytheydt waren genootsaeckt op te houden. Doe setten se hem weer op sijn Ezel, deckten hem met sijn Paltsrock, en de goede ziel Maritornes, siende hem soo afgeslooft, quam om hem met een glas water te laven, dat sy om te meer koelte uyt de put geschept had, Sancho dit nemende en aen sijn mont settende, begost sijn Meester te roepen, Sancho mijn Soon siet wat ghy doet, drinckt geen water, ghy sult uselven

om den hals brengen, weet ghy niet dat ick dien heylsamen balsem by my heb, die u met twee droppelen genesen sal. Op dit roepen wende Sancho sijn oogen derwaerts, en begost daer weder op te schreeuwen, ick denck dat u Genade vergeten heeft dat ick geen Ridder ben, of begeerje dat ick de rest van mijn ingewant, dat my noch over gebleven is voort over geef; brust met uwen balsem voor sint felten, en laet my drincken dat my lust, dit te seggē, en het glas aen den mont te setten was eenen oogenblick. Maer als hy begost te proeven dat het water was, wilde hy niet voort gaen, maer versocht Maritornes dat se hem een teughsken wijn sou brengen, die het selve met een goet hart gedaen heeft, betalende uyt haer eygen beurs. Want men hout het daer voor dat se een goede Christen ziel is geweest, al hoe wel sy haer in dat huys geneerde. Als Sancho gedroncken had, maeckte hy sijn Ezel weder aē de ganck, en stellende de poort wijt open, rijter buyten, wel te vreden dat hyder soo sonder betalen afgeraeckt was, en dat hy de wettē van de Ridderschap gehouden had, al had hy 'er wat voor geleden; dat was tot daer en toe. So veel is 'er van dat de Waert de knapsack voor het gelagh behielt, maer daer docht Sancho niet om, alsoo hy soo dol was, dat hy wel een stuck van de Waert sou gegeten hebben. De Waert wilde daerenboven de poort noch toe houden, maer de andere gasten, wilden het niet lijden, dat een volcksken was, dat al had Don Quichot in der daet een van de Ridders van de Ronde tafel geweest, sy so veel na hem souden gevraeght hebben als na de wint.

Het

Het XVIII. Hooft-ſtuck.

Verhandelende de onderlinge redenen, dewelcke voorvielen tuſſchen Sancho Pançe, en ſijn Heer Don Quichot, met andere avontueren, waerd te verhalen.

ALdus quam Sancho by ſijn Heer vermoeyt verſtoort, en niet weynigh afgemat, in voegen hy moeyten genoegh had, ſich ſelven op ſijn Ezel te houden. Als hem Don Quichot aldus ſagh, ſeyde hy tegen hem, nu moet ick immers in der daet gelooven, Sancho mijn Soon, dat dat Kaſteel, of die Herberg betoovert is, want hoe konnen dat ander als Geeſten geweeſt hebben, die ſoo met u op en neder gevlogen zijn, ſeggende vorders tot meerder blijck dat hy, niettegenſtaende hy de meeſte wil ter werelt had gehadt om hem in ſijn ellende te helpen, evenwel wat hy oock deed, de macht niet en had gehadt, van ſijn Paert af te komen, daer ſe hem voorſeecker op vaſt getoovert hadden, want ick had u dat wel willen ſweeren, indien ick had konnen over geraecken, ick u in ſulcker manieren ſou gewroocken hebben, dat ſy der om gedacht ſouden hebben de dagen van haer leven, alſou ick oock daer in de wetten van de Ridderſchap hebben moeten verkorten. Maer gelijck het ſpreeckwoort ſeght noodt breeckt wet. Ick ſal het haer oock vergelden vervolghde den ander indien ick anders kan, maer wat de reſt aengaet, die mijn ſo geſolt hebben, waren geen Geeſten noch betooverde menſchẽ, maer van vlees en

been, als wy zijn, en hadden oock een yeder ſijn eygen naem, gelijck ick ſe heb hooren noemen, den een Hans leepoogh, den ander ſlimme Pier, den derden Simen ſlomp, en den Waert, na mijn beſte onthout, heete Jan de Snijer, in voegen het al menſchen waren van de ſelve ſlagh gelijck wy zijn. Maer ſoo veel als ick 'er van ſie, dunckt my dat al deſe avontueren, die wy gaen ſoecken, ons noch ſoo veel rampen ſullen toe brengen, dat wy niet weten ſullen wat onſe rechter of onſe ſlincker voet is. Waerom ick raden ſou, na mijn verſtant, dat wy beter ſouden doen, ſoo wy weder na huys trocken, terwijl het noch ſay tijdt is, en een yeder op ſijn dingen ging paſſen, in de plaets van dus van den Os op den Ezel, en van den regen in de ſloot te vallen. Ghy weet weynigh wat ghy ſeght, antwoorde den Ridder, en verſtaet u niet op het geẽ aen de Ridderſchap vaſt is, ſwijgt ſtil, en hont u geruſt, den dagh ſal noch komen, dat ghy voor u eygen oogen noch ſult ſien, wat treffelijcker oeffening dit is. En ſeght my doch, wat meerder genoegen kan men in de werelt hebben, als een ſlagh te winnen, en over ſijn vyanden te triumpheren. Dat kan wel waer zijn, antwoorde Sancho, al hoe wel ick het noyt ondervonden heb, dat weet ick, dat, zedert wy doolende Ridders zijn, of wel u Genade, want ick beken dat ick onder dat eerlijck getal niet magh gereeckent worden, wy geen batallie gewonnen hebben, als alleen tegen den Biſcayer, en evenwel moſt 'er u Genaden een ſtuck van ſijn Oor, en de helft van ſijn Helmet laten, en al dat wy zedert gewonnen hebben, zijn ſtock- en

vuyſt-

vuyſt-ſlagen geweeſt, en andere dingen meer voor mijn reeckening. En het ſlimſte van allen is dat ſulcks ons aengedaen wort door Geeſten en betooverde perſoonen, daer geen verhael op is, om daer door te mogen proeven hoe ſoet het is ſich van ſijn vyanden te wreecken, dat is, antwoorde Don Quichot het geen my oock het meeſte quelt, maer van nu voortaen ſal ick my wel beter verſorgen, en maecken een Swaert te krijgen dat met ſulck een konſt gemaeckt is, dat 'er geen toovery op ſal konnen hechten. En wie weet of eenigh goet geluck my dat van Amadis noch niet ſal in handen brengen, 't welck hy gebruyckte, doe hy genaemt wiert de Ridder met het brandende Swaert, dat een van de beſte Swaerden was, die oyt Ridder, ter werelt gebruyckt heeft. Want al wat het ontmoete ſneed het deur of het een raep was geweeſt, in voegen daer geen ſoo ſtercken Wapen, noch ſoo ſeer beſworen was dat het ſelve koſt tegen ſtaen. Ick ben ſoo geluckigh antwoorde Sancho dat indien u Genade by geluck ſoodanigen Swaert quam te vinden, ſou dat al weer voor de Ridders zijn, gelijck dien balſem, en de arme Schiltknapen mogen heen loopen. Hebt ghy daer geen vrees voor, Sancho, antwoorde Don Quichot, den hemel ſal het beter met u verſien. In deſe onderlinge redenen was den Ridder met ſijn Schiltknaep, wanneer Don Quichot voor hem een dicke wolck van ſtof ſagh op rijſen, 't welck ſiende keerde hy ſich na Sancho met deſe woorden: Dit is den dagh Sancho, in de welcke ick verkrijgen ſal, dat geluck dat my door mijn goet noodlot

be-

bewaert is. Dit is den dagh segh ick u, op den welcke de geheele werelt, de sterckte van mijn arm sal sien, en sich verwonderen over sulcke mijne wercken, die waerdigh sullen zijn, in het boeck van de onsterffelijckheydt geschreven te worden. Siet ghy wel dat stof dat daer ginder voor ons op rijst? Dat komt voort van een maghtigh Heyrleger, bestaende uyt eenige duysenden Krijghslieden. Soo moetender dan twee zijn antwoorde Sancho, want van die kant sietmen van gelijcken een wolck van stof, Don Quichot went sijn oogen daerwaerts; en siet dat Sancho de waerheydt sey, en sich daer over geweldigh verheugende, beelde sich niet anders in als dat het twee Heyrlegers waren, die tegen malkander aen quamen. Want sijn gedachten waren anders nergens, als op diergelijcke Batalien en gevechten, daer sijn sotte boecken vol van zijn. En al wat hy hoorde wat hy sagh of wat hy dacht waren niet als soodanige dingen. Ondertusschen dat stof 't welck hy dus van verren gesien had, quam van twee kudden Schapen, en Geyten die den selven wegh, maer van twee bysondere oorden af quamen. Die sich evenwel, ter oorsaeck van het stof niet lieten sien, voor en al eer sy wel dicht by waren. En soo verseecker hielt het Don Quichot staende dat het twee Heyrlegers waren, dat het Sancho mede begost te gelooven, en daer over te vragen; wat sullen wy dan doen mijn Heer Ridder? Wat wy doen sullen Sancho? antwoorde den ander, helpen die de swackste is. En voorts Sancho moet ghy weten, dat dat Heyrleger 't welck

hier

hier recht tegen ons aen komt, gevoert wort van den machtigen Keyser Alifanfaron, Heer van het groote Eylandt Taprobane. En dat ander dat hier van achteren komt, is dat van sijn vyandt de Koninck van de Garamantes, Pentapolin met den blooten arm, want dat is sijn gewoonte altoos met den blooten rechter arm in den strijt te gaen. Maer wat questie hebben dese twee Heeren tegen malkander, vraeghde Sancho. Sy zijn malkander vyant, om dat desen Alifanfaron een boosen Heyden is, en verlieft op de dochter van desen Pentapolin, 't welck een seer schoone en bevallijcke Jonckvrouw, en boven dat een Christen is, waerom oock haer den Vader aen geen Heyden uyt houwelijcken wil, voor en al eer hy sijn Mahomet afgesworen, en het Christendom aengenomen heeft. Eer heeft sijn hart antwoorde Sancho, by mijn manne waerheyt, den vromen Pentepotis heeft het meeste gelijck van de werelt, en voor my ick sal hem helpẽ daer ick ken of magh. Daer sult ghy seerlijck en wel aen doen Sancho, vervolghde Don Quichot, also het in diergelijcke Bataillen so nau niet en komt, al is men geen Ridder dat komt heel wel, sey Sancho, maer waer blijven wy met desen Ezel, om hem daer na weer te konnen krijgen, want om met hem in den strijt te treckẽ, sou ick niet geraden vinden, want ick geloof wel, dat hy sulck spel niet seer gewoon is. Dat mocht wel waer zijn, antwoorde Don Quichot, ondertusschen al dat ghy daer in doen kont is dat ghy hem laet loopen daer hy wil, hy komt weder of niet, want ick meen dat wy hier wel soo veel schoone Paerden sullen winnen,

dat oock ſelf Ronzinant groot prijckel ſal loopen, om voor een ander verwiſſelt te worden. Maer hout u wat ſtil, en ſiet wel toe, ick ſal u al de Ridders op een ry gaen noemen, en op dat ghy deſelve te beter mooght ſien, laet ons op deſen heuvel gaen, en van daer ſullen wy het altemael bequamelijck konnen ſien. Dit deden ſy, en ſetten ſich op de hooghte, en ſouden van daer gemackelijck bey de kudden over hebben konnen ſien, die in twee legers veranderen moſten, indien hen het ſtof niet in den wegh was geweeſt. Don Quichot evenwel, ſiende in ſijn inbeelding dat hy niet en ſagh, ging met ſijn beſchrijving voort, en met een heldere ſtem begoſt alſoo te revelen: Dien Ridder die ghy daer ſiet met die geele Wapenen, die in ſijn Schilt een gekroonden Leeuw voert, leggende aen de voeten van een ſchoone Jonckvrouw, is den dapperen Laurcalco, Heer van de ſilveren Brugh. Den anderen met die goude blommen op de Wapenen, die de dry ſilvere kroonen in ſijn Schilt draeght, in een blauw afueren velt, is den gevreeſde Mirocolembo, groot Hartogh van Quirocia. En dien ander die bykans gelijck een Reus is, die aen ſijn rechterhandt rijdt, is den onvertſaeghden Brandabarbaran van Boliche, Heer van de dry Arabien die gewapent komt met de huyt van een Serpent, en een poort voor ſijn Schilt heeft, die gelijck men ſeggen wil een van dat huys is, dat Simſon ter neder ſmeet. Maer wendt u oogen eens na de andere zijde, en ghy ſult in het voorſte van dat ander heyrleger ſien, den altijdt overwinnaer, en noyt overwonnen Timonel van Carcajona, Prins

van

van nieuw Biſcayen, diens Wapenen in vier deelen gedeelt, en aen het een eynde wit, aen het ander groen, aen het ander blauw, aen het ander root zijn, dragende in ſijn Schilt een gouden Kat, in een ſilver velt, met eenige letteren daer onder, die ſoo veel beduyen, als Miau, want dat is het begintſel van den naem van ſijn beminde, dewelcke gelijk ſommige ſeggen, is de onvergelijkelijcke Miulina, Dochter van den Hartogh Alfeniquen van Algarven. Den ander die daer op dat ſterck en geweldigh beeſt ſit, die de Snee witte Wapenen heeft, ſonder eenigh teecken in ſijn Schilt te hebben, is een nieuwen Ridder uyt Vranckrijck, genoemt Pierre Papin, Heer van de Baronien van Utrique, de ander die daer ſoo dapperlijck met ſijn klepper het ſtof beweeght, en die blauwe Wapenen heeft, is de machtige Hartogh van Nerbia Eſpartafilardo van den Woude, die een Sperwer in ſijn Schilt draeght. En op deſe wijſe noemde hy vaſt honderden van Ridders, ſoo van de een als andere zijd', die hy ſich ſelven al inbeelde, verſierende Wapenen, blaſoenen en al den bocht uyt ſijn hooft, volgens de wonderlijcke en noyt meer geſiene ſotheydt, die hem dreef. Maer daer na ginck hy al voort, in het beſchrijven van het volck, ſeggende, in het voorſte van dat heyr komen ſy, die de ſoete wateren van de Xanthus drincken, daer die het fijne gout van het geluckigh Arabien ſiften, daer die aen het gebarghte Taurus ſtooten, hier die aen den Rivier Ganges de peerlen vergaderden, daer die Meander, die den Rhijn, de Maes de Wael drincken. In het kort hy liet geen Landt noch

volck

volck ongenoemt, noch gewesten ongemoeyt, noch Rivieren ongeroert, die hy niet te voorschijn bracht, brengende alsoo geheel Europa, Asia, Africa, en America, als in een kort begrijp, op de plaets van dese schrickelijcke Batalie. Sancho stont en sagh sijn Meester de woorden uyt de mont, keerende somwijlen sijn oogen en hooft, om te sien wat dat voor Reusen en voor Ridders waren, maer als hy geen en sagh, begost hy moeyelijck te worden, en eyndelijck uyt te barsten, wel daer moet 'er meer als een mee speulen, daer zijn so veelRidders Reusen en ander volck, als Apen. Ten minsten ick en sie se niet; het moet al weer toovery wesen gelijck te nacht. Hoe zijt ghy soo verblint? berechte Don Quichot daer weder op, hoort ghy niet het gebries der Paerden het klincken van de Trompetten en Claroenen, het slaen van de Trommen en Tamboeren? Ick hoor anders niet, antwoorde Sancho wederom, als blaten van Schapen, en soo was het oock in der daet, alsoo se nu soo na gekomen waren, datmen se sien en kennen kost. De schrick Sancho die ghy hebt, verblint u oogen, en verdooft u ooren sey Don Quichot, want een van de uytwercksels van de vrees, is het verstant te verbijsteren, in voegen de saecken niet en schijnen die sy zijn, en niet en zijn die se schijnen. En indien het soo is dat u de vrees bevangen heeft, maeckt u aen een kant, en laet my alleen, ick ben mans genoegh om de overwinning te geven, aen die zijde die het my gelieft. En daer mee sijn Paert met spooren gesteecken, sijn Lancie gevelt, en als een blixem van den heuvel af gevlogen, en wat Sancho roe-

pen

pen en schreeuwen mocht, (gelooft my Heer, ick sweer het u Heer, dat het niet als Schapen en Geyten zijn, komt doch wederom, daer is noch Reus noch Ridder, noch Wapen noch Paert noch Paerts gelijck) het hielp al niet, maer in tegendeel hoordeme den Ridder roepen soo veel als de keel lijen mocht; wel aen tsa ghy Ridders ghy dappere Helden die onder de banieren van den vromen Pentapolin oorloght, volght my na, en ghy sult sien hoe haest ick hem van sijn wreeden vyandt Alifanfaron van Taprobana sal gewroocken hebben, en met een vlieght hy in het midden van de eene kudde, en begint daer onder te slaen en te smijten, te roepen en te schreeuwen, als of hy in der daet in het midden van duysent vyanden was geweest. De Harders die by de kudde waren, riepen, baerden en smeeckten dat hy sou op houwen, maer siende dat het al niet en hielp, namen steenen, en begosten dapper na hem te werpen. Don Quichot liet evenwel niet af maer reed aen allē enden, roepende luytskeels uyt: waer zijt ghy nu Alifanfaron, komt nu tegens my aen, ick ben maer een Ridder alleen, en ben gereet u kracht te proeven, en u het leven te benemen, tot een straf van het verdriet, dat ghy de schoone Princesse, en haer Vader Pentapolin aē doet. Hier mee kreegh hy een wackere steen in sijn lenden, die hem soo geweldigh trefte dat hy niet anders oordeelde, of hy was doodelijck gewont, en begost terstont om sijn balsem te dencken, die hy in het vleskē met hem genomē had, en halende het selve voor den dagh, sette de vles aen de mont, en begost te gietē so veel als hy moght, maer terwijl

hy daer mede besich was, komt 'er een andere steen, en raeckt hem so tusschen hant en aensicht, dat voor eerst de vles in stucké daer hené vloogh, met balsem met al, en onderwegen nam den steen noch drie of vier kiesen uyt sijn mont mee, sonder dat hy de handt vergeten had, daer hy twee vingers ellendigh schaloos aen maeckte. Soo trefte hem dese eerste, en soo de tweede slagh, dat den ellendigen Ridder bedwelmt van het Paert ter aerden viel. De Harders dit siende dochten niet anders als dat hy doot was, en daer over vergaderende in der haest hun schapen, namen de doode beesten op (die omtrent seven mochten zijn) en trocken daer mee heen. Al dese wijl stont Sancho boven op den heuvel, siende vast de sotternijen van sijn Heer aen, en slaende sijn hant in het hayr, wist niet wat hy doen sou, ja vervloeckte de uyr en de stont, dat hy hem eerst had leeren kennen. Maer siende hem eyndelijck ter aerden vallen, en dat de Harders wegh waren, daelde hy mede van den heuvel neer, en quam by hem, die hy ellendigh geraeckt vant, al hoe wel hy niet buyten sich selfs was, en begost hem soo ten eersten aen te spreecken: Heb ick het u niet wel geraden, en geseyt, dat ghy sout wederom komen, dat 'et geen Heyrlegers, noch Krijghsvolck was, maer kudden schapen. Soo heeft dat dien schelmschen Toovenaer mijn vyandt, weder weten te veranderen, (antwoorde Don Quichot wederom) en dit moet ghy weten Sancho, dat het licht voor haer is, aen ons de dingen te doen schijnen soodanigh als sy willen. En dese schelm die my dus vervolght, misgunnende

my de eer, die hy wist dat ick in desen strijt behalen sou, heeft dese twee Heyrlegers in twee kudden Schapen verandert. Doet nu eens een dinck Sancho, om mijnent wil, schrijt op u Ezel (op dat ghy siet dat ick de waerheydt segh) en volght haer soetjes achter aen, en ghy sult sien, als se een stuck weeghs van hier zijn, dat het geen Schapen meer en zijn, maer menschen gelijck als ghy en ick, en even soo als ick se u beschreven heb. Maer evenwel, wacht een weynigh eer ghy gaet, alsoo ick u hulp een weynigh van nooden heb, komt eerst eens hier, en siet my eens in de mont, hoe veel kiesen en tanden dat ick quijt ben, want my dunckt dat ick 'er niet een in den mont gehouwen heb. Sancho deed soo en quam hem soo dicht by, dat hy by na de neus in sijn mont stack, wanneer juyst den balsem, die Don Quichot genomen had, begost te wercken, waer over als den Ridder begost te braecken, vloogh hem den bras soo recht in sijn trony, als een draet. Santa Maria begost den ander te roepen, wat is dat te seggen? Ongetwijfelt, Heer, ghy bent doodelijck gewont, alsoo ghy dus geweldigh bloedt spouwt. Doch als hy het naerder besagh, bevant hy dat het geen bloet, maer dien kostelijcken balsem was, die hy hem had sien drincken. Waer over hem den braeck soo geweldigh begost te steecken, dat hy in vergelding, al wat hy in het lichaem had, over gaf, en dat min noch meer over het lijf van sijn Heer, in voegen sy beyde gaer daer uyt sagen, datmen se met geen tang sou aengetast hebben. Sancho daer op begeeft sich na sijn Ezel, om daer uyt den

knapsack eenigh out linnen te halen, om haer bey te gaer schoon te maecken, maer als hy noch het een noch het ander vant, meende hy sijn sinnen te verliesen, begost van nieuws aen op sijn Meester te vloecken, met vaste meening sijn afscheyt te nemen, en weer na huys te reysen, al sou hy sijn leven niet een duyt van sijn gagie sien, noch het Eylandt dat hem sijn Meester belooft had. Ondertusschen stont Don Quichot over endt, en steeckende sijn slincker handt in de mont, alsoo hem vast den eenen tant voor, den ander na uyt viel, nam hy met de rechter handt sijn getrouwe Ronzinant by den toom, die niet een voet breet van sijn Meester afgeweecken was, en begeeft sich na Sancho toe, die vast stont met sijn borst op sijn Ezel te leenen, met het hooft in de handt, gelijck een man die in diepe gedachten was. Hy siende hem in die gestaltenis, en merckende sijn schijnbare droefheydt, voer hen aldus aldereerst toe: Weet Sancho, dat den eenen mensch niet meer is als den ander, 't en sy dat hy meer doet als een ander. Al dit onweer en dese stormen, die ons soo gestadigh bespringen, zijn een gewis teecken, dat het haest schoon weder worden sal, en dat het ons van nu voortaen beter gelucken sal, want het is niet mooghlijck, dat het quaet of het goet altijdt kan blijven staen. Want als quelling in huys is, is vreught voor de deur. In voegen ghy u niet hebt te bekommerẽ met het quaet dat my over komt, soo lang als ghy vry zijt. Vry zijn? Antwoorde den ander, ick denck dat die geen diese gisteren soo gesolt en gehandelt hebben, een ander was
als

als mijn Vaers Soon, en de mael die ick quijt ben, met ſoo veel duyſent dingen als 'er in waren, raeckt my oock al niet denck ick. Soo hebben wy dan tegenwoordigh niet veel te eten, antwoorde Don Quichot daer op. Niet anders als de kruyden, die mijn Heer ſeght dat hy ſoo wel ken, en die in diergelijcke gelegentheydt goede dienſt doen. Boven kruyen boven al vervolghde Don Quichot, ick ſou tegenwoordigh al veel liever een kant broot, met een ſtuck van een peeckelharing hebben, als al de kruyen van Dioſcorides. Maer des niet tegenſtaende mijn goede Sancho ſit ghy op, en volght ghy my na, den Heer ſal 't verſien, te meer dewijl wy in ſijn dienſt uyt zijn, de Ganſen hebben de koſt, en hy laet de Son op gaen over goede en quade. Ghy ſout beter dienen tot een far-Heer, antwoorde Sancho, als een doolend Ridder na my dunckt. Sulcke lieden moetent van als weten, antwoorde den ander wederom. Want ſulcke zijnder geweeſt, in voorgaende tijden, die ſoo wel een Oratie ſouden hebben gedaen voor een duyſent menſchen tien twaelf, als of ſe in de Univerſiteyt van Parijs waren gepromoveert, waerom men vaſt moet ſtellen, dat de Lancie en de Pen, ſulcke vyanden niet zijn als men ſeggen wil. Dat is al heel wel (antwoorde Sancho wederom) ondertuſſchen laet ons gaen ſien, waer wy deſen nacht ſullen herbergen, en onſen Heer geeft, dat het weer geen plaets is, daermen met betooverde Mooren, of Geeſten of diergelijck geſpuys gequelt is, of ick ſou de heele Ridderſchap voor den drommel wenſchen. Ghy ſeght ſeer wel antwoorde Don Quichot,

vorders wat my aengaet, ick maecker u tegenwoordigh Meester van, en laet u self kiesen waer ghy slapen wilt. Evenwel geeft my u vinger eens, en voelt hoe veel tanden of kiesen, dat ick wel boven aen die rechter sy quijt ben, Sancho deed soo, en zijnde met den vinger in de mont, vroegh hem eerst hoe veel hyder aen die sy plag te hebben? Vier antwoorde den ander, behalven de oogh tant, en die altemael heel en gesont. Siet wel wat ghy seght mijn Heer (vervolghde de ander) ick segh u noch eens vier, indien het slechts geen vijf en was, antwoorde Don Quichot, want ick ben mijn leven noch geen tandt noch kies quijt geworden, soo out als ick ben. Daer om laegh (seyd' daer op Sancho) zijnder niet meer als darde half, en daer om hoogh is 'er niet een, want het is 'er soo glat als de palm van mijn handt. Ja wel (antwoorde Don Quichot hoorende dese quade tijding) ick moet noyt overwinning hebben, indien ick niet alsoo lief een arm van mijn lijf quijt was, behoudens dat ick mijn rechter houden mocht. Want dat moet ghy weten Sancho, dat een mont sonder kiesen, is gelijck een Molen sonder steenen, en soo veel is een tant als een Diamant. Maer dit en meer moeten wy doolende Ridders lijden. Sit op mijn Soon en leyt ghy my, want ick sal u volgen waer ghy henen rijt, Sancho deed' alsoo, en nam sijn wegh daer henen, daer hem dacht dat hy Herbergh sou konnen vinden, sonder den vaerwegh te laten, alsoo hem docht daer de beste hoop te hebben. Aldus reden se voetje voor voetje, alsoo de pijn die Don Quichot aen sijn mont had, geen

hart rijden dulden koſt. Sancho evenwel wilde ſijn Meeſter noch wat tijdtkorting aen doen, en met eenige diſcourſen onderhouden, maer het geen ſy onder malkander verhandelden, ſal in het naeſte hooft-ſtuck geſeght worden.

Het XIX. Hooft-ſtuck.

Verhandelende de vernuftige redenen tuſſchen Sancho en ſijn Meeſter, en de wonderlijcke avontuer, die haer voorviel met een doot lichaem, beneffens andere treffelijcke voorvallen.

MY dunckt Heer, (begoſt Sancho te ſeggen) dat al deſe ongelucken die ons deſe dagen achter een overgekomen bennen, een rechte ſtraf zijn, van dat u Genade ſijn eedt niet gehouden heeft, als van geen broot van tafel te eten, en hem met de Koningin niet te vermengen, voor en al eer hy dien Helm van malbruy, of hoe heet dien Moor oock, ſou gevonden hebben. Ghy ſpreeckt daer de waerheyt aen, Sancho, antwoorde Don Quichot, maer om recht op te biechten, het was my uyt het hooft geſchooten, en hout ghy oock voorſeecker, dat ghy, om dat ghy my niet by tijdts daer van indachtigh hebt gemaeckt, tot een ſtraf ſoo getolt en geſolt zijt. Maer wat my aengaet ick ſal my beteren, want daer hebben wy goede bequame regels en orders toe. Ick heb ommers geen eedt gedaen ſey Sancho. Eedt gedaen of niet gedaen antwoorde Don Quichot, het is my genoegh te weten dat ghyder mede u deel van hebt. Maer

het ſal goet zijn, ons daer tegen te voorſien. Siet ſlechts dat ghy dat niet vergeet, antwoorde Sancho wederom, gelijck ghy den eedt gedaen hebt, op dat deſe Geeſten en betooverde Mooren niet weer op ons vleys komẽ. Met deſe en diergelijcke diſcourſen beſigh zijnde, overviel haer dẽ nacht, en dat op het midden van den wegh, ſonder te ſiẽ of te weten, waer ſe dien nacht herbergen ſoudẽ, en het ſlimſte was, dat ſe ſo verhongert waren, dat ſe wel een ſpijcker in ſtucken gebetẽ ſouden hebbẽ, want met de knapſack hadden ſe al haer hoop verloren. En om hun ongeval noch grooter te maeckẽ, overquam haer noch een ander jammer, namentlijck, dat den nacht donckerder als na gewoonte was, Sancho evenwel geloovende dat hy den rechtẽ vaerwegh had, reed al voort, niet twijfelende, na een mijl of twee reyſens, een goede Herbergh te vinden. Sy dan aldus reyſende den nacht doncker, den Schiltknaep hongerigh, en dẽ Meeſter met goeden appetijt, ſagen ſe eyndelijck langs den ſelven wegh die ſe reyſden een grooten hoop lichten dat van verre ſo veel ſterren ſcheenẽ, die ſich vaſt beweeghdẽ. Sancho verſchrickte in ſulcks te ſien, en Don Quichot wiſt mede niet wat te dencken. Den eenen hielt ſijn Ezel, en den anderen ſijn Paert ſtaende, om met gemack te konnen ſien wat dat was, en ſagen dat de lichten al grooter en grooter wierden, waer over den goede Sancho begoſt te beven als een loof, en Don Quichot het hayr over endt te rijſen. Deſe evenwel een weynigh moedt grijpende, ſey tegen Sancho; ſonder twijffel Sancho dit moet een groote, en gevaerlijcke avontuer zijn, waer over

het

het nu ſal noodigh zijn, al mijn kracht en vermogen te beſteden. ô lieven heer antwoorde Sancho, indien dit weer ſoo een geſpuys van Geeſten is, als die van te nacht, ben ik voor gewis doot eer ick uyt haer handē geraeck. Al warent al de Geeſten van de werelt antwoorde Don Quichot, raed ick een van allen ſo ſtout, als een hayr van u hooft aen te roeren. En dat het den voorleden nacht ſo toe ging, was dat ick in een beſlootē kamer overvallen wiert, maer nu ben ick in het open velt, en daer kan ick van my ſtooten, en om heer ſpringē. En ſo ſe u eens weer betooverde gelijck doe, wat ſou u ſpringen en ſchermen helpen? vervolghde Sancho wederom, hout ghy ſlechts goedē moedt antwoorde Don Quichot, het endt ſal het uytwijſen. Dat ſal ick doē ſo 't den heer belieft, antwoorde den benauwden Sancho, en hier mede bey een weynigh aen een kant rijdende, blevē met goede opmercking ſtaen ſien, wat het weſen wilde. Maer 't en duerde niet lang, of ſy ſagen van veer eenige in het wit gekleet, welck ſchrickelijck geſicht, Sancho geheel buytē ſijn ſelven bracht, die nu alreets met ſijn tanden op een begoſt te klappen, of hy een Oyevaer was geweeſt. En hoe nader dat ſe quamē hoe Sancho al meer begoſt te ſchudden en te bevē. alſo ſe nu bequamelick al den trop koſten over ſien, zijnde ontrent twintigh in het getal, al met witte hemdē gekleet, en te Paert met brandende fackels in haer hant. Achter volghde een Litier of Rosbaer met rouw bekleet, en daer achter noch ſes anderen mede te Paert, in den rouw zijnde, tot aen de voeten van hun Muylen toe, alſoo het wel te ſien was aen den tret,

dat het geen Paerden waren. Die in het wit gekleet waren reden al preutelende binnens monts, dit vreemde gesicht, en op soo ongewoon een tijdt, was genoegh om de vrees in het hart van Sancho te brengen, en oock in Don Quichot, 't en waer hy sich terstont had ingebeelt, dat dit een van die vreemde en wonderlijcke avontueren was, daer sijn boecken vol van zijn. Want hy stelde sich selven voor oogen dat in dese Rosbaer een ter doot gequetste, of wel dooden Ridder was, en dat het hem alleen toe quam des selfs doot te wreecken. Waer over sonder ander overleg te maecken, set sich selven vast in de Sael, en met sijn Lancie in de rust, voeght sich te midden op den wegh, en als se soo na by waren, dat se hem bequamelijck kosten hooren, riep hy haer toe: Hout stil ghy Ridders wie ghy zijt, en geeft my berecht wie ghy zijt? van waer ghy komt? waer ghy gaet? en wat ghy daer in die Rosbaer hebt? Want gelijck het sich laet aensien, of ghy hebt aen een ander, of een ander aen u-lieden, eenigh groot gewelt en ongelijck gedaen, 't welck noodigh is dat ick weet, of om u te straffen van het quaet dat ghy gedaen hebt, of u te wreecken van het ongelijck dat u-lieden sou mogen geschiet zijn. Wy hebben haest seyder een van den hoop, en de Herbergh is noch veer, in voegen wy geen tijdt hebben om u soo het nauwste bescheyt van alles te geven, en daer mede gevende sijn Muyl de spooren, reed desen voort. Don Quichot achte sich niet weynigh met dese antwoort beledight, en daerom vattende den ander by den toom, seyd' hy vorders hout stal, toont beter beleeft-

leeftheydt en geeft my reden van het geen ick u vraegh, of maeckt ſtaet, dat ghy tegen my vechten moet. De Muyl was vry ſchichtigh, en daerom aldus gevat zijnde, recht ſich op ſijn achterſte beenen, en viel met ſijn Ruyter achter over. Een knecht die te voet ginck, ſiende deſen vallen, begoſt op Don Quichot te ſchelden, die daer over vertoornt, ſonder langer te wachten, velde ſijn Lancie tegens een van die gene die in den rouw waren, en wierp hem niet ſonder een ſware quetſuer ter aerden, en ſich daer op keerende na de anderen, ſou men geſeght hebben dat Ronzinant vleugels gekregen had, ſoo dapper en veerdigh rende hy hier en daer. Al deſen hoop was ſonder Wapens en vreeſachtigh, en begoſten daer over terſtont een yeder ſijns weeghs door het velt te loopen, met de brandende fackels in haer handt, 't geen niet anders als een Maskerade ſcheen te zijn, die by nacht langs de ſtraet loopt, gelijckmen op Vaſtelavonden gewoon is. De andere mede in den rouw, zijnde in hun rouw-Mantels en rouw-Rocken gewonden, koſten ſich oock niet roeren, in voegen, in ſpijt van alle tegenſtant, Don Quichot haer altemael in de vlucht ſloegh, te meer alſoo een yeder meende dat dit geen menſch maer de Duyvel uyt de hel was, die daer quam om het doode lichaem, dat ſe by haer hadden, te halen. Al dit ſchoone werck ſtont Sancho aen en ſagh, niet weynigh verwondert over de ſtoutmoedigheydt van ſijn Heer, en ſey vaſt by ſich ſelven, ſonder twijffel mijn Meeſter is ſoo ſtout en ſterck als hy ſeyt. Daer lagh een brandende fackel op de aerde, by dien eerſte

die gevallen was, door welcks licht hem Don Quichot sien kost, waer over by hem komende, sette hem de Lancie op de borst, seggende dat hy hem sou op geven, of dat hy hem doorsteken sou, ick heb my goet op te geven (sey den ander) also ick my niet roeren kan, want ick heb mijn eene been gebroocken. Ick bid u Genade indien ghy een Christē Ridder zijt, dat ghy my niet en doot, want ghy sout een groote misdaet begaen, dewijl ick Licentiaet in de Godtheyt ben, en onder de eerste ordere. Wat Duyvel brengt u dan hier (sey Don Quichot daer op) dewijl ghy een Geestelijck persoon zijt? Wat anders antwoorde den ander, als mijn ongeluck? Ick sal u noch swaerder toe brengen vervolghde den Ridder, indien ghy my niet en voldoet, op al het geen ick u vragen sal. Dat sal ick wel haest gedaen hebben, antwoorde den ander, en om mijn gemoedt niet te beswaren, wil ick u Genade dan eerst seggen, dat ick geen Licentiaet, maer Baccalaureus ben, en dat mijn naem is Alonso Lopez, geboortigh van Alcovendas. Ick kom uyt de stadt Baca met noch elf andere Priesters, 't welck die zijn, die daer met de fackels henen loopen. Wy reysen na Segovia, om het doot lichaem te vergeselschappen, dat daer in die Rosbaer is, van een Ridder die in Baca gestorven is, daer hy eerst is toegemaeckt geweest, en nu gelijck ick u geseght heb, brengen wy sijn lichaem na Segovia, van waer hy van geboorte is. Wie heeft hem gedoot, vraeghde Don Quichot wederom. Hy is van de swarigheydt gestorven, antwoorde den ander. Soo heeft my dan onsen Heer, vervolghde Don Quichot van de

moeyten verloſt om ſijn doot te wreecken, indien het was geweeſt dat hem een ander had omgebracht, maer op ſulck een werck moeten wy alle ſwijgen, en de ſchouderen trecken, en dat ſou ick doen al gebeurdet aen mijn ſelf. Voorts wil ick dat u eerwaerdigheyt weet, dat ick een Ridder van Mancha ben, genaemt Don Quichot, en mijn plicht en oeffening is de Wapenen te volgen, en door de werelt te reyſen. Rechtende ongelijcken, en de gewelt-plegers ſtraffende. Ick weet niet hoe ick dat rechten verſtaen ſal, antwoorde den ander, want na mijn dunćt, hebt ghy my die recht was krom gemaeckt, latende my ſo ongants, dat ick niet geloof, dat ick de tijdt van mijn leven weder te recht komen ſal, in voegen u avontueren ſoeckē, my een quade avontuer heeft toegebracht. Alle dingen antwoorde Don Quichot, vallen niet altijt evenwel uyt, ghy hebt mede u ſchult gehadt, mijn Heer Baccalaureus Alonſo Lopez, dat ghy by nacht in ſulck een gewaet komt reyſē, met brandende toortſē, en diergelijcke toeſtelling, want om de waerheyt te ſeggē, ghy leeckt meer ſpoockē als menſchē te zijn, waerom ick volgens mijn ſchuldige plicht, niet heb konnen nalaten u-lieden aen te taſten, en dat ſou ick doē, al had ghy de Duyvel ſelf geweeſt, gelijck ick u-lieden ook daer voor aen ſagh. Dewijl dit nu ſo is antwoorde den ander, en dit ongeluck niet te verbeteren, ſo bid ick u Heer Ridder, dat ghy my van onder deſe Muyl van daen helpt, alſo my het eene been tuſſchē de ſtegelreep en de Sael is. Don Quichot riep Sancho, om hē te komē helpē, maer hy had goet roepē, want Sancho beſich zijnde om

de spijskorf van dese goede Heeren te plonderen, liet sijn dove ooren hooren, eyndelijck genomen dat hem goet docht, en te samen gepackt op sijn Ezel gelecht hebbende, loopt na sijn Meester toe, en hielp hem den armen hals onder de Muyl van daen trecken, en settende hem daer na weder in de Sael, gaf hem sijn fackel weder in de handt, met bevel van onsen Ridder, sijn geselschap te volgen, en van sijnent wegen haer vergiffenis te eyschen. Sancho seyd' hem noch tot overvloedt, dat indien hy by geval begeerigh was te weten, wie dien Ridder was, die dit stout stuck wercks begaen had, dat sijn naem was Don Quichot de la Manche, anders geseyt de Ridder van de droevige figuer. En hier mede reed den ander sijns weeghs, en Don Quichot kost niet laten aen Sancho te vragen waerom hy hem desen naem gegeven had, meer nu als oyt? Dat sal ick u seggen antwoorde Sancho, terwijl ghy by desen gevallē mensch en de brandende toorts stont, heb ick u een goede wijl van verre staen aensien, en my docht dat ghy de vreemste gedaente van een trony had, die ick noch mijn leven gesien heb, 't welck ick geloof of door de vermoeytheyt van u gevecht, of door het gebreck van u tanden toe te komen. Dat is soo niet antwoorde den Ridder, maer wel dat dien Wijsen, die de last op geleght is, van de geschiedenis van mijn leven te schrijven, het selve soo verstaen, en u in den sin gebrocht heeft, op dat ick niet minder als eenige ander van de doolende Ridders, een bynaem hebben sou. Want den een wiert genoemt den Ridder van het brandende Swaert, den ander van den

Een-

Eenhoorn, van den Fenix, van den Griffioen, van de Doot, en diergelijcken, en door dese namen en teeckens waren se over de geheele werelt bekent. Soo dat ick met recht seggen wil, dat u dien Wijsen het selve in den sin gegeven heeft. En soo meen ick my oock voortaen te laten noemen, en op dat my den naem te beter magh by blijven, ben ick van meening, een seer droevige figuer in mijn Schilt te laten schilderen, en dat aen de eerste plaets daer ick komen sal. Ick sou daer geen gelt noch tijt aen hangen, antwoorde Sancho daer op, want om het selve kracht te geven, hoeft u Genaden slechts sijn trony te ontdecken, want ick ben verseeckert dat het selve meer kracht sal geven, als al de geschilderde figueren van de werelt. En gelooft my dat ick de waerheydt segh, want of het de honger, of de uytgebroocken tanden doen, ghy siet 'er soo misslijk uyt, datmen kinderen met u wesen alleen sou te bedt jagen. In voegen spaert vry de kosten van schilderen. Don Quichot kost sich niet onthouden van lachen over dit afbeelden van Sancho, evenwel bleef hy by sijn voornemen, van het selve te laten schilderen. Voorts (vervolghde hy) geloof ick Sancho dat ick soo goet als in den ban ben, alsoo ick mijn handen aen de gesalfde geslagen heb, volgens den tijtel *si quis suadente diobolo, indien yemandt door aenraden van den Duyvel, &c.* Al hoe wel ick wel niet de handen, maer mijn Lancie daer aen geslagen heb; en behalven dat wist ick niet dat ick sulck volck voor had, anders sou ick se gelijck een goet Catholijck, alle eerbiedigheydt bewesen hebben, maer had geen

andere gedachten, of het waren Geesten, Duyvels en sulck gespuys uyt de andere werelt. En of het alsoo was, soo heb ick noch goede gedachtenis, wat den Cid, Ruy dias gedaen heeft, wanneer hy de Sadel van den Ambassadeur van den Koninck, in tegenwoordigheydt van den Paus in stucken brack, waer over hy oock in den Ban gedaen wiert, en evenwel wiert den selven Don Rodrigo de Vivar noch voor een vroom en eerlijck Ridder gehouden. Ondertusschen maeckt sich vast den Baccalaureus op reys, en Don Quichot wilde wel eens het doode lichaem besien, maer Sancho wilde het niet toe laten, seggende, u Genade heeft dese prijckeloose avontuer soo geluckigh en behouden ten eynde gebracht, als noch eenige die ick gesien heb, evenwel dat volck, alhoewel het nu tegenwoordigh wel overwonnen is, mocht eens weerom kommen, en de poppen in 't hooft krijgen, dat se maer van een persoon overwonnen waren, dan mocht het wel op onse kap aen druypen. Onse beesten zijn gereet, het geberght is dichte by, den honger dringt ons, invoegen wy anders niet te doen hebben, als voetje voor voetje voort te reysen, en gelijck men seght, laet de doode varen, en verheught u met de levende. En daer mede drijvende sijn Ezel voort, seyd' tegen sijn Heer dat hy hem volgen sou, dewelcke oock oordeelende dat Sancho gelijck had, dê gelijck hy hem riedt, en volghde hem sonder tegen seggen na. En niet lang hadden sy gereyst tusschen twee bergen, wanneer sy quamẽ in een wijde en diepe valley, daer se sich ter neder stelden, en Sancho halende voor den dagh dat hy

gekre-

gekregen had, ontbeten, hielden middaghmael, namiddagh, en avontmael, al op een en selfde stont, daer haer dese brocken van dese goede Heeren wel toe te pas quamen, maer evenwel was 'er een groot ongeluck by dat onsen Sancho noch hielt voor het quaetste van allen, namentlijck dat se geen Wijn en haddeu, ja selfs ook geen water om hun dorst te lessen. Sancho evenwel siende de gelegentheyt van dese beemt, als beset met groene kruyden, brocht dese redenen voor, die wy in het naeste hooft-stuck sullen verhandelen.

Het XX. Hooft-stuck.

Van de noyt gesiene noch gehoorde avontuer, die Don Quichot ten eynde bracht, hoe wel niet sonder perijckel van sijn leven.

HEt is niet mooghlijck (sey Sancho) mijn Heer, of, gelijck dese groene kruyden uyt wijsen, hier omtrent moet eenige fonteyn, of beeck of rivier zijn, waer door dese groene beemt besprengt wort: en daerom sou het niet ongeraden zijn, dat wy een weynigh vorder gingen, om te sien of wy eenige vochtigheydt konnen vinden, om onse schrickelijcken dorst te lessen, die ons nu meerder quelt als ons den honger van te vooren gedaen heeft. Dese raedt dacht Don Quichot oock goet, en daerom, nemende den toom van sijn Ronzinant, en Sancho het seel van sijnen Ezel, na dat se het overschot van haer maeltijt daer hadden opgeleght, en wandelden so

het velt in, en dat genoeghsaem by den tast, alsoo se qualijck een hant voor de oogen konden sien. Maer qualijck waren se twee hondert schreeden voort getreden, of sy hoorden een groot geruys van water, 't welck sich gelijck als van eenige hooghte af storte. Dit geruys verheughde haer geweldigh, en als se bleven staen, om te hooren, van wat sijde het heer quam, hoorden se noch een ander gerucht, dat haer de vreught vry verminderde, voornamentlijck Sancho, die van natueren geheel vreesachtigh was. Ick wil seggen dat se seecker gerucht van ketens hoorden, met eenige harde geweldige slagen, 't welck alles vergeselschapt met het gedruys van het water, een ander hart als dat van Don Quichot, wel sou verschrickt hebben. Den nacht was gelijck geseght is, duyster, en sy vervielen eyndelijck tusschen een geboomt, welckers bladeren beweeght door de wint, die wat begost op te steecken, beneffens het voorgaende gedruys, de eensaemheyt en de nacht, een yeder om het seerst hun best deden, de vrees in het onvertsaeghde hart van Don Quichot te planten. Don Quichot evenwel gemoedight door sijn onoverwonnen hart, springt op sijn Paert, neemt sijn Schilt, set sijn Lancie in de rust, en vaert Sancho met dese woorden toe: Sancho ghy hebt te weten, dat ick gebooren ben, in dese ysere eeuw, om de goude wederom op te rechten. Ick ben dien man, voor de welcke de grootste perijckelen, en treffelijckste daden bewaert zijn. Ick ben segh ick andermael, die die order van de ronde tafel noch weder sal oprechten, beneffens de twaelf Pairs van Vranckrijck,

de

de negen van de Faem, en al de Platirs, Tablanten, Olivanten, en Tiranten in het vergeten ſtellen ſal, met al den hoop van de doolende Ridders, doende ſulcke daden die de doorluchtighſte die ſe oyt gewrocht hebben, ſullen verduyſteren. Merckt ghy wel, mijn getrouwe Schiltknaep, de groote duyſterheydt van deſe nacht? de vreemde ſtilligheydt? het wonderlijcke geruys van deſe boomen? het ſchrickelijck gedruys van deſe wateren? die ſchijnen ſelf van het hooge geberghte van de Maen af te vallen? en boven al dat ſlaen ſonder ophouden, vermengt met geklinck van yſer dat ons de ooren ſoo terght, al welcke dingen te ſamen vermengt, ſelf yeder voor ſich ſelf, machtigh zijn het alderkloeckſte hart te doen vreeſen, al was het Mars ſelf, hoe veel te meer in een ſoodanige, die ſulcks niet gewent is. Evenwel al deſe dingen, dewelcke ick u aldus heb voorgeſtelt, dienen nergens toe, als om mijn hart, te meer aen te ſteecken, en op te wecken, in voegen my het hart gelijck als van vreughden op ſpringt, door het verlangen dat het heeft, deſe ſchrickelijcke avontuer ten eynde te brengen, hoe ſwaer de ſelve oock ſou mogen zijn. Derhalven, reddert my een weynigh deſe ſtegelreepen, en daer mee vaert wel, en verwacht my hier weder, over dry dagen, en indien ick ondertuſſchen niet weder en verſchijn, geef ick u verlof, om wederom na huys te reyſen, en om my dan de laetſte dienſt te doen, ſult ghy dan gaen na Toboſo, en ſeggen mijn Dulcinea, dat haer ellendigen Ridder geſtorven is, terwijl hy beſich was, ſulcke dingen te doen, dewelcke

haer

haer liefde mogen ſchijnen waerdigh te zijn. Als Sancho deſe woorden van ſijn Heer hoorde, begoſt hy te ſchreyen met de meeſte jammerhartigheyt van de werelt, en alſoo te ſpreecken, ick weet niet mijn Heer waerom u Genade deſe ſoo ſchrickelijcke avontuer nu ſoeckt ten eynde te brengen, het is tegenwoordigh doncker nacht, en men ſiet geen hant voor ſijn oogen, waerom ons ook niemant geſiē heeft. Het ſal beter weſen onſen wegh te veranderen, en elders heen te reyſen, al ſou ick in geen dry dagen drincken, en als ons niemant ſiet, wie ſal ſeggē dat wy bloodaerts zijn. En boven dat heb ick onſen Prieſter hooren ſpreken (die u Genade wel ken) dat die het prijckel ſoeckt daer in vergaet. En daerom hou ick niet voor goet, datmen goet verſoeckt, vangende ſulcke dingen aen, daermen geē meeſter af kan worden, als by mirakel, laet het genoegh zijn dat u dē hemel verloſt heeft, van het geen dat ick uytgeſtaen heb, en van ſo veel vyanden als by dat doode lichaem waren, en indien al dat niet helpen noch dat harde ſteenachtige hart bewegen kan, ſoo laet u dan bewegen, het erbarmen dat ghy behoort over my te hebben, alſo ghy ſo haeſt niet ſult van hier gegaen zijn, of ick ſal van enckel ſchrick de geeſt geven. Ick heb mijn huyſvrou en kinderen verlaten om u Genade te dienē, op hoop van bevordering, maer gelijck den naet menighmael den ſack breeckt, alſoo heeft my mijn hoop oock bedrogen, maer het quaetſte is, dat in de plaets van dat verbrodde Eylandt, dat u Genade my ſo menighmael belooft heeft, hy my nu alleē laet, om in de meeſte ellende en jammer mijn le-

en te laten in de werelt. Om de wil des hemels, n begaet doch sulck een raserny niet, en by aldiē Genaden het gantschelijck niet wil nalaten, vacht ten minsten tot morgen vroegh, want na at ick reeckenen kan, en geleert heb, doen ick de chapen hoeden, kan den dageraet geen dry uren f zijn. Want als dien grooten Beer, met het hooft m laegh staet maeckt het de middernacht, in de nie van de slincker hant. Hoe kont ghy de starren, linie, en al dien bras sien Sancho, vraeghde Don Quichot wederom, daer dē nacht so duyster s, datmen geen sterren aen den hemel kan bemercken. Dat is wel so sey Sancho, maer de vrees iet nau, en siet die dingen die onder de aert, ick wijgh die daer boven zijn. En behalven dat is venwel genoegh te rekenen, dat den nacht niet ang dueren kan, het sy hoe het wil antwoorde Don Quichot, noch tranen noch gebeden sullen ny heden van mijn voornemen doen af staen, en aerom Sancho, hout u gerust, alsoo ick voel, dat ny den hemel in gedachten sent, om soo terstont dese vreesselijcke en ongehoorde avontuer ten ynde te brengen, ick sal wel sorge dragen voor nijn behoudenis en u droefheydt te vertroosten. Al het geen ghy te doen hebt, is de buyck-gordel an Ronzinante wel toe te halen, en blijft ghy ier, want ick sal u haest weer by zijn, of levend f doot. Sancho voorts siende dat het sijn Heer us voor genomen had, en dat hy van sijn stuck iet te brengen was, bedocht een goede vont, m evenwel de reys te beletten, want terwijl y met den buyck-gordel besich was, neemt y stillekens, het seel van sijn Ezel, en binter

ter de voorste en achterste voeten van Ronzizant mede vast, in voegen dat wanneer, Don Quichot daer mede voort wilde, het beest sich niet bewegen kost, en niet dee dan op en neer springen. Siende Sancho Pançe, dat hem dit wel geluckte, begost wederom tegen Don Quichot te seggen, besiet toch mijn Heer, hoe sich den hemel over mijn tranen en klachten eer barmt, en gemaeckt heeft, dat sich Ronzinant niet bewegen kan, en al schoon ghy evenwel met gewelt wilt, sal het maer de fortuyn geterght en met het hooft tegen de muer geloopen zijn. Don Quichot meende uyt sijn sinnen te varen, en hoe meer hy het beest met spooren stack, hoe minder het voort wou, en derhalven, sonder dat hy op de schelmery van Sancho docht, siende dat het toch niet lucken wou. Besloot hy evenwel te wachten tot den dagh toe, of tot 'er tijdt toe dat Ronzinant beweging kreegh, geloovende voorseker dat het selve al elders van daen quam, als uyt de vont van Sancho. Derhalven seyd' hy tegen sijn Schiltknaep, dewijl 't nu soo is Sancho, ben ick te vreden te wachten tot den dagh toe, al hoe wel my de tijdt een jaer valt. Laet het u niet verdrieten Heer (sey Sancho wederom) ick sal u genoegh met aengename vertellingen onderhouden, 't en waer u Genade sich liever hier wilde neder leggen, en een uyltje vangē, op de manier als de doolende Ridders gewent zijn, om te frisscher te zijn, wanneer den dagh aen komt, om die soo sware en vreeslijcke avontuer ten eynde te brengen. Wat seght ghy van neer leggen? of wat seght ghy van slapen? Of

meent ghy dat ick van die Ridders ben (antwoorde Don Quichot) die ruſt konnen nemen, in het midden van het gevaer. Slaept ghy die tot ſlapen gemaeckt zijt, of doet het gene ghy goet vint, ick ſal doen het geen my geraden dunckt. Verſtoort u niet mijn Heer, vervolghde Sancho, ick ſegh het daerom niet, en gaende by hem, leyde ſijn eene handt op het voorſte van de Sael, en de ander op het achterſte, in voegen hy de ſlincker dgie van ſijn Meeſter tuſſchen beyden had, ſonder een vinger breedt van daer te durven wijcken, ſoo benauwt was hy voor het geklop dat al vaſt bleef dueren. Don Quichot vraeghde hem waer hy nu met ſijn vertellingen bleef, waer op Sancho antwoorde, dat hy garen wat vertellen ſou, maer dat hem de ſchrick ſoo geweldigh bevangen had, dat hy ſijn gedachten daer niet koſt af wenden, evenwel ſeyde hy, ſou hy ſien wat hy doen koſt. Het geen ick u vertellen ſal (mijn Heer vervolghde hy, is een hiſtory, indien ick my niet en bedriegh) die ick vertrouw dat de beſte ſal zijn die ghy oyt gehoort hebt, en hoort ghy ſlechts toe ick ſal beginnen. Het goet voor de goeden, en het quaet voor die het ſoeckt, en geieft te weten mijn Heer, dat al de begintſelen wil ick ſeggen, die de ouden aen haer vertellingen gaven, niet altijdt even goet waren wil ick ſeggen. Want dat was het gevoelen van Cato, Conzorin, van Romen, het quaet is voor die het ſoeckt, en dat komt hier byſonder wel te pas, om dat u Genade ſich ſtil hout, en niet het quaet gaet ſoecken wil ick ſeggen, en derhalven ſou ick hem voorts raden, dat hy het quaet aen geen deelen

len ſoeckt, maer dat wy fijntjes een anderen wegh nemen, en laten die avontuer de avontuer weſen, want, om de waerheydt te ſeggen, wil ick ſeggen, wy zijn ons eygen meeſter, niemant kan ons dwingen, als wy niet en willen. Vervolght ghy ſlechts u vertelling (antwoorde Don Quichot) en laet ghy my met de reſt begaen. Soo ſegh ick dan ſey Sancho, dat in een ſekere plaets in Aſtremadura een Geyten-hoeder was, dat hy de Geyten bewaerde wil ick ſeggen. Welcken Schaep- of Geyten-harder, want het komt al op een uyt, wierdt genoemt Lope Ruyz, en deſe voorſchreve Lope Ruyz was verlieft op een Harderin die men Torralva noemt. Nu deſe Torralva, was de dochter van een rijcke Beeſten-hoeder. Deſe Beeſten-hoeder nu. Indien ghy op deſe wijſe voortgaet Sancho ſey daer Don Quichot tuſſchen, verhalende een ding tweemael ſullen wy in geen dry dagen gedaen hebben. Daerom maeckt het kort en goet, en toont dat ghy een man van verſtant zijt. Gelijck ick u dit vertel (antwoorde Sancho) vertellen ſe in ons Dorp altemael haer vertellingen, en ick heb anders geen manier geleert, en daerom mijn Heer vergt my niet meer als ick doen kan, noch dat ick nieuwe manieren ſou gaen invoeren. Seght dan gelijck ghy kont Sancho (antwoorde Don Quichot wederom) en vervolght, dewijl toch mijn ongeluck wil, dat ick u nootſaeckelijck hooren moet. Soo dan wil ick ſeggen, mijn goede Heer Don Quichot, vervolghde Sancho wederom, deſen Harder was verlieft op deſe Harderin, dat een brave hupſe Deern was, ront van backhuys, bruyn van oogen,

oogen, kleen van mont, treckende ſoo een weynigh na den bruynen, want mijn dunckt dat ick ſe noch voor my ſie. Soo hebt ghy ſe dan wel gekent? vraeghde Don Quichot. Gekent wel niet antwoorde Sancho, maer hy die my deſe geſchiedenis vertelt heeft, ſey my met ſulcke verſeeckering, dat ſe ſoodanig was, dat ick wel durf ſeggen dat ick ſe geſien heb. So dan op deſe wijs wil ick ſeggen, den eenen dagh voorgaende, en den anderẽ dagh volgende (den Duyvel die noyt en ſlaept, en die een rechte wargaren is) maeckte dat deſe liefde die deſen Harder tegen de Harderin had, in haet en miſnoegen veranderde. En de oorſaeck daer van was, dat ick ſeggen wil, dat eenige klappers tongen tuſſchen beyen quamẽ, die dit of dat wiſten te ſeggen. In voegen deſen voorſchreven Harder, om haer niet meer te ſien, uyt dat geweſt vertrok. Deſe Toralva nu alſſe ſagh datſe dus van den Harder verlaten was, begoſt hem meer te beminnen als te vorẽ. Dat is de natuerlijcke eygenſchap van de Vrouwen (ſey Don Quichot) te lieven daer ſe van veracht worden, en te verachten die haer beminnen, maer gaet ghy voort Sancho. Het gebeurde dan vervolghde Sancho, dat deſen Harder ſijn voornemen in het werck ſtelde, en vergaderende ſijn Geyten, nam ſijn wegh door de velden van Eſtramadura om na Portugael te reyſen. Toralva die dit vernam volghde hem na bloots voets, met een ſtock in haer handt, en een mael op de rug, daer ſe een ſtuck van een ſpiegel, en een ſtuck van een kam in had (gelijck mẽ ſeggen wil, en noch eenige andere ſnuyſtery wil ick ſeggen. Maer daer was in dat 'er in was, dat raeckt

de matery niet, dat alleẽ wil ik ſeggẽ dat ſe ſeggẽ, dat den Harder nu gereet ſtont, om met ſijn vee de rivier Guadiana over te ſetten, die omtrent die tijdt ſeer hoogh van water was, en aen die zijde daer hy was, was noch barck noch barcks gelijck, waer over hy ſeer bekommert was, alſoo hy nu ſagh, dat Toralva hem vaſt naerderde, die hem veel gehuyl en geſteen ſou komen maecken. Maer eyndelijck kreegh hy een Viſſcher in het oogh, die een kleyn ſchuytjen by hem had, dat ſoo kleyn was, dat 'er maer een Geytje teſſens in mocht, beneffens een menſch. En evenwel maeckte hy accoort met de Viſſcher, om hem over te helpen met al ſijn Geyten, die omtrent dry hondert in als mochten weſen. Den Viſſcher dan ginck in het ſchuytje, en nam een beesje met hem, bracht dat over, keert wederom haelt weer een ander, brengt dat oock over, keert wederom haelter noch eẽn. Mijn Heer ghy moſt onthouden hoe veel dat 'er over gehaelt worden, want indienmer een van het getal verlieſt, is de vertelling uyt, en onmooghlijck eẽn woort meer daer van te ſeggen. Ondertuſſchen wil ick ſeggen, dat de Oever aen de andere zy vol dreck en modder was, in voegen den Viſſcher lang beſich was eer hy de beeſten op het lant koſt krijgen, evenwel hy quam om noch een ander, en noch een ander, en dan noch een ander. Maeckt reeckening dat ſe nu altemael over zijn ſey Don Quichot, want wilt ghy op deſe manier gaen en komen, ſoo hebt ghy wel een jaer werck. Hoe veel zijnder nu al over? vraeghde Sancho? Hoe drommel ſou ick dat weten? antwoorde den Ridder.

Ets

Ets sey Sancho ick meende dat ghy goede reeckening sout gehouden hebben. Want soo ghy aen het getal verlieft, is het onmooghlijck voort te varen,waerom niet? Vraeghde Don Quichot, is dat soo de eygenschap van de vertelling, dat men juyst het getal van de Geyten weten moet? Ja mijn Heer, dat is soo, antwoorde Sancho, en wanneer ick u vraegde hoe veel dat 'er al over waren, en ghy my seyd' dat niet te weten, is my al den bras uyt het hooft geschooten, en ick verseecker u dat het aengenaem om te hooren sou geweest hebben, in voegen dan vervolghde Don Quichot dat het sprookjen uyt is? Ja, antwoorde Sancho. Ick segh u de waerheydt vervolghde Don Quichot, dat dit een van de raerste,aerdighste historien, geschiedenissen, of avontuertjes (soomen se noemen wil) is, die ick oyt gehoort heb. Daer by is de manier op de welcke ghy de selve vertelt, admirabel, al hoe wel ick noch al wat anders sou verwacht hebben. Doch het is geen wonder alsoo dat geslaen dat wy hooren, en noch niet op en hout, u voorseecker het verstant verbijstert heeft gemaeckt. Al dat kan wel waer zijn, antwoorde Sancho, dat is 'er van dat 'er niet meer van te seggen valt, want daer men in het getal dwaelt daer is het sproockjen uyt. Al wel al wel antwoorde Don Quichot, scheyter uyt daer het u goet dunckt, maer ondertusschen laet ons eens sien, of Ronzinant oock voeten krijght. Hy daer op gaf hem op nieuw de spooren, en Ronzinant begost op nieuw te springen, want Sancho had hem soo wel-versocht, dat 'er geen sorgh was van los komen. Ondertusschen, of het de

kou van de nacht deed', of dat Sancho eenige doordringende ſpijs gegeten had, of dat het toch een natuerlijcke beweging was, de noot quam den armen hals aen, om te gaen, daer hy niemant ſenden koſt, maer ſoodanigh was de vrees die hy gevoelde, dat hy geen hayr breedt van ſijn Meeſter dorſt af wijcken. Maer ondertuſſchen dat werck achter te laten, was hem ſoo onmooghlijck als het ander. Ondertuſſchen verſtoute hy hem ſoo veer dat hy de rechter handt van de Sael af nam, en daer mê de broeck los maeckte, en alſoo de ſelve maer aen een veeter vaſt hing, viel ſe terſtondt neer, en daer mê Sancho het hemt opgelicht, den aers in de wint geſet, en voort laet ſe mê gaen. Maer eer het daer toe quam was hy noch al in benauwtheydt, dat het niet ſou willen lucken ſonder eenigh gedruys te maecken, waerom hy ſijn tanden op malkander ſette, en ſijn ſchouders te ſamen trock, om het ſoo ſacht te klaren dat het ſijn Meeſter niet hooren mocht, maer evenwel gaf het ſoo een kleyn barſtje, heel anders als het geluyt dat ſe tot noch toe gehoort hadden. Wat is dat Sancho? Vraeght de Don Quichot; dat weet ick niet, ſey den ander, het moet al weer wat nieuws zijn, want deſe avontueren hebben vreemde toevallen. Hy nam de ſelve vryheyt andermael, en dat geluckte hem ſoo wel als de andere keer, in voegen hy ſich voor die reys vry van dien laſt bevont. Maer dewijl Don Quichot de reuck ſoo wacker had als een Brack, en dat Sancho ſoo dicht by was, dat gelijck als door een *linea recta perpendiculaer*, de dampen op vlogen, had hy daer haeſt de ſnof van in den neus
mae

maer hy terſtont de ſelve met bey ſijn vingers toe nijpende, ſey tot Sancho met een holle ſtem, my dunckt Sancho, dat u vrees heel groot moet zijn. Dat is wel waer, antwoorde den ander, maer waerom ſiet ghy dat nu meer als anders? Vraeghde hy voort. Om dat ick het nu meer ruyck als anders antwoorde Don Quichot, maer het is wat anders als Muſcus of Amber. Dat kan wel waer zijn antwoorde Sancho, maer het is mijn ſchult niet, maer die van mijn Heer, die my in deſe ongelegentheydt ſtelt. Treet een tree dry of vier van hier, mijn vrint, vervolghde Don Quichot noch met den neus toe genepen, en van nu voortaen draeght een weynigh meer reſpect tot u ſelf, en hem die ghy dient, want na my dunckt, de gemeenſaemheydt die ick u vergun, ſou my wel in verachting brengen. Ick wilder wel op ſweeren ſey Sancho, dat u Genade dencken ſou dat ick yets gedaen ſou hebben dat onbehoorlijck was. Het kan altoos niet veel byſonders geweeſt hebben, antwoorde Don Quichot, met deſe en diergelijcke redenen meer, tuſſchen Heer en Schiltknaep, ginck den nacht vaſt deur, en Sancho ſiende dat den dagh vaſt aen brack, maeckte hy de voeten van Ronzinant ſtillekens los, en bont ſich den broeck vaſt. Als Ronzinant voelde dat hy vry was (al hoe wel hy van ſelf niet ſeer voortvarende noch wildt was) ſcheen het of hy 'er gevoelen van had, en maeckt terſtont eenige kleyne dry-ſprongẽ, want veel carbetten te maken was ſijn natuer niet, behoudens ſijn goede gratie. Siende vorders Don Quichot dat Ronzinant bewegen kreegh, nam hy het ſelve voor een

goet teecken, en geloofde voor vast, dat hy den man was, die dese avontuer most ten eynde brengen. Ondertusschen wiert het schoon dagh, in voegen men alles nu bequamelijck onderscheyden kost, en alsdoe sagh Don Quichot dat hy tusschen eenigh geboomte was, dat Castanie boomen waren, die een seer donckere schaduw maecken. Maer behalven dat hoorde hy oock dat het ruyschen en het kloppen niet op en hielt, in voegen hy niet en wist wat dat zijn mocht. En derhalven sonder sich selven langer op te houden, liet hy Ronzinant de spooren voelen, en begost op nieuw sijn afscheyt van Sancho te nemen, belastende hem vorder, andermael, dat hy daer dry dagen sou blijven wachten, sonder meer, en indien hy ten eynde van dien bestemden tijdt niet weder quam, dat hy vry mocht gelooven dat het met hem gedaen was, en belaste hem dan vorder, sijn voorgeseyde bootschap aen sijn Dulcinea te doen, en dat hy, wat aengaet de betaling van sijn dienst, niet sou bekommert zijn, alsoo hy al van te vooren sijn testament gemaeckt, en te huys gelaten had, eer hy van huys vertrocken was, daer hy alles in vinden sou, wat sijn verdiende loon mocht aen gaen, volgens de tijdt van sijn dienst. Maer in tegendeel, dat, indien hem den hemel van dat gevaer verloste, en hy gesont bleef, mocht hy het beloofde Eylandt voor een seeckere en ongetwijffelde saeck houden. Hier op begost Sancho op nieuw te huylen, hoorende wederom de droeve redenen van sijn Heer, en besloot voor vast hem niet te laten, maer by te blijven tot het laetste toe. Uyt dese tranen, en uyt

dit

dit voornemen van Sancho, maeckte de schrijver van dese history een besluyt, dat Sancho een vroome ziel, en een goet out Christen was. 't Welck oock sijn Heer Don Quichot eenige beweging maeckte, hoe wel hy het selve verberghde, en by leven geen teecken van kleynmoedigheydt wilde toonen, maer vervolghde sijn wegh, daer henen, daer hem docht dat het getier van daen quam. Sancho volghde hem te voet na, leydende (gelijck de manier is) sijn Ezel met den toom, dat een geduerigh gesel van al sijn geluck en ongeluck was. Na dat se nu een goet stuck weeghs, tusschen dese Castanie boomen hadden gereyst, quamen sy in een beemde, leggende aen de voet van een hoogh geberghte, daer het water van af quam geloopen, aen de voet van de rots stont een oude huysing, waer van daen hy vermerckte dat dese slagen en dit geklop quam, dat noch evenwel niet op en hielt. Ronzinant ontsette sich een weynigh op het gerucht so van het water, als van het kloppen, en Don Quichot hem te vreden gestelt hebbende, naerderde vast te met het selve huys, bevelende sich selven van gantscher harten, aen sijn beminde Dulcinea; biddende, dat se hem in dit gevaer wilde haer gunstige hulp bewijsen. En in passant beval hy sich oock aen Godt, dat de selve geliefde om hem te dencken. Sancho evenwel, wilde niet een voet breet van hem gaen, die vast met hondert oogen toe sagh, om te sien wat het was, dat hem in sulck een schrick gehouden had. Omtrent noch hondert treden mochten se voort gaen, wanneer se klaer en bescheydelijck de geheele gelegentheyt

van de ſaeck beſpeurden. En dit was lieve Leſer, om u mede niet te lang op te houden, een Volmeulen die met water om ginck,die met verſcheyde ſtampers dit geklop en gedruys maeckten. Als dit Don Quichot aen ſagh,bleef hy ſtom ſtaen. Sancho ſagh hem aen, en bevont hem ſtaen met het hooft op de borſt. Hy ſagh Sancho weder aen, die in ſulcken poſtuer ſtont, als of hy meende in lacchen uyt te barſtē, gelijck hy deed; weſhalven ſijn ſwaermoedigheydt oock ſoo veel op hem niet en vermocht, of hy moſt Sancho geſelſchap houden. Sancho daer over vryheyt nemende begoſt des te meer te ſchateren,in voegen dat hy ſijn handen in ſijn ſy moſt ſetten ſo ſeer deed' hem het ingewant. Vier malen was ſijnen lagh al over, en telckens begoſt hy weer op nieuws, in voegen Don Quichot begoſt gram te worden, voornamentlijck als hy hem als in beſpotting, door een Retoriſche Mimeſis, hoorde ſeggen,gy moet weten Sancho mijn Soon, dat ick gebooren ben, om gevaer uyt te ſtaen, om de goude eeuw weder te vernieuwen, na my wachten al deſe prijckelcuſe avontueren, en ſoo verhaelde hy al het geene ſijn Meeſter hem geſeyt had, als hy eerſt het klappen gehoort had. Eyndelijck Don Quichot ſiende dat Sancho den ſpot met hem ſtack, wiert ſoo toornigh dat hy ſijn Lancie op heffende, Sancho daer ſoo een paer ſlagen mē gaf, dat ſoo ſe hem ſoo wel op het hooft als op de ſchouder geraeckt hadden, Sancho miſſchien geen Meeſter ſou van doen gehadt hebben. Sancho ſiende dat ſijn jock in ſulck ernſt veranderde, en vreeſende dat ſijn Heer voort mocht gaen,

seyd' hem met groote ootmoedigheydt, mijn Heer stelt u te vreen, want soo waer als ick leef ick gecker maer mê. Geckt ghyder mê, ick niet antwoorde Don Quichot. Maer komt hier spotter als ghy zijt, dunckt u dat indien dit soo wel eenige gevaerlijcke avontuer, als een Meulen was geweest, dat ick mijn moedt niet genoegh getoont heb, om de selve ten eynde te brengen, of ben ick gehouden, zijnde een Ridder als ick ben, te kennen en te onderscheyden, wat kloppen van stampers, of wat anders is, en te meer daer ick se van mijn leven niet meer gesien heb, en ghy wel, als een Boer en een leur als ghy zijt. Maer maeckt ghy eens dat dese stampers in soo veel Reusen veranderen, en dat se een voor een tegen my aen komen, of al gelijck, en siet dan of ick 'er geen raet mê en weet. Niet meer mijn Heer niet meer antwoorde Sancho, vergeeft het my, ick beken, dat ick een weynigh te breet gegaen heb, maer seght my evenwel, nademael wy weder in vrede zijn, op u Ridderschap, en soo moet u den hemel goet geluck geven, of het niet wel een saeck om te lacchen is geweest, dat wy in sulck een groote vrees den geheelen nacht hebben geweest? Ten minsten ick, want ick weet wel dat u Genade self niet en weet wat vrees of verschricken is? Ick loochen niet antwoorde Don Quichot, of dese saeck is belacchens waerdigh, evenwel behoeftmen se niet te verhalen, want een yeder heeft juyst het verstant soo niet om alles sijn eysch te geven. Ten minsten mijn Heer, ghy wist my meer als mijn eysch te geven met de Lancie, al hoe wel ghy de schouwer voor

het hooft quaemt te raecken, Godt danck dat de ſcha niet grooter is, en ſoo veel is 'er van dat gelijck het ſpreeckwoort ſeyt, die u ſchreyen doet, doet u goet. Maer dewijl de groote Heeren gemeenlijck na een quaet woort een voet in 't gat aen haer jongers geven, ſoo weet ik evenwel niet wat 'er na ſtokſlagen volgt, 'ten waer dat de doolende Ridders voor een gewoonte haddẽ, Eylandẽ, of Koninkrijken aen het vaſte lant daer na te latẽ volgen. Het koſt ſoo gevallen, dat al het geen gy ſeght noch wel waerachtigh wiert, antwoorde Don Quichot, voor de reſt vergeeft my dat gepaſſeert is, alſoo de eerſte bewegingen van de toorn en gramſchap niet in onſe handen of vermogen zijn. Maer zijt evenwel voortaen voorſichtiger als dus opentlijck den ſpot met my te drijven, want van ſoo veel boecken als ick geleſen heb, heb ick noyt bevonden, dat eenigh Schiltknaep ſoo veel met ſijn Heer geſproocken heeft, als ghy met de uwe. En in der daet ick hou het voor een groote misſlagh ſoo van my als van uw, van uw dat ghy my ſoo weynigh acht, en van my, dat ick my niet meerder doe achten. Wy weten hoe Gandalin, Schiltknaep van Amadis ſelf, zedert hy al het Graeffchap had, van het vaſte Eylandt, noyt evenwel ſijn Heer heeft aen geſproocken, als met de hoet in de hant, het hooft en het lichaem gebooghen, op ſijn Turcks. Vorders wat ſullen wy ſeggen van Gaſabal Schiltknaep van Don Galaor, die ſoo ſtil was, datmen om ſijn ſtilſwijgentheydt te bewijſen, alleenigh ſijn naem eenmael noemt, in al die groote en waerachtige hiſtorie. Waer uyt ghy Sancho hebt te verſtaen,

datmen

datmen moet onderscheydt maecken tusschen Meester en knecht, Heer en dienaer, Ridder en Schiltknaep. In voegen wy van nu voortaen malkander met een weynigh meer ontsagh sullen hebben te bejegenen, sonder oorsaeck van misnoegen te geven, want hoe 't sy of niet, sulcks kan u in het minste geen voordeel toe brengen. De belooningen en weldaden die ick u belooft heb, sullen te sijner tijdt wel komen, en indien se niet komē, u loon evenwel sult gy niet verliesen, gelijk ik u gesegt heb. Alles is heel wel antwoorde Sanco dat uGenade gesegt heeft, maer dat wilde ik wel weten, dat, indien by geval de tijt vande beloofde gunsten niet quam, en datmen ter noot sou moeten, wil ick seggen, sijn toevlucht tot dit loon nemen, hoe veel een Schiltknaep van eenigh Ridder in dien tijdt sou konnen en mogen winnen, en of men de reeckening maeckt by maent of by den dagh? Ick geloof niet antwoorde Don Quichot dat oyt soodanige Schiltknapen hebben om gelt-loon gedient, maer wel op hoop van andere belooning. En dat ick u het selve in mijn testament (dat ick te huys gelaten heb) versseeckert heb, is daerom geweest, om dat ick niet en wist, wat my sou mogen overkomen, noch wat mijn Ridderschap in dese verdorven tijden sou mogen op doen, en ick geensints begeer mijn siel met soo weynigh te belasten. Want dat wil ick Sancho dat ghy weet, dat 'er geen soo gevaerlijcken staet is, als die van de Ridderschap. Dat is wel waer antwoorde Sancho, want alleen het gedruys van ick weet niet wat, is machtigh om de moedt van sulck een dapper Ridder, als u Gena-

den is, onder de voet te werpen. Maer weest vry verseeckert, dat ick van nu af aen mijn mont niet sal open doen om my met saecken te bemoeyen, 't en waer alleen om u Genade te prijsen, als zijnde mijn natuerlijke Heer en Meester. Op sulck een wijse moetmen in de werelt leven, antwoorde Don Quichot, want na de Ouders komt de Heeren en Meesters de naeste eer toe, hoe de selve oock zijn.

Het XXI. Hooft-stuck.

In het welcke gehandelt wort van de voortreffelijcke avontuer, ontrent het winnen van de Helmet van Manbrun, beneffens andere wonderlicke dingen meer.

ONdertusschen begost het een weynigh te regenen, waer over Sancho van gevoelen was, dat men in de Meulen sou gaen schuylen, maer de voorgaende spotterny had aen Don Quichot sulck een geweldigen indruck gegeven, dat hy in geender manieren daer toe wilde verstaen. Waer over op slaende aen de rechter handt, namen se een heel anderen wegh als des daeghs te voren. Van daer kreegh Don Quichot een Man te Paert in het gesicht, hebbende yets op het hooft dat van verre blonck. Nauwelijcks had Don Quichot het selve gesien, of hy keerde sich na Sancho, met dese woorden: My dunckt Sancho dat 'er geen spreeckwoort is, dat geen waerheyt heeft, also se alle getrocken zijn, uyt een waerachtige ondervinding van de mensche-

schelijcke dingen, moeder van alle wetenschappen, en voornamentlijck dese dewelcke seght, het geluck sluyt geen deur, of opent weer een ander. Ick wil dit seggen, dat, gelijck desen nacht ons het selve lot ontdreyde het geene dat wy sochten, de selve ons nu wederom yets anders opent, dat gewisser en seeckerder is. En indien ick het selve niet volvoer, sal gerechtelijck de schult aen my zijn. Dit segh ick daerom, om dat, indien ick my niet en bedriegh, ons hier een tegen komt, die den Helm van Mambruyn op het hooft draeght, waer op ick mijn eet geswooren heb. Mijn Heer gelieft wel te sien wat hy doet (antwoorde Sancho) het best dat 'er af is, is dat ick niet en hoop dat hier de bedriegery van de water-Meulen mede gemengt is. Den drommel moet u niet willen, antwoorde Don Quichot, wat heeft een Helm gemeens met water-Meulens? Ick weet niet veel te seggen (sey Sancho) maer indien ick mocht seggen dat ick wel sou konnen, ick sou wel sulcke redenen by brengen, dat ick sou betoonen dat u Genade bedrogen is in het geen hy seyt. Hoe kan ick bedrogen zijn? bevreesde sot als ghy zijt? Antwoorde Don Quichot, siet ghy dien Ridder niet die ons daer tegen komt, sittende op een grauw Paert, die een goudē Helm op sijn hooft draeght. Het geen ick sie en sien kan, antwoorde Sancho, is niet anders als een mensch die op een Ezel sit gelijck de mijne is, die ick weet niet wat op sijn hooft draeght dat eenigh schijnsel van hem geeft. Dat is den Helm van Mambrun vervolghde Don Quichot, hout ghy u aen een sijde, en laet

my alleen met hem begaen, ghy ſult ſien hoe ick ſonder een woort te ſpreecken, om tijdt te winnen, deſe avontuer ten eynde brengen, en dien Helm, daer ick ſoo na verlangt heb, mijn eygen maecken ſal. Ick ſal my wel aen een kant houden (antwoorde Sancho) maer den hemel geeft dat ghy hier geen Meulens weder vint. Ick ſegh u wederom berechte Don Quichot wederom, dat hier geen water-Meulens mê gemengt en zijn, en by dit en dat, ſpreeckt daer niet meer van of &c. Sancho ſweegh kort ſtil, vreeſende dat ſijn Heer yets ſou mogen aen vangen. De ſaeck nu van deſen Helm, deſen Ridder en dit Paert, was nu ſoo gelegen, dat hier omtrent twee Dorpen waren, waer van het eene ſoo kleen was, dat het geen Barbier voeden mocht, te meer alſoo het ander dicht by gelegen was, waer over den Barbier die in het eene woonde, bey de Dorpen bediende. Het was dan ſoodanigh gelegen, dat in het eene Dorp een ſiecken gelaten, en noch een ander geſchooren moſt zijn, waer over den Meeſter een becken met hem bracht, en wanneer gelijck geſeght is, den regen op quam, vont den Barbier goet, om ſijn hoet (die noch miſſchien nieuw was) niet te laten bederven, het becken op ſijn hooft te ſetten. En alſoo het ſelve ſchoon geſcheurt was, gaf het van verren een ſchoonen glants. Hy quam op een grauwen Ezel gelijck Sancho had geſeyt, en dit was van den Ridder en ſijn appelgrauwen Ros, en gouden Helmet, alſoo het Don Quichot niet ſwaer viel alles wat hy ſagh na ſijn fantaſijen te keeren en te drayen. Deſe dan, als den ander hem wat naerder quam,

ſon-

ſonder veel woorden den hals te breecken, ſtack ſijn Paert met ſpooren, en velde ſijn Lancie, van meening zijnde, deſen armen hals door en door te loopen. Maer als hy nu nader gekomen was, in voegen hy gehoort koſt worden, riep hy evenwel hem toe, ſonder nochtans ſijn loop op te houden: Verweert u ghy ſnoode Creatuer als ghy zijt, of geeft my gewilligh het geen my ſoo gerechtelijck toe komt. Den Barbier die ſonder gedachtenis daer van te hebben, dit wanſchepſel ſoo op hem aen ſagh komen, vant geen andere middel om de ſteeck van de Lancie te ontgaen, als ſich glat van boven neer van ſijn Ezel te laten vallen, en ter nauwer noot was hy om laegh, of hy vloogh op als een Hert, en begoſt ſijn beſt over de vlackte te loopen, dat het ſcheen dat hy vleugels aen de voeten had, latende het becken op de aerde leggen, daer ſich Don Quichot mede te vreden hielt, ſweerende dat den Heyden wijſſelijck gedaen had, doende gelijck den bever, die ſiende ſich vervolght van de jagers, ſijn eygen ballen af bijt, als wel wetende dat hy daerom vervolght wordt. Hy belaſte vorders Sancho den Helm op te rapen, die de ſelve in de handen krijgende, terſtont het oordeel velde, en ſey het becken by mijn manlijckheydt is ſeer goet, en is ſoo wel een ſtuck van achten waert als een duyt. En gevende het ſelve aen ſijn Heer, ſette het die terſtont op ſijn hooft, maer als hy het lang om en weerom gedraeyt had, en geen opſlag daer aen en vont, ſeyd' hy, in der waerheydt dien Heyden, na wien deſen Helm gemaeckt is, moet een bijſter grooten kop gehadt hebben, en het ſlimſt van al-

len is, dat'er de helft af is. Als Sancho hoorde dat hyder een Helm van maeckte, kost hy sich niet onthouden te lacchen, maer wederom gedenckende de dreygementen van sijn Heer, hielt evenwel den mont kort toe. Waerom lacht ghy Sancho? Vraeghde Don Quichot evenwel, ick lach om het groote hooft dat den Heyden moet gehadt hebben, antwoorde den goeden Sancho, die desen Helmet heeft toe behoort, die andersints soo wel een Barbiers becken gelijckt als een ey een ey. Wil ick u seggen Sancho, antwoorde Don Quichot, wat myder van dunckt, dat is dat desen Helm, door eenigen toeval, moet gekomen zijn in handen van yemant die geen kennis heeft van sijn deughden en eygenschappen, die daerom siende dat de selve van louter gout was, de helft daer van genomen heeft, maeckende de rest gelijck een becken, om niet bekent te worden. Maer daer is my seer weynigh aen gelegen, want aen de eerste plaets daer ick by komen sal, sal ick se wel haest weder in sijn eerste stant helpen, in voegen in de geheele werelt geen sal gevonden worden, dieder op de helft by te pas sal komen, al had se Vulcaen self voor Mars gemaeckt. Ondertusschen sal ick se dragen soo als ick kan, ten minsten sal ik'er de steenē wel mê afschutten. Dat kan wel geschieden, sey Sancho, als se maer met geen slingers geworpen worden, gelijk in de strijt van de twee heyrlegers, als ser twee of dry tanden van u Genade in de loop bleven, en het vlesken met dien gesegenden balsem gebroocken wiert, die my soo qualijck bequam. Dat verlies is soo groot niet antwoorde Don Quichot,

want ick weet het Recept van buyten. Ick oock wel vervolghde Sancho, maer al maeckte ick se duysentmael, sal ick 'er evenwel de proef niet van nemen, of ick most mijn leven moe zijn. Behalven dat hoop ik my in geē ongelegentheyt te stellen, om se van doen te hebben, want ik hoop my met al mijn seven vijf sinnen te wachten van gewont te worden, of yemandt een hayr van sijn hooft aen te raecken. Aengaende van weer gesolt te worden, daer kan ick niet veel van seggen, alsoo men sulcke toevallen niet weten kan, en soo se my gebeuren, kan ick niet anders doen, als de schouders op trecken en patienty nemen, de oogen dicht toe doen, den adem in houden, en soo te rijsen of te dalen, na dat se willen. Ghy bent een quaet Christen Sancho, vervolghde daer op Don Quichot, dat ghy het ongelijck dat u eenmael aengedaen is, nimmermeer vergeet, maer weet dat het een bewijs is van een edel gemoedt, sulcke vodderijen niet te achtē. Wat been is 'er lam van geworden? wat arm hebt ghy gebroken? waer hebt ghy u hooft gequetst? dat ghy dit noch soo lang in u gedachten hout, want als men het wel doorsiet was het niet als boertery en tijt verdrijf, en weest voorseecker indien ick het soo niet genomen had, ick hadder al lang achter heer geweest, en u schade geweldiger en met meer schade gewroocken, als eertijts de Griecken het ontschaecken van Helena deden. Dewelcke indien sy in dese tijdt leefde, of mijn Dulcinea in de hare, mocht sich wel verseeckeren, noyt sulck een roem te verkrijgen, en op dese woorde gaf Don Quichot eē sucht die het

hart

hart raeckte. Wel dan (sey Sancho) laet het dan in boertery heen gaen, nademael de wraeck in ernst niet geschieden kan, ondertusschen weet ick wel of het ernst was of niet, en dat daer boven dat het my noyt vergeten sal, alsoo my de pijn van mijn schouders noyt verlaten sal. Maer latende dit varen, soo bid ick u Genade my te seggen, wat men met dit grauw Paert doen sal, dat soo wel een Ezel gelijckt, van dien ellendigen malbruno, die u Genade afgeworpen heeft, die soo haest als hy de voet op de gront had, gestrecks hals het hasepat op geloopen is, latende ons den Ezel, het Paert wil ick seggen te buyt, en ick sweer dat het de kost wel waerdigh was. Het is noyt mijn gewoonte antwoorde Don Quichot, een overwonnen te plonderen, oock is het geen gebruyck onder de Ridders, yemandt sijn Paert te nemen, en te voet te laten, 't en waer dat den overwinnaer het sijne in het gevecht gelaten had, als dan is het een heel andere saeck. In voegen Sancho laet ghy dit Paert of desen Ezel, voor het geen dat het is, want soo haest als sijn Meester ons sal sien de voet lichten, sal hyder wel haest na komen talen. Andersints my dunckt (antwoorde Sancho) dat ick 'er wel sin in hebben, of ten minsten wel een ruyltje met mijn Grauwtje leggen sou; en in der waerheydt de wetten van de Ridderschap luysteren wel nauw, alsoo se niet toe, en laten den eenen Ezel voor den ander te nemen, soumen dan oock den toestel niet mogen nemen? Vroegh hy voort, daer sou ick niet op weten te antwoorden, sey Don Quichot, en ter oorsaeck van de twijffeling, tot 'er
tijdt

tijdt toe datmen beter onderricht is, mooght ghy ſe verruylen, indien ghy ſe ſoo noodigh van doen hebt. Soo noodigh (ſey Sancho) al was het voor mijn eygen perſoon, ick ſouder niet meer om verlegen zijn, en daer mede ſonder meer verlofs te verwachten, ſpeelde ruyle buyt, en pronckte ſijn Grauwtje ſoo op, dat het tot in den darden en vierden graet verbeterde. Dit gedaen zijnde, ſloegen ſe een weynigh van den wegh af, en droncken eens van het nevenloopende water, ſonder dat ſe eens de water-Meulens wilden aenſien, ſoo groot was den haet die ſe het ſelve toe droegen, daer mê een yeder te Paert, en ſonder een ſeeckeren wegh te nemen (alſoo ſulcks de gewoonte van de doolende Ridders is) volghden alleen daer haer Ronzinant geleyde, en mijn Heer den Ezel geliefde te volgen, die anders geen leytſtar als Ronzinant, ſijn getrouwe macker van doen had. Sy quamen evenwel weder op den rijwegh, en vervolghden de ſelve, ſonder te weten waer ſy heen reden. Zijnde dus op wegh, ſey Sancho tegen ſijn Heer: Sou u Genade my wel een weynigh vryheydt gelieven te geven, om, niet tegenſtaende het ſtreng gebodt en order van ſtilſwijgentheyt; een woort te mogen ſpreken? Ick heb vier dingen in het hooft, en noch een die ick juyſt op het tipje van mijn tong heb. Segh op antwoorde Don Quichot, maer maeckt het ſoo kort als u mooghlijck is, want al wat te lang is valt verdrietelijck. Ick ſegh dan vervolghde Sancho, dat ick nu eenige dagen herwaerts by mijn ſelven, wil ick ſeggen heb over geleght, hoe weynigh dátmen tot noch toe met het ſoecken

van al dese avontueren heeft opgedaen, wil ick seggen soo. Oock verwondert my dat u Genade juyst sijn wegh, door dese eensame plaetsen en wildernissen neemt, in dewelcke wil ick seggen, al deed' hy al de grootste en wonderlijckste dingen van de werelt, souden se wil ick seggen, evenwel onbekent blijven, en u Genade berooft van de vruchten die daer van te wachten zijn. Waerom, wil ick seggen dunckt my (behoudens onder directie) dat wy beter souden doen, ons in dienst van den een of den ander Keyser te begeven, of eenigh ander machtigh Vorst, die in Oorlogh wil ick seggen is, en onder dewelcke u Genade alderbest sijn dapperheydt wijsheydt en verstant sou konnen toonen. 't Welck desen Heer siende, sou mogen sijn belooning aen ons verdeelen, een yeder wil ick seggen soo, na sijn verdiensten. En boven dat soumen se daer oock wel vinden, die u heerlijcke daden, met een eeuwige memory vereeren sou. Van de mijnen wil ick niet eens spreken, alsoo ick wel weet dat se buyten de tredt van Schiltknaep niet gaen. Al hoe wel ick mede wel weet te seggen dat soo men somwijlen in diergelijcke, wil ick seggen, de daden van de Schiltknapen mê wel verhaelt, de mijne niet vergeten sullen werden. Ghy seght seer wel Sancho, antwoorde Don Quichot, maer eer dien tijdt aen komt, sal het eerst noodigh zijn, een wijl door de werelt te wandelen, om te toonen wie men is, en een proef te doen, soeckende avontueren, om alsoo een groote naem en roem te verkrijgen, waer door het dan gebeurt, dat, na datmen soo veel naems verkregen heeft men over al beter gesien

is;

is; ja ſoodanigh datmen ter nauwer noot den neus in de ſtadt ſteeckt, daer het Hof van den een of den anderen Monarch is, of terſtont weet yeder een te ſeggen, loopende by duyſenden om ſijn lijf, dat is den Ridder van de Son, of van het Serpent, of van dit of dat, die den Reus Brocabruno met den grooten Vorck, in een gevecht om het leven gebracht heeft, die den grooten Mameluck van Perſien van ſijn betoovering verloſt heeft, daer hy negen hondert jaren in geweeſt is. In voegen ſijn daden van handt tot handt, van tong tot tong vliegen, tot dat ſich eyndelijck den Koninck en Koningin, van het Palleys aen het venſter vertoonen, en kennende dien Ridder aen ſijn Wapenen, of het blaſoen van ſijn Schilt, terſtont belaſten aen al haer Ridders, dat ſe voor den dagh komen, om dien blom van de Ridderſchap, die daer aen komt te ontfangen, waer op ſy alle voor den dagh komen, en ontfangen hem met veel omhelſingen en eerbieding te midden op de trappen, van daer gebracht zijnde daer de Koningin met de Infanta haer dochter ſit, 't welck een van de ſchoonſte en welgemaeckſte Jonckvrouwen der werelt is, dewelcke hem ſoo haeſt niet aenſiende, of een yeder van de ſelve, dunckende ſich meer een Godt als een menſch te ſien, wort terſtont deſe ſchoone met ſijn liefden ontſteecken, als oock de Koningin ſelf, zijnde een yeder ſeer bekommert om deſe brandt voor malkander te heelen. Van daer brengen ſe hem dan, aen een ander gedeelte van het Paleys, daer hem de Wapenen uyt

getroc-

getrocken worden, en een kostelijcken scharlaecken mantel omgehangen, en was hy schoon in de Wapenen, hy was niet minder, ja meerder in dese Koninckllijcke kleedingen. Den nacht gekomen zijnde, hout hy sijn avontmael met den Koninck, Koningin, en de schoone Princessen, sonder dat het hem eenighsints mooghlijck is, sijn oogen van haer te konnen af trecken, daer sy hem oock niet schuldigh in blijft, doch met groote voorsichtigheydt, alsoo het gelijck ick geseght heb, een seer verstandige Jonckvrouw is. De tafel op genomen zijnde, komt 'er den een of den anderen Dwergh door de poort van de Sael, met een schoone Jonckvrouw, geleyt door twee Reusen, hebbende by haer een seeckere wonderlijcke avontuer, gemaeckt door een oude en wijsen Toovenaer, en die gene die de selve ten eynde brengt, sal gehouden worden voor den besten Ridder van de geheele werelt. Terstont belast den Koninck al de Ridders van sijn Hof daer de proef af te nemen, maer niemandt vermagh sulcks te doen, als alleen desen nieuwen Ridder, tot sijn groote eer en roem, daer de schoone Princesse ten hooghsten over genoeght is, sich achtende geluckigh haer gedachten soo wel geleght te hebben. En het geen dan best te pas komt is dat dien Koninck of Vorst, een swaren Oorlogh heeft, tegens een ander machtigh Koninck, waer over hem den nieuwen Ridder, na dat hy eenige dagen in sijn Hof geweest is, verlof vraeght, om sijn Majesteyt, in dien Oorlogh te mogen gaen dienen. 't Welck hem den Koninck garen toe staet, waer over hem den Ridder
de

de handen kust, en dienvolgenden nacht neemt hy oock heymelijck sijn affcheyt van dese schoone Princesse, en dat door de tralien van een venster, uyt komende op een schoonen Hof, door de welcke hy haer verscheyde andere malen gesproocken heeft, en dat door toedoen van een seeckere Jonckvrouw, daer sich de Princesse veel op vertrouwt. Hy doet niet als suchten, de Princesse valt, ick weet niet hoe menighmael van haer selven, doch komt door hulp van de selve Jonckvrouw, die wat kout water brengt, weer te recht, niet sonder groote benauwtheydt, alsoo den morgen stont alreets begint aen te breken. Eyndelijck de schoone weder by haer selven komende, reyckt hem haer snee witte handen toe, de welcke hy duysent en duysentmael kust, en met sijn tranen bedouwt. En alsoo blijft tusschen haer beyden gearresteert, op wat wijse sy malkander al hun wedervaren sullen konnen laten weten, biddende hem vorder dese schoone, dat hy soo veel sorgh als mooghlijck is, voor sich selven wil dragen, en soo haest weder komen als wesen kan, 't welck hy haer met eede belooft, en daer op vangt hy wederom aen haer handen te kussen, en scheyt van haer af, met sulck een droefheydt dat het schijnt dat hy den geest geven wil. Terstont begeeft hy sich na sijn kamer, werpt sich op sijn bedde, sonder dat hy een oogh kan toe doen. Des morgens staet hy op, gaet na den Koninck Koningin toe, en hebbende sijn afscheyt van de selve genomen, en willende van gelijcken aen de Infanta doen, komt men seggen dat sy niet wel te pas is, alsoo dat sy tegenwoor-

digh geen versoeck hebben magh. Terstont oordeelt den Ridder dat het is door de droefheyt van sijn vertreck, waer over hem het hart beswijckt, en weynigh scheelt het, of hy sou sijn liefde hebben doen blijcken. De Jonckvrouw die de middelaerse is, siet al dit werck aen, en laet niet het selve haer Me-vronw te bootschappen, die het selve met tranen ontfangt, en haer vorder seght, dat het een van haer grootste quellingen is, niet te weten wie haren Ridder is, of van Koninckllijck geslacht of niet, daer haer de ges eyde Jonckvrouw van verseeckert, alsoo anders sulcke gaven in hem niet souden konnen zijn. Hier mede stelt sy sich eenighsints te vreden, en pooght haer weder wat te vervrolijcken, om aen haer Heer Vader, en Vrouw Moeder, geen argh waen te geven. En na den tijdt van twee dagen, vertoont haer weder uyt haer kamer, terwijl vast den Ridder henen gaet, daer hy den vyandt van den Koninck verwint, veel Steden verovert, veel slagen wint, en soo eyndelijck rijck van roem weder ten Hoof keert, daer hy sijn schoone vint, den welcken hy tot vergoeding van sijn treffelijcke diensten ten houwelijck versoeckt. Maer den Koninck weygert hem dit, om dat hy sijn geslacht niet en weet. Evenwel niet tegenstaende dat, of door ontschaecken, of andersints, sy wordt sijne en blijft de sijne, en den Vader hout sich noch daer in voor geluckigh, alsoo hy heeft komen te weten, dat een sulcken Ridder, is een dapper Koninck, van ick en weet wat Koninckrijck, alsoo ick niet en weet of men de

selve

selve in de kaert vint, de Vader komt te sterven, de Dochter is erfgenaem, en met twee woorden geseyt, den Ridder is Koninck en blijft Koning, en dat van sulck een machtigh Koninckrijck. En hier is het eyndelijck dat het te pas komt, sijn Schiltknechten eenmael goet te doen, als oock aen al de anderen die hem tot sulck een staet geholpen hebben. De Schiltknaep krijght een Iuffer van de Princes ten houwelijck, 't welck sonder twijffel die is geweest, die de saecken tusschen den Ridder, en de Princes bemiddelt heeft, 't welck de Dochter is van een voornaem Hartogh. Al dat gaet treffelijck wel, antwoorde Sancho, en ick hoop tot besluyt van de saeck, dat 'et u Genade op de selve wijs lucken sal, onder den naem van Ridder van de figuer. Twijffelt niet Sancho, antwoorde Don Quichot, want dese trappen sijn 't, waer langs al die oude Ridders tot de hooghste waerdigheyt geklommen zijn, van Koningen en Keysers te worden. Alleenigh staet ons maer te ondersoecken wat Koninck onder de Christenen, of Heydenen Oorlogh voert, en een schoone Dochter heeft, en te wachten tot dat ick genoeghsaem door de werelt vermaert sal zijn. Maer om te konnen bewijsen dat ick van Koninck-lijck geslacht, of ten minsten bloedtverwant van eenigh Keyser ben, sou ick evenwel swarigheydt vinden. Want den Koninck sal my anderfints sijn Dochter niet ten houwelijck willen geven, hoe sulcks oock mijn treffelijcke daden mochten komen te verdienen, in voegen ick door het selve gebreck,
vrees

vrees te verliesen, het geen ick door mijn stercke arm sal komen te winnen. Wel is waer dat ick een goet Edelman, van macht, middelen en inkomen ben, en oock sou het wel konnen zijn dat dien Wijsen die mijn history schrijven sal, mijn geslacht soodanigh sal stellen, dat hy my vijfde of seste na-Neef sal noemen van de Koninck. Want Sancho dit moet ghy weten, dat 'er twee manieren van geslachten en afkomsten, in de werelt zijn, het eerste dat van groote Vorsten en Monarchen afkomt, 't welck met 'er tijdt komt tot niet te geraecken, min noch meer gelijck de Pycamiden, andere nemen hun oorspronck van slechte gemeene lieden, en rijsen van trap tot trap, tot dat se eyndelijck in groote Heeren komen te eyndigen. In voegen daer het onderscheyt in is, dat de eene gheweest zijn dat se nu niet en zijn, en de anderen zijn dat se niet geweest zijn. En het magh oock soo met my gelegen zijn, dat mijn begintsels soo heerlijck en treffelijck zijn, dat den Koninck mijn schoonvader, sich met de selve volkomentlijck vergenoeght. En indien niet, sal my evenwel de Infante wel soodanigen liefde toe dragen, dat in spijt van haer Vader sy my begeeren sal, als was ick de Soon van een stilleveger. En haer dan ontschaeckt, en gebracht daer het my goet dunckt, want de tijdt en de doot zijn wel machtigh om de verbittertheydt van den Vader te stillen. Hier komt wel te pas antwoorde Sancho, dat eenige boeven seggen, een gestolen beetje smaeckt wel, dat is dat het beter is met gewelt te nemen, als te eyschen. Ick wil het daer by seggen, dat indien den Koninck

ninck de schoonvader van u Genade, u sijn Dochter niet gewilligh geven wil, ghy de selve noch door andere middels sult weten te krijgen. Maer daer leyt de swarigheydt, dat terwijl men de vrede maeckt, of den Koninck komt te ster-ven, den armen Schiltknaep ondertusschen met lege handen blijft sitten, 't en waer dat juyst de Iuffrouw die de middelaerster is geweest, met haer Princesse op de loop getegen was, om met haer geluck en ongeluck uyt te staen, tot 'er tijdt dat 'et den hemel anders voorsiet, in voegen den Ridder hem oock dan de selve wel tot een wet-tige huysvrouw kan geven. Wie sou hem dat be-letten vraeghde Don Quichot. Vorders het sy hoe 't sy, wy hebben ons maer aen den Heer te bevelen, vervolghde Sancho, en laten het alles op sijn beloop staen. Onsen Heer wil het geven gelijck als ick het u toe wensch, sey Don Qui-chot, ondertusschen dat hem de Varckens eten, die sich onder den draf vermengt. Voor mijn part, vervolghde Sancho, ick ben een man op mijn dagen, en sou genoegh hebben aen een Graefschap. Over genoegh, berechte daer Don Quichot wederom op, vorders ick Koninck zijn-de sal u lichtelijck edel konnen maecken, sonder dat ghy den edeldom behoeft te koopen, want als ghy voor eerst Graef zijt, een vijgh voor de Ridderschap, en laet se seggen wat sy willen, sy sullen u wel den naem van Heer geven, in spijt van haer tanden. Wacht u voor my, sey Sancho, of ick mijn despect niet sal konnẽ bewaren. Respect wilt gy seggẽ, sey Don Quichot, ja of respect dan, antwoorde Sancho. Ik heb eens dekẽ van eẽ Broe-

derſchap geweeſt, en een yeder ſey dat my dat harnas wel paſte. Wat ſal men dan ſeggen als ick dan eens die Graeflijcken rock aen heb, ſoo verciert met gout en ſilver, ick wed ſy haer oogen ſellen uyt kijcken. Ghy ſult heel wel toonen (ſey Don Quichot) maer ghy ſult u dien baert wat anders moeten laten ſcheeren, met opſtaende knevels, en een ſpits onder, en die wat op houden, anders ſou men ſeggen, dat ghy een Boer waert, en een Boer blijven ſoud. Daer ſal ick wel expres een Barbier toe in huys houden (ſey Sancho) en bedingẽ oock dat hy als een Edelman my na volgen moet. Hoe weet ghy van die dingen te ſpreken Sancho? Vraeghde Don Quichot. Dat ſal ick u ſeggen, antwoorde den ander, eenigen tijdt geleden, was ick eens een maent lank in het Hof, en daer ſagh ick ſoo een kleyn manneken gaen, dat ſe ſeyden dat een groot Heer was. Achter deſe reed noch een ander te Paert. Ick vraeghde waerom dat deſen anderẽ niet nevens hem reed? Maer ſy gaven my tot antwoort, dat het ſijn Edelman was, en dat ſulcks de manier was. Zedert heb ick dat ſoo wel onthouden, dat ick het noyt vergeten ſal. Ghy hebt gelijck antwoordẽ Don Quichot, alſoo kont ghy oock met uwen Barbier doen, want hy hoeft niet altoos te ſcheeren, en het ſou wel konnẽ zijn dat ghy den eerſten Graef waert, die een Barbier achter hem hout te gaen. En in der waerheydt het is een grooter ſaeck yemant ſijn baert te vertouwen, als ſijn Paert te Sadelen. Laet ghy dat van den Barbier op my ſtaen, vervolghde Sancho, en ick vertrou u Genade we toe, het Koninckrijck te verkrijgen, en my het

Graef-

Graefschap te geven. Weest niet eens bekommert antwoorde Don Quichot, en met een sijn oogen opheffende, sagh het geen in het naeste hooft-stuck sal geseght worden.

Het XXII. Hooft-stuck.

De vryheydt die Don Quichot gaf aen veel ellendigen, die tegen haer wil gebracht wierden daer se niet garen waren.

CIde Hamet Benengeli, Autheur van dese deftige, hooghdravende, soete en geimagineerde historу, vertelt, dat Don Quichot (met sijn Schiltknaep Sancho Pançe soodanige redenen, als in het voorgaende hooft-stuck verhandelt zijn, gehadt hebbende) sijn ooge͂ eyndelijck op hief, en sagh langs den selven wegh die sy quamen, omtrent twaelf menschen te voet, al te samen aen een geweldigen keten met den hals vast gebonden, met andere boeyens aen de hande͂. Beneffens desen, waren noch twee manne͂ te Paert, met noch twee anderen te voet. Die te Paert waren, hadden goede Vierroers, en die te voet hadde͂ halve Lancien, en Swaerden. Dat is een keten van Galeyboeven (sey Sancho) soo haest als hy dese sagh, die door des Konincks kracht en gewelt na de Galeyen gebracht worden: Hoe kracht en gewelt? Vraeghde Don Quichot, is het mooghlijck dat den Koning kracht en gewelt kan doen aen yemant? Dat segh ick niet (antwoorde Sancho) maer ick wil daer mede te kennen geven, dat dat volck is, dat ter oorsaeck van haer misdaden tot de Galey gedoemt is. Ondertusschen evenwel

vervolghde Don Quichot, dat volck gaet daer henen tegen haer wil, en danck? Dat is seecker genoegh, antwoorde Sancho. In dit dan vervolghde Don Quichot, bestaet het werck van mijn schuldige plicht, te helpen die kracht en gewelt lijden, en de ellendigen onderstant te doen. Maer weet mijn Heer antwoorde Sancho, dat het gerecht, 't welck de Koninck presenteert, geen gewelt doet, maer alleen dese lieden straft om haer misdaden. Ondertusschen quam desen trop Galeyboeven by der hant, waer over eyndelijck Don Quichot seer beleefdelijck van de leyders versocht, dat se hem wilden laten hooren de oorsaeck (of oorsaecken) waerom dit volk op dese wijse geleyt wiert. Een van die te Paert saten, gaf tot antwoort dat het Galeyboeven waren, diemen uyt last van sijn Majesteyt, na de Galeyen bracht, en dat hy niet meer te seggen had, noch een ander meer te weten. Evenwel antwoorde Don Quichot, sou ick van een yeder wel willen weten, de oorsaeck, waerom hy gevangen, en verwesen is. Hy voeghde hier sulcke en soo veel redenen by, dat den ander die te Paerde reed, tegen hem sey, al hoe wel wy hier haer vonnissen by ons hebben, soo is ons evenwel soo veel tijts niet over, dat wy se lesen konnen. Gelieft self by haer te gaen, en te vragen, waer over dat se gestraft worden, sy sullen het u self wel seggen, want het is een volcxken dat vermaeck neemt om haer fielterijen te vertellen met dese vryigheydt, die Don Quichot self genomen sou hebben, indien se hem niet gegeven was, voeght hy sich aen de keten, en vraeght de eerste, om

welcke

welcke misdaden hy aldus gestraft wiert? Dese antwoorde hem dat hy als een minnaer gestraft wiert. Als minnaer? antwoorde Don Quichot, setmen de minnaers op de Galey, wie weet dan waer ick noch toe kom, 't zijn geen liefden gelijck ghy denckt vervolghde den ander, maer het was de liefde die ick had tot een kleermant, vol schoon lijnwaet, die ick soo vast en geweldigh omhelst had, dat indien my het gerecht daer niet van gescheyden had, ick had se noch niet verlaten. Ick was betrapt man, en sonder veel ondervragens, heb ick een hondert of anderhalf roeyslagen op de lenden gehadt, en soo t'scheep, en hier mê op en wegh. Desen Galeyboef mocht omtrent een gast van 24. jaren out zijn. De selve examen hielt Don Quichot oock met den tweeden, die hem niet een woort antwoorde, alsoo hy heel droevigh en swaergeestigh was. Maer den eersten nam het woort voor den tweeden op, seggende: Dese mijn Heer gaet voor Canary vogel, dat is te seggen voor een musikant. Hoe voor musicant? Vraeghde Don Quichot, setmen de musicanten op de Galey? Vryelijck ja antwoorde den ander, want daer is geen slimmer dinck als singen op het Paert, ick heb nochtans wel hooren seggen, sey Don Quichot dat het gesang het gemoedt verlicht. Maer hier is het heel anders mê gelegen, antwoorde den ander, die hier eens singt, moet al sijn leven huylen. Ick versta niet wat ghy seggen wilt, vervolghde Don Quichot, maer een van de bewaerders seyd' hem dat singen op het paer beduyt, klappen als men gepijnight wort. En desen gast

is op de pijnbanck geweest, daer hy gedwongen is geworde͂, sijn misdade͂ te bekennen, namentlijk dat hy eenige beesten gestolen had, en om dat hy bekent heeft, is hy voor 6. jaren op de Galey gebannen, behalven noch 200. slagen, die hy op de schouders en lende͂ draeght. Hy is de͂ geheele͂ weg seer swaermoedig geweest, dewijl hy van dese andere dieven qualijck gehandelt wort, die hem geweldigh vexere͂, om dat hy van sijn selve͂ geklapt heeft, en geen neen seggen kost. Want seggen se neen is alsoo haest als ja geseyt, en een misdadiger heeft groot recht, dewijl haer doot of haer leven op haer tong leyt, en niet in de getuygenissen of bewijse͂, en my dunct dat se niet ver van den wegh zijn. Ick versta het oock so, antwoorde Don Quichot, de welcke voort gaende tot den darden, vraeghde hem oock het selfde. Dese antwoorde met een wackere aerdigheydt, ick ga voor de tijt van vijf jaren, de Zee vegen, en alleen dat by gebreck van tien Ducaten. Ick souwer van harten garen twintigh om geven, antwoorde Don Quichot, om u van dese moeyten te verlossen. Dat is even soo veel antwoorde den ander, als of men al gelt genoegh had, zijnde in het midden van de Zee, en niet daer voor koopen kost, maer evenwel van honger most sterven. Ick segh het daer by dat indien ick te sijner tijdt die twintigh Ducaten had gehadt (die ghy mijn Heer, my nu aenbiedt) ick souw 'er den intpot van den schrijver me͂ gestopt, en het verstant van mijn Procureur me͂ opgeweckt hebben, in voegen ick nu in de vogelesanck sou zijn, en niet op desen tegenwoordigen tocht. Maer patientie, en daer me͂ wel.

wel. Don Quichot ginck daer mê tot den vierden, dat een man was van een eerlijck aenſien, met een witten baert, die hem tot op de borſt toe hing. Dewelcke hoorende datmen hem de oorſaeck van ſijn gevangenis afvorderde, begoſt te ſchreyen, ſonder een woort te antwoorden. Maer den vijfden die naeſt hem was, diende hem voor Tolck, en ſey; deſen eerlijcken aenſienelijcken man, gaet voor vier jaren op de Galey, hebbende de behoorlijcke vereyſchen uytgeſtaẽ, als prachtigh gekleet, te Paert te rijden. Dat is ſoo veel antwoorde Sancho, als op de kaeck te ſtaen. Juyſt ſoo vervolghde den ander, en de oorſaeck waerom ſy hem deſe ſtraf gegeven hebben, is om dat hy een maeckelaer geweeſt is, of op dat ghy my beter verſtaet, een koppelaer, en daerom verwondert u niet over ſijn ſtemmigheyt en deftigh weſen, al gaet hy met deſe ſtaende kraegh om ſijn hals. In deſe gelegentheyt antwoorde Don Quichot, ſou hy behooren na de Galey te gaen, niet om te roeyen, maer om te commanderen, want dat ambacht van koppelen is ſoo ſlecht niet als men wel denckt, maer een handel van verſtandige luyden, voornamentlijck in een wel geordonneerde gemeente, en het geen niet anders als van luyden van qualiteyt behoort bedient te worden, waerom men oock beter opſicht daer over behoort te hebben, en een yeder die dit by der hant vat, eerſt ſijn wettigh examen te laten uyt ſtaen. En op deſe wijſe ſoumen verſcheyden onheylen voor komen, dewelcke veroorſaeckt worden, door dees en geen, die ſich deſe laſt onderwinden, als ouwe Wijven, Pagies, en Lackeyen, en

fulck gesnor, die als het daer op aen komt, om in tijden van noot een woort te spreecken, staen niet anders dan als of se een lap in den beck hadden. Ondertusschen kan ick niet latē medelijden met dit grijse hayr te hebben, ten insicht van koppelary, als 'er niet anders mê gemengt is, van dranc- ken of diergelijck gespuys in te geven, al hoe wel ick niet geloof, dat 'er eenige kruyden in de werelt zijn, die onse genegentheydt konnen dwingen, gelijck sommige slechte menschen gelooven, want onse sinnelijkheden zijn vry en ongebonden, en konnen door geen kruyden gedwongen worden, gelijck eenige oude kollen, en diergelijcke bedriegers zijn gewoon toe te maecken, met het welcke, als met vergif sy de menschen sot maecken. Dat is soo, antwoorde den ouden Man, en in der waerheydt Heer, dies aengaende ben ick gantschelijck vry, maer het ander kan ick niet loochenen, alsoo ick oordeel daer noyt qualijck aen gedaen te hebben, alsoo mijn grootste genegentheyt is, al de werelt vergenoeght, en in goede vrede te sien. Evenwel heeft my dese goede meening niet geholpen, alsoo ick nu ben gedwongen te gaen, daer ick noyt weder van daen meen te gaen, ten insicht van mijn jaren, en eenige sware quellingen van den steen, die ick over my heb, die my geen uer rust en laten, en daer op begost hy weder op een nieuw te schreyen als te voren, 't welck Sancho tot sulck een deernis bracht, dat hy een halve reael van achten, uyt sijn sack nam, en gaffe den ellendigen ouden bloet. Maer Don Quichot ginck al voort met de rest te vragen, en komende by den volgende, kreegh

kreegh een wackere en geestige antwoort, op dese wijse: Ick, Heer, ben hier toe gekomen, om dat ick een weynigh te vrypostigh gestoeyt heb, met twee van mijn na-Nichten, en met noch twee andere Susters, doch niet de mijne, en dit speelen duerde soo lang, dat 'er een sulcken vreemden vermenging van geslacht uyt ontstont, dat den alderbesten cijfer-Meester daer geen doorkomen in sou konnen vinden. Het wiert my alles klaer genoegh bewesen, ick had geen gunst, noch gelt, en daer mê heb ick het moeten op geven, en ben voor ses jaren gebannen. Het is mijn schult ick beken, maer ick ben noch jonck, en kan noch veel verandering sien. Ondertusschen indien u Genaden Heer Ridders yets heeft, om onse armoede by te staen, onsen Heer sal het u weer geven, wy sullen oock den Heer voor u bidden, dat u leven soo lang en gesont zy, als u goede tegenwoordigheydt verdient. Desen persoon was gekleet gelijck een Student, en een van de wachters sey, dat het een grooten prater, en een goet Latinist was. Na desen volghden een man van een seer goet aensien, van omtrent dertigh jaren ouderdoms, alleen dat hy wat scheel sagh. Hy ginck vry meer belast als yemandt van de anderen, alsoo hy noch boven de eerste een grooten keten aen de beenen had, met sware boeyens aen de handen, daer de tweede keten aen vast was in sulcker voegen dat hy noch met het hooft bucken, noch de handt aen het hooft brengen kost. Don Quichot vraeghde waerom desen mensch soo veel swaerder geketent was als de anderen? Om dat (antwoorde een van de bewaerders)

ders) dese alleen meer quaets gedaen heeft, als al de anderen te samen. Boven dat is het sulk een argen schelm, datmen noch niet genoegh van hem verseeckert is, hoe swaer dat hy oock geboeyt is. Wat heeft hy doch gedaen? Vraeghde Don Quichot, hy mocht soo veel gedaen hebben, men sou wel wat meer met hem aenrechten, als op de Galey te bannē. Hy gater voor 10. jarē, antwoorde de bewaerder, 'twelk so veel is als een civile of borgerlike doot. Men behoeft niet meer te seggē, als alleen dat het die vermaerde Gilles van Passamonte is, die se anders Gillisie van Parapilla noemen. Heer Commissaris, antwoorde den misdadiger, ick bid u laet ons al sachjes gaen, mijn naem is Gilles, en geen Gillisie, en mijn van is Passamonte, en geen Parapilla gelijck ghy seght, en een yeder magh sijn selven besien, dat sou veer best zijn. Ghy hoeft soo spijtigh niet te spreecken diefsack als ghy zijt, of ick sal u haest een anderen toon leeren sey den bewaerder. 't Is seer wel vervolghde den ander, het schijnt den mensch gaet gelijck het Godt belieft, maer de tijdt sal noch komen datmen weten sal, of ick Gilles of Gillisie heet. Ondertusschen Heer Ridder indien ghy ons yets te geven hebt, soo steeckt de hant in de sack, en gaet uws weeghs, sonder meer na eens anders leven te vragen, doch soo ghy het mijne weten wilt, ick ben Gilles van Passamonte, wiens leven beschreven is. Hy seyt de waerheydt, vervolghde den bewaerder, want hy heeft self sijn eygen history geschreven, in voegen daer niet meer aen ontbreeckt, en heeft het voor festigh gulden in de gevangenis te pandt gelaten.

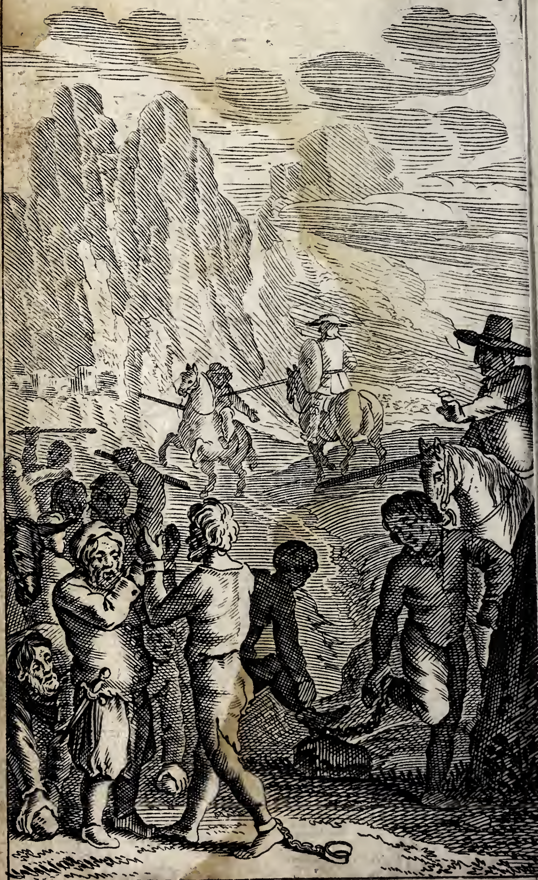
·laten. En evenwel sou ick het niet begeeren
ıijt te zijn, voor twee hondert Ducaten, ant-
ɔorde Gilles. Is het dan soo goet? Vraeghde
on Quichot. Ja soo goet is het antwoorde Gil-
;, dat ick een dreck geef voor Lazarus van Tor-
:s, en al diergelijcke, want al het geen in het
ijne verhandelt wort is klare suyvere waerheyt,
ı die soodanigh, dat 'er geẽ leugens hoe schoon
ıt se oock opgepronckt zijn by halen konnen.
n hoe is den naem van het boeck? Vraeghde
en Ridder, het leven van Gilles van Passamonte,
ıtwoorde den ander. Is het al volkomen ge-
ıen? Vraeghde Don Quichot wederom. Hoe
ɔu het gedaen zijn, berechte Gilles, dewijl mijn
:ven noch niet ten enden is. Het geen daer in
eschreven is, is het verhael van mijn leven, van
:ints been af, tot dese tegenwoordige stont toe,
lat se my voor het laetste op de Galey setten. Soo
ıebt ghyder dan wel meer op geweest, vervolgh-
le Don Quichot. Tot dienst van de Koninck
antwoorde Gilles wederom) heb ick 'er noch
:ens vier jaren op geweest, en weet nu alreets hoe
le beschuyt smaeckt. En het verveelt my niet
eer om daer weer te gaen, alsoo ick daer gele-
gentheydt sal hebben mijn boeck voort op te
naecken, alsooder noch al veel aen ontbreeckt,
:n in de Spaensche Galeyen, is daer tijdt genoegh
:oe, en gelegentheydt, en behalven dat, weet ick
ıet al genoegh van buyten. Ghy schijnt een
gauwaert te zijn, vervolghde Don Quichot. Ick
ɔen een ongeluckigen hals, antwoorde den an-
ler, en het ongeluck volght altoos de goede ver-
tanden na. Het volght de fielen na (wilt ghy
 seggen)

ſeggen) berechte daer den Commiſſaris op. Ick heb eenmael geſeyt antwoorde Gilles, dat ghy ſacht ſout gaen, want deſe Heeren hebben u dit gebiedt niet gegeven, op datmen de arme gevangens als wy zijn, qualijck handelt, u laſt is niet anders als ons te bewaren en te brengen, daer het ſijn Majeſteyt heeft gelieft, de tijden konnen veranderen, en dan elck ſijn beurt. Daerom een yeder hout ſijn mont, en doet wel, en ſpreeckt noch beter, en laet ons voort gaen, want ick ben dit gebruy al moe. Den Commiſſaris lichte ſijn ſtock op, om Gilles daer de lendenen mê te ſmeeren; maer Don Quichot ſtelde ſich tuſſchen beyden, en badt dat hy hem niet mishandelen ſou (alſoo hy hem niet verweeren koſt) en of hem de handen gebonden waren, ſijn tong mocht evenwel vry zijn. En daer mede keerende ſich tot al de Galey boeven, vervolghde in deſe reden; uyt al het geen ick, Heeren en vrienden, uyt u woorden heb konnen verſtaen, is, dat al hoe wel ghylieden bekent over u miſdaden geſtraft te worden, ſoo is het evenwel dat ghyder geen groot vermaeck in ſchept, maer dat het eerder tegen u wil en danck is, dat ghy deſe reys doet; te meer dewijl het gebreck van gelt aen den een, en gebreck van gunſt aen den ander, en de kleenmoedigheydt aen den darden, en eyndelijck het verdraeyde recht van den Rechter, de meeſte oorſaeck van u-lieder verderf zijn, en u belet hebben, een geluckige verloſſing te genieten. Al deſe dingen my voor oogen komen, vermanen my gelijck als van mijn ſchuldigen plicht, ja dwingen my om u-lieden de effecten te doen ſien,

waer-

waerom den hemel my in de werelt gesonden heeft, en waerom ick belijdenis gedaen heb, van de Ridderlijcke orden, en de beloften aengenomen, om de nootdruftigen menschen te helpen, voornamentlijck die door de Grooten verdruckt worden. Maer dewijl het een bysondere voorsichtigheydt is, hoe geen men met goede wil verkrijgen kan, door geen onwil te soecken, soo vraegh ick voor eerst dese bewaerders en den Commissaris, of het haer geliefte sy, u-lieden los te maecken, en te laten in vreden heene gaen, alsooder wel andere sullen te krijgen zijn, die den Koninck, in diergelijcke gelegentheydt konnen dienen. Want my dunckt een vreemde saeck te zijn, slaven van die gene te maecken, die Godt en de Natuer vry geschapen heeft, te meer ghy Heeren, dat dese lieden in het minste tegens u niet hebben misdaen. Derhalven een yeder moet sijn pack dragen, wy hebben een Heer in den hemel, die wel sorge draeght de boosen te straffen, en goeden te vergelden. Oock is het niet behoorlijck dat eerlijcke lieden zijn Beulen van een ander, en dat om het geen sy tegens andere begaen hebben. Ick versoeck dit van u-lieden met dese stilheydt en sachtmoedigheydt, om dat ick indien ghy my hier in gehoorsaemt, eenige reden magh hebben om u-lieden te bedancken, en indien ghy sulcks niet gewilligh en doet, dese Lancie en dit Swaert, met de sterckte van dese mijnen arm, sullen u daer met gewelt toe dwingen. Hoe soet gaet hem dat af? Antwoorde den Commissaris, neen ghy hebt het niet qualijck voor, men sal u de gevangens van den Koninck

los laten, gelijck of wy daer Meester van waren. Gaet ghy uws weeghs goeder Heer, en geeft ghy den Barbier sijn becken weer, dat ghy op het hooft hebt, en soeckt hier geen dry beenen aen de Kat. Ghy zijt de Kat de Rat en den Schelm daer by, antwoorde Don Quichot, en sonder meer te seggen, viel hem toe, eer hy sich vaerdigh kost maecken tot verweeren, en stiet hem met sijn Lancie ter aerden, wel dapper gewont zijnde. En het luckte hem wel dat dit juyst desen met den vierroer was. De andere bewaerders bleven verbaest staen, over desen schielijcken overval, maer weder tot sich selven komende, sloegen de hant aen haer geweer, terwijl Don Quichot sich in postuer stelde om sich dapper te verweeren, en het souw 'er evenwel slecht met hem af geloopen hebben, indien de Galeyboeven, siende wat gelegentheydt sich aenboot, niet hadden begost uyt haer oogen te sien, en hun keten te breken, aen de welcke sy gebonden waren. Waer door de verbaestheyt van de wachters soodanigh was, dat de selve nu besich zijnde met Don Quichot tegen te staen, dan weder de Galeyboeven het breecken te beletten, niet noch tegen de een, noch tegen de anderen uytrechten. Sancho van sijnent wegen, hielp Gilles van Passamont los maecken, die oock de eerste was die op sijn vrye voeten geraeckte, en terstont loopende na den gevallen Commissaris, ontnam hem sijn Roer en sijn Swaert, en met het Roer aen leggende op den een en dreygende den ander, sonder evenwel los te schieten, maeckte hy evenwel dat 'er geen wachter meer omtrent dorst komen, in voegen
sy

Fol. 231

ſy de vlucht koſen, ſoo door het dreygen van Paſſamont, als door het werpen met ſteenen, van de andere ſlaven, die nu oock los waren. Sancho evenwel was hier over niet ſeer wel te vreden, ſtellende ſich voor oogen, dat deſe bewaerders nu ſouden gaen hun klachten doen aen het gerecht, dat haer op de ſtaende voet achter aen ſou zijn; 't welck hy oock ſijn Heer te kennen gaf, biddende dat hy toch terſtont wilde vertrecken, en ſich in het geberghte begeven, dat daer dichte by was. Stelt ghy u maer geruſt, antwoorde Don Quichot, ick weet wat my te doen ſtaet, en daer mede roepende al de Galeyboeven by hem, die vaſt beſich waren den armen Commiſſaris tot op het naeckte vel uyt te ſchudden, en by hem komende, om te hooren wat ſijn beliefte was, ſtelden ſich in het ronde om hem henen, die daer over aldus tegens hen begoſt te ſpreecken: De danckbaerheydt voor genooten weldaden, is de welgebooren ſielen eygen, en in tegendeel is de ondanckbaerheydt een van de grootſte miſdaden, die Godt meeſt tegenſtaen. Ick ſegh het daerom, ghy Heeren, om dat ghy, hebbende van my deſe uytſteeckende weldaet genoten, als u buyten uwe hoop zijnde verloſt uyt deſe ſware banden, tot danckbaerheydt, u-lieden terſtont met deſe keten op wegh begeeft, en dat na de Stadt van Toboſo, en dat ghy u aldaer vertoont, aen de doorluchtige Dulcinea van Toboſo, en haer ſeght, dat haer Ridder, die van de droevige figuer, u lieden tot haer ſent, en van punt tot punt vertelt, al dat ghy-lieden my hebt ſien doen, en alſdan geef ick u vryheydt om te gaen waer het u belieft. Gilles

van

van Paſſamont, uyt naem van al de anderen, gaf daer op tot antwoort: Het geen ghy ons beveelt mijn Heer, is een onmoogelijckheydt, boven alle onmooghlijckheden, alſoo wy niet by malkander durven op wegh blijven, maer genootſaeckt zijn een yeder ſijns weeghs te gaen, om ons ſelf in het ingewant van de aerde, voor de juſtitie te verbergen, die ſonder twijffel ons wel haeſt op de hacken ſal zijn. Het geen beſt ſal weſen mijn Heer is dit, dat u Genade dit bevel van na Toboſo te gaen, gelieft te veranderen in een ſeecker getal Ave Marias, en Credos, die wy garen voor hem willen bidden, en dit is een ſaeck die wy ſoo by nacht als by dagh konnen te weegh brengen, vluchtende of ſtil ſittende, maer te dencken dat wy tegenwoordigh, ons weer ſouden keeren na de vleespotten van Ægypten, ick wil ſeggen onſe keten te nemen, en daer mê na Toboſo te gaen, dat is ſoo veel of ghy met de hant aen den hemel wout raecken, en daer zijn wy ſoo wel toe genegen, als om ons daer aen dien boom op te hangen. Wel dan, by kruys by kras, begoſt Don Quichot te ſweeren, hoeren Soon als ghy zijt, Gilliſie de Paropille, of ſoo als men u noemen magh, ſoo ſult ghy dan alleen daer na toe, met al de ketenen op den hals, dat wil ick u belooven. Maer Paſſamont die dit niet wel verdragen koſt, en nu alreets wel gemerckt had, dat het den Ridder niet vaſt en had, alſoo hy dat ſot ſtuck wercks beſtaen had, van haer te verloſſen, hoorende ſich op ſulck een manier bejegenen, gaf ſijn geſellen een wenck, en daer mê achterwaerts tredende, begoſten met ſulck een gewelt

met steenen te werpen, dat den armen Don Quichot niet wist waer hy blijven sou, en Ronzinant selve, maeckte geen meer werck van de spooren, als of hy van kooper was geweest. Sancho gebruyckte sijn Ezel tot een bolwerck, en ontschool soo desen swaren hagel slagh. Don Quichot kost hem soo wel niet beschermen, of hy kreegh ick weet niet hoe veel goede keyen hier en daer op de ribben, en die met sulck een gewelt geworpen, dat hy der van ter aerden viel. Nauwelijcks was hy ter aerden of den Student was hem op het lijf, die hem het becken van sijn hooft af nam, en gaf hem met de selve dry of vier slagen op de schouders, en omtrent soo veel op de aerd', in voegen de selve vol buylen en blutsen was. Sy namen hem vorder een rocksken af dat hy over sijn Wapenen droegh, en souwen hem de halve Laersen oock uyt getrocken hebben, hadden se niet te vast geweest. Sancho most 'er oock den paltsrock laten, en bleef in sijn onderkleertjes staen, en sy deelende desen roof onder malkander, gingen een yeder sijns weeghs aen der heyden, meer bekommert zijnde voor het gerecht, als om de keten op te nemen, en daer mede na Me-vrouw Dulcinea te wandelen. En alsoo bleef den Ezel met het Paert Sancho en Don Quichot moerlijck alleenigh, schuddende den Ezel noch somwijlen de ooren, alsoo hy dacht dat dien hagel slagh noch niet over was. Ronzinant lagh neven sijn Meester, die oock eyndelijck onder de voet geraeckt was, Sancho soo dun datmen hem door een ring sou getrocken hebben, en evenwel meer bevende van vrees, als van de kouw, en

Don Quichot niet met al wel te vreden, van soo qualijck van dese menschen gehandelt te zijn, die hy soo veel goets gedaen had.

Het XXIII. Hooft-stuck.

Van het geen Don Quichot in Sierra Morena gebeurde, zijnde een van de seltsaemste avontueren, van dese deftige historie.

DOn Quichot siende sich selven op dese wijs onthaelt, sey tegen sijn Schiltknaep. Ick heb altoos hooren seggen, dat fielen goet te doen, is water in de Zee te dragen. Indien ick gelooft had het geen ghy my had geseyt, ick sou die moeyten wel gespaert hebben. Maer patientie het is nu te laet, maer voortaen beter toe gesien. Dat sal men wel sien, antwoorde Sancho wederom, maer dewijl ghy seght dat indien ghy na mijn geluystert had, ghy de moeyte wel sout gespaert hebben, soo wil ick u op nieuw waerschouwen voor het gerecht, want ick weet wel dat se niet veel na u Ridderschap vragen sullen, ja my dunckt dat ick se alreets achter mijn heb. Ghy zijt van natueren vreesachtigh Sancho, antwoorde Don Quichot, maer op dat ghy niet seggen sout dat ick hardtneckigh ben, en dat ick nimmermeer uwen raet heb willen volgen, ben ick tegenwoordigh te vreden, en sal my dese raserny die ghy soo seer vreest, ontrecken, maer dit moet geschieden op conditie dat ghy noch by mijn leven, noch na mijn doot, het selve aen ye-

mandt

mandt ſeggen ſult, of dat ghy ſult verklaren dat het door u bidden en ſmeecken, en niet door vrees geſchiet is, en ſoo ghy anders ſeght, ſegh ick van nu af aen, van deſe uer af aen, dat ghy het valſchelijck lieght, en liegen ſult, ſoo menighmael als ghy het ſeght., en ſeght my niet meer, want alleen het gedencken van te vluchten, en dat voor een ſaeck die niet meer als deſe importeert, ſou maecken dat ick hier alleen blijven ſou, en verwachten niet alleen het gerecht of de Broederſchap, maer ſelf al de Broeders van de twaelf ſtammen Iſraels, de ſeven Broeders der Machabeen, en Kaſtor en Pollux, ja al de Broeders en Broederſchappen dieder in de werelt zijn. Mijn Heer antwoorde Sancho, het wijcken is geen vluchten, en het wachten is altijdt geen dapperheydt, wanneer het prijckel ons te groot is, en gelijck het ſpreeckwoort ſeyt, daer komen meer dagen als een, en weet Heer, hoe ſlecht dat ick ben, dat ick evenwel noch raet en daet ten beſten heb, en het ſal u noyt rouwen die te volgen; daerom Heer klimt op u Paert, en kont ghy niet, ick ſal u helpen, en volght my, want mijn hart getuyght my, dat wy tegenwoordigh beter de voeten als de handen van nooden hebben. Don Quichot ſat op ſonder veel woorden te maecken, en Sanchie op ſijn Ezel klimmende, begaven ſe ſich na een gedeelte van de bergen van Sierra Morena, daer dicht by zijnde, hebbende Sancho de meening de ſelve geheel door te trecken, en Almodovar del Campo te ſien, en ſich voor een wijl in die rouwe geberghten te verbergen, houdende voor een goet teecken,

ken, dat hy soo heelshuyts dit onweer van de Galeyboeven ontkomen was. Dien selven nacht quamen se noch in het diepste van het gebergh-te, daer Sancho goet vant dien selven nacht en eenige dagen over te brengen, ten minsten soo lang, tot dat de tijdt overigh was, datmen de Schepen toe stelt. En alsoo namen sy hun Her-bergh tusschen twee rotsen, en eenigh geboomt. Maer het wonderlijcke nootlot, 't welck na het gevoelen van dese, die het recht licht des geloofs noch niet gesien hebben, alle dingen regeert, or-donneerde de saecken op sulcker wijse, dat Gilles van Passamont, dien vermaerden roover en dief, willende sich mede ten besten verbergen, voor het na soecken, van het gerecht, juyst dit ge-berghte voor sijn schuylplaets socht, en by geval aen de selve oort daer sich Don Quichot en San-cho onthielden, op sulck een tijdt, als se noch te kennen, en even in slaep geraeckt waren. En gelijck de gelegentheydt gemeenlijck den dief maeckt, en de noot een scharp Swaert is, kreegh hy een temtatie om den Ezel van Sancho te ste-len, sonder op Ronzinant te achten, die hen de moeyte niet waert dacht te zijn, Sancho dan was vast in slaep, en Passamont passeerde met sijn Ezel wegh, en was al een goet stuck weeghs van-daer, al eer het Sancho gewaer wiert. Ondertus-schen den dageraet aen komende, vant Sancho sijn Ezel niet, en siende sich van sijn soete mac-ker berooft, begost het jammerlijckste geschrey te maecken, dat oyt oore gehoort heeft, in voe-gen Don Quichot daer over wacker wordende, hoorde dat Sancho vast klaeghde: ô licht van

mijn

mijn oogen, mijn hart, mijn ingewant, ſtut van mijn huys, vermaeck van mijn leven, mijn voetſterlinck, mijn vreught, mijn verlichting, en halve onderhout van mijn perſoon, want met twaelf ſtuyvers, die ick daeghs met u winnen koſt, hielt ick ſoo veel als mijn huys op. Als Don Quichot deſe klachten hoorde, en de oorſaeck wiſt, vertrooſte hy den ellendigen Sancho ten beſten dat hy koſt, en badt hem dat hy ſich wilde te vreden ſtellen, hy ſou hem een briefjen van ſijn handt geven, waer mê hy ſou belaſten, dat ſe hem dry ſouden geven, van de vijf Veulens die hy t'huys gelatê had. Dit vertrooſte Sancho niet weynigh, die daer over ſijn oogen af vaeghde, en ſijn Heer bedanckte voor de milde aenbieding. Maer deſe ſoo haeſt hy in het midden van dit geberghte gekomen was, kreegh een byſondere vreught in ſijn hart, ſiende deſe plaets ſoo bequaem te zijn, tot de avontueren, dewelcke hy ſocht, komende hem in gedachten de wonderlijcke toevallen, die de doolende Ridders in diergelijcke plaetſen plachten te ontmoeten, waer over hy ſoo diep in die gedachten raeckte, dat hy ſijn ſelfs en alles vergat. Maer Sancho had geen andere, als ſijn holle maegh te vullen met de overblijfſels van den roof, die ſe van de klerckken gekregen hadden, die ſe nu, by gebreck van den Ezel, achter op Ronzinant gebonden hadden. Hy dan gaende kort daer achter, kreegh nu dit dan dat uyt de proviſie korf, ſonder dat hy op eenige andere avontuer dacht. Ondertuſſchen ſiende Sancho ſijn Meeſter beſich, om ick weet niet wat met de punt van de Lancie om hoogh te heffen,

heffen, liep hy der ſelf na toe, juyſt als Don Quichot het ſelve op had, zijnde een maelken dat half, ja wel heel verrot was, evenwel was het ſoo ſwaer, dat Don Quichot het niet koſt om hoogh krijgen, waerom Sancho het ſelve nemen, en uyt bevel van ſijn Heer openen moſt. Dit deed' Sancho met een byſondere vaerdigheydt, en al hoe wel de mael met een keten geſlooten was, koſt hy evenwel door de gaten dieder in verrot waren ſien, dat 'er vier hemden in waren, van goet fijn hollants linden, beneffens noch eenigh ander lijwaet, wel ſchoon en ſuyver, en boven dat vont hy in een knoppeldoeck een goet deel goude kroonen. Hy dit ſiende riep overluyt, den hemel moet gedanckt zijn, die ons een mael een profijtelijcke avontuer toegeſonden heeft, en ſoeckende noch meer, vant hy een memory boecxken dat heel koſtelijck beſlagen was. Dit eyſchte hem Don Quichot af, en ſeyd' hem dat hy het gelt voor hem houwen ſou. Sancho maeckte duyſent baſeloſmanos, en ſonder veel te weygeren, knoopte het in het packje daer ſijn eten in was. Don Quichot daer op ſey tegen Sancho, dat hy niet anders dencken koſt, of den een of den anderen reyſiger, moſt door deſe geweſten komen reyſen, en van de roovers en ſchelmen beſprongen, omgebracht, en voorſeecker aldaer ergens in de aerde geſtopt zijn. Dat kan niet zijn verſtont Sancho daer-en-tegen, want docht hem indien het dieven of ſchelmen waren geweeſt, ſouden ſy daer het gelt niet gelaten hebben. Ghy ſeght de waerheydt, ſey Don Quichot, en daerom kan ick niet bedencken, hoe

de

de ſaeck magh gelegen zijn, doch laet ons het tafel-boecxken eens beſien, of 'er oock yets tot opening van de ſaek in geſchreven ſtaet. Hy deed ſe open, en het eerſte dat ſe daer in vonden, was een Sonnet, haeſtigh maer evenwel met een goede letter geſchreven, dat Don Quichot op dat ſe Sancho hooren mocht, overluyt begoſt te leſen.

Of 't ſchort de min aen kennis en verſtant
Of wreetheydt heeft het alles ingenomen,
Of by mijn ſmart en kan in lang niet komen,
De oorſaeck van mijn ongewoone brant
Is min een Godt, ſoo grijpt geen wreetheydt ſtant,
In ſijne borſt noch wankund in ſijn ſinnen,
Waer vind' ick dan de oorſaeck van dit minnen,
Van 't leet dat my vernietight hant voor hant.
Zijt ghy het dan ô Phyllis? neen het leven,
En heeft het goet by 't quaet geen plaets gegeven
En d' hemel is ſulck onrecht noyt gewent,
Mijn doot nochtans en valt my niet t' ontvlieden,
Want wie ſal heyl, wie baet, wie hulp aen bieden?
Daer d' oorſaeck van mijn quael blijft onbekent.

Uyt deſe blijck (vervolghde terſtont Sancho) valt niet te beſluyten, noch te raden van de gelegentheydt van de ſaeck, 't en waer datmen by deſen draet het geheele kluwen koſt krijgen. Evenwel deſen perſoon antwoorde Don Quichot, is een goet rijmer, of ick verſta my de konſt niet. Soo verſtaet u Genade de konſt van rijmen oock? Vraeghde Sancho. Al veel meer als ghy denckt Sancho, antwoorde Don Quichot, en dat ſult ghy ſien, wanneer ghy aen mijn Dulcinea, een brief

ſult

ſult brengen, altemael van boven tot beneden in veerſen geſchreven. Want dat moet ghy weten dat al de oude doolende Ridders in haer tijdt brave Poëeten, en deftige Muſiciens zijn geweeſt, alſoo de twee bequaemheden, of om beter te ſeggen bevallijckheden aen de doolende Minnaers vaſt is, wel is waer dat haer veerſen meer geeſt als toon in ſich hadden. Maer ondertuſſchen mijn Heer, vervolghde Sancho, indien ghy voort laeſt, ghy ſout miſſchien noch het een of het ander vinden. Don Quichot daer op ſlaet het blaetjen om, en ſagh wat anders, dit is Proſa of onrijm, Sancho, ſeyd' hy, en het lijckt wel een brief. Een brief mijn Heer vraeghde Sancho, ja een minne-brief, na my dunckt, antwoorde Don Quichot, leeſtſe toch overluyt, badt Sancho, want ick hoor die dingen geweldigh garen. Wel aen dan (antwoorde Don Quichot) en begoſt met een op deſe wijſe: U valſche beloften, en mijn ongeluck, hebben my aen ſulk een plaets gebracht, van waer eer de tijding van mijn doot aen u ſal komen, als de oorſaeck van mijn klachten. Ghy hebt my veracht, ô ondanckbare, en dat voor een die meer heeft, doch evenwel niet meer verdient als ick. Maer indien de deught rijckdom was, ſou ick noch reden hebben eens anders geluck te benijden, noch mijn eygen ongeluck te beweenen. Het geen u ſchoonheydt verdient, hebben uwe wercken om verre geſmeten, door de eerſte meende ick dat ghy een Engel waert, maer door het tweede, heb ick geſien dat ghy een vrouw zijt. Blijft in vrede, ô oorſaeck van mijn onvrede, en den hemel wil geven dat het be-

drog van u Bruydegom altoos magh bedekt blijven, op dat gy in geen leetwesen vallen mooght, van het geen gy gedaē hebt, noch ik geen wraek nemē mag van die daer ik deselve niet vā begeer.

Den brief gelesen zijnde, vervolghde Don Quichot, dit laetste Sancho, hout ons al even wijs; dat is 'er evenwel van dat het een ongeluckigh minnaer is gheweest, die den vinder van dese regels is, en siende met een het boecxken door, vant hy noch eenige andere vaersen, en brieven, van de welcke hy de een lesen kost, en de andere niet, maer voor soo veel hy ondervinden kost, waren het altemael minne klachten, den een op dese, den ander op een andere manier. Maer terwijl Don Quichot het boeck doorsocht, examineerde de goede Sancho de mael vast, sonder een eenigh hoeckjen ondoorsocht, en onbespiet te laten, tot de pluckfels en wollekens toe, hoopende noch al meer te vinden, als de voorschreven kroonen, die over de hondert in het getal waren. En al hoe wel hy niet meerder op en deed', hielt hy al sijn lijden voor wel besteet; sonder al sijn sollen, slagen en andere ellende van braecken, &c. Ja sijn rock en Ezel meer te achten als de wint die daer heen waeyt, denckende nu voor alles dubbelt over wel betaelt te zijn. Ondertusschen had den Ridder van de droevige figuer groot verlangen, om te weten, wie den eygenaer van dese dingen was, al hoe wel hy wel oordeelde door de omstandigheden, van veersen, het gout en het lijnwaet dat het geen slechte kat en was, maer wel een minnaer van staet, die, gedreven door de mishande-

ling van sijn lief, sich selven in eenigh wanhoopigh voornemen geworpen had. Maer alsoo hy, in dese onbewoonde plaetsen, niemandt vont die hem opening of nader onderrechting sou konnen doen, vervolghde hy sijn wegh, sonder een ander te nemen, als mijn Heer Ronzinant beliefde, zijnde alleen daer hy gaen kost, altoos de gedachten hebbende, dat hem in dese woeste plaetsen niet sou konnen missen, van eenige vreemde avontuer te vinden. Op dese maniere voort rijdende, sagh hy voor hem op de top van een kleen berghsken, dat voor hem lagh, een mensch harwaerts en darwaerts, van den eenen plaets op de ander springen, en dat met een bysondere wackerheydt, hy sagh van verre dat hy swart en dick van baert was, swaer en gekrolt van hayr, bloots voets, alleen seecker slagh van kousen, maer heel gereten en gescheurt, benefsens een broeck wel van fluweel, maer heel gebroocken en geslentert aen hebbende, in voegen men aen veele sijde het naeckte vel daer door sagh. Hy was bloots hoofts en hoe wel hy geweldigh vaerdigh voort sprong, kost evenwel den Ridder al dese omstandigheden bequamelijck onderscheyden. Hy trachte hem na te volgen, maer sulcks was hem onmooghlijck, alsoo het streedt met de swackheydt van Ronzinant, dese rouwe geberghten te beklimmen, voornamentlijck alsoo hy van natuer aemborstigh en seer phlegmatijck was. Terstont kreegh Don Quichot de gedachten, dat dit den eygenaer van de gevonde mael was, en nam voor sich den selven te soecken, al sou hy een geheel jaer daer
in

in toe brengen, en alſoo belaſte hy Sancho dat hy de een ſijde van het geberght ſou om gaen, gelijk hy de andere ſou, op hoop om deſen menſch op deſe wijſe op te doen. Dat ſou ick niet konnen doen, antwoorde Sancho, want indien ick my van u Genade affonder, ſal my terſtont de vrees, met duyſent inbeeldingen en geſichten komen beſpringen, en hout dat voor een vaſte regel, dat ick my van nu af aen, niet eén voet breet wil af ſcheyen. Laet het dan ſoo zijn antwoorde den Ridder, en het behaeght my ſeer wel, dat ghy u ſoo ſeer op mijn moedigheydt verlaet, die u oock noyt hulp weygeren ſal, al waſt dat u de ſiel ſelf verliet. Volght my dan kort na, en ſiet gauw toe, en laet ons dat berghsken ront om gaen, miſſchien of wy dien menſch ontmoeten, die voorſeecker de eygenaer is van het geen wy gevonden hebben. My dunckt (berechte Sancho daer op) dat het veel beter ſou zijn hem ongeſocht te laten, want ſoo wy hem vinden, en hy de eygenaer is, ſoo gaet het ſeecker dat ick de buyt weer ſal moeten over geven, daerom ſou het beter zijn, deſe onnutte moeyten te ſparen, en dat ick het ſelve vredigh bleef beſitten, tot dat ſich den eygenaer door een anderen wegh, en die ons niet eens ſoo veel moeyten koſt, van ſelf komt openbaren, en dan ondertuſſchen dagh en raet. Ghy bedrieght u ſelven ſeer daer in Sancho, antwoorde Don Quichot, want als wy maer vermoeden wie den eygenaer is, zijn wy genootſaeckt de ſelve te ſoecken, want indien wy ſulcks niet deden, ſou het geweldigh vermoeden, 't welk wy daer van hebben, ons in de ſelve ſchult ſtel-

len; dan of hy 't was. In voegen Sancho mijn vrint, laet u niet verdrieten dat wy hem soecken, op dat wy ons gemoedt mogen ontlasten, en daer mede gaf hy sijn Paert de spooren, en Sancho volghde hem te voet na, vertroostende sich in het verlies van sijn Ezel, met de hoop die hy van de dry Veulens had. Sy eyndelijck een deel van dit geberghte om gewandelt hebbende, vonden eyndelijck in een beecksken, een Muyl-Ezel doot leggen, en nu gelijck als van de wormen half op gegeten, met Sael en toom, en alle andere toestel, 't welck noch te meer het vermoeden bevestighde, dat desen man den eygenaer van het een en het ander was. Terwijl se hier op stonden en sagen, hoorden sy een gefluyt gelijck als van een Harder die het vee hoedt, en terstont vernamen se aen de slinckerhandt, op het hooghste van den Bergh een kudde Geyten, en een ouden Harder die de selve hoede, Don Quichot riep hem toe, en badt hem dat hy om laegh wilde komen. Den ander riep hem weder toe, wie hem in die woeste plaets gebracht had, daer men niet minder als menschen sagh? Sancho badt hem wederom, dat hy om laegh sou komen, en dat hy het hooren sou. Dit deed' den ander, en komende daer Don Quichot was, sey hy vorder, my dunckt dat ghy vast dese Muyl aen siet, die daer nu over de ses maenden gelegen heeft, of hebt ghy misschiẽ den eygenaer gevonden? Wy hebben niet gevonden antwoorde Don Quichot als alleen een maelken, en dat niet wijdt van hier. Ick heb de selve oock wel sien leggen, antwoorde den Harder, maer hebse noyt derven op nemen noch genaec-

ken, uyt vrees van eenigh onheyl, en om niet voor een dief aengesien te worden, want den Duyvel is loos. Dat selve hebben wy oock gedaen antwoorde Sancho, ick hebse oock gevonden, maer evenwel dorst ick 'er op een heele steenworp niet na by komen, maer heb het gelaten gelijck het was, want ick soeck mijn handen niet te branden. Seght my goede vrint, vervolghde Don Quichot, weet ghy niet wie dese dingen toe behooren? Het geen ick u sou weten te seggen antwoorde den Harder, is dat het omtrent ses maenden min of meer geleden is, dat 'er een aerdigh jongman, by een deel Harders hutten, omtrent dry mijlen van hier, gekomen is, rijdende op de selve Muyl, die daer doot leyt, en met het selve mael dat ghy gevonden, en niet op geraept hebt. Dese vraeghde ons wat het alderrouwste en woeste gedeelte van dit geberghte was, wy antwoorden hem dat het was de plaets daer wy tegenwoordigh zijn, en dat is het in der waerheydt, want indien ghy maer een half mijl verder rijt, sal het u niet mooghlijck zijn, weer uyt te geraeckē, in voegen ick my op het hooghste verwonder, hoe ghy tot hier en toe noch gekomen zijt, alsooder geen wegh en is, die herwaerts leyt. Ick wil u vorder seggen dat den jongman hoorende onse antwoort, sijn Muyl om wende, en begost na de aengewesen plaets toe te rijden, latende ons allen op het hooghste, over sijn brave gestaltenis verwondert, oock niet minder over sijn vraegh, en de haest die hy had te vertrecken, na dese wildernis toe: En zedert de selve tijdt hebben wy hem noyt meer gesien,

behalven dat hy over eenige dagen een van onſe Harders ontmoet is, die hy, ſonder een woort tė ſpreecken, dapper afgeroſt heeft, en liep daer mê weer heen, na het dichtſte van het geberght, na dat hy hem al ſijn kaes en broot af genomen had. Als wy dit gehoort hadden, heb ick met eenige andere Harders my opgemaeckt, en den ſelven Jonckman, twee andere dagen achter een, weſen ſoecken, tot in het dichtſte van het geberghtė, ten eynde van welcken wy hem gevonden hebben in een grooten hollen eycken boom. Hier uyt quam hy eyndelijck tot ons voor den dagh, met groote ſtilligheydt, zijnde ſijn kleederen ſoo geweldigh geſcheurt, en hy ſoo door de Son verbrant, en voor de reſt in het aenſien ſoo miſmaeckt, dat wy hem niet ſouden gekent hebben, 't en waer het geen wy van ſijn kleederen tot getuygenis der waerheydt namen. Wy gaven hem te verſtaen dat wy hem ſochten. Hy groete ons beleefdelijck, en ſeyd' ons met weynige, maer ſeer goede en bequame redenen, dat wy ons niet behoefden te verwonderen, van hem in deſer voegen te ſien gaen, aengeſien hy ſulcks gehouden was te doen, ter oorſaeck van ſeeckere boete en penitentie, die hem om ſijn ſonden wil was opgeleght. Wy baden hem dat hy ons ſou ſeggen wie hy was, maer wy koſten hem daer nimmermeer toe brengen. Wy baden hem vorders, dat hy ons ſou ſeggen waer hy ſou te vinden zijn, op datmen hem ſomwijlen eenigh voedtſel mocht toe brengen, ſonder het welck hy niet leven koſt, of dat hy ſelf ſou komen om ſijn koſt te halen, ſonder dat hy behoefde yemandt anders

laſtigh

lastigh te vallen. Wat sijn wooning aenging, seyde hy, desen was niet anders als daer hem de gelegentheydt aenboodt, en daer hem den nacht overviel, en eyndelijck besloot hy sijn reden met een bedroeft en jammerlijck weenen, in voegen dat het wel een hart van steen most geweest hebben, die hem daer in geen geselschap had gehouden: Voornamentlijck, gedenckende in wat gestaltenis wy hem het aldereerst gesien hadden, en hoe wy hem nu tegenwoordigh vonden, alsoo wy wel oordeelden dat hy van seer goeden huys most zijn, hoe boers wy oock waren. Als hy aldus een weynigh gesproocken, en een wijl geweent had, hielt hy eyndelijck kort stil, en sloegh sijn oogen na de aerde, en bleef soo een lange wijl sitten kijcken, sonder sich te roeren, blijvende wy terwijl opgetoogen, en verwondert wat hier van komen sou, tot dat wy door het op en toe slaen van sijn oogen, het rimpelen van sijn voorhooft, en andere gebaren meer, begosten te vermoeden, dat hem een manier van sot of dulligheydt over quam, maer wy sagen daer wel haest de waerheydt van, wanneer hy met een groote verwoetheydt op rees, en den naeste die by hem stont, by de kop vatte, met sulck een raserny, dat indien wy daer niet voor geweest waren, hy hem met sijn handen en sijn tanden, om het leven sou gebracht hebben, in het midden van dese woorden: Ha ghy schelmsche Ferdinando, hier sult ghy my nu het ongelijck betalen dat ghy my gedaen hebt, dese handen sullen u het hart uyt den boesem rucken, in het welck al de boosheden en schelmerijen van de werelt, gehuysvest zijn, met

duysent diergelijcke andere dingen meer, die al op Ferdinando sloegen. Wy kregen hem eyndelijck los met groote moeyte, en hy sonder een woort meer te spreecken, verliet ons, loopende in het dichtste van het geberghte en het bosch, in voegen het ons onmooghlijck was, hem daer na te volgen. Hier door kregen wy terstont een gevoelen dat sijn sotternijen by vlagen aen quamen, en dat desen Ferdinando hem eenigh ongelijck most gedaen hebben, gelijck uyt al den handel lichtelijck af te meten was, 't welck alles naderhandt bevestight is geworden, wanneer hy dickmaels voor den dagh komende, en van den eenen Harder gewilligh, en van den ander met slagen het eten nam, want als hy in dese sotheydt is, al willen se hem al het eten gewilligh geven, begeert hy het evenwel niet te nemen, sonder haer met vuystslagen te betalen. Maer als hy by sich selven is, biat hy haer om Godts wil, om het geen hem noodigh is, en als hy het ontfangt, bedanckt hy se beleefdelijck, en dat niet sonder tranen. En om u de waerheydt te seggen Heer, vervolghde den Harder, ick en noch ses andere Harders, beneffens twee jongens, hebben gisteren voor genomen, hem op nieuw te gaen soecken, en gevonden hebbende, is het niet met wil, ten minsten met gewelt na de stadt Almodovar te brengen (welcke plaets hier acht mijlen van daen leght) om hem daer te laten genesen, indien sijn sieckte anders geneeslijck is, of ten minsten te vernemen wie hy is, wanneer hy by sich selven is, en soo hy eenige vrienden heeft, de selve kennis van sijn ongeluck te doen hebben. Dit

is

is, ghy Heeren, het geen ick van desen mensch weet te seggen, en op het geen ghy my vraeght te antwoorden, en geloof dat hy den eygenaer van dese gevondene dingen is, namentlijck, dien selven die ghy soo over het geberghte hebt sien springen (want dat had hem Don Quichot al geseght) die niet weynigh verwondert bleef, over het geen hem den Harder vertelt had, en alsoo hy verlangen had om noch meer te weten, nam hy voor sich hem over al te soecken, sonder een gat of een hol ondoorsocht te laten, tot dat hy hem sou gevonden hebben. Maer sijn geluck was hem hier beter in als hy gedacht had, alsoo den selven jonckman, op de eygene stont, uyt de kloof van een rots voor den dagh quam, spreeckende eenige woorden tegen sich self, die niemant van na by, ik swijg van verre kost hooren. Sijn gewaet was gelijck wy het selve beschreven hebben, in voegen Don Quichot wel sagh, beneffens oock aen eenige andere omstandigheden en overblijffels van sijn kleeding, dat hy eē persoon van meer als gemeene staet most zijn. Den jongelinck by haer komende, groete haer allen met een heesche stemme, doch evenwel seer beleefdelijck. Don Quichot groete hem weder op de selve manier, die daer op komende by Ronzinante, sloegh met een behaeghlijcke manier sijn armen om des Ridders lijf, en omhelsde hem met sulck een vrientschap, en dat soo lang, als of hy lang een goede kennis met hem gehadt had. Eyndelijck hem een wijl omhelst hebbende, trat hy een weynigh te rugh, en bleef hem soo staen aensien, gelijck Don Quichot hem, staende alsoo die van

de droevige figuer, en die van de quade figuer, tegen malkander aen ſtaende, die van het Boſch niet minder verwondert, over de gedaente, en vreemde ſlagh van Wapenen van Don Quichot, als Don Quichot van hem. Eyndelijck die van de quade figuer was de eerſte die den mont op deed, en ſeyd' het geen in het naeſte hooft-ſtuck ſal verhandelt worden.

Het XXIV. Hooft-ſtuck.

In het welck verhandelt wort het vervolgh van de avontuer van de Sierra Morena.

DE hiſtory ſeght dat Don Quichot met groote aendacht de redenen van den Ridder van het geberght aenhoorde, de welcke aldus waren: In der waerheydt Heer wie ghy oock zijt, want ick ken u niet, ick bedanck u ſeer van de beleeftheydt die ghy my getoont hebt, en ſoude wel wenſchen de gelegentheydt te vinden, om u meerder als met de wil te dienen, volgens de beleefde onthaling die ghy my in het eerſte aenſien gedaen hebt. Maer het gelieft mijn nootlot my geen andere ſaeck te gunnen, om u goetwilligheydt tegen my te vergelden, als alleen de genegentheydt, u dienſt te doen. De mijne antwoorde Don Quichot, zijn alleenigh om u te dienen, aengemerckt ick by mijn ſelven voorgenomen had, uyt dit geberghte niet te vertrecken, voor en al

eer ick u gesproocken en ondersocht had, of ick aen de smart, die ghy klaerlijck met u leven toont te gevoelen, eenigh hulp of onderstant sou konnen doen, 't welck ick met alle neerstigheydt sal soecken te bejagen. En of by geval, u ongeluck soodanigh was, dat het de poorten voor alle hulpmiddelen sluyt, wil ick evenwel mijn geselschap aen bieden, om de selve met u te helpen beschreyen, alsoo het geen kleene trooft en is, eenigh gesel in lijden te vinden. En indien het soodanigh is, dat dit mijn goet voornemen weder eenige beleeftheydt van uwent wegen verdient, soo bid ick u Heer, volgens de overvloet die ick daer van in u sie, en te gelijck besweer u, by de saeck die u het alderliefste mocht zijn, my te willen seggen wie ghy zijt, en de oorsaeck dewelcke u in dese eensaemheydt dringt te leven, niet anders als eenigh wildt gediert, soo vreemt van u hoedanigheydt, dewelcke men uyt dese weynige omstandigheden wel beseffen kan. En ick sweere u, voeghde Don Quichot daer by, by de order van de Ridderschap, dewelcke ick ontfangen heb, hoe wel onwaerdigh, dat indien ghy my hier in gelieft te wille te zijn, ick oock toonen sal, in u belang wie en wat ick ben, en wat de plicht is die my maeckt te zijn die ick ben. Den ander die Don Quichot op dese wijse hoorde spreecken, deed' niet anders als hem van boven tot beneden te besien. En na dat hy hem wel doorsien had, seyde hy: Indien ghy yemandt eenigh eten by u hebt, om de wille Godts, bid ick u my het selve te geven,

want soo haest als ick een weynigh sal gegeten hebben, sal ick doen gelijck ghy van my versoeckt, tot belooning van dese goede genegentheydt die ghy my getoont hebt. Terstont ginck Sancho na sijn broodtkorf, en den Harder tot sijn knapsack, en gaven den ellendigen te eten, die daer mede te werck ginck, gelijck de kinderen, die de mont noch vol hebben, als sy de andere brock daer in steecken. En ondertusschen terwijl hy at, was 'er niemant die een woort sprack, of van hem hoorde. Als hy nu wel gegeten had, gaf hy hen een teecken om hem te volgen, en bracht haer by een groen beemdeken, dat een weynigh van daer aen de voet van een rots lagh. Daer gekomen zijnde, leyde hy sich op de groene kruyden neer, gelijck oock het geheele geselschap deed, sonder dat yemant een woort sprack, tot dat eyndelijk den ellendigen bosslooper aldus begost: Indien het u wil is ghy Heeren, dat ick u in weynigh redenen segh, de grootheydt van mijn onheylen; soo wil ick van u oock versocht en belooft hebben, dat ghylieden van uwer zijde, door geen tusschenspreecken of vragen, de loop van mijn verhael wederhouden sult, want op het selve punt ghy sulcks sult gedaen hebben, daer sal se oock blijven steecken. Dese voorwaerden van desen mensche, brachten Don Quichot weder in gedachten, de vertelling van Sancho, aengaende den Harder die sijn Geyten over voerde, die oock aen een spijcker was blijven hangen, maer den ander vorders vervolgende, seyde: Het geen ick alhier beding, geschiet alleenigh daerom, om dat ick mijn ellenden kortelijk verhalen

wil;

wil; want de selve weder in gedachten brengende; kan my nergens toe dienen, als nieuwe smarten by de ouden te voegen, en hoe dat ghylieden my minder vraeght, hoe ick eer sal gedaen hebben, al hoe wel ick geen saeck van belang onverhaelt sal laten, om aen u begeeren voldoening te geven. Don Quichot beloofde hem het selve, uyt naem van het geselschap, en daer op begost den ander sijn vertelling. Mijn naem is Cardenio, mijn Vaderlandt een van de voornaemste Steden van dit Andaluzia, mijn geslacht is Edel, mijn Ouders zijn rijck, en mijn ongeval soo groot, dat het selve niet weynigh van mijn Ouders beschreyt, en van mijn geslacht en vrinden beklaeght moet zijn, sonder dat se met hun rijckdom het selve konnen helpen of vergoeden, alsoo de goederen des werelts weynigh helpen, om de wil des hemels te buygen. In het selve gewest leefde een schoone, Luscinda genoemt, soo Edel, en soo rijck als ick, maer veel geluckiger, oock onstantvastiger, als mijn eerlijck voornemen verdiende. Dese Luscinda beminde, begeerde, ja aenbadt ick, self van mijn kintsche dagen af, en op de selfde wijse beminde sy my, soo veel als haer onnooselen ouderdom toe liet. Onse Ouders wisten onser beyder genegentheden, en waren daer over niet qualijck te vreden, alsoo se wel sagen dat het toch op een houwelijck uyt komen sou, ter oorsaeck van de over een komst van onse hoedanigheden en staet. Aldus wieschen onse jaren, en met de selve onse liefde, in voegen het eyndelijck den Vader van Luscinda, om veelderhande insichten geraden docht, my

de toeganck van ſijn huys te weygeren, volgende daer in na de Ouders van die vermaerde Thiſbe, daer de poëten ſoo veel van geſchreven hebben. Maer dit was alleen vlam tot vlam, en verlangen tot verlangen gevoeght, en of ſchoon onſe tongen niet koſten, onſe pennen lieten evenwel niet na de boodtſchappen onſer harten te doen, die oock dat voorrecht hebben, dat de ſelve altijdt vrypoſtigh zijn, daer de tegenwoordigheydt van de geminde ſaeck, de tong niet ſelden de ſpraeck onthout. ô hemel wat heb ick al briefkens geſchreven, en wat al lieve aengename antwoorden heb ick ontfangen? Wat heb ick al geſangen en liedekens, wat al minne-vaerſen gemaeckt, daer het gemoedt niet minder koſt als ſijn hooghſte begeerten in uyt te drucken? Eyndelijck voelende hoedanigh mijn begeerte was, om haer te genieten, heb ick eyndelijck het ſelve geſocht, door een middel dewelcke my het alderbetamelijckſte was, namentlijck, aen den Vader haer ten houwelijck te verſoeken. Het geen hy my antwoorde, was, dat hy ſijn wil voeghde by de mijne, en dat hy ſich daer door vereert achte, en niemandt liever dat waerde pant vertrouwen wilde. Maer zijnde mijn Vader noch in het leven, ſtont hem voornamentlijck toe, ſoodanigh een verſoeck te doen, want ten waer het ſelve geſchiede met ſijn goet vinden en genoegen, moſt ick weten dat Luſcinda geen perſoon was, om yemandt tegen ſijn wil op te dringen. Ick bedanckte hem ſeer hartelijck voor ſijn goede genegentheydt, en betoonde dat ick ſijn raet voor goet achte, met

toeſegging dat mijn Vader ſelf komen ſou, ſoo haeſt als ick het hem ſou geſeght hebben. En met deſe meening begeef ick my terſtont na mijn Vader toe, die ick in ſijn kamer vont, hebbende een brief in de hant, en eer ick een woort tegen hem ſpreken koſt, gaf hy my de ſelve met deſe woorden; Uyt deſen brief Cardenio, ſult ghy konnen ſien, wat genegentheyt dē Hartogh Ricardo heeft om u goet te doen. Deſen Hartogh (gelijk u Heeren niet behoort onbekent te zijn) is een van de Grootē of Grandes van Spagnien, hebbende ſijne goederen mede in Adalouſij. Ick nam den brief, las den ſelven, en vant hem ſoo beleefdelijck geſchreven, dat ick ſelf oordeelde qualijck te ſullē doen, indien wy de beleefde wille van ſulck een Heer niet na quamen, dewelcke daer in beſtont, dat hy my verſocht tot een geſel, en geē dienaer, van ſijn outſtē Soon, en dat hy de laſt op ſich nam my tot ſtaet te brengen, volgens de achting dewelcke hy van my had. Dit dan ſo geleſen en verſtaen hebbende, en daer door noch op getoogen zijnde, voeghde mijn Vader daer noch by. Dat ick den tweeden dagh daer aen ſou hebbē te vertrecken, om de wil van den Hartogh te volvoeren, en dat ick vry den hemel danckē mocht, voor ſulck een groote weldaet, my alſoo den wegh openende tot ſulcks als mijn bequaemheden en geſlacht magh verdienen. Hier voeghde hy noch eenige andere vaderlijcke vermaningen by. Ondertuſſchen quam den tijdt van mijn vertreck, en ick deed ſo veel dat ick op ſeeckeren nacht met Luſcinda te ſpreken quam, die ik al mijn wedervaren vertelde, gelijck ik oock dē Vader deed, biddende

dat hy voor eenen kleynen tijt geliefde het houwelijcken van ſijn dochter uyt te ſtellen, tot dat ick ſou geſien hebben, wat den Hartogh van my begeerde. Dit heeft hy my belooft, en Luſcinda met veel eeden geſworen, en met duyſent minneteeckens beveſtight. Ick kom eyndelijck by den Hartogh, en wiert van hem ſoo wel ontfangen en gehouden, dat het ſelve terſtont geen kleene afgunſt in de andere onder dienaers maeckte, oordeelende, dat de gunſt die my den Hartogh toonde, tot haer nadeel ſtreckte. Maer het voornaemſte was, dat den Soon van den Hartogh, genaemt Fernando, een wacker mild, en minnend Edelman, my in weynigh tijdts ſoo veel liefde en vrientſchap betoonde, dat 'er een yeder de mont van vol had, en de gunſt van den Vader, hoe groot de ſelve mocht zijn, niet eens by te pas en quam. Voorts, gelijck het gemeenlijck geſchiet, dat tuſſchen vrienden niet heymelijck blijft, en dat daer in de beſte onderlinge plichten ſchijnen te beſtaen, ontdeckte hy my oock ſijn liefde, die hy een Huyſmans Dochter, onderdaen van ſijn Vader toedroegh, zijnde evenwel haer ouders ſeer rijck, en ſy ſoo ſchoon, verſtandigh, en wel levende, dat men ſwaerlijck ſou konnen oordeelen, waer in ſy het meeſte uyt ſtack. Deſe ſchoone hoedanigheden, hadden ſo veel op Fernando gewonnen, dat hy voor ſich nam (om te komen tot het beſit van deſe ſchoonheydt) haer beloften van te trouwen te doen, alſoo het hem anderſints onmooghlijck was. Ick verplicht door ſijn vrientſchap, ſocht hem door veel goede redenen daer door af te leyden, maer

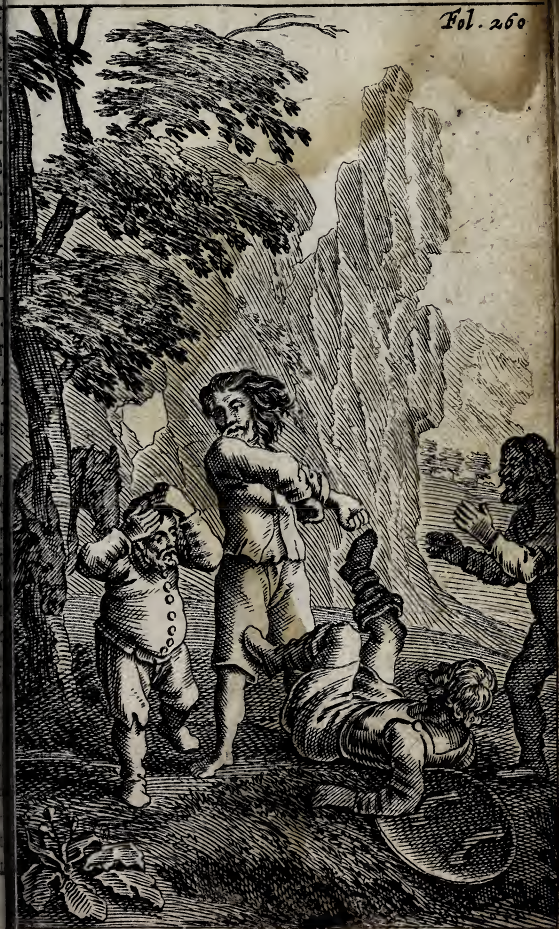
siende dat het alles te vergeefs was, nam ick voor het selve sijn Vader den Hartogh te kennen te geven, maer Fernando loos en verstandigh, en daer voor beducht zijnde, alsoo hy wel oordeelde dat ick als een getrouw dienaer daer toe verbonden was, sey tegen my, soo om my af te leyden, als om my te bedriegen, dat hy geen beter middel wist om haer uyt sijn gedachten te brengen, als sich voor een wijl af te sonderen, waer over hy goet vant, dat wy ons voor een wijl ten huyse van mijn Vader souden gaen vermaecken, onder voorgeven van eenige schoone Paerden te gaen koopen, daer onsen Stadt, boven andere Steden ter werelt, rijck van is. Nauwelijcx had hy dat voor gegeven, of ick, bewoogen door mijn genegentheden (al hoe wel daer soo veel goets niet in stack) stont hem sulcks toe, als zijnde een dienstige middel, op hoop van mijn zijde, eenige goede gelegentheydt te vinden om mijn beminde Luscinda te sien. Aldus dan vermaende ik hem het selve met den eersten in het werck te stellen, op dat het affijn alsoo in hem wercken mocht, daer de reden niet machtigh genoegh toe was. Maer als hy my dit te kennen gaf, had hy alreets sijn wil van dese Dochter gehadt, en dat onder beloften van houwelijck, waer over hy dese gelegentheydt socht tot sijn eygen verseeckering, vreesende voor het geen den Hartogh sijn Vader mocht doen, wanneer hem dit stout bestaen ter ooren quam. Endelijck (gelijck de liefde in de jeught, ten meestendeel niet anders is als een begeerlijckheydt, en met het genot van het begeerde, gemeenlijck uytgebluft wort) Don Fernando,
heb-

hebbende nu verkregen het geen hy begeerde, begost sijn vlam te verdooven, en gelijck sijn voorgeven was, het af sijn te gebruycken, om sijn liefde te vergeten, diende het selve in der waerheyt alleen om het volvoeren van sijn beloften te ontgaen. Den Hartogh ten laetsten gaf hem verlof, en belaste my hem geselschap te houden. Aldus quamen wy in onse Stadt, daer wy van onsen Vader ontfangen wierden, gelijck de staet van soo een persoon vereyste, ick kreegh gelegentheydt mijn Luscinda te sien, en onse vlammen weder te doen leven, al hoe wel sy noyt gestorven waren geweest, en mijn ongeluck wilde dat ick de selve aen Don Fernando openbaerde (alsoo my docht, dat ick volgens de wetten van onse onderlinge vrintschap, hem de selve niet behoorde te heelen) sonder te vergeten haer schoonheydt, verstant, en andere gaven, volgens mijn liefde te prijsen, en op den troon te setten. En dit selve werckte in hem een bysondere genegentheyt, om so een konst stuck van de natuer te sien. Hier in was ick hem te wil, en lietse hem seeckeren nacht sien, by het licht, aen een venster, daer wy gewoon waren malkander te spreecken. Hy sagh se, maer met sulck eẽ verwondering, dat hy al de schoonheden die hy tot noch toe gesien had daer by vergat. Dese verwondering maeckte hem verbaest, de verbaestheydt buyten sich self, en om kort te gaen, hy bleef so verlieft, als ghy in het vervolgh van dese vertelling hooren sult. En om te meerder sijn brant op te wecken, die hy evenwel voor my socht te verbergen, quam hem by ongeluck een seeckeren brief van haer in de hant, in de welcke

welcke ſy my verſocht, haer van haer Vader ten
houwelijck te verſoecken,ſoo verſtandelijck,eer-
lijck, en minnelijck geſchreven, dat hy de ſelve
leſende,niet koſt laten te ſeggen, dat in Luſcinda
alleen, al de bevallijckheden van de werelt be-
ſlooten waren. Wel is waer dat ick deſe byſonde-
re lof-redenen, uyt de mont van Don Fernando,
met het meeſte genoegen niet aen hoorde, en
begoſt te vreeſẽ,dat my dit eenigh onheyl mocht
veroorſaecken, te meer alſoo hy Luſcinda alle
oogenblicken in den mont had, ſpreeckende van
haer, het quam te pas of niet, 't welck de Naey-
ver al vry begoſt te ontſteecken,niet dat ick twij-
felde aen de oprechtigheydt en getrouwigheydt
van mijn Luſcinda, evenwel (gelijck de min
vol vermoeden is) vreeſde en duchte ick, ſon-
der te weten wat. Ondertuſſchen wilde Don
Fernando altoos de brieven ſien en leeſen die ick
van haer ontfing, en die ick haer toe ſant, on-
der voorgeven dat hy groot behagen in onſen
ſtijl had, en voornamentlijck in het verſtant
van Luſcinda. Het geviel ondertuſſchen dat
my Luſcinda, door een briefken verſocht, dat
ick haer eenigh boeck van Ridderſchap ſou toe
ſenden, om daer in te leſen, alſoo ſy daer groot
vermaeck in ſchepte, namentlijck, van die
van Amadis van Gaulen. Don Quichot had
ter nauwer noot dit gehoort, wanneer hy
daer op in voer, om te kennen te geven,
het hooghdravende verſtant van de ſchoone
Luſcinda, mijn Heer, behoefdemen anders niet
te ſeggen, als de liefde die deſe ſchoone Jonck-
vrouw draeght,tot het leſen van deſe treffelijcke
boecken,

boecken, want in der waerheydt men hadſe niet konnen achten, voor ſoodanigh als ſe mijn Heer beſchreven heeft, indiener deſe genegentheydt niet in gevonden wiert, in voegen voor my geen meerder woorden van nooden zijn, om haer deughden te beveſtigen, alſoo ick ſe door die genegentheydt alleen, nu alreets acht, voor de ſchoonſte en verſtandighſte jonckvrouw ter werelt. En ick ſou wel gewenſt hebben, mijn Heer, dat ghy haer behalven die van Amadis van Gaulen, oock die van Don Rogel van Griecken, had toe geſonden, want ick weet dat ſy groot vermaeck ſou geſchept hebben, in Darayde, en Garayde, en de verſtandige redenen van den Harder Darinel, en die verwonderlijcke Boeren dichten, en geſangen, die door de ſelve met ſulck een bevallijckheydt voortgebracht zijn. Doch de tijdt magh komen dat men deſe nalatigheydt ſal konnen verbeteren, en daer toe was niet meer van nooden, als dat mijn Heer ſlechts gelieft had met my te gaen, in de plaets van mijn wooning, daer ick raet wiſt, om hem meer als dry hondert ſtucks te beſchaffen, die het rechte vermaeck van mijn leven, en het beſte onderhout van mijn ziel zijn: hoe wel ick bekennen moet, dat ick 'er tegenwoordigh niet een meer heb, daer ick de ſnoode en vervloeckte toovenaers voor dancken moet. Ondertuſſchen gelieft my ten goeden te houden, indien ick tegen mijn beloften gedaen heb, maer hoorende ſpreecken van deſe doorluchtige dingen, is het my ſoo onmooghlijck te ſwijgen, als de Son met de hant te grijpen. Ondertuſſchen gelieft ſlechts voor te gaen, want

dat

Fol. 260

at is het dat tegenwoordigh aldermeest te pas comt. Terwijl Don Quichot dese redenen voort bracht, bleef Cardenio met het hooft op de borst sitten, en hoe wel hem Don Quichot tot tweemael toe versocht om sijn vertelling te vervolgen, gaf hy niet een woort bescheyt daer op. Maer eyndelijck na dat hy alsoo een goede wijl geseten had, begost hy op dese manier uyt te barsten: Dat sal my niemandt uyt mijn gedachten brengen, of niemandt sal my anders konnen wijs maeckē, en die anders seyt is een stucke schelms, stucke diefs, en stucke boefs in sijn hart, of dat guytje Meester Elisabat, heeft met de Koningin Madasima te doen. Hooger niet (antwoorde Don Quichot) by dit en dat, sich met ernst verstoorende, gelijck hy gewoon was, het is een groote quaetaerdigheydt, of om beter te seggen, een snoot schelmstuck, sulcks te seggen, want de Koningin Madasima is te treffelijckē Princesse daer toe geweest, dat yemandt seggen sou, dat sy haer met soo een hontsvot als Meester Elisabat, sou te buyten gaen, en die het tegendeel wil staende houden, sal het liegen als een schelm, 't welck ick sal staende houden, te voet of te Paert, gewapent of ongewapent, by daegh of by nacht, of soo als het te pas sal komen. Cardenio bleef hem wel stijf sitten aen sien, als die nu de buyen van sijn sotternijen weer over quamen, en geen gedachten minder had, als sijn history te vervolgen, gelijck ooçk Don Quichot weynigh lust de selve aen te hooren, soo speet hem het geen hy van de Koningin Madasima had moeten hooren. En soodanigh trock hy sich haer saeck aen, gelijck

of se

of se in der daet sijn natuerlijcke vooghdes geweest was, soo vast was hy aen sijn sotte boecken gebonden. Ondertusschen Cardenio, die nu weer sijn oude stuypen begost te krijgen, en sich op die wijse, met liegen, en schelmen, en diergelijcke sagh bejegenen, kost dat niet wel in sijn hooft verdragen, maer nam een groote key die neven hem lagh, en smeetse Don Quichot op de borst, dat hy achter over viel. Sancho siende sijn Meester op dese wijse tracteeren, quam met de gesloote vuyst na Cardenio toe, maer dese ontfing hem soo, dat hy hem met de eerste slagh voor sijn voeten ter aerden wierp, en hy daer boven op, en Sancho een bedt wacker af gesmeert. Den Harder die hem wilde beschermen, kreegh van het selfde, en na dat hy se op dese wijse een yeder het sijn gegeven had, stont hy op, en ginck al soetjes al sachjes weer na het geberghte toe. Sancho stont op, en alsoo hy rasende dol was, van soo geslagen te zijn, sonder het selve verdient te hebben, wilde hy sich op den Harder wreecken, seggende dat het altemael sijn schult was, alsoo hy hem niet gewaerschouwt had, dat desen mensch somwijlen sulcke vlagen kreegh, hy sou hem anders wel gewacht hebben. Den Harder antwoorde dat hy het al van te vooren geseyt had, en soo hy het niet gehoort had, dat was sijn schult niet. Sancho bracht daer sijn reden weer tegen, en den Harder weder van sijne sy, in voegen sy sich eyndelijck in het hayr vielen, gevende malkander sulcke muylperen, dat, indien Don Quichot niet tusschen beyden gekomen was, sy malkander

kander souden vernielt hebben. Sancho Pançe riep vast, laet my begaen mijn Heer Ridder van de droevige figuer, laet my begaen, want hy is een kinckel als ick ben, en geen Ridder, daerom laet ick den strijt met hem volvoeren. Dat is wel waer, antwoorde Don Quichot, maer ondertusschen ick weet dat hy geen schult en heeft, en soo veel deed hy eyndelijck, dat hy se van een kreegh, en eyndelijck weer de vrede maeckte. Daer na vraeghde Don Quichot aen den Harder, of het wel mooghlijck sou zijn, Cardenio weer te vinden, en met hem te spreecken, alsoo hy garen het vervolgh van sijn vertelling sou hebben? Den ander antwoorde gelijck hy hem voor heen had geseght, namentlijck, dat hy niet seecker wist waer hy hem gemeenlijck onthielt, doch indien hy wat veel daer omtrent quam, sou hy hem den een of den anderen tijdt wel ontmoeten, 't sy by of uyt sijn sinnen.

Het XXV. Hooft-stuck.

Handelende van de vreemde dingen, die Don Quichot in dit geberghte ontmoete, en hoe hy Beltenebros na volghde, in het doen van sijn penitentie.

DEn Harder nam so sijn afscheyt van Don Quichot, die wederom te Paert steegh, bevelende Sancho dat hy hem volgen sou, die het selve deed, doch met kleene gewilligheyt. Sy redẽ soetjes voort, na het dichste van het gebergh-

geberghte. Sancho had de meeste lust van de werelt om tegen sijn Heer te spreecken, en verlangde vast dat hy eerst sou op heffen, om van sijnent wegen, tegen sijns Meesters bevel niet te misdoen. Maer konnende eyndelijck niet langer swijgen, seyd' hy tegen sijn Heer: Mijn Heer Don Quichot, ick versoeck aen u Genade, my sijn segen te willen geven, en met eenen mijn afscheyt, alsoo ick van nu af aen van meening ben, weder na huys, tot mijn Vrouw en kinderen te reysen, met de welcke ick ten minsten sal mogen spreecken, soo veel en lang alst my gelieft, want dat u Genade begeert dat ick met hem, by dagh en by nacht, door dese eensame plaetsen reysen sou, sonder een woort te mogen spreecken, dat is soo veel, of men my levendigh in de aert stack. Indien het noch soodanigh was, dat de dieren spraecken, gelijck sy deden in Æsopus tijden, dan was het noch te minder, en dan mocht ick somwijlen noch een woort met Ronzinant hebben (dewijl mijn ongeluck my van mijn lief Ezeltje berooft heeft) 't welck my dienen sou tot een tijdtverdrijf, en tot vergeting van al mijn ongelucken. Want als men de waerheyt seggen sal, en seggen moet, het is een bedroefde saeck, al sijn leven avontueren te gaen soecken, en niet als slagen te vinden, en evenwel noch niet een woort te derven seggen, niet anders dan of een mensch een block was. Nu versta ick wat ghy seggen wilt Sancho, antwoorde Don Quichot, namentlijck, dat ghy niet verdragen kont, dat men u een breydel in den mont leght, seght dan vry het geen ghy seggen wilt, op voorwaerden

dat

dat dese vryheydt niet langer duert, al terwijl wy in dit geberghte zijn. In 's heeren naem antwoorde Sancho, laet ick dan dese gelegentheydt gebruyckē, wie weet hoe lang het dueren magh? En daerom een beginsel maeckende, begost hy terstont te vragen: Waerom ontstelde sich u Genade soo geweldigh om de wil van die Koningin Malasima, of Magasima soo als se heet, of wat was 'er veel aen gelegen, of dien Meester Belsebat haer vrient was of niet? Want indien u Genade dat had laten voor by gaen, den sot sou met sijn vertelling voort gegaen hebben, en men sou al die swarigheydt die daer op volghde niet gehadt hebben? In der waerheydt Sancho, antwoorde Don Quichot, indien ghy wist soo wel als ick, wat een voortreffelijcke, en eerlijcke Koningin dese Madasima is geweest, ick weet dat ghy sout geseght hebben, dat ick noch al veel te verdraeghsaem was, in het aenhooren van sulcke blasphemien. Want wat grooter verachting kanner gevonden worden, als dat een Koningin sich soo ver met een Quacksalver en lantlooper sou verloopen. De waerheydt evenwel is dat dien Meester Elisabath, daer dien sot van spreecken wou, een wijs en verstandigh man is geweest, en die de Koningin als Geneesmeester gedient heeft. Maer sulcke dingen daer van te dencken, is de meeste raserny van de werelt. En op dat ghy siet dat desen Cardenio niet geweten heeft wat hy seyt, moet ghy weten, dat hy doen alreets buyten verstant was. Dat is het geen ick oock seggen wil, antwoorde Sancho, namentlijck, dat mijn Heer, wil ick seggen, geen acht op een sot

had behooren te ſlaen. Want indien de ſteen ſoo wel tegen u kop als tegen u borſt gevlogen was, ick weet niet wat 'er van ſou gekomen hebben, en dat al om die lieve Koningin. Soo wel tegen dwaſen als tegen wijſen, ben ick gehouden, antwoorde Don Quichot, volgens de Ridderlijcke wetten, de eer van de Vrouwen voor te ſtaen, wie ſe zijn, hoe veel te meer van ſoo een Princeſſe, als de Koningin Madaſima, dewelcke ick buyten dat, een byſondere genegentheydt toe draegh, en dat om haer goede deughden, want behalven dat ſe ſeer ſchoon was, had ſe oock een byſondere voorſichtigheydt, en een groote lijdtſaemheydt in het uytſtaen van al haer tegenſpoet, daer haer het by ſijn, en den raet van Meeſter Eliſabath, groote hulp en voordeel heeft toe gedaen. En daer uyt neemt het onwetende volck oorſaeck, om aen haer eerbaerheydt te twijffelen, en ick ſegh noch eens, dat ſe altemael liegen, ſoo dickmaels als ſy het ſeggen. Ick ſegh het niet (ſey Sancho half verbaeſt zijnde) noch en denck het oock niet te ſeggen (want wiens broot dat men eet wiens woort dat men ſpreeckt) en my is 'er oock weynigh aen gelegen, ſy moetender ſelf reeckenſchap van geven, behalven dat, ben ick geen onderſoecker van eens anders leven, want hy die telt en lieght, voelt hy het niet hy hem bedrieght, en wat meer is, naeckt ben ick gebooren, naeckt ben ick noch, ick winner noch verlieſer niet by, wat raeckt het my, meenigh meent dat hy onſen Heer by het hooft heeft, en hy heeft de Duyvel by de voeten. Een goet betaelder en weygert geen pant. Heer bewaer my,

riep Don Quichot, Sancho waer toe komen al dese spreeckwoorden te pas. Ick bid u goede man dat ghy stil swijght, en past om u Meester te dienen, sonder u dus veel te moeyen met dingen die u soo weynigh aen gaen. En soo veel moet ghy met u vijf sinnen begrijpen, dat al wat ick gedaen heb, doe, of doen sal, niet als in reden bestaet, geordonneert zy, volgens de wetten van de Ridderschap, alsoo ick de selve soo wel of beter weet, als al de Ridders van de werelt. Dat is dan oock, vervolghde Sancho, een van de regels van de Ridderschap, dat wy door dit geberght, en woeste plaetsen gaen na een sot soecken, die als wy hem gevonden hebben, voort sel gaen, niet met sijn vertelling, maer om ons den hals, en de rest van het lijf, dat noch heel is, te breecken. Swijght Sancho segh ick noch eens, antwoorde Don Quichot, want dat wil ick dat ghy weet, dat ick dese wegh niet alleenigh volgh, om den sot te soecken, maer eerder om dat ick hier meen een stuck wercks te doen, dat my vermaert sal maecken over het gantsche aertrijck, en het welck, om kort te gaen, in my de rechte waerdigheyt, van de doolende Ridderschap volmaecken sal, Is 'er oock groot prijckel in gelegen? Vraeghde Sancho. Neen antwoorde den ander, als het ons maer wel gelucken wil, een goede bequame plaets te vinden, doch alles hangt aen u naerstigheydt. Aen mijn naerstigheyt? Vraeghde Sancho. Aen u neerstigheydt antwoorde Don Quichot, want indien ghy haest weder komt, van de plaets daer ick u meen te senden, sal oock mijn verdriet haest ge-eyndight, en mijn glory

begonnen zijn. En om u niet langer in onwetentheydt te houden, soo weet dat Amadis van Gaulen, een van de volmaecktste doolende Ridders is geweest, ja om beter te seggen, de eenige, de eerste en de voornaemste die in de werelt bekent zijn, daer Don Belianis en al de andere niet eens by te pas en komen. Vorder wil ick seggen, wanneer een Schilder tracht uytsteeckende in sijn konst te worden, soeckt hy altijdt de principalen na te volgen, van de alderbeste en vermaertste Meesters. En dese selve regel heeft in alle konsten, en prijsslijcke oeffeningen plaets, die tot verciering dienen van het gemeene best. Alsoo moet yemandt die den naem van wijs, voorsichtigh, en verdraeghsaem wil winnen, Ulijsses in sijn leven na volgen, in wiens persoon en in wiens dooling, Homerus ons een levendigh afbeeltsel van wijsheydt, en voorsichtigheydt voor stelt; gelijck Virgilius, ons een dapper en wijs Overste voorstelt, in de persoon van Æneas, als oock de deught van een vroom kint tegen sijn Vader, van de welcke soo wel den een als de ander, dese mannen niet beschreven hebben, juyst gelijck sy warren, maer gelijck sy behoorden te zijn, om een voorbeelt aen de toekomende eeuwen te laten. Op dese selve wijse is Amadis, de noortstar, en de baecken van alle dappere, en verliefde Ridders geweest, die wy alle behoorden na te volgen, die onder dien bannier ter Oorlogh gaen. Zijnde het nu dan aldus, gelijck het is Sancho mijn Soon, bevind ick, dat dien doolende Ridder, die hem het naewste sal na gevolght hebben, oock de naeste is, om sijn glory en heerlijckheyt te verkrijgen.

Voorts

Voorts een van de daden, door de welcke hy aldermeest sijn voorsichtigheydt, dapperheyt, volstandigheydt, en liefde getoont heeft, is geweest, dat hy van Oriana versmaet zijnde, sich self begaf na de arme rots, om daer sijn penitentie uyt te staen, veranderende den naem van Amadis, in die van Beltenebros, voorwaer een naem van een krachtige beteeckenis, en met sijn leven wel over een komende. In voegen dan, dewijl hy my lichter valt, in dese manier van doen na te volgen, als in het klooven van Reusen, onthoofden van Serpenten, dooden van Draecken, slaen van geheele Legers, breecken van Wapenen, en ontdoen van betooveringen, en dat alhier een seer bequame plaets en gelegentheydt daer toe is, dunckt my dat ik de selve niet behoor te laten voor by gaen. Wat is dan (vraeghde Sancho) ondertusschen, het geen u Genade van meening is, in dese eensame plaets nyt te rechten? Heb ick u niet geseght dat ick Amadis wil na volgen, spelende hier den desperaten, en den dollen, om oock met eenen een navolger van den dollen Roelant te zijn, als hy by een Fonteyn, seeckere teeckens vont, dat de schoone Angelica sich met Medor verloopen had. Door welcke quelling hy heel sot en dol wiert, treckende boomen uyt de aert, halende heele huysen om veer, doodende de Harders, verdrijvende de Schapen, met duysent andere sotternijẽ meer, waerdigh om in eeuwige gedachtenis gehouden te worden. Maer al hoe wel ick geensints van meening ben Roelant in alles na te volgen, sal ick evenwel, die dingen, die my het aldernatuerlijckste, en eygentlijckste schijnen,

ſoecken te betrachten : Oock ſou het wel konnen zijn, dat ick het by de navolging van Amadis liet beruſten, die ſonder met ſijn ſotternijen ſchade of hinder te doen, meer als aen ſijn oogen, die hy by na uyt gekreeten heeft, ſich echter daer mede ſulck een voortreffelijcken roem gemaeckt heeft, ja meer als Roelant. My dunckt (antwoorde Sancho daer op) dat ſulcke Ridders die dat gedaen hebben, lichtelijck oorſaeck daer toe hebben gehadt : Maer om de waerheydt te ſeggen, wat oorſaeck heeft u Genade om ſijn ſelven tot een ſot te maecken ? Wat Juffrouw heeft hem verſmaet ? Of wat teeckens hebje oyt jou leven geſien dat Dulcinea met den eenen Moor of den ander, of Kriſten of Heyden heeft te doen gehadt ? Daer leyt de knoop (antwoorde Don Quichot) en dat is de punt daer het op draeyt, namentlijck, ſot te worden ſonder oorſaeck, op dat ſulcks aen mijn beminde magh te kennen geven, indien ick ſulcke ſotternijen doe by mijn ſinnen zijnde, wat ick al doen ſou, indien ick eens ter degen ſot was. Behalven dat ick oock reden genoegh heb, ter oorſaeck van het lang af ſijn van mijn beminde Dulcinea, want gelijck ghy van dien Harder Ambroſio gehoort hebt, ſoo is het af ſijn, en t'ſamenloop van alle verdriet. In voegen dan Sancho ghy geen tijt behoeft te verletten, met my anders te raden, alſoo ick vaſtelijck voorgenomen heb, deſe navolging te maecken, het koſt wat het wil. Sot ben ick, en ſot ſal ick blijven, tot 'er tijdt toe ghy my met een brief van mijn Dulcinea beſcheyt brengt, alſoo ick u daer meen henen te ſenden, en indien het ſooda-
nigh

nigh is, als mijn getrouwigheydt verdient, ſal al mijn ſottigheydt glat over zijn, maer indien anders, ſal ick in der daet ſot worden, ſonder dat ick het voelen ſal, alſoo ſotheydt geen ſeer en doen. In voegen het ga ſoo 't wil, ſy ſchrijft my wat ſe my ſchrijft, ick ſal verloſt worden aen de eene kant of aen de andere kant. Maer ſeght my Sancho, hebt ghy den helm van Mambrun wel bewaert, want ick heb geſien dat ghy ſe van de aert op geraept hebt, wanneer ſe dien Galeyboef wilde in ſtucken ſmijten, doch niet en koſt, ter oorſaeck van de fijne ſtof? Hier op antwoorde Sancho: Ick ken in mijn hart noch in mijn bloet verdragen, Heer Ridder van de droevige figuer, noch in genoegen op nemen ſommige dingen die u Genade ſeyt, ja ick krijger verbruyde vreemde gedachten van, dat ſal deſe brabbelary van Ridderſchap, van Koninckrijcken en Keyſerrijcken te winnen, Eylanden te geven, en diergelijcke ſnorckerijen meer, niet anders als wint en droomen is, want wie is 'er in de werelt, als hy u Genaden een Barbiers becken een Helm van Malbruy hoort noemen, die niet terſtont ſonder veerkijcker ſal ſien, dat ſulck een keerel met de kop gequelt is. Dit becken dan heb ick in het pack geſteecken, en alſoo het vol buylen is, ſal ick het ſelve mê thuys nemen, om 'er die te laten uyt kloppen, en dan het ſelve gebruycken, om mijn baert in te laten ſchrabben, indien ick anders den dagh leven magh, dat ick mijn Vrouw en kinderen eenmael magh komen weer te ſien. Wil ick u wat ſeggen Sancho, antwoorde daer op Don Quichot, ſoo veel kan ick ſien, dat ghy den

onverstandighsten bloedt zijt van een Schilt-knaep, dieder oyt in de werelt is geweest. Hoe is het moogelijck, daer ghy nu alreets soo lang met my gedoolt hebt, dat ghy noch niet kont sien, dat de dingen die dese Ridderschap aengaen met andere oogen moeten gesien worden, als de andere dingen des werelts, en dat se gemeenlijck anders zijn als se schijnen, 't welck niet haer noch ons te wijten is, maer alleenigh die Toovenaers, die ons met heele troepen altoos by en omtrent zijn, en onse saecken veranderen gelijck se selfs willen, en na dat se ons gunstigh of hatigh zijn, en in sulcker voegen oock, dit het geen u dunckt een becken te zijn, is in mijn oogh den helm van Mambrino, en misschien sal het een ander voor wat anders aensien, alleenigh daerom, om dat het selve van sulck een waerde zijnde, de geheele werelt my daerom anders vervolgen sou, om my dat kostelijck pant quijt te maecken; maer als se sien dat het niet anders is als een scheerbecken, laten sy 't my houden, en niemandt taelter na, gelijck wel bleeck aen Passamont, die het de pijn niet waert achte, om op te rapen, maer deed' alleen sijn best (hoe wel te vergeefs) om in stucken te breecken. Bewaert ghy se wel mijn vrint, alsoo ick se voor dees tijdt niet van nooden heb, ja meen my in tegendeel, al de andere Wapens uyt te schudden, met kleeren met al, en stellen my soo naeckt als ick ter werelt gekomen ben, indien het my slechts maer in den sin schiet, eer Roelant als Amadis na te volgen. Met dese woorden quamen se aen den voet van een hoogen bergh, steeckende ver uyt boven al de anderen,

die

die hem omringden. Daer liep een seer aengenaem beecksken neven by, zijnde vorders rontsom niet anders als eē levende en groene beemd, soo aengenaem, dat het een vreught en lust was aen te sien. Daer stonden oock eenige wilde boomen by, beneffens ontallijcke kruyden en blommen, die de plaets een bysonder leven gaven. De gelegentheydt van dese plaets, drong den Ridder van de droeve figuer, om hier sijn penitentie te konnen doen, en verheffende in dit vermaeckelijck aensien sijn stem, min noch meer als een sot, begost aldus uyt te roepen: Dit is de plaets ô hemel, die ghy bestelt en geordonneert hebt tot het beweenen van het ongeluck, dat ghy my toe gesonden hebt. Dit is de plaets daer de tranen van mijn oogen, een aenwas sullen maecken aen dese beeck die daer nevens vliet, en mijn gestadige en geduerige suchten het geboomt bewegen sullen, alles tot getuygenis van de smart, die mijn verliefde hart is lijdende. ô ghy wie ghy zijt, Boeren of Harders, die in dese onbewoonde plaetsen u verblijf hout, hoort doch de klachten aen van desen rampsaligen minnaer, die hem het langduerigh afsijn, en een ingebeelde quelling uyt den boesem drucken, alleen om u, om u, ô ondanckbare en nochtans meer als menschelijcke schoonheydt. ô ghy Nymphen en Najaden die voor een gewoonte hebt in dit dichte geberghte te verkeeren (soo willen u de geyle en dartele Satyrs, in u soete vreughde ongemoeyt laten) helpt my mijn ellenden beweenen, of ten minsten, laet u niet verveelen de selve te aenhooren, ô Dulcinea van Tobosa. Dagh van mijn

nacht, leytster van mijne wegen, planeet van mijn geluck, (soo moet u den hemel alles goets toe voegen dat ghy wenscht of begeert) siet en bemerckt doch de plaets en de staet, daer u lang af sijn my toe gebracht heeft, en toont u toch danckbaer tegen sulcken onvervalste trouw. ô ghy eensame boomen (ghy die van nu voortaen alleen mijn gesellen sult zijn) toont toch met roeren en bewegen van u tacken en bladeren, dat u mijn tegenwoordigheydt niet mishaeght. ô ghy mijn Schiltknaep, aengenaem geselschap in mijn voor- en tegenspoet, hout doch wel in u gedachten, het geen ghy my hier siet doen, op dat ghy de selve mocht vertellen aen haer, die daer de eenige oorsaeck van is. Met dese woorden stijcht hy van sijn Paert, en met een snap maeckt toom Sadel en al los, neemt het hem af, en met een slagh van de platte hant op het gat, schenckt hem sijn vryheydt met dese woorden; u vryheydt geeft u die gene die sonder vryheydt blijft, ô Paert soo loffelijck door uwe wercken, als ellendigh en ongeluckigh door u lot. Gaet nu henen daer ghy wilt, want in het voorhooft draeght ghy geschreven, dat noch den Hippogrief van Astolpho, noch den vermaerden Frontino, die Bradamante soo dier quam te staen, by u in het alderminste te pas en komen. Sancho al desen handel siende, seyde: het komt wel dat wy tegenwoordigh van de moeyten verlost zijn, om mijn Grauwtje mê te ontoomen en te ontsalen, want ick sweerje dat, daer souwen oock geen hant slagen, noch lofredenen ontbreecken om sijn deughden te bewijsen. Evenwel al was hy

hier,

hier, sou ick evenwel niet toe laten dat hem yemandt aen raeckte om hem te onttuygen, alsoo hem de wetten van de verliefde minnaers niet en raecken, niet meer als my die sijn Meester was, soo lang als het den Heer beliefde. En in der daet Heer Ridder van de droevige figuer, indien mijn vertreck, en u sotheydt in ernst is, sal het best zijn dat wy Ronzinant weer gaen Sadelen, om hem mijn, by gebreck van mijn Grauwtje te laten gebruycken. Want dat sou mijn wegh niet weynigh verkorten, want soo ick te voet moet gaen, weet ick niet wanneer dat ick kommen, noch wanneer dat ick weer keeren sal, want om kort te seggen, ick ben de beste voetganger niet. Don Quichot autwoorde hier op, het sy gelijck als ghy het verstaet, alsoo my het selve mê goet dunckt; en segh u aen dat gy van nu over dry dagen sult hebben te vertrecken, alsoo ick wil dat ghy eerst geduerende dien tijt sult sien, wat ick om harent wille al sal te weegh brengen, op dat ghy het haer seggen mooght. Wat heb ick veel meer te sien, als het geen ick alreets gesien heb (antwoorde Sancho?) Dat sult ghy wel haest gewaer worden, antwoorde den Ridder, ick moet my noch eerst al de kleeren uyt schudden, de Wapens daer heen werpen, en met de kop tegen de steenrotsen loopen, en noch dingen met dit stael doen, daer ghy u over verwonderen sult. Om Godts wil Heer, antwoorde Sancho, siet toch wel toe wat ghy al doet, want ghy mocht soo met de kop tegen de steenen loopen, dat ghy een korte penitenty hebben sout. Oock ben ick van gevoelen, dat het werck sijn stant wel hebben sal,

al is 'er dat gebruy niet by, dewijl dat het toch altemael gemaeckt werck is, ick wou my liever in het water gaen smijten, daer het niet diep is, en dommineren daer als een Ael in de tobbe, en laet ghy het evenwel maer op my staen, ick sal het breet genoegh uyt meten, al sou ick seggen, en sweeren dat ick gesien had, dat u Genaden sijn selven op de punt van een rots gesmeten had, die soo scherp was als een Diamant. Ick bedanck u voor u goede genegentheydt Sancho (antwoorde Don Quichot) maer dit wil ick dat ghy weet dat dese dingen die ick doe, niet in spot noch geckerny geschieden, maer in goet ernst, anders sou ick de orden van de Ridderschap te kort doen, door de welcke ons belast wort, dat wy niet liegen sullen, onder sulcke en sulcke straf, en wat is dat anders als liegen, als men de eene saeck voor de ander doet. In voegen dat dit loopen tegen de steenen in waerheydt geschieden moet, sonder dat 'er eenige bedriegery mê speulen magh. En daerom sal het wel noodigh zijn, dat ghy my eenige salf, pleysters en wiecken laet, om my weer te genesen, dewijl ons ongeluck, ons van dien kostelijcken balsem heeft berooft. Ja maer (antwoorde Sancho) de meeste scha is dat den Ezel met al den brod wech is, en ick bid u Genade niet meer van dien balsem te spreecken, want als ick se hoor noemen, keert my het hart in het lijf om. Vorders versoeck ick u Genaden, dat hy reeckening maeckt dat de dry dagen al gepasseert zijn, die hy my gegeven heeft, om eenige sijne sotheden te sien, alsoo ick de selve voor gesien hou, in *decrenti forma*, en ick beloof u dat ick 'er

ick 'er wonder van ſeggen ſal, daerom maeckt maer in der haeſt u brief vaerdigh, dat ick vertrecken magh, want mijn hart verlangt, als een vis naer 't water, om u Genade uyt dit Vagevyer weer te verloſſen. Noemt ghy het een Vagevyer Sancho? Vraeghde Don Quichot, ghy mooght het veel beter de hel ſelfs noemen, ja noch ſlimmer, indiener anders yets ſlimmer kan gevonden worden. Soo noem ick het liever, antwoorde Sancho, want gelijck onſe Paſtoor ſeyt, *ex inferio nulla eſt retencio*. Wat is dat te ſeggen, vraeghde Don Quichot? Dat is ſoo veel antwoorde Sancho, als dat men in de hel is daer men blijven moet, maer hier hoop ick heel anders, alſoo ick giſſing maeck u Genade wel haeſt te verloſſen, of het ſal my te bijſter uyt mijn ſchreef gaen. Laet ick maer in Toboſa, en voor Me-vrouw Madam Dulcinea komen, ick ſeller wel ſulcke dingen van u ſotternijen of geckernijen ſeggen (want dat is al een ding) dat ick ſe ſoo weeck ſal maecken als een Juffrouws hantſchoen, al was ſe ſoo hart als een Eycken boom, en met die ſoete en aengename antwoort ſal ickje gelijck als met vleugels door de lucht konnen aenvliegen, en verloſſen u Genade uyt dit Vagevyer ſegh ick noch eens, 't welck u een hel ſchijnt. Ondertuſſchen, wat ſullen wy dan doen om den brief vaerdigh te maecken? (Vraeghde Don Quichot) gelieft oock om de dry Veulens te dencken, voeghdener Sancho by. Dat ſalmer al mê in ſetten, antwoorde den Ridder. Ondertuſſchen dewijl wy geen papier hebben, ſou het niet vreemt zijn, dat wy het ſchreven op blaren van boomen, ge-

lijck de ouden hebben gedaen, of op tafelkens van Was, maer dat sou my al ommers soo qualijck bekomen als papier. Maer daer schiet my wat in gedachten (hervatte hy) dat is, dat men het schrijft in het tafelboeckjen van Cardenio, en draeght ghy sorgh Sancho, aen het eerste Dorp daer ghy aen komt, het selve op papier te laten over dragen, by den een of den ander Schoolmeester, of Cappellaen, maer by leven gaet by geen Notaris of Procureur, want die maecken letteren van een half voet lang, als se aen 't grosseeren komen, en die soo krom dat se de drommel self niet sou konnen verstaen. Maer hoe sal men het maecken met het onderteyckenen? vraeghde Sancho. De brieven van Amadis waren noyt onderteyckent, antwoorde Don Quichot. Maer evenwel het briefje van de Veulens vervolghde Sancho, daer most u naem onder staen, en indien ick het dan laet uyt schrijven, sellen se seggen dat het vals is, en laten my sonder Ezels als een Ezel heen gaen. Ghy kont haer dan het boeckje toonen sey Don Quichot, want als onse Nicht dat siet, sal se geen swarigheydt maecken, u de Veulens te geven. En wat de minne-brief belangt, daer onder sult ghy setten: Uwe getrouwe tot 'er doot toe, de Ridder van de droevige figuer. En daer sal niet veel aen gelegen zijn, al is het een andere hant, want soo ick het wel bedenck, soo kan Dulcinea lesen noch schrijven, en heeft oock van haer leven mijn schrift niet gesien, want onse liefde is altoos een Platonische liefde geweest, sonder vorder te komen als een eer-

lijck

lijck aensien. Behalven dat in al de twaelf jaren dat ick haer bemint, en soo waert gehadt heb, als de appel van mijn oogen, durf ick wel sweeren dat ick se geen viermael gesien heb, en ick loof dat sy van al die vier reysen geen tweemael op my gesien heeft, soo nauw wort se van haer Vader Lourens, en Aeltje haer Moeder gehouden. ô dat ich dat hout sla, is Laurensen Dochter Me-vrouw Dulcinea van Toboso, Alias Aeltje Loures? Dat is de selve antwoorde Don Quichot, en die verdient Vrouw van de heele werelt te zijn. Ick ken se wel sey Sancho, en dat weet ick 'er van te seggen, dat het by go een hupsche Deeren is, en dat se soo wel een voer koren sal laden als een in het heele Dorp, Neen by gomme het is een wackere tas, en sy verdient bereden te worden van de beste doolende Ridder dieder in de werelt is. ô dat hoere kint wat het se een keel en wat voor een stem, mijn heught dat se onlangs boven op den tooren klom, om een van haer jongens te roepen, die in haer Vaers velt arbeyden, en hoe wel se meer als een half uer gaens buyten waren, hoorden hy se soo gemackelijck of hy onder aen de voet van de Tooren was geweest: en het best dat se overder heeft, is dat se niet heel stuers noch Boerachtigh, maer al vry wat hefflijck is, se spreeckt elck een aen, boert en speulter mê. ô dat haer dit en dat! soo veel wil ick u wel seggen Heer Ridder van de droevige figuer, dat je niet alleen meught maer oock behoort, de meeste sotternijen van de werelt voor haer aen te rechten, en niemandt sou het jou tot schandt

reeckenen, al wierdje heel dol en disperaet, ja al gingjer je selven om verhangen. En nu verlang ick noch te meer om op reys te gaen, want het is ick weet niet hoe veel dagen al geleden dat ick se lest gesien heb, en ick loof dat se nou al veul sel verandert wesen, want gelijck als men wel dencken kan, soo gestadigh in de Son te gaen, bederft de schoonheydt van het vrouwvolck geweldigh. En nu moet ick bekennen mijn Heer Don Quichot dat ick tot nu toe in een groote onwetentheydt gesteecken heb, om dat ick docht dat dese Dulcinea van Toboso, den een of den ander groote Princes was, die dese deftige geschencken waert is, die sijn Genade aen haer gesonden heeft, gelijck dien Biscayer, en die Galeyboeven, en andere meer die se gehadt heeft, al eer ick jouwer Genaden Schiltknaep was. Maer evenwel moet men alle dinck wel over leggen, want als al dat volck, dat ghy aen Aeltje Lourens, ick wil seggen Me-vrouw Dulcinea van Toboso 'sent, by haer komt, en op de knien voor haer valt, en dat se dan ereys besich was met heeckelen of wannen of ander Boere werck, datser dan ereys om ginck lacchen, of dat sy 'er om gingen lacchen, en dat se alsoo begonnen u tot een spot te maecken? Ick heb het u nu soo menighmael geseyt, Sancho, antwoorde Don Quichot, dat ghy een rechte snappert bent, al hoe wel ghy (hoe bot dat ghy oock van verstant zijt) evenwel somtijts loosheydt genoegh hebt. Maer op dat ghy siet hoe grooten geck dat ghy zijt, en hoe wijsselijck dat ick mijn dingen aen legh, soo sal ick u een korte vertelling doen. Een seeckere rijcke schoone,

schoone, beleefde, en treffelijcke Weduw, wiert eens op een slecht, maer wacker gesel verlieft. Een van haer vooghden bestrafte se op een seeckeren tijdt, seggende: Dat hy wel verwondert was, dat een vrouw van haren doen, en van haer gelegentheydt, haer ginck verslingeren, op soo een slecht quant, en dat se genoegh brave mannen van Theologanten en andere om haer had, van de welcke sy maer behoefde te seggen die wil ick en die wil ick niet. Sy antwoorde daer heel geestigh op, met dese woorden: Ghy mijn Heer zijt heel bedrogen, dat ghy denckt dat dit maer een slecht-gesel is, hoe hy lijckt, maer in tegendeel voor het geen dat ick van hem begeer, moet ghy weten, dat hy in dat stuck soo geleert en sulck een Philosooph is, als Aristoteles self. Soo moet gy oock weten Sancho, dat in het geen ick van Dulcinea van Toboso begeer, sy soo veel is, als de grootste Princes van de werelt. En op dat ghy vorder mijn meening weet; gelooft ghy dat al die Amarilles, Philliden, Galateas, Dianaes, en Silvias, daer de veersen van de Poëten, de vindingen van de Romancen, de Comedien vol van zijn, juyst soodanige vrouwen geweest zijn, van vlees en been? Maer in tegendeel is het waer, dat se meestendeel altemael vercierde namen zijn, om een subject of een gront aen haer veersen te geven, op dat men se voor minnaers sou houwen, of altoos soodanige die de bequaemheydt hebben om minnaers te zijn. In voegen dan dat het my genoegh is te weten dat dese Aeltje Lourens, gelijck ghy se noemen wilt, schoon en eerlijck is, en bekommer my gants

wey-

weynigh met haer geslacht, nochtans laet se daerom niet voor my de grootste Princes van de werelt te zijn. En dit moet ghy weten Sancho, dat twee dingen alleen meer doen beminnen als anderen, namentlijck schoonheydt, en een goede naem, en dese twee vint men overvloedigh in mijn Dulcinea, want in schoonheydt komt niemandt by haer te pas, en in goede naem weynige. En om een besluyt te maecken, ick beeld-my in, dat al het geen ick segh, soodanigh is, sonder dat 'er een tittel aen ontbreeckt; ick schilder se in mijn gedachten soodanigh af als ick wil, soo wel in schoonheydt als in staet, en hou se boven Helena, Lucretia, en al de vermaerde vrouwen van de oude tijdt, Grieckse, Barbarische, Latijnsche, of wat se oock geweest zijn, en een yeder laet ick seggen wat hy wil, ben ick daer over berispt van de onwetende, ick ben daerom niet gestraft van de geweldige. Ick segh (antwoorde Sanche) dat u Genade in alles het meeste gelijck van de werelt heeft, en dat ick maer een botten Ezel ben. Maer ick weet niet wat my hier een Ezel in de mont komt, daer men van geen galgen spreecken moet, ten huyse daer de Waert een dief is, maeckt maer den brief klaer, en daer mê adjuw, want ick begin in mijn geest moeyelijck te worden als ick om mijn Ezel denck. Don Quichot kreegh terstont het tafelboeck voor den dagh, en gaende een weynigh aen een kant, begost den brief te schrijven, en als hy gedaen had riep hy Sancho, en sey hem dat hy se hem wou te vooren lesen, op dat hy se mocht van buytenen leeren,

of

of hy ſe by geval quam te verlieſen. Schrijft ſe maer drie of viermael in het boeck uyt (antwoorde Sancho daer op) en geeft ſe my ſlechts, ick ſalſe wel bewaren, want te dencken dat ick ſe onthouwen ſou, is ydelheydt, alſoo my de mammory ſoo kort is dat ick menighmael mijn eygen naem vergeet. Maer evenwel als 't u gelieft, lees maer op, alſoo ick heel benieuwt ben om te hooren, want ick loof dat ſe braef klincken ſel. Hoort dan toe, ſey Don Quichot, en begoſt te leſen.

Brief van Don Quichot aen Dulcinea van Toboſo.

Hooge en doorluchtige Vrouw.

HY die gewont is, door de punt van u afweſen, en hy die aen het hart gequetſt is, ſoetſte Dulcinea van Toboſo ſent u heyl en welvaert, die hy ſelve niet en heeft. Indien u ſchoonheydt my verſmaet, indien u deught niet in mijn gewelt is, indien u verachtingen mijn deel is. Och ick ongeluckige boven alle ongeluckigen, die my niet machtigh ken mijn geweldige en langduerige ſmart te verdragen. Mijn goede Schiltknaep Sancho ſal u mondelijcke verklaring doen (ô ſchoone ondanckbaerheydt, en ondanckbare ſchoonheyt en beminde vyandinne mijn) van het geen ick om uwent wil ben lijdende. Indien ghy my begeert te ſuccoureren, en met u genegentheydt te aſſiſte-

affifteren, ick ben de uwe, en foo niet, doet dat u in gedachten komt, want mijn leven ge-eyndight hebbende, fal ick u wreetheydt voldaen hebben, en mijn begeeren.

De uwe tot 'er doot toe
De Ridder van de droevige figuer.

By gants vijf en dry (riep Sancho) het is by mijn feven vijf finnen, het befte dat ick van mijn leven gehoort heb, of de .... haelme, wat bruftme defe Ridder van de droevige figuer oock. Ick fegh by mijn manne waerheyt, je bint mijn Heer je bint de drommel felf, daer is niet in de heele werelt of je hebter het jou van. Al dat is noodigh, antwoorde Don Quichot, ten insicht van mijn ampt. Nou, fchrijf op dat andere blaetje (vervolghde Sancho) de confignatie van de Veulentjes, ey lieve. Wel aen (antwoorde Don Quichot, en na dat hy het gefchreven had, las hy hem dit oock voor, 't welck alfoo luyde: Ghy fult gelieven Juffr. mijn Nicht order te ftellen, aen Sancho mijn Schiltknecht dry van de vijf Veulentjes te geven, die ick by u te huys gelaten heb onder u bewaring, de welcke dry Veulens ick belaft te geven voor foo veel anderen hier by my in contante penningen ontfangen, en toonende dit, en quitancie van fijn hant, fal voor goede betaling verftrecken. Aldus gedaen in het diepfte van de Sierra Morena, den 22. van Auguftus, van dit tegenwoordige jaer.

Goet, dubbelt goet (fey Sancho) fetter maer u naem onder, dat is niet noodigh antwoorde Don Quichot, als alleen mijn merck, dat genoegh is

voor

voor dry hondert Ezels,ick swijgh voor drie. Ick vertrouw u op u woorden, antwoorde Sancho, ick ga om Ronzinant te Sadelen, en terwijl magh sich u Genade vaerdigh maecken, om my de segening te geven, alsoo ick terstont meen te vertrecken, sonder de gescyde sotternijen te sien, want ick sal seggen dat ick 'er soo veul gesien heb, dat het over draeght. Ten minsten antwoorde Don Quichot is het noodigh dat ghy my naeckt siet, en getuyge bent, van een dosijn sotte kueren of twee, die ick in minder als een half uer tijts sal gedaen hebben, want als ghy se met u oogen gesien hebt, mooght ghyder volgens u conscientie u verklaring op doen, en voegender dan noch soo veel by als ghy begeert, want ick verseecker u, dat ghyder soo veel niet van seggen sult, of ick salder noch meer van doen. Ick bidder om Heer (antwoorde Sancho) laet dat blijven, dat ick u niet naeckt en sie, want het sou mijn hart soo weeck maecken, dat ick nootsaeckelijck sou moeten schreyen als een kint, en het hooft doetme noch soo seer van het huylen dat ick om mijn Graeuwtje gedaen heb, dat ick 'er niet garen weer aen komen sou. En indien ghy wilt dat ick toch eenige sotte kueren sie, soo doet se gekleet en dat metter haest, en sulcke als u eerst in den sin schieten, hoe wel sulcks voor my niet noodigh is, behalven dat het maer dienstigh is, om mijn reys, en alsoo te gelijck u pijn te verlengen, die ick anders door goede tijding kort maecken sal. En of dat prijtje van Dulcinea juyst niet wou antwoorden als noodigh is, soo wil ick u wel sweeren, dat ick 'er soo veel oorvijgen, en

baffe-

baffetoenen geven ſal,dat ſe wel kleynder ſal ſingen. Want wie ſou konnen verdragen dat een ſulcken Ridder als u Genaden is, ſonder reden of oorſaeck ſot ſou worden, en dat om een vrouwmenſch, ſe moeten begut niet meenen datme ſot is, en is het 'er in ick ſel het 'er wel uyt krijgen, ick ben wel goet als ick goet ben, maer wacht u als ick begin op mijn paert te raecken. Als ick de waerheydt ſeggen ſal, antwoorde Don Quichot, my dunckt Sancho dat ghy al ſoo ſot bent als ick. Ick ben wel ſoo ſot niet, antwoorde den ander, maer ick ben al wat kollerijcker. Maer dat is tot daer en toe, wat ſal u Genade ondertuſſchen eten? of ſulje doen als Cardenio,en vallen de Harders op de wegh aen. Bekommert ghy u daer niet mê, antwoorde Don Quichot, ick ſal my wel behelpen, al was het met de kruyen van het velt,en de vruchten die hier omtrent groeyẽ, want daer in beſtaet het volvoeren van mijn voornemen, niet te eten, en andere harde penitentien meer te doen. Vorders Heer, vervolghde Sancho, weetje waer ick bang voor ben, dat ick in het wederom kommen, lichtelijck deſe plaets niet ſal weten weer te vinden. Neemt ghy de teeckenen wel waer, voor my (antwoorde den Ridder) ick ſal wel ſorgh dragen dat ick 'er niet van daen en ga, behalven dat ſal ick ſomtijts op die hooge toppen klimmen, om te ſien of ick u van verren ontdecken kan, als ghy wederom komt. En om ſeecker te gaen, ſou het niet onbillijck weſen dat ghy eenige tacken van deſe boomen afſneedt, en ſette ſe al de wegh vervolgens, tot dat ghy op het vlack komt, en deſen

fullen u dienen voor baeckens, min noch meer als den draet die Thefeus in den doolhof der Cretenfen gebruyckte. Dat fal ick doen fey Sancho, en fnijdende eenige tacken af, nam hy den fegen van fijn Heer, en fcheyden fy alfo niet fonder vele tranen van malkander. Hy fittende op Ronzinant, die hem van Don Quichot foo hooghlijck bevolen was, als of het fijn eygen perfoon was. Aldus floegh Sancho op wegh, werpende yeder fchoot weeghs een tack op de aert, gelijck hem fijn Meefter geraden had. Maer evenwel noch eer fe fcheyden, badt hem Don Quichot hem maer twee kueren te fien doen. Maer Sancho ging al voort, maer ter nauwer noot was hy hondert fchreeden ver, of hy keerde wederom, en fey tegen Don Quichot dat hy hem bedacht had, en dat hy evenwel yets wou fien, om met een vry gemoedt te mogen fweeren. Heb ick het u niet wel gefeyt, antwoorde Don Quichot, wacht dan een weynigh, in een amery fal ick gedaen hebben; en daer mede trock hy met groote haeft de broeck uyt, en bleef foo ftaen, en voorts maeckte hy eenige capriolen, en tuymelde twee of dry mael over fijn hooft, en dat met fulck een aenfien, dat Sancho befchaemt worde, en fonder meer te ftaen wachten, Ronzinant voort dreef, en henen reedt, feer wel te vreden zijnde, dat hy het nu gefien had, en alles na waerheydt verklaren koft.

Het

Het XXVI. Hooft-ſtuck.

Verhandelende het geen de verliefden Don Quichot in het geberghte deed.

KOmende weder tot onſen Ridder van de droevige figuer, ſeght de hiſtory, dat hy ſiende hem nu alleenigh, wacker over en weder over tuymelde, onder naeckt, en boven gekleet, maer eyndelijck klom hy op de top van een hooge rots, en daer begoſt hy te dencken, 't geen hy voor henen menighmael gedacht had, ſonder noch eenigh beſluyt gemaeckt te hebben; namentlijck, wie hy eer ſou hebben na te volgen, of Roelant in ſijn raſerny of Amadis in ſijn dweepery, en melancoly. Hy ſey tegen ſich ſelven, indien Roelant ſulck een dapperen en ſtercken Ridder was, gelijck ſe ſeggen, wat wonder was het, dewijl hy ſoo beſwooren was, dat hy nergens koſt gewont worden, als onder aen het eynde van ſijn voeten, waerom hy daer altoos ſeven yſere ſoolen aen plagh te dragen, hoe wel hem dat niet helpē koſt tegen Barnardo del Carpio die de ſnof in den neus had, en verſtickte hem in ſijn armen in Ronſcevale. Maer dat wy ſijn dapperheydt aen een ſijde ſtellen, en ſpreecken van het verlieſen van ſijn verſtant, zijnde ſeecker, het ſelve geſchiet te zijn, door dien hy deſe teeckenen van de onkuysheydt van Angelica geſien had, met Medor den Moor, en de Pagie van Agramant. En dewijl hy verſtont dat ſulcks

waerachtigh was, en dat sijn beminde hem dien treck gespeelt had, behoefde hy niet veel te doen om sot te worden. Vorders in dese sotterny sou ick hem wel konnen na volgen, al is het niet in de oorsaeck der selver; want mijn Dulcinea van Toboso, durf ick wel sweeren, heeft in al haer leven geen Moor gesien, in voegen sy is die se altoos geweest heeft, en soo suyver als se van haer Moeder gekomen is, en daerom sou men haer oock het meeste ongelijck van de werelt doen, anders van haer vermoedende, ick Roelant ginck na volgen. Aen de andere zijde sie ick dat Amadis van Gaulen, sonder sijn verstant te verliesen, en sonder eenige sotternijen aen te rechten, sulck een lof en roem van een trou minnaer geweest te zijn, verkregen heeft. Want het geen hy gedaen heeft, geschiede alleen daerom, om dat sijn beminde Oriana hem belast had, buyten haer wil noyt voor haer te verschijnen, waer over hy sich na de arme rots begaf, in geselschap van een Eremijt, doende aldaer niet als schreyen en jammeren, tot dat hem den hemel te hulp quam, in het midden van sijn ellenden. En indien sulcks waer is, gelijck het is, wat hoef ick de moeyten te nemen mijn self naeckt te ontkleeden, of dese boomen moeyten aen te doen, die my haer leven geen leet gedaen hebben, of dese klare beecken te bedroeven, of onklaer te maecken, daer ick mijn dorst uyt te lessen heb. Leve an de gedachtenis van Amadis, en dat Don Quihot de la Manche sijn navolger zy, in alles en en yegelijck punt dat hy sal konnen, op dat men an de eenen seght het geen van de andere ge-

feght wort, of dat ick in het vervolgh geftorven ben. En al hoe wel ick niet verfmaet noch veracht en ben van mijn Dulcinea, is het my evenwel genoegh, haer tegenwoordigheydt te derven. Wel aen dan hant aen het werck, en al op gehaelt wat Amadis oyt gedaen heeft, en leert my mijn verftant waer te beginnen; maer alfoo ick weet dat het meefte dat hy gedaen heeft, bidden is geweeft, fal ick hem daer in voor eerft na volgen. Alfoo dan deed Don Quichot, maeckende een Pater Nofter van een deel Galnooten, die hy aen malkander reegh. Maer het geen hem meeft quelde, was, dat hy daer omtrent geen anderen Heremijt en wift, tegen de welcke hy fich biechten mocht, en fich alfoo onderling vertrooften. En alfoo onderhielt hy fich felven, gaende heen en weer door de beemden, fchrijvende veel veerfen, hier in het kleene fant, en daer in de fchorfen van de boomen, fommige druckende fijn droefheydt, fommige oock de lof van Dulcinea uyt. Maer van al die heeftmer noyt eenige heel gevonden, als alleen defe:

Boomen kruyden veelderley,
Die hier ftaen in defe wey,
Soo ghy mijn bedroefde klachten
Wilt en mijne fuchten achten,
Hoort dan het benauwt geluyt
Dat my barft ten boefem uyt:
Alfoo ick Don Quichot hier eenfaem ga
Berooft van mijn Dulcinea
Van Tobofo.

Dits de plaetse daer geterght
Door de minne groot sich berght
Die oock nu en t'allen stonden,
Is en wort getrouw bevonden.
Die verdraeght nu soo veel leet,
Sonder dat hy de oorsaeck weet.
Alsoo ick Don Quichot hier eensaem ga
Berooft van mijn Dulcinea
Van Toboso.

Soeckende mijn avontueren,
Nu en oock tot aller ueren,
Op mijn macht en sterckte trots,
Tusschen menigh hooge rots.
Heb, eylacy! deser stonde,
Niet als ongeluck gevonden,
B'halven noch de groote smart,
Die de min doet aen mijn hart.
Alsoo ick Don Quichot hier eensaem ga
Berooft van mijn Dulcinea
Van Toboso.

Die gene die dese vaersen gevonden hadden, kosten sich niet onthouden van lacchen, soo over de stellingen als om dat Don Quichot juyst die staert van Toboso daer achter aen geklamt had, sonder dat het ergens op rijmde, als of men niet sou geweten hebben wie hy meende, soo het slechts Dulcinea was geweest. Noch veel andere heeft hy geschreven, maer gelijck geseght is, men kost se noyt heel of volkomen krijgen, met dese veersen, met suchten, met de Satyrs, Bosgoden en Bosgodinnen van dese gewesten aen te

roepen, en in het soecken van eenige kruyden, onderhielt sich Don Quichot, tegen dat Sancho weer om quam, die, indien hy soo wel dry weecken was uyt gebleven, als hy maer dry dagen uyt bleef, sou den armen Don Quichot soo vervallen hebben, dat hem sijn eygen Moeder niet sou gekent hebben. Doch wy sullen hem laten, vergeselschapt met sijn suchten en sijn gemaeckte klachten, en seggen het geen Sancho Pançe op sijn Ambassade gebeurt is. Dese komende eyndelijck weer op de groote wegh, nam sijn rechte koers na Tobosa toe, en quam des anderē daeghs aen de Herbergh, daer hy het ongeluck van het sollen, en die quade nacht gehadt had, en soo haest als hy het huys in het oogh kreegh, docht hem noch dat hy al op en neer in de lucht vloog, soo wel stont het hem noch voor, waer over hy oock niet binnen wou gaen, al hoe wel het nu omtrent middagh was, den dagh heet, en onsen Schiltknaep schier doot van honger. Dese gelegentheydt drong hem wel tot dicht by het huys, evenwel bleef hy in twijffel of hy in sou gaen of niet. Terwijl hy in dese gedachten was, quamen 'er twee persoonen uyt de Herbergh, die hem terstont kenden, waer van den een tegen den ander sey: Wat dunckt u Heer Licentiaet, is dat het Paert niet van Don Quichot, en niet onse Sancho dieder op sit? die gelijck sijn Dienstmaeght geseyt heeft, met hem op den tocht is? In trouwen ja sey den ander, het is het selve Paert, en den selven Man. En geen wonder was het dat se hem soo wel kenden, alsoo het den Pastoor, en den Barbier Meester Klaes was, de selve die de sware senten-

sententie over sijn boecken hadden uyt gevoert. Dese dan alsoo Sancho alleenigh siende, wierden begeerigh om te weten wat 'er van Don Quichot was, in voegen sy terstont na hem toe quamen, en hem by sijn naem riepen en vraeghden: Hola Sancho mijn vrint waer is u Meester. Sancho kost haer terstont, en nam voor sich, haer de plaets van sijn penitentie niet te ontdecken, hierom dan antwoorde hy, dat sijn Heer in een seeckere plaets, en seeckere dingen van importantie besich was, die hy om het licht van sijn oogen, aen niemandt sou derven seggen. Neen neen Sancho (antwoorde den Barbier) indien ghy ons niet en seght waer hy gebleven is, sullen wy ons inbeelden, dat ghy hem vermoort, en bestolen hebt, te meer alsoo ghy op sijn Paert komt. Ghy sult ons den Meester van dat Paert leveren, of by kruys en by kras, wy sullen sien wat wy met u te doen hebben. Ghy hoeft soo geweldigh niet te dreygen, antwoorde Sancho, ick ben geen Man om te moorden, of om te rooven, en om u dan de waerheydt te seggen, mijn Meester heb ick in het midden van dit geberghte gelaten, doende penitentie, en vorder sonder sich eens te bedencken, vertelde hem van stuckje tot beetje hoe hy hem daer gelaten had, en hoe hy hem een brief aen Dulcinea te bestellen gegeven had, welcke Dulcinea van Tobosa, de Dochter van Lourens Corchuelo was, daer hy rasende op verlieft was. Dese twee bleven verwondert staen kijcken, over het geen haer Sancho vertelde, en hoe wel sy de sottigheydt van Don Quichot wel kenden, gaf het aenhooren haer evenwel weder een vernieu-

wing. Sy eyſchten den brief te ſien. Sancho antwoorde dat ſe in een memory-boeck geſchreven was,en dat hy laſt van ſijn Heer had,de ſelve met de eerſte gelegentheydt, te laten op papier over-dragen. Daer den Paſtoor op antwoorde, hy ſou ſe hem ſlechts geven, hy ſou ſe wel over dragen. en met ſo goeden letter als yemant. Sancho ſtack de hant in ſijn boeſem, ſoeckende het boecxken, maer en vont het niet, en hy ſou het niet gevonden hebben, al had hy tot nuw toe geſocht, want het was by Don Quichot gebleven, die het hem vergeten had te geven, gelijck oock Sancho hem af te eyſchen. Als Sancho het boecxken niet en vont, wiert hy beſturven in ſijn aenſicht, en begoſt op nieuw te ſoecken, en te weerſoecken, in ſijn boeſem, in ſijn ſack, in ſijn kouſſen, maer al te vergeefs, waer over ſlaende bey ſijn handen in ſijn baert, trock 'er meer als de helft uyt, en daer op al in de ſelve fury, gaf hem met volle vuyſten een half doſijn goeye muylperen voor de kop, en voor de neus, in voegen hem het bloet ten neus en mont uyt liep. Den Paſtoor en Meeſter Klaes dit ſiende, vraeghden hem wat hem over gekomen was, dat hy ſich ſoo aen ſtelde? Wat mijn over gekomen is? Antwoorde Sancho, dat ick daer in een oogenblick dry ſulcke brave Veulens verloren heb elck ſchoonder als aer. Hoe is dat ſoo? Vraeghde Meeſter Klaes. Ick heb het boeckje verlooren, antwoorde Sancho, daer de brief aen Dulcinea in was, beneffens noch een briefje van mijns Heeren hant, in het welck hy ſijn Nicht belaſte my dry Veulens te geven, van vier of vijf die hyder heeft, tot vergoeding van

mijn

mijn Grauwtje dat ick verlooren heb. Den Pastoor vertrooste hem vast, en sey dat hy weder by sijn Heer komende, de selve hem een nieuwen brief sou konnen geven, en dat op papier, gelijck de manier is, gelijck men oock de soodanige, die in memory boeckjes geschreven zijn, sijn leven niet voldoet. Dit vertrooste Sancho eenighsints, die daer op antwoorde, dat, dewijl het soodanigh gelegen was, hy weynigh bekommert was met den brief van Dulcinea, alsoo hy se soo goet als van buyten kost, in voegen men se op papier kost stellen als men begeerde. Wel seght se dan (sey den Barbier) soo konnen wy se over dragen. Sancho begost hem selven het hooft te krabben, om te sien of hy de gedachtenis te voorschijn brengen kost, drentelde vast nu op de eene voet dan op de ander, sagh dan na den hemel dan na de gront, en na dat hy de nagel van sijn eene vinger bykans op gekauwt had (blijvende de anderen ondertusschen sitten kijcken) begost hy eyndelijck. Ick sweer Heer Licentiaet, dat 'er de drommel mê speult, dat mijn dien brodt soo vergeten is, altijt soo was het begintsel: Hooge en Grootluchtige Vrouw. Doorluchtige Vrouw wilt ghy misschien seggen, antwoorde den Barbier. Ja ja Doorluchtige (antwoorde Sancho) en se ginck voort, soo ick my wel bedenck, de gewonde, het afwesen, en de gequetsten, kussen de handen van u Genade, ondanckbare, en onbeleefde schoonheydt, en daer by seyd' hy noch wat van heyl en gesontheydt, en van yets anders dat hy haer toe sont. En dat vervolghde hy soo, tot dat hy eyndighde in dese woorden, de uwe tot 'er doot, de Ridder

van de droevige figuer. Dese twee namen groot vermaeck dese goe memory van Sancho te sien, en presen hem geweldigh dat hy 't hoorde, en baden hem dat hy 'er den brief noch eens voor sou seggen, en dan noch eens, om de selve als se tijt hadden, over te dragen. Sancho deed soo, en deeder elckereys wat by of wat af. Voorts verhaelde hy haer al den handel van sijn Meester, maer sweegh wel stil hoe se hem in de Herbergh gesolt hadden, daer hy oock weygerde in te gaen. Hy sey haer oock, dat soo haest als hy met goet bescheyt sou weder gekomen zijn, dat sijn Heer dan terstont op wegh sou gaen, om een Keyserrijck te sien te krijgen, of ten minsten een Monarchy, en dit hadden se onder malkander soo besloten, en daer sou hy niet veel moeyten om behoeven te doen, volgens de wonderlijcke dapperheydt van sijn persoon, en de sterckte van sijn arm. En als hy dat dan verkregen had, sou hy hem (die dan voorseecker Weduwenaer sou wesen) een van de staet-Juffrouwen van de Keyserin ten houwelijck geven, die erfgenaem is van eenige machtige rijcke Landen, soo vast Lant als Eylanden. Dit sey Sancho met sulck een statigheydt, vroetende nu en dan met de vinger in de neusgaten, en soo wel by sijn sinnen, dat dese twee noch meer verwondert stonden, siende hoe dat eenen sot meer andere gemaeckt had. Sy wilden geen moeyten nemen om hem uyt sijn dwaling te helpen, maer lieten hem alby sijn goetdunkẽ, te meer alsooder geen conscientie werck mê gemengt was, en hielpen hem al voort, seggende dat sulcke dingen lichtelijck souden konnen ge-

beuren,

beuren, of dat 'er ten minsten een Aertsbisdom over schieten sou, of diergelijcke. Sancho daer op gaf tot antwoort: Indien het geluck de saecken van mijn Heer soo bestelde dat hy geen Keyser, maer wel een Aertsbisschop sou begeeren te zijn, soo sou ick tegenwoordigh van u Heeren wel willen weten, wat de doolende Aertsbisschoppen zijn gewent aen haer Schiltknapen te geven. Een Priesterdom, Pastory of diergelijcke beneficie, antwoorde den Licentiaet, die haer eenige inkomst in brengt, behalven het geen van den Altaer voort komt, 'twelck gemeenlijck soo veel is als de rente. Soo sou oock in die gelegentheydt noodigh zijn, antwoorde Sancho Pançe, dat den Schiltknaep ongetrouwt was, in voegen hy ten minsten den Mis kost helpen doen, en hoe sou 't dan met my gaen, die niet een A. voor een B. en kan, indien dat mijn Meester in het hooft schoot, liever een Aertsbisschop te willen wesen, als een Keyser, gelijck de manier van de doolende Ridders is. Weest ghy daer over niet bekommert Sancho, vervolghde Meester Klaes, wy sullen hem daer toe wel praten, en leggen het hem soo swaer op sijn conscientie, dat hy liever het Keyserdom verkiesen sal, te meer alsoo hem het selve oock beter dienen sal, dewijl hy meer een Oorloghsman is, als een Student. Dat dunckt my oock antwoorde Sancho, al hoe wel ick wel seggen magh dat hy over al thuys is. Het geen ik van mijnent wegen meen te doen, is alles op sijn beloop te laten staen. Ghy seght seer wel, antwoorde den Pastoor, maer het geener tegenwoordigh te doen is, is dat men u Heer uyt dat ge-

berghte moet sien te trecken, en uyt sijn ydele penitentie te verlossen, die ghy seght dat hy doende is, en om op de wijse te dencken, als oock om een weynigh te eten, alsoo het tegenwoordigh de tijdt is, sal het niet ongeraden zijn dat wy binnen gaen. Sancho gaf tot antwoort, sy mochten wel binnen gaen als het haer geliefde, maer voor hem, hy sou daer buyten wel wachten, en daer na sou hy haer de oorsaeck wel seggen. In voegen hy geensints van sin was, binnen te gaen, maer soo het haer geliefde, mochten se hem wat warms laten buyten brengen, als oock wat haver voor Ronzinant. Sy gingen dan binnen, en lieten Sancho buyten blijven, en een weynigh daer na quam den Barbier met wat eten voor den dagh. Ondertusschen na dat se met malkander lang over geleght hadden, wat middel dat se beramen souden, schoot eyndelijck den Pastoor yets in gedachten, 't geen heel wel met de natuer van DonQuichot over een quam. Dit was dat hy sich als een reysende Jonckvrouw sou kleedē, dat den ander de Schiltknaep sou sien te spelen soo wel als hy kost, en dat se alsoo na Don Quichot souden gaen, houdende sich als een seer bedroefde Jonckvrouw, en de welcke van hem maer een gaef sou begeeren, de welcke hy haer garen sou toe staen, gelijck een vroom Ridder als hy is, en dat sy dan begeeren sou, dat hy met haer wilde vertrecken, darwaerts daer sy hem leyden sou, om eenigh ongelijck te wreecken, 't welck een snooden en godtloosen Ridder haer hadt aengedaē. En dat se oock sou versoecken, dat sy mocht ongehouden zijn, haer Masquer af te doen, noch

hem

hem yets van haer ſtaet te ſeggen, voor en al eer hy dien ſnooden Ridder ſou geſtraft hebbẽ. Want ſy geloofden vaſtelijck, dat Don Quichot alles aen nemen ſou, en dat dit de beſte middel was, om hem uyt het geberghte te krijgen, en vorder te ſien, wat raet men tegen ſijn ſotternĳjen ſou in 't werck ſtellen.

Het XXVII. Hooft-ſtuck.

Verhandelende de volvoering der meening, van den Paſtoor, en den Barbier, met andere waerdige dingẽ meer.

DEſe vont dacht Meeſter Klaes heel goet, als mede datmen ſe terſtont in het werck ſou hebben te ſtellen. Sy leenden een vrouwen gewaet van de Waert, latende hem daer voor den rock van den Paſtoor te pant, die nieuw was. Den Barbier maeckte een grooten Baert van een roode Koeye ſtaert. Den Waert vraeghde hem waer toe ſy deſe dingen begeerden te gebruycken? En ſy vertelden hem met korte woorden de ſotternijen van Don Quichot, en hoe men deſe middel gebruycken moſt, om hem uyt het geberghte te trecken. Terſtont ſchoot den Waert en de Waerdin in de gedachte, dat dit die van den balſem was, en Meeſter van den Schiltknaep, die ſe ſo geſolt hadden, en vertelden den Paſtoor, al het geen dat 'er van was, ſonder te ſwijgen het geen dat Sancho geſwegen had. In 't kort de Waerdin maeckte den Paſtoor toe dat u hart luſte, ſchietende hem een

Vlieger aen met hooge opstaende bragoenen, wel fijntjes geboort met breede trijpe boorden, en doorsneden, yeder snee een hant breedt, daer groene sy door keeck, in somma dat dit kleet scheen gemaeckt te zijn, ten tijden van het oude Testament. Daer boven sette sich den Pastoor een linnen nachthuys op het hooft, en bont een swarte lap voor het voorhooft, en met noch een ander maeckte hy bykans een Masker uyt, daer hy den baert en den mont, fijn mê bedeckte. Voorts sette hy sijn hoet op, die soo breet was, dat se hem kost dienen voor een Quitasol, of Son schutsel, en slaende daer mê sijn Mantel om, klom op de Muyl, daer hy gelijck de Vrouwen op ginck sitten, gelijck oock den Barbier op de sijne, met sijn baert die hem tot de riem toe quam, half root half wit zijnde, alsoo se van een bonte Koes steert gemaeckt was. Alsoo namen se haer affcheyt van haer allen, en de goede Maritornes beloofde (ach armen) een Roosen hoetje voor haer te bidden, dat haer reys wel gelucken mocht. Maer ter nauwer noot waren se buyten de deur, of den Pastoor begost te bedencken, dat het tegen de Priesterlijcke waerdigheydt was, dat sich een Pastoor in sulck een schijn kleede, waer over hy Meester Klaes badt, dat se een ruyltje mochten leggen, en dat hy de Schiltknaep, en Meester Klaes de bedroefde Jonckvrouw wiert, alsoo het selve de minste hinder aen sijn waerdigheydt sou doen, of dat hy anders daer uyt sou scheyen, en niet voort gaen, al hingender tien Don Quichotten aen. Ondertusschen quammer Sancho mê by, die siende dese twee in dit gewaet,

kost

kost sich selven van lacchen niet onthouden. Den Barbier onder dies stont de verandering toe, en onder het verwisselen, onderrechten hem den Pastoor, hoe hy sich dragen, en wat hy al seggen sou, om den armen sot uyt dese woeste plaets te trecken. Den ander sey dat hy geen onderrichting behoefde, maer dat hy sijn les al van buyten kon. Evenwel sy vonden niet geraden sich voor alsdoen te kleeden, maer soo lang te wachten, tot dat se omtrent de plaets van Don Quichot quamen, waer over den Barbier sijn vrouwe kleeren op voude, en den Pastoor sijn baert bewaerde, tot die tijt toe. En alsoo vervolghden se haer wegh, zijnde geleyt van Sancho Pançe, die haer ondertusschen vertelde, wat haer met den sotten Cardenio gebeurt was, swijgende evenwel van de goede vont die hy gehadt had, alsoo Sancho noch soo slecht niet en was, of hy wist wel dat hy daer van swijgen most. Des anderen daeghs quamen sy tot de plaets, daer Sancho de tacken gestroeyt had, en kennende nu den wegh, seyd' hy dat dit den rechten inganck was, en dat se sich nu wel mochten kleeden, indien se meenden, dat se daer door sijn Heer souden konnen verlossen, want sy hadden hem van te vooren al den handel al geseyt, en belast op sijn keel, dat hy niet seggen sou wie se waren. En als sijn Meester vraeghde, of hy den brief bestelt had, dat hy ja seggen sou, en dat Dulcinea om dat se niet schrijven kost, hem mondelijcke antwoort gegeven had, namentlijck, dat se hem belaste op pene van haer ongenade, dat hy terstont sou komen om haer te sien. Want (seyden se vorders) op die wijse hoopten se

hem op een anderen wegh te brengen, namentlijck, om wel haest Keyser of Manarch te wesen, want aengaende dat van het Aertsbisdom, daer had hy niet voor te vreesen. Sancho luysterde hier na als een vinck, onthielt het altemael wel, en bedanckte haer seer voor haer goede meening, voornamentlijck om hem dat Bisdom af te raden, alsoo hy wel sagh dat hem sijns Meesters Keyserdom meer voordeel geven sou. Vorders docht Sancho niet ongeraden, dat hy voor uyt ging, om eerst by sijn Meester te komen, en hem de antwoort van sijn Dulcinea te brengen, misschien of dat machtigh genoegh sou wesen, om hem van daer te trecken, sonder dat sy-lieden die moeyten aen namen. Dit docht haer seer goet te zijn, en besllooten aldaer te wachten, tot 'er tijdt toe dat hy haer de tijding van het vinden van sijn Meester sou brengen. Aldus begaf sich Sancho het geberghte in, latende de anderen daer by een aengenaem beecxken, beschaduwt met rotsen en eenige groene boomen. Het was noch in Ooghstmaent wanneer het aen die gewesten seer heet is, en de uer van den dagh mocht omtrent 3. na de middagh zijn, al het welcke de gelegentheydt van de plaets te aengenamer maeckte, om daer de wederkomst van Sancho te wachten. Terwijl sy nu met haer tween daer in rust en stilte waren, quam haer een seer aengename stem ter ooren, die sonder met eenigh ander speeltuyg verselt te zijn, evenwel een aengenaem geluyt maeckte, waer over sy sich niet weynigh verwonderden, om dat haer docht dat dit geen plaets was, daer men sulck gesang sou mogen verwach-

ten.

ten. Want dat men ſeggen wil, dat men ſomwijlen in Boſſchen en velden Harderinnen vint, die byſonder wel ſingen konnen, is meer het voorgeven en de vont van Rijmers, als waerheydt: Haer verwondering wiert te grooter, wanneer ſe hoorden dat de veerſen die geſongen wierden niet Boers, maer van een Hoffelijcken ſtijl waren. Sy luyden op deſe wijſe:

Wat is het geen mijn ziel dus heeft beladen?
verſmaden.
Wat brengt my 't hart dus krachtigh in de ly;
de jalouſy.
En wat verſlint mijn lijdtſaemheydt met pijn?
ver af te zijn.

Wat hoop is dan in weſen of in ſchijn
Wat trooſt ſtaet my te wachten,
Mits afzijn, afgunſt en verachten,
Elck even ſeer op my gebeten zijn.

Wat maeckt my dus ontſtelt in hart en ſin?
de Min.
Wat is het geen my al mijn glory knot?
mijn lot.
Wie ſchepter luſt met mijne luſt te doôn?
de goôn.

Soo ſtaet het met mijn jammer wonder ſchoon,
Te enden met mijn leven,
Mits my de dootſteeck geven,
De goôn, mijn lot, en Cythereas Soon.

Wat was de ramp die dus mijn hart beving?
verandering.
Maer

Maer is 'er noch oock troost in dese noot ?
de doot.
En wat maeckt my van ramp en leven vry ?
mijn raserny.
Gaet hulp en troost gaet henen ver van my ,
Wie kan soo ydel wesen ,
Die wenscht te zijn genesen ,
Daer raserny of doot de beste trooster zy.

De uer de tijdt en de eensaemheydt , beneffens de aengenaemheydt van den singer gaven aen dese toehoorders een bysonder vermaeck , die sich evenwel stil hielden , hoopende noch het een of het ander te hooren , maer vernemende niet anders als een diepe stilswijgentheydt , namen sy voor te ondersoecken waer dit gesang van daen quam , maer soo als se meenden heen te gaen, wierden se door de selve stem wederhouden,met dese klinckert .

Heylige bant van vrintschap die u vlucht ,
(V bloote schijn alleen op aert gelaten ,
Alleen op hoop van meer en beter staten)
Genomen hebt hier boven in de lucht.
Vertoont ons eens der vrede soete vrucht ,
Met 't kleet van deught bedeckt en overtogen ,
Waer door de trouw sich toont aen onse oogen
Tot stilling van dit woelende gesucht.
Verlaet Olijmp stelt dese vreught besijden ,
Al waert alleen om langer niet te lijden
Dat sich bedrogh met uwe schijn vereert.
En toeft ghy lang ons klachten te verhooren ,
Gewis de tijt wort wederom ontbooren
En alles tot sijn eersten Chaos keert.

Dit

Dit gesang eyndighde met een diep versuchten, en maeckte dese twee weder op nieuw te wachten naer het vervolgh. Maer vernemende dat dese Musijck in klachten, en dese aengename stem in jammeren veranderde, besloten se te sien van wie het een en het ander voort quam. En niet veer hadden se gegaen, wanneer se aen het hangen van een bergh een mensch sagen, van de selve gestalte en gedaente, als haer Sancho beschreven had, wanneer hy haer de vertelling van Cardenio verhaelde. Dese wanneer hy haer sagh, ontstelde sich daer geensints over, maer bleef al sitten met het hooft op de borst, gelijck een die in diepe gedachten is, sonder eens sijn oogen op te slaen, om haer aen te sien, behalven toen sy aen quamen. Den Pastoor dat een wel bespraeckt man was (en die nu alreets kennis van sijn doen had) naderde hem, en met korte hoe wel bescheydene redenen badt en wederbadt hem, dit ellendige leven te laten, om niet tot het uyterste ongeval te komen. Cardenio was voor alsdoe by sijn volle verstant, en derhalve verwonderde sich seer dese twee (in andere kleeding, als men in die eensaemheyt gewoon was) te sien voor hem staẽ, en te meer wanneer hy haer hoorde van sijn dingen spreecken, gelijck van een bekende saeck, gelijck hy aen de redenen van den Pastoor gehoort had. Eyndelijck na een wijl swijgens, gaf hy tot antwoort: Ick sie wel (ghy Heeren wie ghy zijt) dat den hemel, die sorge draeght voor de goeden, en oock menighmael voor de quaden, my als nu, sonder dat ick het selve heb verdient, in dese eensame en onbetreden plaetsen, met u te-

genwoordigheydt, sulcke persoonen voor oogen stelt, de welcke my met klare redenen mogen vertoonen, de staet van mijn tegenwoordige en de gelegentheydt van een andere wijse van leven. Maer alsoo de selve niet weten wie ick ben, en dat ick van dit quaet verlost zijnde, misschien in arger sou mogen komen te vallen, mogen sy my vry houden voor een mensch van kleene reden, en 't geen slimmer is, van geen verstant, en het is geen wonder alsoo het gewelt van mijn inbeelding soodanigh is omtrent mijn ongeval, dat het my geheel buyten mijn self maeckt, waer door ick menighmael sulcke dingen buyten het spoor bega, gelijck se seggen dat ick doe, en gelijck de teeckens daer van getuygen. Ondertusschen kan ick niet anders doen als my te vergeefs quellen en mijn ongeluck beklagen sonder voordeel. Alleenigh verschoont mijn sotterny genoegh, de kennis van mijn ongeval, en de verstandigen die de oorsaeck daer van sien, verwonderen sich niet meer over de uytwercking; en of se my al schoon geen hulp konnen beschicken, soo verschoonen se evenwel mijn schult, verkeerende het misnoegen over mijn misdrijf, in het beklagen van mijn ramp, en indien het soodanigh is, mijn Heeren, dat ghy hier met de selve meening komt, soo versoeck ick, al eer ghy voort gaet met u aenradingen en vermaningen, eerst de vertelling van mijn ongevallen te aenhooren, want als ghy de selve sult gehoort hebben, sult ghy lichtelijck de moeyten schouwen om een quaet te versachten, 't geen boven alle vertroosting is. Dese twee, die niet liever wenschten als

uyt

uyt ſijn eygen mont deſe vertelling te hooren, baden hem dat hy het ſelve ſou doen, beloovende niet anders te doen,als het geen hy ſelf begeerde, omtrent ſijn verlichting of vertrooſting, en daer mede begoſt Cardenio ſijn verhael, gelijck als met de ſelve woorden,in de welcke hy het begin, aen Don Quichot verhaelt had, eenige weynige dagen te voorn, wanneer de gelegentheydt van Meeſter Heliſabath,en de nauwkeurlijckheyt van Don Quichot,het vervolgh af brack. Maer voor als nu wilde een beter geluck,dat de overval van ſijn ſotheyt achter bleef, en toe liet de verhaling tot een goet eynde te brengen. Hy dan komende tot het briefken (dat Fernando tuſſchen het boeck van Amadis gevonden had) ſey Cardenio dat het ſoo luyde:

Liſcinda aen Cardenio.

Yeder dagh ontdeckt my in u verdienſten yets, het geen my verbint u meer als voor te achten: En daerom indien ghy my uyt de twijffeling wilt trecken, ſonder onrecht aen mijn eer te doen,het ſelve ſtaet in u vermogen. Ick heb een Vader die u wel kent,en kennende wel wil, die ſonder mijn wil te dwingen doen ſal, het geen billijck is aen u gedaen te worden, indien het anders is dat ghy my acht en mint, gelijck ghy ſeght, en gelijck ick vertrouw.

Dit briefken beweeghde my Luſcinda ten houwelijck te verſoecken, en dit ſelve was het, dat Fernando in het gevoelen bracht, dat Luſcinda de verſtandighſte Jonckvrouw was van dees tijdt: en dit briefken was het dat hem te gelijck de wil

maeckte

maeckte om my in mijn meening voor te komen. Ick vertelde Fernando al het geen my met haer Vader gebeurt was, en dat sijn wil was geweest dat mijn Vader het versoeck sou doen, 't welck ick hem evenwel niet dorst seggen, uyt vrees dat hy daer niet aen sou willen, niet om dat Luscinda niet rijck edel of deftigh genoegh was, om het beste geslacht van Spangien te vereeren, maer alleen daerom om dat ick wel wist, dat sijn meening was, my noch soo haest niet te houwelijcken, maer soo lang te wachten, tot dat hy sou gesien hebben, wat den Hartogh met my voor had. Soo seyd' ick hem dan volgens, dat ick het niet dorst aen vangen mijn Vader te seggen, soo ter oorsaeck van dese insichten, als van anderen meer die my afschrickten, sonder evenwel te weten wat se waren, alleenigh dat my docht, dat het geen ick begeerde, noyt goeden voortganck sou hebben. Hier op antwoorde Don Fernando, dat hy de last op sich wilde nemen, ommer mijn Vader van aen te spreecken, ô eergierige Marius! ô wreede Catilina, ô verraderschen Judas! ô Schelm ô booswicht ô verspieder, wat leet heb ick u oyt gedaen, waer mede heb ick dit leet aen u verdient, die u soo openhartigh mijn geheymen ontdeckt heb. Maer eylaes van en over wie wil ick my beklagen daer het maer te seecker is, dat al onse rampen van boven, gelijck de beecken en rivieren van de Bergen af komen, sonder dat eenige wijsheydt, kennis, of voorsichtigheyt de selve verhinderen kan. Maer doch wie sou gedacht hebben dat Don Fernando, een soo Wijsen, beleefden en Edelen Ridder, door soo veel dien-

ſten aen my verbonden, ſich ſoo ver ſou hebben laten vervoeren, dat hy my ſou ſoecken te beroo-ven van dat eene Schaepken dat ick als noch niet beſat? Maer laet ons deſe aenmerckingen, als onnut achter wege laten, en het vervolgh van mijn ongeluckige geſchiedenis ſien, Het is dan ſoo dat Fernando, oordeelende dat mijn tegen-woordigheydt hinderlijck was, om ſijn ſnoot voornemen te volvoeren, beſloot my tot ſijn out-ſten Broeder te ſenden, om eenigh gelt van hem te halen, tot betaling van ſes Paerden, die hy al-leen om die oorſaeck, om my van der hant te krijgen, noch dien ſelven dagh gekocht had. In gevolgh dan van dit ſijn voornemen, ſant hy my om het gelt. Eylaes, koſt ick deſe verradery voor-komen? koſt ick weten wat hier achter ſtack? Ja in tegendeel boodt ick my met groot genoe-gen aen, om terſtont te vertrecken, alſoo ick ſelf bly was over de goede koop die hy gedaen had. Dien ſelven nacht ſprack ick noch met Luſcin-da, en ſeyd' haer het geen my Fernando belooft had, en verſterckte haer in de goede hoop, van wel haeſt onſe liefde tot een goet eynd' te ſien. Sy verſocht my (ſoo onbekommert als ick was, en ſonder achterdocht) dat ick my haeſten ſou we-derom te komen, alſoo ſy ſey te vertrouwen, dat ons uytſtel niet langer ſou zijn als dat maer ſlechts mijn Vader met de hare geſproocken had. Ick weet niet wat het was, dat terwijl ſy deſe woorden tegen my ſprack, haer oogen van tranen over liepen, en de ſtem gelijck als in haer mont beſturf, in voegen ſy belet wiert voort te varen. Ick bleef verwondert over dit toeval,
't welck

't welck ick noyt aen haer gesien had, maer soo dickwils als ick haer gesproocken had, was het altoos met de meeste vreught, en soetste genoegen van de werelt geweest, sonder dat 'er oyt tranen suchten, vrees vermoeden, of diergelijcke onder waren vermengt geweest. Doch ick nam dit alles tot aenwas van mijn geluck, en besegeling van haer liefde. Ick preef lief koosde en stroockte haer, sy (als verlieft) bleef my niet schuldigh. Daer na begosten wy malkander alderhande soete sottigheden, en vertellingen te verhalen, eyndelijck deed ick soo veel dat ick een van haer witte handen kreegh, en de selve door de traly, gelijck als half met gewelt kuste. Maer den nacht voor den dagh van mijn vertreck, deed sy niet als schreyen, suchten en jammeren, tot dat sy eyndelijck henen ginck (latende my vol verwondering en verbaestheydt) niet wetende wat te dencken, van dese bysondere teeckens van droefheydt. Maer om mijn self in mijne hoop niet te verkorten, leyd' ick het alles op de overvloedige liefde die sy my droegh, en dat mijn affijn haer dese droefheyt veroorsaeckte. Eyndelijck ick vertrock, niet min droevigh en swaermoedigh als ick haer liet, quam ter plaets daer henen ick gesonden was, gaf sijn Broeder den brief, wiert wel ontfangen, maer qualijck afgeveerdight, alsoo my belast wiert, tot mijn groot verdriet, acht dagen te vertoeven, en dat sonder dat my den Hartogh sijn Vader sou sien, alsoo hem sijn Broeder geschreven had, dat hy de penningen sou senden, buyten sijn weten: En self dit was mede een valsche vont van Fernando, alsoo

sijn

ſijn Broeder gelts genoegh had, om my terſtont af te veerdigen. Dit was een bevel en een gebodt, dat my docht onmooghlijck te zijn, om naer te komen, alſoo my docht ſoo lang van Luſcinda niet te konnen leven, te meer, dewijl ick haer in ſulcke droefheydt gelaten had. Evenwel niet tegenſtaende ick gehoorſaemde, als het een goet dienaer betaemt, al hoe wel ick ſagh dat het om mijn welſtant te doen was. Vier dagen verſtreecken zijnde, quam 'er een man met een brief aen my, de welcke ick aen het opſchrift kende van Luſcinda te komen. Ick opende ſe niet ſonder groote ontſteltenis, wel oordeelende dat het een gewichtige ſaeck moſt zijn, die haer tot ſchrijven bewogen had. Ick vraeghde den Man eerſt af, wie ſe hem gegeven had, en de tijdt dat hy was op reys geweeſt. Hy ſey my dat hy op ſeeckeren middagh, gaende langs de ſtraet, van een ſeer ſchoone jonckvrouw, door een venſter geroepen wiert, die de oogen heel bekreten had, en die hem heel vaerdigh ſey: Mijn vrint indien ghy een Chriſten zijt, gelijck ghy ſchijnt, bid ick u om Godts wil, dat ghy ſoo terſtont, terſtont, deſen brief aen de perſoon, en tot de plaets wilt brengē, daer ſe aen hout, alſoo de een en de ander genoegh bekent is, en hier in ſult ghy onſen Heer een byſonderen dienſt doen. En op dat ghy gelegentheydt mooght hebben, om het ſelve te doen, ſoo neemt het geen in dat doecxken is, en wierp my met eenen een doecxken toe, daer dartigh guldens aen gelt in was, beneffens dit goude ketenken 't welck hier nevens den brief gaet, en terſtont ſonder mijn antwoort te ver-

wachten, sloot se de venster toe, en ginck heen, na dat se gesien had, dat ick de brief en het doecksken op genomen had, en teecken gedaen, dat ick haer bevel sou na komen. En alsoo wel betaelt zijnde, van de moeyten die my dit kosten sou, en siende oock aen het opschrift dat ghy den Man waert, die men se leveren most, alsoo ick u mijn Heer seer wel kende, en boven dat bewogen door de tranen van die schoone Jonckvrou, nam ick voor my die aen geen ander te vertrouwen, maer selve den boo te zijn. Het is nu anderhalven dagh dat ick se van haer ontfangen heb, alsoo den wegh gelijck ghy weet, achtien mijlen lanck is. Terwijl hy my dit soo verhaelde, stont ick en beefde gelijck een loof, in voegen ik my swaerlik op de been kost houdẽ. Eyndelik opende den brief, en bevont se van desen inhout.

De belofte die u Fernando gedaen heeft, om u Vader te bewegen, om tegen de mijne te spreecken, heeft hy vervult, doch meer tot sijn eygen genoegen, als u voordeel. Weet mijn Heer, dat hy my tot sijn eygen Bruyt versocht heeft, en mijn Vader, gedreven door het voordeel, dat Don Fernando boven u staet heeft, is hem daer in te wil, en dat soo ver, datmen van nu over twee dagen het houwelijck bevestigen sal, en dat soo heymelijck en eensaem, dat het schijnt dat den hemel daer alleen de getuyge van sal wesen, beneffens eenigh van ons huysgesin. Hoe ick my bevinde, kont ghy oordeelen, en of ick u bemin of niet, het gevolgh van dese saeck sal u sulcks te kennen geven. Den Heer geeft dat desen brief u in handen komt, eer ick sal gedwongen

gen worden de trouw in handen van die te geven, aen de welcke ick de selve soo qualijck sal konnen bewaren.

Dat was in het kort den inhout van haer schrijvens; waer over ick my terstont op wegh begaf, sonder ander gelt, of andere antwoort te wachten, alsoo ick nu klaer genoegh sagh waer het op gemunt was. De gramschap die ick tegen Fernando op genomen had, gevoeght by de vrees die ick had Luscinda te verliesen, maeckte my vleugels aen de voeten, in voegen ick al des anderen daeghs te huys was, niet anders dan of ick gevlogen had; en juyst op de gelegene tijdt, om mijn Luscinda te gaen spreecken voor de traly, en het geluck diende my soo, dat ick haer juyst ter goeder ueren vont. Terstont kende sy my en ick haer, maer niet gelijck ick gehoopt had haer te sien en te kennen. Maer wat is 'er in de werelt, het-geen by de veranderlijckheydt van vrouwen gedachten te pas komt? Of wat verstant is soo doordringende, als het selve te konnẽ doorgronden. Soo haest als sy my sagh, seyd' sy my, ô Cardenio ick ben al tegenwoordigh als Bruyt gekleet, en den verrader Fernando verwacht my vast, met mijn eer en geltgierigen Vader, en andere getuygẽ inde Sael, die het eer sullen zijn van mijn doot, als van mijn houwelijck. Ontstelt u niet mijn vrint, maer doet soo veel dat ghy tegenwoordigh zijt by die offerhande, de welcke ick u hoop te doen, door een dagge die ick by my heb, gevende een eynde aen mijn leven, en een begin tot kennis van de liefde die ick u draegh. Ick antwoorde haer vol schrick en haestelijck,

als vreesende geen tijdt te hebben haer te antwoorden. Laet Me-Vrouw u wercken uwe woorden kracht geven, indien ghy een dagge hebt om u min te bevestigen, ick heb hier een Swaert, dat u beschermen, of my dooden sal, indien het ons misluckt. Ick geloof niet dat se al mijn woorden heeft konnen verstaen, alsoo ick hoorde dat se seer haest geroepen wiert, dewijl den Bruydegom vast wachte. Daer mede quam de nacht van mijn droefheydt, en ginck de Son van mijn vreught onder, mijn oogen bleven sonder licht, en mijn verstant sonder verstant. Ick had de moedt niet in huys te gaen, noch oock beweging genoegh mijn voeten voort te setten. Maer evenwel oordeelende, hoe noodigh mijn tegenwoordigheydt was, nam ick soo veel moets als ick kost, en ginck in huys, en alsoo ick van te voren al de toegangen wel wist, en seecker genoegh in mijn gang was, als of ick 'er hoorde, was 'er niemandt die acht op my sloegh, in voegen ick sonder gesien te zijn, middel kreegh achter een venster, in een hoeck van de Sael te geraecken, bedeckt met de boorden van twee Tapijten tegen malkander, van waer ick het alles sien kost, sonder van yemandt gesien te zijn. Wie sou konnen al de ontsteltenissen te kennen geven; daer sich mijn hart alsdoe in bevont, zijnde daer om dat droeve schouspel aen te sien? Wat gedachten dat ick kreegh? Wat voornemens? In der waerheydt sy waren soodanigh dat ik se niet seggen magh, het sy genoeg te verhalen dat den Bruydegom in de kamer quam sonder ander verçiersel, als sijn ordinaer gewaet, en was verselt met een Vaer

Luscin-

Luſcindas naeſte bloet,en anders was 'er niemant in de Sael, als die van het huyſgeſin. Eyndelijck komt oock Luſcinda uyt een zy-kamer te voorſchijn, vergeſelſchapt met haer moeder,en twee Jonckvrouwen: Soo wel toegemaeckt en verçiert als haer ſtaet en ſchoonheydt vereyſchte, hebbende vorders alle aenlockelijckheden der werelt. Mijn opgetogentheydt gaf geen tijt om al de omſtandigheden van haer çieraet aen te mercken. Dat alleen kan ick van de verwen ſeggen, dat ſe incarnaet en wit waren, en of het koſtelijck geſteente wel een ſchoonen luyſter van ſich gaf, ſoo overtrof nochtans haer ſchoonheyt het altemael, daer vier toortſen, die in de Sael ontſteecken waren, niet weynigh toe hielpen. ô droeve gedachtenis, doot vyandt van mijn ruſt, wat baet het my de onvergelijckelijcke ſchoonheydt te bedencken, van haer die ick nu te recht voor mijn vyandin hou? Sou het niet beter zijn te ververſchē het geen my dienſtig is,om my tot wraeck aen te manen, of het leven te verlieſen. Laet het u, ghy Heeren niet verveelen, deſe afdwalingen te hooren, alſoo mijn ſmart ſoodanigh niet is, dat ick de oorſaeck daer van kortelijck kan verhalen,al ſchoon ick wel wilde. Hier op antwoorde den Paſtoor, dat het hem niet alleen niet verveelde, maer oock ſelf aengenaem was, al deſe omſtandigheden te hooren, als zijnde ſoodanigh, dat men de ſelve ſonder miſdaet niet ſou konnen verſwijgē. Als ſe dan nu al (vervolghde Cardenio) in de Sael waren, komt eyndelijck den Prieſter van die gebuert daer in, en nemende deſe twee by de handt, om te doen, het

geen vorder tot ſulcks vereyſchte, vraeghde eerſt aen haer: Begeert ghy Me-Vrouw Luſcinda, den Heer Fernando, hier tegenwoordigh voor u wettige getrouwde Man? gelijck de Moeder de H. Kercke ſulcks gebiet? Op deſe vraegh ſtack ick het geheele hooft, met den hals, buyten de Tapijten, om ter deegh te hooren wat ſy antwoorden ſou, wachtende uyt haer weynige woorden of mijn leven, of mijn doot. Wie ſou ſich voor alſdoe onthouden hebben overluyt te roepen? ô Luſcinda Luſcinda, ſiet wat ghy doet, en wat ghy my ſchuldigh zijt, weet dat ghy mijn en niemants anders zijt. Merckt dat dat jawoort dat ghy ſpreecken ſult, en mijn leven te eyndigen een oogenblick is. ô verrader Don Fernando beroover van mijn roem, doot van mijn leven, wat wilt ghy? Wat ſoeckt ghy? Wat betracht ghy? Bedenckt dat ghy als Chriſten niet mooght komen tot het eyndt van u begeerten, want Luſcinda is mijn Bruyt, en ick ben haer Man. Maer ſot als ick ben, nu ick 'er af ben en vry van het gevaer, ſegh ick gedaen te hebben, 't geen ick niet gedaen heb, nu ick my dat koſtelijck pant heb laten berooven, van en over wien ſal ick my wreecken, 't en waer ick ſoo veel hart had om te doen, als ick woorden heb om te klagen. Dat is 'er van dat ick voor alſdoe een bloodaert was, 't welck als nu mijn ſpijt verdubbelt. Ondertuſſchen den Paſtoor ſtont een goede wijl te wachten wat 'er uyt komen ſou, en wanneer ick dacht dat ſe haer verborgen geweer trecken ſou, om daer haer trouw mede te verdedigen, of de tong ontbinden, om een onverwacht antwoort te geven,

ven, hoorde ick dat se met een flauwe en halfswijmende stem sey: Ja ick begeer: Het selve seyd' oock Fernando, en gevende haer den rinck, bleven alsoo door een onverbreeckelijcken bant te samen geknoght. Den Bruydegom ginck om sijn Bruyt te omhelsen, maer sy leggende haer hant op haer hart, viel in haers Moeders armen in onmacht. Nu staet 'er alleenigh te seggen, hoe 't met my gelegen was, siende met dit ja woort al mijn hoop bedrogen, en de beloften van Luscinda valsch, en een groote onmooghlijckheydt, om immermeer dese verlooren schat weder te winnen. Ick bleef sonder kennis, sonder oordeel staen; verlaten, na my docht van hemel en aert. De lucht scheen my suchten, en het water tranen te weygeren, alleen het vyer vermeerderde sich soo geweldigh in my, dat ick brande van enckele gramschap en raesde van tooren. Een yeder was ondertusschen onleedigh met de beswijmde Luscinda, en de Moeder terstont, ontdeed haer den boesem, om haer wat lucht te geven, en vont in haer kleederen een geslooten brief, die Don Fernando terstont nam, en daer mê by een Toorts ginck om de selve te lesen, en gelesen hebbende, sette sich in een stoel neer, met de handt onder sijn kaecken, gelijck een persoon die in diepe gedachten was, sonder sich te moeyen, om sijn Bruyt met de anderen by te staen. Ick aldus siende het geheele huys in oproer, nam de moedt om uyt te komen, en wegh te gaen, met voornemen, dat indien my yemant sagh of hinderlijck was, sulck een spel aen te rechten, en sulck een wraeck aen den schelm

Fernando te plegen, dat al de werelt bekennen ſou wat ongelijck dat ick geleden had, ſelf ſonder die verradereſſe te ſparen. Doch mijn lot, het welck my ongetwijffelt voor grooter quaet geſpaert heeft, indien 'er anders eenigh grooter zijn kan, maeckte dat my alſdoe in gedachten quam, het geen my naderhandt ontbroocken heeft, en alſoo, ſonder wraeck op deſe mijne grootſte vyanden te willen nemen ('t welck my alſdoe licht ſou gevallen hebben, alſooder niemandt op verdacht was) beſloot ick de ſelve op mijn ſelven te nemen, en ſelf de ſtraf te dragen. die ſy verdient hadden, alleen om dat my docht dat het barmhertigheyt ſou gepleeght zijn, hen ſoo haeſt van het leven te berooven, maer dat het de grootſte wraeck was, hen een geduerige knaging over te geven. In 't kort ick quam uyt haer huys, en tot de plaets daer ick mijn Muyl gelaten had, deed ſe Zadelen, klommer op, en ſonder ander afſcheyt, reedt ter Stadt uyt, niet dervende ſoo veel als te rugge ſien, en als my nu de nacht over quam, en de duyſternis beneffens de eenſaemheydt vryheydt tot klagen gaven, borſt ick in ſoo veel vervloeckingen tegens Fernando en Luſcinda uyt, als my woorden in den mont quamen, gelijck of ick daer mede mijn verlies vergoeden koſt. Ick gaf haer de naem van wreedt, ondanckbaer, valſch, gierigh; en diergelijcke, als die de macht van Fernando voor mijn waerde en verdienſten geſtelt had. Ick maeckte duyſentderhande overleggingen, maer wat ick dacht en wederdacht het quam daer op uyt, dat weynigh liefde, weynigh

cor-

oordeel, eer en staetsucht, de oorsaeck waren geweest, dat sy haer woort te kort had gedaen, waer mede sy mijn hoop soo lang gevoedt en opgehouden had. Met dit gejammer, en met dese gedachten, bracht ick al reysende het overige van den nacht door; en bevont my als het begost te dagen aen den inganck van dit geberghte, door het welcke ick noch andere dry dagen reysde, sonder wegh of pat te volgen, tot dat ick my eyndelijck aen een beemdt bevont, leggende ick weet niet aen wat gedeelte van dit gewest, daer ick eenige Harders ontmoete, die ick vraeghde hoe ick tot het dichtste van dit gebergte sou geraecken. Dese wesen het my, en ick begaf my terstont derwaerts, van meening om aldaer mijn leven te eyndigen, en daer komende, viel mijn Muyl afgemadt door den arbeydt, en slap van honger, onder my doot, of eer om sich van sulcken onnutten last, als hy aen my had te ontslaen. Aldus bleef ick te voet, hongerigh en kommerigh, sonder te weten wie my hulp sou bieden. Op sulck een wijse bleef ick een wijl op der aerde gestreckt, sonder dat ick weet hoe lang, altoos als ick op stont was mijn honger over, en vant eenige Harders by my, die ongetwijffelt die geene geweest waren, die my in mijn noot hadden by gestaen. Dese seyden my hoe se my gevonden hadden, namentlijck, rallende duysentderhande sotternijen en vreemdigheden, gelijck een mensch die sijn verstant verlooren heeft. En zedert heb ick oock gemerckt en gehoort, dat ick het altijdt niet even vast en heb, maer menighmael

duysent sottigheden aenrecht, scheurende my de kleederen van het lijf, roepende en tierende door dese wildernissen, vervloeckende mijn ongeval, en alle oogenblicken den naem van mijn vyandin verhalende, sonder yets anders voor den dagh te brengen, dat na redelijckheyt geleeck; en als ick dan al weder tot mijn selven kom, bevind ick my soo vermoeyt en afgeslooft, dat ick my ter nauwer noot roeren kan. Mijn gemeenste woonplaets is in een hollen boom, even soo groot dat het dit ellendigh lighaem bedecken kan. De Harders die sich in dit geberghte onthouden, bewogen door liefde, onderhouden my, settende my het eten op den wegh, of op de rotsen, daer se gelooven dat ick sal voor by komen. En alsdan, al hoe wel my alsdan het oordeel of het verstant ontbreeckt, dringt my evenwel den honger, tot mijn noodtdruft, weckende in my de begeerte, om daer na te trachten, en de wille om het selve te soecken. Somtijdts seggen se (als se by my komen wanneer ick wel ben) dat ick haer op den wegh aen tast, en haer de spijs met gewelt ontneem, al hoe wel se my de selve garen van self geven. Op dese wijse verslijt ick mijn ellendigh leven, tot dat het den hemel sal believen, het selve ten eynde te brengen, of mijn gedachte soo te veranderen, dat ick niet meer dencke noch aen de schoonheydt van Luscinda, noch aen de verradery van Fernando, en soo sulcks geschiet, sonder my het leven te benemen, sal ick wel beterschap in mijn verstant en gedachten vinden, indien niet, heb ick anders

niet

niet te doen als te bidden, dat den Heer mijn ziel wil genadigh zijn, alsoo ick in my noch kracht noch macht gevoel, om mijn lichaem van dese ellende te verlossen, in de welcke ick het selve heb willen stellen. Dit is dan mijn Heeren, de droeve geschiedenis van mijn bitter ongeval; en seght my nu of se soodanigh is, dat se anders sou konnen uyt wercken als se in my heeft uytgewrocht? En laet het u niet bekommeren my te vermanen, of raet te geven, want het sal even soo veel met my helpen, als het Recept van den medicijn, voor den krancken die niet in nemen en wil. Want ick begeer geen behoudenis sonder en buyten Luscinda, en dewijl het haer belieft aen een ander te zijn, zijnde of ten minsten behoorende te zijn, de mijne, wil ick oock eygen zijn aen het ongeval, sy tracht alleen door haer verandering, mijn verlies vast en onveranderlijck te maecken, ick wil haer hier in te wille zijn, en helpen haer in het geen sy wenscht en begeert, zijnde een voorbeelt aen alle andere die komen sullen, dat my alleenigh ontbreeckt, het geen alle andere ongeluckigen over hebben, die noch plegen troost te scheppen, in de onmooghlijckheydt van de selve te ontfangen; maer in my, in tegendeel, werckt sulcks te meerder quelling, alsoo ick wel seeckerlijck gevoel, dat mijn lijden niet sal eyndigen als alleen met mijn leven. Alhier maeckte Cardenio een eynde van sijn soo ongeluckige als minnende geschiedenis, en juyst als den Pastoor sich vaerdigh maeckte, om hem eenige redenen van vertroosting te geven, wiert hy op gehouden

door een ſtem, de welcke hem ter ooren quam, ſeggende met jammerende woorden, het geen wy in het vierde boeck van deſe geſchiedenis vertellen ſullen, alſoo den Wijſen en verſtandigen hiſtory-ſchrijver, Cide Hamet Benengeli, hier een eynde maeckt van het Derde Boeck.

VIER-

VIERDE DEEL
Van den verstandigen Ridder
Don QUICHOT de la MANCHA.

Het XXVIII. Hooft-stuck.

Handelende van de nieuwe en behaeghlijcke ontmoeting die den Pastoor, en den Barbier, in het geberghte hadden.

Eluckigh en over geluckigh zijn de tijden geweest in de welcke den dapperen Ridder Don Quichot de la Manche gebooren is, en dat met sulck een voortreffelijck en prijslijck voornemen, als wederom in de werelt de oude, en nu alreets verstorven doolende Ridderschap te herstellen. En daerom genieten wy oock nu in dese tijden, het soet en aengenaem verhael, niet alleen van sijn voortreffelijcke en soo goet als ware geschiedenis, maer oock de aenhangende vertellingen en Episoden, die niet min aengenaem, konstigh en waerachtigh zijn, als de history self: dewelcke vervolgende sijn geheeckelde, gesponnen en gehaspelde stijl, vertelt, dat den Pastoor, hebbende sich juyst vaerdigh gemaeckt om eenige vertroostingen aen Cardenio te geven, door een stem belet en verhindert wiert, de welcke met dese woorden in jammerklachten uyt borst. ô hemel, is het dan mooghlijck, dat ick hier een plaets gevonden

heb, tot een verborgen graf voor dit ellendigh en benauwt lichaem? 't welck my self so lastigh valt. Ick geloof ja, indien my anders de eensaemheydt van dit woeste geberghte niet bedrieght. Och ellendige als ick ben, hoe konnen my dese boomen en dese rotsen aengenamer geselschap verstrecken, als getuygen te willen zijn van mijn klachten die ick na den hemel senden sal, alsooder niemandt op aerden is, daer my eenige hulp van te wachten staet. Al dese reden hoorde den Pastoor met sijn geselschap aen, en om dat hem docht, gelijck het oock waer was, dat se niet ver van daen quamen, lichten se sich van de gront op, om de oorsaeck te vinden, en nauwelijcks waren se twintigh treden voort gegaen, wanneer se achter een kleene rots, onder een esschen Boom een Jongman sagen sitten, gekleet als een Huysman, daer se voor alsdoe het aengesicht niet van konden sien, alsoo hy besich was om in de nevenstroomende beeck sijn voeten te wassen, en met het aengesicht daer na helde, en sy quamen soo stillekens aen, dat se van hem noch gehoort noch gesien wierden, te meer alsoo hy geweldigh drock met sijn voeten besich was, die eer twee stucken Christal, tusschen de andere gesteenten van de beeck voortgebracht, scheenen, als het geen sy waren. Dese wittigheyt gaf hen vreemde gedachten, wel oordeelende dat deselve niet tot kleytreers gemaeckt waren, noch om achter de ploegh en de Ossen te gaen, gelijck men anders aen het gewaet van het lichaem sou hebben mogen oordeelen. En alsoo bemerckende dat se niet gesien noch gehoort waren, ginck-

den

den Pastoor al voort, wijsende aen de andere twee dat se hem soetjens na kruypen, of haer achter het stuck van een rots die daer was verbergen souden, gelijck se deden, nemende wel nauwe acht op het geen den jongman deed, die een helder toppers hoetjen op had, en een brave witte Boere Py aen het lijf, met een grauwen Broeck, die hy tot aen het midden van sijn dgien opgehaelt had, die in der waerheydt eerder van Albast, als van vlees en been schenen te zijn. Als hy de voeten eyndelijck genoegh gewassen had, haelde hy een schoonen neusdoeck voor den dagh, en drooghde se wel schoon, en willende deselve wederom wegh steecken, hefte hy sijn aengesicht op, en vertoonde met eenen aen dese toesienders, een meer als verwonderlijcke schoonheydt, in voegen Cardenio stillekens tegen den Pastoor sey: dese dewijl het Luscinda niet en is, is geen mensch maer een Engel. Daer op nam den gesel sijn hoet af, en slingerende sijn hooft hier en daer, vertoonde soodanigen hayr, dat de stralen van de Son niet behoefde te wijcken. Hier mede wierden se gewaer dat het geen Boer, maer eer een vrouwmensch was, doch de schoonste, en bevallijckste, die dese twee haer leven gesien hadden, in voegen Cardenio self bevestighde dat alleen Luscinda by haer te vergelijcken was. Het lang en gekronckelde hayr, bedeckte haer niet alleen de schouders, maer self den geheelen rugge, ja soo ver dat men alleenigh de beenen sagh uyt steecken, soo schoon en lanck was het. Haer handt diende haer tot een kam, en indien haer voeten in het water Christal geleecken, haer han-

den in haer hayr geleecken een witten Peerl in het blinckende gout geset. Al het welck dese dry toesienders, de meeste begeerte van de werelt maeckte, om te weten wie sy was. En daerom besslooten sy sich te vertoonen, en maeckende in het oprijsen eenigh gerucht, hefte de schoone haer oogen op (keerende met beyd' haer handen, het hangende hayr van haer voorhooft af) om te sien waer dat gedruys van daen quam: En nauwlijcx had sy dese bespringers gesien, wanneer sy sonder te dencken om haer naeckte beenen te bekleeden, of haer hangende hayr op te winden, een rock nam die by haer lagh, die om haer lijf sloegh, met meening sich op de vlucht te begeven, vol van verbaestheydt en ontsteltenis zijnde, maer ter nauwer noot was sy ses treden voort geloopen, of de tedere voeten, niet konnende tegen het scherp gesteent, begaven haer, en sy viel met het geheele lichaem ter neer. Dit gesien zijnde, was den Pastoor de eerste die haer toe riep: Hout stal schoone Jonckvrouw, wie ghy zijt, want dese die ghy hier siet hebben niet als de wil om u dienst te doen, waerom ghy u geensints tot sulck een onnoodige vlucht behoeft te geven, die noch u voeten, noch de tederheyt van u lichaem verdragen konnen. Op al dese woorden gaf de schoone geen antwoort, maer bleef geheel verbaest staen. Ondertusschen quamen se alle by haer, en den Pastoor nemende haer by de handen vervolghde aldus: Het geen, ô schoone Jonckvrouw, u kleeding ons schijnt voor te dragen, wort ons door u hayr wederleght, klare teeckenen dat de oorsaeck noch kleen noch gering

moet

moet wesen, die u bewogen heeft sulck een schoonheydt in sulck een onschickelijcke kleeding te verbergē, en tot dese eensaemheyt te verwijsen, in de welcke wy door ons geluck u gevonden hebben. Wy zijn hier, indien niet om bequame hulp tegen u quaet, ten minsten goeden raet te beschaffen, dewijl geē quaet so groot kan zijn, 't welck geen goeden raet hooren magh, behoudens dat de selve uyt een oprecht gemoedt voort komt. In voegen ghy Me-Vrouw, of mijn Heer so als ghy wilt gehouden zijn, maer hebt de schrick en vrees af te leggē, die ghy door ons aensien gekregen hebt, alsoo ghy aen ons allen, of yeder in het bysonder die vinden sult, die of medelijden of medehulp tot u ellende beschaffen sullē. Terwijl den Pastoor dese woorden voortbracht, wiert de schoone, gelijck als uyt een slaep op geweckt, siende haer allen aen, sonder een enckel woort te spreken, maer sich aenstellende gelijk een slechten Boer, die ongewoone dingen te voor komen. Maer als den Pastoor voort ginck met dese, en andere diergelijcke vertooningen, gaf se eyndelijck een diepe sucht, brack haer stilswijgentheydt, en begost also te sprekē: Nademael de eensaemheyt van dit geberghte niet machtigh is geweest om my te bedecken, en dat mijn ontbondē hayr mijn tong niet wil laten liegen, sou het ydel zijn tegenwoordigh voor my, met veynserijen om te gaen. 't Welck indien ghy my gelooven wilt, meer sal zijn uyt beleeftheydt als andere redenen en insichten, voornamentlijck, alsoo u beleefde aenbieding (mijn Heeren) my tot gelijcke beleeftheydt verbint, namentlijck, om u-lieden te

voldoen,

voldoen, in al het gene ghy van my versoeckt, al hoe wel ick vrees, dat, het geen ick u-lieden vertellen sal, meer sal dienen om u medelijden op te wecken, als om hulp en onderstant te verkrijgen, of genoeghsame vertroosting te wercken. Waerom dan, behoudens dat u voornemen niet en sy (zijnde alreets bekent voor een Dochter, in dese kleeding, en in eensaemheydt bevonden, welcke dingen te samen gevoeght, en yder in het bysonder machtigh zijn de meeste eerbaerheydt der werelt ter neder te werpen) mijn eer eenige hinder aen te doen, sal ick u dingen seggen, die geen beter vergeldingh van u-lieden verhoopen als stilswijgen. Al dat seyse met soo veel bevallijckheydt, als soo een schoon lichaem geven mocht, en sonder eens te haperen, met soo een wackere tongh, en sulck een aenghename stem, dat dese toehoorders daer over niet min verwondert bleven, als over haer schoonheydt, en keerende sich tot nieuwe aenbiedinghen van dienst, en vervolghende hun versoeck, begaffe sich eerbaerlijck haer kousens aen te trecken, haer hayr te samen te binden; en het selve gedaen hebbende, sich op een steen neder te setten (staende de anderẽ rontsom haer) en niet sonder, als met gewelt, eenige tranen te wederhouden, die haer al bereets in de oogen stonden, begost alsoo met een seer lieflijcke en aengename stem en manier, de geschiedenis van haer leven te verhalen. Hier in Andalusie is een plaets, daer een seker Hartogh den Tijtel van draegt, 't welck een van de grandes of grooten van Spangien maeckt: Desen Hartogh heeft twee Sonen, dẽ outsten zijnde den erfgenaem van

sijn

sijn stael en waerdigheydt, als oock ghelijck het schijnt, van des Vaders goeden aerdt. Maer den jonghsten magh erfgenaem zijn van de verraderyen van Ulysses, en lagen van Galalon. Van dessen heer zijn mijn ouders onderdanen, slecht en geringh van af-komst, maer evenwel soo rijck, dat indien de gaven vande natuer met die van het geluck over een quamen, noch sy meer souden te wenschen hebben, noch ick te vreesen my in dit tegenwoordigh ongeval te sien, want uyt dit gebreck is mijn onheyl ontstaen. Wel is waer dat wy soo slecht niet en zijn, dat wy hem daer mede ten uytersten souden verongelijcken, noch oock soo edel, dat het my de gedachten beneemt, van dat my van daer mijn ongeval ontstaet. Kortelijck het zijn bouw-lieden, oprecht van handel en wandel, sonder vermenging van eenige quaetaerdigheydt, en soodanigh in hun huyshouding, dat hun gelegentheydt en onderhoudt, haer allenghskens den naem van Edellieden verkregen heeft. Behalven dat het haer de grootste rijckdom was my voor haer Dochter te hebben, alsoose geen ander als my hadden, oock om dat ick onder hun tuchtigh leven, niet anders als alderhande tucht geleert had. In 't kort ick was de spiegel van haer oogen, en de stock van haer ouderdom, en alsoo hun begeerten over my tuchtelijck waren, kosten de mijne niet anders als gehoorsaem zijn. Boven dat gelijck als ick haer gemoedt beheerschte, alsoo beheerschte ick oock hun middelen, ick was meesterse over knechten en maeghden, de reeckening en het beleyt van het geener gedaen wiert, ginck door

mijn

mijn handen. Al wat men van Kooren of Wijn won, Meulens, groot en kleen Vee, en wat een rijck Huysman meer besitten magh, was al aen mijn sorgh toevertrouwt. Het geen van den dagh aen mijn gewoonlijcke bekommernissen overschoot, besteede ick aen sulcke oeffeningen, als de jonge Dochters niet alleen geoorloft, maer oock self noodigh zijn, gelijck de Naelt, Borduerwerck, ja oock spinnen somtijdts, en indien ick by geval my wat wilde vermaecken, was sulcks in het lesen van eenige Christelijcke boecken, of op een Harp te slaen, alsoo my de ondervinding geleert had, dat het de Musijck is, die het ontstelde breyn weder herstelt, en den arbeydt verlicht. Soodanigh dan was het leven dat ick in mijns Vaders huys door bracht, en indien ick het selve wat nauw aengeroert heb, geschiet sulcks geensints om daer mê te proncken, noch te kennen te geven dat ick rijck ben, maer op datmen magh oordeelen hoe weynigh schults ick heb, in het ongeval dat my van de top van soo grooten geluck afgeruckt heeft. Aldus dan mijn leven leydende ('t welck genoeghsaem met een Klooster leven over een quam, alsoo ick weynigh behalven van het huysgesin, gesien wiert, want als ick te Misse ginck, geschiede sulcks gemeenlijck soo vroegh en met sulck goet geselschap van mijn Moeder, en soo bedeckt, dat self mijn oogen nauwelijcks aerde sagen, als daer se met de voeten over gedragen wierden) geschiede het evenwel dat de liefde, of de ledigheydt, die in het gemeen de Moeder van dese passie of quelling is, en de oogen

door-

doordringender als Loſchen oogen maeckt, het gemoedt van Don Fernando tot my quam te trecken. Nauwelijcks had deſe ſchoone de naem van Fernando genoemt, of Cardenio veranderde geheel in ſijn aengeſicht, en begoſt ſich ſoo te ontſtellen, dat den Paſtoor en den Barbier die hem aen ſagen, vreeſden dat hem eenigh ongeval over komen mocht, of wel de ſotte kueren, daer ſe genoegh van gehoort hadden. Maer hier volghde anders niet op als dat hem het ſweet uyt brack, en hy voorts ſtil bleef, treckende ſijn oogen nauwelijcks van deſe ſchoone, nu oordeelende dat ſy de ſelve was, van wiens liefde hy maer te veel kennis had. Sy evenwel ſonder ergens op te letten vervolghde haer geſchiedenis, aldus: Ter nauwer noot dan had deſen Fernando my geſien wanneer hy (gelijck hy my naderhandt geſeyt heeft) ſoo ingenomen wiert, dat hy ſich ſelfs niet meer machtigh was, gelijck hy oock naderhandt genoeghſaem heeft doen blijcken. Maer om haeſt een eynde van mijn vertelling te maecken, ſal ick de neerſtigheydt die Don Fernando aenwende, om my ſijn wil te kennen te geven, ſtilſwijgende voor by gaen. Hy kocht al het volck van ons huys by na om, gaf en bood giften en geſchencken aen mijn Magen, alle dagen waren Feeſt-daghen omtrent onſe wooningh, des nachts liet de Muſijck niemandt ruſten. De briefkens die my ſelf buyten mijn weten in de handen quamen, zijn niet te tellen, zijnde vol van verliefde redenen, en begrijpende meer beloften en eeden als letteren. Al het welck

my

my niet alleen niet vermurwde, maer ſelf in ſulcker voegen verharde, als of hy mijn doodelijckſte vyandt was geweeſt, en of al het geen hy deed om mijn wil te buygen, alleen tot een ander eyndt ſtreckten. Niet dat my de bevallijcke manieren van Don Fernando qualijck aen ſtonden, of dat ick het grootſte miſnoegen in ſijn vervolgſchepte, alſoo ick ſelf ick en weet niet wat vermaeck daer in vont (gelijck doch de vrouwlieden garen bemint zijn) voornamentlijck zijnde hy een perſoon gelijck hy was. Oock mocht ick al de lofredenen die ick in ſijn ſchrijven ſagh wel hooren, want (wie anders ſeght of niet) de vrouwen zijn garen gepreſen. Maer mijn eerbaerheydt ſtelde ſich tegen het een en het ander, beneffens den goeden raet, die my geduerighlijck van mijn Ouders gegeven wiert, die nu alreets de meening van Don Fernando wel ſagen, dieder oock niet veel om gaf, al wiſt het al de werelt. Mijn Ouders ſtelden my geduerigh voor oogen, dat ſe in mijn eerbaerheyt en deught, al hun roem ſtelden, en dat ick de ongelijckheydt tuſſchen my en Don Fernando ſou bedencken, en daer uyt beſluyten dat het geen hy dreef, meer diende tot voldoening van ſijn begeerlijck hart, als tot een goet eynde; en indien ick eenige middel vinden koſt om hem te doen afſtaen van ſijn onbetamelijcke vryery, dat ſe my terſtont uyt houwelijcken ſouden, daer mijn meeſte genegentheydt ſtreckte, ſelf met de voornaemſte van onſe geweſten, alſo hy door ſijn middelen wel een waerdigh Man ſou krijgen. Door deſe ſeeckere beloften, en de waerheydt van het geen ſy my voor

hielden,

hielden, versterckte ick my niet weynigh tegen Don Fernando, in voegen ik hem noyt een woort begeerde te antwoorden, 't welck hem de minste hoop ter werelt sou hebben mogen geven. Al dese mijn afgesondertheydt, de welcke hy voor verachting moet genomen hebben, deden anders niet als sijn ongebonden lust meer en meer op te wecken (want soodanigh moet ick sijn vervolgen noemen) dewelcke indien se anders geweest had, verborgen gebleven was, en my voor tegenwoordigh geen gelegentheydt sou gegeven hebben, om u-lieden het droevigh verhael daer van te doen. Eyndelijck Don Fernando quam te weten, dat mijn Ouders van meeningh waren my uyt te houwelijcken, 't welck hem behoorde te hebben alle hoop benomen, en my geleert op mijn hoede te zijn. Maer in tegendeel deed hem het selve uyt rechten het geen ghy hooren sult, namentlijck, dat hy op seeckeren nacht (zijnde ick met noch een Jonckvrouw die my diende alleen in de kamer, de welcke soo wy meenden wel gesloten en versorght was, sonder dat wy wisten door wat middel) sich voor my vertoonde. Dit aensien ontstelde my soo, dat my gesicht en spraeck ontginck, en ick alsoo niet machtigh was eenigh gerucht te maecken, gelijck ick oock niet geloof, dat hy my het selve sou toe gelaten hebben, want terstont vloogh hy my toe, en nam my in sijn armen (alsoo ick gelijck geseght is, geen gewelt en had) en begost my sulcke redenen voor te houden, dat ick niet bedencken kan hoe de loogen soo machtigh is om sich selven op te proncken. Daer-en-boven

gaf

gaf den verrader met ſijn tranen kracht aen ſijn redenen, en ick ellendige alleen zijnde, en in ſulck een huys opgebracht, daer men van ſulcke bedriegerijen noyt hoorde, moſt eyndelijck geloof aen ſijn woorden geven, ſonder evenwel noch volkomen medelijden met ſijn lijden te nemen. Alſoo de eerſte overval door zijnde, begoſt ick eyndelijck mijn verlooren geeſten en krachten weder te hernemen, en met een meerder moedt als ick my ſelve ſou hebben toevertrouwt alſoo tegen hem te ſpreecken: Indien ick, gelijck ick tegenwoordigh tuſſchen u armen ben, was tuſſchen de geweldige klauwen van een wreeden Leeuw, en dat ick, om daer uyt verloſt te zijn, yets ſou moeten doen dat tot nadeel van mijn eer ſtreckt, ſou het ſelve ſoo onmooghlijck zijn, als te laten te zijn die ick ben. Want gelijck ghy met u armen mijn lichaem omringt, alſoo omring ick u met mijn ziel, met goede en tuchtige begeerten, die ſoo veel van de uwe verſcheelen, als ghy ſien ſult, indien ghy anders in de ſelve voort komt te gaen. Ick ben u onderdaen, maer geenſints u ſlavin, noch oock heeft de Edeldom van u bloedt macht of voorrecht, om mijn nederige ſtaet te onteeren, of weynigh te achten. En ſoo hoogh acht ick my ſelven zijnde een Boerin als ick ben, als ghy u mooght achten, zijnde die gene die ghy zijt. Op my ſullen u krachten niet helpen, noch oock u verſoecken op my winnen, noch u tranen en ſuchten my bedriegen. Indien ick eenige van die dingen, die ick genoemt heb in deſe ſie, die my mijn Vader tot een Bruydegom geſchickt heeft,

sal sich mijn wil na de sijne voegen. In voegen, dat, gelijck ick mijn eer wil behouden, alsoo begeer ick oock dat ghy weet, dat ick de wil behouden sal, om u noyt toe te staen het geen ghy met sulcken yver soeckt. Al dit heb ick u gesegt, op dat ghy niet en denckt, dat yemandt yets van my te wachten heeft die den hemel niet tot mijn wettigen Bruydegom heeft geschickt. Indien ghy anders geen bekommernis hebt, schoone Dorothea (want soo is mijn naem) antwoorde hy, sie daer geef ick u mijn handt, om voor eeuwigh de uwe te zijn, en den hemel wil getuygen zijn van dese waerachtige meening, gelijck aen de selve niets verborgen is, als oock dat Beelt van onse Lief-Vrouw 't welck daer staet. Als Cardenio haer den naem van Dorothea hoorde noemen, kreegh hy opnieuw den eenen verw op den ander, en verseeckerde sich nu in het geen hy in het eerste van haer gevoelt had, doch hy wilde haer geensints verhinderen voort te gaen, om te sien waer het eyndelijck op uyt draeyen sou, al hoe wel hy het ten deelen wel wist, alleen seyde hy: Soo is Me-Juffr. u naem Dorothea? Ick heb meer van de selve gehoort, doch gaet al voort, want ick sal de tijdt hebben, om u dingen te seggen, die u verbaest sullen maecken in de selve gelegentheydt. Dorothea verwonderde sich over dese redenen, en over het vreemde gewaet van desen Man, en badt hem, dat, indien hy yets wist te seggen 't geen haer saeck aenginck, hy sulcks geliefde te doen, want (seyde sy) indiener yets was, dat se in al haer ongevallen

behou-

behouden had, ſulcks was de moedt, om alles wat haer vorder bejegenen mocht, te verdragen, zijnde wel verſeeckert dat 'er niets koſt gevonden worden, dat haer ongeluck vermeerderen koſt. Ick ſal het wel onthouden Me-vrouw antwoorde Cardenio, maer laet ons ondertuſſchen het vervolgh niet verlieſen, want ſulcks noch te weten kan u byſonderlijck geen voordeel doen. Het geener noch overigh is aen mijn vertelling (vervolghde Dorothea) is, dat Fernando, nemende een beeldeken dat in de ſelve kamer was, het ſelve tot een getuyge van ſijn beloften nam, en met krachtige woorden en diere eeden, gaf my beloften mijn Man te zijn; niet tegenſtaende ick hem eer het ſoo ver quam, genoeghſaem vermaende te ſien wat hy deed, en te lettē op het ongenoegen dat ſijn Vader uyt ſulck een ongelijck houwelijck ontfangen ſou, mijn ſchoonheyt ſou geenſints machtigh zijn ſijn miſdaet te verſchoonen, derhalven, indien hy my eenigen goede wil droegh, ſou hy de ſelve beſteden om my toe te laten met mijns gelijcken te trouwen, alſoo ſoodanige ongelijcke houwelijcken noyt ſoo wel gelucken, of men heeft 'er duyſent ongelegentheden, en ongenoegens uyt te verwachten. Al deſe en meer andere redenen voerde ick hem te gemoedt, maer waren geenſints machtigh om hem van ſijn voornemen af te wenden, maer hy beloofde noch al des te rijckelijcker, als wel wetende dat hy geen ſin had, ſijn beloften te voldoen. Dit dan aldus geſeght zijnde, maeckte ick een kort overlegh by my ſelven, dat ick de eerſte niet ſou zijn, die van een ſlechte ſtaet, tot hooge

waer-

waerdigheydt gekomen was, noch oock Fernando, die door ſchoonheydt en blinde genegentheydt, een ongelijck houwelijck gedaen heeft. En indiener niet geſchiede dat voor henen niet geſchiet en is, wat ſou my beletten de gelegentheydt, die my ſoo geluckighlijck aengeboden wort, aen te nemen, en of al ſijn wil met de heete luſt veranderde, moſt het evenwel eyndelijck daer op uyt komen, dat ick ſijn Bruyt ſou moeten zijn, volgens ſijn ſware eeden, en de beſtiering des hemels. Vorders indien ick hem hier in niet te wil begeerde te zijn, ſoud' hy echter ſien tot ſijn begeerten te geraecken, en ſelf gewelt gebruycken, latende my onteert, en ſonder hoop van te genieten het geen hy my met ſoo veel eeden verſeeckert had, en wat middel ſouder konnen gevonden worden, om mijn Ouders te verſeeckeren, dat hy ſonder mijn believen in mijn kamer gekomen was? Al deſe voorſtellingen en beantwoordingen gingen in een oogenblick door mijn gedachten heen, en boven al bewogen my de getuygen, dewelcke hy aengeroepen had, beneffens ſijn tranen, en diere eeden. Oock ſijn brave geſtaltenis en geeſtigheydt, vergeſelt met de byſondere teeckens van liefde, de welcke hy my toonde, ſou machtigh geweeſt hebben, een geſtrenger hart als het mijne te buygen. Ick riep mijn kamer-Maeght by my, op dat ſe op der aerden getuygen mocht, dat deſe hemelſche tot dit werck aengeroepen waren. Fernando eyndelijck begoſt weder op nieuws ſijn eeden en beloften te verhalen, voegende noch eenige andere Heyligen daer by, en wenſchende

P ſich

ſich ſelven duyſent vervloeckingen toe, indien hy ſijn beloften niet na quam, daer op nette hy op nieuw ſijn oogen met tranen, en ſant ſucht op ſucht na boven toe, ſloot my te vaſter in ſijn armen, daer hy my noch noyt uyt gelaten had, en gaende mijn Jonckvrouw weder uyt de kamer, benam hy my mijn waertſte pant. Den dagh de welcke den nacht van mijn ongeluck volghde, quam, doch niet ſo haeſt als Fernando wel wenſte (want alſmen ſijn ſnoode begeerten voldaen heeft, ſoeckt men niet anders als ſich van ſulck een voorwerpſel af te ſonderen, gelijck oock Don Fernando genoeghſaem toonde, door de haeſt die hy had te ſcheyden) evenwel vant mijn dienſtmaeght (die de geene was, die hem den toeganck gegeven had) middel hem voor licht op den wegh te helpen. Evenwel in het ſcheyden, ('t welck met ſulck een kracht van liefde niet geſchiede als ſijn komſt) ſeyde hy my, dat ick my wel vaſt op ſijn beloften mocht vertrouwen, en tot meerder beveſting, nam een rijcken rinck van ſijn vinger en ſtack ſe aen de mijnen. In het kort hy vertrock, en ick bleef of droevigh, of blijde, dat weet ick niet, altoos ſeer ontſtelt, vol gedachten en gelijck als buyten mijn ſelven, oock ſonder beſluyt of ick reden had mijn Maeght over dit beſtaen te bekijven, alſoo ick niet wiſt of ick het tot mijn geluck of ongeluck reeckenen ſou. Ick ſeyd' hem op ſijn afſcheyt dat hy my langs den ſelven wegh, wanneer hy wilde, mocht komen beſoecken, alſoo ick nu ſijn eygen was, tot 'er tijdt toe dat het hem goet dacht ons geheym te openbaren. Maer hy quam niet alleen niet weer,

weer, maer oock ſelf vertoonde ſich in velde noch in wege, noch in de Kerck, noch in eenige andere plaets, in meer dan een maent tijts, 't welk my niet weynigh ontſtelde, te meer dewijl ick wiſt dat hy in de Stadt was, en dat hy geduerigh ter Jacht was, 't welck ſijn voornaemſte oeffening was. Deſe dagen vielen my ſoo lang als ſmartelijck, te meer alſoo ick nu met reden begoſt aen de goede meening van Don Fernando te twijffelen, en weeſt voorſeecker, dat mijn dienſtmaeght doe de woorden hoorde, die ſe de eerſte mael ontkomen was, en dat ick werck genoegh had om mijn weſen te beſtieren, en mijn tranen te matigen, om niets aen mijn Ouders te laten blijcken, noch oorſaeck te geven, na mijn miſnoegen te vragen, en my om te liegen. Maer al deſe omſichten wierden haeſt verandert, al deſe lijdtſaemheydt gebroocken, en mijn heymelijcke gedachten ontdeckt; namentlijck, wanneer men weynigh tijdts daer na begoſt te praten, dat Don Fernando in een by-gelegen Stadt, een ſeer ſchoone Jonckvrouw getrouwt had, zijnde treffelijck van ſtaet en van ſeer edele Ouders, hoe wel niet ſoo rijck, dat hy uyt inſicht van het houwelijcks goet dit verbont had behoevē aen te gaen. Men ſey vorder dat ſe Luſcinda genoemt wiert, en noch andere dingen meer, die verwonderens waerdigh waren. Cardenio hoorende den naem van Luſcinda, deed anders niet als ſijn ſchouders op halen, en ſijn lip te bijten, de winckbrauwen te ſamen te trecken, en terſtont daer aen, een Fonteyn van tranen uyt ſijn oogen te laten rollen. Evenwel liet Dorothea daerom niet na haer ver-

telling te vervolgen, seggende: Dese droevige tijding quam my mede haest ter ooren, en in de plaets van mijn hart te verslaen, met het selve te hooren, rees mijn gramschap in sulcker voegen op, dat het weynigh scheelde, of ick had my op den wegh begeven, roepende en schreeuwende, de trouwloosheyt en verradery van Don Fernando uyt. Maer ick matighde evenwel voor alsdoe die raserny, alsoo ick meende dien selven nacht in het werck te stellen, het geen ick deed, namentlijck, my in dit gewaet te kleeden, 't welck ick van een van ons arbeyts volck kreegh, die ick al mijn ongeluck ontdeckte, en versocht my tot de Stadt toe te geleyden, daer ick verstaen had, dat sich mijn vyandt alsdoe onthielt; 't welck hy, siende mijn rechtvaerdige smart, garen deed, ja self boodt sich aen my voor alles by te blijven. Terstont bont ik in een linnen sacxken een Vrouwe gewaet, eenige Iuweelen, en gelt te samen, niet wetende wat my gebeuren mocht. Vorders met de duysternis van de nacht, sonder sulcks mijn verraderische dienstmaeght te kennen te geven, begeef ick my ten huysen uyt, alleenigh met desen knecht, en veel gedachten verselt, en na dese Stadt toe, meer vliegende als gaende (sonder hoop te hebben te konnen beletten, het geen ick nu al gedaen achte te zijn) maer ten minsten om gelegentheyt te vinden Fernando te vragen, met wat gemoedt hy sulcks dorst aen vangen, ick quam binnen den tijdt van twee dagen, en een half, aen de Stadt daer ick wesen most, en komende binnen, vraeghde ick terstont na het huys van Luscinda, daer ik van de eerste die ick aen sprack

meer hoorde als ick begeerde. Dese wees my het huys, en vertelde my al wat 'er geschiet was, zijnde de saeck nu alreets soo bekent door de Stadt, dat 'er geen by een komst was, daermer niet van sprack. Hy verhaelde my dat dien nacht als Don Fernando sich voeghde met Luscinda, en het jawoort gegeven had, de jonckvrouw was in swijm gevallen, en dat den Bruydegom komende om haer den boesem los te maecken, om haer wat adem te geven, daer een papier in vont, 't welck Luscinda met haer eygen hant beschreven had, in de welcke sy verklaerde geen Bruyt van Fernando te konnen zijn, dewijl sy aen Cardenio verbonden was, dat, gelijck my desen mensch seyde, een voornaem Edelman van de selve plaets was, en dat sy het jawoort aen Fernando gegeven had, om niet te wijcken van de gehoorsaemheydt, de welcke sy haer Ouders schuldigh was. In 't kort hy verhaelde sulcke dingen, dat de selve genoeghsaem te kennen gaven, dat Luscinda voor had, sich selven om te brengen, soo haest als de trouw sou geschiet zijn, 't welck hy seyde mede bevestight te worden door een dagge die men by haer vont. Al het welcke Fernando gesien hebbende, en oordeelende van Luscinda, bespot, en veracht te zijn, vloogh hy na Luscinda toe, die noch van haer selven lagh, en sou haer met dit selve geweer aengetast hebben, indien het de Ouders niet belet hadden. Hy sey vorder, dat sich Fernando van d'oe af aen te soecken maeckte, en dat Luscinda voor des anderen daeghs niet by haer selven quam, wanneer sy haer Ouders vertelde, dat se in der waerheyt de Bruyt

van Cardenio was. Men sey oock dat Cardenio by het trouwen tegenwoordigh was geweest, en dat hy, gesien hebbende dat hy noyt verwacht had, mistroostigh ter Stadt uyt gereden was, latende een geschreven brief, in de welcke hy te kennen gaf, het ongelijck dat hem was aengedaen, en dat hy ginck daer hem geen mensch vinden sou. Al dit was kenbaer en ruchtbaer door de geheele Stadt, en een yeder hadder den mont vol van, en te meer, wanneer men verstont dat Luscinda uyt haers Vaders huys vermist en in de geheele Stadt niet gevonden wiert, 't welck haer Ouders by naer ontsinnigh maeckte, alsoo se niet wisten, wat aen te gaen om haer te vinden. Dit alles verwackerde noch eenighsints mijn hoop, en achte het voor meer geluck Fernando niet gevonden te hebben, als hem gevonden te hebben, getrouwt zijnde, alsoo my docht dat den wegh, tot herstelling van mijn eer, noch niet geheel gesloote was, alsoo misschien den hemel dese saecken alsoo geordonneert, en dit tweede houwelijck belet had, om te kennen te geven hoe hy aen het eerste verschuldight was, en dat hy meer gehouden was Godt als het menschelijck aensien te ontsien. Al dese dingen lagen my in deser voegen in het hooft, en vertroosten my, hoe wel sonder vertroosting, beeldende mijn selven noch wonderlijcke dingen in, om my noch het leven te behouden, daer ick voor en na een walging van had, zijnde aldus in de Stadt, sonder te weten wat ick doen sou, alsoo ick Fernando niet en vant, ontmoete ick eyndelijck een brief die aen geslagen was, in de welcke veel belooft

wiert, aen die gene die my sou konnen vinden, te kennen gevende de teeckenen van mijn ouderdom, en het gewaet dat ick aen had. Ick hoorde oock dat men sey, dat ick met mijns Vaders knecht was door gegaen, 't welck my aen het hart raeckte, aengemerckt mijn achting daer grootelijcks door in het voetsant geraeckte, zijnde niet genoegh het selve verlooren te hebben door mijn vlucht, sonder daer by te voegen, een uytwercker, die soo veracht, en mijn genegentheydt soo onwaerdigh was. Maer ick hebbende desen brief gelesen, begaf my terstont ter Stadt uyt, met desen selven knecht, die nu alreets eenige teeckenen gaf, van in sijn getrouwigheydt te wanckelen, en dien selven avont quamen wy in het dichtste van dit geberghte, vol van vrees zijnde gevonden te worden. Maer, gelijck men gemeenlijck seght dat noyt quaet alleenigh komt, en dat het endt van een ongeluck, niet selden het begintsel van een ander is; soo gebeurde 't my oock, want mijnen goeden dienaer, tot noch toe getrouw geweest zijnde, siende my nu in dese eensaemheydt, en door sijn schelmschen aert, eer als door mijn schoonheydt opgeweckt, wilde sich behelpen met de gelegentheydt die sich aenboodt, en met weynigh schaemte, en noch minder vreese des Heeren, of ontsagh voor my, begost my van liefden aen te spreecken, en siende dat ick hem met gestrenge en rechtmatige redenen wederstont, liet het vragen varen, en begost sich tot gewelt te keeren. Maer den rechtvaerdigen hemel, die noyt of selden laet te helpen die geen die een rechtvaerdigh voornemen

 hebben,

hebben, heeft my oock in dier voegen by gestaen, dat ick met mijn kleene krachten, en weynigh moeyten, hem niet alleen heb weder gestaen, maer in een nevenstaende diepte gestooten heb, daer ick hem gelaten heb, sonder te weten of hy leeft of doot is. En daer begaf ick my soo vaerdigh als my de schrick en vrees maeckte, het gebergt in, sonder andere meening te hebben, als om my in het selve voor mijn Ouders, en andere die my sochten, te verbergen. Het zijn ick weet niet hoe veel maenden geleden, dat ick hier in gekomen ben, daer ick eyndelijck een Harder gevonden heb, aen ick en weet wat gedeelte van dit geberght, die my een wijl voor sijn jongen gebruyckt heeft, maeckende altoos in het velt te zijn, om te beter dit mijn hayr te bedecken. Maer al dese voorsichtigheydt heeft my niet konnen helpen, alsoo mijn Meester wel haest quam te mercken dat ick geen manspersoon was, waer over in hem de selve boose begeerlickheyt quam te ontstaen van den ander, en alsoo ick wel wist, dat het geluck over al niet altijt even gedienstigh is, en dat men juyst altoos geen hooghten of diepten vint, om sulcke booswichten in te begraven; vant ick het voor het aldergeraetsaemste, my op nieuw in dit woeste geberghte te verbergen. Aldus dan socht ick weder een plaets daer ick sonder beletsel mijn klachten uyten, en mijn tranen storten mocht, en den hemel te bidden my den een of den anderen wegh te wijsen, of uytganck uyt dit verdriet, of het leven te geven, sonder sulk een snood' gerucht na te laten, als ick, buyten mijn schult heb op den hals gehaelt.

Het

Het XXIX. Hooft-ſtuck.

Handelende van het vervolgh van de ſchoone Dorothea, en andere vermaeckelijcke dingen.

DIt is mijn Heeren de waerachtige geſchiedenis, en het getrouw verhael van dit droevigh treurſpel, en oordeelt nu of de woorden en de ſuchten die ghy gehoort hebt, en de tranen die ghy geſien hebt, geen wettige oorſaeck en hebben, en of, ten aenſien van de eygenſchap van mijn ongeval, alle vertrooſting niet te vergeefs en ydel is, alſoo geen hulp tot de ſaeck ſelf te vinden is. Alleen dit verſoeck ick op u-lieden, 't welck ghy oock lichtelijck vermooght, en wettelijck behoort te doen, dat ghy my aenwijſt waer ick mijn leven ſal mogen door brengen, ſonder vrees voor die gene die my vervolgen, want al hoe wel ick wel weet, dat mijne Ouders, volgens de liefde die ſe my dragen, my wel ontfangen ſullen, is evenwel mijn ſchaemte ſoo groot, dat ick liever voor altoos van hun tegenwoordigheydt wil berooft blijven, als my voor haer geſicht te vertoonen, met deſe inbeelding dat ſy my voor een ander ſullen aenſien, als ſe tot noch toe gedaen hebben. Met deſe woorden ſweegh ſy ſtil (bedeckende vorders haer aengeſicht met een verwe, de welcke genoeghſaem toonde de ſchaemte van het gemoedt) latende het hart van haer toehoorders genoeghſaem verwondert, en bedroeft over haer ongeval,

en al hoe wel den Pastoor sich voeghde om hem te vertroosten, quam hem evenwel Cardenio te voren, de welcke nemende Dorothea by der hant, sey tegens haer; soo zijt ghy dan Me-Juffrouw de schoone Dorothea, dochter van den rijcken Clenardo. Dorothea bleef verwondert hoorende haers Vaders naem noemen, en te sien dat het soo een slecht gesel was die hem op haelde, ten aensien van de vreemde kleederen daer Cardenio mede bekleet was, en vraeghde hem weder daer op: wie hy was die haers Vaders naem soo bescheydentlijck wist, alsoo haer docht, dat se de selve in het geheele verhael van haer geschiedenis niet genoemt had. Ick ben (antwoorde den ander) die ongeluckige, die ghy seght dat Luscinda haer Bruydegom genoemt heeft, die rampsalige Cardenio, die door een selve ongeluck met u gedreven, tot dese staet gebracht ben, daer ghy my in siet, namentlijck, gescheurt, naeckt en bloot, berooft van alle menschelijcke vertroostinge, en het geen het alderquaetste is, berooft van mijn verstant, behalven alleen dien korten tijdt, die het den hemel belieft my het selve te verleenen. Ick Dorothea ben den selven die tegenwoordigh ben geweest, by de snooden handel van Fernando, en die dat droevige jawoort gehoort heb. Ick ben de selve die het hart niet heb gehadt, om uyt te wachten wat 'er van dese beswijmeling komen sou, noch wat den inhout van dit geschrift was, alsoo my het gemoedt niet sterck genoegh was, om soo veel onheylen te verdragen; en soo het huys, mijn lijtsaemheydt, en een brief aen mijnen waert gelaten, en my in

dese eensaemheydt begeven heb, van meening zijnde aldaer het leven te eyndigen, 't welck ick haet als den meesten vyandt die ick in de werelt heb. Maer het heeft mijn nootlot niet belieft, my tot noch van het selve te berooven (doch wel van mijn verstant) op dat ick noch het geluck mocht hebben van u te vinden, en zijnde waerachtigh (gelijck ick wel vertrouw) het geen ghy ons vertelt hebt, sou het noch wel konnen geschieden, dat den hemel yets goets, na soo veel ellenden, voor ons bewaert heeft. Want zijnde dat Luscinda Fernando niet heeft konnen trouwen, als zijnde de mijne, noch Fernando Luscinda, als zijnde de uwe, en sy het selve soo opentlijck verklaert heeft, hebben wy reden te hoopen, dat den hemel onse saecken herstellen sal, en ons weder geven het geen ons toe behoort, behoudens sy het noch zijn, en sich niet vervreemt hebben. En na demael wy dese vertroosting hebben, voort gekomen uyt een hoop, die noch vervreemt, noch ongegront is, soo bid ick u Me-Juffr. dat ghy een ander voornemen gelieft te nemen, alsoo ick meen van gelijcken te doen, en u te stellen om u geluck te verwachten. Want ick sweer u op Ridders trouw, en als een Christen, u niet te verlaten, voor en al eer ick u sie in handen van Don Fernando, en indien ick alsdan met wil van hem niet verkrijgen magh, het geen hy van self behoorde te betrachten, te gebruycken die vryheydt die my mijn Ridderschap toe laet, om hem met recht te mogen dagen tot verantwoording van het ongelijck dat hy u gedaen heeft,

sonder eens aen het mijne te dencken, welckers wraeck ick den hemel laten sal, terwijl ick op der aerden de uwe sal betrachten. Dorothea bleef niet weynigh verwondert over dese redenen van Cardenio, en niet wetende wat danckbaerheydt te toonen over sulcke rijckelijcke aenbieding, wilde hem de voeten kussen, maer Cardenio wilde sulcks geensints toe staen, en den Licentiaet deed sijn best om Cardenio daer in te versterken, prijsende sijn voornemen, seer versoeckende onder allen dat se geliefden te samen na hun Dorp toe te vertrecken, daer men haerlieden sou konnen voorsien van sulcks als hen ontbreken mocht, en order stellen om Don Fernando op te soecken, of Dorothea by haer Ouders te brengen, of andersints in het werck te stellen, het geen men oorbaer dacht te zijn. Cardenio en Dorothea bewillighden hier toe, en namen dese gunst aen, den Barbier die tot noch opgetogen, en stilswijgende was geweest, toonde nu oock sijn goede genegentheyt, en boodt niet minder sijn beste dienst aen, als den Pastoor gedaen had. Hy vertelde oock kortelijck de oorsaeck waerom sy daer gekomen waren, beneffens de vreemde sotheydt van Don Quichot, en hoe se sijn Schiltknaep wachten, die sijn Meester was gaen soecken. Alsdoe schoot Cardenio gelijck als een droom in gedachten, hoe hy met hem over hoop gelegen had, en vertelde het haer, maer hy kost niet seggen wat de oorsaeck van hun geschil was. Daer mede hoorden se yemandt roepen, en kenden voort de stem van Sancho Pança, die vindende haer niet op de plaets daer hy se gelaten

ten had, haer luytskeels riep. Sy liepen hem dan in 't gemoet, en vragende hem na ſijn Meeſter, Sancho ſey dat hy hem naeckt in het hemt gevonden had, wel ter deegh qualijck gedaen, en by na doot van honger, en evenwel niet te min ſuchtende om ſijn beminde Dulcinea, en hoorende dat ſy hem belaſt had, deſe wildernis te verlaten, en tot Toboſo voor haer te verſchijnen, alſoo ſe hem verwachte, had hy geſeyt dat hy geenſints voor haer groote ſchoonheydt verſchijnen wilde, voor en al eer hy ſulcke dingen gedaen had, de welcke haer mochten waerdigh zijn, behalven dat, indien hy ſulck deed, hy geen Keyſer lichtelijck ſou worden, of Aerts-Biſſchop, 't welck het minſte was, waer over haer oock Sancho vermaende, dat ſe wel ſouden toeſien wat ſe deden om hem van daer te trecken. Den Paſtoor antwoorde daer op, dat hy ſich daer niet over bekommeren ſou, ſy ſouden hem van daer trecken in ſpijt van ſijn harten bloet. Daer op vertelde hy aen Cardenio en Dorothea, het geen hy had voorgenomen te doen, tot hulp van Don Quichot, ten minſten om hem weder in ſijn huys te krijgen. Daer Dorothea op antwoorde dat ſy de ellendige Jonckvrouw beter ſou konnen ſpelen als Meeſter Klaes, te meer alſoo ſy daer kleederen had, om de ſaeck ſijn vollen eyſch te geven, en dat ſe haer het werck ſlechts bevelen ſouden, ſy wiſt raet om ront te ſchieten, alſoo ſe al mê veel tijts in die boecken verſleten had, en de ſtijl van ſulcke Jonckvrouwen op een draet wiſt. Soo is 'er dan niet meer van nooden vervolghde den Paſtoor, als ons voornemen terſtont in het

werck te ſtellen, alſoo hy uyt deſe goede ontmoeting een goet geluck, ſoo voor den een als den ander te gemoedt ſagh. Terſtont haelde Dorothea uyt haer pacxken een Tabbaert voor den dagh van ſeer koſtelijcke ſtof, met een Mantelken van een andere ſchoone groene ſtof, en uyt een kasken een Kraegh, en eenige aerdige juweelen, daer ſe haer terſtont mê toe maeckte als een groote en treffelijcke jonckvrouw, gelijck ſy al het ſelve uyt haers Vaders huys mede genomen had, voor de gelegentheydt die haer bevallen mocht. Maer hoe ſeer haer ſchoonheydt door dit gewaet toe nam, was te verwonderen, in voegen ſy alle Fernando voor dwaes achten, die ſulck een ſchoone dorſt verachten. Maer de meeſte verwondering koſt men in Sancho ſien, die van al de dagen van ſijn leven, ſulck een ſchoonen vrouwmenſch niet geſien had, en vraeghde daer op den Paſtoor, wie die ſchoone jonckvrouw was. Deſe ſchoone jonckvrouw Sancho mijn vrint, (antwoorde den Paſtoor) hoe ſlecht dat ſe daer ſtaet, is de rechte en Univerſele erfgenaem van het Koninckrijck van Micomicon, die expres komt om u Heer te ſoecken, om hem een verſoeck te doen, namentlijck, een ongelijck en overlaſt te redderen, die haer van een booſen ſchelm van een Reus aengedaen wort, en door het gerucht dat 'er van u Heer loopt door geheel Guinea, is deſe Princeſſe gekomen om hem te ſoecken. Wel geſocht en wel gevonden (antwoorde Sancho) en te meer indien mijn Heer ſoo geluckigh is als die overlaſt te redderen, en dat ongelijck te vol-

maec-

maecken, slaende dat hoerekint van dien Reus doot, want dat sel hy voorseecker doen, kan hy hem maer krijgen, als het maer geen Geest of sulck gespuys en is, want daer tegen heeft hy geen kracht, soo veel als ick bespeuren kan. Maer evenwel een saeck moet ick u mijn Heer Pastoor, onder anderen, bidden, dat is, dat, dewijl toch mijn Heer geen groote lust heeft om Aerts-Bisschop te zijn, dat ghy hem raden wilt stracx met dese Princes te trouwen, en daer mê sal hy geen Geestelijcke order konnen aen nemen, maer eer wel haest tot de Kroon komen, en dan weet ick oock wat ick te wachten heb. Want hoe ick het oock over legh, ick kan niet bevinden dat het mijn wel slagen kan, soo mijn Meester gaet Aert-Bisschop worden, want ick ben onbequaem tot Geestelijcke staet, en boven dat heb Wijf en kinderen, en om daer van dispensatie te gaen versoecken, sou een noyt gedaen werck wesen. En daerom dunckt my aldermeest geraden, dat mijn Heer op staende voet dese Princesse trouwt, want ick kan haer naem anders niet. Sy heet de Princesse Mico Micona, want dewijl haer Koninckrijck Mico Micon heet, is het seecker dat haer naem Mico Micona is. Daer valt niet aen te twijffelen antwoorde Sancho, want ick heb 'er verscheyden gekent die dẽ naem van haer plaets aen namen, als Pedro d'Alcala, Ian d'Ubeda, Diego de Valladolid, en soo sal het voorseecker oock de manier in Guinea wesen, dat men daer de Princessen of Koninginnen den naem na haer Koninckrijcken geeft.

geeft. Dat is soo (antwoorde den Pastoor) en aengaende het houwelijck daer hoop ick mijn uyterste best in te doen. Met dese woorden bleef Sancho soo voldaen, als den Pastoor verwondert van sijn slechtigheydt, en de sottigheydt die hy so alreets van sijn Heer had over ge-erft, niet anders geloovende, of sijn Meester most Keyser worden. Ondertusschen had sich Dorothea op de Muyl van den Pastoor geset, en den Barbier sijn Baert van de Koestaert aen gedaen, en seyden tegen Sancho, dat hy hen leyden sou daer sijn Meester was, seggende hem van te vooren, dat hy niet most laten blijcken of den Pastoor, of den Barbier te kennen, want daer aen hinck het geheel Keyserrijck. Evenwel wilde Cardenio niet met hen gaen, om hem het gevecht niet weder in het hooft te brengen, noch oock den Pastoor, als die wel oordeelde dat sijn tegenwoordigheyt niet seer noodigh was, maer volghde met hun tween, voetje voor voetje na, hebbende goede onderrechting aen Dorothea gedaen, hoe se sich sou hebben te dragen, die beloofde dat se 't wel sou klaren. Sy mochten omtrent dry vierdendeel mijls gereyst hebben, wanneer se Don Quichot tusschen eenige rotsen sagen, nu gekleet zijnde, maer niet gewapent. Soo haest als hem Dorotheo gesien, en van Sancho verstaen had dat dat sijn Heer was, dreef se haer Harqueney aen, en gevolcht van den gebaerden Barbier, quam dicht by hem, wanneer haren Schiltknaep haer van den Muyl af hefte, leydende haer vorder onder de arm, die haer terstont op haer knien voor hem neder wierp, en al hoe wel hy veel

moeyten deed om haer te doen op ſtaen, wilde ſy evenwel het ſelve noyt doen, maer voerde hem deſe woorden te gemoet: Ick ſal van deſe plaets niet op ſtaen (ô dapper en moedigh Ridder) tot 'er tijdt ick van u beleeftheydt een belofte ontfangen heb, de welcke gedijen ſal tot groote eer en voordeel van u perſoon, en tot onderſtant van de meeſt verongelijckte Jonckvrouw die onder de Son is. En indien het ſoo is, dat de ſterckte van u onverwonnen arm, over een komt met het geen het gerucht van u getuyght, ſoo zijt ghy ſchuldigh om deſe ongeluckige te helpen, die uyt ſoo verre Landen komt, op de reuck van u doorluchtige roem, ſoeckende u tot reddering van haer vervalle ſaecken. Ick en ſal u niet een woort antwoorden (berechte den Ridder) noch oock meer van u ſaecken hooren, voor en al eer ghy ſchoone Jonckvrouw, van der aerden op rijſt. Dat ſal ick geenſints doen (antwoorde de bedroefde Jonckvrouw) voor en al eer ghy my beleefdelijck hebt toe geſtaen, het geen ick van u verſoecken ſal. Ick ſta 't u dan toe, antwoorde Don Quichot, behoudens dat het niet en ſtreckt, tot achterdeel van mijn Koninck, en Vaderlant, of van haer, die de ſleutel draeght van mijn hart, en vryheydt. Het ſal geenſints (antwoorde de ſchoone Jonckvrouw) tot nadeel van eenige van deſe ſtrecken. Ondertuſſchẽ quam Sancho ſachjes by ſijn Meeſter, en luyſterde hem in 't oor, dat hy haer vryelijck haer begeerte ſou toe ſtaen, alſoo het niet veel te beduyen had, want het was maer om een Reusje om den hals te brengen, en deſe die het verſocht was de Hooge Princeſſe

Micor-

Micornicono, Koningin van het groote Rijck van Comicocon in Æthiopia of Morenlant. Sy is die se is (antwoorde den Ridder) ick sal doen dat ick schuldigh ben: en keerende sich vorder, tot de Princes sey: U hooge schoonheyt sal sich believen op-te heffen, alsoo ick u toesta het geen ghy van my versoecken sult. Het geen dan dat ick van u versoeck (antwoorde de jonckvrouw), is, dat u grootmoedige personagie terstont met my gelieft te gaen daer ick hem brengen sal, en belooft dat hy sich tot geen andere avontuer begeven sal, tot dat hy my sal gewroocken hebben van een verrader, die tegen alle goddelijcke en menschelijcke wetten my mijn Rijck benomen heeft. Ick segh u (antwoorde Don Quichot) dat ick het u toe sta) weshalven ghy van nu af aen u droefheydt wel mooght laten varen, en nieuwe moet nemen, alsoo ick met de hulp van Godt, en mijn stercken arm, u haest weder in u Rijck verhoop te stellen, en weder te plaetsen in den Throon van u out en groot Koninckrijck, in spijt van al de schelmen die daer tegen zijn, en sa hant aen het werck, want *periculum est in mora.* De ellendige jonckvrouw deed alle weer van de werelt, om hem de handen te kussen, maer Don Quichot, die in alles de beleeftheydt self was, wilder noyt toe verstaen, maer hefte haer op, en omhelsde haer seer vriendelijck, belastende met een aen Sancho Ronzinant klaer te maecken, en hem terstont te helpen wapenen. Sancho nam de Wapenen af, die gelijck als een segen teecken, aen een boom hingen, en soeckende het tuygh van Don Quichot, wapende sijn Heer met een

snap,

nap, de welcke sich gewapent siende, sey, laet ons dan ter goeder ueren vertrecken, om dese jonckvrouw bystant te doen. Den Barbier lagh al desen tijt noch op sijn knien, hebbende werck genoegh om sijnen lach op te houden, en te maecken dat sijnen baert niet af en viel, 't welck al den handel sou verbrodt hebben, en siende het versoeck toegestaen, en de neerstigheydt die Don Quichot gebruyckte om te gaen, rees hy eyndelijck op, en nemende de hant van de jonckvrouw, leyde haer tusschen beyden na de Muyl toe, en haer opgeholpen hebbende, schreed Don Quichot oock op sijn Ronzinant, en den Barbier op sijn rybeest, en Sancho most sich behelpen met de Apostels Paerden, 't welck in hem de gedachten van sijn verlies wederom vernieuwde; maer hy sette het alles aen een zy, door de hoop de welcke hy had, dat nu sijn Meester op het pat was, om binnen korten tijt Keyser te wesen, want hy had anders geen gedachten of dit most een houwelijck worden, en alsoo sou hy ten minsten Koninck van dit Rijck zijn. Alleen verdroot hem dat dat Rijck in het Lant van de Swarten gelegen was, en dat al sijn onderdanen Swarten waren, daer hy terstont een goede middel tegen bedocht. Want seyd' hy by sich selven, wat vraegh ick 'er oock na of mijn Onderdanen swart of wit zijn, te beter gelegentheyt sal ick hebben om gelt te winnen, want ick salder somwijlen een deel na Spangien senden, en daer verkoopen, en het gelt dat ick daer van maecken sal, sal ick by een hoopen, en koopender een treffelijcken tijtel of ampt voor, om daer heerlijck en gemaeckelijck

op

op te leven. Neen Sancho is soo plat niet, ick salje dat varcken wel wassen, en wie sou ick het vragen of ick daer een dartigh of thien duysent Moren verkocht voor contant gelt? Ick sal se begut groot en kleyn by de kop vatten, en hoe swart dat se oock zijn, ick sal se wel wit maecken, of altoos blanckachtigh, ô Heer soo licht als ick mijn handen in malkander legh. In dese gedachten geraeckte onse Sancho soo verwart, dat hy geheel de moeyelijckheydt van de wegh vergat. Al dit werck sagen den Pastoor en Cardenio, van een hoogen rots aen, en kosten niet bedencken wat se doen souden om by haer te geraecken, maer den Pastoor dat een gauwert was, kreegh terstont een aerdige vont in de gedachten, namentlijck, dat hy met een schaertje dat hy in een koockertje by sich droegh, Cardenio den baert sou of snijen, en hem den rock die hy droeg aen trecken, blijvende hy self in sijn broeck en wambays, in voegen Cardenio daer mede soo veranderde, dat hy sich selven niet sou gekent hebben, al had hy hem in de spiegel gesien. Dit soo bestelt zijnde, al hoe wel dat de andere voor by waren, deden se evenwel soo veel dat se eer op den vaerwegh waren als sy, ter oorsaeck van de kromten die sy over mosten, daer sy het maer recht toe recht aen namen. Kortelijck sy vertoonden sich in de vlackte, aen het uyt komen van dit geberght, en soo als Don Quichot met sijn geselschap te voorschijn quam, bleef hem den Pastoor staen aen sien, toonende eenige teeckenen, als of hy begost kennis te krijgen, en na dat hy een wijl had staen sien, liep hy met open

-men na Don Quichot toe, roepende overluyt,
-er goeder uer ontmoet ons hier de spiegel van
-e Ridderschap en mijn waerde Lantsman Don
Quichot de la Mancha, de blom van Edelheydt,
-e ware vertroosting van de benauwde, en de
quint essentie van de doolende Ridders, en met
-een omhelsde hy hem de slincker been met het
Schilt van Don Quichot, die heel verwondert en
opgetoogen bleef van het geen desen mensch
-ey, en begost hem van boven tot beneen te be-
-sien, en eyndelijck hem kennende, wilde met
gewelt af staen, maer den Pastoor wilde het geen-
-ints toe laten, maer Don Quichot evenwel seyd'
hem, laet my af Heer Licentiaet, want het is geen
reden dat ick te Paert sitten sou, en u waerde te
voet. Dat sal ick niet toe staen antwoorde den
Licentiaet, u Hoogheydt gelieft sijn gemack te
houden, en te Paert te blijven, want alsoo is het
dat hy sijn treffelijcke en heerlijcke daden, en
avontueren magh ten eynde brengen, en aen my
onwaerdigh mensch is het genoegh, achter op
de Muyl van een van dese Heeren te sitten, 't en
waer dat haer sulcks verveelde, en ick sal my in-
beelden dat ick soo wel opgeseten ben als de
beste, ja self op het Paert Pegasus, of op dat be-
tooverde van den Moor Muraraque, die tot noch
toe in die groote spelonck betoovert leyt. In
geenderhande manieren antwoorde Don Qui-
chot, maer ick weet wel, dat het Me-Vrouw de
Princesse wel gelieven sal, haer Schiltknaep te
doen af staen, en u in de Zadel te setten, nemende
den goeden Man achter u op, indien het Beest
sulcks anders verdragen kan. Genoegh geloof
ick

ick wel (antwoorde de Princes) behalven dat het niet noodigh is, mijn Schiltknaep sulcks te belasten, want hy is soo beleeft en verstandigh, dat hy geensints sal toe laten, dat een geestelijcke persoon te voet gaet, daer hy te paert rijden magh. In alle gevalle antwoorde den Barbier, en met een af staende, noodighde den Pastoor in de Zael, 'twelk hy aen nam sonder hem veel te laten biddē. Maer het slimste was, dat, als MeesterKlaes meende achter op te sittē, de Muyl (dat eē boose caronje van Alquiler was, want dat is genoegh om te toonen wat stael dat het was) sich van achter op lichte en tweemael soo heerlijck achter uyt sloegh, dat indien hy Meester Klaes geraeckt had, hy de uer wel vervloeckt mocht hebben, dat hy dese tocht aenvaert had. Evenwel dit maeckte hem soo verbaest dat hy in het achterwaert treden ter aerden viel, met soo weynigh sorgh om sijn baert te bewaren, dat de selve daer heen stoof, en op de aert bleef leggen. Maer als hy merckte dat hy se quijt was, kost hy anders niet doen, als met bey sijn handen voor sijn mont te slaen, en te klagen van groote weedom en pijn die hem de slagh gedaen had. Don Quichot siende dien klomp baerts, sonder vel of sonder bloet daer op de aerde leggen, begost te roepen, wat grooter miraeckel is dit! de baert op sulck een wijs af te slaen en het kinnebacken niet te schenden. Den Pastoor die vreesde door dit ongeluck ontdeckt te worden, liep terstont na Meester Klaes toe, die noch lagh en riep en tierde, als of hy tot 'er doot toe beseert was geweest, seggende dat hy eenige krachtige woorden wist, om

baer-

baerden aen te ſetten, en met eenen hem den baert weder gevende en aen ſettende, ſprack deſe krachtige woorden, en daer mê waſt fiat, en Meeſter Klaes bleef ſoo wel gebaert als van te voren, daer Don Quichot wel verwondert van was, en badt den Paſtoor, dat hy hem toch, by de eerſte gelegentheyt het ſelve geliefde te leeren, alſoo hy wel koſt oordeelen dat deſe kracht al voorder ginck, en gelijck ſe baerden koſt geneſen, alſoo oock wel vlees geneſen ſou. Dit beloofde hem den Paſtoor met den eerſten te doen. Voorts beſlooten ſe dat ſe beurt en beurt te paert ſouden ſitten, tot 'er tijt datſe aen de Herbergh quamen, die omtrent twee mijlen daer af was, en alſoo ginck de reys voort en Princes, Don Quichot, en den Paſtoor te paert, en Cardenio den Barbier en Sancho te voet. Ondertuſſchen ſey Don Quichot tegens Dorothea u hoogheydt Me-Vrouw, gelieft ons nu te leyden waer het haer gelieft, en eer de ſelve antwoorde, vieler den Paſtoor tuſſchen in, vragende na wat Rijck dat hy geleyt wiert, of ſeyd' hy ſal het zijn na het Rijck van Miconmicon, ſy die terſtont de loos vatte, antwoorde ja. Indien dat ſoo is, vervolghde den Paſtoor, ſoo is 'er geen beter noch nader wegh als dwers door ons Dorp heen, en van daer op Cartagena, daer men ter goeder ueren te ſcheep kan gaen, en indien de wint goet en de Zee ſonder ſtorm en onweer is, ſult ghy in weynigh minder als negen jaren tijdts konnen komen in het geſicht van het groote Meer Meona, ick ſegge Meotides, 't welck een weynigh meer als hondert dagen reyſens aen dees zy van u Koninckrijck

is. Ghy bedrieght u mijn Heer (antwoorde de Jonckvrouw) alsoo het noch geen twee jaer en is dat ick van daer gescheyden ben, en ick segh u de waerheydt dat het in al dien tijdt niet eens sonder onweer is geweest, en evenwel heb ick het geluck gehadt, daer ick sulck een verlangen na had, namentlijck, den Heer Don Quichot de la Manche te sien, daer ick de tijding van kreeg soo haest als ick de voeten in Spangien sette,'t welck my bewoogh na hem te soecken, om my aen sijn beleeftheydt te bevelen, en de rechtvaerdigheydt van mijn saeck toe te vertrouwen aen sijn stercke en onverwonnen arm. Al genoegh antwoorde Don Quichot, ick schep geen vermaeck soo veel van mijn eygen lof te hooren, alsoo mijn ooren een vyandt van dat geluyt zijn, dat alleen kan ick seggen Me-Vrouw, dat ick heb kracht of geen, ten minsten die ick heb, sal ick soecken te besteden tot uwen dienst soo lang als ick adem in miin borst heb. Daer mede sich keerende na den Licentiaet, vraeghde hem wat hem doch in die gewesten gebracht had, soo alleen sonder dienaers, en soo licht gekleet, 't welck hem ten hooghsten verwonderde. Daer op sal ick u kortelijck antwoorden (sey den Pastoor) soo weet dan mijn Heer Don Quichot dat ick en Meester Klaes, onsen bekenden vrint en Barbier na Sivilien reysden, om eenigh gelt te halen, 't welck een van mijn vrienden, die over eenige jaren na Indien gevaren is, my heeft over gemaeckt, dat al een goede som beliep. En komende in dese gewesten, wierden wy besprongen van 4. schelmen, die ons uyt schudden, latende Meester Klaes heel

heel bloot, en dien gesel oock, wijsende op Cardenio, en het slimste is, dat men seght dat het een deel Galeyboeven zijn, die verlost waren van een persoon soo sterck, dat in spijt van den Commissaris, en de andere bewaerders, hy se altemael vry maeckte: en sonder twijffel, desen mensch moet niet wel by sijn sinnen, of een grooten deughniet, of anders een mensch sonder gemoedt geweest zijn, die alsoo den Wolf onder de Schapen gesonden heeft, en de Vos onder de Hoenders. Boven dat schendende het gerecht; en sich stellende tegens den Koninck, sijn natuerlijcken Heer, alsoo sulcks directelijck strijt tegen sijn bevel, behalven dat, alsoo de macht des Konincks machteloos wort gemaeckt, en het gerecht op de been geholpen, 't welck nu soo lange jaren in rust heeft geweest, eyndelijck segh ick die sijn ziel heeft willen verliesen, sonder sijn lichaem te winnen. Sancho had haer van te vooren al den handel vertelt, 't welck hem veroorsaeckte alsoo uyt te varen, om eens te hooren wat Don Quichot seggen sou, die op yeder woort van verw veranderde, en nu niet seggen dorst dat hy dien Man was, waerom den Pastoor vervolghde: Dese dan zijn het geweest die ons berooft hebben, 't welck haer den hemel vergeven wil, die haer te sijner tijdt wel vinden sal.

Het XXX. Hooft-ſtuck.

Vervolgende de aerdige wijſe van onſen Ridder te verloſſen uyt het gebergte van Sierra Morena.

DEn Paſtoor had nauwelijcks ſijn reden ge-eyndight wanneer Sancho by hem quam, met deſe woorden: Op mijn manne waerheydt, die dat ſtuck wercks gedaen heeft, is mijn Heer Don Quichot geweeſt, niet dat ick het hem niet van te vooren heb geſeyt, dat hy ſou toeſien wat hy deed, dat hy qualijck deed ſulck een volck te verloſſen, dat tot dienſt van ſijn Majeſteyt gebruyckt moſt worden. Luyſ-bos als ghy zijt, antwoorde Don Quichot, het ſtaet de doolende Ridders niet toe te vragen waerom dees of de geen gevangen, bekommert en gequelt is, of het is met ſchult of ſonder ſchult, alleenigh behoeven ſy maer hulp en onderſtant te bewijſen, daer het noot is, ſonder te vragen na de reſt. Ick heb met dat volck gedaen, ſulcks als mijn belijdenis en profeſſie vereyſcht heeft, daer kom dan af wat het wil, en vraegh 'er niet veel na wat 'er van geſeght of geoordeelt wort, en behoudens de waerdigheyt van mijn Heer den Licentiaet, ſoo ſegh ick dat hy ſich weynigh verſtaet op de dingen van de Ridderſchap, en dat hy der aen lieght als een hoerekint: en dat ſal ick ſtaende houden met mijn Swaert, daer door het alles in't breet ſal uytgeleyt worden, en met eenen rechte hy ſich in ſijn ſte-

gelreep

gelreep over eyndt, en sloot sijn Helmet, want de Barbiers becken, hing hem voor aen de Zael tot 'er tijdt dat se een weynigh vermaeckt en recht geklopt was van de buylen die 'er de Galeyboeven in gesmeten hadden. Dorothea die verstandigh en geestigh, en kundigh van de sotternijen van Don Quichot was, en wel sagh dat se hem altemael voor den sot hadden, behalven Sancho, voeghde sich tusschen beyden, met dese woorden: U Genaden (Heer Ridder) gelieft te bedencken wat hy my belooft heeft, en dat hy volgens sijn beloften geen avontuer, hoe gewichtigh de selve oock sou mogen zijn, magh aenvangen, voor dat de mijne is ten eynde gebracht. Daerom stelt u ter neder: Want ick geloof, indien den Heer Licentiaet geweten had, dat het u onverwinnelijcken arm was, die dat werck uyt gevoert heeft, hy sou sich selven eerder drymael met de vuyst voor den mont geklopt, en soo menighmael op sijn tong gebeten hebben, eer hy een woort tot u verkleening sou gesproocken hebben. Dat wil ick u wel sweeren, antwoorde den Pastoor, al had hy my mijn halven baert uyt getrocken. Ick sal swijgen, Me-Vrouw, vervolghde Don Quichot, en bedwingen mijn rechtveerdige gramschap, en gaen stil en sedigh daer heen, tot dat ick u sal volbrocht hebben, het geen ick u belooft heb. Maer tot belooning van dese goede genegentheydt, soo bid ick u (indien het u niet verveelt) ons te seggen wat de swarigheyt is, de welcke u dringt, en wie 'er de werck-meesters van zijn, en van wien ick u te wreecken heb. Dat sal ick garen doen antwoorde Dorothea, in-

dien het u anders niet verveelt,ſulcke ongenuchlijcke vertellingen te hooren. Geenſints (antwoorde Don Quichot) waer op Dorothea: Indien het dan ſoo is ſoo gelieft al te ſamen toe te luyſteren. Met deſe woordeu voeghden ſich Cardenio en den Barbier aen haer zy, begeerigh om te luyſteren wat ſy verſieren ſou, gelijck oock Sancho, om deſe wonderlijcke geſchiedenis te hooren, die alſoo ſeer bedrogen was als ſijn Heer ſelf. En ſy hebbende ſich van te voren wel in de Zael geſet, en een hoeſtjen laten voor gaen, niet ſonder een groote bevallijckheydt, begoſt alſoo te ſpreecken: Voor eerſt wil ick dat u eerwaerden gelieven te weten dat mijn naem is: en alhier bleef ſe een weynigh ſteecken, alſoo ſy den naem vergeten had, die haer den Paſtoor gegeven had, maer deſe quam haer haeſt te hulp, (alſoo hy wel ſagh wat haer ſchorte) met deſe woorden, het is geen wonder Me-Vrouw, dat u hooogheydt ontroert is, ter oorſaeck van het vertellen van haer ongeluck, want daer door wort de geheugenis menighmael ſoo verbijſtert, dat men ſijn eygen naem vergeet; gelijck u hoogheydt, die het ontgaen is dat ſy de Princes Micomicona genoemt wort,wettigh erfgenaem van het groote Koninckrijck van Micomicon, en hier mede magh u hoogheyt gelieft het haer voort gaẽ, tot vervolgh vande ſaek. Dat is ſoo in der waerheyt, antwoorde ſy, en van nu voortaẽ meẽ ik niet dat het my daer aen ſchorten ſal, alſoo ick met mijn waerachtige vertelling, wel hoop voort te geraecken, de welcke ſocdanigh is. Den Koninck mijn Vader Tinacrio den Wijſen,was ſeer geleert

in

in die konst de welcke men toovery noemt, en had door sijn wetenschap te vooren gesien, dat mijn Moeder, de welcke de Koningin Xaramilla genoemt wiert, voor hem sou komen te ster-ven, maer dat hy korts daer aen sou hebben te volgen, en ick alsoo een Wees blijven, van Vader en Moeder. Maer hy seyde dat hem het selve niet so seer verdroot, als dat een seeckeren Reus, Heer van een seecker Eylandt dat gelijck als aen mijns Vaders Rijck vast is, genoemt Pandafilando met het leelijck gesicht, want het is seecker dat hoewel desen mensch sijn oogen wel in de rechte plaets staen, dat hy evenwel altoos over dwers siet, en dat doet hy alleen uyt trotsheydt, of om schrick te maecken. Ick segh dan dat hy wist, dat desen Reus, wetende mijn verlatentheydt, met een groot heyr in mijn Rijck sou komen, en my het selve benemen, sonder my een Dorp over te laten, om my daer in te onthouden. Want daer was anders niet toe te doen, 't en waer ick met hem begeerde te trouwen, maer hy wist wel dat ick noyt sulcke gedachten sou krijgen, en sulcks is oock de vierkante waerheydt, want ick verklaer dat ick noyt gedacht heb dien Reus te trouwen, noch oock eenigh ander, hoe groot en schrickelijck hy oock wesen mocht.

Mijn Vader sey vorder, dat wanneer dese Pandafilando sulcks sou aen vangen, ick my geensints ter weer sou stellen, (want dat sou mijn ondergançk zijn) maer hem al laten begaen, alsoo het te vergeefs sou wesen desen mensch met al sijn duyvelsche macht tegen te staen, maer dat ick my terstont met eenigh volck na Spangien

ſou begeven, daer ick de ware hulp van mijn quael ſou vinden, ontmoetende aldaer een Ridder, wiens Faem op die tijdt door geheel Spangien ſou verſpreyt zijn, de welcke genoemt is, (indien ick het wel onthouden heb) Don Avol, of Don Gigol. Don Quichot meent uwer liefde (wierp daer Sancho op in) of anders genoemt de Ridder van de droeve figuer. Soo is het in der waerheydt mijn vrint antwoorde Dorothea. Hy ſey vorders dat hy lang van poſtuer, mager van troonje, en dat hy aẽ de rechter zy, onder de ſlincker ſchouwer een roode halve Maen droegh, met eenigh hayr, in manier van locken. Don Quichot dat hoorende ſey tegen ſijn Schiltknaep, kom hier Sancho mijn Soon, help my uyt trecken, op dat ick ſie of ick dien Ridder ben, daer dien Wijſen Koninck van geprofeteert heeft. Waerom wil ſich u Genadẽ uyt trecken? Vraeghde Dorothea, om te ſien of ick dien halven Maen heb, daer u Vader van geſeght heeft, antwoorde den Ridder. Dat ſal niet noodigh zijn antwoorde Sancho, want ick weet dat u Genade ſoo een Maen op de rugh heeft, 't welck een teecken is van ſterckte. Dat is genoegh antwoorde Dorothea, alſoo men op goede vrienden ſoo nauw niet en moet ſien, oock is 'er weynigh aen gelegen, of het op de rugh of op de ſchouder is, het is genoegh dat 'er het teecken is, en daer het behoort te weſen, want het is altemael een vlees, en ſonder twijffel weet ick wel dat mijn Vader vaſt gaet, gelijck ick oock vaſt ga, hebbende mijn ſaeck ſulck een Ridder toevertrouwt, want dit is hy (gelijck mijn Vader geſeght heeft) wiens ge-
ruchſ

rucht niet alleen door geheel Spangien, maer door geheel Moorenlant verſpreyt is, want nauwelijcks was ick tot Oſuna gelant, als ick ſulcke dingen van u hoorde, dat het my terſtont in viel, dat ghy den man waert, die ick ſocht. Hoe kan dat zijn, dat u hoogheydt tot Oſſuna gelant is, daer Oſſuna geen Zee-haven is? Vraeghde Don Quichot. Maer eer Dorothea antwoorde nam den Paſtoor het woort, en ſey, Me-Vrouw de Princeſſe wil voorſeecker ſeggen dat ſe eerſt tot Oſſuna van u Genade gehoort heeft, maer dat ſe evenwel tot Malaga gelant is. Dat is oock mijn meening ſey Dorothea. Laet ons dan al voort gaen ſey den Paſtoor, indien het u Majeſteyt gelieft. Daer valt niet meer te ſeggen, antwoorde Dorothea, als dat eyndelijck mijn geluck ſo goet geweeſt is, dat ick den Heer Ridder Don Quichot gevonden heb, alſoo ick nu alreets reeckening maeck, mijn Rijck weder gekregen te hebben, volgens de belofte die ſijn Genade my gedaen heeft, van te gaen daer ick hem leyden ſal, 't welck alleen ſal weſen by deſen Pandafilando, om hem ſlechts om te brengen, en my alſoo weder in handen te ſtellen, het geen hy van my, met ſoo grooten onreden beſit, want dat ſal altemael na wenſch gaen, want mijn goeden Vader Tinacrio de Wijſe, heeft het voorſeyt; en voorts in Caldeeſche of Grieckſche letteren na gelaten (alſoo ick het ſelve niet leſen kan) dat indien den ſelven Ridder, na dat hy dien Reus ſal omgebracht hebben, my begeert te trouwen, dat ick het ſelve ſal toe ſtaen, en geven hem het volle beſit van mijn Koninckrijck, en mijn perſoon.

Wat dunckt u hier af Sancho? sey Don Quichot hier op, hoort ghy niet wat hier geseght wort? heb ick het u niet geseyt, en siet daer nu of 'er geen Koninckrijck voor ons te beheerschen, en Koningin voor ons te trouwen is? Dat sweer ickje wel (sey Sancho) en een hontsvot most het wesen die het niet doen sou, behalven dat is de Koningin so beus niet of ick wou dat al de vloyen van mijn bedt soo waren, en daer mê smeet Sancho sijn mutsje om hoogh, en maeckte twee sprongen, bykans, gelijck Capriolen, in de lucht, met sulcken vreught, dat hem de blijtschap ten oogen uyt sagh, en daer mê nam hy den toom van de Muyl van Dorothea, en biddende haer stil te houden, viel hy voor haer op sijn knien en versoeckende haer handen te mogen kussen, tot teecken dat hy haer voor sijn Koningin en Me-Vrouw aen nam. Daer was niemant van de omstaenders die sich van lacchen onthouwen kost, siende de simpelheydt van de Schiltknaep, en de sotterny van den Heer. Eyndelijck Dorothea gaf hem haer handen, en beloofde hem een groot Heer in haer Rijck te maecken, indien haer anders den hemel soo gunstigh was, dat se het selve wederom mocht sien, en in handen krijgen. Sancho bedanckte haer met sulcke redenen, dat het de andere op een nieuw verweckte tot lacchen. Dit is dan, vervolghde Dorothea, mijn geschiedenis, alleen valt my dat noch te seggen, dat van al het volck dat my op mijn reys vergeselschapt heeft, niemant over gebleven is, als alleen dien gebaerden Schiltknaep, alsoo se altemael in een grooten storm gebleven zijn, de welcke wy kre-

gen in het gesicht van de Haven, en hy en ick, zijn alleen op twee plancken, gelijck als by miraeckel te lant geraeckt, gelijck het geheel verhael van mijn leven niet als miraeckel is, gelijck ghy mooght gehoort hebben; en indien ick in mijn verhael hier of daer magh gemist hebben, gelieft de schult op mijn droefheydt te leggen, gelijck den Heer Pastoor in het begin wel geseght heeft, dat de geduerige arbeydt het verstant verbijstert. Dat sal se my niet doen (ô doorluchtige en groote Vrouw) antwoorde Don Quichot, hoe groot dat se oock mach zijn, die ick in uwen dienst sal besteden, en hier mê begost hy haer op nieuw alles te belooven, self met haer tot het endt van de werelt te reysen, tot dat hy voor sijn wreeden vyandt was, die hy wel haest het hooft van het lijf sou houwen, door de scherpte van sijn Swaert, alhoewel hy van de deught van het selve niet veel stuyten kost, alsoo (seyd' hy by sijn self) Gilles van Passamont de sijne genomen had, en alsô sou hy haer stellen in het besit van haer Rijck. Maer wat belangt het houwelijck seyd' hy, daer kan ick niet in treden, alsoo ick mijn gedachten en mijn trouw verpant heb aen haer, die alleen Meesterse van mijn gedachten is, de welcke ick niet ruylen sou, al was het voor den Plenix self. Dit hetile stont Sancho soo qualijck aen, dat hy met groote toornigheydt uyt borst, daer most dit en dat mê speelen, en ick sweer by dit en dat, dat u Genade sot, ja dubbelt sot is, dewijl hy sulck een saeck, als dat houwelijck is, noch durft in twijffel trecken, of denckt u Genade dat u sulcke gelegentheydt alle oogenblicken voor de neus sal

kommen, of is de Juffrouw Dulcinea van Toboſa ſchoonder als deſe Princes? Sy magh een.... weſen, ja ick durf u wel ſeggen datſer geen hantwater by en geeft. Op die manier ſal ick wel het Graefſchap krijgen, als u Genade altijdt het een of het ander in de weegh brengt. Trouwt trouwt en daer mê gedaen, en maeckt u Meeſter van het Koninckrijk, dat u ſo ſchoon in de hant komt, en daer na maeckt mē een Marquis of ſo wat, en laet al den anderen brodt heen varē. Don Quichot die ſulke laſteringē van ſijn Dulcinea hoorde ſprekē, koſt ſulks niet langer verdragen, maer ſonder een woort te ſpreken, en boe of ba te ſeggē, hefte ſijn Lancie op, en ſloegh hem daer mê ſoo dapper, dat den armen Sanchie ter aerden viel, en 't en waer Dorothea tuſſchen beyden geloopen had, hy had hem gewis het leven benomen, doen begoſt Don Quichot: meenſtu doe vlegel en reeckel als doe biſt, dat het altoos tijdt is dijn laſtermont te verdragen, en dijn moedtwil ten beſten te houden? Dat doe ſchelm dy niet en ontſietſt dijn tong aen mijn onvergelijckelijcke Dulcinea te ſteken. En weet ſtu niet doe beeſt als du biſt, dat, indien ſy de kracht in mijn armen niet en bracht, dat ick niet machtigh weſen ſou om een vloy (by manier van ſpreken) te dooden. Seght my doe bengel als doe biſt, wie heeft dat Koninckrijck gewonnen? wie heeft dien Reus de kop af geſlagen? wie heeft dy bedelaer tot een Marquis en eē groot Meeſter gemaeckt want (ick houd' het werck alreets voor gedaen) als alleen de kracht van mijn Dulcinea, ſchenckende mijn arm deſe kracht die ſe heeft? Sy is 't die in my ſtrijt, en ick die in haer leef en

ſweef,

ſweef,en van haer mijn weſẽ heb.Snoode hoere-kint als doe biſt, biſtu daerom uyt den dreck op gekomen en tot ſoo een Heer geraeckt,om ſulck een danck te bewijſẽ,aen die gene, die 'er de oorſaeck van is.Sancho was ſo niet ontheyſtert of hy hoorde al de woorde van ſijn Heer wel, en rijſende ſoo veer op als hy koſt, verberghde ſich achter dẽ Muyl van Dorothea,en begoſt van daer ba weer te ſeggen: Ick vraegh u Genade noch eens,of hy niet van meening is deſe Princes te trouwẽ,(want anders kont ghy aẽ het Rijck niet)en ſo niet,wat belooning dat ick van u te wachten heb ? en ſo ik bidden magh,ey lieve trouwt ſe ſlechts,dewijl ſe ons gelijck als van den hemel toe geſondẽ wort, en daer na dagh en raet. Ick wil niet meer van haer ſchoonheyt ſpreken,want ſe zijn bey te gaer wel;hoe-wel ick Me-Vrouw Dulcinea noyt geſien heb. Hebt ghy ſe noyt geſien verrader en laſteraer als ghy zijt, van waer komt dan die antwoort die du my noch van daeg gebrocht hebſt? Ik ſeg dat ik ſe noyt met oordeel geſien heb (antwoorde Sancho wederom)om ſo perfect op haer ſchoonheyt te meugẽ lettẽ,maer evenwel ſo met eẽ ſwinck,docht my dat ſe wel was. Soo geef ick dy al dijn eer weer (antwoorde Don Quichot)en vergeeft my de quelling die ik u gedaẽ heb, Sancho,alſo de eerſte bewegingẽ van de gramſchap, geenſints in onſe macht zijn. Dat is waer (antwoorde Sancho) want ik ſie het aẽ mijn ſelf wel, dat ick ſomtijts mijn backes niet houwen ken,al wou ick al, en dan dringẽ de woordẽ malkander de mont uyt. Evenwel Sancho (antwoorde Don Quichot) moet ghy ſien wat ghy ſeght,want ſoo

lang gaet de kruyck te water dat se eens etcetere, ick en segh u niet meer. Alle dingen is wel (sey Sancho) daer is 'er noch wel een die oordeelen sel wie meer quaet doet, of ick wel te raden, of u Genade geen raet te volgen. Al genoegh (sey Dorothea) gaet henen Sancho en kust u Heer de handen, en bidt hem om vergiffenis, en van nu voortaen gaet wat voorsichtiger te werck, en spreeckt geen quaet van Me-Vrouw Tobosa, die ick niet en ken, hoe wel ick ben om haer dienst te doen, en vertrouwt ghy slechts, dat u geen staet te gebieden ontbreecken sal, daer ghy als een Prins op sult konnen leven. Sancho liep met gebooghden hooft na sijn Meester, en eyschte hem de hant te kussen, die hem de selve met een statigh wesen toe reyckte, en als hy gekust had, gaf hy hem de benedictie, en sey voorders dat hy wat met hem aen een zy sou gaen, alsoo hy hem wat te seggen had. Sancho deed soo, en gaende met haer beyen wat voor uyt, seyd' hem Don Quichot: zedert dat ghy aengekomen zijt Sancho, heb ick geen gelegentheydt gehadt met u nader te spreken, van de boodtschap die ghy gedaen hebt, en terwijl ons nu ons geluck daer tijdt en stont toe verleent, soo hebt ghy my op alles te voldoen, en my met sulcke goede tijding geluckigh te maecken. Vraeght maer wat ghy wilt (antwoorde Sancho) want dese slagen die ick gehadt hebt, hoorden meer tot dat gevecht van die andere nacht, als tot de saecken van mijn verrechting, aengaende Me-Vrouw Dulcinea, die ick bemin met alle reverency gelijck een heylighdom, alhoewel ick wel weet dat se niet voor mijn, maer

voor-

voor u Genaden is. Laet dat varen (antwoorde Don Quichot) want het maeckt my moeyelijck, en dat meer is ick vergeef het u al, en gelijck men seght nieuwe sonde, nieuwe boete. Terwijl sy dese dingen onder haer verhandelden, sagen se op den wegh die se reden, een mensch die op eenigh beest reed, en naderende begost Sancho te sien dat het een Ezel was, en alsoo hem het gemoedt tuyghde, bekende hy voort dat het Gilles van Passamont was, en vorder dat het sijn Grauwtje was daer hy op reedt, gelijck het in der waerheydt was, want Gilles om niet bekent te zijn, en den Ezel te verkoopen, had hem in een heel ander gewaet gelijck een baske verkleet, te meer alsoo hy die tael heel perfect kost. Sancho dan siende en kennende sijn beest, begost luytskeels uyt te roepen, ô Gillesie, ô dief als ghy zijt, laet my mijn waerde pant, laet mijn dat mijn behoort, geeft my segh ick mijn Ezel weer, schelm als ghy bent, dief als je bent, packt dy van hier, en laet my dat mijn is. Niet half soo veel woorden had Sancho behoeven te gebruycken, want soo haest had Gilles de eerste niet gehoort, of hy sprong van den Ezel af, en peurde op een draf veldewaert in. Sancho liep terstont na sijn Ezel toe, omhelsde en heete hem wellekom, met de lieffelijckste en vriendelijckste woorden die hy geleert had, hoe vaerje mijn beest? hoe staet het leven mijn Grauwtje? mijn hartje? waer hebje soo lang geweest? hoe hebjet al gemaeckt? en soende hem daer op met sulck een beweging, dat men sou hebben moeten huylen die 't sagh. Maer 't Grauwtje liet hem al begaen, sonder een woort

te ſpreecken, en liet ſijn Meeſter vaſt ſoenen en lícken. Elck een quam by Sancho en wenſchten hem geluck met ſijn vont, voornamentlijck Don Quichot, die hem evenwel de dry Veulens noch beloofde te geven, daer hem Sancho voor bedanckte. Terwijl ſy daer mede beſich waren, ſeyden den Paſtoor tegen Dorothea, dat ſe ſeer wijſſelijk in alles gehandelt had, ſoo wel in de vertelling als in de reſt, en ſich wel na den trant van de boecken van Amadis gevoeght. Sy antwoorde dat ſe menighmael haer tijdt verſleten had, om de ſelve te leſen, maer dat ſy ſo ten nauwſte de Steden en Zee havens niet en wiſt, en dat ſe daerom die miſſlag van Offuna begaen had. Ick merckte het terſtont ſey den Paſtoor, en daerom quam ick u terſtont te hulp, maer wy hebben t al goet gemaeckt. Maer is het geen vreemde ſaeck vervolghde hy dat deſen ongeluckigē Edelman al deſe leugens gelooft, alleenigh daerom om dat ſe met ſijn ſotte boecken over een komē. Het is de ſeltſaemſte ſotheyt antwoorde Cardenio, die ik oyt geſien heb. In voegē ik niet en weet, hoe men met verſtant het ſelve ſou konnen bedencken. Maer het meeſte wonder dat 'er in is, antwoorde den Paſtoor, is dat deſen Heer buytē deſe ſotternijē van ſijn Ridderſchap, van alle andere dingē ſpreeckt met het beſte verſtant, en geſontſte oordeel van de werelt. In voegē dat, behoudens datmen deſe Ridderſchap niet en raeckt, men hem oordeelen ſou voor een perſoon van groot verſtant en reden. Terwijl ſy met malkander deſe redenē haddē, vervolghde Don Quichot met Sancho de ſijne, ſeggende, wel aen dan Sancho laet ons deſe dingē die ons geſchil aē gaē

te zijden stellē,en spreken van onse saken,sonder dat ghy noch eenige verbittering in u hart voed, waer,hoe,en wanneer hebt gy Dulcinea gevondē? wat deedse? wat seyd' gy tegen haer? wat gelaet stelde se,wanneer sy mijn brief las? wie heeft se u over gedragen? en voort al de rest,bid ik datje my sonder omwegē en loogens rondelijck verklaert, sonder oock evenwel te kort af te breken om my quijt te zijn. Mijn Heer(antwoorde Sancho)indiē ick u dan de waerheyt seggen sal, den brief heeft niemant over gedragen, alsoo ick 'er geen by my gehadt heb. 't Is so gelijck ghy segt antwoorde Don Quichot, want ick heb het boecxken noch twee dagen daer na by my gevonden,'t welck my geweldigh moeyde,alsoik niet en wist hoe ghy 't maeckē sout,vindende den brief niet,en geloofde dat gy sout wederom gekeert hebben om te halē. dat sou ik gedaen hebben,antwoorde Sancho, had ik se so wel van buytē gekost,en dat van eens dat se my u Genaden had voor gelesē,in voegen ik se een Cappellaen heb laten over dragen, en dat van woort tot woort, van stipje tot stippeltje, die my ook sey,dat hy van al de dagen van sijn levē geen fraeyer brief gelesen had, al-hoe-wel hyder wel duysent gesien had: kont ghy se noch wel van buytenen Sancho? vraeghde Don Quichot. Neen ik Heer,antwoorde Sancho,want so haest als ik se over gegeven had,heb ick 'et al willens vergeten. En so ick noch yets onthouwen heb soo is 'et van hooge en groote Juffrouw,en daer na de uwe tot 'er doot de Ridder van de droevige figuer, en in het midden was noch soo wat van meer als dry hondert levens,zielen en oogen,en soo voort.

Het XXXI. Hooft-ftuck.

Vervolgende de wijſe redenen van den Heer met ſijn Schiltknaep.

AL dat miſhaeght my niet, ſey Don Quichot, gaet al voort, en wat deed mijn ſchoone als ghy by haer quaemt? Voorſeecker heeft ſe beſich geweeſt met Peerlen te rijgen, of met eenigh koſtelijck kleet te bordueren van gout en zy voor haer ellendigen minnaer. Neen antwoorde Sancho, ſy was juyſt beſich om eenige tarw te wannen, op de plaets van haer huys. Och Soon antwoorde Don Quichot, gelooft vryelijck dat het geen tarw, maer dat het Peerlen geweeſt zijn. Maer gaet al voort, hoe maeckte ghy 't doe ghy haer mijn brief gaeft, kuſte ghy ſe niet? leyde ghy ſe niet op u hooft? of deed ghy niet ſulcks als men gewoonlijck doet, wanneer men brieven van importantie over levert, of wat deed ghy? wanneer ick haer de brief gaf, antwoorde Sancho, was ſy in de Schuer, met een deel tarw die ſe in de Wan had, en als ick ſe haer geven wou, ſey ſe dat ick ſe op dat bort leggen ſou, dat daer neven haer ſtont, alſoo ſe ſey dat ſe die niet leſen koſt, voor dat ſe gedaen had. Verſtandige Jonckvrouw ſey Don Quichot, dat heeft ſe gedaen om ſe op haer gemack te leſen, en ſich alſoo te beter daer mê te vermaecken. Maer gaet al voort Sancho, terwijl ſy beſich was, wat redenen had ghy te ſamen? Vraeghde ſy

niet

niet na my? Wat gaeft ghy tot antwoort, vertelt het my doch altemael tot het minste beetje toe]. Sy vraeghde my niet antwoorde Sancho, maer ick vertelde haer evenwel hoe u Genade om harent wil vast penitency deed, met het bovenlijf naeckt, loopende door het geberghte als een Wilde Man, slapende op de aert, sonder broot van tafellaecken te willen eten, en sonder u baert te kemmen, huylende en vervloeckende sijn ongeluck. Aen dat laetste antwoorde Don Quichot, hebt ghy qualijck gesproocken, want in tegendeel sou ick se wel segenen, en dat voor al de dagen van mijn leven, om dat se my waerdigh gemaeckt heeft sulck een hooge Vrouw te beminnen als Dulcinea. Sy is hoogh genoegh, antwoorde Sancho, want ick wilder op sweeren, dat se een heele span hooger is als ick ben. Hebt ghy u dan tegen haer gemeten? Vraeghde Don Quichot. Voor soo veel heb ick my gemeten antwoorde Sancho, dat ick haer willende helpen een voeder tarw op den Ezel leggen, wy malkander soo dicht quamen, dat ick wel sagh dat se wel een hant breet hooger stont als ick. Ach met hoe groote deughden van de ziel, vervolghde Don Quichot, worden dese deughden des lichaems noch verçiert! evenwel een dinck moet ghy my noch seggen Sancho. Als ghy soo dicht by haer stont, roockt ghy niet een lieffelijcke en aengenamen reuck, die van haer ginck? min noch meer dan of ghy in de winckel van een Parfumeur quaemt? soo veel weet ick 'er van te seggen, antwoorde Sancho, dat haer reuck voor alsdoe soo wat starck en viesjes was, 't welck sal

door het veel ſweeten gekomen zijn. Dat ſult ghy qualijck hebben, antwoorde Don Quichot, ghy ſult u eygen lucht geroocken hebben; want ick weet wel hoe dien Roos onder de doornen ruyckt, dien Lely op het velt. Dat ſou wel konnen weſen, antwoorde Sancho, want daer gaet ſomtijdts wel ſoo een vieſe lucht van my, en met het ruycken van die, heb ick licht gemeent dat het van Dulcinea quam, en ſoo gebeurt het wel ſommes dat men den eenen Duyvel voor den ander neemt. Maer om voort te gaen (vervolghde Don Quichot) de tarw nu geſuyvert, en na de Meulen geſonden zijnde, hoe maeckte ſe 't met mijn brief? Den brief antwoorde Sancho) heeft ſe niet geleſen, alſoo ſe ſey dat ſe noch leſen noch ſchrijven koſt, maer ſy ſcheurde ſe aen kleyne ſtuckjes, alſoo ſe de ſelve aen niemant vertrouwen wou te leſen, om u-lieder geheymen niet te openbaren, en om dat het haer genoegh dacht, het geen ick met de mont van u liefde tegen haer geſeyt had, en van de penitency, en van al den handel. Eyndelijck ſey ſe my dat ick tegen u Genade ſeggen ſou, dat ſe u de handen kuſte, en dat ſe meer verlangen had om u Genaden te ſien, als om u te ſchrijven, waer over ſy oock badt, en beveelde dat ghy op de ſtaende voet uyt deſe wildernis vertrecken ſout, en op houden meer geckernijen aen te rechten, en regel recht na Toboſo toe komen, indien ghy door geen andere ſaeck van gewicht wederhouden wiert, want ſey ſe ſe had groot verlangen om u te ſien. Sy lachte geweldigh wanneer ick haer ſey, dat u Genade hem had laten noemen, de Ridder van de droe-

droevige figuer. Ick vraeghde haer oock of den Biſcayer by haer was geweeſt, ſy ſey my van ja, en dat het een hups keerel was, ick vraeghde haer oock na de Galeyboeven, maer ſy ſey mijn datſer tot noch toe geen geſien had. Alles gaet noch wel, antwoorde Don Quichot. Maer ſeght my eens, wat voor een Juweel gaf ſe u als ghy u afſcheydt van haer naemt, alſoo ſulcks een out gebruyck is, tuſſchen de Princeſſen en de doolende Ridders, de Jonckvrouwen, of de dwergen eenige treffelijcke vereeringen te doen. Dat kan wel zijn, antwoorde Sancho, en ick hout oock voor een goede manier van de oude tijdt; maer het ſchijnt dat het rechtevoort de manier is maer een ſtuck kaes en broot te geven, alſoo dit de vereering was die ick van Dulcinea kreegh, en dat door de houte tralien van de meſt plaets, wanneer ick mijn oorlof van haer nam, en tot meerder waerheydt, dat het een ſtuck ſchape kaes was. Sy is anders geweldigh milt, antwoorde Don Quichot, en dat ſe u niet het een of het ander koſtelijck Juweel gegeven heeft, is voorſeecker geweeſt, datſer juyſt geen by der hant en had, maer dat in 't vat is verſuert niet. En weet ghy Sancho, waer over ick verwondert ben, dat is, dat my dunckt dat ghy door de lucht gevlogen hebt, want ghy zijt weynigh meer als dry dagen onderwegen geweeſt, in het gaen en komen, waer over ick geloof dat dien wijſen Toovenaer die mijn vrint is (want ik moeter nootſaeckelijck een hebben, of ick ben geen doolend Ridder) u door de lucht moet gevoert hebben, om te eer weerom te zijn, ſonder

dat

dat ghy het ſelf gevoelt hebt. Want daer zijnder geweeſt die de Ridders ſelf, ſlapende in haer bedt, en ſonder te weten hoe of wat, eer ſe 's morgens wacker worden, meer als duyſent mijlen van de plaets gebrocht hadden. Want hoe ſouwen anders de doolende Ridders malkander ſoo op ſijn pas konnen by ſtaen, als ſe in noot zijn. Is het niet gebeurt, dat 'er een in de wilderniſſen van Armenien met een Lintworm, of een Draeck, of een ander Ridder ſtreedt, daer hy den ſtrijt ſou verlooren hebben, indiener niet, wel te pas, een ander Ridder door de wolcken op een vyerigen wagen gekomen was, dat ſijn beſte vrint was, die even te voren noch in Engelandt was, die hem van de doot verloſte, en weer, eer den nacht quam, in ſijn kamer en aen ſijn tafel ſat, hebbende ſoo op een dagh een twee of dry duyſent mijlen gereyſt? En al dat geſchiet door de wijsheyt van deſe Toovenaers, die ſorgh dragen voor deſe Ridders, in voegen mijn Soon Sancho ick my niet eens verwonder, dat ghy in ſoo een korter tijt deſen tocht gedaen hebt, alſoo ick geloof dat gy gevlogē hebt. Dat ſal voorſeker waer zijn, antwoorde Sancho, want Ronzinant ſpoeyde ander geen weg, dan of hy vleugels had gehad. Vleugel of een legende duyvels antwoorde Don Quichot dat een volcxken is dat weg ſpoeyt, en doet weg ſpoeyen, ſonder vermoeyt te wordē, maer latend dat aen eē zy, wat dunkt u dat ik behoorde te doe omtrent het geē my Dulcinea belaſt, namentlijk om haer te komen beſoecken, want alhoewel ick gehouden ben haer bevel na te komen, ſoo vind ik evenwel een groote onvermogentheyt daer in

ter oorsaeck van het geen ick dese Princesse belooft heb, om het welcke te volvoeren, vind' ick my gehouden door de wetten der Ridderschap, het sy my lief of leet. Aen de eene zijde quelt my het verlangen dat ick heb mijn beminde te sien, aen de andere zijde dringt my mijn beloften, en de begeerte om eer en glory te winnen. Maer my dunckt best, de reys heel kort te maecken, en als ick by den Reus kom, en hem den kop of geslagen, en de Princes vreedigh in haer staet gestelt heb, terstont wederom te keeren, en dan dit licht van mijn oogen te gaen besoecken, die ick wel soo veel verschooningen sal te vooren leggen, dat sy sich meer als voldaen sal achten, te meer wanneer sy siet dat het alles streckt tot haer eer en glory. Want al dat ick te weegh brengen en te weegh brengen sal (door mijn kracht en Wapenen) komt my alleenigh van haer. Och hoe veer is u Genade verdoolt (sey Sancho) maer seght my doch in der waerheydt, denckt u Genade dan sulck een wegh voor niet te doen, en laten soo een treffelijck houwelijck verloren gaen, daer hy een Koninckrijck mê winnen sal, dat gelijck ick heb hooren seggen, over de twintigh duysent mijl in het ront heeft, en overvloedigh in alle dingen is, ja ick durf seggen dat het grooter is, als Poortegael en Castille samen. Swijght doch stil dat bidt ick u, en schaemt u dat ghy 't seght, volght mijn raet en trouwt al stracks aen de eerste plaets daer een Pastoor is, en al is 'er geen, onsen Licentiaet sal het jou uyt een eeckje klaren. En denckt dat ick out genoegh ben om yemandt raedt te konnen

geven,

geven,en dat alle dagen ſulckẽ gelegentheyt niet voor ſal komen,en dat het beter is een vogel in de hant, als tien in de lucht,want die de tijt heeft en de tijt laet glijen, tijt en gebeurt hem niet tot allen tijen. Ik merck wel Sancho vervolghde Don Quichot,dat dẽ raet die ghy my geeft, meeſt daer op ſiet, dat ick, als ick den Reus gedoot heb, met deſe Princes trouwen ſou,om ſo aen het Rijck te komẽ,en alſo beter gelegentheyt te hebben om u goet te doen,maer weet vryelijck,dat,ſonder dat ik behoef te trouwen, ick gelegentheyt genoegh heb u begeerẽ te voldoen,alſoo ick bedingen ſal, al eer ick den ſtrijt aen ga,een deel van hetRijck, indien ick verwinnaer blijf,om het ſelve te geven aen die het my belieft, en als ick het heb, wie ſou ick het anders geven als u? Dat is ſeker, antwoorde Sancho,voor de reſt ik ſal ſpelẽ taſt toe als ghy kont,want ſo het my daer niet ſeer aẽ en ſtaet,ſal ickje mijn ſwarte Onderſaten in Schepen packẽ, en doender mê gelijck ick geſeyt heb.En voor de reſt ſou ik niet eer by Me-Vrouw Dulcinea gaen, voor dat ik dat eerſt afgedaẽ,en deſẽ Reus gedoot had, en laet het ons daer op laten ſtaen , want het valt my voor vaſt in,dat ons hier veel eer en waerdigheyt uyt ſtaet te verwachtẽ.Ik ſegh u Sancho, antwoorde Don Quichot,dat ghy gelijck hebt,en dat ick u raet volgen ſal,namentlijck,eerſt te gaẽ met de Princes , en dan Me-Vrouw Dulcinea te gaen beſoecken , en ick verſoeck dat ghy tegens niemant yets en ſeght,van het geen wy onder ons gehandelt hebben, want dewijl Me-Vrouw Dulcinea ſoo ſchreumachtigh is in onſe dingen , ſal het ook niet goet zijn,het ſelve aen de klockreep

te

te hangen. Dewijl dat so is (antwoorde Sancho wederom) waerom sent u Genade dan al dat volk na haer toe, dat hy verwint? want dese moeten voor haer gaen knielē en seggē dat se van uwent wegen gesonden worden, en wat is dat ander als aen de klockreep hangen? ô hoe sot en hoe slecht zijt ghy noch! antwoorde Don Quichot, siet ghy niet dat al het selve dient tot haer verheerlijcking? want dat moet ghy wetē, dat, volgens de stijl van onse Ridderschap, het een groote eer is voor eē Jonckvrouw, veel doolende Ridders te hebben sonder dat sulcks vorder gaet als haer dienst te doē, om datse is die se is, sonder eenige andere belooning te verwachten, als dat se sich maer verontwaerdight hē voor haer Ridders aen te nemē. Met dese manier van liefde, antwoorde Sancho heb ik wel hoorē preeckē, dat men onsen Heer en God moet beminnē, alleē om hem selven, sonder dat wy door hoop van heerlijckheyt en glorie, of vrees van straf daer toe bewogē wordē, alhoewel ik wel beken, dat het veel aen my schort. Wat rijt ons desen Boer ook, sey Don Quichot, hy brengt somwijlē dingē voor dē dagh, als of hy 10. jaer in de Hooge school had gegaē. In tegendeel verklaer ik, sey Sancho, dat ik noch lesē noch schrijvē kan. Ondertusschen riep haer Meester Klaes toe dat se een weynigh souden wachtē, alsoo se eens wilden drinckē aen een Fonteyn die daer by was. Dit deden se tot groot genoegen van Sancho, die nu alreets moe van liegē was, en begost te vreesen, dat hem sijn Heer in sijn woorden vangen mocht. Want alhoewel hy wel wist, dat Dulcinea eē Boerin was, so had hy se evenwel sijn levē noyt gesiē. On-

der-

dertusschen had Cardenio de kleederen aengeschoten die Dorothea met haer gebracht had, de welcke alhoewel niet veel bysonders, evenwel vry beter waren, als die hy aen had. Sy voeghden sich te samen by de Fonteyn, en met het geen den Pastoor uyt de Herbergh mede genomen had, versaden se eenighsints hunnen honger, die se altemael groot genoegh hadden. Terwijl sy daer mede besich waren, quammer een jongen voor by gegaen, de welcke siende hen altemael aen die by de Fonteyn saten, liep terstont na haer toe, en voorts Don Quichot om het lijf, beginnende wel ter deegh te schreyen: en te seggen, och mijn Heer, kent ghy my niet, ick ben Andries, die ghy eens verlost hebt, van den boom daer ick aen gebonden was. Don Quichot wiert hem kennende, en nemende hem by de hant, keerde sich na het geselschap, met dese woorden: Besiet ghy Heeren en Vrouwen wat voordeel de doolende Ridders toe brengen, hoe se alle overlasten weeren, en de verdruckte by staen. En weet dat ick voor eenige dagen, nemende mijn wegh door een Bosch, eenigh jammerlijck gekrijt hoorde, gelijck als van eenigh persoon, die benauwt en in lijden was: Ick voegh my terstont derwaerts, volgens mijn schuldige plicht, en komende aen dat gewest daer my docht dat de stem van daen quam, vont ick dese gast daer aen een boom gebonden, die daer voor u staet (daer ick oock wel bly over ben, alsoo hy my niet sal laten liegen) met het bovenlijf naeckt, en wacker met het toom van een Merry, die daer by gebonden stont, gegeesselt door een Boer, die ick

daer na verstont sijn Meester te zijn. Hem alsoo siende, vraeghde ick de oorsaeck waerom hy desen gesel soo sloegh, gaf my den Boer tot antwoort dat hy hem soo af smeerde, om dat desen sijn jongen was, en eenige diesse parten over hem had. Daer desen jongen tegen sey, en verklaerde, dat het alleenigh was om sijn verdiende loon. Den Meester seyder ick weet niet wat tegen, dat noch gehoort, noch aengenomen wiert. In 't kort ick deed hem los maecken, en nam een eedt van den Boer, dat hy hem mê sou nemen, en betalen hem tot een duyt toe. Is dat niet waer Andries (vraeghde Don Quichot) saeght ghy niet hoe straf ick het hem geboodt, en hoe kleen den reeckel song. Antwoort my daer op, en vreest niet, seght vry hoe het toe gegaen is, voor dit eerlijck geselschap, op dat se sien hoe noodigh de doolende Ridders in de werelt zijn. Al dat mijn Heer daer geseyt heeft is wel waer (antwoorde Andries) maer het is daer na wel heel anders uyt gevallen. Hoe anders uyt gevallen? vraeghde den Ridder, heeft hy u niet betaelt? Hy heeft my niet alleen niet betaelt, maer daer-en-boven so haest als ghy uyt het oogh waert, bont hy my aen de selve boom weer vast, en gaf mijn op nieuw soo veel slagen, dat ick meer een Bartolomeus, als mijn self geleeck, en op elcken slagh die hy my gaf, gaf hy my duysent scheltwoorden en bespottingen, alles tot verachting van u Genade, daer ick elf om sou hebben moeten lacchen, indien ick le groote pijn niet gevoelt had. In 't kort hy heeft my soo gehandelt, dat ick tot nu toe in een Gast-huys heb gelegen, om genesen te worden.

En al dat is u schult geweest, want had ghy uws weeghs gegaen, en niet gekomen daer ghy niet geroepen wiert, mijn Meester mocht my een dosijn slagen of twee gegeven hebben, maer hy sou me wel ten laetsten los gemaeckt en betaelt hebben. Maer als mijn Heer hem soo qualijck bejegende, en soo veel scheltwoorden gaf, wiert hy soo rasende dol, dat ick het daer na te meer ontgelden most, in voegen dat ick niet geloof, dat ick mijn leven weer worden sal als ick geweest heb. Het abuys (antwoorde Don Quichot) was daer in, dat ick wech ginck, alsoo ick niet had behooren te gaen voor en al eer ghy ten vollen voldaen waert, en wel te weten dat een Boer sijn woort hout als een stuck schelms. Maer gedenckt het u oock niet Andries dat ick swoer indien hy u niet betaelde, dat ick hem vinden sou, al waert dat hy hem in de buyck van een Walvisch verborgen had. Dat is al waer, antwoorde Andries, maer daer had hy den bras van. Wel men sal dan sien of hyder den bras van hebben sal, antwoorde den Ridder, en daer mê vloogh hy op, en belaste Sancho terstont sijn Paert te Zadelen (alsoo Ronzinant terwijlen wat ginck weyen) hy wou voort. Dorothea vraeghde hem wat hy voor had? Don Quichot antwoorde, hy wou na den Boer toe, om te maecken dat hy Andries tot een duyt toe betalen sou, in spijt van al de Boeren van de werelt. Waer op sy hem vermaende te dencken op sijn beloften, van geen saeck aen te vangen, voor en al eer de hare was af gedaen, en dat hy daerom soo lang sijn gramschap geliefde neder te setten. Het is waer (antwoorde Don Qui-
cho

chot) treckende ſijn ſchouders, en daerom ſal Andries ſoo lang patientie moeten hebben, wanneer ick hem weer op nieuw ſweer, dat ick niet ruſten ſal, voor dat hy gewroocken en betaelt is. Ick vraegh niet veel na dat ſweeren, antwoorde Andries, en ſoo ick tegenwoordigh ſoo veel had, om mê tot Siville te komen, ſou ick 'er al de wraeck van de werelt wel voor geven. Daerom gelieft my wat te eten, en een weynigh teergelt, te geven, en blijft dan den Heer bevolen, met al de doolende Ridders dieder in de werelt zijn. Sancho daer op nam een ſtuck broot, en een ſtuck kaes daer by, en gaf het den goeden Andries, met deſe woorden: Hou daer Andries mijn Soon op dat wy oock deel mogen hebben aen u verdriet. Wat deel ſelje hebben? Vraeghde Andries. Wy ſullen deel daer aen hebben met dat ſtuck kaes en broot, antwoorde Sancho, want onſe Heer weet hoe noodigh wy het ſelf van doen hebben, want ghy moet weten mijn vrint dat wy Schiltknapen van de doolendeRidders veel honger en kommer onderworpen zijn, en duyſent andere dingen meer, die men beter voelen als ſeggen kan. Andries nam ſijn kaes en broot, en ſiende dat men hem niet anders gaf, bockte met het hooft, en nam den wegh tuſſchen ſijn beenen, en daer mê wech. Wel is waer dat hy in het wech gaen ſey tegen Don Quichot: Om Godts wil Heer doolende Ridder (ſo ghy my op een andermael weer ontmoet) al ſaeght ghy dat ſe my in ſtucken van een trocken, treckt het u niet aen, en pooght my niet te helpen, maer laet my voor het geen ick ben in mijn ongeluck, want dat ſal ſoo groot niet

zijn, of die u overkomst sal noch al veel swaerder zijn, want ick heb den ..... van jou en al de doolende Ridders dieder in de werelt zijn. Don Quichot meende op te staen, om hem te straffen, maer Andries liep soo hart voor uyt, dat 'er geen kans was om hem na te volgen. Don Quichot bleef heel vergramt van dese woorden van Andries, en de andere met de meeste moeyte ter werelt om het lacchen in te houwen, om hem niet voort dol te maecken.

Het XXXII. Hooft-stuck.

Handelende van het geen in de Herbergh aen Don Quichot en sijn geselschap bejegende.

DE maeltijdt ge-eyndight zijnde, Zadelde men de Paerden, en sonder dat hen dien dagh yets bevil, 't geen waerdigh magh zijn te verhalen, quamen sy des anderen daeghs by de Herbergh, meer als de doot gevreest voor Sancho, en al-hoe-wel hy schrickte daer in te gaen, kost hy het evenwel niet voor by. De Waerdin, Waert, Dochter en Maritornes, siende Don Quichot en Sancho komen, gingen hem ontfangen met teeckens van groote vreught en genegentheyt, gelijck hy het met een statighey en magnificentie aen nam, versoeckende dat s hem toch een beter bedt souden bestellen als d andere reys. Waer op de Waerdin antwoord indien hy haer beter wilde betalen als de ander keer, dat se hem leggen souden als een Prins. Do

Qu

Quichot ſey dat hy ſulcks doen ſou, en alſoo wiert hem een redelijck bedt toe gemaeckt, in het ſelve kamerke, daer hy ſich terſtont ginck in leggen, alſoo hy ſeer vermoeyt was. Nauwelijcks was Don Quichot te ſlapen geleyt, of de Waerdin begaf ſich na de Barbier toe, begeerende met hals kracht haer Koeſteert weer te hebben, alſoo ſy ſe noodigh van doen had gehad. Maer Meeſter Klaes wilde ſe niet over geven, hoe ſeer de ander trock, maer den Licentiaet ſeyd' hem hy ſou ſe vryelijck geven, alſoo ſe de ſelve nu niet meer van doen hadden, dewijl hy ſich nu in ſijn eygen gedaente wel vertoonen mocht, onder voorgeven, dat hy daer gevlucht was, als hy van de Galeyboeven afgeſet was, en aengaende de Schiltknaep, ſou men ſeggen dat hem de Princes voor uyt na haer Rijck geſonden had, om te laten ſeggen, dat ſy met haren Ridder op wegh was. Om deſe reden gaf den Barbier den baert gewilligh over, gelijck oock al de andere kleederen en toeſtel, die ſe geleent hadden. Een yeder was verwondert over de groote ſchoonheyt van Dorothea, en van de brave geſtaltenis, van deſen jongen Huyſman Cardenio. Den Paſtoor deed terſtont wat eten toe maecken, van het geen daer was, en de Waerdin, op hoop van beter betaling, maeckte haer een tamelijcke goede maeltijdt klaer. Ondertuſſchen was Don Quichot in ſlaep geraeckt, en een yeder was van gevoelen, dat men hem niet wacker maecken ſou, alſoo hem het ſlapen tegenwoordigh meer nut ſou doen, als eten of drincken. Over maeltijt hadden ſe in tegenwoordigheydt van den Waert, de Waerdin, hun

Dochter en Maritornes verscheyde redenen, aengaende de vreemde sotheydt van Don Quichot, en de wijse op de welcke sy hem gevonden hadden. De Waerdin vertelde weder, hoe sy met den Karreman gevaren was, en om siende of Sancho daer niet omtrent was, en hem niet vernemende, vertelde oock hoe se den armen Sancho gesolt hadden, daer se altemael groot vermaeck in schepten. En als haer den Pastoor sey, dat hem dese sotterny over gekomen was, door het lesen der boecken van de Ridderschap. Antwoorde de Waert daer weer op, dat hy sulcks niet begrijpen kost, want (seyd' hy) na mijn verstant, is 'er geen vermaeckelijcker ding in de heele werelt. Ick heb maer twee of drie van dese boecken, en dese geven my het beste leven. En dat niet alleen aen mijn, maer oock aen veel anderen. Want als het Ooghst-tijdt is komen hier op alle Heylige dagen veel Arbeytsluy by een, daer der altoos een onder is, die lesen kan, die dan een van dese boecken in sijn handen neemt, en wy daer somtijts met ons dartigen rontsom geseten, hooren soo naerstigh toe, dat wy om geen andere dingen dencken. Ten minsten kan ick voor my seggen, dat ick wel nacht en dagh sou luysteren, na die schrickelijcke slagen die dese Ridders malkander geven, en de vreemde avontueren die se uyt voeren. Ick van gelijcken sey de Waerdin, want ick heb mijn leven geen beter rust in huys, als wanneer mijn Man besich is met toe te luysteren, dan sal hy niet een woort kicken, daer hy anders niet en doet als knorren en morren. Seecker vervolghde Maritornes, my dunckt dat

'er niet soeter is te hooren, als dat daer de Jonck-vrouwen onder de Oranje boomen leggen, met haer Ridders in den arm, en dat 'er een staet-Juffer op de wacht staet, die bykans vyer spouwt van enckel nijt en afgunst. Mijn dunckt het sijn dingen van de andere werelt. En wat dunckter u van Dochterken? Sey den Pastoor tegens de Dochter van de Waert. Wat sal ick 'er veel van seggen mijn Heer, antwoorde de Deern, al-hoewel ick het altemael niet en versta, vind ick 'er evenwel vermaeck in, maer niet in die vreesselijcke slagen daer mijn Vader van seyt, maer wel in die droevige klachten die de Ridders doen, wanneer se van haer Meesterssen zijn, die my somwijlen doen schreyen uyt medelijden. Soo sout ghy haer dan wel willen vertroosten Juffertje antwoorde Dorothea, soo se alsoo om u klaeghden? Ick weet niet wat ick doen sou, antwoorde de soete Maeght, maer dat weet ick, dat 'er onder dese Vrouwen sommige soo wreet zijn, dat se haer Ridders den naem van Tijgers en Leeuwen, en diergelijcke duysent andere geven. En ick kan niet weten wat onmenschelijcke, en straffe menschen dat zijn, sonder conscientie en sonder gevoelen, die liever een eerlijck Man laten sterven, als dat se hem eens souden aen sien. Ick weet niet waerom soo veel waters vuyl gemaeckt, soo se van haer staet zijn, laet se trouwen, en daer mê gedaen, sy soecken toch anders niet. Swijght stil mijn Dochter antwoorde de Waerdin, men sou meenen dat ghy groot verstant van die dingen had, en het past de Dochters niet daer veel of te weten, veel minder daer van

te ſpreecken. Dewijl my deſen Heer vraeghde, moſt ick hem ten minſten beſcheyt geven, vervolghde de ander. Alles is wel ſey den Paſtoor, ick bid u Heer Waert dat ghy my deſe boecken eens haelt en laet ſien. Dat wil ick garen doen, antwoorde de Waert, en gaende in ſijn kamer, haelde daer een oude Mael uyt, met een ketentje daer aen, en openende het ſelve,k reegh daer dry groote boecken uyt, beneffens eenige andere papieren, die met een ſeer goede letter geſchreven waren. Het eerſte dat ſe openden was Don Cirongilio van Thracien, en het ander van Felixmarte van Hyrcanien, en het ander de hiſtorie van den Grooten Capiteyn Goncales Fernandes de Cordova, met het leven van Diego Garcia de Paredes, Als den Paſtoor de twee eerſte tijtels las, keerde hy ſich na Meeſter Klaes, met deſe woorden, hier moſten wy de oude Meyt van Don Quichot, en ſijn Nicht hebben. Geen ſwarigheydt ſey Meeſter Klaes, ick ſal de moeyte wel nemen, en brengen ſe na de plaets toe, of in de ſchoorſteen, want my dunckt dat 'er een goet vyer aenleyt. Ick denck niet (ſey de Waert) dat de Heeren mijn boeken verbrandē willen? Neen maer alleē deſe twee van Cirongilio, en Felixmarte antwoorde dē Paſtoor. Ik hoop immers niet dat mijn boeken heretijk of flegmatijk zijn? vraegde de Waert. Schiſmatijck wilt ghy ſeggen, verbeterde Meeſter Klaes. Ja ſo meen ick het ſey de Waert, maer ſoo ghy eenige branden wilt, ſoo brant die van den grooten Capiteyn, en van dien Diego Garcia, want ick ſagh ſoo lief een van mijn kinderen verbranden, als een van die twee anderen. Mijn

Broeder ſey den Paſtoor, die twee die ghy houwen wilt zijn loogenachtigh, en dat ander van den grooten Capiteyn, is een waerachtige geſchiedenis, verhandelende de loffelijcke daden van Don Goncales de Cordova, de welcke ter oorſaek van ſijn treffelijcke daden, met den naem van den grooten Capiteyn is vereert geweeſt. En deſen Diego Garcia de Paredes, was mê een dapper Ridder, gebooren uyt de ſtadt Truchilla in Eſtramadura, een ſeer kloeck Krijghſman, hebbende ſulcken kracht dat hy een Moolen-rat, in het midden van haer loop koſt ſtil houden; die oock ſtaende op het aenkomen van een Brugh, een ontelbaer heyrleger heeft konnen wederhouden, behalven duyſent andere meer, de welcke, gelijck hy ſe vertelt, met de meeſte ſedigheyt ter werelt, die een eerlijck Ridder betamen magh, en een Schrijver die ſijn eygen daden ſchrijft; indien het een ander gedaē had, ſoudē ſijne daden die van Hector Achilles, Roelant, en diergelijcken, in vergeten brengen. Neemt ghy dat treffelijck boeck vry na u, antwoorde den Waert, en ſiet eens wat een ſaeck dat het is, een Meulen ſtil te houden! leeſt maer eens hoe dien Felix-marte met eenen ſlagh vijf Reuſen op een ry dwars door gehouwen heeft; min noch meer, dan of het Kool-ſtroncken waren geweeſt. En op een ander tijdt was hy doende met een heel heyrleger van omtrent een milioen, en ſes hondert duyſent Soldaten, altemael gewapent van 't hooft tot de voeten, die hy altemael op de vlucht dreef, min noch meer als een kudde Schapen. En wat ſeghje me van dien ſtercken Don Cirongilio van

Thracien, die soo stout was, dat, als hy op seeckeren tijdt over een Rivier voer, en een vyerigh Serpent, uyt het midden van het water, te voorschijn quam, hy sich los daer boven op smeet, en met bey sijn handen de keel meende toe te nijpen, met sulck een gewelt, dat het Monster voelende sijn kracht, en anders geen uytkomst siende, na de gront toe doock, met den Ridder op hem, die hem evenwel niet los laten wou, tot dat sy eyndelijck quamen aen een Palleys, en een Hof, soo schoon en aengenaem, dat het een wonder om te sien was, daer oock dit Serpent in een out Man veranderde, die hem soo veel dingen sey, datmer sot na worden sou om te hooren. Een..... voor jouwen grooten Capiteyn, en Diege Garcia. Als Dorothea dit aenhoorde, sey se tegens Cardenio, daer sou weynigh aen schorten, of, gelijck ick het werck aen sien, onsen Waert sou de tweede party van Don Quichot konnen spelen. Dat dunckt my oock, antwoorde Cardenio want (na ick sie) soo hout hy het al voor evangely dat in die boecken geschreven staet, en dit souwen hem geen seven Monnicken ontpreecken. Gelooft my, mijn vrint, vervolghde den Pastoor, daer is sijn leven geen Felix-marte in de werelt geweest, noch Don Cirongilio, noch yemandt van al de andere Ridders, maer het zijn altemael versierde dingen, alleen gemaeckt tot tijdt verdrijf, van de sotten die se lesen willen. Maeckt dat de Gansen wijs, antwoorde den Waert, ick ben soo slecht niet als my den kap wel staet, ey lieven siet my voor sulck een door niet an. Dat wou ick wel eens weten,

soo

soo dese boecken loogens zijn, gelijck ghy seght, hoe dat het komt dat se met gratie en prevelesy gedruckt zijn, gelijck of den Koninck en sijn Raet een party volcks was, dat hem met loogens sou willen bemoeyen. Ick heb het u alreets geseyt antwoorden den Pastoor, dat dit geschiet, om onse leedige gedachten werck te geven, gelijck men soo veelderhande speelen, van Klosbanen, Schuyftaefels, en Trocktaefels, toelaet, om tot tijdtkorting te dienen, van sulck volck dat anders niet te doen en heeft. En soo is het oock met dese boecken gelegen, alsoo se self niet gelooven dat yemandt soo bot sou zijn, die geloo-ven sou dat sulcke dingen waer zijn. En indien het my geoorloft was, en het geselschap sulcks toe liet, ick sou u noch konnen seggen, waerom dat dese boecken noch eenighsints goet zijn, maer ick hoop dat de tijdt noch komen sal, dat ick het seggen sal, tegen sulcke die daer in versien konnen, en ondertusschen Heer Waert gelooft het geen ick u geseght heb, en neemt u boecken soo waert en loogenachtigh als se zijn, en vaerter wel mê, en Godt geef dat ghy niet komt te hincken met de selve voet, daer uwen gast Don Quichot mê hinck. Weest daer niet bang voor, antwoorde de Waert, ick sal soo sot niet wesen, dat ick een doolend Ridder sal worden, want ick sie wel dat het tegenwoordigh geen manier meer is, gelijck het in oude tijden geweest is. By dese laetste woorden was Sancho tegenwoordigh, en bleef heel verbaest staen, hoorende dat den Waert sey dat het nu geen manier meer en was, en dat den Pastoor sey dat al dese boecken sotterny wa-

ren, waer over hy in sijn gemoedt voor nam, te wachten wat desen tocht uyt wercken sou, en soo hem dese niet wel geluckte, Don Quichot met al sijn Ridderschap te laten, en weer na sijn Vrouw en kinderen te gaen. Den Waert dan nam de Mael met de boecken weder wech, maer den Pastoor wilde evenwel de andere papieren eens sien, die soo wel geschreven waren. Den Waert haelde se voor den dagh, en gaf se den Pastoor, zijnde een geschrift van omtrent acht blaetjes groot, met een grooten tijtel voor aen, luydende alsoo: *Geschiedenis van de schadelijcke nieuwsgierigheydt.* Den Pastoor las dry of vier regels by sich self, en sey daer op; my dunckt evenwel dat desen tijtel en den inhout soo vreemt niet zijn, en daerom wil ick het schrift eens heel uyt lesen. Doet dat vry sey den Waert, want ick wil u waerde wel verseeckeren dat 'er al veel zijn geweest, die het selve gelesen en gepresen hebben, ja oock met kracht van my begeert, maer ick heb het noyt willen missen, denckende dat den eygenaer eenmael magh weder daer om komen, alsoo dese Mael met dese boecken hier vergeten zijn, want ick ben die ick ben, ick sou evenwel niet garen yemandt het zijn onthouwen. Ghy hebt daer in gelijck, antwoorde den Pastoor, maer evenwel indien my de vertelling aen staet, sult ghy my wel toe laten dat ick se laet uyt schrijven? Dat wil ick garen doen antwoorpe den Waert. Ondertusschen had Cardenio de geschiedenis in de hant genomen, en begost te lesen, krijgende van het selve het eygen gevoelen, dat den Pastoor daer van had, en badt daerom dat hy het selve

gelief-

geliefde te lesen, in sulcker voegen dat se het altemael kosten hooren. Dat sal ick doen antwoorde den Pastoor, al-hoe-wel de tijt bequamer is om wat te rusten als veel te lesen. Voor my, antwoorde Dorothea, het sal my rust genoegh zijn, mijn tijdt te besteden, in het aenhooren van een aengename vertelling, te meer alsoo my het hart soo sacht niet en leyt, dat ick heel slapens gesint souzijn. Soo sal ik het dan lesen om u-lieden te voldoen, antwoorde den Pastoor, misschien wat vermaecks daer noch in steeckt, dit versocht hem vorders Meester Klaes, en Sancho in kluys; waer over hy, met groote stillswijgentheyt van het geselschap, alsoo begost.

Het XXXIII. Hooft-stuck.

Verhandelende de vertelling van de schadelijcke nieusgierigheydt.

IN Florencen een rijcke en vermaerde Stadt in Italien, gelegen in Toscanen, woonden Anselmo, en Lotario, twee rijcke en machtige Ridders, en sulcke vrinden dat se gelijck als by uytsteeckentheydt met den naem van de twee vrinden genoemt wierden. Sy waren wackere jonge Edellingen, van eenen ouderdom, van eenen aert en natuer, 't welck niet weynigh hielp tot hun onderlinge genegentheydt. Alleenigh was Anselmo wat meer genegen tot minnelijcke tijdtkortingen, en Lotario meer tot de jacht. Evenwel niet soo of Anselmo liet som-

wijlen sijn tijtkorting, om dat van Lotario te volgen, als oock Lotario de sijne, om die van Anselmo te volgen, voegende alsoo hun genegentheden na malkander. Anselmo was geweldigh verlieft op een treffelijcke schoone jonckvrouw, van de selve Stadt, genaemt Camilla, een Joffrouw van soo goeden huyse, en sulcken staet, dat hy voor sich nam, met toestaen van sijn vrint Lothario, de selve ten houwelijck te versoecken, gelijck hy oock deed, gebruyckende sijn vrint Lothario, tot desen dienst, de welcke de saeck voor sijnen vrient soo wel behartighde, dat het werck in korten tijdt bestelt, en Anselmo tot het besit van sijn beminde geraeckte, met sulck genoegen, dat hy noch den hemel, noch sijn vrint Lotario genoegh bedancken kost voor sulck een gunst. De eerste dagen, terwijl de vreughde noch duerde, ginck Lotario tot sijn vrints huys, gelijck hy gewoon was, uyt en in, toonende alle moogelijcke genegentheydt en liefde. Maer het Feesten over, en het besoeck gedaen zijnde, begost sich oock Lotario een weynigh te onthouden, oordeelende (gelijck oock recht en billijck is) dat den eenen vrint den ander, als hy getrouwt is, in sulcker voegen niet behoort te besoecken, dan als hy ongetrouwt is. Want, al-hoe-wel de goede en oprechte vrintschap buyten vermoeden is, soo is evenwel de eer van de getrouwde soo eel, dat se self hier in aensien moet hebben, self tusschen de Broeders, ick swijgh tusschen vrinden. Anselmo wiert haest dese onthouding van Lotario gewaer, en begost sich daer over geweldigh te beklagen, seggende, dat, indien hy ge-

dacht had, dat het houwelijck in eeniger manieren hun vrintschap sou scheyden, dat hy het liever noyt sou aen gegaen hebben. Besloot voort dat hun vrintschap, de welcke alsoo met den gemeenen by-naem van de twee vrinden was vereert geweest, behoorde sijn voortganck te nemen, sonder eenigh vermoeden of omsicht. Waer over hy badt (in dien men sulcks tusschen haer behoorde te gebruycken) dat hy geliefde sijn huys te gebruycken gelijck het sijne, gaende en komende na believen en gelijck te vooren, hem verseeckerende dat sijn Bruyt Camilla geen andere wil had als hy selve, ja self dat sy wetende dat se malkander van te vooren soodanige liefde hadden toe gedragen, nu over dese affondering met allen verwondert was. Op al dese en diergelijcke vertooningen van Anselmo, om hen weder tot sijn huys te trecken, antwoorde Lotario met de meeste bescheydentheydt ter werelt; in voegen Anselmo meer als voldaen bleef van de goede meening van sijn vrint, besluytende onderling dat twee dagen in de weeck, behalven de Heylige dagen, Lotario tot haren huyse sou komen eten. Maer hoe-wel dat alsoo besloten was, nam evenwel Lotario voor, het selve soo veel te doen, als hem dacht dat de eer en welstant van sijn vrint vereyschte. Hy vertoonde hem dat een Man die een schoone Vrouw getrouwt heeft, voorsichtigh moet zijn, en wel toesien wat vrienden hy in huys brengt, gelijck oock met wat vrindinnen sijn huysvrouw om gaet. Want het geen men menighmael op de Marckten, noch in de Kercken, noch in openbare Feesten kan

te

te weege brengen, sulcks volvoert men somtijts door goede bekenden en vriendinnen. In tegendeel antwoorde Anselmo, dat de getrouwde een getrouw vrint van nooden hebben, om hem somwijlen ten besten te vermanen, alsoo het somwijlen gebeurt, dat de Vrouwen, door te veel liefden geen quaet aen de Mannen konnen sien, of somtijts geen acht daer op en slaen, of oock geen kennis daer van hebben, 't welck alles door een getrouw vrint kan verbetert worden. Maer waer soumen se juyst soodanigh vinden, gelijck se Anselmo wel sou begeeren, en evenwel een sulcken was Lotario, als die in alle dingen de eer en welstant van sijn vrint op het alderhooghste betrachte, waer over hy sijn eygen begeerten te rugge stellende, de dagen van sijn besoeck, versocht te mogen besnoeyen, en verminderen, om aen het gepeupel geen oorsaeck van achterdencken te geven, van te veel gaens en komens, van een persoon als hy was, ten huysen daer een soo schoonen Vrouw was als Camilla, want al-hoewel hy oprecht genoegh was, soo was 'er evenwel niets dat de quade tongen der menschen sou konnen betoomen. In voegen hy veel van de bestemde dagē liet voor by gaē, bestedende de selve in sulcke dingen, die scheenen niet te zijn om voor by te gaen, in voegen altoos oorsaeck van beschuldigen, en ontschuldigen tusschen hen beyden was. Het gebeurde op seeckeren tijt, als sy met hun tween sich gingen vermaecken, in een beemd buyten Florencen, dat Anselmo aldus tegen Lotario begost te spreecken. Ick weet wel mijn vrint Lotario, dat Godt my hebbende gemaeckt

maeckt Soon van fulcke Ouders als de mijne zijn, en voorfien met foo een milde handt van wereltlijcke, en lichamelijcke goederen als hy my voorfien heeft, ick in geenderhande manieren machtigh ben, daer fchuldige danckbaerheydt voor te vertoonen. En noch veel minder voor de gunft en genade my voorfiende met foo een Vrouw als mijn Camilla, en fulck een vrint als ghy my zijt; twee panden, de welcke ick acht, indien niet na waerde, ten minften na mijn uyterfte vermogen. Evenwel in het midden van al defe fegeningen, die een yeder behooren te vergenoegen, leef ick evenwel in een de grootfte quellinge ter werelt. Want (fonder dat ick weet door wat toeval) zedert eenige tijdt ben ick befprongen geweeft door een moeyelijcke begeerte, en fulcke een, als t'eenemael feltfaem, en by anderen ongebruyckelijck is, in voegen ick my over my felf moet verwonderen, my befchuldigen, en beftraffen over mijn dwaefheydt. En onmooghlijck is het my geweeft my daer van te ontflaen. En dewijl ick het nootfaeckelijck ontdecken moet, kan ick het nergens beter vertrouwen, als in de fchatkift van uwen boefem, hoopende dat ghy door u getrouwigheydt en naerftigheydt, middel fult vinden om my van defe quelling te verloffé, en mijn vreugt wederom te ftellen in de plaets, daer fe door mijn fotterny uyt verdreven is. Defe redenen van Anfelmo maeckten Lotario feer verwondert, die niet wift wat hy uyt defe voorreden te wachten had, denckende, en weerdenckende wat het mocht zijn, dat fijnen vrient defe quelling aen deed. Maer wat hy

hy docht hy was altoos ver van de saeck, en om haest te vernemen wat het was, beklaeghde hy sich tegen Anselmo, dat hy sijn vrintschap verongelijckte, met dese omwegen, alsoo hy sich wel verseeckeren mocht of van sijn goeden raet, om hem het beste te vertoonen, of van sijn hulp om hem onderstant te doen. Dat is de waerheyt, antwoorde Anselmo, en met dese verseeckering segh ick u, dat het verlangen dat my dringt, is, te weten of mijn huysvrouw Camilla soo getrouw en soo volmaeckt is, als ick my in beeld, en hier in kan ick my niet verseeckeren, voor en al eer ick een klare proef daer van sie, gelijckmen het gout in het vyer beproeft. Want ick houd' het daer voor dat de meeste Vrouwen daerom alleen eerbaer zijn, om dat se niet versocht worden, en reeckenen die alleen voor soodanigh, die haer noch door beloften, noch door giften, noch door tranen, noch geduerigh aen houden van de minnaers laet buygen. Want wat wonder is het dat een Vrouw goet is, indien haer niemandt te vooren leght dat quaet is. En sommige worden daer door alleen wederhouden, dat se geen gelegentheydt hebben, of wel soodanige Mannen, die op het minste vermoeden haer het leven souden benemen, in voegen dat ick die geene die alleenigh vroom zijn door vrees, of gebreck van gelegentheydt om quaet te doen, geensints met dien eertijtel voorsien wil, en dat het alleen de versochte en vervolghde is, die door de overwinning de kroon van deught verdient te dragen. In voegen ick, om aen de eene zijde mijn twijffel te voldoen, en aen de andere zijde mijn

Ca-

Camilla met haer volle eer te mogen vereeren, haer eenmael door dese klippen van besoecking moet laten wandelen, en soo ser sonder Schipbreuck af komt, sal ick my achten voor de aldergeluckighste ter werelt. Dit magh ick seggen is het hooghste van mijn begeerte, alsoo my gestadigh in het hooft speelt het geen den Wijse Man seght, dat de goede Vrouwen soo qualijck te vinden zijn. En of het geviel dat het selve anders uyt viel als ick verwacht, sal ick sonder smart aen nemen, het geen my anders het aldergrootste verdriet sou aen doen. En om alles wat ghy (mijn vrint) hier tegen sout weten te seggen, wech te nemen, soo versoeck ick op u dat ghy den Man zijt, om het selve te ondersoecken, dat ghy soo veel wilt doen om u vrint in rust te stellen, ick salder u plaets en gelegentheydt toe verleenen, met al het geen sal noodigh zijn, om een Vrouw mede te bewegen. En om u liever als yemandt anders daer toe te gebruycken, beweeght my dese insicht, dat, indien Camilla by geval verwonnen wort, het quaet te minder sal zijn, en voor gedaen gehouden worden, het geen men om seeckere omsichten heeft moeten doen. En alsoo sal ick geensints daer door vertoornt zijn, noch meer beledight, als door mijn eygen nieuwsgierigheydt, en mijn eygen oneer in mijn boesem, en u stilswijgentheydt begraven, de welcke ick wel weet, dat in het geen mijn eer raeckt, eeuwigh sal zijn. In voegen dan, indien ghy begeert dat ick leef, soo is het nu, ja van nu af aen dat ghy dese minnen-strijt hebt aen te vangen, en dat niet slappelijck, noch flauw,

maer

maer met de aldermeeste en grootsten yver van de werelt, en met dat vertrouwen daer my onse onderlinge vrintschap van verseeckert. Soodanigh waren de redenen die Anselmo met Lotario had, die geduerende al dese redenen niet een woort antwoorde, maer geheel opgetoogen bleef staen, en merckende dat hy van spreecken op hielt, na dat hy hem noch een goede wijl had staen aen sien, gelijck of hy over hem verwondert had geweest, en yets aen hem gesien, dat hy noyt gesien had, antwoorde hy eyndelijck op dese wijse: Ghy sout veel moeyten hebben, mijn vrint Anselmo, om my wijs te maecken, dat het geen ghy my geseght hebt, geen klare spottery en is, want anders sou ick u in u reden niet hebben laten voort gaen, maer u lang verhael, al eerder af gebroocken hebben. In der daet ick beeld' my in, of dat ghy my niet kent, of dat ick u niet en ken, want al-hoe-wel ick weet dat ghy Anselmo, en ick Lotario ben, soo dunckt my evenwel niet dat ghy den Man zijt die ghy pleeght te zijn, en dat ghy oock van dat gevoelen zijt, dat ick de selve Lotario niet meer ben. Want het geen ghy my geseght hebt, is niet het geen ick van mijn vrint Anselmo sou verwacht hebben, en ick ben oock geensints den Man, daer men het selve van sou hebben te versoecken. Want de vrintschap moet niet verder gaen als (gelijck den dichter seyt) *usque ad Aras* tot den Altaer toe, namentlijck, tot soo veel als 'er niet gedaen wort dat met Godt strijt. En indien een Heyden self dat gevoelen heeft gehadt, hoe veel te meer, betaemt een Christen het selve te heb-

ben,

ben, die om geen menschelijcke vrintschap de Goddelijcke verliesen moet. En of de vrintschap soo geweldigh trock dat men self den hemel aen een zijde ginck stellen, om sijn vrint te helpen, soo moet sulcks evenwel niet geschieden om lichte oorsaecken, maer om sulcke dingen daer de eer en het leven van den vrint aen hangt. En seght my doch bid ick waer in of het een, of het ander by u gevaer loopt, waer door ick sou bewogen worden u te wille te zijn, en dat om soo een snoode daet aen te vangen? Nergens in, om de waerheydt te seggen, maer u begeeren na het schijnt, is alleen, dat ick sou soecken u eer en leven, en te gelijck de mijne te nemen. Want soo ick sal soecken u eer te benemen, is het seecker dat u leven gewelt lijt, alsoo een mensch sonder eer niet minder als doot is. En zijnde ick de werck-middel (gelijck ghy wilt dat ick ben) van u qualijck vaert, blijf ick dan oock niet eerloos, en dienvolgens sonder leven. Geeft gehoor Anselmo, en bedwingt u selven van my te antwoorden, tot dat ick gedaen heb, met u voor te stellen het geen ick u omtrent desen handel te seggen heb, en dan sal ick u wederom hooren. Ick sal het doen antwoorde Anselmo. En daer op vervolghde Lotario: My dunckt Anselmo dat ghy tegenwoordigh de Mooren slacht, die men de dwaling van hun geloof, noch door Schriftuer, nock door reden, noch oock door eenige geloofs punten kan te kennen gevē, als alleen door tastelijcke, voelijcke, en ongetwijffelde voorbeelden, en dat met sulcke Wiskunstige voorstellingen, die men niet loochenen kan, gelijck als

wan-

wanneer wy wilden ſeggen: Indien wy van twee gelijcke deelen, gelijcke deelen nemen, ſoo blijven de blijvende deelen noch gelijck. En als ſe dat noch niet konnen verſtaen met woorden, moet men hen het ſelve met de handen laten ſien, en voor oogen ſtellen, en noch is het niet genoegh om hen hun dwaling te doen verſtaen. Op deſe ſelve wijſe vind' ick my genootſaeckt met u om te gaen. Want het begeeren dat ghy hebt is ſoo ongerijmt, en ſoo ver buyten de wegh, dat my dunckt dat den tijdt ſelf qualijck beſteet is, die men verſpilt, om u het ſelve voor oogen te ſtellen, en u eygen ſlechtigheydt aen u te vertoonen, want andere naem kan ick het tegenwoordigh niet geven, waer over ick oock gedwongen ben u in de quelling te laten, waer in ghy zijt, want de vrintſchap die ick u draegh, laet niet toe ſtrenger met u te handelen, alſoo ick geenſints, volgens de ſelve, verſtaen kan, tot u geheel te bederven. En op dat ghy het klaerlijck ſiet, verſtaet ghy niet, dat ick in deſe gelegentheyt heb een afgeſonderde te verſoecken, en eerlijcke te bekooren, en een voorſichtige te dienen? En dewijl ghy bekent dat ghy ſulck een Vrouw hebt, wat begeert ghy meer? Wat wilt ghy vorder proeven en onderſoecken? Want indien ſe ſoodanigh is, gelijck ghy gelooft, ſoo is het voorſeecker ſottigheyt vorder te onderſoecken. En voorders ſaecken aen te vangen, daer ons eerder ſchade als achterdeel van te wachten ſtaet, voornamentlijck, wanneer men daer niet toe gedrongen is, kan niet anders als openbare ſotterny genoemt worden. Sware ſaecken worden aen

gevan-

gevangen, of om Godt of om de werelt, of om beyde. Die het selve doen om de wille Godts, doen sulcks als Heyligen, en leven als Engelen in een menschelijck lichaem. Die het selve doen om de werelt, zijn dese die soo veel Zeën over varen, soo veel Lants over reysen, so veel gevaers in den mont sien, alleen om het geen men noemt, goederen van het geluck. En die gene die het selve doen te gelijck om Godt en om de werelt, zijn die dappere Soldaten en Krijghslieden, die siende in des vyants muer, pas soo veel opening hebben als den kogel groot is, terstont stellende alle vrees ter zijden, voor het geloof, voor het Vaderlandt en voor den Koninck; daer henen wandelen, in het midden van duysent perijckelen, ja dooden die hem dreygen. In voegen de saecken waer om men sulcke gewichtige en gevaerlijcke dingen aen vangt, oock gewichtigh zijn, waer van eer, roem en waerdigheyt de minste behooren te zijn. Maer het geen ghy voor hebt, wat sal u dat verwerven? Noch de eere Godts, noch tijdelijcke goederen, noch aensien by de menschen. Want genomen alles geluckt u wel, soo sult ghy evenwel noch rijcker noch vermaerder, noch geluckiger zijn. Maer soo 't u misluckt, sult ghy de grootste ellende ter werelt op u hals gehaelt hebben, want te dencken dat niemandt u ongeval weet als ghy self, sal u niet helpen; 't is genoegh dat ghy het weet en tot bevesting van dese waerheydt, sal ick u een veersken verhalen van den vermaerden Dichter Luijs Tansilo, op het eynde van sijn eerste deel, van de Tranen van St. Peter.

De smart groeyt met de schaemt, de schaemt groeyt met de smart.
Wanneer den dageraet sijn stralen door quam booren,
En schoon sijn misdaet quam geen levend mensch te vooren,
Het was getuyghs genoegh 't getuygen van sijn hart.
Een vroome en eedle ziel geen minder quelling baert,
Sijn eygen oogh, als dat hem hartelijck bespiede,
Ia 't overtuyght gemoedt, en kan geen Rechter vlieden,
Al siet het anders niet als hemel, lucht, en aerdt.

In voegen de heymelijckheydt u geensints u smart verminderen sal, maer eerder reden geven tot meerder beweenen van u ongeluck, en dat niet soo seer met tranen van u oogen, als tranen van u hart. Noch een dinck sal ick u seggen, 't geen u uw dwaling noch klaerder voor oogen sal stellen. Seght my Anselmo, indien den hemel u besitter gemaeckt had, van een kostelijcken Diamant, van wiens goetheydt en suyverheydt ghy wel verseeckert waert, en verseeckert wiert van al de Juweliers die de selve quamen te sien. Dunckt u dat ghy wel sout doen, indien ghy den selven Diamant op een aenbeelt ginckt leggen, en met stercke hamer-slagen proeven, of den steen soo hart is als men seght? En of den steen de slagen al wederstont, sou se daerom wel een hayr meer geacht zijn, als van te vooren? En indien se in tegendeel in stucken daer heen vloogh, sout ghy se niet geheel quijt zijn? En boven dat noch den naem van een reuckeloosen sot verkrijgen. Wel stelt u dan te vooren dat Camilla den Diamant is, soo wel in u achting, als die

die van een ander, en dat het geen reden is, de selve te stellen in gevaer van te breecken, want of se al bestont, kost sy in waerde niet meerder worden als sy is, en indien se besweeck, bedenckt wat leet u over komen sou, en wat reden ghy hebben sout om u over u self te beklagen, als die de oorsaeck van u eygen en haer verderf zijt geweest? Bedenckt dat 'er geen Juweel in de werelt is, dat by een kuysche en eerbare Vrouw te pas komt, en dat al de eer van een Vrouw bestaet in het goet gevoelen, dat men van haer heeft; en dewijl die van u Vrouw soodanigh is, dat se op het hooghste is, waerom soeckt ghy die waerheydt twijffelachtigh te maecken? Weet mijn vrint dat een Vrouw, een onvolmaeckt dier is, en dat men haer geen block moet voor leggen, om over te strnyckelen, maer eerder alles uyt den wegh nemen, om te beter tot de volkomentheydt van deught te raecken. De natuer-schrijvers vertellen van den Armijn, dat het een seer wit-bont heeft, en de Jagers wanneer sy het vervolgen, kennende de plaets daer het gemeenlijck sijn toeloop heeft de selve met slijck besetten, in voegen het beest komende tot de plaets, en siende sich beset, sich liever laet vangen, als dat het sich vuyl maecken wil. Soodanigh is oock een kuysche en eerbare Vrouw, witter als het Armijn, ja snee self, en die gene die dat kostelijck wit bewaren wil, moet heel anders doen, als den Jager met dit gedierte doet, niet voor den dreck van de dartele en aenhoudende minnaers stellen, maer eerder daer van af houden, en de deught voor oogen setten. De eerbare Vrouw is oock gelijck een schoone en
 klare

klare ſpiegel, die door de minſte adem beſwalckt wort, en door het minſte aenraecken beſmet wort. Alſoo moet men oock met de Vrouwen doen, haer met de Reliquien en overblijfſels der Heyligen, eeren, maer niet aen raecken. Een goede Vrouw moet ſich wachten gelijck men een ſchoonen Hof wacht, vol edele blommen, die den eygenaer niet aen geraeckt, maer wel van verre wil geſien en geroocken hebben. Eyndelijck ick wil u noch een veersken ſeggen dat my in gedachten komt, dat ick in een hedendaeghſche Comædie, of blyſpel gehoort heb, en hier niet qualijck te pas komt, zijnde van een out wijs Man, aen een ander, Vader van ſeecker Dochter, voor gedragen, onder anderen raet die hy gaf van haer te bewaren, en ſorghvuldigh op te ſluyten, het luyt aldus:

De Vrouw is als het glas, mē proeft haer 't ga hoe 't ga,
Vry ſelden ſonder ſcha,
En wis dien Man is ſlecht,
Die waeght te breecken, 't geen hy noyt weer brengt te recht:
Want ſoo der Danaes zijn, ſoo d' ondervinders ſpreecken,
Daer ſal men ſelden ſien de Iupiters ontbreecken.

Al het geen ick u tot noch toe heb geſeght, Anſelmo, is omtrent het geen u raeckt. Nu heb ick noch yets te ſeggen het geen my belangt, en ſoo het u wat te lang valt vergeeft het my, alſoo den Doolhof daer ghy in verwart zijt, een ſoo langen draet vereyſcht om u uyt te helpen. Ghy hou-

my voor u vrint, en ghy wilt my mijn eer benemen, 't welck tegen alle vrintschap strijt, en niet alleen dat, maer ghy wilt noch daer-en-boven dat ick de uwe beneem, dat ghy se my soeckt te benemen is seecker genoegh, want als Camilla sal bemercken dat ick haer aensoeck, is het gewis, dat se my sal houden voor een oneerlijck persoon, dewijl ick sulck een schennis soeck te doen, aen die geen met de welcke ick sulck een nauw verbant van vrintschap heb. En wie twijfelt aen het tweede? want als Camilla vermerckt dat ick haer van sulcks aenspreeck, sal se niet dencken dat ick eenige lichtvaerdigheyt in haer bespeurt moet hebben, die my de moedt geeft om haer sulcks voor te houden? en haer voor oneerlijck te houden, wien raeckt het nader als u. En daer van komt het gemeenlijck dat den Man van een overspelige Vrouw (al-hoe-wel hy in het minst noch het meest geen reden noch oorsaeck, door sorgeloosheydt, of weynigh toesicht, tot het selve gegeven heeft) met sulck een schendigen naem gebrantmerckt wort. Maer ick sal u de ware reden seggen, waerom den Man van een quade Vrouw, met recht onteert wort, al-hoe-wel hy het self niet weet, noch schuldigh aen het quaet is, en laet het u niet verveelen my hier in te hooren, alsoo het alles tot u voordeel streckt. Wanneer Godt onsen Vader Adam schiep (seght de Schriftuer) storte hy een diepen slaep op Adam, en geduerende sijn slaep, nam hem een rib uyt het lijf, daer hy onse Moeder Eva van gemaeckt heeft. Soo haest Adam ontwaeckte, seyd' hy, dit is vlees van mijnen vlees, en been van mij-

nen been. Daer op antwoorde Godt, daerom ſal een Man Vader en Moeder verlaten,en deſe twee ſullen een vleeſch zijn. En alſdoe wiert het houwelijck in geſtelt, met ſulcke banden dat de doot alleen de ſelve ontbinden kan, hebbende dit verbant ſulck een gemeenſchap dat deſe twee een vlees zijn, en ſelf dat in de goede getrouwden, al-hoe-wel daer twee zielen zijn, evenwel maer eenen wil by hem gevonden wort. En hier uyt komt het,dat, zijnde ſy beyde een vlees, de vlecken van de een, de ander oock raecken en beſmetten. Want gelijck de pijn van den voet, het geheele lichaem pijnlijck valt, of van den handt, door al de deelen gevoelt wort. Alſoo is oock den Man deelachtigh aen de oneer van de Vrouw,als zijnde een vlees. En gelijck de eer en oneer des werelts zijn en voort komen uyt vlees en bloedt, en die van een ſnoode Vrouw mede van die aert en eygenſchap zijn, ſoo moet nootſaeckelijck den Man daer ſijn gedeelte van hebben, en onteert worden, al-hoe-wel hy 't niet weet. Beſiet dan Anſelmo in wat gevaer ghy u ſelven ſtelt, verſtoorende de ruſt daer u Beminde Bruyt in leeſt. Beſiet door wat een ſotte en ſchadelijcke nieuwſgierigheydt ghy pooght de geruſte gedachten van u wederhelft te ontruſten. Beſiet hoe weynigh dat het zy, het geen ghy pooght te winnen, en hoe gewichtigh het geen ghy in gevaer zijt te verlieſen, ja ſoo dat my woorden ontbreecken, om het ſelve na waerde voor te dragen. Doch indien al het geen ick u geſeght heb, niet machtigh is om u van u voornemen af te raden, ſoo ſegh ick u dat ghy wel een

ander werckmiddel mooght ſoecken om u oneer te wercken, alſoo ick den Man niet verhoop te zijn, al ſou ick daerom u vrintſchap verlieſen, 't welck het grootſte verlies is, dat ick ſou konnen bedencken. Met deſe woorden ſweegh de deughtſame en voorſichtige Lotario, en Anſelmo bleef ſoo ontſtelt en verbaeſt, dat hy hem voor een goede wijl niet koſt antwoorden, maer eyndelijck ſeyd' hy weder tegen Lotario: Met de ſelve aendacht; de welcke ick tot het aenhooren van uwe redenen gebruyckt heb, verſoeck ick u oock de mijne te hooren. Ick beken dat u redenen (mijn vrint Lotario) in gelijckeniſſen en voorbeelden, genoeghſaem vertoonen de edelheydt van u verſtant, en het uyterſte van een getrouwe vrintſchap, en dat, 't en ſy ick mijn goetduncken laet, en het uwe volgh, ick nootſaeckelijck het quade ſoeck, en het goede vlie. Maer beeldt u in dat ick tegenwoordigh bevangen ben, met die luſt, die ſomwijlen ſwangere Vrouwen hebben, naer aerd', aſſ', koolen, en andere ſnoode en vuyle dingen meer, die walgelijck aen te ſien, ick ſwijgh als ſpijs te gebruycken zijn; en dat men dienvolgens konſt gebruycken moet, om my te geneſen, 't welck heel licht om doen is, namentlijck, dat ghy alleen, hoe-wel geveynſdelijck, begint Camilla aen te ſoecken, die ſoo geſeggelijck niet ſal zijn, dat ſe op den eerſten aenſtoot beſwijcken ſal, en alleen met dit begintſel ſal ick voldaen blijven, en ghy ſult gedaen hebben, het geen onſe vrientſchap vereyſcht, niet alleen gevende my het leven, maer oock ſelf mijn eer beveſtigende. En daer toe zijt ghy ver-

schuldight, en dat alleen door een reden, dat is, dat ick zijnde, gelijck ick ben, van een vast voornemen om dit in het werck te stellen, ghy niet behoort te lijden, dat yemandt anders sich hier in vermengde, daer ghy mijn eer die ghy soo waert hebt, mede sout sien verlooren gaen. En wat belangt dat de uwe by Camilla in vermoeden sou mogen gebracht worden, daer is weynigh noots van, alsoo wy haer daer na wel konnen seggen, dat het niet is geweest als ons eygen bedrijf, en daer mede sal u eer en aensien, sijn oude luyster weder krijgen. Nademael dan dat ghy met soo weynigh achterdeels, my soo grooten genoegen kont geven, soo bid ick u dat ghy het selfde gelieft aen te vangen, (al-hoe-wel u veel andere beletsels mochten voort komen) te meer dewijl ick my (gelijck geseght is) met het begintsel sal laten vergenoegen. Lotario eyndelijck siende de vast gestelde wil van Anselmo, en niet wetende wat voorbeelden meer by te brengen, of wat redenen en vertooningen voor den dagh te halen, ja oock siende dat hy dreyghde, een ander reden van sijn begeeren te geven, besloot om meerder quaet voor te komen, hem te voldoen, en sijn begeeren in te willigen, van meening zijnde de saeck soo te beleyden, dat sonder de gedachten van Camilla op te wecken, Anselmo sou moeten te vreden zijn. Soo vermaende hy hem dan, sijn gedachten niemandt anders te ontdecken, alsoo hy den last op hem nam, de welcke hy sou beginnen, wanneer het hem goet dacht. Anselmo kost sich niet onthouden sijnen vrint met groote liefde te omhelsen, bedanckende hem

van ſijn aenbiedingen, min noch meer dan of hy een byſondere weldaet van hem genoot, en beſlooten onder malkander, dat hun werck des anderen daeghs ſijn begintſel nemen ſou, wanneer Anſelmo hem tijdt en gelegentheydt daer toe wilde beſchicken, gelijck oock gelt en Juweelen, om Camilla te bewegen. Hy riedt hem dat hy haer met Muſijck, en veerſen vereeren ſou, en indien hy de moeyte niet begeerde te nemen, dat hy het ſelf ſou doen. Lotario nam het altemael op ſich, doch met een andere meening als Anſelmo dacht, en daer mê begaven ſy ſich weder na het huys van Anſelmo, daer ſe Camilla vonden, verwachtende haer Man met verlangen, alſoo hy dien dagh langer was uyt gebleven, als ſijn gewoonte was. Lotario eyndelijck begeeft ſich na ſijn huys, en Anſelmo bleef in het ſijne, ſoo vroolijck en wel te vreden, als Lotario droevigh en vol gedachten was, niet wel wetende hoe ſich in deſen dwaſen handel te dragen. Evenwel dien nacht bedacht hy den middel, om Anſelmo te bedriegen, ſonder Camilla te hinderen, en des anderen daeghs quam hy by ſijn vrint eten daer hy mede wel onthaelt wiert van Camilla, en dat ter liefde van haer Man de maeltijt ge-eyndight; en het tafellaecken op genomen zijnde, verſocht Anſelmo aen Lotario, of hy een wijl ſijn huyſvrouw geſelſchap wilde houden, alſoo hy nootwendig om eenige wichtige ſakẽ, moſt uyt zijn, hy ſou binnen een uer of anderhalf weder komen. Camilla badt hem te huys te blijven, en Lotario boodt hem ſijn geſelſchap aen, maer Anſelmo nam noch het een noch het ander aen, maer badt

Lotario te meer, daer ſoo lang te blijven, en hem te wachten. Hy belaſte van gelijcken Camilla, dat ſe Lotario niet alleen ſou laten tot dat hy weder quam. Kortelijck, hy wiſt de nootſaeckelijckheydt van ſijn verrichting ſoo voor te ſtellen, dat niemandt ſou hebben konnen vermoeden dat het anders was. Anſelmo dan ginck uyt, en Camilla met Lotario bleven alleẽ aen de tafel, terwijl het ander volck was gegaen om te eten. Lotario bevont terſtont wel dat hy nu in de ſtaet geſtelt was daer ſijn vrint hem in wilde hebben, met de vyandt in het aenſicht, die alleen met haer ſchoonheydt, een geheelen trop Ridders ſou konnen verwinnen. En oordeelt of Lotario geen reden had haer te vreeſen, maer hy deed anders niet als ſijn arm over de ſetel te leggen, met het hooft in de handt, en vergiffenis van Camilla te eyſchen, en te ſeggen dat hy een weynigh wenſchte te ſlapen, tot dat Anſelmo weder gekomen was. Camilla ſeyd' hem dat hy beter ſou op het bedt leggen, en verſocht hem of hy ſich daer geliefde te ruſten. Dit begeerde Lotario niet te doen, en bleef ſoo ſitten ſlapen tot dat Anſelmo t'huys quam, de welcke vindende Camilla in de kamer, en Lothario ſlapende, geloofde, dat, dewijl hy ſoo lang was uyt geweeſt, ſy tijts genoegh ſouden gehad hebben om te praten, en te ſlapen daer toe, en verlangde geweldigh om van Lotario ſijn wedervaren te hooren. Eyndelijck Lotario opgeweckt zijnde, gingen ſe te ſamen uyt, en Anſelmo vertoefde niet lang, hem ſijn wedervaren af te vorderẽ. Daer hem Lotario op antwoorde, dat hem niet goet gedocht had,

in

in het eerste alles te ontdecken, waer over hy voor eerst niet anders had gedaen, als haer schoonheyt te prijsen, seggende dat men in de geheele Stadt van niemandt meer sprack, als van haer schoonheydt en beleeftheydt, 't welck hem een goet begintsel docht te zijn, om voor eerst plaets in haer gunst te krijgen, en te maecken, dat se hem op een ander tijdt met te meerder genegentheyt sou aenhooren: Gebruyckende daer in de loosheydt die den Duyvel gebruyckt, wanneer hy yemandt bedriegen wil, verkeerende sich alsdan gemeenlijck in een Engel des lichts. en het schoonste dat hy kan voort stellende, daer hy eyndelijck ontdeckt wie hy is, tot verderf van die gene die hem gehoor geven. Al dit gaf groot genoegen aen Anselmo, die hem beloofde yeder dagh de selve gelegentheyt te geven, al-hoe-wel hy juyst niet uyt ginck, houdende sich self soodanigh aen een zijde, dat Camilla niet sou konnen vermercken. Op dese wijse gingen verscheyden dagen voor by, dat Lotario Anselmo veel dingen wijs maeckte, sonder dat hy een woort tegen Camilla gesproocken had, seggende onder ander, dat hy tot noch toe niets vermercken kost, dat de minste schijn van oneerbaerheyt had, of de minste hoop kost geven. Ja dat se hem in tegendeel gedreyght had, indien hy haer meer sulcke redenen voor hielt, het selve tegen haer Man te sullen seggen. Alles is seer wel (sey Anselmo) Camilla heeft tot noch toe wederstant aen woorden gedaen, wy moeten eens besien hoe se de wercken sal wederstaen. Ick sal u morgen vier duysent kroonen tellen, die ghy haer aenbieden, en oock geven

 sult,

ſult, en noch ſoo veel om Juweelen voor haer te koopen, om haer voor te houden, alſoo de Vrouwen daer gemeenlijck ſeer toe genegen zijn, voornamentlijck, indien ſe ſchoon zijn, want (hoe kuys ſy oock zijn) ſy trachten altemael koſtelijck voor den dagh te komen, en haer ſchoonheydt voor een yeder te vertoonen. En indien ſy deſe beſoecking wederſtaet, ſal ick my vergenoeght houden, ſonder u meer moeyelijckheydt aen te doen. Lotario gaf tot antwoort, dat dewijl hy het ſelve begoſt had, hy het oock tot den eynde toe ſou uyt voeren, al-hoe-wel hy wel merckte dat hy de overwonnen party ſou zijn. Des anderen daeghs ontfing hy de vier duyſent kroonen, en met de ſelve ſoo veel ontſtelteniſſen, alſo hy niet en wiſt wat loogens meer by te brengen, doch hy beſloot wederom te ſeggen, dat Camilla ſoo veel luyſterde na de giften, als ſe na de woorden gedaen had, en dat 'er niet meer aen te doen was, alſoo de tijdt maer te vergeefs verſleten wiert. Maer het geviel juyſt, dat Anſelmo hebbende gelijck als voor, Lotario alleen met Camilla gelaten (ſich ſelven in een ander kamer geſlooten had) daer hy door het ſleutelgat bleef ſtaen ſien, en luyſteren wat 'er al onginck, daer hy doen gewaer wiert, dat Lotario in een half uer tijts niet een enckel woort voor den dagh bracht, en niet brengen ſou, al bleef hy daer ſeven jaer lang ſtaen, waer over hy beſloot, dat al het geen Lotario hem geſeght had, niet als verſierſels waren. En om te ſien of ſulcks ſoo was, quam hy eyndelijck te voorſchijn, en roepende Lotario aen een kant, vraeghde hem hoe de ſaeck ſtont.

Lota-

Lotario antwoorde hem, dat hy niet van meening was meer moeyten uyt te ſtaen, alſoo ſe hem ſulck een antwoort gegeven had, dat hy de moedt niet had, om het werck weder aen te vangen. ô (antwoorde Anſelmo) Lotario, Lotario, hoe weynigh voldoet ghy aen het vertrouwen dat ick van u genomen heb. Ick heb al u doen, of eerder laten aen geſien, en dat door dat ſleutelgat, en bevonden dat ghy in al dien tijt niet een woort tegen Camilla geſproocken hebt, waer over ick verſeeckert ben, dat al het geen ghy my voor heen geſeght hebt, verſiert is, en dat ghy noch het eerſte woort van min te ſpreecken hebt. En indien ſulcks ſoodanigh is, gelijck het in der waerheydt is, waerom bedrieght ghy my, en waerom berooft ghy my van deſe middel om my te genoegen. Hy ſeyd' niet meer, doch evenwel genoegh om Lotario te overtuygen, de welcke nemende voor een point van eer, op loogens bevonden te zijn, ſwoer Anſelmo, dat hy hem van nu voortaen daer ſoo in dragen ſou, dat hy reden ſou hebben, ſich te vreden te ſtellen, ſonder eenige leugens te gebruycken, gelijck hy ſien ſou, indien hy ſich daer toe ſtelde, al-hoe-wel hy geen andere omſicht ſou van nooden hebben, als de ondervinding, waer mede hy hem hoopt te vernoegen. Anſelmo geloofde hem hier in, en om hem te meerder vryheydt te geven, nam hy voor ſich, voor acht dagen uyt ſijn huys te vertrecken, na een van ſijn vrinden, in een Dorp woonende, niet ver van de Stadt, met de welcke hy beraemt had dat hy hem ontbieden ſou, om te meerder ſchijn aen Camilla te geven. Ongeluc-

kige en onbedachte Anſelmo, wat begint ghy? wat vangt ghy aen? ghy ſoeckt het onmooghlijcke, en verlieſt het mooghlijcke gelijck den dichter ſeyt:

Ick ſoeck het leven in de doot,
Behouden welſtant in den noot,
De vryheydt in geſlage banden,
Een uytkomſt in beſlooten wanden,
De trouw in een verrader ſnoot.
Maer (laes) mijn droevigh lot van wie
Ick nimmer goet te wachten ſie,
Heeft met den hemel ſelf beſlooten;
Dat mits ick na 't onmooghlijck tracht
Het mooghlijck ſelf dat ick veracht,
Sal nimmer zijn by mijn genooten.

Des anderen daeghs begaf ſich Anſelmo op den wegh, ſeggende tegen Camilla, dat terwijl hy ſou van huys zijn, Lotario ſou komen na ſijn huys ſien, en met haer eten, den welcken ſy ſou hebben te ontfangen als ſijn eygen perſoon. Deſe laſt ſtont Camilla, als een verſtandige Vrouw niet ſeer wel aen, en ſeyd' hem, dat haer docht geenſints behoorlijck te zijn, dat yemandt in ſijn afſijn ſijn plaets aen de tafel bewaren ſou; en indien ſulcks geſchiede uyt vrees dat ſe haer huys niet wel hoeden mocht, beloofde ſy voor die reys ſulcken proef daer van te geven, dat haren Heer ſich voortaen mocht verſeeckert houden, wegen haer bequaemheydt, ſelf tot grooter dingen. Anſelmo antwoorde dat het alſoo ſijn believen was, en dat ſe anders niet had te doen als te gehoorſamen.

men. Camilla beloofde dan ſulcks te doen, hoewel tegen haer wil. Anſelmo dan vertrock, en des anderen daeghs quam Lotario, daer hy van Camilla ſeer beleefdelijck en vriendelijck ontfangen wiert, al-hoe-wel Camilla hem noyt geen gelegentheydt gaf, alleen by haer te zijn, houdende ſich altoos verſelt met haer dienaers, en voornamentlijck, met een haer Jonckvrouw, genaemt Leonela, die ſe ſeer beminde, om dat ſe van kints been nevens haer Vaders huys was opgevoedt, en wanneer ſe met Anſelmo quam te trouwen, in haer dienſt genomen had. De dry eerſte dagen, ſeyd' haer Lotario niet met allen, al-hoe-wel hy goede gelegentheyt had, met het opnemen van het tafellaecken, en het eten van het huyſgeſin, tegen haer te ſpreecken. Maer door laſt van Camilla maeckte het volck gemeenlijck hun maeltijdt kort. Behalven dat, had Leonela laſt, eer te eten als haer Me-Vrouw, om te beter gelegentheyt te hebben, geſtadigh by haer Vrouw te blijven. Maer ſy, die andere dingen in haer hooft had, nam juyſt altoos het bevel van haer Vrouw ſoo nauw niet waer, maer liet hen met hun tween alleenigh, min noch meer dan of haer het ſelve belaſt was. Evenwel het eerwaerdigh gelaet van Camilla, haer eerbare gedaente, en ſedige manieren leyden Lotario een toom in den mont. Maer het voordeel dat 'er uyt deſe beſadightheyt van Camilla ontſtont, betoomende de tong van Lotario, verkeerde evenwel in groot achterdeel, alſoo, terwijl ſijn tong ſweegh, ſijn gedachten evenwel te meer opgeweckt wierden, hebbende te beter gelegentheyt haer volmaeckt-

heden aen te mercken, die genoeghsaem waren, om een marmeren beelt aen het minnen te helpen, ick swijgh een hart van vleesch en bloet. Lotario dan sagh en door sagh haer, en bevont se soo waerdigh bemint te zijn, dat door dese aenmerckingen hy wel haest sijn gedachten besprongen vont, en van langer handt, het aensien en achting van Anselmo voelde wijcken; in voegen hy meer als duysentmael voor sich nam, uyt de Stadt te vertrecken, en te gaen daer hem Anselmo sijn leven niet en sagh, noch hy Camilla. Maer het was nu soo veer, dat alleen het genoegen van haer te sien, sijn voornemen wederstont. Hier voerden sijn vermaeck, en de nootsaeckelijckheydt onderling een hevigen strijt. En al wat hy doen kost was sich selven, als hy alleen was, te beschuldigen, verrader en trouwloos te noemen, maeckende duysent vergelijckingen tusschen hem en Anselmo, die altemael daer op uyt quamen, dat de dwaesheydt van Anselmo, grooter was als sijn ongetrouwigheydt, en dat, by soo veer hy sich soo wel voor Godt als voor de menschen sou weten te verontschuldigen, van het geen hy wenschte te doen, hy geen straf sou behoeven te vreesen. Eyndelijck de deught en schoonheydt van Camilla, beneffens de al te goede gelegentheydt die den dwasen Anselmo hem gegeven had, wierpen den overwonnen Lotario te gront, die sonder andere in sicht te hebben als sijn vermaeck, ten eynde van de dry dagen, in de welcke hy geduerigen strijt had gehad, de vaste sterckte van Camilla bestont te bespringen, en dat met sulck een ontsteltenis, en sulcke min-

nen-

nende redenen, dat Camilla opgetoogen bleef, sonder yets anders te doen, als op te staen, en sonder een woort te antwoorden in haer kamer te gaen. Evenwel liet Lotario daerom de hoop niet varen, maer in tegendeel wies de selve gestadigh met sijn liefde, en achtinge van Camilla. De welcke hebbende in Lotario gesien het geen sy noyt gedacht had, wist niet wat te doen, alleenigh docht haer noch seecker, noch wel gedaen te zijn, plaets en gelegentheyt te geven om haer andermael sulcks voor te houden, besloot derhalven, gelijck se deed, een dienaer aen haer Man te senden, met een brief van desen inhout:

Het XXXIV. Hooft-stuck.

Vervolgende de geschiedenis van de schadelijcke nieusgierigheydt.

Gelijck (na dat men seght) een heyrleger niet voeght sonder Velt-Overste te zijn, en een Slot sonder Slot-vooght, alsoo dunckt my dat veel minder past een getrouwde jonge Vrouw sonder haer Man, indiener geen wichtige oorsaecken zijn, die dese afsonderingen vereyschen. Ick bevind' my soo quaelijck sonder uw, en soo onmachtigh om dit afsijn te konnen verdragen, dat indien ghy niet terstont komt, ick my sal gaen onderhouden in mijns Vaders huys, al sou ick de uwe sonder opsicht laten. Want hy die ghy my gelaten hebt (indien hy den tijtel van opsiender verdient) geloof ick dat meer sou sien na sijn vermaeck, als het geen u raeckt. En dewijl ghy verstandigh zijt, sal ick u niet meer seggen, gelijck het oock geensints voegen sou.

Als

Als Anſelmo deſen brief ontfangen had, verſtont hy daer uyt terſtont dat Lotario een beginſel gemaeckt had, en dat Camilla voorſeecker ſich daer in gedragen had, gelijck ſijn begeerten was, en ſich daer ten alderhooghſten in verblijdende, liet met de mont aen Camilla weten, dat ſe niet uyt den huys ſou gaen, alſoo hy ſpoedigh meende te huys te komen. Camilla bleef van deſe antwoort ſeer verwondert, en in meerder twijffel als voor heen, alſoo ſe in huys niet blijven, noch ſich na haers Vaders begeven dorſt. En blijvende liep haer eerbaerheydt gevaer, en vertreckende, ſou ſy doen tegen het bevel van haer Man. Eyndelijck hy beſloot tot het alderquaetſte, namentlijck, te blijven, met voornemen Lotario niet te ſchouwen, om geen oorſaeck van vermoeden aen het huyſgeſin te geven, ja het berouwde haer alreets aen haer Man geſchreven te hebben, alſoo ſy vreeſde dat hy dencken ſou, dat Lotario miſſchien eenige lichtvaerdigheydt in haer mocht gemerckt hebben, 't welck hem beweeght had, haer gewoonlijcke eerbiedigheyt te onthouden. Maer verſeeckert zijnde van haer oprechtigheydt, vertrouwde ſy oock in Godt, en nam vaſtelijck voor, op al de voorſtellingen van Lotario met ſwijgen te antwoorden, ſonder evenwel haer Man yets te ſeggen, om hem in geen moeyelijckheydt te brengen. En daer over begoſt ſy al over te leggen, hoe ſy ſich beſt dragen ſou, omtrent haer ſchrijven aen haer Man, belangende Lotario, wanneer Anſelmo haer mocht na de reden van het ſelve vragen. Met deſe gedachten, die eer eerbaer als ſeecker waren, gaf ſe

noch

noch een dagh aen Lotario gehoor, die in sulcker voegen aen hielt, dat de getrouwigheydt van Camilla alreets begost te wanckelen, en sy werck genoegh had haer self te bedecken, en het medelijen te verbergen, 't geen se alreets met de tranen en redenen van Lotario begost te krijgen. Al dit vermerckte Lotario, en al dit weckte hem te meerder op, en besloot op alle manieren, sich van dese sterckte te verseeckeren, terwijl hem de gelegentheydt, van het affsijn van Anselmo, sulcks toe liet. En alsoo weder beginnende met de lof van haer schoonheydt ('t welck de soetste Musijck is die de Vrouwen mogen hooren) en volhardende in sijn schreyen, bidden, aenbiedingen, jammeren en duysent konsten meer, met sulck een beweging, dat Camilla het eyndelijck most op geven, en hy segenpraelde, sonder en tegen sijn hoop. Camilla dan gaf sich op, wat sullen wy meer seggen, en leerde met haer voorbeelt, dat men dese dwang van liefde alleen ontgaet met vlieden, en niet met sulck een geweldigen vyandt tegen te staen. Want om onse menschelijcke krachten te overwinnen, moeten wy nootsaeckelijck Goddelijcke hebben. Leonela alleenigh wist de swackheyt van haer Vrouw, alsoo sich dese twee quade vrinden, en nieuwe minnaers voor haer niet kosten verbergen. Lotario wilde geensints aen Camilla te kennen geven het geen tusschen hem en Anselmo besloten was, noch dat hy hem daer self plaets toe verleent had, op dat se sijn liefde niet te minder achten sou, en oordeelen, dat hy haer maer soo by geval aen gesocht had. Na weynigh dagen quam

An-

Anſelmo weder te huys, ſonder dat hy koſt mercken, wat koſtelijcker ſchat hy in haer verlooren had. Sijn eerſte werck was Lotario te gaen beſoecken, en vant hem in ſijn huys, ſy omhelſden malkander met alle genegentheydt, en na de onderlinge onthalingen, vraeghde Anſelmo na de tijding van ſijn leven of ſijn doot. Het geen ick u ſou konnen ſeggen, (antwoorde de nuw valſche Lotario) is, dat ghy een Vrouw hebt, die waerdig is een voorbeelt aen alle andere te zijn, en tot een roem van eerbaerheydt geſtelt te worden. De woorden die ick haer geſproocken heb, zijn in de locht verdwenen, en de gaven heeft ſe als dreck veracht, en met eenige mijne weynige afgedrongen tranen, heeft ſe den ſpot gedreven. In voegen, dat, gelijck ſe is het beelt der ſchoonheydt ſelf, alſoo oock het waerachtige voorbeelt van eerbaerheydt, ſtantvaſtigheydt, wijſheydt, en getrouwigheydt is, beſittende al het geen een treffelijcke Vrouw wel ſtaet. Neemt u gelt wederom mijn vrint, 't geen ick hier by my heb, ſonder dat ick van nooden heb gehad het ſelve te roemen, alſoo de belangen van Camilla, aen ſulcke ſnoode dingen als giften en gaven, niet vaſt zijn. Hout u dan te vreden Anſelmo, en neemt geen moeyten om nieuwe proeven te doen, en dewijl ghy drooghs voets deſe Zee van ſwarigheden over gekomen bent, ſoo raed' ick u geenſints op nieuw deſe gevaren te onderſtaen, noch een ander Loots te gebruycken, om de gront van uws Vrouwen deught te bepeylen. Maer maeckt vry u reeckening dat ghy in behouden haven zijt, werpt vry het Ancker van

u ge-

genoegen uyt, en weert nu al de ftormen van wijffelmoedigheydt van u af, alfoo u fchat alle vaerdy te boven gaet. Anfelmo (och arm) leef ten alderhooghften vergenoeght met de redenen van Lotario, en gaf de felve foo vaften geloof, als of het oraeckelen waren. Evenwel verfocht hy hem noch niet af te laten, al was het maer uyt nieuwfgierigheydt, en om onderhoudt, en al fouwer niet meer van te wachten zijn, als men tot noch toe gewonnen had. Hy badt hem, dat hy alleen eenige vaerskens tot haer lof fchrijven fou, onder een bedeckte naem van Cloris, alfoo hy felf aen Camilla feggen fou, dat hy op een feeckere Vrouw verlieft was, en dat hy daerom defe naem gebruyckt had, om haer onder de felve te prijfen gelijck fy waerdigh was, en indien Lotario de moeyten niet geliefde te nemen, om de felve te fchrijven, dat hy het voor hem fou doen. Dat fal niet noodigh zijn, antwoorde Lotario, alfoo my de Mufen foo vyandigh niet zijn, of fe komen my noch tot fommige tijden in het jaer befoecken. Seght ghy maer tegen Camilla het geen ghy te feggen hebt van mijn vryery, ick fal u veerfen maecken, indien niet foo goet als de faeck vereyfcht, ten minften de befte die ick kan. Aldus quamen fe over een, den fot en den verrader. En Anfelmo te huys gekomẽ zijnde, vraeghde Camilla, het geen daer fy al over verwondert was geweeft, haer noch niet gevraeght te zijn, namentlijck, wat haer beweeght had, foodanigh een brief te fchrijven. Camilla gaf daer op tot antwoort, dat haer docht dat Lotario haer op

een andere wijse aen sagh als hy behoorde. Maer datſ'et haer nu weder ontgaf, en alleenigh nam voor een inbeelding, alſoo Lotario daer na weder ſcheen te vlieden van haer aenſien, en met haer alleenigh te zijn. Anſelmo ſeyd' haer, ſy mocht daer omtrent wel onbekommert zijn, alſoo hy wel wiſt, dat Lotario op een treffelijcke Jonckvrouw van de Stadt verlieft was, de welcke hy roemde onder den naem van Cloris, en dat ſy, alhoe-wel ſulcks niet was, geenſints voor Lotario behoefde te vreeſen. Indien ſe niet van te vooren was onderrecht geweeſt van deſe gemaeckte vryery van Cloris, ſy ſou gewiſſelijck in groote naeyver gevallen hebben, maer de kennis van het bedrogh, benam haer het miſnoegen. Des anderen daeghs zijnde ſy met hun drien over de tafel, verſocht Anſelmo aen Lotario, dat hy yets verhalen ſou, van het geen hy tot lof van ſijn Cloris gemaeckt had, dat hy het ſelve vryelijck mocht doen, alſoo Camilla haer niet koſt. Al ſchoon ſy haer kende vervolghde Lotario, ſou ick evenwel ſulcks voor haer niet bedecken, want in ſulck een gelegentheydt, een Jonckvrouw wreet of ſchoon te noemen, raeckt haer eer niet. Maer het ſy hoe 't wil, ſoo hoort dan een gedicht op de ondanckbaerheyt van deſe Cloris:

Des nacht wanneer het Chriſtallijn geſticht
De ſoete ruſt op alle leden ſpreyt,
En d'eenſaemheyt verheerlijckt met haer licht,
Stort ick mijn klacht aen deſe godlijckheyt.
En als de Son ſijn heldre pruyck bereyt,
En ſijne glans op ons geberghte ſtiert,

Helpt

Helpt mijn gesucht, de sombre stilligheyt
Aen 't queelen van het nuchtere gediert
Self als de Son haer heetste Fackel viert,
En sijn gewelt verdubbelt op het ront.
De heete min die mijn gemoedt bestiert,
Verdubbelt oock de klachten in mijn mont,
En evenwel vint ick berooft, waer naer ick doel,
Den hemel van gehoor, en Cloris *van gevoel.*

Het Sonnet stont Camilla wel aen, maer Anselmo noch beter, alsoo hy haer hier mede scheen voor wreet te schelden, dese Jonckvrouw seyd' hy, moet wel onmenschelijck zijn die op sulcke klare waerheyt niet antwoort. Soo sou 't al waer zijn (antwoorde Camilla) 't geen de verliefde dichters seggen? Voor soo veel als sy dichters zijn niet (antwoorde Lotario) maer voor so veel sy minnaers zijn, in trouwen ja. Daer is geen twijffel aen sey Anselmo, alles om de gedachten van Camilla te bereyden, en Lotario by haer in achting te brengen, die nu soo weynigh op haer Mans loosheydt achte, als se alreets op Lotario verlieft was, en achtende en wetende dat sy de rechte Cloris was, daer al dese gedichten heen gesonden wierden, vraeghde Lotario of hy geen ander gedicht had? Ja antwoorde Lotario, doch hy meende se sou soo goet niet zijn als de eerste, of seyd' hy om beter te seggen, daer sal soo weynigh quaets niet in zijn, gelijck ghy self kont oordeelen, want se luyt aldus:

Ick weet wel dat ick ſterf, en ſoomen't niet gelooft,
Te ſeeckerder vergaet mijn ongeluckigh leven,
Soo ſeecker als ghy my ſiet voor u voeten beven,
Soo ſeecker als mijn ſmart u medelijden dooft.
Maer als ick weſen ſal van 't lijden afgeſlooft
Sal mijne geeſt door ſmart na onderen gevaren
Geſtadigh om u heen vol heete minne waren,
Als van gevoelen wel, maer noyt van min berooft,
Wat wint u wreetheyt dan indien de bittre doot,
V van vervolgh verloſt, noch my van mijne noot,
Als ick ſoo wel als ghy wil ſtrijden om verwinnen,
Ghy my te volgen met ſoo menigh bitter leet,
Met u te toonen ſelf ter doot toe ſtraf en wreet,
En ick met eeuwigh u ſelf na mijn doot te minnen?

Anſelmo prees dit tweede alſoo ſeer als het eerſte, en voeghde ſoo op deſe wijſe, ſchaeckel tot ſchaeckel, aen den keten waer aen ſijn eer gevangen wierd geleyt, maer het ſlimſte was, dat hy ſich te meer vereert achte, te meer Lotario ſijn eer gewelt aen deed. En daerom al het geen Camilla uytrechte, hoe ſeer het ſtreckte tot ſijn kleenachting, wiert by Anſelmo tot in den hooghſten top van deught opgenomen. Het gebeurde op ſeeckeren tijdt, dat Camilla, met haer Maeght Leonela alleen zijnde, tegens haer ſprack: Ick ben toornigh op mijn ſelven, vriendinne Leonela, om dat ick mijn achting niet hooger gehouden heb, als Lotario ſoo licht het beſit van mijn ſelven te geven, en hem niet eerder door de tijdt het ſelve te laten winnen. Ick vrees dat hy mijn lichtvaerdigheydt en vaerdigheydt

ſal aenſien, ſonder te mercken op het gewelt, waer mê hy alle tegenſtant heeft wech genomen. Weeſt daer over niet eens bekommert Me-Vrouw antwoorde Leonela, alſoo het geenſints de achting vermindert (haeſtigh in het geven te zijn) indien het maer goet is dat men geeft, en waerdigh om geacht te worden; want gelijck het ſpreeckwoort ſeght, hy geeft tweemael die haeſtigh geeft. Aen de andere zijde plagh men oock te ſeggen, antwoorde Camilla, dat men weynigh acht het geen men met weynigh moeyten verkrijght. Dat magh op u niet gepaſt worden, berechte Leonela wederom, want ick heb wel hooren ſeggen, dat de liefde den eenen tijt vlieght, en den anderen tijt gaet, met den eenen loopt en met den ander kruypt, den eenen ſmet en den ander brant, den eenen wont en den ander doot. Op een en de ſelven oogenblick begint de loop van ſijn begeerte, en op de ſelve tijt maeckter een vaſt beſluyt van. Des morgens ſlaet hy ſijn leger voor een ſterckte, en op den avont heeft hy ſe overwonnen en vermeeſtert, alſooder geen kracht is die de ſelve vermagh tegen te ſtaẽ. En indien het ſoodanigh is, wat bekommert u? of wat vreeſt gy? indien het ſelve Lotario gebeurt is, hebbende de liefde het affijn van onſẽ Heer tot ſijn werckmiddel genomen, in voegen men nootſaeckelijck beſluyten moſt, het geen de liefde beſlootẽ had, ſonder meer tijt aen de tijt te geven, alſoo Anſelmo onder dies mocht weder komen en het werck alſoo onvolmaeckt blijven, want de liefde heeft geen beter dienaer om haer werck uyt te voeren als de gelegentheydt, en hier van dient

hy

hy ſich in alle voorvallen, voornamentlijck, in de begintſelen. Al deſe dingen weet ick beter van hooren ſeggen, als door ondervinding; en ſal voor u niet verſwijgen Me-Vrouw, dat ick mê van vlees en bloet ben. Behalven dat hebt ghy u ſelven ſoo haeſt niet over gegeven, of ghy hebt eerſt genoegh ſuchten, tranen, redenen, ſmeecken, beloften en giften van Lotario geſien, de welcke gevoeght met ſijne deughden en verdienſten, betoonen al te ſamen hoe waerdigh hy is bemint te zijn. Dit dan alſoo zijnde ſoo laet u bekommerlijcke gedachten varen, en verſeeckert u in tegendeel, dat u Lotario acht, gelijck ghy hem, en deſe u overgift geniet met het meeſte genoegen van de werelt, ja u daer over te meer en hooger acht. En dat Lotario niet alleen de letters heeft die de minnaers beſt paſſen. Maer een geheel A. B. C. van deughden uyt maeckt, dewijl hy is, aenſienlijck, beleeft, cloeck, dapper, edel, fraey, getrouw, heerlijck, jonck, koen, lievende, manierlijck, nobel, ootmoedigh, preuts, quiſtigh, roemende, ſterck, trooſtelijck, vroom, wellevende, De X. als te wreet, en de Y. en Z. als onnoodigh, ſullen wy voor by gaen. Camilla koſt ſich niet onthouden van lacchen over het A. B. C. van Leonela, en hielt haer voor meer ervaren, in ſaecken van liefde, als ſy wel ſelfs ſeyd', doch eyndelijck beleedt ſe tegen haer Vrouw, hoe ſe met een ſeecker jongman van de Stadt, in handel van liefden was, daer ſich Camilla niet weynigh in ontſtelde, vreeſende dat dit den wegh mocht zijn, waer langs haer eer gevaer mocht loopen. Sy vraeghde haer verder

of

of haer handel verder ging als de eerbaerheyt toe liet? Leonela bekende dat ja, want het is seecker dat de misdaet van de Vrouw, de schaemt aen de Maeght beneemt, de welcke siende hun Meesterssen vallen, meenen te mogen misdoen met gratie en privilegie. Camilla kost anders niet doen als te bidden, dat Leonela doch niet sou seggen van het geen haer liefde met Lotario aenginck, en dat se haer dingen soo heymelijck bestellen sou, dat se geensints tot kennis van Anselmo quamen. Leonela beloofde haer soo te doen, doch maeckte het soo, dat Camilla daer na wel klaerlijck sagh, dat haer vrees maer al te wel gebouwt was. Want dese eerloose sack, nemende de stoutigheyt van haers Vrouws mishandeling, quam eyndelijck soo veer, dat se desen haer minnaer, openbaren toeganck in het huys verleende, denckende dat 'er niet aen gelegen was, al quam haer Vrouw het selve te vernemen. Dese ongelegentheydt zijn de sonden van de Vrouwen onderworpen, door de welcke sy slaven van hun eygen booden worden, en gelijck als gedwongen, hun snootste handelingen door de vingeren te sien, gelijck het met Camilla ginck, de welcke, al-hoe-wel sy meermaels vernam, dat Leonela met haer boel in een kamer van haer huys was, niet alleen niet kijven dorst, maer noch daer toe uyt den wegh most gaen, en plaets geven om hem wegh te sluyten, op dat haer Man den selven niet quam te vernemen. Maer sy kost het soo niet klaren, of Lotario sagh hem op seeckeren vroegen morgenstont, ten huysen uyt gaen, en sonder dat hy terstont vermoeden had, sich

inbeelde een Geest te sien) maer als hy aen sijn bedecktelijck gaen, en sijn sluypen gewaer wiert, dat het geen Geest, maer wel een mensch was, nam hy yets voor dat het bederf van hun allen sou geweest hebben, indien Camilla het selve niet voorkomen was. Hy kreegh terstont de inbeelding dat desen mensch, daer niet om Leonela (want dat waren sijn minste gedachten) maer om Camilla in geslopen was, alsoo hy nu geloofde dat Camilla, gelijck se hem lichtelijck was toe gevallen, alsoo oock met anderen deed, gelijck een Vrouw die haer eer eens verlooren hebbende, als nu nergens meer na vraeghde, en het schijnt niet anders, of Lotario moet in dese gelegentheydt al sijn verstant verlooren hebben gehadt, want hy sonder eenigen redelijcken wegh in te gaen, of eenige matigheydt te gebruycken, en niet denckende als om sich over Camilla te wreecken, begeeft sich vol naeyver by Anselmo, en hout hem dese redenen voor; weet Anselmo dat ick nu veel dagen achter een, een grooten strijt in mijn gemoedt heb gehadt, poogende voor u te verbergen het geen ick u behoorde na recht en reden te ontdecken. Soo segh ick u dan dat de sterckte van Camilla overwonnen, en nu t'eenemael in mijn macht is, om daer mê te doen, alles wat ick wil, en dat ick getoeft heb, u het selve te ontdecken, is alleen daerom geweest, om dat ick het eerst heb begeeren seecker te hebben, en willen ontdecken, of sy oock uyt is om my te beproeven, en gelooft oock seeckerlijck indien sy was die sy behoorde, en daer wy haer beyde voor aen gesien hebben, sy sou u al over

lang

ang mijn vervolgh hebben ontdeckt, 't welck
ck op u versoeck heb bestaen. Maer dewijl ick
e dat se daer in gebreeckelijck is, soo weet ick
ock dat haer beloften, die se my gedaen heeft,
n ernst gemeent zijn, namentlijck, als ghy we-
er eens van huys sult zijn, my te spreecken in de
amer daer ghy gewent zijt u huysraet in te set-
en, (en het was so in der daet dat se daer gewoon
varen by malkander te zijn) en ick begeer oock
iet dat ghy onbedachtelijck bestaet u self te
reecken, want de sonde is als noch niet begaen,
s alleen met gedachten, en het magh geschie-
en dat ondertusschen Camilla noch van mee-
ing komt te veranderen, en dat self de plaets
aer leetwesen hebben doet. En gelijck ghy al-
oos mijnen raet of ten deel of in 't geheel ge-
olght hebt, soo volght nu een, die ick u geven
l, op dat ghy sonder bedrogh, en met goet over-
gh u self kont voldoen. Veynst u of ghy voor
vee of dry dagen vertrecken wilt, gelijck ghy
nderfints wel gewoon zijt. En ondertusschen
erberght u in u kamer, achter de Tapijten die
er zijn, of op een andere wijse als het u goet
nckt, en alsdan sult ghy met u eygen oogen,
n ick met de mijne sien, wat Camilla in haer
hilt voert, en indien het soodanigh sy, dat het
n quaetsten uyt valt in sulck een boosheydt, de
elcke men eerder magh vreesen als verwach-
n, kont ghy stilswijgende en wijselijck de uyt-
erder van u toorn, en de straffer van dese mis-
et zijn. Verwondert, opgetoogen, en verbaest
eef Anselmo staen, door dese redenen van Lo-
rio, alsoo se hem over quamen op sulck een tijt

als hy se minst verwacht had, alsoo hy Camill
nu alreets hielt voor verwinnaresse van dese be
springingen van Lotario, en alreets de roem va
dese glory begost te smaecken. Hy bleef ee
goeden tijt stom staen, met de oogen na de gron
geslagen, sonder lit of vin te roeren, en eynde
lijck borst hy uyt: Ghy Lotario hebt gedaen
gelijck ick van u vrintschap heb moeten ver
wachten, en in alles sal ick uwen raet volgen
doet het geen u goet dunckt, en bewaert dat ge
heym, 't geen ghy siet my soo onverwacht ove
te komen. Lotario beloofde hem sulcks, mae
soo haest was hy niet van hem gescheyden, of h
was hem leet, soo open tegen Anselmo gegae
te hebben, bekennende nu eerst sijn dwaesheyd
alsoo hy sich wel over Camilla sou hebben ko
nen wreecken, sonder sulck een wreetheyt te pl
gen tegen haer en tegen haer eer. Hy vervloeck
te sijn misverstant, en sijn lichtveerdigh besluy
sonder dat hy wist wat middel aen te gaen om h
selve weder te ontdoen. Eyndelijck besloot h
alles aen Camilla te ontdecken, en alsoo he
geen plaets ontbrack om het selve te doen, va
hy dien selven dagh noch gelegentheyt daer to
alsoo hy haer alleen vant. Sy vindende tijdt o
tegen hem te spreecken, voerde hem aldereer
dese redenen te gemoedt: Ick heb mijn vri
Lotario, een quelling in mijn hart, die my h
selve soo ongerust maeckt, dat het schijnt dat h
my in den boesem barsten wil, en dat is, om d
de onbeschaemtheyt van Leonela soo hoogh g
klommen is, dat se alle nacht haer boel by ha
in dit ons huys doet komen, daer hy tot aen de
dag

agh by haer is, tot groot achterdeel van mijn
er, by soo veer hem yemant op soo een ongele-
en tijdt mocht uyt mijn huys sien komen. En
et geen my het aldersvvaerste valt, is dat ick
aer noch daer over niet bestraffen durf, alsoo sy
e geheym-bewaarster van onse liefden is, waer
oor ick als gemuylbant ben, vreesende dat daer
an yets ergens uyt voort komen mocht. In het
erste als Camilia dit tegen Lotario seyd', meen-
e hy dat sulcks van haer uyt loosheydt gedaen
viert, maer siende haer schreyen, en andere
roefheydt maecken, en hem bidden om daer in
e willen helpen voorsien, begost hy te gelooven
at het waerachtigh was, en bleef daer over soo
ntstelt, dat het wonder was, dat hy sich self niet
en en taste. Evenwel seyde hy tegen Camilla,
at se te vreden sou zijn, alsoo hy daer in hoopte
e versien. Daer op seyd' hy haer oock, het geen
y in sijn rasende gramschap gedaen had, en hoe
Anselmo beslooten had, sich in sijn vertreck te
erbergen, om van daer klaerlijck te sien, wat
ntrouw sy hem deed, biddende met eenen ver-
iffenis van sulck bestaen, en raet om daer in te
oorsien, om uyt dien doolhof te geraecken, daer
em sijn dwaesheydt in geworpen had. Camil-
a bleef verbaest en sonder gevoelen staen, hoo-
ende de woorden van Lotario, en begost daer
a met vele redenen hem te bestraffen, over sijn
ongegront misgevoelen, en dwaes bestaen. Maer
gelijck de Vrouwen van natueren vaerdiger van
erstant soo in het goet als in het quaet, als de
Mannen zijn, al-hoe-wel het selve haer wederom
n andere gelegentheden ontbreeckt, Camilla
 had

had terstont een vont bedacht om het alles goet te maecken, waer over sy tegen Lotario sey, dat hy tegen des anderen daeghs Anselmo op de bestemde plaets sou sien te verbergen, alsoo se daer voordeel meende uyt te halen, en gelegentheyt, om van nu voortaen sonder verhindering malkander te genieten, en sonder hem haer voornemen geheel te openbaren, seyd' se hem slechts, dat als Anselmo verborgen was, hy sou maecken te kommen wanneer hem Leonela riep, en dat hy op het geen hy van haer hoorde, maer sou antwoorden, gelijck hy doen sou, indien hy niet wist dat hy van Anselmo gehoort wiert. Lotario badt haer, dat se hem haer meening sou te kennen geven, om met te meer seeckerheydt alles waer te nemen. Ick segh u antwoorde Camilla, dat 'er niet anders waer te nemen valt, als my te antwoorden gelijck ick u vragen sal. Camilla wilde hem geen nader opening doen, om dat se vreesde dat hy, het geen sy soo bequaem achte, niet goet vinden sou, en yets anders in het werck stellen, 't welck in haer sin soo goet niet wesen sou. Hier mede vertrock Lotario, en Anselmo voor gevende na sijn vrint, in het naeste Dorp eens te moeten vertrecken, ginck des anderen daeghs, in schijn ten huysen uyt, maer in der daet verborgh sich in de kamer, 't welck hy gemackelijck doen kost, alsoo Camilla, en Leonela, hem al willens daer gelegentheydt toe verleenden, evenwel met sulck een ontsteltenis als men wel dencken kan van een, die henen ginck om sijn eer van lit tot lit te sien ontleden, en sich te berooven van soo hoogen schat, als hy

voor

voor desen gemeent had, in Camilla te besitten. Camilla en Leonela nu verseeckert zijnde dat Anselmo al in sijn schuylplaets was, gingen in het selve vertreck, daer Camilla soo haest de voeten niet had in geset, of sy gaf een diepen sucht, en borst in dese woorden uyt: Och vrindin Leonela, sou 't niet beter zijn, eer ick kom uyt te voeren, het geen ick voor heb, en ghy niet weten mooght, op dat ghy het my niet en belet, dat ghy desen Ponjaert van Anselmo naemt, en boordet door dese borst? Maer evenwel wat reden sou het zijn, dat ick lijden sou voor de schult van een ander? Dat echter wenschte ick wel te weten, wat de snoode en overgeven oogen van Lotario aen my mogen gesien hebben, 't welck hem de stoutigheydt magh gegeven hebben, my te ontdecken een sulcken snoot begeeren, tot verachting van sijn vrint, en mijn eer. Voeght u aen dat venster Leonela, en roept hem want hy sal gewisselijck daer buyten zijn, verwachtende de tijdt om sijn boose begeerte te volbrengen, maer eer sal mijn wreedt, hoe-wel eerlijck besluyt zijn voortganck hebben. Ach Me-Vrouw, vervolghde de loose Leonela, wat is het dat ghy doch met dat bloot geweer wilt uyt rechten? Wilt ghy by avontuer u selven, of Lotario het leven benemen? Wat ghy oock van beyden doet, het sal tot u schande en oneer gedijen. Het was beter u ongelijck te ontveynsen, en geen gelegentheyt aen desen trouwloosen te geven, van hier by u te komen, en ons alleen te vinden, want Me-Vrouw wat zijn wy anders als weecke en krach-

teloose Vrouwen, en hy een sterck Mans-persoon? Die misschien (blint van overdadige liefden zijnde) eer ghy sult konnen uyt voeren, het geen ghy voor hebt, u lichtelijck met gewelt benemen sal, het geen u waerdiger is als het leven. In der waerheyt, mijn Heer Anselmo heeft sottelijck gedaen, desen mensch soo veel toegancks in sijn huys te geven. En Me-Vrouw als ghy hem nu al omgebrocht hebt, gelijck ick geloof dat ghy voor hebt, wat sullen wy met het doode lighaem uyt rechten? Wat wy 'er mê doen sullen? antwoorde Camilla, wy sullen 't hier laten, dat 'et Anselmo self begraeft, alsoo het recht is dat hy de moeyten self neemt, om sijn eygen oneer onder de aerde te delven. Gaet ghy heen en roept hem, want my dunckt dat de tijt, de welcke ick vertoef mijn wraeck te oeffenen, een verkorting is van de trouw die ick mijn Man schuldigh ben. Al dese woorden hoorde Anselmo aen, en op een yeder, veranderde hy van gedachten, maer wanneer hy hoorde, dat se vastelijck had voor genomen Lotario te dooden, wilde hy voor den dagh komen, om het selve te beletten, maer hy wederhielt sich noch, om eens te sien waer dese vrouwelijcke dapperheyt en dit eerbaer voornemen op uyt sou komen, met meening evenwel op te passen, en alle onheyl te beletten. Ondertusschen wiert Camilla door een sware swijmeling overvallen, latende sich op een bedt neer sacken dat daer in de selve kamer was, waer over Leonela wel bitterlijck begost te weenen, en te seggen, och ongeluckige als ick ben, wat sou my over komen, indien dese kroon van alle Vrou-

wen,

wen, en voorbeelt van kuyshcyt my in de armen quam te sterven? Met veel andere woorden meer, die niemant sou gehoort hebben, of hy sou Leonela voor de eerbaerheydt self gehouden hebben, en haer Me-Vrouw voor een tweede kuysche en vervolghde Penelope. Niet lang duerde 't of Camilla quam weder tot haer self, en weder bekomen zijnde, seyd' se straffelijck tegen Leonela, waerom gaet ghy niet roepen desen trouwloosten vrint die onder de Son is? Gaet, loopt, roept, en brengt hem hier, op dat door u vertoeven het vyer van mijn tooren niet komt te verkoelen, en dese mijn rechtvaerdige gramschap in dreygementen en vervloeckingen verkeert. Ick sal hem gaen roepen, Me-Vrouw, sey Leonela, maer eerst sult ghy my dat geweer over geven, op dat ghy, in mijn affijn, niet en doet, 't geen oorsaeck magh geven, al die gene die u wel willen, voor al hun leven te schreyen en te klagen. Ick verseecker u Leonela mijn vrindin, antwoorde Camilla, en denckt niet dat ick Lucretia slachten sal, die haer selven gedoot heeft, sonder gewroocken te zijn, indien ick sterf sal ick niet ongewroocken sterven, noch sonder my te voldoen van desen, die door sijn ongebondenheydt my tot dit jammer gepooght heeft, en dat soo ver buyten mijn schult. Leonela liet haer wel lang bidden, al eer se Lotario wilde gaen roepen, maer eyndelijck ginck sy heen, en Camilla blijvende, sey vast gelijck als tegen sich selven. Lieve Godt sou het niet beter voor my geweest hebben Lotario te hebben afgeslagen, gelijck meermaels, sonder hem in dit gevoelen van my gebrocht te hebben,

als dat ick gereedt sou zijn om sijn wil te doen. Voorseker het had beter geweest, maer alsdan sou ick mijn self niet gewroken, noch de eer van mijn man voldaen hebben, indien hy der soo goet koop af geraeckte. Dat den verrader met sijn leven boet, het gheen hem sijn snoode lust heeft doen bestaen, en de wereldt weet dat Camilla niet alleen haer ghetrouwigheydt aen haer man bewaerẽ, maer oock wreecken kan, soo wie het hard heeft deselve te belagen. Evenwel geloof ick dat het noch best sou sijn Anselmo de saeck te kennen te gheven, maer wat soud al zijn, ick heb het immers al voor langh hem in mijn brief te kennen gegeven, en ick geloof sijn al te goet vertrouwen van desen schoonen Vrindt, sluyt hem de ooghen. En om de waerheydt te seggen, het gheen ick nu bevind sou ick self voor eenige dagen niet gelooft hebben, noch konnen gelooven, indien sijn giften, gaven, klachten en tranen, my de saeck niet verseeckert hadden. Maer waerom maeck ick al dit overleg by mijn selven? of heeft nu een dapper voornemen, yemandts raedt van nooden? Neen waerlijck. Wech met den verrader, en gheluck tot mijn wraeck, laet den schelm in komen, laet hy komen en blussen met sijn bloedt mijn rechtvaerdighe toorn, daer kom af dat het wil. Suyver kom ick tot het gheen den hemel voor my gheschickt heeft, en suyver sal ick 'er uytkomen, al was ick al van den hoofden tot de voeten in mijn eygen eerbaer bloedt, en dat onsuyver van dien verrader ghedoopt. Met dese woorden ginck sy vast de kamer over en weer, met het

bloo-

bloote gheweer in de handt, maeckende soo een verwoeden schijn, door haer groote schreeden, dat niemandt die haer gesien had, anders sou geoordeelt hebben, of sy was van haer sinnen en gedult berooft, en dat het niet een teedere vrouw, maer een wanhoopenden ruffiaen was. Al dese dingen sagh Anselmo aen, staende achter de Tapijten, en bleef daer over op het alderhooghste verwondert, en achte sich alreedts, van het geen hy gehoort en gesien had, ten vollen voldaen, en wenschte dat Lotario niet binnen quam, vreesende inder daedt voor eenigh onheyl, en zijnde nu in de gedachten om sich te openbaren, en sijn waerde Bruydt te omhelsen, en alles te ontdecken, hielt hy sich selven noch op alsoo hy sagh dat Leonela met Lotario aen de handt binnen quam. En soo haest als hem Camilla sagh maeckte sy een grooten streeck met haer ponjaert op de aerde voor hem, en voerde hem te gemoet: Let op het geen ick u segh Lotario, indien ghy u onderwindt over dien schreef te komen die ghy daer siet, en my te naerderen, sult ghy met de eerste tree die ghy doen sult dese punt door mijn hart doen gaen. En eer ghy my antwoort, wil ick dat ghy noch eenighe woorden van my hoort, en daer na antwoort het geen u wel gevalt. Voor eerst vraegh ick u, of gy mijn man Anselmo wel kent? en wat gevoelen ghy van hem hebt? Ten anderen vraegh ick u of ghy my wel kent? Antwoordt my daer op en ontstelt u niet, noch bedenckt u niet langh, want dese vraghen brenghen hun antwoordt met sich. Lotario was soo bot niet,

of, zedert dat hem Camilla belaft had, haer Man in de kamer te verbergen, hy bedocht terftont wat 'er gaende was, en wat hem te doen ftont, waer over hy foo aerdigh met haer fpeelde, dat fe met hun beyden, defen leugen voor fuyvere waerheydt deden door gaen. Hy dan antwoorde Camilla op defe wijfe: Ick denck niet fchoone Camilla, dat ghy my geroepen hebt, om my dingen of te vragen, die fo ver van de meening zijn, waer mede ick hier in gekomen ben, indien ghy het doet om uytftel te winnen, van de gunft die ghy my belooft hebt, om dat ghy weet dat uytgeftelde min, meer verlangen baert. Maer op dat ghy niet denckt dat ick u antwoort onthouden wil, foo fegh ick dat ick u Man Anfelmo wel ken, en hy my, en malkander gekent hebben van onfe kintfe jaren af, en wil niet laten te feggen het geen ghy felf weet van onfe vrintfchap, uyt fchaemt die ick mocht hebben, over het ongelijck dat ick hem doe, of om beter te feggen de groote liefde my doet doen, die vergiffenis verdient van noch grooter misdaden. U ken ick, en hou in het felve befit met Anfelmo, en voor minder genot als het uwe is, fou ick niet onderftaen te gaen tegen de heylige banden van vrintfchap, die nu door fulck een geweldigen vyandt als de liefden is, gebroocken en gefchonden zijn. Indien ghy dat belijdt, antwoorde Camilla, doodelijck vyandt van al het geene dat gerechtelijck verdient bemint te zijn, met wat aengeficht durft ghy verfchijnen voor die, de welcke ghy weet de fpiegel te zijn, in de welcke fich defen fpiegelt, die ghy weder tot een fpiegel behoort te

ge-

gebruycken, wetende, met hoe weynigh gelegentheydt ghy hem dus swaerlijck beledight? Maer ach lacy, ongeluckige als ick ben, wat onvoorsichtigheydt (oneerbaerheydt wil ick het niet noemen) magh het geweest zijn, de welcke u tot dese koenheydt veroorsaeckt en gemoedight heeft. Soo niet, soo seght my, verrader wanneer ick u oyt op u antwoort bescheyt heb gegeven, of met woorden of met teeckenen, 't welck in u eenige hoop sou konnen verwecken? Wanneer u minnende redenen, door de mijne niet bestraft en wederleyt zijn, en dat met de hevigheyt die se verdienden? Wanneer u beloften en gaven van my of gelooft of aengenomen zijn geweest? Maer om dat my docht, dat yemandt sonder hoop niet lang minnen kost, heb ick soo langen tijdt u vervolgh verdragen, en daerom wil ick my de straf aen doen, die u misdaet verdient heeft. En op dat ghy oordeelt (zijnde ick soo wreet tegen mijn selven) hoe ick tegen u behoor te zijn, wil ick u hier nemen tot getuygen van de offerhande, die ick meen te doen, aen de beledighde eer van mijn eerlijcken Man, van u geschonden, op de snootste wijse die het u mooghlijck is, als ook van my ter oorsaeck van de kleene sorgh die ick heb gehadt, om dese gelegentheydt te vlieden, indien ick u anders eenige gegeven heb, om u boos voornemen te begunstigen, en te wettigen. Ick segh wederom, dat het vermoeden van, door mijn achteloosheydt, aen u eenige stoutigheydt gegeven te hebben, het meeste is dat my quelt, en het geen is dat ick met mijn eygen hant straffen wil, want

andere beul ſou mijn ſchande te openbaerder maecken. Maer eer ick daer toe kom wil ick my wreecken, en wreeckende ſterven, met my nemende voor het groote gerecht, de oorſaeck van mijn wanhoop. Dit geſeght hebbende, vlieght ſe met een ongelooflijcke vaerdigheydt, en het bloot geweer Lotario toe, met ſulcke teeckenen, van hem de ſelve te willen in het hart planten, dat hy ſelf in twijffel was of het was gemeent of niet, alſoo hy genootſaeckt wiert ſijn uyterſte kracht in het werck te ſtellen, tot berging van ſijn leven, tegen het gewelt van Camilla, die uyt was om ſoo natuerlijck te veynſen, dat ſe ſich niet ontſagh (ſiende dat ſe Lotario niet wonden koſt, of veynſende niet te konnen) haer eygen bloet te gebruycken, om haer ſnoode looſheydt een verw te geven, want weder in deſe woorden uytbarſtende (dewijl mijn lot mijn rechtvaerdige begeerte niet geheel wil voldoen, ſal het my evenwel van een gedeelte niet berooven) deed ſe ſoo veel met worſtelen, dat ſe de hant en de Ponjaert aen haer eygen borſt kreegh, gevende ſich ſelven naer de ſlincker ſchouwer toe, een kleene wont, en ſich daer over latende gelijck als van ſich ſelven vallen. Leonela en Lotario ſtonden opgetoogen, niet wetende wat dencken van deſen handel, twijfelende doorgaens of het ernſt of veynſen was, maer ſiende Lotario Camilla ter aerden en in haer bloedt geverwt, liep hy vaerdigh toe, en nam haer vol verbaeſtheydt den dagg' uyt de hant, maer merckende de kleene wond', ſette hy de vrees aen een kant, en verwonderde ſich op nieuw

van de loosheydt van Camilla, en om daer by te voegen het geen hem toeſtont, beſtont hy mê een jammerlijck klagen te maecken over het lichaem van Camilla, gelijck of ſe doot was geweeſt, werpende veel vervloeckingen ſoo wel over ſich ſelven, als die de oorſaeck van deſe onheylen was geweeſt. En gelijck hy wiſt dat Anſelmo hem hoorde, ſeyd' hy juyſt ſulcke woorden, als meer ſterckten tot Anſelmos nadeel als dat van Camilla. Leonela nam haer in haer armen en leyd' haer op het bedde, biddende Lotario yemandt te gaen ſoecken, die Camilla heymelijck mocht geneſen, en vraeghde hem met eenen raet, wat men beſt over dit werck aen Anſelmo ſou ſeggen, en over deſe wonde, indien hy by geval eer te huys quam als ſe geneſen was. Hy antwoorden dat ſe ſeggen ſouden dat haer wel geviel, alſoo hy hen in deſe gelegentheydt geen raet wiſt te geven, alleenigh vermaende hy het bloet te ſtelpen, alſoo hy meende te gaen daer hem geen menſchen ſagen, en toonende groote quelling te hebben, begeeft ſich terſtont ten huyſen uyt, maer buyten zijnde, liet niet af ſich te kruyſſen en te ſegenen over deſe looſe vont van Camilla, en van de aerdige veynſing van Leonela. Hy bedacht vorders hoe ſich Anſelmo nu bedriegen ſou, beeldende ſich in een tweede Porcia tot een Vrouw te hebben, en kreegh nu het meeſte verlangen ter werelt, om haer beyde by een te ſien, en den loogen te ſamen te belacchen, en de beſt bedeckte waerheyt, die men bedencken koſt. Leonela nam het bloeden en het gebloede van

haer

haer Me-Vrouw wech, 't welck pas soo veel was, als om hun bedrogh te verwen. En wasschende de wonde met een weynigh Wijn, verbont de selve ten besten dat se kost, seggende sulcke dingen ondertusschen, dat de selve alleen souden genoeghsaem zijn geweest, om Anselmo de saeck te doen voor waer op nemen, al was 'er anders niet voor gegaen, en te verseeckeren, dat hy alleen het beelt van suyverheydt in sijn gewelt had. By dese woorden voeghde oock Camilla, nu by sich selven gekomen, de haren, noemende sich selven kleenhartigh, en kleenmoedigh, latende dese bequaemheydt voor by gaen, om sich selven te berooven van dat leven, dat haer soo tegen was. Sy vraeghde Leonela raet, of se al desen handel tegen haer lieve betgenoot sou seggen of niet? die haer riet niets daer van te seggen, alsoo hem het selve in staet sou stellen, sich over Lotario te wreecken, 't welck niet sou konnen geschieden sonder merckelijck gevaer, en dat een verstandige Vrouw alle gelegentheden tot sulcks uyt den wegh most weeren. Camilla liet sich desen raet wel gevallen, en beloofde de selve te volgen, doch dat men in allen gevallen bedencken most, wat men Anselmo mocht wijs maecken, omtrent dese quetsuer, die hy wel haest sou gewaer worden. Daer Leonela op antwoorde dat sy niet sou konnen liegen al wilde sy schoon, en ick voor my, antwoorde Camilla sou geen loogen konnen staende houden, al most het my het leven kosten. Derhalven, indien wyder geen uytkomst anders in sien, sal het beter zijn de rechte waerheydt te seggen, als dat men ons op loogens bevint. Stelt
u maer

u maer geruſt Me-Vrouw, antwoorde Leonela, tuſſchen nu en morgen ſal ick my wel vorder daer op bedencken, en zijnde de wonde daer ſe is, ſult ghy ſe wel konnen verbergen, dat ſe van hem niet geſien en wort, en den hemel hoop ick ſal onſe goede meening begonſtigen. Stelt u maer geruſt Me-Vrouw, en ſet u ontſteltenis ter neder, op dat mijn Heer u in ſulck een ſtant niet en vint, en laet my met de reſt begaen, en op hem die altoos de goede meening helpt. Anſelmo luyſterde ſeer aendachtigh na dit treurſpel, daer de ſchennis van ſijn eer ſo levendigh in vertoont wiert, die ſoo aerdigh uytgebeelt wiert, dat ſe ſcheen geen verſiering, maer de rechte waerheyt te zijn. Hy verlangde ſeer na den doncker, en gelegentheyt om uyt ſijn ſchuylplaets te geraecken, en na ſijn lieven vrint te gaen, en ſich met hem te verblijden, over de koſtelijcke peerel, die hy in deſe kuysheydt van ſijn Vrouw gevonden had. Doch Camilla en Leonela gaven hem wel haeſt goede gelegentheyt daer toe, in voegen hy bequamelijck uyt geraeckt, terſtont na ſijn vrint Lotario ginck, en hem eyndelijck vindende, waren de omhelſingen oneyndelijck die ſe malkander gaven, beneffens verſcheyde woorden van groot genoegen, die hem Anſelmo voor hielt: Al de welcke Lotario aenhoorde, ſonder ware teeckenen van blijtſchap te konnen geven, alſoo hem geſtadigh voor oogen ſtont, hoe ſeer ſijn vrint bedrogen was, en hoe ongerechtelijck hy hem verongelijckte. En al-hoe-wel Anſelmo ſulcks wel merckte, nam hy het daer uyt dat hy Camilla ſoo gewont had gelaten, en dat hy daer

den oorſaeck van was geweeſt. Eyndelijck ſey hy hem onder andere redenen, dat hy niet bekommert ſou zijn, over de ſaeck van Camilla, alſoo buyten twijffel, haer wonde kleen was dewijl ſe met hun beyden voorgenomen hadden, de ſelve voor hem te bedecken, en dat hy derhalven niet te vreeſen had, maer ſich alleen met hem over ſijn goet geluck te vermaeckẽ, 't welk hy door ſijn getrouw beleyt verkregen had, verſoeckende vorders vaerſen met hem tot lof van Camilla te maecken, de welcke hy aen de toekomende tijden wilde mede deelen, en eeuwigh maecken. Lotario prees daer in ſijn goede meening, en beloofde hem van ſijnent wegen daer in na vermogen te helpen. Met deſe woorden, en deſen handel bleef Anſelmo ſoo ſmaeckelijck bedrogen, als 'er yemandt in de werelt mocht zijn, gaende tot ſijn huys, en ſijn lieve Camilla, als tot het wercktuygh van ſijn glorie. Camilla ontſing hem in ſchijn met een getrocken weſen, maer in der daet met een lacchent hart. Deſe bedriegery duerde noch eenige dagen, tot dat ten eynde van eenige weynige Maenden, de Fortuyn haer rat omwende, en de boosheydt naecktelijck voor den dagh quam, wanneer Anſelmo ſijn dwaſe nieuwſgierigheydt het leven koſte.

Het XXXV. Hooft-ſtuck.

Daer een endt gemaeckt wort van de geſchiedenis van de ſchadelijcke nieuwſgierigheydt, en een verhael gemaeckt van het wreede gevecht van Don Quichot met een grooten leeren ſack met Wijn-tint.

DAer was noch maer weynigh overigh te leſen van deſe geſchiedenis, wanneer Sancho Pançe, met alle macht uyt de kamer daer Don Quichot ſliep, quam geloopen, roepende en tierende, och ghy Heeren help, och help, komt doch mijn Heer te hulp, alſo hy daer de hartſte ſtrijt aen gevangen heeft, die ick mijn leven oyt geſien heb. Ick heb hem daer den Reus, de vyant van de Princes Micomicona ſulck een brus ſien geven, dat hy hem de kop glat of gehouwen heeft, als oft een vooſe raep was geweeſt. Wat ſeght ghy Sancho (ſey den Paſtoor, houdende op van leſen) zijt ghy wel by u ſinnen, hoe drommel kan dat weſen, daer den Reus meer als twee duyſent mijlen van hier is. Hier op hoorde ſe een groot gedruys in de kamer van Don Quichot, daer den Ridder vaſt riep: Sta vaſt ghy ſchelm ghy geweldenaer, hier heb ick u, en hier ſal u dat groote ſlagh-Swaert niet veel helpen. En het ſcheen of hy vaſt groote ſlagen tegen de muer gaf. Waer op Sancho weer: blijft ghy noch ſitten luyſteren, en loopt ghy niet om te helpen, hoe-wel ick loof dat 'et niet van nooden ſal zijn, alſoo ick meen dat dien Reus

het speck al wegh sel hebben, en heenen is, om reeckening te doen van sijn booseydt, want ick heb het bloet self over de vloer sien loopen, en het hooft sien leggen, dat soo groot is dat ick het niet over vademen kan, gelijck een groote Wijn-sack. Ick wil my laten hangen, sey daer op de Waert, op vliegende, soo desen Don Quichot, of don Duyvel daer niet met een van de leere sacken met Wijn-tint doende is, want dat sal voorseecker het bloet wesen daer dese vent van seyt. En daer mê hy na de kamer toe, eñ al de rest achter aen, en vonden daer Don Quichot in de vreemste gestaltenis van de wereldt, staende in het hemt, dat soo vol slagen niet en was, of het liet hem van vooren een goet deel van de dgien ongedeckt, en van achteren was het noch wel ses vinger breet korter. Sijn Beenen waren lang en mager, vol hayr en niet seer suyver aen te sien. Hy had een smeerige roo Muts op sijn hooft, die hem den Waert geleent had. Om de slincker arm had hy de deecken van het bedt gewonden. In de rechter had hy sijn blootgeweer, daer hy vast mê sloegh en smeet als een vyandt aen alle kanten, roepende en tierende, als of hy in der daet met den een of den anderen Reus gevochten had, maer het best was 'er van, dat sijn oogen noch toe waren, want de goede Man was noch in slaep, droomende alleenigh dat hy met den Reus besich was (om dat hem desen tocht en dese avontuer soo geweldigh in het hooft lagh te speelen) 't welck een van de leere sacken of vlessen met Wijn-tint, die den Waert daer vol had staen, most ontgelden, die hy in plaets van den Reus de kop

kloofde,

kloofde, dat 'er het roode swarte bloet uyt liep, waer door de heele kamer vol Wijn lagh, 't welck de Waert siende, wiert daer over soo dol, dat hy Don Quichot te lijf teedt, gevende hem sulcke treffelijcke vuystslagen, dat, soo Cardenio en den Pastoor daer niet tusschen waren geloopen, hy de doot van dese Reus wel strengelijck sou gewroocken hebben. En noch wiert Don Quichot niet wacker, tot 'er tijdt dat Meester Klaes na de put ginck, daer een emmer met kout water putte, en den armen strijdenden Ridder over het lijf goot, 't welck hem terstont de oogen opende, evenwel soo niet, dat hy terstont kost bemercken in wat gestaltenis dat hy was, Dorothea, siende hoe kort en dun Don Quichot gekleet was, wilde niet in komen, om het gevecht van haren Campioen te sien. Sancho ginck ondertusschen het hooft van den Reus soecken de heele vloer over, en als hy 't niet en vont, seyde hy: Nu weet ick eerst dat 't et al toovery is, dat hier in dit huys is, want dit is de selve plaets daer ick de andere reys soo elements slagen kreegh, sonder dat ick wist waer se my van daen quamen, en nu kan ick dat verbrodde hooft niet vinden, dat ick met mijn eygen oogen heb sien of houwen, en het bloet sprongder uyt als een Fonteyn. Wat bloet, wat Fonteyn segt ghy al (vyandt Godts, en sijn Heyligen sey den Waert) siet ghy niet, ghy beest als ghy zijt, dat het bloet daer ghy van raest, niet anders is als de Wijn-tint, die vast langs de vloer drijft, dat ick wou dat hem dit en dat haelde die de vaten in stucken gehouwen heeft. Ick weet u niet te seggen sey Sancho, als

dat, soo ick vast dit hooft niet en vind, dat ick 'er of ben met mijn Graefschap. Aldus was Sancho slimmer ontwaeckt, als sijn Heer slapende, soo speelden hem dese beloften in het hooft. Den Waert meende dol te worden om dese woorden van Sancho, en de sotte daden van sijn Heer, en swoer dat het soo niet sou gaen als de andere keer, wanneer se heen gingen sonder betalen, maer datset nu tot een duyt toe souwen op leggen en goet doen, sonder dat haer wetten van Ridderschap hem eenigh voordeel souden doen. Ondertusschen hielt den Pastoor Don Quichot de handen vast, de welcke geloovende dat hy nu de avontuer had ten eynden gebracht, viel voor de Princesse Micomicona op sijn knien, met dese woorden, ghy mooght van nu voortaen Doorluchtige Vrouw, gerust leven, sonder vrees voor dit wanschepsel, en als nu ben ick mê ontslagen van de beloften daer ick mede aen u Hoogheydt verbonden ben, alsoo ick de selve door de hulp des hemels, en haer, door wie ick leef en sweef, ten eynde toe volvoert heb. Heb ick het u niet geseyt sey Sancho, hoorende dese woorden, hoort nu self of het waer is of niet, ick ben niet droncken; wat me schort, mijn Heer heeft den Reus al onder de voet, en ick mijn Graefschap in mijn hant. Wie sou sich niet doot gelacchen hebben, over dese sotterny van Heer en Schiltknaep? Evenwel de Waert kost sich van lacchen onthouden, en wenschte se vast bey te gaer voor sint felten. Eyndelijck soo veel deed Meester Klaes, Cardenio, en den Pastoor, dat se Don Quichot weer in sijn bedt kregen, die weer in slaep viel,

alsoo

alsoo hy dapper vermoeyt was. Sy lieten hem slapen, en gingen na het portael van de Herbergh, om Sancho wat te vertroosten, over het missen van het Reusen-hooft, al-hoe-wel se meer moeyten hadden om de Waerdin te stillen, die schier rasende was om het verlies van haer Wijn, roepende en tierende de uer de dagh de stont moet vervloeckt wesen, dat my desen verbrodden doolende Ridder, in huys gekomen is, ick wou dat hem de beenen gebroocken waren, doen hy eerst sijn voet binnen mijn deur sette. De andere reys ginck hy slechts deur met eē nacht-teering voor Meester, Knecht, Paert en Ezel, seggende dat hy een doolend Ridder was (dat hy doolen moet soo lang de werelt staet) en dat hy daerom niet gehouden was een duyt te betalen, om dat sulcks hier of daer geschreven stont, maer nu komt het noch veel schoonder, en daer by komt noch dien anderen Heer, leent my mijn goet of, en brengt het half bedurven weer, maer aldermeest moeyt my mijn Wijn, want ick weet soo wel als ick leef, en daer sweer ick op, dat hyder me niet voor goet doen en sal willen, maer hy saltmen evenwel tot een penning toe betalen, hiet ick anders soo als ick hiet. Dese en diergelijcke redenen meer braeckte de Waerdin uyt, geholpen door Maritornes. De Dochter sweeg stil, en lachten'er somwijlen eens om. Maer den Pastoor stelde se altemael te vreden, beloovende alles te voldoen, soo wel de vaten als de Wijn, en voornamentlijck de schaed' van haer Koestaert, alsoo se daer oock sey schaen geleden te hebben. Dorothea vertrooste Sancho Pançe vast, seggende, dat soo haest

blijcken

blijcken sou dat sijn Heer den Reus had omgebracht, sy hem (wanneer se vredigh in haer Rijck sou gekomen zijn) het beste Graeffschap vereeren sou, dat 'er in het Lant is. Hier mede vertrooste sich Sancho Pançe, en verseeckerende dat hy het hooft van den Reus had gesien, en tot teecken wist hy noch te seggen, dat hy een langen baert had tot den middel toe, 't en waer seyd' hy, dat het altemael weer toovery was, gelijcker dit huys vol of was. Dorothea sey datse geloofde, en dat hy onbekommert sou zijn; en dat hy hebben sou wat hy begeert. Een yeder dan aldus gestilt zijnde, wilde den Pastoor voort varen met sijn lesen, alsoo hy sagh dat de geschiedenis haest uyt was. Cardenio, Dorothea, en al de rest versochten hem daer toe, de welcke om hem te wil te zijn aldus voort voer.

Anselmo dan over dit genoegen, dat hy door dit bedrogh genomen had, leefde een leven vol van vreught, maer Camilla toonde met voordacht een quaet gelaet aen Lotario, om Anselmo noch vorder te bedriegen, en om noch verder te gaen, versocht Lotario verlof aen Anselmo, van sijn huys te mogen schouwen, alsoo hy klaerlijck aen het gelaet van Camilla sagh, dat haer sijn komen niet aengenaem was. Maer de bedrogene Anselmo seyd' hem, dat hy sulcks geensints sou toe staen, en op dese wijse was Anselmo op duysentderhande wijse, de werckmeester van sijn eygen oneer, meenende te zijn die van sijn genoegen. Leonela ondertusschen siende de vryheydt, de welcke sy door het misdrijf van haer Me-Vrouw verkregen had, vervolghde haer hoe-

hoeren-handel sonder schaemt of omsien. 't Gebeurde eyndelijck op seeckeren nacht dat Anselmo yemandt hoorde gaen in de kamer van Leonela, en willende ingaen om te sien wie daer was, voelde hy dat hem de deur toe gehouden wiert, 't welck hem te meer kracht deed wercken, om in te komen, doende soo veel dat hy se eyndelijck open deed, en open zijnde sagh een mensch door het venster op de straet springen, en willende toe loopen om hem te kennen en te achterhalen, kost noch het een noch het ander doen alsoo hem Leonela om het lijf viel, seggende: Stelt u ter neer mijn Heer, en ontstelt u niet, en vervolght doch niet die gene die daer springt, want hy is mijn, dat is mijn Bruydegom. Anselmo wilde sulcks niet gelooven, maer blint van raserny, trock sijn geweer, willende sijn leet op Leonela verhalen, seggende, dat sy hem de waerheyt sou seggen, of dat hy haer vermoorden sou. Sy vol schricks zijnde, badt hem ootmoedelijck haer niet te dooden, alsoo se hem dingen van meerder belang sou seggen, als hy sich selven in beelden kost. Seght het my terstont antwoorde Anselmo, of niet, soo zijt ghy doot. Voor tegenwoordigh sou het onmooghlijck zijn, antwoorde Leonela, want ick ben te seer ontstelt, laet my hier tot morgen, en alsdan sult ghy van my hooren 't geen u sal doen verwonderen: Ondertusschen verseeckert u dat hy die daer te venster uyt gesprongen is, een Jonckman van dese Stadt is, die aen my verlooft is. Anselmo stelde sich hier mede te vreden, en besloot de tijdt uyt te wachen, alsoo sijn minste vermoeden was yets te sul-

len hooren dat Camilla aen sou gaen, als van wiens getrouwigheyt hy genoeghsaem verseeckert was. En daer mede begeeft sich ter kamer uyt, latende Leonela daer binnen in beslooten, haer seggende dat se van daer niet komen sou, tot dat se hem sou geseght hebben, het geen sy beloofft had. Terstont begeeft hy sich by Camilla, die hy al sijn wedervaren te kennen gaf, en hoe dat Leonela hem wonderlijcke dingen had beloofft te seggen. Of sich Camilla hier over ontstelde of niet, behoeft men niet te vragen, alsoo sy terstont wel vermoede wat het was, dat Leonela seggen sou, sonder soo veel moets te hebben, als het selve uyt te wachten. Dien selven nacht, wanneer haer docht dat Anselmo wel vast in slaep was, packte sy haer beste Juweelen by een, beneffens eenigh gelt, en sonder van yemant gehoort of vernomen te zijn, begeeft sich ten huysen uyt, na Lotario, die se al den handel verhaelde, biddende haer te bergen, of dat hy met haer wilde wech gaen, daer se van Anselmo mochten bevrijt zijn. De verbaestheyt van Lotario, over dit verhael van Camilla, was soodanigh dat hy haer niet een woort kost antwoorden, en noch veel minder verstaen, tot het geene Camilla van hem begeerde, eyndelijck besloot hy Camilla in een Kloofter te brengen, daer sijn Suster Priorinne van was. Dit stont Camilla toe, en met sulck een vaerdigheydt als de saeck vereyschte, nam se Lotario, en bracht se in het Klooster by sijn Suster: en hy vertrock oock ter Stad uyt, sonder tegens yemandt te seggen waer hy ginck. Soo haest den dagh gekomen was, Anselmo

mo, sonder te mercken, dat Camilla niet by hem lagh, door de groote begeerte die hy had, om dit geheym te weten, begeeft sich ten bedden uyt, en na de kamer daer hy Leonela in geslooten had, maer de selve openende, vant daer geen Leonela, maer wel een koorde aen de venster geknoopt, een klaer teecken dat se daer door uyt gesprongen was. Hy keert daer over seer bedroeft om het selve Camilla te seggen, maer haer vindende noch in haer bedt, noch in het geheele huys, bleef meer doot als levend. Hy vraeghde sijn dienaers na haer, maer niemandt kost hem tael of teecken daer van doen. Maer sijn verbaestheydt wiert te grooter, als hy over al sijn kisten en koffers open vont, en dat het meestendeel van sijn Juweelen wech was, wanneer hy begost te mercken wat 'er gaende was. En alsoo sonder hem vorder te kleeden, begeeft hy sich vol hartseer en droefheydt na sijn vrint Lotario, om hem sijn leet te klagen, maer als hy hem niet en vont, en sijn dienaers seyden, dat hy dien nacht niet in huys was geweest, maer in de voornacht uyt gegaen, nemende eenigh gelt met hem, meende hy sijn verstant te verliesen. En daer op sich weder na huys begevende, vant het selve oock ledigh, van Knechten en Maeghden, sonder dat 'er yemandt over gebleven was. Hy wist niet wat te dencken, of te doen, siende sich soo in een oogenblick sonder Vrouw, sonder vrint, en sonder dienaers, van den hemel gelijck het scheen, verlaten, en ('t geen het alderslimste was) sonder eer, alsoo hy door de vlucht van Camilla, de selve ongetwijfelt verlooren had. Eyndelijck nam

hy voor ſich, na ſijn vrint in het naeſte Dorp te gaen, daer hy geweeſt was, toen hy de gront van ſijn verderf leyde. Hy ſluyt de poorten van ſijn huys, ſchrijt te Paert, en met groot hartſweer begeeft ſich op wegh, maer nauwelijcks was hy ter halver wege, wanneer hy ſich genootſaeckt vant af te ſtaen, ſijn Paert aen een boom te binden, en ſich ſelf daer onder te laten ter aerden vallen, gevende ſulcke jammerende ſuchten, en droevige klachten van ſich, dat een ſteenen hart daer door ſou bewogen hebben geworden. Alſoo bleef hy daer tot dat het begoſt doncker te worden, ter welcker tijdt hy een Man te Paert van Florencen ſagh komen, den welcken hy, na dat ſe malkander gegroet hadden, vraeghde, wat nieuws dat 'er binnen Florencen was? Den ander antwoorde het vreemſte dat hy van ſijn leven gehoort had, namentlijck, dat Lotario, die groote vrint van Anſelmo, deſen nacht met ſijn Vrouw is door gegaen, en dat de ſelve Anſelmo niet te vinden is. Al deſe dingen zijn door een dienſtmaeght van Anſelmo voor den dagh gekomen, die deſen ſelven nacht van den Stadtvooght gevonden is, latende ſich ſelven met een koorde ten venſteren uyt van Anſelmo. Ick weet eygentlijck niet hoe de ſaeck is toe gegaen, ſoo veel weet ick te ſeggen, dat 'er de geheele Stadt vol van is, en een yeder ſich verwondert over de breuck van ſoo een groote vrintſchap. Weet men den wegh niet vraeghde Anſelmo, die deſen Lotario met Camilla is in getrocken? Ick geloof wel neen antwoorde den ander, alſoo den Stadtvooght alreets veel moeyten gedaen heeft

om

om hem te soecken. Het gaet u wel mijn vrint sey Anselmo. Den Heer behoed' u sey den ander daer weder op, en daer mede reed den ander sijns weeghs. Met sulck een droevigen tijding scheen Anselmo niet alleē sijn verstant, maer self sijn leven te willē verliesen. Hy stont op soo wel als hy kost, en quam ten huysen van sijnen vrint, die als noch van sijn ongeval niet gehoort had, maer siende hem in sulck een gedaente komen, oordeelde hy wel dat hem eenigh groot ongeluck over komen was. Anselmo versocht terstont of hy hem geliefden in sijn kamer te brengen, en papier en inckt, te bestellen, 't welck geschiede, latende hem vorder een yeder alleen, sluytende self de deur toe, dewijl het hem soo geliefde. Hy aldus alleenigh zijnde, wiert door sulck een droefheydt, en weeckhartigheydt overvallen, dat hy klaerlijck bemerckte dat sijn leven ten eynde was, en nam alsoo voor de oorsaeck van sijn vreemde doot, op het papier te stellen, en beginnende te schrijven, is hem den adem, al eer hy ten eynde kost komen, ontgaen, en hy liet het leven tot een roof van de groote droefheydt, daer hem sijn onnoodige nieuwsgierigheydt toe gebrocht had. Ondertusschen den Heer van het huys siende dat het begost laet te worden, en dat Anselmo niet riep, verstoute sich binnen te gaen, om te sien hoe 't met hem was, daer hy hem vant met het halve lichaem op het bedt, en met de andere helft, op een schrijftaefelken leggen, met den mont voor over, op het papier, hebbende noch de pen in de hant. Den goeden Heer quam by hem, na dat hy hem geroepen had, en siende

dat hy geen antwoort gaf, nam hem by de hant, en vant hem eyndelijck kout en doot. Hy bleef verwondert en verbaest staen, en riep terstont sijn volck by een, op dat se mochten oogh getuygen van dit ongeval zijn. Eyndelijck vindende het geschrift, las hy het selve, 't welck alsoo luyde: *Een dwase en sotte begeerte heeft my het leven benomen, indien de tijding van mijn doot ter ooren van Camilla komt, soo wil ick dat se weet dat ick haer haer schult vergeef, alsoo sy niet gehouden was miraeckelen te doen, noch ick reden had de selve van haer te begeeren of te eyschen: en dewijl ick aldus de werckmeester van mijn eygen oneer ben geweest, heb ick niet waerom.* Soo ver luyde het geschrift van Anselmo, waer uyt men genoegh kost bespeuren, dat hem daer het leven met de kracht ontgaen was. Des anderen daeghs, deed desen Man dese droevige tijding aen de vrinden van Anselmo weten. De welcke nu al sijn ongeval verstaen hadden, en het Klooster wisten daer Camilla gevlucht was, in sulck een gestalte om wel haest haer Man te volgen, niet soo seer over de doot van haer bedtgenoot, als wel over het affijn van Lotario. Sy sey dat al-hoe wel sy Weduw was, sy des niet te min in het Klooster blijven wilde, en Geestelijck worden. Eyndelijck quam na eenigen tijdt de tijding dat Lotario in een slagh gebleven was, die omtrent dien tijdt den Heer van Lautrech, aen den Grooten Capiteyn Goncalo, Fernandes de Cordova, in het Koninckrijck van Napels gelevert had, daer desen ellendigen sich heen begeven had. Als Camilla dit verstaen had, nam

se

se terstont het Geestelijck kleet aen, en stierf na eenige dagen, van enckel hartsweer en quelling. Soodanigh was het eynde voor dese ongelucki-gen, voort gekomen uyt een dwase begeerte, en een noch dwaser bestaen.

Dese geschiedenis sey den Pastoor staet my seer wel aen, evenwel kan ick niet gelooven dat se waerachtigh is, en indien se versiert is, heeft den schrijver, in sijn vont gemist, alsoo ick niet gelooven kan, dat eenigh Man soo sot sou kon-nen zijn, die sulck een gevaerlijcke proef sou begeeren te doen als desen Anselmo. Indien dit geschiede tusschen een lichte Vrouw en haer boel, sou men het selve mogen toe staen, maer tusschen Man en Vrouw, schijnt sulck on-mooghlijck te zijn. Wat vorder de manier van vertellen belanght, die mishaeght my niet.

Het XXXVI. Hooft-stuck.

Handelende van andere dingen in dese Herbergh voor-vallende.

TErwijl se dese redenen hadden, begost de Waerdin die aen de deur stont, te roe-pen: Ha wat een braven trop gasten komt daer aen, indien de selve hier op komen, sal het gaudeamus zijn. Wat is het voor volck vraeghde Cardenio? Vier Mannen antwoor-de de Waert, te Paert, met Lancie en Schilt, en altemael met swarte momaensichten voor,

en daer beneffens een Vrouw in het wit gekleet, oock te Paert, en vermomt als de anderen, met noch twee jongens te voet. Zijn ſe al na by? Vraeghde den Paſtoor. Soo dicht antwoorde den Waert, dat ſe terſtont hier ſullen zijn. Dorothea ſulcks hoorende, bedeckte haer aengeſicht, en Cardenio begaf ſich in de kamer van Don Quichot, gelijck of hy hem daer ter noot ſou hebben moeten behelpen. Sy eyndelijck aen gekomen zijnde, begaven ſich die te Paert waren, terſtont op de been, zijnde van brave geſtaltenis, en liepen om dit Vrouwmenſch mede af te helpen, en nemende haer een van deſe in den arm, ſette haer in een ſetel neer, die by den inganck van de kamer ſtont, daer ſich Cardenio in verberght had, in al deſen tijdt had ſich niemandt de momaenſichten of maskers af gedaen, noch eenigh woort geſproocken, alleen dat de Vrouw ſittende in haren ſtoel, een diepe ſucht van ſich gaf, en de armen liet vallen, gelijck een perſoon die ſieck en ſwack was. De jongens te voet, brachten onder dies de Paerden in de Stal. Den Paſtoor ſulcks ſiende, en begeerigh om te weten wat volck dit mocht zijn, begeeft ſich na de jongens toe, en vraeghde aen den een het geen hy begeerde te weten? die hem tot antwoort gaf: dat hy ſelf niet wiſt wat het voor volck was, alleenigh wiſt hy wel dat het treffelijcke lieden waren, voornamentlijck, die, die de Jonckvrouw in de armen heeft, alſoo hy geſien had, dat hem al de anderen eerbiedigheyt bewijſen, en niet anders doen, als het geen hy hem belaſt. Maer wie is deſe Juffrouw? Vraeghde den Paſtoor vorders. Dat weet

ick

ick oock niet, antwoorde den jongen, alsoo ick se geduerende den geheelen wegh niet in haer aengesicht gesien heb, maer ick heb se menighmael hooren suchten, en dat op sulck een manier, dat het schijnt dat haer hart op yeder sucht uyt den boesem wil. En het is geen wonder dat wy niet meer weten als wy geseght hebben, alsoo dit maer den tweeden dagh is, dat ick en mijn kammeraet in haer dienst gekomen zijn, zijnde by haer ontmoet, en versocht om hem te volgen tot in Andaluzia, beloovende ons wel te betalen. Hebt ghy niemandt van hen allen hooren noemen? Vraeghde den Licentiaet voorts. Neen ick in der waerheydt, antwoorde den jongen, want sy reysen met sulck een stilswijgentheydt, dat het een wonder is, alsoo men niet anders hoort als suchten, en klagen binnens monts, van de arme Jonckvrouw, daer wy self mê bewogen zijn, in voegen wy voorseecker gelooven, dat se met gewelt vervoert wort, en gelijck men aen haer kleederen kan bespeuren, soo is sy een Nonne, of salder een worden, 't welck het seeckerste is dat wy weten te seggen, en om dat het selve misschien niet seer met haer sin is, toont sy haer soo droevigh gelijck ick geseyt heb. Dat kan wel zijn (antwoorde den Pastoor) en latende haer, begeeft sich na de kamer daer Dorothea was, de welcke hebbende dese Jonckvrouw soo hooren versuchten bewoogen door een Vrouwelijck medeedoogen, sich by haer begaf, en vraeghde haer: Wat quaet gevoelt ghy Me-Vrouw, indien het misschien soodanigh is, dat de Vrouwen toe staet te helpen, soo bied' ick my van mijnent wegen u

aen om u alle dienst te doen. Op al dese woorden sweegh dese Jonckvrouw stil, en al-hoe-wel Dorothea weder nieuwe en grooter aenbieding deed, kost men echter geen woorden van haer krijgen, tot dat den vermomden Ridder quam, die, gelijck den jongen had geseght, van al de andere gedient wiert, en tegen Dorothea seyd': Bekommert u niet Me-Juffrouw, of biet dese Vrouw niet meer aen, alsoo sy voor een gewoonte heeft, niet toe te staen, 't geen men voor haer sou willen doen, noch verwacht niet dat se u antwoort 't en waer ghy eenige loogens uyt haer mont begeerde te hooren. Dat heb ick noyt gedaen (antwoorde sy, die tot noch toe geswegen had) maer om dat mijn woorden tot noch toe waerachtigh zijn geweest, en soo buyten alle schijn van loogens, bevind' ick mijn selven in dit onheyl, en daer van begeer ick anders geen getuygen als u selven, dewijl mijn suyvere waerheydt u valsch en loogenachtigh maeckte. Dese woorden hoorde Cardenio volkomentlijck aen, als die dicht daer omtrent was, hebbende alleenigh de deur van de kamer tusschen beyden, en so als hy haer hoorde, seyd' hy overluyt; Heer bewaer my, wat stem is dat, die ick daer hoor? Op dese woorden keerde dese Jonckvrouw haer hooft derwaerts, niet sonder ontsteltenis, en niet siende die se gesproocken had, recht sich op de beenen, om in de kamer te loopen, 't welck den Ridder siende, hielt haer vast, sonder te willen, dat se een voet vorder soude gaen, door welck gewoel haer de sluyer ontviel, die haer het aengesicht bedeckte, en vertoonde alsoo een

won-

wonderlijcke schoonheydt, al-hoe-wel een weynigh ongedaen, drijvende haer de oogen aen alle zijden in het hooft, gelijck een persoon die niet wel by sijn sinnen is, 't welck in Dorothea groot medelijden verweckte, gelijck oock in al de ánderen, die haer aen sagen. Den Ridder hielt haer terwijlen met de schouders vast, en alsoo hy soo besich was met haer te houden, kost hy de Momaensicht die hem ontviel niet op houden, gelijck de selve oock ter aerden viel, en Dorothea heffende haer oogen op (die mede met de Jonckvrouw in de armen van den Ridder gehoudē wiert) sag dat desedie haer omarmde haer beloofde Don Fernando was, die se ter nauwer noot gesien had, of gevende uyt het diepste van haer boesem, een droevige aymy, liet sich in swijm ter aerden neder vallen, doch wiert van Meester Klaes, die daer tegenwoordigh was, gevat, en op gehouden. Terstont liep den Pastoor toe, nemende het decksel van haer aengesicht, om haer wat water in het gesicht te werpen, maer soo haest had hy haer niet ontdeckt, of Fernando, die noch de ander in den arm had, kende haer, en besturf haer te sien, konnende evenwel niet laten Luscinda te houwen (want dat was de andere Jonckvrouw, die Cardenio aen sijn gesucht kende, en oock van hem gekent was) Cardenio hoorde oock die droevige aymy van Dorothea aen, wanneer se van haer self viel, meenende dat het sijn Luscinda was, vlogh de kamer uyt, en kreegh aldereerst Fernando in het oogh, die Luscinda noch in den arm had, die oock terstont Cardenio

begoſt te kennen, in voegen Luſcinda, Cardenio, en Dorothea, als opgetoogen bleven, niet wetende wat hen over gekomen was. Sy bleven altemael ſtom ſtaen, en ſagen malkander aen, Dorothea, Don Fernando, Fernando Cardenio, Cardenio Luſcinda, en Luſcinda Cardenio. Maer Luſcinda was de eerſte die dit ſtilſwijgen brack, ſeggende tegen Don Fernando. Laet my gaen Don Fernando, wie ghy zijt, laet my tot de muer gaen daer ick een ſteen van ben, na dat ſteunſel daer my al u dreygen, al u beloften noch al u giften niet van hebben konnen affonderen. Merckt hoe den hemel door een ongewoonen wegh, my mijn rechten Bruydegom te vooren heeft gebracht, en ghy weet genoegh door duyſent ondervindingen, dat alleen de doot machtigh is, my de ſelve uyt mijn gedachten te weeren. Genoeght u met ſulcke klare blijcken, als liefde verkeert in raſerny, wil in ſpijt, en beneemt my als nu vry het leven, alſoo ik het ſelve wel beſteet ſal houden, indien ick het laten magh, voor de voeten van mijn waerden Bruydegom, blijvende alſoo beveſtight de heylige trouwe, die ick hem tot het laetſte oogenblick mijns levens dragen wil. Ondertuſſchen was Dorothea weder by haer ſelf gekomen, en had al de reedenen van Luſcinda gehoort, door de welcke ſy hoorde wie ſy was, maer ſiende dat haer Don Fernando evenwel niet wilde laten gaen, noch op haer redenen antwoorde, ſtont ſy op, en viel voor ſijn voeten neer, ſtortende overvloet van ſchoone en droevige tranen, beneffens deſe woorden: Indien anders de ſtralen van die Son, de welcke ghy in haer

Fol. 459

haer verduystering, in u arm behout, u het gesicht niet verblinden, behoorde ghy nu al lang gesien te hebben, dat sy die aen u voeten leght is (soo lang als ghy wilt) de ongeluckige Dorothea. Ick ben die arme Boerinne die ghy door u gunst, of tot u vermaeck, hebt gelieft soo veel eer aen te doen, als de uwe te noemen. Ick ben die, die gesloten binnen de palen van eerbaerheydt, geluckigh en wel te vreden leefde, tot 'er tijdt toe, dat u vervolging, de poorten van mijn eensaemheyt opende, en de sleutels van mijn vryheyt my ontweldighde. Een gift evenwel die u soo weynigh genoegen geeft, dat het klaer genoegh is, dat ick ben gedwongen geweest, my te laten vinden, aen dese plaets daer ghy my vint. Evenwel begeer ick geensints, dat ghy denckt dat ick hier gekomen ben, langes den wegh van oneer, maer alleen door het spoor van droefheyt geleyt, ter oorsaeck van u verachting. Ghy begeerde dat ick de uwe sou zijn, en dat op sulck een wijse, dat hoe seer ghy tegenwoordigh het tegendeel begeeren mooght, ghy evenwel niet anders als de mijne zijn kont. Besiet mijn Heer, hoe dat mijn onvergelijckelijcke liefde de welcke ick u toe droegh, magh zijn een vergelding van de edele schoonheydt, de welcke ghy om mijnent wil verlaet. Ghy kont de schoone Luscinda niet eygen zijn, om dat ghy de mijne zijt, noch sy kan u niet behooren, dewijl sy Cardenio eygen is. En veel lichter moet het voor u zijn, u wil te buygen tot een die u aenbidt, als tot een die een afgrijsen voor u heeft. Ghy hebt my onvoorsiens overvallen, ghy hebt mijn wil verkracht,

ſonder onwetende te zijn van mijn hoedanigheydt, noch van de middel waer door ghy my verkregen hebt. Indien het dan ſoodanigh is, gelijck het is in der waerheydt, en ghy ſoo wel een Chriſten als een Ridder zijt, waerom laet ghy na op ſo veel beden, my eens geluckigh te maecken, op het eynde, gelijck ghy my ongeluckigh gemaeckt hebt in het begin? En indien ghy my niet begeert voor de gene die ick ben, namentlijck, u wettige Bruyt, ſoo neemt my ten minſten aen voor u ſlavin, want het ſal my noch eenigh geluck zijn, in u macht te zijn. En laet niet toe dat met my te verlaten, ghy u een vloeck voor de gantſche werelt maeckt; wilt ſulck een quade vergelding niet doen aen mijn Ouders, die andere door hun goede dienſten verdient hebben. En indien het u dunckt dat u bloet ongelijck of verachting ſou lijden, zijnde met het mijne vermengt, ſoo overleght vry, dat 'er geen of weynigh edeldom in de werelt is, die dien ſelven wegh niet geloopen heeft, en dat het van de Vrouwen niet en komt, 't geen tot de doorluchtige huyſen geeft. Behalven dat de deught den eenigen edeldom is, en indien de ſelve aen u komt te ontbreecken, my weygerende het geen ghy my ſoo gerechtelijck verſchuldight zijt, ſal ick my derven beroemen, meer edeldom te hebben als ghy. Eyndelijck, mijn Heer, het geen ick u voor het laetſte te ſeggen heb, is, dat ick ben, het ſy ghy wilt of niet, u Bruyt en eygen, daer my u woorden getuygen van zijn, die geenſints loogenachtigh zijn, of immers behooren te zijn, beneffens de vaſte en onverbreeckelijcke-

lijcke beloften die ghy aen den hemel gedaen hebt. En of al dat niet genoegh was, ſal u eygen gewiſſe niet laten tegen u te roepen, u vermanende in het midden van u beſte vreughden van u plicht, en alſoo verſtoorende het ſoet van u vermaeckelijckheden. Deſe en andere redenen meer ſey de ellendige Dorothea, met ſulck een gevoelen van droefheydt, en ſoo veel jammerlijcke tranen, dat al die tegenwoordigh waren, haer daer in moſten geſelſchap houden. Don Fernando hoorde haer aen, ſonder een woort te antwoorden, tot dat ſy een eynde van haer redenen had gemaeckt, en een begintſel tot ſulck geſucht en geween, dat het wel een hart van ſteen moſt geweeſt zijn, dat geen medelijden met haer ſou gehadt hebben. Luſcinda bleef haer vaſt ſtaen aenſien, niet min bejammerende haer lijden, als ſich verwonderende, over haer verſtant en ſchoonheydt, en al-hoe-wel ſy wilde by haer gaen en haer eenige woordē tot vertrooſting ſeggen, wilde ſulcks Don Fernando (die haer noch omvat had) geenſints toe latē, doch hy ten laetſtē na dat hy Dorothea een goede wijl had ſtaen aanſien, opende ſijn armen, en ſey tot Dorothea: Ghy hebt my overwonnē ſchoone Dorothea, want het is onmooghlijck ſulcke klare waerheden te loochenen, Luſcinda een ſwijmeling gekregen hebbende, en Fernando ſijn armen los latende, viel op de aerde neer. Maer Cardenio daer omtrent zijnde, en ſich aen de ſchouders van Fernando geſtelt hebbende, om niet geſien te zijn, als hy Luſcinda ſagh ter aerden vallē, ſtellende alle vrees ter zijdē, liep toe om Luſcinda op te heffen, en nemende

haer

haer in sijn armen, seyd' tegen haer dese woorden; indien het den hemel behaeght u eenige rust te geven, schoone, getrouwe, en stantvastige Jonckvrou, sult gy de selve nergens beter konnen vinden als in dese armen, die u nu ontfangen, en voor desen meer omvangẽ hebbẽ, wanneer de tijt was, dat ick u de mijne mocht noemen. Op dese redenen sloegh Luscinda haer oogen op Cardenio, en hebbende hem eerst door sijn stem, en nu door sijn aensien gekent, sloegh gelijck als buyten haer selven, en sonder eenigh aensien haer armen om sijn hals, en voegende haer aengesicht by dat van Cardenio, seyd' hem dese woorden: Indien ghy dan die gene zijt, die de ware Heer van dese uwe gevangen is, neemt my vry in u gewelt, hoe seer mijn ongeluckigh lot sulcks pooght te beletten, en hoe seer de verwoetheydt het mijne in u leven dreyght. Dit scheen voor Fernando, en al de omstaenders een vreemt aensien, en het docht aen Dorothea dat Don Fernando van verw veranderde, en dat hy mijnen maeckte van sich te wreecken, en de handt aen sijn geweer te slaen, waer over sy hem terstont de armen om de sijne sloegh, omhelsende hem te gelijck, en met eenen vast houdende, en sonder evenwel van schreyen af te laten seyd' hem dese woorden: Wat wilt ghy doen mijn eenigen troost, ghy hebt u Bruyt aen uwe voeten, en die ghy begeert dat het sy, is in de armen van haer Man. Hoe sal het u mooghlijck konnen zijn te scheyden dat den hemel gevoeght heeft, of sal het niet beter zijn haer na te volgen in dese lieffelijcke en vaste getrouwigheydt. Om Godts

wil,

wil, en om uwent wil, bid ick u, dat dese wonderlijcke by eenkomst u toorn en gramschap niet alleen niet ontsteeckt, maer in tegendeel de selve stilt in sulcker voegen, dat ghy in stilligheydt en rust mooght toe staen, dat dese twee gelieven met u toestant de tijt die haer Godt gestelt heeft, sonder u beletsel mogen genieten, waer in ghy toonen sult de ware edelheyt van u doorluchtige borst, en dat de reden meer kracht in u heeft als de begeerte. Terwijl Dorothea dese woorden tegen Fernando sprack, bleef hem Cardenio wel sterck aensien, van meening zijnde indien hy eenige beweging maeckte van hem aen te komen, sijn lijf te verweeren, en was het mooghlijck sijn vyant te deeren, en al die gene die sich tegen hem versetten sou, al sou het hem sijn leven kosten. Maer ondertusschen liepen de vrinden van Don Fernando, en van de andere zijde den Pastoor, den Barbier, ja self de goede Sancho Pançe toe, omringende Don Fernando, en biddende met de tranen van de schoone Dorothea medelijden te hebben, alsoo het blijckelijck was dat sy waerachtigh in haer reden was, en dienvolgens waerdigh, om van haer rechtvaerdige hoop niet versteecken te blijven. Dat hy sou gelieven te bedencken dat se niet by geval, maer door een bysondere schicking van Godt, aldus by een gekomen waren, ter tijdt wanneer se daer minst om dachten, en dat hy wilde overwegen, sey den Pastoor, dat alleen de doot Luscinda van Cardenio mocht scheyden, en al-hoe-wel eenigh onwettigh geweer een scheyding tusschen hen maecken mocht, souden sy evenwel de doot garen aen

nemen: Vorders dat het in gevallen die niet om te veranderen zijn, wijsheydt was ſich ſelven te overwinnen, dat hy oock alſoo moſt toe laten (maeckende van den noot een deught) dat deſe twee het geluck mochten genieten 't geen haer den hemel verleent had, dat hy vorder ſijn oogen op de ſchoonheydt van Dorothea ſou gelieven te ſlaen, en bedencken hoe weynigh dat 'er zijn die daer in by haer te pas komen, ick ſwijgh haer daer in overwinnen; by de welcke haer ootmoedigheydt gevoeght, en haer geweldige liefde, was ſy onvergelijckelijck. Dat hy boven al geliefde te bedencken, dat hy als een Ridder, en een Chriſten gehouden was, ſijn beloften na te komen, in het welcke hy Godt een behaeghlijck werck doen, en alle verſtandige lieden op het hooghſte vergenoegen ſou, de welcke wel weten, wat voordeel de ſchoonheyt heeft, zijnde met de eerbaerheydt verſelt, en hoe de ſelve ſich by alle edelheydt en hoogheydt magh vergelijcken, ſonder verkleening en vermindering van de ſelve, en wanneer men te gelijck vervult de ſtarcke wetten van ons vermaeck (behoudens dat 'er geen ſonde tuſſchen beyden komt) is 'er niemandt die de ſelve ſou konnen beriſpen die ſe volght. By deſe redenen wierden ſoo veel andere gevoeght, dat het hart van Don Fernando, als edel zijnde, weeck gemaeckt, en door de waerheyt overwonnen wiert. En het teecken 't welck hy gaf van vermeeſtert te zijn, was ſich te buygen, en ſijn Dorothea te omhelſen, ſeggende, ſtaet op Me-Vrouw, het is onbillijck dat ghy aen mijn voeten ſout leggen die ick in mijn hart

draegh:

draegh: En soo ick tot noch toe het selve niet heb getoont, is geweest door bestelling des hemels, op dat my te klaerder uwe getrouwigheyt blijcken, en ick u volgens u waerde achten sou: Het geen ick u bid is mijn handel te willen verschoonen, want de selve gelegentheyt die my nu aendringt u voor de mijnen aen te nemen, is het oock geweest die my van u tot een ander getrockẽ heeft, en op dat ghy siet wat recht ick daer toe gehad heb, so slaet u oogen op die schoone en nu vergenoeghde Luscinda, en in haer sult ghy mijn onschult vinden: En dewijl sy nu gevonden en verkregen heeft, het geen waer na sy haeckte, en ick in u het geen my schort, laet sy vry seecker en vergenoeght ontallijcke jaren leven, met haren Cardenio, gelijck ick den hemel bidden sal met mijn Dorothea het selve te mogen genieten. Met dese woordẽ bestont hy haer op nieuw te omhelsen, en sijn aengesicht by het hare te voegen, niet sonder groote moeyten van sijn tranen te wederhouden, als dringende teeckens van sijn min, en berouwen. Maer die maght hadden noch Luscinda, noch Cardenio, noch oock al die in de kamer waren, den een door sijn eygen, en den ander door eens anders genoegẽ. Ja self Sancho Pançe schreyde sijn best, doch alleenigh daerom (gelijck hy daer na self geseght heeft) om dat Dorothea de Koningin Micomicona niet en was, daer hy sulcke wonderlijcke belooningen van gehoopt had. Dese verwondering, en dese tranen, duerden een wijl, eyndelijck begaven sich Cardenio en Luscinda na Don Fernando, vallende voor sijn voeten neer, en bedanckende hem voor

de gunst aen hem bewesen, en dat met sulcke beleefde redenen, dat Fernando niet wist wat te antwoorden, maer lichtende hem op, omhelsden hem beyde met groote genegentheyt, en liefde. Vorders vraeghde hy Dorothea, hoe sy in dese gewesten gekomen was, soo ver van de hare gelegen? Waer op sy hem met korte en beleefde redenen al de gelegentheydt verhaelde, gelijck sy voor heen aen Cardenio vertelt had, daer Don Fernando het meeste vermaeck ter werelt in nam. En als sy gedaen had, verhaelde Don Fernando oock het geen hem na het vinden van den brief in den boesem van Luscinda, daer in sy verklaerde, aen Cardenio getrouwt te zijn, bejegent was. Hy sey dat hy van meening was geweest haer te doorsteecken, 't welck hy sou gedaen hebben, indien hy van haer Ouders niet was wederhouden geweest. Daer op was hy ten huysen uyt geborsten, vol toorn en gramschap, en met een meening sich selven by beter gelegentheyt te wreecken, doch dat hy des anderen daegs vernam, dat men Luscinda in haers Vaders huys vermiste, sonder dat yemandt wist te seggen waer sy heenen was, en dat hy eyndelijck, ten eynden van eenige Maenden, was komen te weten, dat se in een Klooster was, met meening, om daer al haer leven te blijven, indien se het selve met Cardenio niet mocht over brengen, waer over hy dese dry Edellieden met hem genomen had, en tot de plaets van haer wooning gekomen was, doch sonder evenwel tegen haer te spreecken, uyt vrees, dat indien se hem quam te kennen, sy sich selven te meer sou verborgen hebben. En alsoo

op een tijdt de gelegentheyt gevonden hebbende, dat de poort open was, had hy twee van sijn gesellen tot bewaring van de selve gelaten, en hy ginck met den ander om Luscinda te soecken, die se in haer Cel vonden, spreeckende met een andere Nonne, en haer wech nemende, sonder ander om sië, haddense haer van daer gevoert, en komende op een bequame plaets haer van nootsaeckelijckheydt voorsien, om haer mede te leyden. 't Welk hen allen licht om doë was, also het Klooster alleen stont, en ver van de menschen afgesondert. Hy sey vorders dat Luscinda in hun gewelt zijnde, in het eerst van haer selven was gevallen, blijvende sonder eenigh gevoelë, maer datse daer na weder tot sich selven gekomen, niet anders had gedaen als schreyen, sonder een woort te willen spreecken, en dat se aldus in die stilswijgentheydt, en met dese tranen tot aen de Herbergh gekomen waren, de welcke hem docht den hemel selft te zijn, alsoo daer al hun quellingen een eynde namen.

Het XXXVII. Hooft-stuck.

Vervolgende de geschiedenis, van de vermaerde Infante Micomicona, beneffens veel andere aengename voorvallen.

AL dit stont Sancho aen en hoorde, met groote quelling in sijn gemoedt, siende op dese wijse al sijn hoop in asse verdwijnen, met het verkeeren van Micomicona in een Dorothea, en den Reus in Don Fernando. Terwijl

wijl sliep sijn Meester uyt ten treuren, wetende nergens van, gelijck sich oock Dorothea qualijck wijs kost maecken dat dit geenen droom en was. Cardenio had de selve gedachten, Don Ferdinando danckte den hemel voor de bewesene genade, als die hem uyt dien verwerden doolhof verlost had, daer hy was in geweest, niet sonder groot gevaer van sijn eer en siel te verliesen, kortelijck al die in de Herbergh waren, gevoelden een groot genoegen. Den Pastoor was geheel besich om een yeder sijn geluck toe te wenschen, maer den Waert was al een van de aldervrolijckste, om de beloften die hem Cardenio, en den Pastoor gedaen hadden, om hem al de schade te vergoeden die hy by Don Quichot geleden had. Sancho alleen (gelijck geseght is) was in sijn darmen bedroeft, en ginck met een bedruckte tronie na sijn Heer toe, en hebbende hem wacker gemaeckt, sey tegen hem: Ghy mooght van nu af aen wel gerust slapen, Heer Ridder van de droevige figuer, sonder meer te dencken om Reusen te dooden, noch de Koningin in haer Rijck te stellen, alsoo al den brodt gedaen is. Dat geloof ick wel (antwoorde den Ridder) ick hebber genoegh toe uyt gestaen, en sulck een verschrickelijcken strijt met den Reus gehadt, als ick denck mijn leven meer te hebben, die ick oock met eenen slagh den kop van den buyck heb gehouwen, komende het bloet in sulck een overvloet voor den dagh, als of het een geheele beeck van water was geweest. Van Wijn-tint, wil u Genade seggen, antwoorde Sancho Pançe, want dat moet ick u seggen, dat desen Reus niet anders

geweest is als een lederen Wijn-sack, en het bloet omtrent ses of thien stoopen Wijn-tint, en het hooft is, mijn Moeder de hoer, voor den drommel wech. Wat leght ghy al en praet sot als ghy zijt? Antwoorde Don Quichot, ick denck dat ghy droncken of buyten u verstant zijt. Staet maer op (vervolghde Sancho) en u Genade sal wel haest sien wat 'er van is, en wat 'er te betalen vallen sal; oock dese Koningin Micomicona is in een gemeene Joffrouw, Dorothea genoemt, verandert, met noch duysent andere dingen meer, daer ghy over verbaest sult staen. Dat sal my geen wonder gevē, antwoordeDonQuichot, want (of het u indachtig is) ik heb het u de anderemael wel geseght, dat het al toovery is dat hier in dit huys is. Dat sou ik altemael wel gelooven, antwoorde Sancho, soo dat sollen dat sollen my soo niet op mijn ribben was aen gekomē, en den Waert, die ik hier noch sien, niet een endt gehouden had, die mijn tot inde lucht toe smeet, daer de vuylicken noch om lachten dat se haer bestruyfden, soo dat ick in slot van reeckening, niet veel van toovery weet te seggen, maer wel van dadelijcke en gevoelijcke waerheydt. Weest maer te vreen, sey Don Quichot, het sal wel gaen, geeft my mijn kleeren hier, op dat ick voor den dagh magh komen, en eenmael sien, wat 'er van al desen handel is. Sancho deed soo, maer ondertusschen terwijl hy sich kleede, vertelde den Pastoor aen Don Fernando, al de sotternijen van Don Quichot, en de vont die se hadden gebruyckt om hem uyt de wildernis te krijgen, beneffens het geen hun Sancho vertelt had, daer se sich niet

weynigh

weynigh over verwonderden, als zijnde het selve een van de vreemste sottigheden van de gantsche werelt. Den Pastoor vervolgde, dat, nademael, door dit geluckigh voorval, het begonnen werck alsoo sijn voortganck niet nemen kost, men andere middelen bedencken most, om hem in sijn landt te krijgen. Cardenio bood sich selven aen het begonnen te helpen volvoeren, en dat sijn Luscinda soo langh de Personagie van Micomicona wel speelen sou. Neen antwoorde Don Fernando, ik begeer dat Dorothea haer vont volvoert, alsoo ick (vermits de woonplaets van desen Ridder niet ver van hier is) gaern tot sijn beteringh het mijne wil doen. Niet meer als twee dagh-reysens, antwoorde den Pastoor, al was het meer antwoorde Don Ferdinando, sou het my aengenaem zijn, dese moeyten te nemen, om sulck een goet werck te helpen uytvoeren. Ondertusschen quam Don Quichot geheel gewapent voor den dagh, met sijn gebulten helm van Mambruyn, op het hooft, syn schilt aen den arm, en leenende op syn lancie, Don Fernando en al de anderen waren verwondert, over de vreemde gestaltenis van Don Quichot, syn ongelijcke wapenen, en syn vreemt gebaer, en bleven altemael stil sitten om te hooren wat hy segghen sou, die eyndelijck, slaende syn oogen op Dorothea, aldus begost: Ick ben onderrecht schoone Jonckvrouw van dese mijn Schilt-knaep, dat u staet en gelegentheyt verandert en vermindert is, en dat ghy van een treffelijcke Koningin, in een gemeene Ionckvrouw verandert zijt, indien het selve geschiedt door toedoen van den Wijsen

Ko-

Koninck uwen Vader, vreesende dat ick u niet sou geven en verleenen de behoorlijcke onderstant, soo segh ick dat hy de geheymen van den mis niet en weet, en dat hy weynigh ervaren is, in de Ridderlijcke geschiedenissen; want indien hy de selve so wel doorlesen en doorkroopen had als ick, sou hy wel bevinden dat andere Ridders, van minder roem als ick ben, vry swaerder dingen hebben uyt gerecht. En wat is 'er veel gelegen aen een Reus om den hals te brengen, hoe trots hy oock magh zijn, en 't en is niet heel lang geleden dat ick 'er mê besich ben geweest, doch ick'wilder liever van swijgen, op dat men niet en seyt dat ick het liegh, doch de tijdt sal het al ontdecken. Ja met twee leere Wijn-sacken, antwoorde de Waert, maer Don Fernando beval hem dat hy swijgen sou; waer over Don Quichot vervolghde: Ick segh dan eyndelijck hooge en doorluchtige, hoe-wel onterfde Vrouw, dat indien u Vader om die oorsaeck dese verandering gemaeckt heeft, ghy wegens u persoon daer in geen geloof gelieft te stellen, alsooder geen soo gevaerlijcken saeck ter werelt is, daer ick met mijn Swaert geen doorganck in vinden sal, met het welck, slaende het hooft van uwen vyant ter aerden, ick u het besit van u Rijck sal weder geven, en dat binnen korte dagen. Hier mede sweegh Don Quichot, wachtende op de antwoort van de Princesse, de welcke, nu verseeckert van het believen van Don Fernando, met een groote aengenaemheydt antwoorde: Wie hy oock sy, Heer Ridder van de droevige figuere, die u van sulcke of diergelijcke verandering gesegt

X heeft,

heeft, heeft daer de waerheyt aen gespaert, alsoo ick de selve noch ben die ick gisteren ben geweest, wel is waer dat ick eenige verbetering van geluck heb gehadt, gevende my het beste dat ick heb konnen verwachten, maer daerom heb ick geensints gelaten te zijn, die ick van te vooren was, en de selve gedachten te houden, van my te dienen, van u stercken arm: Waerom ghy mijn Heer, mijn Vader wederom sijn voorige eer moet geven, en houden voor een wijs persoon gelijck hy is, dewijl hy door sijn wijsheydt, soo bequamen wegh heeft konnen vinden, om mijn ongeluck te vergoeden, in voegen ick my verseecker, 't en waer u doorluchtige persoon, ick geensints dat groote goet sou konnen wachten, 't geen ick nu verkregen heb; en al dese tegenwoordige Heeren sullen mijn getuygen zijn, dat ick de waerheydt daer aen spreeck. Het geen dan dat ons te doen staet, is ons morgen op wegh te begeven, alsoo ick hoor dat men de reys sal konnen bequamelijck aen nemen, en voor de rest, laet ick het den hemel, en u stercke arm bevolen zijn. Don Quichot dese redenen hoorende, keerde sich tot Sancho, en met teeckens van groote moeyelijckheydt, sey tegens hem: Nu sie ick Sancho, dat ghy het snootste boefjen en schelmpje van de werelt zijt. Seght my guyt en vagebont als ghy zijt, hebt ghy my nu terstont niet geseght, dat dese Princesse in een gemeene Jonckvrouw verandert was? en dat se Dorothea genoemt wiert? en dat dat hooft van den Reus u Moeder de hoer was? met duysent andere sotternijen meer, die my in de meeste ontsteltenis

van

van de werelt gebracht hebben? Ick fweer u, dat ick fulck een handel met u fal aen gaen, dat ghy een exempel fult zijn voor alle loogenachtige Schiltknapen dieder in de werelt zijn. Stelt u ter neder mijn Heer, antwoorde Sancho, het kan wel zijn dat ick verkabbefeert ben, omtrent defe transbornatie van de Princes Micomicona, maer evenwel wat het hooft van den Reus belangt, of de leere fleffen, of de Wijn-tint, of het bloet, daer in bedriegh ick my niet, want fe ftaen daer noch aen het hoofden-eyndt van u bedt, en de Wijn-tint is de heele kamer over geloopen, en wat 'er van is, het endt fal de laft dragen, ick wil feggen dat het u de Waert wel fal wijs maecken. Wat de reft belangt, dat de Koningin noch de felve is, dat doet me by men . . . . . goet aen mijn hart, want my is 'er oock niet flecht aen gelegen, en yeder moeyt fijn fcha. Wel foo fegh ick u evenwel, vervolghde Don Quichot, dat ghy een loogenaer en een fot zijt, verftaet ghy dat Sancho, en daer mê laet het wel zijn. Al genoegh (fpracker Don Fernando tuffchen) laet 'er ons niet meer af fpreken: en nademael Me-Vrouw de Princeffe gelieft, dat men morgen op reys gaet, dewijl het nu alreets laet is, foo laet het foo zijn, en ons defen nacht in vrolijcke tijdtkortingen over brengen, tot dat den dagh aen komt, wanneer wy alle den Heer Don Quichot gefelfchap willen houden, om getuygen te zijn van de treffelijcke daden, die hy op defen tocht fal uyt rechten. Ick ben die geen die u dienen en verfellen fal, antwoorde Don Quichot, en bedanck de Heeren grootelijcks voor de gonft die my gefchiet, en het goet gevoelen dat

men van my gelieft te nemen, de welcke ick ſal poogen te bewaerheden, of het leven daer by op te ſetten, of meer indien het mooghlijck is. Deſe en diergelijcke Hoffelijckheden gingender vaſt over en weder; maer een reyſend Man door ſijn aenkomen maeckte haer te ſwijgen, de welcke in ſijn gewaet ſcheen een Chriſten te zijn, vers uyt Barbaryen aen gekomen, alſoo hy noch een blauwe Caſack aen had, met halve mouwen, ſonder kraegh, met blauwe linnen Kouſen aen, en een Muts van de ſelve koleur. Hy had op ſijn ſchouder, een Moorſchen Sabel aen een bant hangen, die hem over de borſt ginck. Achter hem quam een Ezel, met een Vrouw daer op, die heel op ſijn Moorſch gekleet was, hebbende het aengeſicht bedeckt, en een Mooriſch hulſel op het hooft, en een bonnetteken van Brocado, bekleet met een Mantel, die haer van de ſchouders tot de voeten bedeckte. Den Man was van een ſtercke en brave geſtaltenis, van omtrent de 40. jaren, een weynigh bruyn van gedaente, groot van knevels, en de baert ſeer wel geſtelt, in voegen het wel te oordeelen was, dat, indien hyder na gekleet was, men hem voor een aenſienlijck Man ſou hebben moeten aenſien. In het inkomen verſocht hy een kamer, en als hy verſtont dat 'er in het huys geen ledigh waren, ſcheen hy daer over verdrietigh te zijn, en komende weder by ſijn Morin, nam haer in ſijn armen van het beeſt af. Luſcinda, Dorothea, de Waerdin, haer Dochter, en Maritornes, ſiende deſe vreemde kleeding, liepen haer al te ſamen rontſom het lijf. En Dorothea, die ſich altoos ſeer beleeft toonde,

(ſiende

(siende dat se over het gebreck van een kamer niet wel te vreden waren) sey tegen haer: Verwondert u niet Me-Jonckvrouw, over dese ongelegentheydt, alsoo sulcks in dit lant gemeen is, evenwel indien het u genoeght by ons te blijven, wijsende op Luscinda, sult ghy u evenwel niet geheel te wandancken hebben. De vermomde Jonckvrouw antwoorde daer niet op, en deed niet anders als op te staen, van daer se geseten was, en bey haer handen kruyswijs over haer borst te slaen, en met het hooft en het lichaem te buygen, tot teecken van dancksegging. Door dit swijgen, oordeelden een yeder sonder twijffel dat het een Moorinne was, en dat se geen Spaensch spreecken kost. Ondertusschen quam den gevangen wederom, die terwijl yets anders gedaen had, en siende dat se haer alle rontsom het lijf stonden, en dat sy vast stil sweegh, op het geen haer gevraeght wiert, nam voor haer het woort op, seggende: Me-Juffrouwen, dese Jonckvrouw verstaet mijn tael ter nauwer noot, en spreeckt anders geen tael als men in haer landt ghewent is, en dat is de oorsaeck dat se geen antwoort geeft. Men vraeght haer anders niet, antwoorde Luscinda, dan of se gelieft, voor dese nacht, deel aen ons geselschap te hebben, en met ons het gemack te genieten, dat dese plaets geven kan, en dat volgens onse genegentheydt, de welcke ons verbint alle vreemdelingen gunst en beleeftheydt te bewijsen, die de selve mogen van nooden hebben, voornamentlijck zijnde sy een persoon de welcke sulcks waerdigh is. Voor haer en voor my, antwoorde den gevangen, weet ick

u des grooter danck, en kus uwe handen, en achte dese gunst seer hoogh, de welcke, aengesien de persoonen van de welcke ons die toe komt, gelijck Me-Vrouwen schijnen, seer groot is. Seght my mijn vrint sey Dorothea, dese Juffrouw is sy een Christen, of is sy een Moorinne? Want uyt haer dracht, en haer stilswijgentheydt sou men het laetste besluyten. Sy is een Moorinne van lighaem en van dracht, antwoorde den gevangen, maer in haer ziel is sy een Christen, of ten minsten sy heeft groot verlangen om sulcks te zijn. Soo is sy dan noch niet gedoopt? Vraeghde Luscinda. Wy hebben daer tot noch toe geen gelegentheydt toe gehad, antwoorde den gevangen, zedert wy uyt haer Vaderlants Algiers vertrocken zijn, oock hebben wy tot noch toe het gevaer van de doot soo seer niet gevreest, dat wy ons hebben willen haesten tot het werck, voor en al eer sy kennis daer van heeft. Maer ick hoop met Godt dat sy wel haest daer toe komen sal, en dat met de toestel die haer staet vereyscht, de welcke meer is, als haer gewaet vertoont. Dese redenen maeckten hen allen seer begeerigh meer van haer gelegentheydt te weten, doch niemant wilde voor alsdoe daer na vragen, als oordeelende den tijdt bequamer tot rusten, als veel te vragen. Dorothea eyndelijck nam haer by de handt, en deed se beneffens haer sitten, biddende dat se toch het decksel van haer aengesicht wilde doen. Sy sagh den gevangen aen, gelijck of se hem wilde vragen wat se seyden, die haer in Arabisch sey, dat se van haer begeerden haer decksel af te doẽ, en dat se het selve sou doen, 't welck sy deed, ver-

too-

toonende een gedaente soo schoon, dat se Dorothea schoonder oordeelde als Luscinda, en Luscinda schoonder als Dorothea, en al de omstaenders voor soo schoon, indien anders yemandt by de selve kost vergeleecken worden, ja self wilden eenige dat se haer in sommige deelen overtrefte. En gelijck de schoonheydt een yeder tot dienst verbint, alsoo socht haer een yeder nu meer als voor heen vrintschap en onthaling te bewijsen. Don Fernando vraeghde hoe haer naem was, die tot antwoort gaf, Lela Zorayda, maer sy hoorende haren naem noemen, viel daer op in, met groote haestigheydt, no no Zorayda, geen Zorayda, Maria Maria, gevende te verstaen, dat haer naem Maria was, en geen Zorayda. Dese woorden, en de groote genegentheydt met de welcke sy de selve voort bracht, trocken hen allen de tranen uyt de oogen, voornamentlijk, de Vrouwen, die van natueren licht bewoogen zijn. Luscinda daer over viel haer om den hals met groote liefde, seggende, si si Maria! ja ja Maria, daer de Moorin wederom het selfde op antwoorde, daer by voegende Zorayda Macange, 't welck soo veel is als geen Zorayda. Ondertusschen was het vier uren in den avont geworden, en door last van de geene die met Don Fernando gekomen waren, had den Waert het namiddagh eten klaer gemaeckt, soo wel als hy immers kost. Eyndelijck alles gereet zijnde, setten se sich altemael aen een groote lange tafel, alsooder geen ronde, noch recht vierkante in huys was, gevende het hooger eyndt, al-hoe-wel hy het selve weygerde, aen Don Quichot, die ernstelijck de Princesse Mico-

micona begeerde aen ſijn zy te hebben. Daer aen volghden Luſcinda en Zorayda, en tegen hen over, Don Fernando en Cardenio, en daer na den gevangen, met de andere Edellieden, en na deſe Heeren den Paſtoor en den Barbier. En alſoo aten ſe met groot vermaeck en genoegen, voornamentlijck, wanneer een weynigh gegeten hebbende, Don Quichot begoſt te ſpreecken, doch met een andere geeſt als hy tegens de Harders deed, in der waerheydt ghy Heeren, indien men het wel inſiet, die de orden van de doolende Ridderſchap hanteeren, ſien wonderlijcke en ongehoorde dingen, en 't en waer, wie ſou tegenwoordigh hier in kommende, gelooven dat wy zijn die wy zijn? Wie ſou ſeggen dat deſe Vrouw die aen mijn ſijde ſit, is ſoo groot een Koningin als wy alle weten? en dat ick ben dien Ridder van de droevige figuer, die tegenwoordigh door de baſuyn van de luydende faem verſpreyt wort? Tegenwoordigh valt niet meer te twijffelen, of deſe konſt deſe oeffening overtreft alle anderen, de welcke oock des te meer moet geacht worden, te meer gevaer daer mede vermengt is. Wech met deſe die de letteren boven de Wapenen ſtellen, ſy zijn wie ſe zijn, ſy weten niet wat ſy ſeggen. Want al de redenen die ſe weten by te brengen, ſyn deſe, dat de werken van de geeſt, die van het lichaem ver te boven gaen, en dat men de Wapenen alleen met het lichaem handelt, gelijck de Kruyers de Wagens, daer ſe maer alleen kracht toe van nooden hebben. Gelijck of de handeling van de Wapenen, immer volkomen was ſonder het verſtant, of dat yemant geen geeſt

of

of breyn van nooden had, die een geheel leger heeft te bestieren, of een belegerde Stadt te beschermen. Gelijck of men geen sinnen van nooden had, om de meening van sijn vyandt te konnen uyt vinden, sijn voornemens en hinderlagen te ontdecken, de schaden van sijn volck voor te komen, en diergelijcken meer. Zijnde dan in der waerheydt, dat de handeling der Wapenen geest vereyscht soo wel als de letteren, soo staet ons nu te sien, welcke geesten het meeste werck doen, of die van de geletterden, of die van de Oorloghslieden. En dit staet alderbest te sien uyt het eynde, en het doelwit, daer een yder van dese twee na tracht, want dese of die, is soo veel meer te achten als sijn ooghwit edelder is. Het eynde dan van de letteren (ik spreeck niet van de Godtgeleerden, die voor een wit hebben, de zielen den wegh des hemels te wijsen, want by sulck een eyndeloos eynd, kan geen eyndt te pas komen) de menschelijcke meen ick, is de *justitia distributiva*, de verdeelende gerechtigheyt, in sijn rechte gestaltenis te stellen, en *suum unicuique tribuere*, een yeder het zijn te geven, te wercken en te maecken dat de goede wetten onderhouden worden. Waerlijck een treffelijck ooghwit, hoogh, en alle eerwaerdigh, maer evenwel niet soodanigh als die de Wapenen handelen, die de vrede voor hun uyterste insicht hebben, 't welck het beste goet is dat de menschen konnen hebben in dit leven. Als oock mede de eerste blijde bootschap die den mensch op der aerden gebrocht is, wanneer de Engelen songen, in dien nacht, de welcke onsen dagh was, *Eere sy Godt in den hooghsten, vrede op der*

aerden, en allen menschen een wel behagen. En den beste groet die den besten Meester van hemel of van aerde aen sijn jongeren leerde, was dat se in het ingaen souden seggen; *Vrede sy desen huyse.* En verscheyden andere malen seyd' hy hem: *Mijn vrede geef ick u, mijn vrede laet ick u, vrede sy met u-lieden.* Waerlijck gelijck een kostelijck juweel is dit te achten, ons gelaten van sulck een handt, en sonder het welcke noch hemel noch aert eenigh goet hebben noch genieten kan. Dese vrede is het rechte eyndt van den Oorlogh, zijnde dan vast gestelt dat de vrede is het eyndt van den Oorlogh, en dat de Wapens in dat gedeelte, voordeel hebben over de letteren, soo laet ons eens sien de arbeydt des lichaems, in de geletterden en van die de Wapenen handelen, en laet ons oordeelen welcke de beste zijn. Op dese wijse ginck Don Quichot al voort in sijn redenen, de welcke soodanigh waren, dat se de andere verbonden om te twijffelen, of hy meer wijsheydt of sotterny had. En om dat de meestendeel die hem hoorden Ridders en Edellieden waren, die de Wapenen voeren, hoorden hem de selve met groot genoegen aen, wanneer hy voort gink op de selve wijse: Ick segh dan dat de arbeydt vande geletterden is, voornamentlijck, armoede (niet dat se daerom alle arm zijn, maer om dit te stellē als het uyterste) en die armoede lijdt, heeft by na het snootste van sijn lot geproeft, want die arm is, heeft niet goets. Dese armoede heeft wederom sijn deelen, als honger, koude, naecktheydt, daer honger evenwel het swaerste van is, wanneer men na het lang vasten noch evenwel over sijn mael moet.

bey-

beyden, terwijl de rijcken overvloet hebben. Ick wil niet komen tot andere kleynigheden, als dat se dickmael moeten sonder hemt gaen, qualijck schoenen aen haer voeten hebbende, met kale kleeren, 't welck hen soo veel vermaeck geeft, of men hen een vuyst in het oogh sloegh. Eyndelijck door dese harde en rouwen wegh, met vallen en op staen, komen se tot den trap de welcke sy betrachten, en die verkregen zijnde, hebben wy veel gesien, die door die scyllen, en Charibden gebroocken, en eertijts slaven van het lot geweest zijnde, nu het selve beheerschen, hebbende hun armoede in rijckdom, hun honger in overvloet, hun koud' in verquicking, hun naecktheydt in kostelijckheyt verandert, slapende als Princen, en etende als Koningen. Waerlijck een wel verdiende loon voor hun arbeydt. Maer als men evenwel hun arbeydt wil vergelijcken, by die van de Krijghslieden, leggen se veer achter, gelijck ick u terstont seggen sal.

Het XXXVIII. Hooft-stuck.

Handelende van de verstandige redenen van Don Quichot, aengaende de Wapenen en de letteren.

DOn Quichot voort gaende, seyde: De wijl wy spreeckende van den Student, hebben begonnen met de armoede, en haer gevolgh, soo laet ons nu oock eens sien of het den Soldaet al veel beter heeft, en waerlijck wy sullen bevinden, dat dit de Herbergh is daer

armoede te huys leyt, zijnde hy alleen gebonden aen sijn arme soldy, het komt vroegh het komt laet, of nimmermeer, of aen het geen hy met sijn handen weet by een te rapen, niet sonder groot gevaer van sijn leven, en sijn gewin. Sijn naecktheyt is menighmael soo groot, dat een gescheurde bef hem moet dienen te gelijck voor een hemt ter noot, en een kraegh ter eer, zijnde menighmael gedwongen in het midden van de Winter, op sijn naeckte huyt, de alderbitterste koude uyt te staen, warmende sich selven met de asem uyt sijn mont, de welcke als voort komende uyt een ydele en ledige plaets, dickwils self tegen de natuer kout is. Maer de nacht sal misschien al sijn dagelijckse ellenden in een warm bedt vergoeden? Maer och lacy, wat valter te vergoeden, als hy in de plaets van sachte warme pluymen, niet anders als de koude gront vint, sonder dat hy behoeft vrees te hebben, sijn deeckens of laeckens vuyl te maecken. Eyndelijck komt den dagh aen, en de uer om sijn trap en gradus te krijgen, om in den slagh sijn dapperheydt te toonen, wat volghter, een arm of een been in de lucht gevloogen, of een koogel hier, een koogel daer, of een ellendigh leven, of een schrickelijke doot. Doch soo hem den hemel soo gunstigh is, als hem gesont en frisch te bewaren, kan het zijn dat hy evenwel blijft in de selve armoede daer hy te vooren in geweest is, in voegen het noodigh is dat daer meer ontmoetingen, den een op den ander komen, en dat hy in al de selve overwinnaer blijft, om gevordert te worden. Doch dat zijn witte Ravens die men selden siet. Want seght
my

my eens, hoe veel minder zijn se wel in het getal, die door den Oorlogh gevordert worden, als die die door de selve bedorven en tot niet gemaeckt worden? Sonder twijffel ghy sult seggen, dat se geen vergelijcking by malkander hebben, en dat dit getal ontelbaer is. Het tegendeel sietmen in de geletterde Mannen, want het meestendeel krijght evenwel dese of geene gelegentheydt om sich, is het niet vet, het is mager, te onderhouden. In voegen dat hoe-wel den arbeyt van den Krijghsman veel meerder is, nochtans sijn belooning veel minder en seltsamer is. Maer hier op sou men weder konnen antwoorden, dat het veel lichter valt, een duysent of twee geleerden te helpen, als dartigh duysent Soldaten, want de sulcken worden versien met ampten, die men juyst aen de soodanige besteden moet. Maer dese konnen niet anders geholpen worden, als met de middelen self, van den Heer die se dienen, 't welck in allen gevallen mijn redenen en voorstellingen groote kracht geeft. Maer laet ons dat aen een zijde laten, als een doolhof daer niet licht uyt te geraecken is; en komen tot het voorrecht van de Wapenen, over de letteren. Een stoffe die tot noch toe herwaerts en darwaerts gedreven is geweest, volgens de kracht van die of het een of het ander beschermt. Aen de eene zijde seggen de letteren, dat men sonder hen de Wapenen niet sou konnen onderhouden, alsoo oock den Oorlogh sijne wetten heeft, en door de selve moet geregeert worden, welcke wetten van de geleerden moeten voort komen. Hier op antwoorden de Wapenen weder-

om, dat de wetten ſonder hem niet konnen beſtaen, alſoo deſe zijn die de regeering en beſtiering beſchermen, de Koningen en Koninckrijcken verdedigen, de Steden bewaren, de wegen verſeeckeren, de Zee van Zeeroovers en ſchuymers veyligen: Ja ſoo veer dat 't en waer door de Wapenen, de Rupublijcken, de Koninckrijcken, en Steden, de Zee- en Lanttochten, duyſenden van ongelegentheyden ſouden onderworpen zijn, en de Vorſten ſpels genoegh met hun vryheden voorrechten en wetten ſouden hebben. Vorders is het een vaſte regel, dat het geen het meeſte koſt, het meeſte geacht wort. Om dan uytſteeckende in letteren te worden, koſt tijdt, waecken, honger, koude, naecktheydt, hooftſweer, ſwacke magen, krancke leden, en ſoo voorts. Maer het geen een Soldaet moet uyt ſtaen eer hy tot een trap komt, heeft hier geen gelijckenis by, alſoo hy yeder oogenblick in gevaer is ſijn leven te verlieſen, voornamentlijck, wanneer hy hier of daer ſtaet als Soldaet op ſentinel perdu ſtaet, of als Ruyter aen den een of den anderen oort, daer den vyant op aen wil, ſonder middel te vinden daer van daen te geraecken, of op een plaets, die hy weet dat ondermijnt wort, verwachtende alle oogenblick in de lucht gevoert, of voor ſijn doot begraven te worden. En ſoo dat gevaer u noch te weynigh mocht ſchijnen te zijn, ſoo beelt u eens in als twee Schepen malkander op Zee komen aen boort leggen, donderende en blixemende tegen een, ſonder dat den Soldaet een voet van ſijn plaets durft wijcken, en nauwelijcks eenigh borſt-wering heeft als de lijc-

lijcken die om hem heen ter aerden vallen. Behalven het aensien van de diepe gront der Zee, de welcke hem niet anders schijnen voor te stellen, als een vraegh, wat doot hy begeert te sterven. Maer het slimste is, dat soo haest als den eenen valt, van daer hy voor het eynde van de werelt niet sal op staen, terstont weer een ander in sijn plaets komt, en dat soo lang als 'er yemandt is, gelijck of se niet van wiegen gekoft hadden, sonder dat se eenig voordeel in kracht of sterckte vinden, al hadden se die van Roelant. En daerom noem ick de tijden geluckigh, in de welcke men niet wist van dat vervloeckte Oorloghs-gereetschap, van dien duyvelschen Monnick gevonden, tot verderf van het menschelijck geslacht, die daer oock verdiende loon voor genooten heeft; door het welcke men menighmael siet, een dapper Helt, in het midden van sijn grootste daden, ter neder gevelt, sonder dat hy weet van wie of van waer, en al sijn dapperheyt al sijn hoop, en al sijn arbeydt, en al sijn nut op een oogenblick met sijn leven wech genomen. En alsoo het selve bedenckende, segh ick gerechtelijck uyt, dat het my in mijn hart moeyt dese oeffening van de doolende Ridderschap, in dese ongeluckige tijden, te hebben aen genomen. Want al-hoe-wel my geen gevaer doet vreesen, soo heb ick evenwel te duchten, dat dat vervloeckte poeyer, of een loot, my hier of daer noch mijn leven benemen sal, te gelijck met de gelegentheyt, mijn selven door mijn doorluchtige daden bekent en vermaert te maecken, over de geheele werelt. Maer of het den hemel beliefde my daer

daer van te bewaren, soo is 'er niemandt die sou konnen ontkennen, of ick ben daer over meer te achten, ten insicht van het grooter gevaer, als eenigh doolend Ridder van de voorgaende tijden.

Al dese lange redenen gebruyckte Don Quichot, terwijl de anderen saten en aten, vergetende self het eten in sijn mont te steecken, hoe-wel hem Sancho Pançe menighmael vermaent had, toe te tasten, en dat hy daer na tijdts genoegh sou hebben, te seggen het geen hem geliefde. Het hooren van dese redenen bracht hen allen in een nieuwe verwondering, te sien dat een Man van sulcke goede kennisse, alleenigh manck ginck in sijn verstant, omtrent dese schoone doolende Ridderschap. Den Pastoor gaf hem eyndelijck tot antwoort, dat hy groot gelijck had, in het geen hy tot voorstant van de Wapenen had geseght, en dat hy, hoe-wel een gelettert persoon zijnde, met hem in eē schuyt was. Aldus eyndigde men de maeltijdt, en nam het amelaecken op, en terwijl de Waerdin, haer Dochter en Maritornes gingen de kamer van Don Quichot toe maken, alsoo se beslooten hadden dat haer de dry Vrouwen aldaer voor dien nacht behelpen souden, badt Don Fernando den gevangen, hen het verhael van sijn leven mede te deelen, alsoo se niet anders kosten gelooven, of het most vol seltsame voorvallen zijn, volgens het geen sy oordeelden, komende in het geselschap van Zorayda. Hier op antwoorde den gevangen, dat hy sulcks van gantscher harten sou doen, en dat hy alleen vreesde, dat de vertelling niet soodanigh

sou

sou zijn als sy daer van verwachten, doch dat hy evenwel niet laten sou, hen gewillighlijck te gehoorsamen. Den Pastoor en de anderen baden hem daer toe, en hy versocht hen dan naerstigh toe te luysteren, na de waerachtige, hoe-wel niet opgepronckte geschiedenis van sijn leven, waer op terstont onder hen een groote stilswijgentheydt ontstont, en hy met een bequaem statigh gelaet en een besadighde manier van spreecken, begost het verhael aldus.

Het XXXIX. Hooft-stuck.

In de welcke den gevangen sijn leven vertelt.

IN een plaets van het geberghte van León, heeft mijn afkomst sijn begintsel genomen, 't welck meer van de natuer als van het geluck is begunstight geweest, al-hoe-wel evenwel mijn Vader, onder sijn Lantslieden, den naem van rijck gehad heeft, en in der waerheyt hy had het geweest, indien hy soo dapper was geweest in het bewaren van sijn goederen, als hy is geweest in het verquisten, ter oorsaeck om dat hy in sijn jonckheyt den Oorlogh gevolght had. Want dit is de school, daer men de gierigen milt, en de milden quistigh maeckt, en indien men yemant spaersaem vint, dat zijn monsters onder hen, mijn Vader dan ginck de maet van miltheyt verby, en over tot die van verquisting, een saeck die de getrouwde lieden, en die kinderen hebben, alderminst past. De Kinderen die mijn Vader had

waren mannelijck, en alle dry tot manbare jaren gekomen, om een manier van leven te mogen verliesen. Siende mijn Vader vorders dat het hem onmooghlijck was tegen sijn natuer te leven, wilde sich van de middelen berooven, de welcke hem soo verquistende maeckten, sonder de welcke Alexander self deun sou moeten zijn. Hy dan roepende ons dry op seeckeren dagh in sijn kamer by een, sprack tegens ons dese selve redenen: Mijn Kinderen, om te betoonen dat ik u-lieden bemin, is het genoegh te seggen, dat ghy mijn Kinderen zijt; en om te doen gelooven, dat mijn macht mijn liefde niet en volght, is het genoegh te seggen dat ick my niet bequaem bevinde, om u goederen te bewaren. Maer op dat ghy evenwel weet dat ick u een eygen Vader ben, en niet wil bederven als een stief-Vader, soo wil ick een saeck met u-lieden aen gaen, de welcke ick al over eenige dagen by my selven heb over geleyt. Ghy-lieden zijt nu tot die ouderdom gekomen, dat ghy een staet van leven sout konnen verkiesen, sulcke als u self dunckt de meeste eer, en het grootste voordeel te sullen konnē by brengen. Nu het geen ick voorgenomen heb, is van mijn goet vier deelen te maecken, de dry sal ick aen u-lieden geven, en het vierde voor my behouden, om daer van te leven, en mijn selve te onderhouden. Doch dit sou ick vorder wel begeeren, dat een yeder van u-lieden, ontfangende het gedeelte, 't welck hem behoort, een van dese wegen wilde in gaen, de welcke ick seggen sal. Men heeft een spreeck-woort in Spangien, 't welck my dunckt waerachtigh te zijn, en na

mijn goetduncken aenmerckens waerdigh (gelijck het gemeenlijck korte regels zijn, getrocken uyt een lange en wijſe ondervinding) 't welck luyt: *Of Kerck, of Zee, of Konincks huys.* Of om klaerder te ſeggen, dat die gene die begeert rijck te worden, of de geeſtelijcke ſtaet moet volgen, of ter Zee varen, ſich met Koopmanſchap te generen, of in dienſt van Koningen gaen, want gelijck men ſeght beter is des Konincks gunſt, als gaven van den Heer. Soo wil ick dan ſeggen, dat mijn goetduncken ſou zijn, dat een van u drien de letteren volghde, de ander de Koopmanſchap, en den dárden den Koning in den Oorlogh ginck dienen, want het is ſwaer in dienſt van ſijn huys te geraecken. En den Oorlogh ſo ſe niet veel rijckdoms geeft, ſy geeft ten minſten grooten roem, en daer uyt komt niet ſelden het ander voort. Binnen den tijdt van acht dagen ſal ick een yeder van u-lieden het toegeleyde gelt geven, ſonder u een duyt te verkorten, gelijck als ghy-lieden in der daet en waerheydt ſult ſien. Soo ſeght my nu of ghy-lieden genegen zijt mijn goetduncken te volgen? Ick als de outſte zijnde, wiert van hem belaſt daer op te antwoorden, en na dat ick hem geſeght had, dat het geenſints noodigh was ſich van ſijn goederen te ontſlaen, dat hy ſe ſou blijven beſitten ſoo lang als hy leefde, alſoo wy jong en ſterck waren, die lichtelijck middel ſouden vinden, andere te krijgen, doch wat ſijn believen en onſe verkieſing belangt, ſou de ſelve van mijnent wegen zijn, de Wapenen te volgen, dienende Godt en mijn Koninck. Mijn tweede Broeder deed hem de ſelve aenbieding, en verkoor

koor na Indien te reysen. De jongste, en gelijck ick geloof de verstandighste, verkoos de letteren en kerckelijcken staet, en sijn afgebroocken studien tot Salamanca te vervolgen. Dit soo geseght zijnde, omhelsde onsen Vader ons allen, en in de korten tijdt die hy ons gestelt had, stelde hy sijn voornemen in het werck, gevende een yeder sijn deel, zijnde na mijn beste onthout, voor een yeder dry duysent Ducaten in gelt, alsoo een onsen Oom, al onse goederen van ons kocht, met gereet gelt, op dat se niet vervreemden souden. Op den selven dagh namen wy alle dry ons afscheyt van onsen Vader, doch ick oordeelende dat het een groote onbarmhertigheydt sou zijn, mijn Vader out, en met soo weynigh middelen te laten, bewoogh ick hem dat hy van mijn drie duysent Ducaten de twee nam, alsoo ick oordeelde dat de rest genoegh was, om my te behelpen, voor soo veel een Soldaet van nooden heeft. Mijn twee andere Broeders bewoogen door mijn voorbeelt, gaven hem noch een yeder duysent van hun gedeelte, in voegen mijn Vader vier duysent Ducaten in gelt behielt, en meer als dry duysent in andere goederen, die hy niet begeerde te verkoopen, om op en van de selve te leven. Wy dan eyndelijck namen van hem, en van onsen Oom onse afscheydt, niet sonder groote droefheydt en tranen, ons belastende, by alle gelegentheydt van ons te laten hooren. Dit belooft, en sijn segening ontfangen hebbende, nam den een sijn wegh na Salamanca, den ander na Sivilia, en ick na Alicante, daer ick verstont een Schip te zijn, dat met Wol na Genoa sou varen. Het zijn nu omtrent

22. jaren

22. jaren dat wy van een scheyden, en in al dien tijdt, al-hoe-wel ick verscheyde brieven geschreven heb, heb ick noch van mijn Vader, noch van mijn Broeders yets gehoort. Vorders het geen my in dien tijdt gebeurt is, sal ick kortelijck verhalen. Ick ginck dan van Alicante na Genoa 't zeyl, daer ick geluckighlijck aen quam, en begaf my terstont na Milanen, daer ick my van Wapenen, en andere noodtdruft versagh, om alsoo te sien een plaets in Piemont te krijgen, maer zijnde op wegh na Alexandria de la palla, kreegh ick de tijding dat den Hartogh van Alba naer Nederlant ginck. Ick veranderde mijn voornemen, trock met hem, diende hem in de tochten de welcke hy deed, ben oock by de doot van de Graven van Egmont en Hoorn tegenwoordigh geweest, zijnde Vaendrager onder een braef Hopman van Guadalajara, genaemt Diego d'Urbina. Als ick eenigen tijdt in Nederlant was geweest, kreegh ick de tijding van het verbont dat den Paus van Romen Pius de vijfde met die van Venetien en Spangien gemaeckt had, tegen de algemeenen vyandt, namentlijck, den Turck, die omtrent de selve tijdt door sijn Zee-macht het Eylandt Cypres gewonnen had, 't welck soo lang onder het gebiet van de Venetianen had gestaen, een groot en smartelijk verlies voor de Christenheyt. Men seyde oock voorseecker dat den doorluchtighsten Don Jan van Oostenrijck, bastaert Broeder van onsen Koninck, als Generael van dit verbont sou gaen. Vorders wist men wonderlijcke dingen te seggen; van den grooten toestel die aldaer ten Oorlogh gemaeckt wiert. Al het welc-

ke

ke mijn gemoedt geweldigh aen prickelde om my mede op dien tocht te laten vinden, al-hoewel ick seeckere beloften had, van de eerste Capiteyns plaets, dieër sou open vallen. Dit al niet tegenstaende, most ick daer na toe. Als ick in Italien quam, wilde mijn geluck, dat Don Jan van Oostenrijck juyst tot Genoa aen quam, om van daer na Napels te gaen, daer hy sich met de Veneetsiaensche macht sou vervoegen, gelijck hy daer na tot Messina deed. Kortelijck ick was mede op dien tocht, zijnde Hopman van een Vaendel voet-knechten, tot welcke eerlijcke plaets ick gevordert wiert, meer door mijn goet geluck, als door mijn goede verdiensten. Vorders dien dagh de welcke soo geluckigh voor de Christenheydt was, alsoo men doen eerst sagh, wat dwaling het was geweest te gelooven, dat de Turcken onverwinnelijck waren ter Zee: Dien dagh ségh ick, wanneer de opgeblasentheydt van het Ottomannische huys soo merckelijck vernedert wiert, was my alleenigh ongeluckigh, zijnde mijn onheyl soo veel meerder als der gener die geluckighlijck het leven op-offerden voor het geloof, dat ick my in de plaets van een segen-kroon op mijn hooft, den selven nacht als een gevangen in de ketenen sagh. En dit geschiede op dese wijse: Den dapperen en geluckigen roover Uchali Koninck van Algiers, hebbende den Admirael van Malta, overmeestert, daer maer dry Ridders levende op gebleven waren, en de selve noch seer gequetst, quam het groot Schip van Juan Andrea het selve te hulp, in het welcke ick met mijn Vaendel was, en doende het geene men

in

in ſulck een gelegentheydt behoort te doen, ſpronck ick over in des vyants Schip, verwachtende dat my mijn volck ſou gevolght hebben, maer ick vant my daer in ſo veer bedroogen, dat ick daer voor 't gelagh bleef, wanneer de Schepen malkander verlieten. Wel is waer dat ick eenige weer boodt, doch was ick evenwel, niet konnende hen allen alleen wederſtaen, gedwongen, my eyndelijck op te geven, zijnde afgeſlooft en vol wonden. En gelijck ghy Heeren ongetwijffelt wel gehoort hebt, dat het den Uchali met ſijn macht ontquam, alſoo bleef ick gevangen onder ſijn gewelt, zijnde alleen droevigh onder ſoo veel blijden, en gevangen onder ſoo veel vrye halſen, zijnde wel 15000. in het getal, die alleen op dien dagh hun vryheydt verkregen. Men bracht my na Conſtantinopolen, daer mijn Meeſter, om dat hy ſich in deſen tocht dapper gedragen, en den Standaert van Malta gewonnen had, van Selim Generael van deſe Zee gemaeckt wiert. Het tweede jaer daer aen zijnde het jaer 1512. bevondt ick my, ſittende aen de riemen in Navarino, daer ick oock ſagh de gelegentheydt die men verloor, van de geheele armaede der Turcken in de Haven te verderven. Want ſelf al de Levanten, en Janitzaren, hielden voor vaſt, dat men ſe in de Haven ſelf ſou hebben aengetaſt, en hielden nu hun kleederen en ſchoenen al gereet om landtwaert in te vluchten, ſonder eens na den aenval te wachten, ſoodanigh was de vrees, de welcke ſy voor de onſe hadden, maer den hemel had het anders beſtelt, niet ſoo ſeer door ſchult of miſverſtant van onſe Overſten, als

door

door het hooge believen des Heeren, op dat wy altoos de beuls mochten behouden, om onse sonden te straffen. Eyndelijck den Uchali quam behouden tot Modon, een Eylandt dicht by Navarino gelegen, en werpende sijn volck aen landt, maeckte de mont van de Havē vast, en bleef daer, tot 'er tijdt Don Jan wederom quam. Op dese tocht wiert de Galey genōmen, die men La Presa noemde, daer Capiteyn op was, een Soon van dien vermaerdē Zee-roover Barbarossa, verovert door de groote Galey van Napels, genoemt La Loba, of de Wolvin, bestiert door dien dapperen Helt, dien Vader der Krijghslieden, dien geluckigen en onoverwonnen Don Alvaro de Bacan, Marquis van Santa Cruz. Ick wil oock niet na laten te seggen, het geen sich omtrent dit vermeesteren toe droegh. Desen Soon van Barbarossa was soo wreet, en handelde sijn gevangens soo qualijck, dat, soo haest als de slaven de Wolvin sagen komen, en den Turck aen tasten, een yeder te gelijck de riemen op hielt, den Capiteyn by de kop vatte, daer hy op de pleght stont, drijvende hem van banck tot banck, daer hy soo gehandelt wiert, dat hy nauwelijcks tot by de Mast quam, of sijn ziel ginck voor den Duyvel. Wy keerden eyndelijck weder na Constantinopolen, en vernamen het jaer daer aen, dat Don Jan Tunes vermeestert, en dat Koninckrijck de Turcken ontnomen had, settende Muley Hamet in het besit, en benemende alsoo Miley Hamida die den wreetsten, en dappersten Moor van geheel Barbarijen was, al sijn hoop. Dit verlies smarten den Grooten Turck met allen seer, en gebruyc-

kende de loosheydt die die van sijn huys aengebooren is, maeckte vrede met de Veneetsianen. Het volgende jaer 1574. besprong hy Goleta, en de sterckte die Don Jan tot Tunes half gemaeckt had. In al dese tochten sat ick aen de riemen, sonder eenige hoop van vryheydt, evenwel wilde ick mijn ongeval mijn Vader geensints over schrijven. Goleta wiert eyndelijck vermeestert, beneffens de sterckte, bespringende de plaets 75000 Turken, van Mooren, Arabiers, en andere Africanen, meer als vier hondert duysent koppen, in voegen sy machtigh genoegh hadden geweest, het heele gevaert met handen wech te nemen. Goleta wiert eerst gewonnen, 't welck tot noch toe, voor onwinbaer gehouden wiert; doch evenwel niet door schult of versuym van de beschermers, die alles deden wat se kosten of mochten doen, maer om dat men alsdoe by ondervinding sagh, hoe licht men aldaer in dat woeste sant borstweeringen kost op rechten, daer wy op twee voeten water vonden, en de Turcken op geen twee vademen. In voegen sy met veel saccken sants sulcke trencheen maeckten, dat se self soo hoogh waren als de Wallen van de sterckte, van waer sy soo geweldigh schooten, dat niemant op de Wallen dueren kost. Veel waren van gevoelen dat de onsen, sich niet hadden behooren daer binnen te laten besluyten, maer den vyandt in het velt te gemoet te gaen. Maer dese spraecken sonder kennis en buyten verstant; want zijnde die van binnen niet boven de seven duysent starck, wat macht sou soo een handt vol volck, in het open velt hebben konnen uyt rech-

ten, tegen een ſoo machtigen vyandt. En hoe is het mooghlijck een ſterckte te behouden, wanneer geen onderſtant gedaen wort, te meer wanneer ſe door een ſoo machtigen volck, in hun eygen Lant belegert is. Maer aen verſcheyden anderen en aen my, docht ſulcks een byſondere gunſt des hemels te zijn, wech nemende dit Kerckhof van brave Mannen, en deſen grondeloosen gelt-poel, ten aenſien van de groote ſchat die daer omtrent geſpilt wiert, ſonder ander voordeel, als alleen om de gedachtenis te bewaren, dat de ſelve plaets wel eer door Keyſer Karel de vijfde gewonnen was, als of deſe ſteenen hem de eeuwige geheugenis ſouden moeten geven, die evenwel noyt uyt de gedachten der menſchen verdwijnen ſal. De plaets dan wiert wel gewonnen, maer om de waerheydt te ſeggen, voetje voor voetje, zijnde ſo wel van binnen beſchermt, dat 'er in 22. ſtormen, 25000. vyanden bleven. Daer bleven niet meer als 300. geſonden over, een klaer teecken van hun ongemeene kloeckheydt en dapperheydt. Boven dat, wiert een kleene ſterckte by verdragh in genomen, ſtaende in het middẽ van een moeras, beſchermt door Juan Zanoguera, Ridder van Valencia, en een braef Soldaet, ſy namen Don Pedro Puertocarrero Generael van Goleta gevangen, die ſoo veel tot beſcherming van de ſterckte gedaen had, wiens verlies hem ſoo ſmarte, dat hy onderwegen Conſtantinopolen, daer hy heenen gevoert wiert, van droefheydt ſturf. Sy namen oock den Generael van de andere ſterckte genoemt Gabrio Cerbellon een Ridder van Milanen een treffelijck

ſterck-

ſterckten-bouwer; en dapper Krijghſman gevangen. In deſe verovering bleven verſcheyde brave Mannen van aenſien, onder de welcke oock was eenen Pagan de Oria, Ridder van St. Ian, een perſoon van een edelen aert, gelijck ſijn dappere daden genoeghſaem betoont hebben, beneffens ſijn miltheydt tegen ſijn vermaerde Broeder Don Iuan Andrea d'Oria; en het geen ſijn doot te beklaeghlijcker maeckt, was dat hy geſtorven is door de hant van eenigen Alarabeſen, aen de welcke hy ſich vertroude, ſiende nu de ſterckte vermeeſtert, die hem beloofde in kleeding van een Arabier tot Tabarca te brengen; 't welck een veſting van de Genoveſen is aen de ſelven Oever, daer ſe het Corael viſſchen, die hem het hooft af ſloegen, en het ſelve by den Generael der Turcken brachten, die het gemeen ſpreeckwoort vervult heeft: dat men ſich wel dient van de verradery, maer evenwel de verraders haet, alſoo den Generael deſe ſchelmen deed op hangen, om dat ſe hem den gevangen niet levende toe gebracht hadden. Onder de Chriſtenen die in deſe ſterckte gevangen wierden, was oock Don Pedro d'Aguilar, geboortigh van ſeeckere plaets in Andaluzia, die Vaendrigh in het ſelve was geweeſt, en braef en dapper Krijghſman, en een Man van een ongemeen verſtant, hebbende een byſondere bevallijckheydt in de dicht-konſt. Ick ſegh het daer by, om dat hy by geval in onſe Galey wiert gebracht, en beneffens my op mijn roey-banck geſet, alſoo hy Slaef van mijn patroon was. Eer wy uyt de ſelve Haven vertrocken, maeckte deſen Edelman twee gedichten, op de maniere als

Graf-ſchriften, het een op Goleta, en het ander op de andere ſterckte die ick garen verhalen ſal, alſoo ick ſe noch van buyten ken, te meer dewijl ick vertrouw dat ſe eer genoegen, als ongenoegen ſullen toe brengen. Soo haeſt als den gevangen deſen naem genoemt had, ſagh Don Fernando ſijn geſellen aen, die daer over alle dry begoſten te meeſmuylen: Maer als hy de gedichten ſou beginnen te verhalen, ſey een van de dry tegen den Capiteyn; eer ghy voort gaet mijn Heer, ſoo bid ick u, my te ſeggen wat van deſen Don Pedro bekomen is? Het geen dat ick 'er van weet (antwoorde den gevangen) is, dat hy na twee jaren tijts dat hy tot Conſtantinopolen was geweeſt, gevlucht is, in de kleeding van een Renegade, of verloochende, met een Grieckſch ſpioen, ſonder dat ick weet of hy in vryheydt gekomen is of niet, hoe-wel ick geloof van ja, alſoo ick een jaer daer na den ſelven grieck weder tot Conſtantinopolen heb geſien, doch ick koſt hem niet vragen, hoe het met Don Pedro afgeloopen was. Hy is geluckighlijck in Spangien geraeckt, antwoorde den Edelman, 't welck ick wel weet, alſoo den ſelven Don Pedro, mijn eygen Broeder is, en is noch tegenwoordigh in onſe Stadt by leven, rijck, geſont, getrouwt, en een Vader van dry kinderen. De Heer ſy gedanckt, antwoorde den gevangen, voor de genaden de welcke hy hem hier in gedaen heeft, alſoo my dunckt dat 'er in ſulck een ſtaet geen grooter weldaet aen den ellendigen kan gegeven worden, als de verloſſing te verkrijgen. En tot meerder teecken, deſe gedichten (ſey den ander) zijn my oock wel bekent,

kent, soo gelieft se dan te seggen sey den gevangen, alsoo ick geloof dat se mijn Heer beter sal weten als ick. Seer garen (antwoorde den ander) en die van Goleta luyde aldus.

Het XL. Hooft-stuck.

Vervolgende de geschiedenis van den gevangen.

WEl sael'ge zielen die verlost van 't sterflijck levẽ,
Door uwe daden van des lage werelts gront,
Tot aen het opperste van 't onverderflijck ront,
Gekroont met heerlijckheyt geruckt zijt en verheven.
Die door gerechte toorn en yver-vyer gedreven,
De kracht van uwe leên en armen hebt getoont,
En door de deught die in u moedigh lichaem woont,
Self aen de ruyme Zee een purpre verw gegeven.
O ghy wiens leven eer als kracht of moedt besweeck,
En stervende niet min als afgesloofst geleeck,
En overwonnen niet en liet te overwinnen,
Als tusschen steen en stael u dapperheyt ontloock,
t'Wijl 's vyants leven ginck en smolt als damp en roock,
Op aerden sult ghy roem, hier boven meerder winnen.

Op dese selve wijse sey den gevangen, heb ick het oock onthouden, maer dat op de sterckte vervolghde den Ridder, luyt aldus, na mijn onthout:

Van dese onheyl'ge gront, en onbebouwde dalen,
Dry duysent zielen van soo menigh Krijgers romp,
Zijn levende gereyst uyt 't oogh van 's werelts klomp,
Tot in des eeuwigheyts verderveloose Salen.

Na dat ſe hun armen kracht het hooghſte deden halen,
Tot koſten van ſoo veel vyanden breyn en bloedt,
En al wat dapperheyt en onbeſweecken moedt
Vermagh, de Chriſtenheyt volherden te betalen.
Dit is de droeve gront die nu en lang voor heen
Was vruchtbaer in den ooghſt van zielen afgeſtreen,
En menigh eed'le romp gewoon was te beklagen,
Maer vroomer zielen (en niet ydels dat ick boogh)
Heeft deſe oyt op geſtiert van onder naer om hoogh,
Noch braver lichamen op haren rugh gedragen.

Deſe twee klinckaerts behaeghden het geſelſchap niet qualijck, en den gevangen verheughde ſich met allen ſeer, deſe goede tijding van ſijn roey-geſel te hooren. Hy vorders vervolghde ſijn vertelling aldus: Goleta dan, en de andere ſterckte aldus overwonnen zijnde, deden de Turcken Goleta ſlechten, alſoo het ſelve ſoo geſtelt was, dat het niet veel beter als geſlecht was, en om het ſelve met te meerder kortheydt te doen, deden ſe het op dry plaetſen ondermijnen, maer het geen het alderonſterckſte was, namentlijck, de oude muer, koſt door geen van drien opgeblaſen worden, maer al dat 'er gebleven was van de nieuwe ſterckte, gemaeckt door Fratin, geraeckte lichtelijck ter aerden. Kortelijck de Vloot vertrock weder naer Conſtantinopolen toe, ſegen-pralende, en verwinnareſſe: En eenige weynige maenden daer na, quam mijn Heer Uchali te ſterven, die by hen Uchali Fartax (dat is den ſproetachtigen Renegade te ſeggen) genoemt wiert, alſoo de Turcken voor een gewoonte hebben, eenigh gebreck of deught in

de

de namen uyt te drucken, 't welck daerom geschiet, om dat se onder hen maer twaelf eer benamingen hebben, die in Edelheyt met het huys der Ottomannen strijden, en de andere geeft men dees of geene naem, na het een of het ander gebreck of den een of andere deught. Desen Uchali roeyde aen de riemen, zijnde slaef van den grooten Heer meer als 14. jaren geweest, en zijnde over de 34. jaren out, verloochende hy sijn geloof, uyt spijt, om dat hem een Turck eenmael een oorbant gegeven had, en om sich over hem te konnen wreecken, ginck sijn geloof af, sijn dapperheydt toonde hy in sulcker voegen, dat hy sonder alle schandelijcke wegen en middelen, gelijck anders gemeenlijck geschiet, Koninck van Algiers, en daer na Generael of algemeen Overste van de Zee wiert, 't welck de darde waerdigheydt van het Rijck is. Hy was een Calabrees van geboorten, en wegen sijn manieren een vroom Man, handelende sijn slaven seer beleeft, die hy wel tot dry duysent in 't getal had, en die oock na sijn doot gedeelt wierden, gelijck hy by uyterste wil bevolen had, tusschen den grooten Heer, die altoos mede erfgenaem is, wanneerder yemandt sterft, en beneffens de kinderen sijn gedeelte treckt, en sijn Renegaden: Waer door ick in handen quam van een Veneetsiaensch Renegaed, de welcke eertijdts van Uchali genomen, en daer na boven anderen van hem gewilt was, en den wreetsten schelm van de werelt wiert. Sijn naem was Azamaga, en sijn rijckdom boven maten groot, in voegen hy self Koninck van Algiers wiert. Met desen quam ick van Constanti-

nopolen, met groot genoegen, als fullende foo veel dichter by Spangien zijn, niet dat ick voornemens was, mijn ongeluck aen yemandt over te schrijven, maer om dat ick hoopte, of my het geluck in die gewesten beter sou willen dienen als tot Constantinopolen, daer ick op duysentderhande manieren had onderstaen te vluchten, doch te vergeefs. Evenwel alhier docht my vant ick meer hoops, en met dese onderhielt ick mijn leven, beslooten zijnde in een gevangenis of huys, dat de Turken Banno noemen, daer se de Christen-slaven in sluyten, soo wel die den Koninck, als die eenige bysondere toe behooren, beneffens dese die se Almazen noemen, 't welck soo veel is, als slaven van den Raet, de welcke alle Stadts wercken doen. En dese slaven hebben weynigh middel om immermeer hun vryheydt weer te bekomen, want alsoo se gemeen zijn, en geen bysonder Heer en hebben, is 'er niemandt daer hun vrinden mede konnen handelen. In dese Bannos worden oock eenige slaven van den gemeenen Man gebracht, voornamentlijck die losbaer zijn, dewijl se daer geoordeelt worden, het alderseeckerste te zijn, gelijck oock de losbare slaven van den Koninck, niet met de andere Chusma tot het werck gebruyckt worden, 't en waer hun verlossing te lang achter wegen bleef, waer over sy hen te meer quellen, op datser te ernstiger om schrijven mochten. Ick was voor een van dese losbare gehouden, en onder de groote gevangens gestelt, niet tegenstaende mijn kleen vermogen, 't welck ick hen geopenbaert had, evenwel het was voor hen genoegh, dat ick

een

een Capiteyn was geweest. Sy sloegen my een keten aen, meer tot teecken dat ick losbaer was, als om my daer mede te bewaren, en soo versleet ick mijn leven in dese Banno, beneffens verscheyden andere gevangene Edellieden, en gevangenen van aensien. En hoe-wel de honger en koude ons den meesten tijdt groote quelling aen bracht, soo was ons evenwel het selve soo lastigh niet, als een yeder oogenblick, de groote wreetheydt van onsen Heer, te hooren en te sien. Yeder dagh deed hy dien op hangen, dien ander in de palen setten, den geenen villen, en dat om sulcke lichte oorsaecken, dat hem de Turcken self voor een menschen-moorder hielden. Alleenigh een seecker Spaensch Soldaet, genoemt Sayavedra (de welcke yets gedaen hebbende, 't geen dat volck veel jaren in gedachtenis hout, en alles om sijn vryheydt te krijgen) wiert heel sacht van hem gehandelt, sonder oyt geslagen of gesmeten, of qualijck toegesproocken te zijn. Al-hoe-wel hy menighmael deed, waer over wy alle ueren van hem verwachte, dat men hem sou om het leven brengen, gelijck hy oock self menighmael vreesde, en indien het niet was door de kortheydt van de tijdt, ick sou, eenige van sijn rancken verhalen, die u meer genoegen souden geven, als mijn historie self. Het was nu soo gelegen dat boven de plaets van onse gevangenis, het huys van een treffelijck Moor, met sijn vensters uyt quam, doch die, gelijck se aldaer gemeenlijck zijn, meer kijckgaten als vensters waren, en die noch wel dicht met tralien beset. Wy met ons vieren op seeckeren dagh, op de plaets

zijnde, proevende om te konnen danssen met de ketenen aen de beenen, tot tijdtkorting, alsoo de andere Christenen waren gegaen om te arbeyden, quam ick by geval mijn oogen om hoogh te slaen, en sagh door een van dese vensters, een riet neder dalen, daer een linnen doecxken aen gebonden was, doende teecken om te nemen het geen daer aen gehangen was. Dit sagen wy vast aen, en een van mijn gesellen, ginck daer na toe om te sien of se het souden laten vallen, of wat se doen souden, maer als hyder by quam, trocken se het wederom op, en beweeghden het aen beyde zijde, gelijck of het neen had willen seggen. Desen ging weer te rugh, en het riet daelde wederom neder, met de selve teecckenen, een ander van ons geselschap gincker na toe, maer bejegende het selve. Eyndelijck ginck den darden, maer al het selfde, ick dit siende wilde oock mijn geluck proeven, maer soo haest als ick 'er onder was, lieten se het riet neder vallen voor mijn voeten. Terstont liep ick toe om het bondelken los te maecken, daer ick thien Zianies in vont, van het welcke een yeder omtrent soo veel doet als een Ducaton. Of ick verblijt was met dese vont, kan men lichtelijck bedencken, dat verseecker ick, dat het genoegen soo groot was, als de verwondering waer sulcks mocht van daen komen, en wie ons soo gunstigh was, voornamentlijck my, alsoo het klaerlijck bleeck, dat het riet alleen na my gewacht had, ick nam dit lieve gelt, schudde het riet, ginck weder te rugge, en sagh op na de venster, en sagh dat uyt de selve een seer witte hant

quam,

quam, die se opende en weder haestigh toe deed. Hier door kregen wy de gedachten, dat het een Vrouw, of Dochter was, die in dat huys woonde, en ons dese gonst bewees. En tot teecken dat wy haer bedanckten, bogen wy ons hooft en lichaem, na de manier van de Mooren, met de armen over de borst. Een weynigh daer na quam 'er uyt het selve venster een kleen kruys van riet gemaeckt, 't welck terstont weder wiert in genomen. Dit teecken verseeckerde ons, dat 'er eenige Christen Vrouw in dat selve huys most gevangen zijn, en dat het dese was, daer ons dit goet van quam. Doch de blanckheyt, en de gulde armingen daer om, stieten dat gevoelen weder om, doch wy kregen weder gevoelen, dat het een verloochende Christinne was, die gemeenlijck van hun Heeren ten houwelijck genomen worden, gelijck se de selve meerder achten, als die van hun eygen lant. Maer al dit ramen was wel ver van de waerheydt, doch al ons ooghwit van doe voortaen was op dese venster, als onse Noortster, daer ons dit helder licht van verscheenen was. Doch daer gingen wel 15. dagen voor by, dat wy niet meer vernamen, noch de hant, noch eenigh ander teecken. En alhoe-wel wy ondertusschen veel naerstigheyt deden, om te vernemen wie in dat huys mocht woonen, en of 'er een verloochende Christinne was, kosten wy anders niet hooreñ, als dat het een treffelijk Moor was, die Aguimorato genoemt wiert, die was geweest Alcayde van de Pata, 't welck onder hen een treffelijcken dienst is. Maer op de tijdt als wy de hoop verlooren gaven, van meer gouden regens van dien hemel te sien

af regenen, ſagen wy ter goeder ueren, het riet weder voor den dagh komen, met een ander bondelken daer aen, dat noch wel ſoo dick ſcheen, en dit geſchiede op de tijdt, wanneer de Banno ledigh was, gelijck de andere mael. Wy deden de ſelve proeven, gaende een yeder op ſijn beurt, na het riet, maer het was voor niemandt als voor my, want als ick 'er by quam, lieten ſy 't vallen. Ick maeckte den bondel los, en vanter 40. goude Spaenſche kroonen in, met een brief-ken dat in het Arabiſch geſchreven was, zijnde onder aen een groot kruys gemaeckt. Ick kuſte het kruys, nam het gout, ginck weder te rugh, en deed met mijn geſellen de gewoonlijcke eer-biedigheydt, de handt quam op nieuw voor den dagh, en deed teecken, dat ick den brief leſen ſou, en ſloot daer mede de venſter toe. Wy bleven al-le opgetoogen en verbaeſt, hoe-wel bly van dit goet geluck, maer alſo niemant van ons Arabiſch verſtont, hadden wy groote bekommernis om te weten wat 'er in deſen brief geſchreven ſtont. Eyndelijck ick nam voor my, mijn aen een ver-loochende, van Murcia van geboorte, te vertrou-wen, die ſich mijn byſondere vrint toonde te zijn, wy ſtelde eenige panden van liefden tuſ-ſchen beyden, waer door hy verbonden wiert het geheym te bewaren, want eenige Renegaden, wanneer ſe voor nemen, weder naer Chriſten-rijck te vertrecken, nemen eenige getuygenis van de voornaemſte ſlaven, als dat ſulck en ſulck een Renegade of verloochende, is een eerlijck Man, en dat hy de Chriſtenen veel goets gedaen heeft, en dat hy in den ſin heeft, met de eerſte ge-

legent-

legentheydt te vluchten. Sommige zijnder die het selve doen met een rechte meening, sommige uyt loosheydt, of se by geval gevangen wierden van de Christenen, ter welcker tijdt sy hun getuygenissen te voorschijn brengen, bewijsende uyt dat geschrift wat se voor hebben gehadt, namentlijck, in het lant der Christenen te vluchten, en te blijven, en dat se daerom met de andere Turcken ter Zee gegaen zijn. En op dese wijse raecken se gemeenlijck vry, en versoenen sich weder met de Kerck, sonder dat hen eenige schade wort aen gedaen, doch menighmael hun slagh siende, keeren se weder van daer se gekomen zijn. Maer sommigen doen het selfde uyt een goede meening, en blijven by de Christenen. Ondertusschen desen verloochende, die onsen vrint was, had dese getuygenis, van al onse gesellen, waer door hy soo veel aen ons verbonden was, dat indien de andere Mooren sulcks te weten quamen, sy hem levende souden gebrant hebben. Dese wist ick dat de Arabische spraeck wel verstont, en niet alleen wel sprack, maer oock wel schrijven kost. Maer eer ick my heel aen hem openbaerde, badt ick hem dat schrift eens te lesen, dat ick seyd' in een hoeck van mijn kot gevonden te hebben. Hy deed het open, en bleef een goede wijl stil staen, mommelende tusschen sijn tanden. Ick vraeghde hem of hy se verstont? Seer wel, antwoorde hy, en dat hy het ons van woort tot woort sou uyt leggen, indien men hem wat papier en inckt wilde geven. Dit geschiede, en hy begaf hem aen het oversetten, en gedaen hebbende, seyde hy: Al dat ghy hier vertaelt

siet, is het selve dat in desen brief staet van woort tot woort, doch ghy moet weten, daer se seght Lela Marien, dat het selve onse Lief-Vrouw de Maget Maria beduyt. Wy lasen de oversetting, en bevonden het aldus: Wanneer ick een kint was, had mijn Vader een Christen-slavin, die in onse tael my het Christen geloof onderwesen, en veel dingen van Lela Marien, geseght heeft. Dese is gekomen te sterven, en ick weet wel dat se niet in het vyer is, maer by Ala, want ick heb se daer na noch tweemael gesien, en sy heeft my geseyt, dat ick na het lant van de Christenen sou vluchten, om Lela Marien te sien, die my seer lief heeft. Ick weet niet hoe, ick heb veel Christenen door dit venster gesien, maer geen van allen heeft my gedacht een Edelman te zijn, als alleenigh ghy. Ick ben heel schoon, en jonck, en heb oock veel gelts, om met my te nemen. Bedenckt u, of ghy sout konnen maecken dat wy te samen gaen, en aldaer mijn Man zijn sout willen, en soo ghy dat niet begeert te zijn, sal my Lela Marien wel een Man geven. Ick heb dit geschreven, siet wel toe aen wie ghy dit laet lesen, vertrouwt u op geen Moor, want het zijn altemael verraders. Dit bekommert my geweldigh, alsoo ick begeer dat ghy sulcks niemant seght, want indien mijn Vader sulcks quam te weten, sou hy my terstont in een put steecken, en met steenen bedecken, aen het riet sal ick een draet doen, bint daer u antwoort aen, en soo ghy niemandt hebt, die het Arabisch schrijven kan, soo geeft het my door teeckenen te kennen, want Lela Marien, sal wel maecken dat ick het verstaen kan.

kan. Die u met Godt wil bewaren, en dit kruys, 't welck ick menighmael gekust heb, gelijck my de slavin bevolen heeft. Bedenckt gy Heeren of wy geen reden hadden, ons over desen brief te verwonderen; en te verblijden, 't welck wy soo betoonden, dat den Renegade wel merckte dat desen brief niet by geval gevonden was, maer dat de selve met voordacht, aen yemant van ons geschreven was, en versocht ons, indien het soo gelegen was, dat wy ons vryelijck op hem wilden vertrouwen, dat hy sijn leven voor onse vryheydt sou wagen, halende met een een kooper kruycefix uyt sijn boesem voor den dagh, en swoer met veel tranen by die die dat beelt beteeckende, en in de welcke hy, hoe sondigh dat hy was, vastelijck geloofde, ons in alle manieren trouw te zijn, omtrent al het geene men hem sou willen ontdecken, alsoo hy wel vertrouwde dat sy alle, door middel van dese die desen brief geschreven had, hun vryheyt souden verkrijgen, gelijck hy boven alle dingen groot verlangen had, sich selvē wederom te siē in de schoot van de Moeder de H. Kerk, van de welcke hy als een verrot lit afgesondert was. Dit sey desen verloochenden, met so veel tranen, en sulke teeckenē van leetwesen, dat wy hem alle met gemeē goet vindē, de sack ontdeck tē, sonder yets voor hem te verbergē. Wy toonden hem het vensterken, daer het riet door gekomē was, en hy nam van doe af aen acht op het huys, doende sijn grootste naerstigheyt om te wetē wie daer woonde. Ondertusschen besloten wy onderlingen, het briefkē te beantwoordē, en also wy nu een haddē die het doē kost, begost terstont dē verloochende

de

de woorden te ſchrijven, die ick hem voor ſey, de welcke in der daet waren deſe die ick u ſeggen ſal, alſoo ick ſe noch niet vergeten heb, noch vergeten ſal. De waerachtige Ala wil u bewaren mijn Vrouw, en die geſegende Maria, die de ware Moeder Godts is, de welcke u in het hart gegeven heeft, te gaen na het lant der Chriſtenen, alſoo ſe u lief heeft. Bidt ghy haer dat ſy u gelieft te kennen te geven, op wat middel men ſou konnen in het werck ſtellen, het geen ſy u beveelt, alſoo ſy wel ſoo goet is, dat ſy het ſelve doen ſal. Van mijnent wegen, en van wegen al deſe Chriſtenen, die hier by my zijn, beloof ick u, voor u te doen al dat mooghlijck is, tot 'er doot toe. Laet toch niet na my te ſchrijven, het geen ghy van meening zijt te doen, ick ſal u altoos antwoorden, alſoo de groote Ala ons een gevangen Chriſten gegeven heeft, die u tael wel ſpreecken en ſchrijven kan, gelijck ghy by deſen brief kont ſien; in voegen ghy ſonder eenige vrees, vryelijck mooght ſchrijven het geen ghy wilt. Aengaende dat ghy in ons lant mijn Vrouw ſout zijn, dat beloof ick u als een goet Chriſten, en vertrouwt dat de Chriſtenen altijt hun beloften volvoeren, beter dan de Mooren, Ala en Marien ſijn Moeder bewaren u Me-Vrouw. Deſen brief geſchreven en geſlooten zijnde, wachte wy noch twee dagen, eer de Banno ledigh was, 't welck zijnde, begaf ick my voort op de plaets om te ſien of het riet oock weder voor den dagh quam, dat niet lang toefde, ſoo haeſt als ick het ſagh, ſonder te ſien, wie ſe voort bracht, toonde ick den brief, als te kennen gevende, dat ſe den draet

daer

daer aen souden vast maecken, maer sy was alreets in het riet, waer aen ick den brief vast bont, die sy op haelde, en terstont daer aen vertoonde sich de selve wederom, met de groote vredevaen, sy liet het vallen, en ick nam het op, vindende in alderhande gelt, soo gout als silver, over de vijftigh kroonen, 't welck vijftighmael ons vergenoegen en vreught vermeerderde, en de hoop van onse vryheydt bevestighde. Dien selven avont quam den verloochenden weder by ons, de welcke ons sey dat den selven Moor, Aguimorato, daer men ons van geseyt had, in dat huys woonde, die een eenige Dochter had, erfgenaem van al sijn goederen, dat de selve, na het gemeen gevoelen, de schoonste Vrouw van geheel Barbarijen was, dat veel van de onder-Koningen, de selve tot een Vrouw begeert hadden, maer dat sy noyt had willen trouwen: En dat hy oock gehoort had, dat 'er een Christen slavin was in huys geweest, die nu gestorven was. Al het welcke met den brief over een quam. Wy pleeghden vorders raet met den Renegade, op wat wijse men de Moorinne vervoeren sou konnen, doch wy besloten eerst het tweede bescheyt van Zorayda te wachten, alsoo sulcks alsdoe haer naem was, doch nuw Maria, alsoo wy wel sagen dat sy ons de hulp-middelen voor most schrijven. Wy dan daer toe besluytende, sey den Renegade dat wy niet souden bekommert zijn, dat hy het leven sou laten, of dat hy ons in vryheydt stellen sou. Vier dagen achter een, was de Banno vol volcks, 't welck de oorsaeck was, dat het riet in soo veel dagen niet voor den dagh quam. Maer ten eynde
van

van de selve, en het huys na gewoonte ledigh zijnde, verscheen ons die lieve Noortster wederom, met een knopken soo beswangert, dat het ons een geluckige verlossing scheen te belooven. Het neyghde sich wederom tot my, daer ik den tweedē brief aen vont, met hondert kroonen in gout, sonder eenigh silver-gelt. Den Renegade was toe juyst tegenwoordigh, waer door wy hem den brief te lesen gaven, luydende aldus:

Ick weet niet mijn Heer, wat orden te bestellen, om na Spangien te gaen, noch heeft my Lela Marien, yets daer van gheseydt, al-hoe-wel ick haer ghebeden heb; al het geen men sal konnen doen, is dat ick u door dese venster seer veel gelt geven sal, daer ghy u, met u ghesellen voor kondt verlossen, en later een na het lant van de Christenen gaen, en daer een barck koopen, en komen om de rest, my sal men vinden in mijns Vaders Hof buyten de Poort Barbazon, dicht aen de Zee, daer ick de heele Soomer met mijn Vader en mijn Dienaers sal zijn, van daer kont ghy my by nacht sonder vrees wech voeren, en in u Schip setten. Maer siet toe dat ghy my de beloften hout van trouwen, of ick sou Marien bidden dat se u straffen sou. Indien ghy niemandt vertrouwt om het Schip te gaen halen, soo gaet ghy self, en komt wederom, 't welck ick u beter vertrouw als een ander, dewijl ghy een Edelman zijt, en een Christen. Pooght na den Hof te vernemen, en wanneer ick u op de plaets sie, sal ick weten dat de Banno ledigh is, alsdan sal ick u veel gelts geven. Ala behoede u mijn Heer.

Soo

Soodanigh was den inhout van den tweeden brief, de welcke door de andere gehoort en verſtaen zijnde, wilde garen een yeder om de barck uyt, beloovende te gaen en te komen met alle ſeeckerheydt, ghelijck ick mede het ſelve aenboodt, maer den Renegade was er tegen, ſeggende, dat hy geenſints ſou lijden, dat yemandt bevrijt wiert, voor en al eer dat ſe alle te ſamen vry gekocht waren, alſoo hem de ondervinding geleert had, hoe qualijck ſoodanige beloften volvoert worden. Gelijck hy van verſcheyde treffelijcke gevangens geſien had, die een van hen verloſt, en na Valencia of Majorca geſonden hadden, die niet eer vergaten als het wederom komen. Want de verkregen vryheydt, en de ſchrick om de ſelve weder te mogen verlieſen, wiſcht alle plichten in hun hart uyt. En tot beveſtiging van het geen hy geſeght had, vertelde hy ons een geſchiedenis van de ſelve natuer. Eyndelijck beſloot hy, dat het geen men koſt en behoorde te doen, was dat men het loſ-gelt hem geven ſou, dat hy tot Algiers een barck ſou koopen, onder ſchijn van te willen koophandelen op Tetuan, en daer omtrent, en dat hy zijnde Meeſter van de barck, wel middel ſou vinden om hem uyt de Banno te Scheep te krijgen, beneffens Zorayda. Doch ſoo veel te beter ſou het zijn, indien de Moorinne ſoo veel gelt gaf als genoegh was hen allen te loſſen, want vry zijnde, mochten ſe wel te Scheep gaen, al was het midden op den dagh. Doch de ſwarigheydt was, dat de Mooren niet

wel lijden willen dat de Renegaden Schepen koopen, 't en waer groote om daer mede te gaen rooven, alſoo ſe dadelijck vermoeden hebben van vluchten, voornamentlijck, indien het een Spanjaert is. Doch daer wiſt hy wel raet toe, alſoo hy een Moor van Tangerino ſou ſien met hem te krijgen, om de barck gelijck als in maetſchap met hem te koopen, en den koophandel te doen, en onder deſen ſchijn ſou hy Meeſter van de barck worden, daer hy het al mede verhoopte uyt te voeren. En al-hoe-wel dat my en mijn geſellen beter dacht na Majorca om den barck te ſenden, ſoo dorſten wy hem evenwel hier in niet tegenſpreecken, vreeſende, indien wy ſijn goetduncken niet volghden, dat hy ons beklappen mocht, en alſoo beſlooten wy het ſelve na te volgen, en ons te begeven in de hant des Heeren, en van den verloochenden. Terſtont ſonden wy een antwoort aen Zorayda, luydende dat wy ſouden doen, het geen ſy ons geraden had, alſoo ſy het ſoo wel gevonden had, als of Lela Marien haer ſulcks had in gegeven, en dat het aen haer ſtont, het werck te bevorderen, of te doen vertoeven. En van nieuws deed ick haer beloften van te trouwen. Hier op des anderen daeghs, als de Banno weder ledigh was, kregen wy van haer in verſcheyden reyſen tot twee duyſent goude kroonen toe, beneffens een brief waer in ſy ſeyde, dat ſe op den eerſten Juma, 't welck hun Vrydagh was, na den Hof ſou gaen, maer dat ſe ons van te vooren noch meerder gelt ſou geven, en indien ſulcks niet genoegh was, dat men haer het ſelve ſou doen weten, ſy ſou ons geven ſoo veel als wy

begeer-

egeerden, alsoo haer Vader soo veel had, dat hy iet mercken kost, hoe veel daer uyt genomen wiert, en dat sy de sleutels van alles had. Wy gaven terstont 500. kroonen aen onsen Renegade om een barck te koopen, en met acht hondert maeckte ick mijn selve vry, gevende het gelt aen een Koopman van Valencia, die op dien tijt binnen Algiers was, die my van den Koninck vry kocht, op sijn woort dat hy met het eerste Schip dat van Valencia komen sou, mijn losgelt betalen sou. Want indien hy terstont het gelt gegeven had, sou het selve vermoeden hebben gemaeckt, dat mijn gelt daer al lang was geweest, maer dat het den Koopman door gierigheydt achter gehouden had. Donderdaeghs voor den Vrydagh, op de welcke Zorayda vertrecken sou, gaf se ons noch andere duysent kroonen, en liet ons haer vertreck weten, met eenen my versoeckende, dat soo haest ick sou bevrijt zijn, ick na haers Vaders Hof sou vernemen, en alle gelegentheydt waer nemen om daer te gaen, en haer te sien. Ick antwoorde in korte woorden dat ick het selve sou na komen, en dat sy ondertusschen wilde sorge dragen, om ons aen Lela Marien te bevelen, met al die gebeden, die haer de Christen slavin geleert had. Dit gedaen zijnde, maeckte men oock dat mijn dry gesellen mede gelost wierden, om de uytganck te lichter te maecken, oock om dat ick verlost zijnde, en sy niet, den duyvel haer het een of het ander, tot nadeel van Zorayda sou in geven, want, al-hoe-wel sy waren die se waren, wilde ick evenwel de saeck in de waeghschael niet stellen, en also deed ick hen

lossen,

lossen, op de selve manier als ick geloft was, tellende al het gelt aen den Koopman om sijn borgtocht te seeckerder te hebben; aen de welcke wy evenwel ons geheym niet te kennen gaven, ter oorsaeck van het gevaer dat daer in gelegen was.

Het XLI. Hooft-stuck.

Daer den gevangen sijn history vervolght.

HEt leedt geen 15. dagen daer na, onsen Renegade had een barck gekocht, machtigh omtrent 30. persoonen te voeren. En om een schijn aen sijn saecken te geven, deed hy quansuys een reys op een plaets genoemt Sargel, zijnde omtrent 30. mijlen weeghs van Algiers, na het gedeelte van Oran, daer stercken handel van Rosijnen en Vijgen is. Twee of dry mael deed hy dien tocht, in geselschap van den Tagarijn. Men geeft desen naem van Tagarijn, in Barbarijen aen de Mooren van Aragon, en aen die van Granaden, van Mudajeres. Maer in Fez noemt men die van Granada Elekes, 't welck is het volck, daer sich den Koninck aldermeest van dient in den Oorlogh. Yeder reys dat onsen verloochenden deed, quam hy gemeenlijck ten Ancker, in een Bayken, 't welck geen twee Musketschooten van den Hof van Zorayda was, en om alle vermoeden wech te nemen, voor de Mooren die aen de riemen saten, en te beter schijn aen al-

es te geven, ginck hy somwijlen aen den Hof, ersoeckende eenige vruchten, die haer Vader garen gaf, sonder hem te kennen; door welcke gelegentheydt hy oock Zorayda garen gesproocken had (gelijck hy my naderhant geseght heeft) en haer te kennen gegeven, dat hy de gene was, die door mijn bevel, haer in het lant der Christenen brengen sou, maer sulcks was hem niet mooghlijck, alsoo de Moorinnen sich van geen Mooren noch Turcken laten sien, 't en waer door bevel van haer Man of haer Vader. Van de gevangene Christenen, laten se sich genoegh sien, en aen spreecken, ja self meer als wel behoorlijck is. En in der waerheydt het sou my self leet geweest zijn, dat hy se gesproocken had, alsoo ick duchte, dat sy 't qualijck mocht genomen hebben, dat haer saecken gingen door de hant van een verloochenden. Onsen Renegade dan, siende met wat seeckerheydt hy na Sargel ginck en quam, dat hy Anckerde waer en wanneer hy wilde, en dat den Tagarin, geen andere wil had als de sijne, en ick nu met mijn gesellen verlost was, en ons anders niet en schorte als eenige Christenen te soecken, om te roeyen, sey tegens my, dat ick sou sien, wie ick, behalven mijn gesellen sou met my willen nemen, en dat ick de selve bescheyden sou, tegens den naesten Vrydagh, op welcken dagh hy onse vlucht beslooten had. Ick dan spreeck met twaelf gevangen Spangiaerts, dappere en kloecke Mannen, en van die gene die de meeste vryheydt hadden, om uyt de Stadt te gaen. En in der waerheydt het had geen kleene moeyten in, soo veel by een te

krijgen,

krijgen, alſooder even 20. roovers in Zee waren gegaen, die al de roey-ſlaven met ſich genomen hadden, en deſe alleenigh, beneffens noch eenige weynige waren gebleven, alſoo hun Heer wachte na een Galjoot dat voor hem gemaeckt wiert. Tegen deſen ſeyd' ick anders niet, als dat ſe op den naeſten Vrydagh, een voor een uyt de Stadt ſouden gaen, en ſich begeven na den Hof van den Moor Aguimorato, en dat ſe my aldaer ſouden wachten, dit ſeyd' ick tegens eens yeder in het byſonder, met laſt, indien ſy daer eenige andere Chriſtenen vonden, niet anders tegens de ſelve te ſeggen, als dat ick hen belaſt had, aldaer te wachten. Dit ſoo beſtelt zijnde, moſter noch yets anders gedaen worden, namentlijck, Zorayda te kennen gegeven, hoe de ſaecken ſtonden, op dat ſe mocht gewaerſchouwt, en niet verſchrickt zijn, indien men haer by geval quam beſpringen, eer ſy ſich koſt inbeelden dat alles klaer was. Hier op dan begeef ick my na haers Vaders Hof, om te ſien of ick haer koſt komen te ſpreecken, onder ſchijn van eenige kruyden te ſoecken. Dit deed ick des daeghs voor de tijdt van ons vertreck, en de eerſte die my ontmoete, was haer Vader, de welcke tegen my ſprack in een tael, die men door geheel Barberijen, gelijck oock in Conſtantinopolen, tuſſchen de Mooren en ſlaven gebruyckt, zijnde noch Moors, noch Spaens, maer te ſamen gemengt, waer mede ſy malkander verſtaen. Hy dan vraeghde my in deſe tael, wat ick in ſijnen Hof ſocht? en wie ick was? Ick antwoorde hem dat ick den ſlaef was van Arnout Mami ('t welck ick daerom ſey, om dat ick voorſeecker wiſt dat

het

het een groot vrint van hem was) en dat ick kruyden focht om een falaet te maecken. Hy vraeghde my vorders of ick losbaer was, of niet? en hoe veel mijn patroon voor my eyfchte, zijnde wy in defe onderlinge vragen en antwoorden, quam ondertuffchen de fchoone Zorayde uyt het huys van den Hof te voorfchijn, die my nu al lang gefien had, en gelijck de Moorinnen gelijck gefeght is, geen fwarigheydt maecken, van de Chriftenen fich te laten fien, quam fy oock onbefchroomt daer haer Vader met my fprack, ja felf riep haer Vader haer, op dat fe by hem komen fou. Het fou een verbaeftheydt zijn, de fchoonheydt, goede geftaltenis, en de behaeghlijcke manieren, beneffens het rijcke çieraet, waer mede fich mijn beminde Zorayda alfdoe aen mijn oogen vertoonde, te befchrijvē, alleenig wil ik fo veel feggen, dat'er meer Peerlen hingen, aen haer hals, ooren en hayr, als 'er hayren op haer hooft waren. Aen de voeten, de welcke na de Moorfche wijfe bloot waren, had fy twee Carcaxes of armringen van fuyver gout, en met foo veel Diamanten befet, dat haer Vader, gelijck fe my naderhandt gefeght heeft, de felve waerdeerde op thien duyfent dubbelde Ducaten, en die fe aen haer armen had, waren van de felve prijs. De Peerlen waren gelijck als op haer lichaem geregent, en dat van de fchoonften die men bedencken magh, alfoo de meefte pracht van de Moorinnen beftaet, fich met Peerlen en Peerlemoer op te toeyen, in voegen men meer Peerlen onder de Mooren vint, als onder alle andere volcken ter werelt. En buyten dat wiert den Vader van Zorayda,

 rayda,

rayda, gehouden meer van dese çieraden, als yemandt anders te hebben, beneffens over de twee hondert duysent gulden in gout, van al het welke dese, die nu tegenwoordigh de mijnen is, Vrouw was. Indien se met soo veel çieraden opgepronkt, schoon was of niet, kan men oordeelen uyt het geen haer noch van haer lange reys over gebleven is, want men weet dat self de schoonheydt der Vrouwen haer tijt, op en afganck heeft. Kortelijck, sy was toe soo schoon (of ten minsten sy scheen my soo te zijn) dat ick oordeelden van mijn leven geen bevallijcker gesien te hebben, daer by gevoeght de groote weldaet waer door sy my verbonden had, docht my dat ick geen mensch maer eenige Godtheyt voor my had. Als sy by ons quam sey haer Vader tegens haer, dat ick een slaef was van Arnaut Mami, en quam om kruyden te soecken. Sy nam my by de handt, en in de selve gemengelde tael, vraeghde sy my of ick een Edelman was, en wat de oorsaeck was, waerom ick mijn verlossing niet besorghde? Ick gaf haer tot antwoort dat ick geloft was, en dat men uyt het losgelt wel kost oordeelen waer ick voor gehouden wiert, alsoo men voor my 1500. Coltamis gegeven had. Daer sy op antwoorde: In der waerheydt, indien ghy mijn Vader toe behoorde, ick sou maecken dat ghy voor tweemael soo veel niet sout los geraecken; alsoo ghy Christenen altoos van u selven lieght, en u selven arm maeckt om de Mooren te bedriegen. Dat kan wel zijn Me-Vrouw, antwoorde ick haer wederom, doch ick heb evenwel oprecht met mijn Heer gehandelt, en sal soo met een yeder doen,

doen, soo lang als ick leef. En wanneer sult ghy vertrecken? Vraeghde sy my. Morgen antwoorde ick, alsoo hier een Fransch Schip is, dat morgen 't zeyl gaet, met het welcke ick hoop te vertrecken. Is het niet beter vraeghde sy vorder te wachten, tot dat 'er Schepen uyt Spangien komen? alsoo de Franschen u vrienden niet zijn? Neen antwoorde ick, want soo groot is het verlangen dat ick heb om mijn lant te sien, en by die persoonen die ick bemin, dat ick na geen andere gelegentheydt wachten magh, hoedanigh de selve magh zijn. Ghy zijt misschien getrouwt in u lant, vervolghde sy vorder, en daerom verlangt u seer by u Vrouw te zijn? Ick ben niet getrouwt antwoorde ick wederom, maer ick heb beloften gedaen van te trouwen, soo haest ick aldaer sal gekoomen zijn. Is de Jonckvrouw schoon, vraeghde sy wederom, daer ghy u aen verlooft hebt? Soo schoon antwoorde ick, dat ick derf seggen, dat se Me-Juffrouw seer wel gelijckt. Hier over begost haer Vader hartigh te lacchen, seggende vorders Cuala Christiano, soo moet sy al heel schoon zijn, indien se mijn Dochter gelijckt, die de schoonste van het geheele Koninckrijck is. Besiet se vry ter degen. Den Vader diende tusschen my en Zorayda, tot een uytlegger van de meeste woorden, als die in die spraeck best ervaren was, want al-hoe-wel sy dese tael mede wel sprack, vertoonde sy evenwel haer meening meest door teeckenen. Terwijl wy in dese redenen waren, quamer een Moor geloopen, seggende dat 'er vier Turcken aen de andere zijde van den Hof in geklommen waren, die

de vruchten,noch onrijp zijnde,af pluckten. Dit veroorsaeckte groote verbaestheydt in den Vader, gelijck oock in Zorayda, alsoo de Mooren sulck een schrick voor de Turcken hebben, en soo van hen gedwongen worden, als of se hun slaven waren. Hy dan sey tegen sijn Dochter, gaet mijn kint in huys, en besluyt u daer, terwijl ick dese honden ga spreecken, en ghy Christen soeckt u kruyden, en gaet dan in vrede, en Aly help u geluckighlijck in u lant. Ick boogh my, en hy begaf sich na de Turcken toe, latende my alleen met Zorayda, die scheen te willen gaen, daer haer Vader haer belast had,doch zijnde achter de boomen van den Hof, keerde se sich weder tot my, met de tranen in de oogen, met dese woorden, Amexi Christiano? Amexi, 't welck soo veel is als, vertreckt ghy Christen? vertreckt ghy? Ick antwoorde haer ja Me-Vrouw, maer geensints sonder u. Wacht my op den naesten Vrydagh, en verschrickt u niet, wanneer ghy ons siet, want sonder twijffel wy sullen na het lant der Christenen reysen. Dit seyd' ick haer in sulcker manieren, dat sy my wel verstont, en slaende my den arm om den hals, begost met swacke schreeden na het huys toe te gaen. En dit sou ons misschien qualijck bekomen hebben, indien het Godt niet anders geschickt had, want haer Vader wederom komende, quam ons in sulck een gestaltenis te sien, 't welck wy beyde vermerckende, was Zorayda soo voorsichtigh, dat se evenwel den arm van mijn hals niet af en nam, maer eerder naerder my toe viel, en het hooft op mijn borst liet hangen, met de knien een weynigh

nigh geboogen, gevende klare teeckenen dat se beswijmt was, gelijck ick oock scheen haer met moeyten en onlust op te houden. Haer Vader quam vaerdigh na haer toe loopen, en siende sijn Dochter in deser voegen, vraeghde haer wat haer deerde. Maer alsoo sy geen antwoort gaf, seyde hy: Sonder twijffel heeft haer de aenkomst van dese honden in deser voegen verschrickt, en nemende haer uyt mijn armen, nam haer in de sijnen; en sy gevende een gesucht, met de tranen noch in haer oogen, sey ten laetsten: Amexi Christiano Amexi, gaet wech ghy Christen, gaet wech, daer haer Vader op antwoorde: Daer is niet aen gelegen mijn kint, hy heeft u geen leet gedaen, en de Turcken zijn nu al wech gegaen, daerom weest slechts gerust, sy zijn op mijn versoeck gegaen daer se van daen quamen. Dit is mijn Heer, seyd' ick tegen den Vader, het geen haer in dien staet gebracht heeft, maer dewijl sy seyt dat ick gaen sal, wil ick haer geen moeyelijckheydt meer aen doen, blijft in vrede, en met u verlof sal ick een andermael wederom om kruyden in desen Hof komen, want gelijck mijn Patroon seght, daer zijnder nergens soo goede, als hier. Soo dickmaels als ghy wilt antwoorde Aguimorato, doch mijn Dochter heeft sulcks noch tegens u, noch tegens eenigh ander Christen geseght, maer alleen dat de Turcken souden wech gaen, en dat ghy sout gaen om u kruyden te soecken. Hier mede nam ick oorlof van hen beyden, en sy gelijck als haer kracht weder krijgende, ginck met haer Vader, terwijl ick onder schijn van kruyden te soecken, den Hof wel ter

degen rontſom verſpiede, nemende de toegangen wel waer, beneffens de geſtaltenis van het huys,en al het geen de uytvoering van ons werck mocht aen gaen. Dit gedaen zijnde, begaf ick my weder na den Renegade, en mijn andere geſellen, vertellende hen al mijn wedervaren, onmatelijck verlangende, mijn ſelven ſonder vrees te ſien, in het beſit van deſe ſchoonheydt. De tijdt onder dies gaet voort, en den verlangden en begeerden dagh quam vaſt aen, en volgende de orde die wy tot ons voornemen beſtelt hadden, ſtelden wy het ſelve in het werck. Des anderen daeghs, 't welck den Vrydagh was, Morrenago (want alſoo was de verloochenden genoemt) Anckerde tegen den nacht in de voorſeyde Baye, recht tegen over daer de wooning was. En de Chriſtenen die roeyen ſouden, waren op verſcheyde plaetſen, hier en daer verborgen, zijnde een yeder ſeer begeerigh na mijn komſt, en om (gelijck ſe meenden ſich Meeſter van de barck te maecken, alſoo ſe niet bewuſt waren van de meening van den Renegado) alleenigh meenden ſy dat ſy met gewelt de ſelve moſten vermeeſteren, en al dat 'er in was om hals brengen. Ick eyndelijck met mijn geſellen voor den dagh komende, quamen terſtont deſe ſlaven na my toe, de Stadt was omtrent dees tijdt geſlooten,en geen menſch vertoonde ſich buyten op het velt. Als wy aldus by malkander waren, ſtonden wy in twijffel,of wy eerſt wilden gaen om Zorayda, of eerſt ons verſeeckeren van de Mooren die binnen Scheeps boort waren. En zijnde in de ſelve vertwijffeling, quam den Renegado by ons, vragende waer wy

na vertoefden, alsoo het tijdt was, en al de Mooren buyten sorgh, en de meesten hoop in slaep, wy seyden waer over dat wy twijffelden, maer hy seyd' ons dat het aldersееckerste was, ons eerst meester van het Schip te maecken, 't welck men lichtelijck en sonder eenigh gevaer kost doen, en dat wy dan terstont om Zorayda souden mogen gaen. Dit docht ons al te samen goet, en derhalven sonder ons langer op te houden, gingen wy op sijn geleyde na de barck, en hy aldereerst daer binnen springende, en de hant aen sijn Houwer slaende, sey tegen de Mooren: Niemandt van u-lieden sy soo stout als sich te bewegen, of hy is het leven quijt. Ondertusschen quamen al de Christenen daer binnen. De Mooren, die van sich selven kleenmoedigh zijn, hoorende hunnen Arrâez op dese wijse spreecken, bleven heel verbaest, sonder dat yemandt van hen allen de hant aen eenigh geweer, dat se oock weynigh hadden, dorst slaen, en lieten sich soo sonder eenigen tegenstant van de Christenen vleugelen en binden, die het vaerdigh af klaerden, dreygende de Mooren, dat by aldien sy op eeniger wijse bestonden te roepen of geluyt te slaen, sy hen den beck souden breecken. Dit gedaen zijnde, lieten wy de helft van de onsen op de wacht. Wy anderen begaven ons, door den selven Renegade geleyt, na den Hof, en het geluck wilde, dat de Poort, soo als wy daer aen quamen, met weynigh moeyten open ginck, gelijck of se niet eens was gesloоten geweest, en alsoo gingen wy in alle stilligheydt, sonder gehoort of gesien te zijn. Zorayda lagh ons terwijlen in een venster te wachten, en hoorende

rende eenigh volck, vraeghde met een ſtille ſtem, of wy Chriſtenen waren? Ick antwoorde ja, en dat ſe om laegh komen ſou. Soo haeſt als ſy my wiert kennende, vertoefde ſy niet langer, maer ſonder meer te antwoorden, quam om laeg, en vertoonde ſich aen een yeder van ons, ſoo ſchoon en koſtelijck dat de anderen opgetoogen ſtonden. Terſtont als ick haer ſagh, nam ick haer handt, en kuſte de ſelve, gelijck oock den Renegade, en de anderen deden, die vaſt den ſleur volghden. Den verloochenden vraeghde haer, of haer Vader in den Hof was? daer ſy ja op antwoorde, en dat hy ſliep. Soo ſalt dan noodigh zijn antwoorde den Renegade hem op te wecken, en met ons te nemen, met al het geen hy hier van waerde by ſich heeft. Neen antwoorde ſy, mijn Vader wil ick niet aengeroert hebben, en in dit huys is niet anders, als het geen ick hier by my heb, 't welck ſoodanigh is, dat het machtigh is, u allen rijck te maecken, en wacht een weynigh en ghy ſult het ſien. Daer mede begaf ſe ſich weder na binnen toe, ſeggende dat ſe terſtont ſou weder komen, en dat wy ſoo lang ſouden ſtil blijven, ſonder eenigh gerucht te maecken. Ick vraeghde den Renegado wat hy met haer geſproocken had, die het my alles vertelde, aen de welcke ick mede antwoorde, dat men in allen gevalle niet anders behoorde te doen, als Zorayda begeerde. De welcke nu eyndelijck wederom quam, beladen met een kofferken vol goude kroonen, ſoo ſwaer, dat ſe het qualijck tillen koſt. Ondertuſſchen wilde het ongeluck dat haer Vader ontwaeckte, en hoorende het gedruys

in

den Hof, begaf sich aen een veynster, van waer hy terstont sagh, dat 'er een deel Christenen in den Hof waren, en begost daer over luytskeels uyt te schreeuwen, Christenen, Christenen, dieven, dieven, door welck gekrijt wy met allen ontstelt wierden. Maer den Renegade siende het gevaer waer in wy waren, en hoe veel daer aen gelegen was, dit werck uyt te voeren, al eer men ontdeckt wiert, liep met alle vaerdigheydt na boven, naer Aguimorato, gevolght van eenige van de onsen, alsoo ick Zorayda niet verlaten dorst, de welcke als machteloos, sich selven in mijn armen had laten vallen. Kortelijck, sy die na boven geklommen waren, hadden hun dingen soo wel gedaen, dat se terstont met den Moor om laegh quamen, hebbende hem de handen gebonden, en een doeck in den mont gestoocken, dreygende hem het leven te benemen, indien hy sprack. Als hem sijn Dochter sagh, bedeckte se sich selven de oogen, om hem niet te sien, en hy bleef verbaest, sonder dat hy wist, of sy sich met wil, of tegen wil, in onse handen gegeven had. Maer wy sonder langer te vertoeven, begaven ons na het Schip, alsoo sy die daer gebleven waren, ons vast met verlangen verwachten, vreesende dat ons eenigh onheyl mocht overgekomen zijn. Nauwelijcks was het twee ueren doncker geweest, of wy bevonden ons al te samen te Scheep, daer wy den Vader van Zorayda de banden van sijn handen, en den doeck uyt de mont namen, evenwel den Renegado dreyghde hem het leven te benemen, indien hy een woort sprack. Maer hy siende sijn Dochter oock daer, begost jammerlijck te ver-

suchten, te meer, wanneer hy sagh dat ick haer in mijn armen had, sonder dat sy eenige weer of moeyten daer tegen deed, evenwel sweegh hy stil, vreesende dat den Renegade sijn dreygementen mocht komen uyt te voeren. Siende sich eyndelijck Zorayda in het Schip, en dat men nu alreets met de riemen in het water was, oock de Mooren daer gebonden leggen, badt den Renegado my te bidden, haer soo veel gunst te bewijsen, als haer Vader en dese andere Mooren te verlossen, alsoo se sich selven eerder in de Zee sou werpen, als voor haer oogen, een Vader die haer soo seer beminde, te sien gevangen leyden. Den Renegade seyde my sulcks, en ick antwoorde, daer mede wel te vreden te zijn. Maer hy gaf weder tot antwoort, dat sulcks geensints nut was, alsoo sy, bevrijdt zijnde, terstont de Stadt in oproer souden helpen, en veroorsaecken, dat se hem terstont met eenige lichte Fregatten achter aen souden zijn, in voegen wy swaerlijck hun handen souden ontkomen, dat het best was soo lang daer mede te wachten, tot dat men in de eerste Christen haven sou zijn, daer men se dan sou konnen op hun vrye voeten stellen. Dit gevoelen en dese redenen seyden wy terstont tegen Zorayda, daer sich de selve mede liet vergenoegen. Hier op begeeft sich een yeder soo stil en soo vaerdigh als hy kost tot het roeyen, bevelende ons aen Godt, en namen de wegh van de Eylanden van Majorca, 't welck ons het naeste was, maer alsoo ons den wint een weynigh tegen, en de Zee wat ontstelt was, kosten wy dien kours ofte loop niet behalen, en vonden ons genootsaeckt

dem

den wegh na Oran te nemen, hoe-wel niet sonder ons groot misnoegen, en vrees, by die van Sargel ontdeckt te worden, welcke Stadt aen desse kust leyt, sestigh mijlen weeghs van Algiers, oock van den een of den anderen Galjoot besprongen te worden, die gemeenlijck met Koopmanschap van Tetuan quamen; al-hoe-wel wy genoegh gemoedight waren, het ware wat het was, voor een Koopvaerder, behoudens het geen Zeeroover en was, ons niet alleen te verdedigen, maer oock was het mooghlijck onsen vyandt te vermeesteren, om daer mede te seeckerder onse reys te bevorderen. Zorayda had al-geduerigh haer hooft in mijn handen, om haer Vader niet te sien, die ick geduerigh hoorde Lela Marien aen roepen om hulp. Wy waren nu omtrent dartigh mijlen weeghs gevaren, wanneer wy op het aenbreken van den dagh, ons omtrent dry schoot weeghs van lant bevonden, waer over wy ons weer een weynigh in zee begaven, die nu een weynigh gestilt was. En zijnde nu omtrent twee mijlen zeewaert in, gaven wy order dat men by beurten roeyen sou, terwijl men een weynigh ginck eten, alsoo de barck van alles wel voorsien was, al-hoe-wel de roeyers selve seyden, dat het als noch geen tijdt van rusten was, dat men die te eten sou geven, die niet en roeyden, alsoo sy in geenderhande manieren, de riemen uyt de handen wilden leggen. Alsoo wiert gedaen, en ondertusschen begoster een goede wint op te steecken, die ons de zeylen deed aen slaen, en de riemen in halen, en recht na Oran zeylen, alsoo het ons onmooghlijck was, anderen loop te nemen.

men. Dit geschiede met alle mooghlijcke haest, in voegen wy alsoo in een uer over de acht mijlen af leyden, sonder ergens voor te vreesen, als voor den een of den anderen Zeeroover. Wy gaven de Mooren oock te eten, die oock van den Renegade vertrooft wierden, seggende, dat se niet als gevangens wech gevoert wierden, maer dat men hen op de eerste placts hun vryheyt weder geven sou. Het selve wiert tegen den Vader van Zorayda mede geseght, de welcke antwoorde: Alle dingen sou ick konnen verhoopen, buyten dat, ghy Christenen, wetende dat ghy beleeft genoegh zijt, maer dat ghy my mijn vryheydt sout geven, hout my voor soo slecht niet, dat ick sulcks gelooven sou, alsoo ghy u in sulck gevaer niet hebt gesteecken, om my soo lichtelijck te ontslaen, voornamentlijck, wetende wie ick ben, en het voordeel dat ghy-lieden van my te wachten hebt, het welck indien ghy op prijs stellen wilt, beloof ick u van nu voortaen, het geen ghy begeert voor my, en dese ongeluckige Dochter, of soo niet, voor haer dan alleen, die het beste gedeelte van mijn ziel is. Met dese woorden begost hy soo bitterlijck te weenen, dat het in ons allen groote deernis verweckte, en Zorayda bewoogh haer oogen op te slaen, en haer Vader aen te sien, de welcke, siende hem soo jammeren, terstont van my op stont, en haer Vader liep om helsen, voegende haer aengesicht by het sijne, en beginnende beyde sulck een droevigh geween, dat wy hen alle mosten geselschap houden. Maer wanneer haer Vader sagh hoe se gekleet en op haer kostelijckste toe was gemaeckt, en dat se soo veel

Juweelen over sich had, vraeghde hy haer: Wat is de oorsaeck mijn Dochter dat ick gister avont, al eer ons dit schrickelijck ongeval over quam, u sagh in u huys en nacht gewaet, en dat ick u nu in sulcker voegen geçiert en opgepronckt sie, als of ghy ter Feest sout gaen? En sonder dat ghy anders eenige tijdt hebt gehadt, om u te verkleeden, tegenwoordigh met u alderkostelijckste gewaden aen gedaen zijt? Antwoort my daer op, want dit is het geen my groote verwondering veroorsaeckt. Al dat den Moor tegen sijn Dochter seyde, verklaerde ons den verloochenden. Doch sy antwoorde hem niet een woort. Maer wanneer hy aen een hoeck van de barck het kofferken sagh, daer sy gewent was haer Juweelen in te sluyten, de welcke hy wel meende tot Algiers gelaten, en niet in den Hof gebracht te hebben, bleef hy noch meerder opgetoogen als te vooren; en vraeghde haer, hoe dat kofferken in onse handen gekomen, en wat daer in was? Daer den verloochenden op antwoorde, sonder na de redenen van Zorayda te wachten; doet geen meer moeyten Heer, om u Dochter sulcke dingen te vragen, want met een woort sal ick u op alles voldoen, en dat is, dat ick wil dat ghy weet dat u Dochter een Christinne is, en die gene die ons onse vryheyt gegeven heeft, sy gaet met ons, volgens haer vrye wil, en wel te vreden, gelijck ick vertrouw, sich in desen stant te sien, gelijck als een die uyt de duysternis tot het licht komt, of uyt de doot tot het leven. Is het waer dat desen mensch seght, Dochter? Vraeghde den Moor. Zorayda antwoorde ja. Soo zijt ghy dan

in der daet Christen geworden, en die gene die u Vader in de handen van sijn vyanden gelevert heeft. Zorayda antwoorde wederom daer op, het geen daer van is, Vader, een Christen ben ick, maer niet die gene die u in dese staet gebrocht heeft, alsoo ick noyt gesocht heb quaet aen u, maer wel goet aen my te doen, en wat goet is het Dochter, dat ghy u selven gedaen hebt? Vraeghde den ouden wederom? Bidt antwoorde Zorayda, Lela Marien om dat te weten, en die sal het u beter weten te seggen als ick. Nauwelijcks had den Moor sulcks gehoort, wanneer hy met een ongelooflijcke vaerdigheydt, sich selven van boven neder in zee wierp, daer hy sonder twijffel sou verdroncken hebben, indien de lange en wijde kleederen, hem niet boven gehouden hadden. Zorayda begost om hulp te roepen, en wy liepen alle toe om hem te helpen, en vattende hem by den rock, trocken wy hem half verdroncken uyt het water, zijnde geheel buyten kennis, daer Zorayda sulck een smart over leed, dat se in de jammerlijckste klachten ter werelt uyt borst. Wy keerden hem den mont nederwaerts, en kregen veel waters uyt het lichaem, in voegen hy na twee ueren tijts, weder tot sich selven quam, geduerende welcken tijt, de wint omgekeert zijnde, ons weder na lant toe dreef, in voegen wy weder de riemen mosten in het werck stellen, om niet tegen de wal aen te geraecken. Maer ons goet geluck wilde dat wy aen een luwte geraeckte, zijnde achter een kleene Kaep, de welcke de Mooren noemen, het hooft van de Cava Rumia, dat is, die van de quade Christinne, want de Moo-

ren

ren seggen, dat daer die Cava of Christinne begraven leyt, door wiens toedoen sy Spangien verlooren hebben. Want Cava is in hun tael soo veel als quade Vrouw, en Rumia als Christinne, en alhoe-wel sy het voor een quaet voorteecken houden daer te Anckeren, soo zijn se evenwel daer somwijlen door den noot toe gedrongen. Doch voor ons was het geen Haven van de boose Vrou, maer wel van goede rust, zijnde de Zee geweldigh ontstelt. Wy stelden onse wachters aen lant, sonder onse riemen oyt uyt onse handen te leggen, etende ondertusschen, van het geen ons den Renegade toe gemaeckt en bereydt had, en van harten Godt biddende ons te willen by staen, en een goet eynde aen ons bestaen te geven. Men gaf oock plaets aen het versoeck van Zorayda, om haer Vader, beneffens de andere gevangen Mooren aen lant te setten, alsoo het hart van Zorayda niet kost verdragen, de selve aldus gebonden te sien wech voeren, 't welck wy haer beloofden te sullen doen, soo haest wy weder af voeren, alsoo wy niet veel gevaer aldaer van hen te wachten hadden, zijnde dit geweest geheel onbewoont. Onse gebeden waren geensints soo ydel, of den hemel geliefden de selve te verhooren, alsoo de wint tot onsen voordeel begost te keeren, en de Zee te stillen, ons gelijck als noodigende om onsen begonnen reys te bevorderen. Dit siende, maeckte wy de Mooren los, en stelden se aen lant, daer sy seer verwondert over waren, maer wanneer se de Vader van Zorayda, die nu weder heel bekomen was, aen lant souden setten, seyde hy: Waerom meent ghy Christenen dat dat snoode lit,

mijn vryheyt van u-lieden versocht heeft, meent ghy dat het uyt liefden is, seeckerlijck niet, maer wel om dat se mijn tegenwoordigheydt, als hinderlijck, niet dulden kan, noch gelooft oock niet, dat se daerom van Godtsdienst verandert, om dat se gelooft dat de uwe beter is als de onse, maer om dat se weet, dat se in u lant meer vryigheydt sal konnen plegen, om haer dartele lust te voldoen. En keerende sich vorder tot Zorayda (zijnde evenwel wel ter degen by beyde armen vast gehouden, op dat hy haer geenigh leet aen sou doen) seyde tegen haer, ô snoode Deern, waer henen gaet ghy verblinde als ghy zijt, onder het gewelt van die honden, onse natuerlijcke vyanden. Vervloeckt moet de uer zijn, dat ick u geteelt heb, en vervloeckt de tijdt van u opvoedinge. Maer ick siende dat hy met dese redenen soo haest geen eynde maecken sou, haeste te meer om hem aen lant te setten, die van daer niet na liet, duysent vervloeckingen ons achter aen te roepen, biddende Mahomet, Ala te bidden, ons te vernielen en te verderven, en als wy sijn stem niet meer hooren kosten, sagen wy evenwel sijn wercken, treckende sich selven by den baert, en het hayr, roepende evenwel noch soo luyde als sy kost; komt weder mijn lieve kint, komt weder, ick vergeef het u al te mael, en laet dese menschen het gelt dat haer toe behoort. Ach komt weder, en vertroost u bedroefde Vader, die in dese Woestijne sijn leven laten sal, indien ghy hem verlaet. Al dese woorden hoorde Zorayda al aen, niet sonder groote smart, schreyende en weenende, en niet anders konnende seggen als het moet

Godt

Godt believen, dat Lela Marien, die de oorſaeck van mijn bekeeren is, u vertrooſt, mijn Vader. Ala weet wel, dat ick anders niet heb konnen noch mogen doen, en deſe Chriſtenen zijn onſchuldigh van alles, maer mijn bewegingen zijn ſoodanigh geweeſt, dat ick niet geweten heb, hoe te komen tot volvoering der ſelver, die ſoo goet zijn geweeſt, Vader, als ghy ſe quaet oordeelt. Dit ſeyde ſy al ſonder dat ſe van haer Vader gehoort, noch hy meer van ons geſien wiert; waer over ick haer vertrooſtende, vervolghden wy onſe reys, daer ons de goede wint dapper in vorderde, in voegen wy voorſeecker verhoopten, des anderen daeghs 's morgens, aen de kuſten van Spangien te zijn: Maer gelijck ſelden of nimmermeer het geluck ſuyver en onverhindert komt, maer altoos eenigh ongeluck mede ſleept, ſoo wilde oock ons lot, of wel de vervloeckingen, die den Vader van Zorayda tegen ons uyt geſproocken had, die te vreeſen zijn, van wat Vader het ſou mogen zijn. Ick wil ſeggen dat wy zijnde nu al diep weder in Zee, en al dry ueren na den doncker verſleeten, de zeylen in top, de riemen in de ruſt, alſoo de goede wint ons van den arbeydt verloſte, wy met het licht van de Maen een ront Schip neven ons ſagen, en dat ſoo dicht by, dat om niet tegen malkander te raecken, wy nootſaeckelijck wenden moſten, gelijck ſy oock deden, om ons te laten voor by gaen, roepende ons ondertuſſchen van boort toe, wie wy waren, waer wy heen wilden, en van waer wy quamen? Maer dewijl ſy ons in het Franſch aen ſpraecken, ſey onſen Renegado, dat wy niet ſouden

den antwoorden, alſoo het ongetwijffelt Franſche roovers waren: door deſe vermaning was 'er niemant die een woort antwoorde, maer zijnde een weynig voort gevaren, en het Schip nu als onder de wint, ſchooten ſy met twee ſtucken na ons toe, en gelijck het bleeck bey met keten-kogels, alſoo door den eene ſchoot, onſe maſt juyſt in het midden van een geſchooten wiert, vallende met zeylen met al in de zee, en daer op noch eens ſchietende, maeckten een groot gat in het midden van onſe barck, ſonder eenige andere ſchade of hinder te doen, maer wy waren ſoo geraeckt dat wy begoſten te ſincken, 't welck wy ſiende, begoſten al-te-mael overluyt om hulp te roepen, de Franſchen wenden terſtont, en omtrent 12. Françoyſen vielen in de Boot, wel gewapent met roers en ander geweer. By ons komende, en ſiende hoe weynigh dat wy waren, en hoe wy alreets begoſten te ſincken, namen ſe ons over, ſeggende, dat ons dat quaet over gekomen was, om dat wy niet geſproocken hadden: Onſen Renegade nam terſtont het kofferken van Zorayda, en wierp het in Zee, ſonder dat het yemant gewaer wiert. Kortelijck, wy quamen al te ſamen over in den Franſman, de welcke hebbende onſe gelegentheydt in het lang en breede verſtaen, ons in gevolgh af namen al wat wy hadden, gelijck oock aen Zorayda haer Juweelen die ſe om haer voeten had, doch dit moeyde my ſoo ſeer niet, als ick wel vreeſde, dat ſe haer haer alderkoſtelijckſt Juweel ſouden hebben af genomen, maer het ſchijnt dat hun begeerte niet verder ginck als gelt te hebben, de welcke

ke soo ver ginck dat se ons self onse slaefsche kleederen af namen, gelijck of se veel schats waerdigh waren geweest. Ja daer warender onder hen van gevoelen, dat men ons al te samen in een zeyl winden, en in Zee werpen sou, alsoo sy van meening waren, op eenige Havens van Spangien te handelen, daer se door ons mochten ontdeckt worden, indien se ons in het leven behielden. Maer den Capiteyn, die de geene was die mijn beminde Zorayda berooft had, sey dat hy te vreden was met den buyt die hy had, en dat hy in geen Spaensche Haven wilde in loopen, maer by nacht de Straet door loopen, en soo na Rochel zeylen, van waer hy uyt gevaren was, en quamen derhalven over een ons in de Boot te setten, beneffens alle nootsaeckelijckheydt voor soo een korte reys als ons noch overigh was, gelijck se des anderen daeghs deden, zijnde alreets in het gesicht van Spangien, door het welcke al ons verdriet en het overdencken van onsen armoede, gelijck als van ons hart gestreecken wiert, soodanigh een grooten schat is de vryheydt. Het mocht omtrent middagh zijn, wanneer se ons in de Boot setten, gevende ons twee vaetjens met water mê, beneffens eenigh bisschuyt, en den Hopman, door ick en weet wat barmhartigheydt beweeght, gaf mijn Zorayda op het nederklimmen, noch omtrent veertigh goude kroonen, niet toe latende, dat haer yemant van sijn volck, de kleederen sou uyt trecken, die se noch aen had, en noch aen heeft. Wy gingen in de Boot, bedanckende hem
voor

voor de gonst de welcke hy ons bewesen had, gingen sy voor de wint van ons af, na de engte van Gibralter, en wy sonder andere leytstarre als het lant te hebben, begosten so dapper aen te roeyen, dat wy op het dalen van de Son soo dicht waren, dat wy oordeelden voor den nacht wel te sullen konnen landen. Maer om dat de Maen dien nacht niet en scheen, overmits de duystere lucht, en wy weynigh kennis van de gelegentheydt hadden, docht het ons niet geraden by nacht te landen, gelijck veel van de onsen begeerden, die wilden na lant toe, al souden sy het op een rots setten, om alsoo bevrijt voor ongeval te zijn, wegen de roovers van Tetuan, die daer benevens mochten komen, die gemeenlijck 's nachts uyt Barberijen varen, en 's morgens met den dagh sich by Spangien vertoonen, maeckende soo hun buyt en gaende weder te huys slapen. Eyndelijck besloten wy sachjes te naderen, om, indien het de stilte van de Zee mocht toe laten, ergens te landen. Aldus deden wy, in voegen wy omtrent de middernacht, ons bevonden aen de voet van een misselijcke en hoogen bergh, doch niet soo dicht aen de Zee staende, dat de selve ons niet een weynigh plaets verleende om te konnen landen. Wy dan begeven ons in het zant, en alsoo voorts al te samen aen lant, kussende de aerde, en met blijde tranen Godt loovende voor de genade aen ons bewesen. Wy namen uyt de barck het geen daer goets in was, trocken se op het lant, en begaven ons een groot stuck weghs den bergh op; want al-hoe-wel wy daer waren, kosten wy ons evenwel niet ten vollen verseeckeren dat wy in het

Christen-

Christen-lant waren. Den morgenstont quam eyndelijck (hoe-wel lanckſaem na mijn goetduncken) te voorſchijn, wanneer wy den bergh voorts op gingen, om te ſien of wy van daer eenige huyſen of gehuchten, of menſchen, of wegen mochten ontdecken. Evenwel, al-hoe-wel wy niet ſagen, begaven wy ons inwaert aen, alſoo ons dacht, dat wy ongetwijffelt wel haeſt het een of het ander ſouden ontmoeten, om na alles te vernemen. Maer het meeſte dat my quelde, was te ſien mijn lieve Zorayda te voet door deſe rouwe wegen gaen, en al-hoe-wel ick ſe ſomwijlen op mijn ſchouderen nam, vermoeyde haer mijn vermoeytheydt meer, als de ruſt haer ruſt gaf, en begeerde derhalven noyt meer, dat ick dien arbeydt nemen ſou, maer vervolghde met groote moedt en vrolijckheydt haer wegh, zijnde van my by de hant geleyt. Weynigh minder als een vierendeel mijls, mochten wy gegaen hebben, wanneer het geluyt van een Boere fluyt ons ter ooren quam, een ſeecker teecken, dat daer omtrent Harders met hun Vee waren, waer over wy om ſiende of ons yemandt ontmoete, ſagen een jongen Harder, onder eenen boom, met een mes een hout ſnijden, wy riepen hem toe, en hy ons ſiende, begaf ſich op de vlucht, want (gelijck wy daer na verſtonden) de eerſte die hy geſien had, waren den Renegade en Zorayda, de welcke hy ſiende in Moorſche kleeding, dacht gewiſſelijck dat 'er Moorſche roovers aen lant waren, en dat hy geheel Barberijen op den rugh had. Hy dan met groote ſnelligheydt door het Boſch loopende, begoſt te roepen Mooren Mooren, wapen

wapen. Met dit geroep bleven wy al te samen verbaest staen, sonder dat wy wisten wat te doen, maer aenmerckende dat het geroep van den Harder, het gantsche lant over eynde sou helpen, en dat de Ruytery van dese gewesten, wel haest op de been sou zijn, vonden wy goet dat den Renegade sijn Turcksch gewaet sou uyt, en een slaven Casack aen doen, die hem terstont van een van de onse gegeven wiert, al-hoe-wel den ander daer over in het hemde bleef staen, en alsoo ons Godt beveelende, vervolghden wy den selven wegh die den Harder in geslagen was, denckende even staegh, dat wy de ruytery ontmoeten souden, en hier in waren wy geensints bedrogen, alsoo wy geen twee ueren gegaen hadden, of zijnde nu in een vlackte gekoomen, ons ontmoeten omtrent vijftigh Ruyters, die op een halve galop na ons toe quamen; en alsoo se ons sagen, bleven wy stil staen, doch sy naerder gekomen zijnde, en siende dat se in de plaets van Mooren, een deel arme Christenen vonden, bleven verwondert staen, en een van hen vraeghde ons, of wy die gene waren, daer de Harders soo over geroepen hadden. Daer op ick ja antwoorde, en alsoo ick begost te verhalen hoe wy daer gekomen waren, begost een van ons geselschap de Ruyter te kennen die ons gevraeght had, die daer over sonder my te laten vol spreecken, sey, gelooft moet Godt zijn, die ons aen sulck een goeden oort gebracht heeft, want na ick het sie, dese gront is de gront van Malaga, en indien anders de jaren van mijn gevanckenis, my het verstant niet berooft hebben, soo segh ick

ick

ick dat ghy Heer, die met ons ſpreeckt, zijt mijn Oom Pedro de Buſtamante. Nauwelijcks had den gevangen ſulcks geſproocken, of den Ruyter ſpringt van ſijn Paert, en begoſt den Jongman te omhelſen, ſeggende, mijn hartelijck lieven Neef, nu ken ick u, en nu heb ick u, hoe-wel ick u over lang voor doot beweent heb, gelijck oock u Moeder mijn Suſter, en al de uwen, die als noch in het leven zijn, 't welck hen Godt gegunt heeft, op dat ſe het geluck mogen hebben, u eenmael weder te ſien. Wy hebben eyndelijck verſtaen, dat ghy te Algiers waert, doch door deſe u kleeding, en die van u geſelſchap, begrijp ick wel dat ghy een wonderlijcke verloſſing moet gehadt hebben. Soo is het in der waerheydt, en de tijdt ſal ons wel daer na gegeven worden, om u het alles te verhalen, antwoorde den ander. Als de andere verſtonden dat wy gevangens waren, ſtont een yder van ſijn Paert af, ons noodigende daer op te ſitten, en na de Stadt van Velez Malaga te ryen, die maer een half mijl van daer was. Sommige gingen om de Barck of de Boot na de Stadt te halen, verſtaende waer wy de ſelve gelaten hadden, anderen namen ons achter op, en Zorayda geraeckte op het Paert van Pedro de Buſtamante. De gantſche Stadt ginck ons tegen om ons te ontfangen, dewijl ſe van ſommige die voor uyt gereden waren, de aenkomſt van deſe ſlaven verſtaen hadden. Sy waren niet verwondert verloſte ſlaven, noch gevangen Mooren te ſien, alſoo hen het ſelve wel meer te vooren komt,

maer

maer ſy verwonderden hen over de ſchoonheyt van Zorayda, de welcke alſdoe weder op geklaert en opgeſmuckt was, en daer by had de vermoeytheydt van de wegh, en de vreught ſich behouden te ſien, ſulck een verw in haer aengeſicht gegeven, dat (indien my anders mijn liefde niet en bedroogh) ik haer achte voor het ſchoonſte ſchepſel der werelt, immers ick had noyt ſchoonder geſien. Wy begaven ons ten eerſten na de Kerck, om aldaer Godt te dancken, en ſoo haeſt als Zorayda in de Kerck quam, ſeyde ſy dat ſe aldaer gedaenten ſagh, die Lela Marien wel geleecken, wy ſeyden haer dat het haer Beelden waren, en den Renegade, beduyde het haer ten beſten dat hy koſt. Daer na verdeel de men ons in verſcheyde huyſen hier en daer, maer Zorayda, den Renegado, en ick wierden gebracht ten huyſen van den Vader, van den Chriſten die de eerſte kennis gemaeckt had, 't welck matelijck wel geſtoffeert, en bemeubelt was, zijnde de ſelve lieden van goede middelen. Ses dagen waren wy aldaer, geduerende welcke tijdt onſen Renegade, hebbende onderſocht het geen hem te doen ſtont, ſich eyndelijck na Granada begaf, om ſich door bemiddeling van de Inquiſitie, weder in de ſchoot van de Kerck te begeven. De andere verloſte Chriſtenen gingen oock een yeder ſijns weeghs, en ick met Zorayda, bleven alleen, zijnde de kroonen, die wy van den Franſman gekregen hadden, al onſen rijckdom, voor de welcke ick haer dit beeſt kocht, dienende haer tot noch toe, als Vader of Schiltknaep, en niet als Man. Aldus reyſen wy om te vernemen of mijn Vader noch

noch leeft, en of yemandt van mijn Broeders, eenigh beter geluck heeft gehad als ick; al-hoewel ick my soo geluckigh acht als yemandt, wegen dat den hemel my heeft gelieft, met mijn beminde Zorayda te vervoegen. De lijtsaemheyt die sy getoont heeft om alle moeyten en arbeydt uyt te staen, en de genegentheydt die se heeft om Christen te zijn, is soodanigh dat ick my daer over verwonder, en verbonden bevinde, haer te dienen al de dagen van mijn leven, hoe-wel ick moet bekennen dat dit genoegen al vry verstoort en verdonckert wort, door de twijffeling de welcke ick heb, of ick in mijn eygen Vaderlant, wel een hutteken sal vinden, om haer in te brengen, en of de tijdt en de doot, oock sulcke verandering gemaeckt hebben, in ons huys, dat ick misschien niemandt sal vinden die kennis aen my heeft. Dit is mijn Heeren het geen ick u van mijn leven te vertellen heb, en gelieft ghy self te oordeelen, of het niet vreemt genoegh is, het welcke ick u wel wenschte korter te hebben konnen vertellen, al-hoe-wel de vrees u door mijn lanckwijligheydt moeyelijck te vallen, my al veel omstandigheden hebben doen achter stellen.

Het XLII. Hooft-stuck.

Handelende van het geen vorder in de Herbergh geschiede, en andere dingen meer.

Hier mede sweegh den gevangen stil, tegen den welcken Don Fernando seyde, in der

waerheyt Heer Capiteyn, de manier met de wel
ke ghy ons dese geschiedenis verhaelt hebt,
soodanigh, dat se over een komt, met de vreer
digheydt, en wonderlijckheydt van de sae
self, zijnde sonderling wonderlijck, en vol v
vreemde toevallen: oock is de smaeck, die wy
de selve gehadt hebben, soodanigh, dat al had
vertelling tot morgen geduert, het selve o
geensints sou verdrooten hebben. En alsoo se
de oock een yeder, doende den Capiteyn sood
nige aenbiedingen, dat hy sich selven meer
voldaen achte van hun goede genegentheyd
voornamentlijck versocht hem Fernando m
hem te reysen, alsoo hy maecken sou dat d
Marquis sijn Broeder, als Peeter over den Do
van Zorayda sou staen, en dat hy van sijnent w
gen hem soodanigh sou by staen, dat hy sou m
gen in sijn lant geraecken, op sulck een wijse,
sijn waerdigheydt verdiende. Voor al dese a
biedingen bedanckt hem den Capiteyn, gedi
stelijck, evenwel begeerde hy noch het een no
het ander aen te nemen. Ondertusschen qu
den nacht aen, en op het aenbreecken van de s
een Karos met eenige Mannen te Paert, aen
Herbergh. Sy versochten herbergh, en kreg
van de Waert tot antwoort, dat 'er in het gehe
huys geen hant breet plaets ledigh was. Al-h
wel dat soo is, seyder een van den hoop, soo h
pen wy evenwel dat 'er geen ontbreecken
voor den Heer Auditeur, die in de Karos is.
dese naem wiert de Waerdin verbaest, en sey
nademael ick geen bedden meer en heb, wil i
garen mijn bedtstede verlaten, indien mijn H
een

eenige bedding met hem heeft gebracht, gelijck ick wel geloof van ja, in voegen dan ſijn edelheydt magh in komen als het hem gelieft, wy ſullen hem ſijn gemack geven ſoo wel als wy konnen. Ter goeder ueren ſey den ander, maer ondertuſſchen was 'er uyt de Karos een Man gekomen, de welcke aen ſijn gewaet, genoeghſaem de gelegentheydt van ſijn ampt vertoonde, al was het maer by de gedaente van ſijn langen rock geweeſt. Hy had een Jonckvrouw by de hant, in het aenſien van omtrent 16. jaren, op de reys toe gemaeckt, doch ſoo bizart geeſtigh, en ſchoon, dat het een verwondering was om te ſien; in voegen dit de vierde by de dry gracien was. Don Quichot, bevont ſich op het in komen van den Heer Auditeur, aen de deur, tegen de welcke hy ſeyde: U Genade kan vryelijck binnen komen in dit Kaſteel, 't welck al-hoe-wel kleen, ſoo is 'er evenwel geen engte noch ongelegentheydt ter werelt, de welcke voor de Wapenen, noch voor de letteren geen plaets maeckt, voornamentlijck wanneer de een en de ander vergeſelſchapt zijn met ſulck een ſchoonheydt, voor de welcke niet alleen de Slooten en Kaſteelen ſich hebben te openen, maer de rotſen te klieven, de bergen te dalen, om haer doorganck te geven. U heerlijckheydt kome vry in dit Paradijs, daer hy Sterren en Sonnen vinden ſal om dien hemel die u Genade by ſich heeft, te vergeſelſchappen. Hier ſegh ick ſal hy vinden de Wapenen in haer kracht, en de ſchoonheydt in haer uyterſte. Den Auditeur bleef heel verwondert ſtaen, over de redenen van Don Quichot, die hy met ernſt bleef ſtaen aen

 ſien,

fien, zijnde niet minder verwondert over sijn gestaltenis, als over sijn woorden, en sonder hem te antwoorden, ginck al voort, maer bleef op nieuw verbaest staen, als hy de schoone Luscinda, Dorothea, en Zorayda, voor sich sagh, de welcke al te samen (hoorende de aenkomst van dese nieuwe schoonheydt) op gestaen waren om haer te ontfangen, maer Don Fernando, Cardenio, en den Pastoor, deden hem de volkomenste aenbiedingen. Kortelijck, den Auditeur ginck binnen, verbaest, soo over het geen hy sagh, als over het geen hy gehoort had, terwijl de eerste schoonheden dese tweede verwellekomden. Soo veel is 'er van, dat den Auditeur wel sagh dat hy met geen Canaille gescheept was. Maer de gestaltenis en gedaente van Don Quichot, gaf hem de grootste verwondering, eyndelijck, na dat men al de complementen af gedaen, en de ongelegentheydt van de Herberge verschoont en vertoont had, besloot men weder het geen voor heenen beslooten was, dat de Vrouwlieden by malkander in de kamer souden slapen, en de Mannen buyten blijven, gelijck als om hen te bewaren, daer soo den Auditeur, als sijn Dochter seer wel mede te vreden waren. Vorders met het gedeelte dat in de Herbergh was, en het geen den Heer Auditeur met sich gebrocht had, behielpen se sich voor dien avont, beter als se gedacht hadden. Den slaef die op het eerste aenkomen van den Auditeur, ick weet niet wat ontsteltenis gevoelt had, vraeghde aen een van sijn dienaers, hoe sijns Heeren naem was, van de welcke hy hoorde, dat hy Juan Perez de Viedma genaemt was, en dat hy verstaen had

da

dat hy uyt een plaets in het gebergh van Leon van geboorte was. Met dit bescheyt, en het geen hy vorder gesien had, verseeckerde hy sich selven, dat dit sijn Broeder was; die door raet van sijn Vader de letteren gevolght had. Hier over ten hooghsten vernoeght en verheught, riep hy Don Fernando en Cardenio, en den Pastoor, aen een zijde, vertelde hem wat hy gehoort had, en verseeckerde dat den Auditeur sijn Broeder was. Hy had oock van den dienaer verstaen, dat hy ginck naer Indien, om Auditeur tot Mexico te zijn. Hy hoorde oock dat die Jonckvrouw sijn Dochter was, daer de Moeder van in den arbeydt was gestorven, en dat hy veel rijckdom van haer behouden had, 't welck met de Dochter aen hem gebleven was. Vorders versocht hy hun raet, op wat wijse sich te ontdecken, of wel te proeven, of sijn Broeder siende hem nu soo arm hem oock versmaden sou. Laet my die saeck bevolen zijn, antwoorde den Pastoor, hoe-wel ick niet anders denck, mijn Heer Capiteyn, of ghy sult wel ontfangen zijn, alsoo ick uyt het wesen en de manierlijcke wijsheydt van u Broeder, geen opgeblasentheydt bespeuren kan, noch te weynigh kennis, om de gevallen van het geluck te oordeelen. Evenwel (sey den Capiteyn) sou ick my liever by omwegen, als soo schielijck ontdecken. Ick segh u antwoorde den Pastoor, dat ick het wel beleggen sal. Ondertusschen was het avontmael vaerdigh, en een yeder voeghde sich ter tafel, behalven den gevangen en de Jonckvrouwen, die in de kameraten. Ter midden van de maeltijdt, sey den Pastoor tegen den Auditeur,

van de selve naem, gelijck u heerlijckheyt heeft, Heer Auditeur, heb ick een kameraet tot Constantinopolen gehadt, daer hy met my gevangen was, dat een van de braefste Soldaten, en Capiteynen was, die onder al het Spaensche voetvolck waren, maer soo dapper en kloeck als hy was, soo ongeluckigh was hy oock. En hoedanigh was doch den naem van desen Capiteyn? Vraeghde den Auditoor vorder. Ruy Perez de Viedma, antwoorde den Pastoor, zijnde van geboorte uyt een plaets in het geberghte van Leon, die my vertelt heeft een saeck, de welcke hem met sijn Vader en Broeders gebeurt is, 't welck, indien het my van sulck een waerachtigh persoon niet was vertelt geweest, ick niet sou hebben willen gelooven, maer eer voor een sproockjen gehouden, gelijck de ouwe Wijven malkander vertellen. Want hy seyde my dat sijn Vader al sijn middelen in vier deelen had gedeelt, en yeder het sijn gegeven, beneffens seeckere lessen, die beter waren als die van Cato self. En soo veel weet ick te seggen, dat hem den Oorlogh soo qualijck niet geluckte, hy quam (sonder eenigh ander behulp, als die van sijn dapperheydt) binnen korte jaren, tot de waerdigheydt van Capiteyn te voet, en op den trap, om wel haest Maestro del Campo, ofte Colonel te zijn. Doch soo veer was hem het geluck wederom tegen, dat hy gevangen wiert, in dien geluckigen slagh in de Levant. Ick verloor hem tot Goleta, en daer na hebben wy malkander wederom tot Constantinopolen gevonden. Van daer is hy tot Algiers geraeckt, daer
ick

ick weet dat hem de vreemste saeck voorgevallen is, die een mensch bedencken magh. Aldus vertelde hem den Pastoor korteling de geschiedenis van den Capiteyn, en Zorayda. Al dese woorden hoorde den Auditeur seer aendachtelijck aen, in voegen hy, nimmermeer Auditeur, of toehoorder was geweest, als tegenwoordigh. Den Pastoor ginck niet verder als tot daer-en-toe, daer hy en Zorayda, van de Franschen geplondert wierden, besluytende dat hy niet wist, of hy in Spangien was geraeckt, dan of hem de Franschen mede genomen hadden. Al dese vertellingen hoorde den Capiteyn, van verre mede aen, lettende ondertusschen op het gelaet van sijn Broeder, de welcke hoorende den Pastoor met dese redenen besluyten, een diepe sucht gaf, en met de tranen in de oogen, aldus antwoorde: Indien ghy wist mijn Heer, hoe dese vertelling, die ghy gedaen hebt, my raeckt, ghy sout u niet behoeven te verwonderen, over dese teeckenen van droefheydt de welcke my overvallen, tegen alle betamentlijckheydt, en welstant. Dien dapperen Capiteyn, daer ghy van spreeckt is mijn outsten Broeder, de welcke volgens sijn dapperheydt, oock hooger gedachten heeft gehadt, als ick of mijn andere Broeder, en daer over den Oorlogh te volgen verkooren heeft. Maer ick heb die van de letteren gevolght, door de welcke en mijn naerstigheydt, ick tot den trap gekomen ben, in de welcke ghy my siet. Mijn jongste Broeder is in Peru, soo rijck en machtigh, dat, met het geen hy aen sijn Vader en

my over gesonden heeft, hy sijn deel genoeghsaem voldaen heeft, en daer-en-boven genoegh aen mijn Vader gelaten, om sijn aengebooren miltheydt te oeffenen, waer door ick my oock te bequamer in mijn studie en leering heb konnen onderhouden, en tot desen trap komen. Mijn Vader leeft noch, hoe-wel stervende van verlangen om sijn outsten Soon eenmael weder te sien, biddende Godt sonder op houden hem die genade noch te doen voor sijn doot. Maer my verwondert, dat hy in soo veel voor en tegenspoet, noyt het minste aen sijn Vader noch aen sijn Broeders heeft laten weten, daer hy anders een soo verstandigen persoon is. Want indien men sulcks geweten had, hy sou na het miraeckel van het riet niet hebben behoeven te wachten, om gelost te worden. Ondertusschen het geen my in bekommernis hout, is sijn wedervaren met de Franschen, duchtende dat se hem sullen omgebracht hebben, om haer dievery te bedecken. En dit sal maecken dat ick mijn reys met sulck genoegen niet vervolgen sal, als ick begost heb, maer in tegendeel met groote droefheydt en swaergeestigheydt. ô mijn lieven Broeder, die tegenwoordigh wist waer ghy zijt, ick sou u gaen soecken al soud' het my al kosten wat ick in de werelt heb. En indien mijn Vader wist dat hy noch in het leven of gevangen was, al was het aen de uyterste deelen van Barbarijen, hy sou al sijn, mijn, en mijns Broeders middelen eer besteden, om hem te lossen, als hem in sijn verdriet te laten. En ghy schoone, en miltdadige Zorayda, wie sou u konnen voldoen voor de deught de welcke ghy

aen

aen mijn lieven Broeder getoont hebt, en wie sal het geluck mogen hebben, tegenwoordigh te zijn, op het herboren van u ziel? Dese en meer diergelijcke woorden liet sich den Auditeur ontvallen, soo vol van liefde en medelijden, over het geen hy van sijn Broeder gehoort had, dat sich niemandt van al die geene die hem hoorden, van tranen kost onthouden. Den Pastoor eyndelijck siende, dat sijn vont wel geluckt was, wilde hem niet langer in sijn droefheydt laten, maer staende van de tafel op, en gaende na Zorayda, nam haer by de hant, en ginck met haer uyt, gevolght van Luscinda, Dorothea, en de Dochter van den Auditeur. Ondertusschen was den Capiteyn in verlangen wat den Pastoor sou doen, de welcke hem daer op by de andere hant nam, en ginck alsoo met dese twee na den Auditeur, den welcken hy met dese woorden aen sprack, laet af van weenen, eerwaerde Heer, en geniet het opperste van uwe vreught, nademael ghy alhier u Broeder, en u getrouwe Swagerin voor u siet, dit is den Capiteyn Viedma, en dese de schoone Moorin, die hem soo veel goets heeft gedaen. De Françoysen hebben haer in dese staet gestelt, op dat ghy u miltdadigheydt aen de selve sout mogen plegen. Den Capiteyn liep terstont toe om sijn Broeder te omhelsen, maer hy sette sijn beyde handen op sijn borst, om hem ter degen te besien, maer als hy hem nu volkomen kende, omhelsde hy hem soo vriendelijck, en met sulck een overvloet van tranen, dat het meestendeel van die aldaer tegenwoordigh waren, hem daer in mosten geselschap houden. De woorden die de twee Broeders mal-

kander te gemoet voerden, en de vreught die se toonden, sou niemant machtigh zijn uyt te drucken. Toen vertelden sy malkander al hun wedervaren, daer sagh men den Auditeur Zorayda omhelsen, al sijn middelen haer aen bieden, de schoone Christinne met de schoone Moorinne, malkander op het vriendelijckste omarmen, en Don Quichot met de mont vol tanden sitten kijcken, sonder een woort te spreecken, treckende dit alles tot sijn doolende Ridderschap. Eyndelijck men besloot dat den Capiteyn en Zorayda, met sijn Broeder na Sivilla sou vertrecken, en hun Vader sijn aenkomen laten weten op dat hy indien het mooghlijck was, op het doopmael van Zorayda mocht tegenwoordigh zijn: Alsoo het den Auditeur niet mooghlijck was, sijn reys op te schorten, alsoo hy verstaen had, dat over een Maent de Vloot na Nova Hispania vertrecken sou, en soude hem het nalaten van dese reys met allen schadelijck zijn. Kortelijck, een yeder was op het hooghste vergenoeght en wel te vreden, en dewijl het nu eyndelijck diep in der nacht wiert, begaf sich een yeder om het overige in rust door te brengen. Maer Don Quichot boodt sich selven aen, om de wacht te houden om het Kasteel, op dat de kostelijcke schat van soo veel schoonheydt, door den eenen Reus of den ander niet gestolen mocht worden. Die hem kenden, stonden hem sulks toe, en onderrechtẽ den Heer Auditeur van sijn sotternijen, die daer in groot vermaeck schepte. Sancho Pançe alleen wiert by na dol dat men niet slapen ginck, en hy accommodeerden sich ten besten dat hy kost, op het

tuygh

tuygh van ſijn Grauwtje, 't welck hem evenwel dier genoegh quam te ſtaen, gelijck men hier na ſeggen ſal. De Jonckvrouwen vertrocken oock in hun kamer, en de anderen maeckten het ſoo wel als ſe koſten. Don Quichot begaf ſich terſtont buyten de Herbergh om de ſentinel perdu te ſtaen. Den nacht nu recht voor het kriecken van den dagh zijnde, quam de Jonckvrouwen een ſtem ter ooren, ſoo wel getoont, en ſoo aengenaem, dat ſy ſich alle genootſaeckt vonden de ooren daer toe te leenen. Voornamentlijck Dorothea, die wacker lagh, hebbende Me-Vrouw Clara de Viedma aen haer ſy (want ſoodanigh was den naem van de Dochter van den Auditeur) de welcke ſy wacker maeckte, om mede toe te luyſteren, en haer deel van het geſang te hebben, niemandt koſt ſich inbeelden waer dit aengenaem geſang van daen quam, 't welck ſoo wel klonck, ſonder met eenigh ſpeeltuygh verſelt of geſterckt te zijn. Den eenen tijdt docht hen dat het op de plaets was, den anderen dat het uyt de Stal voort quam. Maer terwijl ſy in deſe verwondering waren, quam Cardenio aen de deur, ſeggende: Die niet ſlaept die hoor toe, en dat na de ſtem van een ſtaljongen, die met ſijn geſang betoovert. Wy hoorent wel mijn Heer antwoorde Dorothea, en daer mede ginck Cardenio weder heen, en ſy luyſterende ſoo nauw toe als haer mooghlijck was, verſtont daer deſe woorden uyt.

Het XLIII. Hooft-ſtuck.

Verhandelende de aengename geſchiedenis van den ſtal-jongen, en andere dingen meer.

ICk ben een Zée-man van de min,
En dwael in 't midden van ſijn baren
Maer ſonder hoope te bevaren,
Een haven daer ick ruſte vin,
Vvolgende, ô mijn Noortſter op u licht,
Van ſchoonder glants in mijnen oogen,
Als immermeer ſich aen den hoogen
Vertoonen mocht aen Palinurs geſicht.

Waer ghy my leyt en weet ick niet
En ſoo gaet ſelf mijn koers verlooren,
Voor my, niet machtigh na te ſpooren,
Noch vry noch vol van groot verdriet,
Te groot ontſagh, en eerbaerheydt bedeckt
V klare ſchijnſel voor mijn oogen,
Geheel in mijne hoop bedroogen,
Gelijck een wolck de leytſtar overdeckt.

Zijnde den ſinger tot ſoo ver gekomen, koſt Dorothea niet laten Clara voort wacker te maecken, bewegende haer van de eene tot de andere zijde. En haer wacker hebbende, ſey: Vergeeft het my Jufferken dat ick u wacker gemaeckt heb, het is geſchiet op dat ghy de beſte ſtem mooght hooren, die ghy u leven gehoort hebt, of hooren ſult. Klara half ſlaperigh zijnde, wiſt

in het eerste niet wat Dorothea seyde, maer te recht haer meening verstaende, luysterde met naerstigheyt toe. Maer nauliks had sy twee vaersskens gehoort, die den ander vervolghde te singen, wanneer haer sulck een vreemde beeving over quam, als of sy de koors op den hals had gehadt, en omhelsende Dorothea heel vast, sey tot haer: Ach Me-Vrouw van mijn ziel en mijn leven, waerom hebt ghy my ontwaeckt, alsoo het grootste geluck dat my tegenwoordigh magh overkomen, is mijn oogen gesllooten te hebben, om noch te sien noch te hooren, dien ongeluckigen sanger. Wat is het dat ghy seght mijn kint? Antwoorde Dorothea, dien sanger is maer een staljongen. Geen staljongen antwoorde Clara, maer wel een Heer van eenige plaetsen, en die oock plaets in mijn hart heeft, en die soo vast, dat indien hy se self niet begeert te verlaten, hy daer eeuwigh in blijven sal. Dorothea bleef verwondert van dese vreemde redenen, de welcke haer dochten meer kennis voor te stellen, als haer weynige jaren beloofden, waer over sy haer weder antwoorde, ghy spreeckt Juffrouw Clara in sulcker voegen, dat ick u niet kan verstaen, verklaert u selven een weynigh, en seght my eens wat ghy meent met desen Heer van plaetsen, van hart, en van desen sanger, wiens stem u dese ongerustigheydt veroorsaeckt? Doch seght my tegenwoordigh niets meer daer van, alsoo ick om u te helpen in u ontsteltenis, het vermaeck van dit soet gesang niet verliesen wil, also my dunckt dat hy met nieuwe veersen, en een anderen toon, sijn sang wederom begint. Seer wel antwoorde

Clara, en ſy om hem niet te hooren, ſtopte haer beyde ooren met haer handen, daer ſich Dorothea noch meer van verwonderde, die ondertuſſchen deſe toover veerſen hoorde.

ô Soete hoop van mijn gewonde ziel,
Die overkomende al het geen u weder hiel,
Hebt u op 't pat begeven,
't Geen ghy u ſelver hebt gemaeckt en voor geſchreven.
En quetſt u 't harte niet, te ſien op elcken ſtoot,
De ſchaduw van de doot?

Ick weet de traegheydt wint ten enden eenighmael
Noch overwinning noch gewenſte ſegenprael,
En die blijft recht verſtooten
Van 't luk die voor het luk ſijn kracht niet wil ontblootē,
Maer liever ſwijmen, in het ſchadelijck onbeſcheyt,
Van trage ledigheyt.

De min verkoopt wel dier (en billijck is de koop)
Sijn overwinningen op 't bieden van de hoop,
Alſooder op der aerden,
Geen ſchat van weynig moeyt gehouden wort in waerdē,
En nimmer liever pant geſmaeckt wort, als dit 't ſoet
Van heete luſt voldoet.

De minne brengt ten eynd, niet ſelden door ſijn raet,
Daer 't mogenſte gewelt als voor verbijſtert ſtaet,
En ſchoon dat mijn gedachten,
Het grootſte van de min, en 't hooghſt geluck betrachtē,
So ſtelt nochtans mijn hoop, te raecken, wonder ſchoon,
Van onder op den Throon.

Hier

Hier maeckte desen Sanger een eynde van sijn gesangen, en Clara een begin tot nieuwe klachten, al het welcke de lust van Dorothea te meerder op weckte, om te weten de oorsaeck van sulck een soet gesang, en sulcke bittere klachten, waer over sy op nieuw bestont te vragen, wat het was, het geene sy te vooren meende te seggen? Clara derhalven bevreest van Luscinda gehoort te zijn, omhelsende Dorothea heel vast, leyde haer mont soo dicht aen haer ooren, dat se genoegh spreecken kost, sonder van anderen gehoort te worden; en seyd' haer: desen die daer singt Me-Vrouw, is de Soon van een Ridder, gebooren uyt het Rijck van Arragon, een Heer van twee plaetsen, de welcke woonde recht tegen over het huys van mijn Vader in het Hof. En al-hoe-wel mijn Vader de vensters des Winters met linnen, en des Soomers met dichte hordens bekleet had, soo is evenwel desen Edelman, die ter Hooger schoolen lagh, my komen te sien, sonder dat ick weet hoe, of in de Kerck of andersints. Dat is 'er van dat hy op my verlieft wiert, 't welck hy my door de vensters van sijn huys met sulcke teeckenen en tranen te kennen gaf, dat ick het selve nootsaeckelijck gelooven most. Onder andere teeckens de welcke hy my gaf, was sijn twee handen in malkander te voegen, gevende daer mede te kennen dat hy my trouwen sou, en hoe-wel my het selve seer aengenaem sou geweest zijn, als die alleen en sonder Moeder was, so wist ick evenwel niet, met wien ik mijn saecken overleggen sou. En also liet ick het al henē gaē, sonder hem andere gunst te bewijsen,

als wanneer mijn Vader buytens huys was, het linnen of de horde een weynigh op te lichten, en my alsoo geheel te laten sien, daer hy sulcken vreught over toonde, dat het scheen of hy sot wilde worden. Ondertusschen quam de tijt van het vertreck van mijn Vader aen, 't welck hy oock vernam; hoe-wel niet van my, alsoo ick hem noyt spreecken kost. Hy daer over wiert kranck van hartseer, gelijck ick evenwel daer na gehoort heb, en alsoo kost ick hem op den dagh van ons vertreck noyt komen te sien, om ten minsten met mijn oogen mijn afscheyt van hem te nemen. Maer na dat wy twee dagen gereyst hadden, sagh ick hem in de deur van een Herbergh staen, omtrent een dagh reysens van hier, hebbende de kleederen aen van een staljongen, en dat soo natuerlijck, dat, indien ick hem soo vast in mijn ziel niet gedruckt had, ick hem noyt sou hebben konnen kennen. Maer ick kende hem, en verwonderde en verheughde my te gelijck: hy sagh my somwijlen ter sluyck eens aen, soo op den wegh, als in de Herbergen daer wy quamen. En dewijl ick weet wie hy is, en dat hy ter liefde van my, sulck een reys te voet aen neemt, sterf ick by na van verdriet, en set mijn oogen over al daer hy sijn voeten set. Ick weet niet met wat meening hy ons volght, noch hoe hy het met sijn Vader gemaeckt heeft, die hem seer bemint, alsoo hy geen andere kinderen heeft als hem, en hy wel beminnens waerdigh is, gelijck Me-Vrou sal konnen oordeelen, wanneer sy hem sal komen te sien. En soo veel weet ick u te seggen, dat al het geen hy singt sijn eygen werck is, alsoo

ick gehoort heb, dat hy een persoon van brave letteren, en een seer goet poeët is. Maer het quaetste is, dat, soo menighmael als ick hem hoor singen, ick besta te beven als een loof, uyt vreese dat hem mijn Vader mocht hooren, en alsoo onse genegentheydt voor den dagh te komen. Van mijn leven heb ik hem geen woort aen gesproocken, en evenwel bemin ick hem soodanigh, dat ick sonder hem niet sou konnen leven. Dit is Me-Vrouw al het geen ick u van dien sanger sou weten te seggen, en soo haest als ghy hem siet, sult ghy wel mercken dat het geenen staljongen, maer een Heer van Harten en heerlijckheden is. Seght my niet meer Me-Vrouw Clara, antwoorde Dorothea daer op, kussende haer duysentmael, maer wacht maer tot dat den dagh aen komt, ick hoop het werck soo te beleyden, dat ghy u hooghste genoegen sult hebben. Ach Me-Vrouw vervolghde Clara, wat eynde sou ick konnen hoopen, daer sijn Vader soo machtigh en rijck is, dat ick niet te goet sou zijn, om dienares van sijn Soon te zijn, ick swijge sijn huysvrouw, en te trouwen buyten kennis van mijn Vader, deed' ick niet om de geheele werelt. Ick begeer niet anders als dat hy weder keert, en my met vreden laet, alsoo ick hoop dat de verre wegh die ick ga, mijn smart verlichten sal; al-hoe-wel ick weder in tegendeel vrees, dat my het selve weynigh helpen sal, Ick weet niet wat my let, noch waer my dese liefde van daen gekomen is, zijnde ick noch soo jonck, en hy na ick geloof niet ouder als ick ben, die op Sinte Michiel (na mijn Vaders seggen) eerst 16. jaren worden sal. Doro-

thea

thea koſt ſich niet onthouden van lacchen, hoorende hoe kinderachtigh Clara de woorden af gingen, tegen de welcke ſy vorder ſey: Laet ons Me-Juffrouw, het weynige dat noch van den nacht overigh is met ſlapen door brengen, en morgen ſullen wy ſien wat wy doen konnen. Hier mede hielden ſe ſich beyde ſtil, blijvende vorders in het heele huys een groote ſtilſwijgentheyt, alleenigh de Dochter van de Waert en Maritornes ſliepen niet, de welcke nu wetende waer het Don Quichot ſchorte, en dat hy gewapent de wacht buyten het huys hielt, voor ſich namen hem een part te ſpeelen, of ten minſten een weynigh tijdtkorting te nemen, in het aenhooren van ſijn ſotternijen. Het was nu ſo gelegen, dat in het geheele huys geẽ venſter was dat op het velt uyt quam, als alleen een gat, daer men het ſtroo door buyten wierp. Aen dit gat ſtelden ſich deſe twee deerns, en ſagẽ van daer Don Quichot op ſijn Lancie leenen, ſittende te paerde, gevende nu en dan ſulcke droevige ſuchten, dat het ſcheẽ dat hy met yeder ſucht de geeſt ſou geven, en daer op hoorden ſe dat hy met een ſachte vleyende ſtemme ſey: Ach Me-Vrouw Dulcinea van Toboſo, uyterſte van alle ſchoonheyt, en van alle kenniſſe en verſtandigheydt, ſchatkiſt van de deught, en Idêa van al de ſoet, en lieflijckheydt van de geheele werelt, wat magh het tegenwoordig zijn dat ghy doet? Sout gy wel u gedachten hebben op u ellendigẽ minnaer, u ellendigẽ Ridder, die ſich ſelven in ſo veel gevaer ſtelt alleenigh om u te dienen. Ach doet my daer verſeekering af, ô gy helder licht des hemels, of gy tegenwoordig niet het hare beſchout

met afgunst en nijdigheyt,daer se misschiẽ staende op de eene of andere gaendery van haer prachtig Paleys,leggende met haer borst op de leening, by sich selven over slaet, hoe sy (behoudens haer eerbaerheydt) de quelling van haer minnende hart best sal versoeten, de welcke sy om mijnent wil is lijdende,wat eer sy te geven heeft aen mijn smart,wat rust aen mijn bekommernissẽ,en eyndelijck wat leven aen mijn doot,en wat belooning voor mijn diensten, en gy, ô Son, die tegenwoordigh mooght besich zijn, om weder het glinsterende gareel u Paerden aen te hangẽ,om u te haesten mijn schoone,met u minnende oogen te sien, ick bid u dat ghy haer van mijnent wegen gelieft te groeten,doch naerdert haer niet te seer,alſo ik meer naeyver heb over u, als ghy had over die vaerdige ondanckbare, die u so door de veldẽ van Thessalia, en langs den Oever van Pineus deed loopen. Tot hier en toe was Don Quichot met sijn sotte redenen gekomen,wanneer de Dochter van de Waert, hem sachtjens toe riep; mijn Heer, gelieft doch eens een weynigh nader te komen, indien het u belieft. Don Quichot keerde op dese woorden het hooft,en sagh door het schijnsel van de Maen, de welcke voor alsdoe in haer meeste kracht was, hoe dat men hem van door dat gat riep, 't welk hem een venster docht te zijn,en dat noch wel met schoone vergulde tralien, gelijck sulke heerlijcke Kasteelen gewoon zijn te hebbẽ. En terstont beelde hy sich in,het selve dat hem de anderemael was in 't hooft gekomẽ,dat de schoone Dochter van den Heer, overwonnen door sijn liefde,hen wederom van min quam aenspreken,en daer-

daerom, om niet ondanckbaer en onbeleeft te zijn, wende hy Ronzinant daer na toe, en komende voor het gat, sagh hy de twee Deerns, waer over hy aldus tegens de Dochter begost: Ick heb groote deernis met u, ô schoone Jonckvrouw, dat ghy u liefde geplaetst hebt, daer ghy geen wedermin van daen te wachten hebt, volgens u waerde en verdienste, van het welcke ghy geensints de schult hebt te leggen op desen ellendigen doolenden Ridder, maer op de liefde self, die hem de macht beneemt, sijn wil erders toe te buygen als tot haer, die van de eerste uer af aen, de meesterse van sijn ziel is geweest. Daerom vergeeft het my Juffrouw, begeeft u in u kamer, en verslijt u tijdt niet my u begeeren meerder te kennen te geven, op dat ick geen meerder ondanckbaerheydt en toon. En soo ghy in my yets anders vint, om u te voldoen, behalven het geen de liefden aen gaet, soo sweer ick u, by dese mijne afsijnde vyandin, u in alles te vergenoegen, al begeerde ghy een vlecht van het hooft van Medusa, of self een van de stralen van de Son, in een doeck gewonden. Mijn Jonckvrouw antwoorde Maritornes, heeft geen van dese dingen van nooden. Wel wat is het dan, verstandige Jonckvrouw, dat se van nooden heeft? Vraeghde Don Quichot wederom, alleen een van uwe schoone handen, om daer haer liefden op te blussen, die haer tot hier en toe gebracht heeft, niet sonder groot gevaer van haer eer en leven, want indien haer Heer Vader het selve quam te vernemen, hoe denckt ghy dat hy met haer leven sou? Sy souw 'er ten minsten een van haer ooren laten.

Dat

Dat wilde ick wel eens ſien, ſeyde Don Quichot daer op, doch hy ſal hem ſulcks wel wachten, 't en waer hy begeerde het jammerlijckſte eyndt te hebben, dat oyt ongeluckigh Vader had, die ſijn handen dorſt ſlaen, aen de tedere leden, van ſijn verliefde Dochter. Maritornes docht wel, dat Don Quichot haer ſulcks niet weygeren ſou, en voornemende hem een part te ſpeelen, klam neer, en liep met een vlucht na de ſtal, daer ſe het leyſeel van Sancho by de kop kreegh, en met een ſnap weerom loopende, quam by het gat, ter tijt als Don Quichot juyſt op de Sael van Ronzinant was gaen-ſtaen, om ſijn hant de verliefde Jonck-vrouw toe te ſteecken, met deſe woorden: neemt Me-Vrouw deſe hant, of om beter te ſeggen, deſen beul van alle quaetdoenders ter werelt. Neemt ſegh ick deſe hant, die noch geen andere Vrouw geraeckt heeft, als alleenigh ſy, die het beſit heeft van mijn geheele lichaem. Ick geef ſe u niet op dat ghy ſe kuſſen ſout, maer op dat ghy ſout ſien haer ſenuachtige geſtaltenis, de ſtarckte van des ſelfs ſpieren, de kracht van haer aderen. Dat moeten wy eens ſien ſey Maritornes binnens monts, en maeckende een ſtrick van het ſeel, ſloegh hem die om de hant, en neder ſpringende, maeckte het ander eynde, aen de grendel van de deur vaſt. Don Quichot gevoelende de rouwigheydt van het ſeel, ſey: my dunckt dat ghy my eer knauwt als kuſt Me-Vrouw, trackteert de hant ſoo qualijck niet, dewijl ſy de ſchult niet te dragen heeft. Maer al deſe woorden waren te vergeefs, want de Dochter en Maritornes, na dat ſe hem wel vaſt gemaeckt hadden,

den, liepen heen, barſtende by na van lacchen, latende hem op ſulck een manier ſtaen, dat het hem onmooghlijck was, ſonder hulp los te raecken, Hy ſtont gelijck geſeght is, met de voeten op de Sael van Ronzinant, met de arm door het gat geſteecken, die aen het ſeel en de grendel van de deur, wel te degen vaſt was gemaeckt, en gevoelende dat hy vaſt was, wiſt hy niet wat te dencken, dervende ondertuſſchen ſich niet verroeren, uyt vrees dat Ronzinant voort gaen, en hy alſoo vallen en blijven hangen mocht. Hoewel de lijtſaemheyt en ſachtſinnigheyt van Ronzinant ſoodanigh was, dat hy ſoo hondert jaer ſou hebben blijven ſtaen, ſonder een voet voort te ſetten. Al het bedencken van Don Quichot was, dat dit weer het ouwe werck van Toovery was, en begoſt by ſich ſelven ſijn dwaesheydt te vervloecken, nademael het hem de eerſte mael in dit Kaſteel ſoo qualijck was vergaen, dat hy hier ten tweedemael weder in gekomen was, te meer dewijl het een vaſte regel is onder de doolende Ridders, dat ſiende den eenen dat hy deſe of geene avontuer, niet kan ten eynde brengen, hy het ſelve voor een ander oordeelt bewaert te zijn, en begeeft ſich alſoo nimmermeer de tweedemael tot de proef. Ondertuſſchen deed hy vaſt ſijn beſt, om te ſien of hy ſijn arm koſt los krijgen, maer hy was ſoo wel verſorght, dat al ſijn arbeydt om niet was. Wel is waer, dat hy maer ſachjes trock, uyt vrees dat Ronzinant, door het ſterck bewegen aen het gaen mocht raecken; hy pooghde oock in de Sadel neder te ſitten, maer dat koſt mede niet geſchieden, of hy moſt aen

den

Fol. 575

den arm blijven hangen. Hier mede wenschte hy wel duysentmael na het Swaert van Amadis, tegen het welcke geen toovery op mocht, en soo menighmael vervloeckte hy sijn ongeluck, en beklaeghde het verlies, dat de werelt leed by sijn afwesen, geduerende de tijdt, dat hy daer sou moeten betoovert blijven. Dan begost hy weer om sijn schoone wel beminde Dulcinea te dencken. Somtijts riep hy soo luyde als hy mocht om Sancho, maer die was soo vast in slaep, dat hy om sijn eygen Moeder niet sou op gestaen hebben. Te met riep hy oock wel om Urgande, en Alquise, dat se hem souden komen helpen, en onder al dit roepen en klagen, over quam hem den morgenstont te met, wordende ten laetsten soo toornigh, dat hy brulde gelijck een Stier, alsoo hy geen hoop had, dat den dagh sijn jammer sou konnen eyndigen, alsoo hy voor vast geloofde dat hy betoovert was, 't welck hem te meerder dacht, wanneer hy sagh dat Ronzinant bleef staen als een pael, sonder hem herwaerts of derwaerts te verroeren. En alsoo meende hy mosten se bey te gaer blijven staen sonder eten, sonder drincken, en sonder slapen, tot dat dese quade stont over was, of tot dat 'er een anderen toovenaer quam die noch wijser was, en hem verloste. Evenwel bedroogh hy sich geweldigh in sijn meening, want nauwelijcks begost den dagh aen te breecken, wanneerder vier persoonen te Paert aen de Herbergh quamen, wel op geseten, en voorsien, met hun Pistoolen aen de Sael. Sy riepen aen de deur van de Herbergh, die

als noch geſlooten was, en bonſde daer rijckelijck op; waer over Don Quichot, die noch evenwel ſijn ſchiltwacht wou waer nemen, met een trotſe ſtem begoſt te roepen, ghy Ridders of Schiltknapen wie ghy zijt, wat maeckt u ſoo te roepen en te tieren aen de poort van dit Kaſteel, dewijl ghy wel weet, dat men op deſe ueren, wanneer een yeder in ſijn ruſt is, geen ſterckten opent, maer wacht tot dat de Son het geheele aertrijck over trocken heeft; daerom vertreckt u ſoo lang, en wacht tot dat het licht dagh is, en alſdan ſal men ſien, of men u in ſal laten of niet. Wat Kaſteel wat ſterckte ſeyder een van den hoop, zijt ghy de Waert, ſoo maeckt dat men ons op doet, wy zijn reyſende luyden, die maer alleen onſe Paerden wat voeyeren willen, en ſoo voort rijden, alſoo wy haeſt hebben. Dunckt u Ridders dat ick de geſtalte van een Waert heb? Antwoorde Don Quichot? Ick weet niet wat ghy voor geſtalte hebt, antwoorde den ander, maer my dunckt evenwel dat ghy met de kop gequelt zijt, die van deſe Herbergh een Kaſteel maeckt. Ja een Kaſteel is het antwoorde Don Quichot, en wel een van de beſten van het heele lant, en ſulck volck is 'er binnen, dat voor deſen wel Schepters in de hant, en kroonen op het hooft gedragen heeft. Ick denck wat anders, antwoorde den ander, den Schepter op de kop, en de kroon om de hant, of daer mochten wel een deel Comædianten binnen weſen, die de kroonen en Schepters goet koop hebben. Ghy weet weynigh wat ghy ſeght, antwoorde Don Quichot, en verſtaet u de werelt niet, dewijl ghy niet en weet, wat dingen de doo-

lende Ridders somtijts bejegenen. De gesellen van desen Ruyter, begosten moeyelijck te worden, over dese praet, die hy met Don Quichot hielt, en begosten daer over weder te roepen en te tieren, gelijck als te vooren, in voegen den Waert eyndelijck wacker wiert, gelijck oock al dat 'er binnen was. Den Waert liep terstont aen de deur, om te vragen, wie daer voor was. Ondertusschen gebeurde 't dat een van de Paerden van dese Ruyters, dat een Merry was, dicht by Ronzinant quam, die vast soo slecht stont en sagh als hy mocht, by sijn neus neer, met hangende ooren, en gesslooten oogen, maer krijgende eenige lucht, en ach arm van vlees en bloet zijnde, keerde sich een weynigh om, om te sien wat het voor een was, die hem dese reuck aen brocht. Maer het quaetste was, dat op de eerste beweging, de voeten van Don Quichot los geraeckte, in voegen hy eerst begost te trappelen in de Sael, en eyndelijck los in 't hol van boven neer viel, daer hy een sware smack sou gevallen hebben, indien hy niet aen den arm was vast geweest. Doch evenwel was hem de pijn niet te minder, alsoo het hem daer soo besuckt op aen quam, dat hem docht dat hem hooren en sien verginck, en dat men hem de hant af sneet, en juyst quam hy een beetje te kort dat hy de aert niet en raeckte, als alleen met het uyterste tipje van sijn grooten tee, 't welck hem weer plaeghde, want voelende dat hy soo dicht by de gront was, wilde hy even staegh sijn voeten neer setten, en dat was hem soo menigen steeck door het hart, of door den arm.

Het XLIV. Hooft-ſtuck.

Daer de ongeluckigen handel van de Herbergh vervolght wort.

DOn Quichot maeckte hier over ſulck een geklagh, dat den Waert openende de deur, met groote verbaeſtheydt quam voor den dagh ſpringen, om te ſien waer dit geſchreeuw van daen quam, gelijck oock die daer buyten waren na hem toe liepen: Maritornes die dat getier oock gehoort had, en wel dacht wat het was, liep ſtillekens na de ſtal, en maeckte de ſeel los, in voegen hy ter aerden viel, in het aenſien van de Waert, en deſe reyſende lieden, die hem vraeghden wat hem lette? Maer hy ſonder een woort te ſpreecken, maeckte de koordt van ſijn handt los, en rechtende ſich op ſijn beenen, ſteegh te Paert, en nemende ſijn Schilt en ſijn Lancie, reedt een ſtuck weeghs te rugge, en quam op een halve galop wederom, ſeggende: Een yeder die ſtaende houden wil dat ick met recht ben betoovert geweeſt, ſal ick doen liegen (indien Me-Vrouw de Koningin Micomicona my verlof geven wil) met Schilt en Speer, en daeg hem op ſtaende voet uyt in het gevecht. Deſe nieuwe gaſten bleven ten alderhooghſte verwondert over deſe redenen van Don Quichot, maer de Waert hielp hen haeſt uyt den droom, met het vertoonen wie deſen Don Quichot was, en dat men op ſijn ſeggen geen acht moſt nemen, alſoo hy

hy ſot was. Deſe vraeghden aen den Waert, of 'er in de Herbergh oock een jongelinck van omtrent 15. jaren, ſoo en ſoo van gedaente was aen gekomen, gevende de ſelve teeckenen, die deſen minnaer van Clara over ſich had? Den Waert antwoorde dat hy ſoo veel volcks in huys had, dat hy daer niet had konnen op letten. Maer als een van hen allen de Karos ſagh, daer den Auditeur mede gekomen was, ſey hy tegen ſijn mackers, hier ſal hy voorſeecker zijn, want dit is de Karos, die ſe ſeggen dat hy gevolght is: Een van ons allen blijf hier aen de poort, terwijl de andere binnen gaen om hem te ſoecken; oock behoort een van ons allen rontſom het huys te gaen, om te beletten dat hy door het eene of het andere gat niet ontſnapt. Dit wiert ſoo goet gevonden, en gaende de twee binnen, bleef 'er een aen de poort ſtaen, en de ander deed de ronde. Al dit ſagh de Waert met gemack aen, ſonder dat hy bedencken koſt, wat dit te beduyden had, hoe-wel hy wel oordeelde dat ſy die jongen ſochten, die ſe hem beduyt hadden. Ondertuſſchen was het hoogh dagh geworden, waer door, gelijck oock door het gerucht dat Don Quichot gemaeckt had, een yeder nu op de been was, voornamentlijck Jonckvrouw Clara en Dorothea, waer van den eenen ontſtelt van haer minnaer ſoo dicht by haer te hebben, en den ander door de begeerte hem te ſien, den heelen nacht geen oogh gelooc- ken hadden. Don Quichot ſiende dat 'er niemandt van deſe vier Ridders eenigh werck van hem maeckte, noch antwoorde, borſt by na van ſpijt, en indien hy in ſijn boecken had konnen

vinden, dat eenigh Ridder vermocht eenigh gevecht aen te gaen, hebbende sijn beloften aen een ander gegeven, hy sou haer hebben doen antwoorden, in spijt van hun tanden. Maer alsoo hem niet billijck dacht, yets aen te vangen voor en al eer hy Micomicona in haer Rijck had herstelt, most hy voor dees tijt stilswijgen, en te vreden zijn, wachtende vast wat dit soecken sou te beduyden hebben; van de welcke den eenen den jongman gevonden had, slapende aen de zijde van een staljongen, sonder eenige bekommernis van gesocht, ick laet staen gevonden te zijn. Desen mensch trock hem met den arm voor den dagh, seggende: In der waerheydt Don Louis dese kleeding past seer wel een persoon als ghy zijt, als oock het bedt daer men u in gevonden heeft, op u staet in de welcke ghy gebooren zijt. Den jongelinck vaeghde sich vast de slaperige oogen, en sagh met gemack aen, wie hem hier aen sprack, en bekende terstont dat hy sijns Vaders dienaer was, waer over hy so ontstelt wiert, dat hy niet een woort spreecken kost. Maer den knecht ginck al voort, seggende: Hier valt niet anders te doen mijn Jonckheer Don Louis als patientie te nemen, en terstont met ons weder naer huys te gaen, indien u edelheyt niet begeert, dat mijn Heer u Vader van hartseer sterft, 't welck seecker sal zijn, indien ghy langer van hem af blijft. Hoe heeft mijn Vader geweten, vraeghde de ander, dat ick desen wegh op ben, en in dese kleeding? Een seecker schoolier, antwoorde den ander, die ghy u gedachten ontdeckt hebt, is die geene geweest die 't ontdeckt heeft, bewoogen

door de droefheydt de welcke hy ſagh dat u Vader maeckte, waer over hy terſtont vier van ſijn dienaers heeft uyt geſonden, om u te ſoecken, en hier zijn wy alle vier tot uwen dienſt, ongelooflijck wel te vreden, van de goede vont, die wy aen u gedaen hebben, en de vreught die wy u Vader ſullen aen doen, u weder voor ſijn oogen brengende. Dat ſal ſoo zijn als ick wil, of als den hemel ſulcks ſal gelieven te beſchicken, antwoorde Don Louis. Wat ſout ghy anders willen, of wat ſou den hemel anders beſchicken, vervolghde den ander, als met ons wederom te gaen? Al deſe woorden hoorden den ſtaljongen aen, daer ſe Don Louis by gevonden hadden, die terſtont al den handel aen Don Fernando, Cardenio en al de andere vertelde, die ſich nu al in de kleederen geſteecken hadden. Verhalende, als met verwondering hoe deſe Mannen deſen jongen Don noemden, en de redenen de welcke tuſſchen hen gevallen waren, hoe dat ſe hem wilden te huys hebben, en hy niet begeerde mede te gaen, en daerom, als oock ter oorſaeck van de goede ſtem, die hy had laten hooren, ſy begeerigh wierden om hem te ſien en was het noodigh hem byſtant te doen, en met dit beſluyt, begaven ſy ſich na de plaets toe daer hy was, ſpreeckende gelijck te vooren met den dienaer. Ondertuſſchen quam oock Dorothea uyt haer kamer, en Donna Clara achter haer, zijnde ſeer ontſtelt, Dorothea roepende Cardenio aen een zijde, vertelde hem met korte redenen de heele ſaeck, belangende deſen jongen Heer en Donna Clara, met het vervolgh van deſe dienaren, 't welck ſy ſoo ſtil niet ſeyde,

of Clara kost het genoeghsaem hooren, daer se sich soo over ontstelde dat sy ter aerden sou gevallen hebben, indien haer Dorothea, toe loopende, niet vast gehouden had. Cardenio sey tegen Dorothea, dat sy weder in haer kamer sou gaen, en dat hy ondertusschen alles te recht helpen sou, gelijck sy dede, nemende Clara met haer. Nu waren al de vier die om hem te soecken gekomen waren in huys, biddende hen een yeder op het seerste, weder met hen na huys te keeren, om sijn Vader te vertroosten. Hy antwoorde wederom, dat hy sulcks in geenderley manieren kost doen, voor en al eer hy een saeck ten eynden had gebracht, daer sijn leven en eer, ja ziel self aen hinck. De anderen antwoorden wederom, dat se in geenderhande wijse sonder hem souden weder keeren, en dat se hem souden met voeren hy wilde of hy wilde niet. Dat sult ghy niet doen, sey den ander, 't en sy dat ghy my eerst het leven beneemt, want hoe het oock sy, ghy moet my mede voeren sonder leven. Ondertusschen al die in de Herbergh waren, quamen op dit gekijf daer rontsom staen, en voornamentlijck Don Fernando, sijn gesellen, den Auditeur, den Pastoor, den Barbier, een Don Quichot, die nu sijn wacht had uyt gestaen. Cardenio, die nu al de saeck wist, vraeghde de dienaren, wat hen bewoogh, desen jongman tegen sijn wil te willen met sich nemen? Het leven van sijn Vader, antwoorde een van de vier, die in groot gevaer is van het selve te verliesen, door het affsijn van desen Jonckheer. Don Louis antwoorde daer op, ick behoef

hoef hier niemandt reden van mijn doen te geven, ick ben een vry persoon, en sal wederom komen als het my wel gevalt, en wanneer ick niet en wil, raed' ick yemandt van u-lieden soo koen, die my gewelt doet. Men sal geen gewelt, maer redelijckheydt aen u Edelheydt plegen, antwoorde een van de dienaers, en wanneer sulcks voor u niet genoegh is, sullen wy het hart wel hebben te doen het gheen waer om wy ghekomen, en waer toe wy verbonden zijn. Laet ons weten sey daer op den Auditeur, wat van dese saeck is. Maer den eenen van de dienaers, als zijnde van sijn gebuert, en daerom den Auditeur wel kennende, vraeghde hem, kent mijn Heer den Auditeur desen jongen Heer niet, de Soon van sijn gebuer, de welcke sich van sijn Vader wech begeven heeft, en dat in een kleeding die soo weynigh met sijn staet over een komt? Gelijck u Genade selve magh sien? Den Auditeur besagh hem daer op wat nauwer, en bestont hem te kennen, en hem daer over omhelsende, sey tegens hem: Wat kinderheden zijn dit, mijn Jonckheer Don Louis, of wat wettige oorsaeck heeft u doen komen in dese schijn en kleeding, soo oneygen aen u staet en waerdigheydt? Den Jongelinck quamen terstont de tranen in de oogen, sonder dat hy een woort antwoorden kost, waer over den Auditeur tegen de vier Mannen sey, dat se sich souden gerust houden, dat alles wel sou gaen, en nemende Don Louis by de handt, leyde

hem aen een zijde, en vraeghde hen wat dit alles te beduyden had? Maer terwijl men hier mede besich was, hoordemen een groot gerucht aen de deur van de Herbergh, ter oorsaeck dat twee gasten, die dien nacht daer hadden geslapen, siende het heele huys in oproer, met het gelagh meenden deur te gaen. Maer dat den Waert, lettende meer op sijn eygen dingen, als op die van een ander, hen had aen getast, begeerende sijn betaling, verwijtende hun quade meening met sulcke woorden, dat hem de andere daer niet anders als met vuysten op kostē antwoorden, die soo dicht op den armen Waert vielen, dat hy genootsaeckt was om hulp te roepen. De Waerdin en haer Dochter siende niemandt meer ledigh als Don Quichot, baden hem om de liefde Godts haer Man, en haer Vader by te staen. Maer Don Quichot antwoorde hen met groote sachtsinnigheydt, u versoeck schoone Jonckvrouwen, heeft tegenwoordigh by my geen plaets, alsoo ick belet ben, eenige andere avontuer by der hant te nemen, voor en al eer ick dese, die ick aengenomen heb, ge-eyndight heb. Maer het geen ick doen kan, is u te seggen, dat ghy heenen gaet by u Man of by u Vader, en seght hem dat hy sich soo lang op hout in den strijt, als hy kan, en sich niet laet overwinnen, terwijl ick verlof versoeck, van de Princesse Micomicona, om den strijt te aenvaerden, en indien sy my het selve gelieft te geven, soo zijt voorseeckert, dat ick u bystant sal doen. ô lieve tijdt sey Maritornes, die daer mê by stont, daer-en-tusschen sou mijn Meester al in de andere werelt

zijn.

zijn. Staet ghy my maer toe, antwoorde daer op Don Quichot, het geen ick op u versoeck, daer sal weynigh aen gelegen wesen, in wat werelt hy is, en al was hy in de andere werelt, ick salder hem weer uyt halen, in spijt van de werelt, en al de werelden dieder zijn, of ten minsten ick sal u soo wreecken van die geene die hem daer sullen gesonden hebben, dat ghy al u leven meer als vergenoeght sult zijn. En sonder meer te seggen, begaf sich na Dorothea, en knielende voor haer neder, badt haer met Ridderlijcke woorden, dat haer Hoogheydt hem geliefde verlof te geven, om den Castelleyn van dit Kasteel bystant te gaen doen, die in een swaer gevecht was. De Prinçes gaf hem de selve garen, waer over hy vattende sijn Schilt, en slaende sijn hant aen sijn geweer, liep na de poort van de Herbergh, daer den Waert noch in lijden was, maer soo haest als hy daer by quam, bleef hy stil staen, al-hoe-wel Maritornes, en de Waerdin hen baden niet langer te wachten, maer den armen Waert te helpen. Ick sta in bedencken, antwoorde haer Don Quichot, om dat het my ongeoorloft is, hant aen het geweer te slaen, tegen Schiltknapen en sulck een volckje, daerom sal het beter zijn, dat ghy mijn Schiltknaep Sancho roept, alsoo het hem toe behoort, sulcke en diergelijcke dingen aen te vangen, dit geschiede in de poort van de Herbergh, daer de muylpeeren soo dicht als hagel vielen, alles ten lasten van den armen Waert, daer Maritornes, de Waerdin en haer Dochter schier dol om wierden, ter eender zijde om de bloodigheydt van Don Quichot, en ter ander zijde, om het lijden daer

den goeden Man in was. Maer laet ons hen daer laten, hy ſal wel geholpen worden, en ſoo niet laet hen verdragen en ſtil ſwijgen, die meer onderwint als hy uyt voeren kan, en laet ons omtrent vijftigh treden te rugge gaen, om te hooren wat het was dat Don Louis den Auditeur tot antwoort gaf, op het geen hy hen vraeghde wegen deſe kleeding en geſtaltenis. Den Jongman ſlaende beyde ſijn handen in malkander, tot een teecken dat eenige groote ſmart ſijn hart bevangen had, en ſtortende overvloet van tranen, ſey tegens hem: Mijn Heer ick weet u anders niet te ſeggen, als dat ſedert de tijdt en de gebuerſchap my de gelegentheyt gegeven hebben, Me-Vrouw Clara u Dochter te ſien, ick de ſelve meeſterſe van mijn gedachten heb gemaeckt: En indien uwe wil mijn ware Heer en Vader, ſulcks niet belet, ſal ſy deſen ſelven dagh mijn Bruyt zijn, om haer heb ick mijns Vaders huys gelaten, en om haer heb ick my in deſe ſchijn verkleet, alleen om haer te volgen, waer heenen ſy gaet, gelijk ſy mijn Noortſter is, ſy weet van mijn genegentheydt niet, als alleen dat ſy miſſchien van verre magh mijn tranen geſien hebben. Ghy weet mijn Heer de rijckdom en edeldom van mijn Vader, en hoe ick ſijn eenige erfgenaem ben, indien u dunckt dat ſulcks genoegh is, om u te bewegen, my geheel geluckigh te maecken, ontfangt my nu voor u ſchoonſoon. En of mijn Vader, geleyt door andere voornemens, het ſelve al niet voor goet ſou kennen, ſal evenwel de tijdt, die meer gewelt heeft, als de wil der menſchen, alles wel veranderen. Hier mede

de sweegh den verliefden Jongman, blijvende den Auditeur geheel verwondert en opgetoogen, soo over de woorden, en het doen van Don Louis, als over de twijffeling van sijn gemoedt, als die niet wist, wat hy in desen overval sou doen of besluyten. Eyndelijck seyd' hy hem, dat hy sich voor eerst te vreden sou stellen, en sijn dienaers op houden, dat se van dien dagh niet vertrocken, op dat hy tijdt mocht hebben, sich nader te bedencken, wat hier best in gedaen was. DonLouis kuste hem met gewelt de handen, niet sonder de selve nat van tranen te maecken, een saeck waerlijck die een hart van Marmelsteen sou konnen bewegen. Den ander onder dies wel wetende hoe voordeeligh dit houwelijck voor sijn Dochter was, had evenwel garen, indien moogelijck het selve met kennis van den Vader van Don Louis aen gegaen, alsoo hen de waerdigheyt van de selve te wachten stont. Ondertusschen was het alles weder in rust, alsoo dese kijvende en vechtende gasten, meer door goede woorden van Don Quichot, als door sijn dreygen, hun gelagh betaelt hadden. En de knechten van Don Louis verwachten het eynde van de onderhandelinge, tusschen hun jongen Heer, en den Auditeur; wanneer den Duyvel die noyt en slaept, bestelde en beschickte, dat op de selve tijdt, dien Barbier, die de eygenaer was van den Helm van Mambruyn, en den toestel van Sanches Ezel, in de Herbergh quam. Dese brengende sijn beest in de stal, sagh Sancho Pançe, die ick weet niet wat aen het tuygh lagh en futselde, en slaende sijn gesicht op het selve, quam het

terstont te kennen, en daer over Sancho aentastende, begost te roepen en te tieren, herachter ghy dief hier heb ick u, flucx geeft my mijn tuygh en mijn becken weer, die ghy my gestoolen hebt. Sancho hoorende sich soo op het onvoorsienste bejegenen, en daer over toornigh wordende, verseeckerde sich met de eene hant van het tuygh, en gaf met de andere, den Barbier een goeden treck voor sijn kinnebacken, waer door hem neus en beck begost te bloeden, als een run: Evenwel liet den ander daerom sijn proy niet varen, maer maeckte sulck een getier, dat al dat'er in het huys was, toe quam geloopen, roepende, help help desen dief desen straetschender, heeft my mijn goet gestoolen, en geeft my slagen toe. Sancho daer op; ghy lieght het als een schelm als een doogeniet, mijn Heer heeft het met de Wapenen gewonnen. Don Quichot stont daer nu al by, siende met vermaeck hoe sich Sancho wist te beschermen, en hielt hem van doen af aen voor een braef Soldaet, nemende vastelijck voor, hem by de eerste gelegentheydt Ridder te slaen, als oordeelende, dat de orden wel aen hem besteet was. Onder andere dingen, die den Barbier onder het stribbelen voort bracht, seyde hy oock, dit tuygh mijn Heeren hoort my soo waerachtigh toe, als de doot die ick den Heer schuldigh ben, en ken het soo wel, of ick het self gemaeckt had, en daer is mijn Ezel die het oock wel weet, en my niet sal laten liegen, paster het op, en soo het niet soo en is, houtme voor een stuck schelms; en dat meer is, dien selven dagh, ontnamen se mijn oock een scheerbecken, van

kooper, ſpickſpelder nieuw, die men een Rijcxdaelder gekoſt had. Alhier koſt ſich Don Quichot niet onthouden van te antwoorden, en ſich ſelven tuſſchen beyde te ſtellen, nemende het tuygh, en het ſelve in het midden leggende, tot 'er tijdt ſy de ſaeck eens waren, en voorts vervolgende, ſeyde hy: Op dat ghy Heeren mooght ſien hoe dat dien goeden Schiltknaep bedroogen is, hebt ghy maer aen te mercken, dat hy een ſcheerbecken noemt, 't geen den helm van Mambruyn, die ick hem met wettige Wapenen af genomen heb, en wat het tuygh aen gaet, dat en treck ick my niet aen, en het geen ick daer van weet te ſeggen, is dat mijn Schiltknaep aen my verſocht heeft de toeſtel van het Paert van deſen bloodaert, ſich toe te mogen eygenen, met het welcke hy het ſijne verçiert heeft, ick heb het hem gegeven, en hy heeft het genomen, en hoe dit Paerden-tuygh in een Ezels tuygh verandert is, weet ick anders geen reden te geven, als dat het hier mede gaet gelijck met al de andere dingen, aengaende de Ridderſchap, de welcke menighmael van het een in het ander verandert worden. En tot beveſting van het ſelve ſoo gaet heenen Sancho mijn Soon, en haelt my hier den Helm die deſen goeden Man een ſcheerbecken noemt, ghy ſult het verlieſen mijn Heer ſey Sancho, indien ghy geen ander bewijs hebt. Evenwel ginck Sancho heen om den Helm te halen, en de ſelve gebracht hebbende, nam hem Don Quichot in ſijn handen, ſeggende: ſiet ghy Heeren, met wat fatſoen deſen Schiltknaep ſeggen kan dat dit een ſcheerbekken, en geenen Helm is, en ick

verseecker en sweer u, by de wetten van de Ridderschap, dat dit de selve Helmet is, dat jck hem ontnomen heb, sonder daer yets by of af te doen. Dat is seecker en waerachtigh, sey daer Sancho op, want van de tijdt af dat se mijn Heer gewonnen heeft, tot nu toe, heeft hy niet meer als een Bataille daer mede gestreden, namentlijck, wanneer hy de ongeluckige gevangens verloste, en indien het dat becken, ick wil seggen Helmet niet gedaen had, het hadder slecht mede afgeloopen, soo vloogen ons de steenen om de ooren.

Het XLV. Hooft-stuck.

Daer de twijffel van den Helm van Mambruyn en het tuygh wort wech genomen, beneffens noch andere bysondere dingen.

WEl nu wat dunckter u van ghy Heeren? Vervolghde den Barbier, waer siet ghy dit voor aen? Dat dese Edellieden een Helmet noemen. Dat is het sey Don Quichot, en die anders seght, sal ick het doen liegen, indien het een Ridder is, en soo niet, soo lieght hy het duysentmael. Meester Klaes die in al desen handel tegenwoordigh was, en de aert van Don Quichot wel kende, wilde alles ten besten doen keeren, en daerom sich keerende na den anderen Barbier toe, seyde hy: Confrater, weet dat ick mede van u hantwerck ben, gelijck ick meer als twintigh jaer mijn bescheyt van mijn exa-

men heb gehadt, en dienvolgens al de Instrumenten onse konst aengaende, wel ken, oock heb ick in mijn jeught mede in den Oorlogh gedient, in voegen ick mede wel een Helmet, of een Storm-hoet of Morrion, of ander Oorloghsgereetschap ken, en soo segge ick onder verbetering, my altoos evenwel beter oordeel onderwerpende, dat dit stuck dat hier voor ons is, en dien goeden Heer in sijn handen hout, niet alleen geen scheerbecken is, maer soo ver daer van daen is, als het swart van het wit, en de waerheydt van de loogen. Evenwel soo veel wil ick seggen, dat dit geenen geheelen Helm is. Neen het doch niet, antwoorde Don Quichot, want de heele helft ontbreeckt daer aen. Dat is soo sey den Pastoor, die nu de meening van sijn gevader verstaen had, en het selve bevestighden Cardenio, Don Fernando, en sijn gesellschap, gelijck oock self den Auditeur, indien hem de saeck van Don Louis niet in het hooft gelegen had, mede het sijne tot de Comædie sou gevoeght hebben, maer de ernstige dingen verruckten hem sijn gedachten in sulcker voegen, dat hem het boerten niet veel vermaecken kost. Wat, daer speelter meer als een mê, borst daer op den anderen Barbier uyt, dat soo veel eerlijcke lieden sich selven soo bedriegen, als te seggen dat dit geen becken, maer een Helmet is, dat my dunckt een saeck te zijn daer sich de geheele Universiteyt moet over verwonderen. En is dat dan een Helm, soo moet dat dan oock een Paerden, en geen Ezels tuygh zijn.

Neen

Neen ick houd' het voor een Ezels tuygh, antwoorde Don Quichot, maer doch ick heb van te vooren geſeght, dat ick my daer niet mede bemoeyen wil. Den Heer Don Quichot, ſey den Paſtoor, ſpreeckt wel, en wy alle die hier tegenwoordigh zijn, geven hem de prijs, omtrent de dingen die de Ridderſchap belangen en aen gaen. Op mijn Ridderſchap, vervolghde Don Quichot daer op, de dingen die my tot tweemael toe, dat ick hier geherberght heb in dit Kaſteel, over komen zijn, zijn ſulcke en ſoodanigh, dat ick het hart niet heb van eenigh dinck te ſeggen, dat is het of dat is het niet, alſoo ick geloof dat het hier meeſt al by toovery toe gaet. De eerſte mael wiert ick geweldigh door een beſwooren Moor gequelt, gelijck oock Sancho mede ſijn beurt wel had van ſijn gevolgh. En noch deſen nacht heb ick meer als twee geheele ueren, aen deſen arm vaſt geweeſt, ſonder dat ick weet, hoe het toe gegaen is. In voegen het een groote reuckeloosheydt ſou zijn, tegenwoordigh my te willen ſtellen in een ſaeck van ſulck een verwerring: En wat aengaet het ſeggen dat dit een ſcheerbecken, en geen Helmet is, daer op heb ick bericht gedaen, maer aengaende van het tuygh van een Paert of een Ezel, en ſal ick geen definitive uytſpraeck doen, maer laet ſulcks alleen aen het goet vinden en goet duncken van uwe Genadens, want zijnde de Heeren geen Ridders gelijck als ick ben, ſal miſſchien de betoovering en beſweering geen kracht op hen hebben, en ſy het oordeel vry en ongebonden hebben, om te konnen oordeelen, van de ſaecken dit Kaſteel aengaende,

gelijck

gelijck ſe in der daet zijn, en niet gelijck ſe ſich aen my vertoonen. Sonder twijffel antwoorde Don Fernando, den Heer Don Quichot heeft ſeer wel geſeght, dat aen ons het oordeel hangt van deſe ſaeck, en op dat het met te meerder overlegh geſchiet, ſal ick heymelijck en byſonder, de Heeren hun goetduncken hooren, en de ſtemmen vergaderen, en alſoo ſullen wy tot de klare kennis komen. By deſen die de kennis van Don Quichot hadden, was dit een ſaeck,om hartelijck mede te lacchen, maer voor hen die van hem niet wiſten, ſcheen dit de meeſte ſotterny ter werelt te zijn, voornamentlijck de vier dienaren van Don Louis, ook aen Don Louis ſelf, gelijck oock aen noch andere dry reyſigers, die op nieuw by geval in de Herbergh gekomen waren,die wel ſcheenen dienaers van het gerecht te zijn, gelijck ſe in der daet waren. Maer niemant was 'er dolder als den Barbier van het becken, 't welck hy voor ſijn oogen ſagh verkeeren in een Helmet, en vreeſde dat het oock ſoo met het tuygh ſou gaen. Maer een yeder lachte hartelijck, wanneer ſe ſagen hoe Don Fernando de ſtemmen vergaderde, luyſterende malkanderen in het oor, op dat ſe hun meening in het heymelijck mochten verklaren, en na dat hy al de ſtemmen had, van deſe die Don Quichot kenden, ſeyde hy overluyt: 't Is hier ſo gelegen goede Man, dat ick al vermoeyt ben van de ſtemmen te vergaderen, om dat ick niemandt ſie, die my ſeght het geen ick wenſchte te weten, want elck een drijft op het hartſte, dat dit geen Ezels maer Paerts tuygh is, en dat noch wel een heerlijck,en

daer-

daerom moet ghy gedult nemen; alſoo het tot ſpijt van u, en van uwen Ezel, ſulcks zijn en blijven moet. Dat moet den hemel geklaeght zijn, antwoorde den Barbier, en ick moet mijn leven niet komen &c. daer veel te doen is, indien ghy al te mael niet bedroogen zijt, doch daer zijn goede wetten, die my helpen ſullen, en meer en ſegh ick niet, ick ben niet droncken wat my ſchort, alſoo ick van daegh noch nat noch droogh geproeft heb. Deſe woorden van den Barbier veroorſaeckten geen meerder gelagh, als de ſotternijen die Don Quichot daer op voort bracht, ſeggende, hier valt dan niet anders te doen, als dat een yeder het ſijne neemt, en geluck toe. Een van de vier ſey, indien dat geen gemaeckt werck is, ſoo kan ick my niet verſtaen, hoe Mannen van verſtant konnen ſeggen, dat het een geen becken, en het ander geen Ezels tuygh is, daer moſter al meer als een mê ſpeelen, eer my dat yemandt wijs maecken ſou, dit ſeyde hy, keerende ſijn rugge niet ſonder miſnoegen. Het koſt wel eenen Muylen tuygh zijn, antwoorde den Paſtoor. Daer komt het op aen, ſey den ander, of het een Ezels tuygh is, of niet. Een van de gerechts dienaers, die daer verſch in gekomen waren, hoorende deſe twiſt, ſey vol van gramſchap, het is ſoo ſeecker een Ezels tuygh, als ick een Chriſten menſch ben, en die dat niet ſien kan, moet met de kop gebruſt weſen. Ghy lieght het ſnooden reeckel als ghy zijt, antwoorde Don Quichot daer op, en lichtende ſijn Lancie op, die hy noyt uyt de hant ley, gaf hem ſoo een ge-

weldigen ſlagh op de kop, dat indien den anderen het niet een weynigh ontweecken had gehadt, hy geen meeſter ſou van doen gehadt hebben. De Spiets vloogh op de vloer aen ſplinters aen ſtucken, waer op de anderen ſiende hun macker in ſulcker voegen handelen, quamen toe geloopen, verſoeckende hulp voor de Heylige Broederſchap. Den Waert die mede aen de Broederſchap vaſt was, liep terſtont om ſijn Swaert, en ſtelde ſich aen de zijde van ſijn geſellen. De dienaers van Don Louis maeckten ſich omtrent hun jongen Heer, op dat hy in deſe ruyſing niet ontloopen ſou. Den Barbier ſiende den oproer, ſloegh weer handt aen ſijn tuygh, gelijck oock Sancho deed. Don Quichot ſloegh oock hant aen ſijn geweer, en wilde de dief-leyders te lijf. Don Louis riep en tierde tegen ſijn volck, dat ſe hem ſouden los laten, en Don Quichot, beneffens Don Fernando, en Cardenio helpen, die op de ſijde van Don Quichot waren. Den Paſtoor riep, de Waerdin ſchreeuwde, de Dochter tierde, Maritornes ſloegh de handen in het hayr. Dorothea ſtont verbaeſt, Luſcinda was in benauwtheydt, en Donna Clara half doot. Den Barbier knuffelde Sancho, en Sancho den Barbier. Don Louis die van een van de dienaers by den arm gehouden wiert, op dat hy niet vluchten ſou, gaf deſen een treck voor ſijn kinnebacken, dat hem het bloedt te neus en te mondt uyt vloogh, den Auditeur verboodt het hem vaſt, en Don Fernando had een van de dief-leyders onder de voet, die hy op

ſijn

ſijn gemack dapper af ſmeerde. Den Waert riep en tierde als dol, om hulp voor de Heylige Broederſchap, in voegen dat het geheele huys vol gewoel vol huylen, roepen en tieren, ſlaen en ſmijten, vloecken en ſchelden, beſpringen en verweeren was, ſoo dat men ſelf geen donderen ſou gehoort hebben. In het midden van deſe horly borly, quam Don Quichot, die ſich toonde als een Soldaet, in gedachten, de twiſt van het Leger van Agramant, en meenende dat dit het ſelve was, begoſt te roepen en te tieren, dat 'er het huys van dreunde, een yeder hout ſich ſtil, een yeder hout op van ſtrijden, en geeft gehoor, indien ghy anders al te ſamen wilt in het leven blijven. Op dit roepen bleef een yeder ſtil, en hy vervolghde aldus. Heb ick u ghy Heeren niet geſeght dat dit Kaſteel betoovert is, en dat 'er een heel legioen Duyvels in woont, en tot teecken hoeft ghy-lieden maer alleen aen te mercken, hoe onder ons die oude twiſt van het Leger van Agramant ontſtaen is, hier vecht men om den degen, daer om het Paert, ginder voor het Harnas, op een ander plaets om den Helm, wy vechten al te mael, en wy verſtaen malkander niet. Komt ghy doch eens hier mijn Heer den Auditeur, en ghy Heer Paſtoor, en laet een van u tween voor den Koninck Agramant, en den ander voor den Koninck Sobrino dienen, om ons in vrede te helpen, want om de waerheydt te ſeggen, het is ſotterny, dat ſoo veel treffelijcke luyden als wy hier zijn, ſich ſelven om hals helpen, om ſulcke leuren en ſeuren. De diefleyders die deſe phraſen en wijſen van ſpreecken niet verſtonden,

ſtonden, en ondertuſſchen door Don Fernando, Cardenio, en de andere Edellieden, wel dapper af geroſt waren, wilden niet te vreden zijn, maer den Barbier wel, die in het gevecht tuſſchen hem en Sancho, een gedeelte van ſijn Baert beneffens het tuygh verlooren had; Sancho hielt op het minſte woort van ſijn Heer ſtil, gelijck 't een goet knecht toe behoort. De vier dienaren van Don Louis hielden oock op, alleen den Waert riep en tierde, dat men de moetwilligheydt ſou ſtraffen, van deſen ſot, die alle oogenblick het huys over eynd' hulp. Eyndelijck, het gerucht ſtilde ſich voor alſdoe, het Ezels tuygh wiert een Paerden tuygh, het becken bleef een Helmet, en de Herbergh een Kaſteel. Alles nu door toedoen van den Auditoor, en den Paſtoor maets, en in vrede zijnde, begoſten de dienaren van Don Louis, weder aen te houden, om met hen te gaen. Maer ondertuſſchen gaf den Auditeur de ſaeck aen Fardinando, Cardenio, en den Paſtoor te kennen, verſoeckende hun goet vinden, wat hy in deſe gelegentheyt ſou hebben te doen, vertellende hen, al het geene hy uyt den mont van Don Louis gehoort had, eyndelijck beſlooten ſe dat Don Fernando ſou ſeggen tegen de dienaren van Don Louis, dat het ſijn believen was, dat Don Louis met hem na Andaluzia trecken ſou, daer hy by ſijn Broeder den Marquis ſou geacht en gehouden worden, gelijck ſijn verdienſten waerdigh waren, alſoo Don Louis ſich eerder wilde laten in ſtucken houwen, als weder by ſijn Vader te komen. Zijnde voorts van de vier geſellen verſtaen, de hoedanigheydt, en ſtaet van Don

Fernan-

Fernando, beslooten sy, dat 'er dry wederom te rugge souden reysen na hunnen Heer toe, om den Vader te kennen te geven hoe de saecken stonden, en dat den ander sou blijven om Don Louis te dienen, en hem niet te verlaten, voor dat se weder quamen, en het bevel van sijn Vader brochten. Op dese wijse wiert dit groote geschil beslecht, door het gesagh van Agramant, en de wijsheydt van den Koninck Sobrino, maer siende sich den saeyer van tweedracht veracht en op dese wijse bespot, ter oorsaeck van de kleene vrucht, de welcke hy uyt dit voorgaende geschil getrocken had, nam den selven voor, andere middelen in het werck te stellen. Het was dan soo gelegen, dat de gerechtsdienaers sich stil hielden, verstaende de hoedanigheydt van dese die met hun gestreden hadden: Maer een van dese, namentlijck, die de meeste slagen had gehadt, begost te dencken, dat hy onder andere bevelen van apprehensie, of vangen, oock een had, tegens de persoon van Don Quichot, ter oorsaeck van het los maecken der Galey-boeven, gelijck Sancho met groote redenen gevreest had. Dit hem dan in het hooft schietende, wilde hy oock de teeckenen daer van over een brengen, treckende een parckement uyt sijn boesem, en begost het selve op sijn gemack te lesen, en dat wel lanckfaem, alsoo hy den besten leser niet was, en op elcken woort dat hy las, sloegh hy de oogen op Don Quichot, vergelijckende de teeckenen van sijn aengesicht, met die van sijn brief, en bevindende dat se al te samen over een quamen,

men, vouwde ſijn brief wederom te ſamen, en nemende in de ſlinckerhandt het mandement, greep met de rechter Don Quichot by den hals, en dat met ſulck een gewelt, dat den armen Ridder geen adem koſt halen, roepende hulp aen de Heylige Broederſchap, hulp aen de Juſtitie, en op dat men ſiet dat ick mijn ſaecken vaſt heb, ſoo leeſt yemandt dit mandement, in de welcke belaſt wort, deſen ſtraetſchender by den kop te vatten. Den Paſtoor nam het mandament, en bevont dat hy de waerheydt ſprack, en hoe de teeckenen over een quamen, maer Don Quichot, ſiende ſich op deſe wijs handelen van deſen verachten menſch, wiert ſoo gram, dat hy voerende ſijn moedt tot op den hooghſten trap, en betoonende ſijn uyterſte krachten, den diefleyder, wederom by de keel kreegh, druckende hem ſoo geweldigh, dat, indien hy niet was geholpen geworden van ſijn mackers, hy hem de ſtrot ſou in gedouwt hebben. Den Waert die nootſaeckelijck ſijn ampt moſt helpen voorſtaen, quam mede deſen te hulp. De Waerdin die haer Man weer in het gevecht ſagh, begoſt op nieuw te tieren of ſe dol was, daer haer de Dochter en Maritornes terſtont in te hulp quamen. Sancho ſiende al het geene dat 'er om ging, begoſt te kruycen en te kraſſen, en te ſweeren, dat ſijn Meeſter de waerheydt had geſeght, en dat dit Kaſteel betoovert was, want het is onmooghlijck een uer ruſt daer in te hebben. Don Fernando ſcheyde den dienaer en

Don Quichot van een, breeckende met gewelt de handen los, zijnde die van den dienaer in het wambuys van Don Quichot, en die van Don Quichot in de krop van den diefleyder geslagen. Maer evenwel lieten de anderen niet na hun gevangen te willen met sich nemen, versoeckende uyt name van de Heylige Broederschap, hun alle hulp en onderstant, om dien straetschender en roover te vangen. Don Quichot deed niet als lacchen om dese redenen, en sey eyndelijck met een groote besadichtheydt: Komt hier snood' Canaille als ghy zijt, noemt ghy straetschenders, die de ellendige gevangenen vryheydt geven, en de ellendige verdruckte onderstant. Ha snood' geslacht onwaerdigh ten insicht van u bot en onbequaem verstant, kennis te hebben van de dingen, de welcke in de doolende Ridderschap begrepen zijn, of te sien de sonde die ghy bedrijft, mits niet eerende de schaduw, ick swijge de persoon self, van eenigh doolend' Ridder. Maer ghy schoone gerechts-dienaers, of diefleyers, of om beter te seggen, self struyckroovers, en straetschenders, kom seght my eens wie dien botterick is geweest, die sulck een mandement of bevel-brief, tegen een Ridder als ick ben heeft durven geven en onderteeckenen? Die soo plomp is, dat hy niet en weet dat se vry zijn van alle Rechters en rechtbancken, behalven die van de doolende Ridders? En dat sijn Swaert alleen sijn wet is, sijn eedt sijn Rechtbanck, en sijn wil sijn uytvoerder? Wie is dien ontsinden? Segh ick wederom, die niet en weet dat 'er geen hooger macht en is als die den Ridder verkrijght, op

de

de tijdt wanneer hy den Ridderslagh ontfangt? En het lastigh ampt van sijn beroep aenvaert? Wat doolende Ridder heeft oyt tot Licent, pacht, of vracht, of Schip of Schuyt betaelt? Wat Snijer heeft hem oyt loon van de kleederen ge-eyst die hy hem gemaeckt had? Wat Castelleyn heeft hem oyt betaling van Herbergh af ge-eyscht? Wat Koninck set hem niet aen sijn tafel? Wat Jonckvrouw of Princes wort niet op hem verlieft, en buyght sich niet onder sijn wil? Eyndelijck, wat doolende Ridder is 'er oyt geweest, of salder zijn, die het hart niet heeft, met vier hondert stockslagen, sulcke vier hondert Rackers als u en uws gelijck af te smeeren?

Het XLVI. Hooft-stuck.

Vervolgende de wonderlijcke avontuer van de diesleyders, en de gramschap van onsen Ridder Don Quichot.

TErwijl Don Quichot dese woorden sprack, was den Pastoor besich, de dienaers te beduyen, hoe dat desen Don Quichot niet wel by sijn sinnen was, gelijck se wel aen sijn woorden en wercken kosten af meeten, en dat se daerom soo veel spels niet behoefden te maecken, want als se hem al gevangen hadden, souden se blijde zijn, dat se hem als een sot weer souden los laten. Daer den dienaer met het mandement op antwoorde, dat het hem niet aen ginck te oordeelen van yemants verstant of onverstant,

maer alleen ſijn laſt te volgen, dat hy hem vangen ſou, en dan mochten ſe hem weer los laten die wilden. Evenwel antwoorde den Paſtoor, ſult ghy hem deſe reys niet mê nemen, noch hy ſal ſich oock niet laten vatten voor ſoo veel ick het werck verſta: Eyndelijck, ſoo veel wiſt haer den Licentiaet te ſeggen, en ſoo veel van ſijn ſotternijen by te brengen, dat ſy ſotter ſouden geweeſt hebben als Don Quichot, indien ſe niet hadden konnen ſien waer het hem ſchorte, en derhalven ſtonden ſy toe, ſich geruſt te houden, en hielpen noch daer-en-boven de vrede maecken, tuſſchen den Barbier van het becken, en Sancho Pançe, die tot noch toe in het geſchil waren, eyndelijck ſy, als leden van de Juſtitie, middelden de ſaeck, en ſtelden ſich als ſcheytſmannen, in voegen beyde partyen bleven, indien niet geheel, ten minſten eenighſints vergenoeght en voldaen, wiſſelende het een en behoudende het ander. En wat belangt den Helm van Mambruyn, maeckte den Paſtoor oock af, en ſonder dat Don Quichot daer van wiſt, gaf den Barbier daer acht ſchellingen voor, en hy hem weder een briefken van ſijn hant, om hem nuw noch in eeuwigheydt niet meer laſtigh te vallen. Deſe twee voornaemſte geſchillen geſtilt zijnde, hing het nu daer alleen aen, dat ſich de dienaers van Don Louis lieten geſeggen, om met hun drien weder te rugge te keeren, en een met Don Louis te gaen, daer hen Don Fernando leyden ſou. En alſoo nuw het goet geluck de wegen had beginnen te effenen, en de ſwarigheden wech te nemen, tot genoegen van de minnaers en minnareſſen, die in de Herbergh

waren, wilde de selve oock het begonnen ten eynde brengen, want de dienaers van Don Louis stelden sich te vreden, in het geen Don Louis van hen begeerde, daer Donna Clara sulck een genoegen in schepte, dat yemandt die haer wel ter degen had aen gesien, het selve wel haest sou gemerckt hebben. Zorayda al-hoe-wel sy de geheele gront van het werck niet verstont, voeghde sich in blijtschap of vreught na de rest, of na haer beminde sich aen stelde, daer se geduerigh het oogh op had. Maer den Waert die nu de snof al wegh had, van het geen den Pastoor aen den Barbier gedaen had, begost oock te spreecken van sijn vlessen en sijn Wijn, sweerende dat noch Ronzinant, noch den Ezel van Sancho niet uyt de Stal souden raecken, voor en al eer het hem alles tot een duyt toe goet gedaen was. Alles beloofde den Pastoor goet te maecken, maer Don Fernando schoot de hant in de beurs, al-hoe-wel den Auditeur van sijner zijde de betaling aen boodt, en alsoo geraeckte het alles in rust en vrede, in voegen men hier nu niet het Heyr van Agramant, maer de vrede selve, of de tijden van Augustus sagh, waer van een yeder de eer aen de yver en welspreeckentheydt van den Pastoor gaf, beneffens de miltdadigheydt van Don Fernando. Siende sich selven nu Don Quichot vry, en verlost van soo veel twisten en strijden, docht hem goet de voorgenomen reys nu te bevorderen, en dese groote avontuer ten eynde te brengen, waerom hy sich uyt de plaets van sijn verliefde penitentie begeven had, en alsoo met dit voornemen, begeeft hy sich na Dorothea, vallende voor haer op

de knien, maer sy begeerde geensints dat hy een woort spreecken sou, voor en al eer hy weder op stont, 't welck gedaen zijnde, begost hy te spreecken: het is een gemeen spreeckwoort schoone Jonckvrouw, dat de naerstigheydt de Moeder is van het goede geluck, gelijck sulcks de ondervinding in veel en treftige oorsaecken getoont heeft, doch in geen ding meerder als in den Oorlogh, daer de vaerdigheydt en wackerheydt, de toeversicht der vyanden niet selden verrast, en de overwinning behaelt, al eer sich den vyandt bequamelijck in gestalte van verweering kan stellen. Al dit segh ick daerom, hooge en doorluchtige Vrouw, om dat my dunckt, dat ons vertoeven in dit Slot, sonder eenigh voordeel of nut is, ja self schadelijck den een of den anderen dagh sou konnen wesen. Want wie weet of den Reus u vyant, hier of elders sijn verspieders niet heeft, dewelcke vernemende hoe wy op wegh zijn hem te hinderen, sich selven lichtelijck sal soecken vast te maecken, in het een of het ander onverwinnelijck Kasteel, tegen het welcke al mijne naerstigheydt en de sterckte van mijn onverwonnen arm weynig voordeel souden konnen doen? In voegen het dan beter sal zijn, dat wy sijn naerstigheydt te vooren komen, daerom laet ons terstont in 's Heeren naem vertrecken, alsoo my dunckt dat my yeder dagh een jaer valt, om my hantgemeen met uwen boosen vyandt te sien. Hier mede sweegh Don Quichot, en wachte met groote stilte de antwoort van de schoone Micomicona, de welcke met een heerschent gelaet, en een stijl van spreecken, gelijck die van Don Quichot,

chot, aldus antwoorde: Ick bedanck u hartelijck Heer Ridder, van de genegentheydt de welcke ghy betoont, my in mijn ellende behulpigh te zijn, gelijck het den Ridder past, Weduwen en arme Weesen by te staen. En den hemel geeft dat u en mijn begeeren vervult worden, op dat ghy oock mooght ondervinden, dat 'er noch danckbare Vrouwen in de werelt zijn: En aengaende ons vertreck, laet die vry terstont geschieden, alsoo ick geen andere wil heb als de uwe. Doet met my het geen ghy self begeert, want sy die u eenmael de bescherming van haer persoon en saeck heeft over gegeven, sal geensints willen gaen, tegens het geene dat u voorsichtigheyt sal gelieven te bestellen en te beschicken. Ter goeder ueren dan, antwoorde Don Quichot, dewijl u hoogheydt sich soo ver voor my gelieft te vernederen, sal ick oock niet laten haer wederom te verhoogen, en in den throon te setten: Laet ons dan terstont vertrecken, want gelijck men seght, *periculum est in mora*, het wachten lijt gevaer, en behalven dat, heeft noch den hemel yets geschapen, noch de hel yets voort gebracht, 't welk my sou konnen doen verschricken. Daerom Sancho gaet terstont Ronzinant Sadelen, en u Ezel klaer maecken, als oock de Palafren of de Hacqueney van de Princesse, en laet ons ons afscheyt gaen nemen van den Castelleyn, en daer mede op en wech. Sancho die hier al tegenwoordigh was, schudde vast het hooft, en gaf eyndelijck al gaende dese woorden van sich: Ach mijn Heer, mijn Heer, hoe menighmael vint men meer quaets als men goets socht, al roept men 't

niet luyt. Doch niemant te na gesproocken. Wat quaet kander zijn, of hier of in de geheele werelt, antwoorde Don Quichot half verstoort, dat tot mijn achterdeel gedijen magh, seght my reeckel als ghy zijt? Indien u Genade gram wort, antwoorde Sancho, soo sal ick liever swijgen, en laten te seggen, dat ick als een goet Schiltknaep schuldigh ben. Seght wat ghy te seggen hebt, antwoorde Don Quichot, indien slechts u woorden niet strecken om my vrees aen te brengen, want hebt ghy vrees, doet na dat ghy zijt, en heb ick se niet, laet ick doen gelijck ick ben. 't En is dat niet, antwoorde Sancho, maer wel, dat die Jonckvrouw die sich selven noemt de Koningin van het groote Rijck Micomicon, soo veel Koningin is als ick Koningin ben, want indien se 't was, sou se soo niet yeder oogenblick met ick weet wel wie van dit geselschap, leggen lif laffen. Op dese woorden van Sancho, wiert Dorothea root in haer aengesicht (also het waerachtigh genoegh was, dat Don Fernando, somwijlen en ter sluycks, de vruchten van sijn min van hare lippen gepluckt had, 't welck Sancho gesien hebbende, en van de rest niet veel wetende, docht hem sulks beter een snol als een Koningin te passen) evenwel konde sy daer op niet antwoorden, maer liet Sancho in sijn redenen voortvaren, en dat op dese wijse: Ick segh dit mijn Heer, wil ick seggen, daerom, dat wanneer ick al lang gereyst en gerost sal hebben, en veel gewaeckt en gebraeckt, en dan sel meenen eenige vrucht van mijn arbeyt te krijgen, sel het altemael wint wesen, en sulck een volck hoeft my niet te seggen,

zaelt

zaelt Ronzinant, zaelt u Ezel, zaelt mijn Peert, een yeder leyt de hant op ſijn hart, en kent hem ſelven, en meer ſegh ick niet. Hoogen hemel? hoedanigh was het miſnoegen van Don Quichot, hoorende Sancho ſulcke en diergelijcke woorden ſpreecken, ick ſegh u dat hy ſoodanigh was, dat hy ſtamelde en ſchuymbeckte, en het vyer uyt ſijn oogen ſprong van enckel gramſchap. ô ſnoode, onbeſchofte, onwetende, en botten ſchelm als ghy zijt; is het mooghlijck dat ghy ſulcke woorden in mijn tegenwoordigheyt derft ſpreecken, en in het aenſien van deſe doorluchtige Vrouwen? Packt u terſtont uyt mijn oogen monſter van de natuer, en packhuys van leugens, ſchelmſche bedriegerijen, vinder van boosheden, mont vol godtlooſe laſteringen, en vyandt van de eerbiedigheydt die men Koninckliјcke perſoonen ſchuldigh is. Gaet terſtont en komt my niet weer in mijn oogen, en met deſe woorden, trock hy ſijn wijnbrauwen, ſloot ſijn mont, ſagh rontſom als een ontſinnigh menſch, en ſtampte met de rechter voet dat het huys dreunde, waer over den armen Sancho ſoo verſchrickt en bevreeſt wiert, dat hem docht dat de aerde alle oogenblick ſijn backhuys open ſpalckte om hem in te ſwelgen, ſonder dat hy wiſt wat te doen, als den rugge te wenden, en voor die tijt ſijn Meeſter uyt de oogen te gaen. Maer de voorſichtige Dorothea, ſiende deſe haeſtigheyt, ſocht Don Quichot te vreden te ſtellen, met deſe woorden: En ontſtelt u dus niet Heer Ridder van de droevige figuer, over de woorden van u goeden Schiltknaep, alſoo hy daer miſſchien ſijn rede-

nen toe gehadt heeft, en volgens sijn conscientie gedwongen is geweest. En ick geloof in der waerheyt, dat, gelijck het hier alles in dat Kasteel by toovery toe gaet, Sancho oock misschien door den een of den ander duyvelsche bedriegery, yets sou mogen gesien hebben, 't welck, indien soo wel waer als in schijn, geen kleene slagh aen mijn eerbaerheydt sou geven. Ick sweer by mijn Ridderschap, antwoorde Don Quichot daer op, u hoogheydt heeft het rechte wit getroffen, en de spijcker op het hooft geraeckt, want het sal voorseecker zijn, dat hier den een of den anderen Duyvel, de oogen van Sancho sal bedrogen hebben, want indien ick anders de onnooselheyt, en oprechtigheydt van dien bloet ken, weet ick wel dat hy niemandt sonder reden sal belasteren. Soo is het en alsoo moet het zijn, antwoorde Don Fernando, u Genade (Heer Don Quichot) gelieft hem weder in de schoot van u Genaden aen te nemen, eer sulcke en diergelijcke gesichten, hem meer voor de oogen komen, en den armen hals sinneloos maecken. Don Quichot sey dat hy het hem vergaf, en den Pastoor ginck Sancho halen, die seer ootmoedigh aen quam, met het hoetje onder sijn arm, en de handen samen, en de knien geboogen hebbende, badt dat hem sijn Heer doch de hant geliefde te langen, om die te mogen kussen, die hem de rechter handt toe reyckte, en na dat se Sancho wel hartelijck gekust had, leyd' hy de selve op sijn hooft, en gaf hem de Benedictie, en beginnende te spreecken, seyd' hy tegens hem: Nu moet ghy immers bekennen Sancho, het geen ick u meermaels heb geseght, dat hier in

dit

dit Slot niet geſchiet, als by toovery. Dat geloof ick nou oock wel, ſey Sancho, behalven dat van dat ſollen, 't welck evenwel door natuerlijcke dingen geſchiede. Gelooft dat niet, antwoorde Don Quichot, want ſoo ſulcks waerachtigh was, ick ſou u terſtont wreecken. Doch wat ſou ick wreecken, ick weet niemandt waer op; een yeder was ſeer begeerigh om te weten, wat hier van was, en den Waert vertelde hen al den handel, daer ſe altemael geweldig om loegen; 't welk Sancho weer half dol maeckte, doch die weer te vreden wiert, wanneer hem ſijn Heer verſeeckerde, dat dit al mede toovery was gelijck al de reſt, hoewelder by Sancho noch een kleyn vermoedentje bleef, dat 'er nochtans al een beetje natuerlijckheyt onder moſt geſpeult hebben. Twee dagen waren nu voor by, dat dit doorluchtigh geſelſchap aldaer was by een geweeſt, en alſoo het hen nu tijdt dacht te vertrecken, ſteldemen order, dat ſonder dat Dorothea met Don Fernando, de moeyten behoefde te nemen, met Don Quichot verder te reyſen, om de begonnen Comædie te helpen volvoeren, den Paſtoor en den Barbier hem op een andere voet mochten mede krijgen. En dit beſtelde ſe op deſe wijſe, ſy verdroegen met een Karreman, die Oſſen voor ſijn Karre had, die by geval daer voor by quam gereyſt, om Don Quichot mede te nemen, en dat op deſe manier. Sy maeckten een dinck van groote ſtocken gelijck een koy, daer Don Quichot bequamelijck in koſt leggen. Dit gedaen zijnde, veranderden Don Fernando, ſijn geſellen, beneffens de dienaers van Don Louis, de vier dieſleyders en

den Waert hun gedaenten, en vermomden hun aengesichten, in sulcker voegen, dat het geheel andere menschen scheenen te zijn, als die sy waren. Dit gedaen zijnde, gingen sy stillekens na de kamer daer sich Don Quichot, een weynigh had te slapen geleght, en nemende hem voor, bonden hen handen en voeten wel ter degen vast, in voegen hy, wacker geworden zijnde, noch het een noch het ander roeren, noch oock yets anders doen kost, als met verwondering dese vreemde menschen aen te sien. Waer over hy sich terstont inbeelde, dat dit wederom de spoocken en geesten van dit betooverde Kasteel waren, en dat hy sonder twijffel daer betoovert was, alsoo hy sich noch roeren noch beschermen kost. Alleenigh Sancho Pançe was in sijn gesonde oordeel, en in sijn oude gedaente, de welcke al-hoewel hy een goede streeck van sijns Meesters sottigheydt had, evenwel niet na liet, al dese gemaeckte duyvels te kennen, doch hy dorst sijn mont niet open doen, tot dat hy sagh waer het werck heen wilde. Don Quichot hielt sich oock stil,tot dat hy het eynde van het spel sagh,'t welk was, dat se de koy daer voor den dagh kregen, en hem daer in slooten, maeckende het gat soo vast toe, dat hy geen noot had daer uyt te komen. Aldus namen se hem op de schouders,en droegen hem ten huysen uyt. Maer op het uyt gaen,hoorden se een vreesselijcke stem, door Meester Nicolaes gemaeckt, spreeckende soodanigen prophecy of voorsegging uyt: ô Ridder van de droevige figuer, bekommert u niet over dese u gevangenis, dewijl sulcks geschieden moet, op

dat ghy te eerder dese ſware avontuer, de welcke ghy begonnen hebt, mooght volbrengen, de welcke ge-eyndight ſal zijn, wanneer den raſenden woedende Leeuw van Mancha, ſich ſal vereenigen met de witte Duyf van Toboſo, en te ſamen hun neck ſullen buygen, onder het lieffelijck jock Matrimoniael. Uyt welcke aengename ongehoorde vereeniginge ſoodanige jongen voor den dagh ſullen komen, die de raſende dapperheydt van den Vader ſullen na volgen. En dit ſal geſchieden, al eer den navolger van de vluchtende Nimph twee reyſen ſal gedaen hebben. En ghy ô getrouwſte en edelſte Schiltknaep, die oyt Swaert aen de zijde, en Baert aen de kin gedragen heeft, en bedroeft u oock niet aldus voor u oogen, de blom van de Ridderſchap te ſien wech voeren. Want de tijdt is haeſt gekomen, dat ghy u ſoo hoogh en ſoo verheven ſult ſien; dat ghy u ſelven niet kennen ſult, en alſdan ſullen u toe komen de beloften de welcke u door uwen Heer gedaen zijn. En verſeeckert u van wegen en uyt name van de wijſe Menticoniana; dat u loon u ſal betaelt worden, gelijck ghy met 'er daet ſult ſien. Ondertuſſchen volght den betooverden Ridder, tot daer ghy beyde u genoegen ſult vinden, en om dat my niet geoorloft is, meer te ſpreken, ſoo blijft met Godt, dewijl ick weder ga, van waer ick gekomen ben. Deſe ſtem wiſt den Barbier ſoo geeſtigh te heffen en te laten dalen, en dat op ſulck een jammerende manier, dat ſelf de ſpeelders van het ſpel, verbaeſt wierden. Ondertuſſchen Don Quichot wiert niet weynigh door deſe voorſegging vertrooſt, en de ſelve van

punt tot punt overleggende, ſagh dat het daer op uyt quam, dat hy met ſijn lieve en beminde Dulcinca in echt vergaderen moſt, en dat 'er ſulcke jongen, dat ſijn kinderē, uyt hen ſoudē voortkomen, die de eer en glory van geheel Mancha ſouden zijn. En het ſelve voor de ſuyvere waerheyt aen nemende (ſo haeſt als den ander gedaen had) verhefte hy ſijn ſtem met deſe woorden: ô ghy, wie ghy zijt, die my ſoo veel goets hebt te vooren geſpelt, ik bid u dat ghy van mijnent wegen, den wijſen toovenaer die mijne ſaeckē beſorght, gelieft te bidden, dat hy my toch haeſt uyt deſe gevangenis verloſt, en my laet genieten, het goet het welcke hy my belooft heeft, en alſoo ſal ick mijn gevangenis voor een eer en glory, en mijn ketenen voor een vertrooſting houden, en dit bedde hoe hart het ſelve is, voor het ſachtſte dons ter werelt. En het geen belangt de vertrooſting van Sancho mijn Schiltknaep, ick ben verſeeckert van ſijn getrouwigheyt, dat hy my niet verlaten ſal in lief noch in leet. Want, of al door mijn of ſijn ongeluckigh lot, het beloofde Eylant niet wilde volgen, ſal hem evenwel de betaling van ſijn dagh-gelt niet ontbreecken, gelijck ick het ſelfde in mijn teſtement bezegelt gelaten heb, niet volgens ſijn groote verdienſten, maer na mijn macht en vermogen. Sancho Pançe, boogh ſich ſeer ootmoedelijck op deſe woorden, en kuſte ſijn Heer bey de handen, alſoo hy den een ſonder den ander niet kuſſen koſt. En daer mede namen deſe geeſten de koy en ſetten ſe op de Oſſe-Kar.

Het

Het XLVII. Hooft-ſtuck.

Handelende van de wonderlijcke wijſe op de welcke Don Quichot betoovert wiert.

DOn Quichot dan ſich ſelven ſiende op deſe wijſe in de koy geſlooten, en boven op de Kar geſet: Koſt niet laten te ſeggen, veel treffelijcke dingen heb ick geleſen, maer noyt dat men de doolende Ridders op deſe manier wech voert, en dat ſoo lanckſaem, gelijck als ick uyt deſe treck-beeſten beſluyten kan, dat geſchieden ſal, maer wel datmen ſe met brandende en vliegende Wagens door de lucht heeft gedragen, of op een Hippogrief, of vliegent Paert, of diergelijck. Maer dat men my op een Oſſe-kar dus heen voert, maeckt my niet weynigh verwondert. Doch het kan zijn dat de Ridderſchap, en de beſweeringen van deſe tijt heel anders zijn, als ſe in oude tijden geweeſt zijn, oock dat ick als een nieuw verweckte doolende Ridder, oock een nieuwe manier van betooveren hebben moet. Wat dunckt u daer af Sancho mijn Soon? Ick weet niet antwoorde den ander, wat 'er my van dunckt, alſoo ick ſoo wel niet beleſen ben als u Genade, in de Schriftuer van de doolende Ridderſchap. Evenwel ſoo veel wil ick 'er van ſeggen, dat het met deſe geeſten, of ſpoocken, ſoo alſmen ſe noemen magh, ſoo heel rechtſchapen niet toe gegaen is, hoe ſouter rechtſchapen mê toe gegaen zijn, antwoorden den ander, daer het

altemael duyvels zijn, die den een of den andere gedaente hebben aen genomen, om dit werck uyt te voeren. En om te sien dat ik waer spreeck, soo tast haer en roert haer aen, en ghy sult bevinden, dat sy geen lichaem hebben, als alleen een damp en een wint. Wel ick sweer het u, sey Sancho, dat ick se aen geraeckt heb, en dien duyvel die daer soo stillekens heen gaet, is wel dick en hart van vlees, en wel heel anders als ick van de duyvels heb hooren seggen. Want gelijck se seggen, dat se altemael stincken na de swavel als krengen, maer dien ruyckt van Amber en Moskeljaet seven vadem in de wint. Dit sey Sancho van Don Fernando, die zijnde die hy was, misschien dese reuck over hem had. Verwondert u daer niet over, Sancho mijn vrint, antwoorde Don Quichot, want de duyvels konnen licht den eenen reuck of den ander aen nemen, want gelijck geesten als se zijn, hebben se geenen reuck over sich, doch wat se aen nemen, het kan niet zijn als een quaden stanck. En de reden daer van is, dat se over al waer se zijn de hel met sich voeren, op dat se geen verlichting voelen in hun pijn, en soo ghy by geval een goede reuck geroocken hebt, dat hebben se gedaen om u te bedriegen, op dat ghy haer voor geen duyvels houden sout. Dese redenen passeerden tusschen Heer en Schiltknaep, maer vreesende Don Fernando en Cardenio, dat Sancho met ter tijt het werck verhoetelen mocht, haesten sy sich te meerder om hen op reys te helpen, en roepende de Waert aen een kant, bevalen hem dat hy Ronzinant, en het Grauwtje van Sancho klaer maecken sou, 't welk

hy met ter haeſt deed. Ondertuſſchen was den Paſtoor met de diefleyers over een gekomen, dat hem deſe ſouden verſellen tot huys toe, gevende een yeder van hen ſijn dagh gelt. Cardenio voeghde achter aen de Zadel van Ronzinant, aen de een zijde het becken als den Helmet, aen de ander het Schilt, en gaf Sancho door teeckens te kennen, dat hy op ſijn Ezel gaen ſitten, en Ronzinant met den toom leydē ſou, voegende voorts de diefleyers aen elcke ſy van de Kar, met haer roers. Maer al eer Don Quichot vertrock, quam de Waerdin, haer Dochter, en Maritornes voor den dagh, om hun affcheyt van Don Quichot te nemen, ſich houdende als of ſy van droefheydt ſchreyden, ter oorſaeck van ſijn ongeluck, tegens de welcke Don Quichot ſeyde, ſchreyt niet Me-Juffrouwen, want al deſe onheylen zijn vaſt aen die profeſſie doen van deſe Ridderſchap, en indien my de ſelve niet over quamen, ſou ick my voor geen vermaert Ridder konnen houden. Want ſlechte en gemeene Ridders zijn daer ſelden mede gequelt, om dat 'er niemant ter werelt is, die om hen denckt. Maer wel de vermaerde, alſoo de ſelve van veel Vorſten en andere Ridders benijt worden, die daerom hun goede voornemens, op diergelijcke wijſe poogen te verhinderen. Evenwel ſoodanigh is de eygenſchap van de deught, dat in ſpijt van al de tooverijen, die Zoroaſtes de eerſte vinder, heeft konnen bedencken, de ſelve evenwel altoos het hooft boven hout, en des te heerlijcker haer licht voor de werelt doet ſchijnen. Vergeeft my ſchoone Vrouwen, indien ick onvoorſiens, u yetwes gedaen

heb,

heb, 'het geen ick met voordacht noyt ſou dencken te doen. En bid den hemel my haeſt uyt deſe gevanckenis te verloſſen, daer my den een of den ander quaetwilligē toovenaer in gebracht heeft; en ick vry zijnde van de ſelve, ſal noyt vergeeten, de weldaden die my in dit Slot beweſen zijn, om deſelve op alle manieren te ſoeken te vergelden, gelijck ſe waerdigh zijn. Terwijl deſe Vrouwen deſe onderlinge redenen, met Don Quichot hadden, nam den Paſtoor en den Barbier ſijn afſcheyt van Don Ferdinando, en ſijn geſellen, beneffens den Capiteyn, en ſijn Broeder, en al deſe wel genoeghde Jonckvrouwen, voornamentlijck, van Dorothea en Luſcinda, een yeder omhelſde hen, en baden het vervolgh van hun ſaecken hen te kennen te geven, gevende Don Fernando, den Paſtoor de plaets te kennen, waer hy ſou hebben te ſchrijven, voornamentlijck, aengaende de welvaert en geſontheyt van Don Quichot, hem verſeeckerende, dat hem de ſelve ten alderhooghſte ſou aengenaem zijn, beloovende weder van ſijnder zijde hen van alles onderrechting te doen. Dit dan alſoo beſlooten zijnde, vernieuwden ſy hun omhelſingen, en onderlinge beloften. Ondertuſſchen quam den Waert met noch een papier voor den dagh, 't welck hy ſey by de andere boecken gevonden te hebben, en dewijl hy noch leſen noch ſchrijven koſt, vereerde 't hem uyt een duyts hart. Den Paſtoor bedanckte hem, en openende het boecxken, ſagh dat het was, de geſchiedenis van Rinconet, en Cortadillo, 't welck hy oordeelde mede een vertelling gelijck als de ſchadelijcke nieuwſgierigheydt te zijn, en miſ-

ſchien

ſchien van den ſelven ſchrijver, waer over hy het weder toe vouwde en in ſijn ſack ſtack, van meening het ſelve by gelegentheyt eens te doorleſen. Hier mede ginck hy op ſitten, gelijck oock Meeſter Klaes, met hun momaenſichten voor, om niet bekent te zijn van Don Quichot, en volghde ſoo de Kar van verre. De order in de welcke ſy reyſden was deſe: Aldervoorſt reed de Kar, met den Karreman die ſe leyde, en de dievcleyers aen beyde zijden. Daer op volghde Sancho Pançe op ſijn Ezel, leydende Rozinant met dē toom, achter aen volghden den Paſtoor en den Barbier op hun ſtercke Muylen, hebbende momaengeſichten voor, gelijck geſeght is, en houdende een ſtemmigh en deftigh weſen, rijdende niet harder als de Oſſen voort gingen. Don Quichot lagh in ſijn koye uyt geſtreckt, de handen gebonden, en de voeten aen de tralien vaſt gemaeckt, met de meeſte lijtſaemheydt ter werelt, min noch meer dan of hy geen menſch maer een ſteenen beelt was geweeſt. In ſulcker voegen reyſdenſe omtrent twee mijlen weeghs, wanneer ſe aen een dal quamen, daer den Karreman goet dacht te pleyſteren, en de beeſten te eten te geven, maer gevende ſulcks den Paſtoor en Barbier te kennen, was den deſen van gevoelen, dat men een weynigh vorder moſt reyſen, alſoo hy wiſt dat 'er achter een kleen geberghte, niet ver van daer een valley was, daer beter gras was, als in deſe. Men nam dit voor goet, en alſoo vervolghde men ſijn wegh. Den Paſtoor by geval om ſiende, ſagh omtrent ſes of ſeven lieden te Paerde, wel op geſeten achter hen komen, die hen wel haeſt achter-

haelt hadden, alsoo se den pas van geen Ossen volghden, maer wel van lieden die wat meerder haest maeckten, om in de Herbergh te zijn, die sich min als een mijl daer van daen vertoonde. De laetste quamen by de eerste, en groeten de selve seer beleefdelijck, en een van dese dat een Canonick van Toledo, en Heer van de anderen was, siende den lanckſamen voortganck van dese Kar, en het ander geselschap, van diefleyders, Schiltknaep, Paert en Ezel, en voornamentlijck van Don Quichot in de kouw, kost sich niet onthouden van te vragen, wat sulcks te beduyden had, al-hoe-wel sy sich terstont inbeelden, siende dese lijf-wacht, dat het den een of den ander straetschender, of schelm was, die men heenen voerde, om door het gerecht gestraft te worden. Een van de dienaers aen wie de vraegh geschiede, gaf tot antwoort, het geen dit te beduyden heeft mijn Heer, sal u dien gevangen Ridder alderbest seggen, alsoo wy het rechte bescheyt niet weten. Don Quichot dese redenen hoorende, antwoorde: zijn by gevalle de Heeren oock ervaren, in de dingen die de doolende Ridderschap aen gaen, en in gevalle ja, sal ick haer garen mijn ongeluck te kennen geven, en soo niet, sal het de moeyte niet waert zijn, daer over veel woorden den hals te breecken. Den Canonick dese woorden hoorende, gaf tot antwoort. In der waerheydt Broeder, indien het daer aen leyt, soo verseecker ick u dat ick meerder van die boecken versta, als van het *Corpus Iuris*, in voegen ghy my des wegen vrye-

lijck

lijck mooght ſeggen, het geen ghy te ſeggen hebt. Ter goeder ueren dan, antwoorde den ander, dewijl het ſoo is, ſoo weet dat ick op ſulck een wijſe als ghy my ſiet, betoovert ben, door haet of enckel nijt van de toovenaers mijn vyanden, alſoo de deught meer vervolght wort van de quaden, als geſocht van de goeden. Ick ben een doolend Ridder, en niet van die gene die door onedele daden, verdienen in het duyſter begraven te zijn, maer van die, die ten onwil van de nijt, en tot ſpijt van ſoo veel toovenaers als Perſia, ſoo veel Brachimans als Indien, en ſoo veel Gymnoſophiſten als oyt Mooren-lant heeft voort gebracht, mijn naem geſtelt heb in den Tempel van de eeuwigheydt, en met recht dien tot een voorbeelt voor de komende eeuwen, uyt het welck de doolende Ridders ſullen mogen leeren, de paeden die ſy te volgen hebben, om te komen tot de top van de heerlijckheydt der Wapenen. Den Heer Don Quichot de la Mancha, ſeght de waerheydt, antwoorde daer den Paſtoor op, alſoo hy op deſe Kar aldus betoovert is, niet ter oorſaeck van eenighe ſchelmſtucken of miſdaden, maer door quade genegentheydt van die gene, die de deught haten. Dit mijn Heer, is de Ridder van de droevige figuer; wiens mannelijcke daden, en vreemde avontueren in onverganckelijck kooper en Marmer ſullen geſneden worden, hoe oock de nijt de ſelve pooght uyt te wiſſen en te verduyſteren, en de booſ-

heydt

heydt de ſelve te bedecken. Wanneer den Canonick op deſe wijſe den een en den ander hoorde ſpreecken, kruyſte en ſegende hy ſich ſelven van verwondering, ſonder als noch te weten wat te dencken,gelijck oock deſe die met hem quamen. Sancho Pançe ondertuſſchen, die op deſe onderlinge redenen wat nader quam, moſt daer oock ſijn kloet in ſteecken: Men neemt het my wel of qualijck of, ſeyde hy, de ſaeck is ſoo, dat mijn Heer Don Quichot ſoo veel betoovert is, als ick betoovert ben, hy heeft ſijn volkomen verſtant, eet wel, drinckt wel, en doet al de andere dingen wel, min noch meer als hy te vooren gedaen heeft, en noch wil men ſeggen dat hy betoovert is. Maer ick heb dickmaels hooren ſeggen, dat de betooverden noch eten noch drincken, noch ſlapen noch ſpreecken, maer mijn Heer als hy maer wil, ſal meer kaeckelen als dartigh Procureurs. En ſiende den Paſtoor aen,ô Heer Paſtoor, Heer Paſtoor, ſeyde hy, meent ghy dat ik u niet en ken, en dat ick niet en weet, wat deſe betoovering te ſeggen is, ick ken u wel,hoe ghy u ook bedeckt, en ick weet van de moort. Maer daer de nijt regeert, daer heeft de deught geen plaets. De duyvel is altijdt in het wargaren, en ſoo veel wil ick u wel ſeggen, indien ghy 't niet gedaen had, mijn Heer was tegenwoordigh al getrouwt met de Infante Micomicona, en ick ſou om een Graefſchap niet veer hebben behoeven te loopen, ſoo veel vertrouw ik mijn Heer van de droevige ſiguer wel toe, en de goede dienſten die ick gedaen heb. Maer nu ſie ick eerſt dat het waer is dat men ſeyt, dat het rat van avontueren gaet

gelijck

gelijck een Meulen-wiel, en dat ſy die boven op geſeten hebben, nu op de aerde leggen. Maer my moeyt van mijn Vrouw en Kinderen, want als ſe met recht mochten hoopen en verwachten, dat haer Vader of een Gouverneur of een Viceroey, van het een of het ander Eylandt worden ſou, ſullen ſe hen verandert ſien in een ſtaljongen. Al dat ick u ſegge Heer Paſtoor, dient alleen om het u op u gewis en conſciency te leggen, wat ongelijck dat ghy mijn Heer en mijn aen doet. En ſiet wel toe dat het u daer na niet weer af ge-eyſcht wort, ſoo wel dat gy hem ſoo gevangen leyt, als de ſchade die ghy de werelt daer mê doet. Hier hebben wy het gaende (ſey MeeſterKlaes hier op) my dunckt Sancho dat ghy met u Meeſter op eenen leeſt ſchoeyt, en ſoo ghy ſoo voort gaet, ſalmer u by ſluyten in de koy, ſoo wel betoovert als hy is, alſoo ghy al met het ſelve ſop van de Ridderſchap overgooten zijt. Ghy zijt wel wijs, met al u Eylanden, Gouverneurſchappen, en Graefſchappen, ghy laet u wel by de neus vatten. Ick laet my van niemandt vatten (antwoorde Sancho) al was het van de Koninck ſelf, hoe arm en out dat ick ben, ick ben niemandt een duyt ſchuldigh, en indien ick na een Eylandt ſta, andere ſtaen weer na wat anders, dat miſſchien wel tienmael ſoo ſlim is, elck een is Meeſter van ſijn eygen ſelf, en van menſchen maeckt men de Pauſen, en ſoo oock de Gouverneurs van Eylanden, te meer dewijlder mijn Heer noch wel ſoo veel winnen kan, dat hy niet weten ſal waer hyder mê blijven ſal. Siet wel toe wat ghy ſeght, mijn Heer de ſnotſchrapper, moeyt ghy u met de baert

te

te ſcheeren, en dan ſal het wel gaen, en laet ghy Gods water over Gods acker gaen. Ey lieve wy kennen malkander,en men ſal my niet by de neus leyden. En ick ſegh noch,aengaende deſe betoovering onſe lieven Heer weet hoet 'er mê is, en dat laet ick daer. Den Barbier wilde Sancho niet antwoorden,op dat hy door ſijn eenvoudigheydt niet ſou komen te ontdecken, 't geen hy en den Paſtoor ſo garen bedeckt hadden.En ter oorſaeck van deſe ſelve vrees, had den Paſtoor den Canonick verſocht een weynigh vorder te rijden,alſoo hy hem het geheym van de koy ſou te kennen geven. Dit deed den Canonick gewillighlijck, en reed met den Paſtoor en ſijn knecht,een weynigh voor uyt,verwachtende wat den Paſtoor wonders ſou voor den dagh brengen. Den Paſtoor vertelde hem kortelijck het begintſel en de oorſaeck van de ſotheydt, en al den handel van Don Quichot, tot datſe hem in deſe koey gekregen hadden,van meening zijnde hem weder te huys te voerẽ, om te onderſoecken of men middel koſt vinden om hem te geneſen. De dienaers en den Canonick verwonderden ſich op nieuws, hoorende deſe vreemde vertelling van Don Quichot, en hebbende den Paſtoor gedaen,antwoorde hy: In der waerheyt Heer Paſtoor,voor ſo veel my aengaet, acht ick deſe boecken van de Ridderſchap, met allen ſchadelijck voor het gemeene beſt, al-hoewel ik (gedrevẽ door een ledige en ydele ſmaek) het begintſel geleſen heb,van al die boeckẽ die'er gedruckt zijn,ſonder dat ik oyt tot het eynde toe heb konnen volhardẽ,om dat my dunckt dat het al het oude en het ſelve is. En na mijn dunckt is

dese manier van schrijven slechter als de gene die men de Milesische fabels of sprooken noemt, die maer alleenigh dienē tot vermaek, sonder eenigh nut toe te brengen, heel anders als de sulke, die niet alleen vermaeck, maer oock nut geven. En al-hoe-wel het voornaemste insicht van dese boecken is, vermaeck aen te doen, so weet ik evenwel niet, hoe se sulcks konnen te wege brengen, zijnde so vol van onnatuerlijck en sottigheden. Want het vermaeck dat yemant in sijn geest ontfangt, ontstaet gemeenlijck uyt de welstant, schoonheyt, en goede stelling van eenige saek, die men voor sijn oogē heeft, daer het geē soodanigh niet is, mijns oordeels, geē vermaeck of genoegen ter werelt kan geven. Want wat welstant of over eenkomst kander zijn, tusschen het geheel en de deelen, de deelen en het geheel, in een boeck daer een jongen van festhien jaren, een Reus gelijck een Tooren, met eenen slagh van een hout, als of het een Koolstronck was, of het geen ons een Velt-slagh voor schildert, daer dees of geenen Ridder door sijn gewelt alleen, een geheel Heyr van een millioen Krijghslieden in routen slaet? En wat sullen wy vorder seggen van de Koninginnen die om een haver stroo, den een of den ander doolend en onbekent Ridder op slaen? Wat verstant hoe onbesnoeyt het oock sou mogen zijn, sou genoegen mogen scheppen te lesen, dat een grooten Tooren vol gewapende Ridders, over Zee vaert, gelijck een Schip dat voor wint seylt, en des avonts in Lombardijen, en des morgens in Paep Jans Lant, of andere gewesten is, daer Ptolomeus, noch Marcus Polus,

hun

hun leven noch van gehoort, noch geschreven hebben. En indien men my hier op tot antwoort geeft, dat dese boecken niet hooger als voor loogens uyt gegeven worden, en dat se daerom aen geen schijn van waerheydt gebonden zijn, daer op sal ick antwoorden, dat den loogen, soo veel te beter is, als se de waerheydt gelijcker is; en so veel te meer vermaeck aen brengt, als se meer mooghlijckheyts heeft. Men behoorde dese versieringen soo te schrijven, soo te ordonneeren en voort te stellen, nemende de onmooghlijckheden wech, verkleenende de grooten, op dat alsoo de verwondering van de verkiesing en versiering, met het vermaeck te gelijck mocht gebooren worden. En sulcks kan hy geensints doen, die de waerschijnlijckheydt wech neemt, beneffens de navolging van de natuer in het welck de rechte volkomentheydt bestaet. Ick heb niet een van dese boecken gesien, die het lichaem van een versiering of vertelling gemaeckt heeft, met al sijn deelen en leden, en een over eenkomst van het begin en het midden, en het eynde met dese twee, maer in tegendeel maecken se sulcke oneygentlijcke deelen en proportien, dat het te recht Horatiaensche monsters en schrickdieren zijn. Behalven dat, zijn se in stijl hart en onaengenaem, onwaerschijnelijck in de saeck, dartel in het verhandelen der liefden, onhoffelijck in de hoffelijckheden, wijdtloopigh in de batalien, slecht in de redenen, onnatuerlijck in de reysen en tochten, kortelijck berooft van alle konst en aerdigheyt, en over dies waerdigh om als onnut uyt het gemeene best geweert te worden. Den

Pastoor

Paſtoor luyſterde met groote naerſtigheyt na deſe redenen, oordeelende deſen Canonick een perſoon van groote kennis en verſtant, en dat hy gelijck had, in het geen hy voorſtelde, waer op hy antwoorde: dat hy van het ſelve gevoelen was, en over deſe redenen, al de boecken van deſen Don Quichot verbrant had, vertellende hem al den handel van het doorſoecken van ſijn boeckkas, en wie hy tot het vyer veroordeelt, en wie hy geſpaert had, daer den Canonick ſeer om lachte, en voort voer, dat hy evenwel, onder ſoo veel quaets, noch yets goets in deſe boecken vant, namentlijck, dat ſe noch ſtof beſchaffen een eenigh kloeck verſtant, om de pen te oeffenen, met het beſchrijven van Schip-breucken, pijn en quellingen, ontmoetingen, en Velt-ſlagen, ſtellende een braef Velt-Overſte, in ſijn rechte geſtaltenis en verwen, ſoo in dapperheyt, als het voorkomen van de lagen ſijner vyanden; of maeckende hem een redenaer, in wel geſtelde en gedeelde aenſpraecken en Oratien. Oock met somwijlen de een of de ander treurige geſchiedenis, ſomtijts een vermaeckelijcke vertelling daer in te voegen, maeckende hier een ſchoone en eerbare Vrouw, daer een Chriſtelijck, dapper en voorſichtigh Ridder, ginder een beleeft, wijs en goedertieren Vorſt, of getrouwe en vroome Onderdanen. Met den eenen tijt ſich te toonen, een Sterrenkundige, den anderen tijdt een werelt beſchrijver, den anderen een Muſicant, of dichter of Staets perſoon, of ſchilderende de loosheydt van Ulyſſes, de Godtvruchtigheydt van Æneas, de dapperheydt van Achilles, de ongevallen van

Hector, de verraderijen van Sinon, de vrintschap van Eurialus, de miltheydt van Alexander, de kloeckheydt van Cæsar, de sachtmoedigheydt van Trajanus, de getrouwigheydt van Zopires, de voorsichtigheydt van Cato, en kortelijck al het geen eenigh persoon sou konnen loffelijck maecken, nu de selve in eenigh persoon alleenigh stellende, dan in veel anderen verdeelende, en dat alles met een stijl die besadight, en een bestelling die waerschijnelijck is, en op dese wijse maeckende een geweef van veel en verscheyden schoone eygenschappen en verwen, 't welck ten eynde gebrocht, het beste eynde verkrijgen magh, als vermaeck en nut te geven. En op dese wijse kan sich den schrijver toonen, een Helden, Lier, droef- en bly-spel-dichter, met al de deelen, die de soete en aengename wetenschappen van de dicht-konst en reden-konst begrijpen, alsoo men alsoo wel een Epicus dat is Helden-dichter in Prosa kan zijn als in Rijm.

Het XLVIII. Hooft-stuck.

Daer den Canonick sijn verhael vervolght aengaende de boecken van de Ridderschap, en andere dingen meer.

HEt is soo gelijck mijn Heer seght, antwoorde den Pastoor, en om die oorsaeck zijn se berispens waerdigh, die tot noch toe soodanige boecken gemaeckt en geschreven hebben, sonder te letten, op het geen daer

daer behoorlijcker wijſe toe verſocht wort, om ſoo wel vermaert te worden in Proſa als deſe Vorſten der dichters onder de Griecken en Latijnen in hun veerſen zijn. Ick ten minſten antwoorde den Canonick, heb eenige beweging in mijn hart gehadt, om een boeck van de Ridderſchap te maecken, en in het ſelve al de vereyſchte betamelijckheden waer te nemen, en om de waerheydt te bekennen, ick hebber alreets meer als hondert bladen in geſchreven, die ick (om de proef te nemen, of de ſelve ſoodanigh waren, als ick daer van gevoelde) geleerde Wijſe en onſijdige Mannen heb mede gedeelt, als oock ongeleerde, die alleen uyt zijn om hun ſmaeck en vermaeck, en heb in hen allen een algemeen goedt vinding gevonden, evenwel ben ick 'er niet in voort gevaren, ſoo om dat my docht ſulcks een ſaeck te zijn, de welcke met mijn beroep niet over een komt, als om dat ick ſie dat het getal der ſlechten en eenvoudigen, grooter is als dat van de wijſe en verſtandigen. En al-hoe-wel het meer weeght van eenige weynige wijſen gepreſen, als van veel narren beſpot te zijn, vind' ick evenwel ongeraden my het ongegront oordeel van het gepeupel te onderwerpen, die de geene zijn, die meeſtendeel ſoodanige boecken leſen. Maer het geen my noch meer bewoogen heeft het werck te laten ſteecken, is een beſluyt-reden genomen uyt de tegenwoordige blyſpeelen. Indien deſe die men tegenwoordigh vertoont, ſoo wel de waerachtige als de verſierde, ten meeſtendeel, of wel geheel voor ongegront en onnatuerlijck zijn bekent,

fonder hooft of fteert te hebben, en evenwel van het gemeene volck met vermaeck gehoort en gefien en voor goet gekent worden, daer fe evenwel foo verre daer van daen zijn, en foo wel de fchrijvers, als de vertoonders feggen dat fe foodanigh moeten zijn, om dat fe het volck alfoo begeert, en dat fe, volgende de behoorlijcke vereyfchen, miffchien van dry of vier verftandigen geprefen, en van al de reft veracht fouden worden, zijnde beter met de geheelen hoop te leven, als met weynige te fterven; wat fal het dan met mijn werck zijn, als ick al mijn hooft verfuft gefchreven, en al de behoorlijcke eygenfchappen waer genomen fal hebben, anders als voor fcheurpappier en maeckelatuer gehouden te worden. En al-hoe-wel ick menighmael defe fchrijvers heb gepooght, fulcks uyt het hooft te praten, en hen in te prenten, dat fe fich bedriegen in hun meening, en dat fe meer volck fouden trecken, en meer gelt winnen, vertoonende hun fpeelen na de kunft, blijven fe evenwel foo vaft by hun meening, als de dief by de baft. My gedenckt dat ick feeckeren dagh tegens een van defe gefellen fey: Seght my eens, gedenckt u niet, dat men voor eenige jaren in Spangien dry Treurfpeelen vertoont heeft, door een vermaert dichter van dit Rijck gemaeckt, de welcke foodanigh waren, dat fe te gelijck vermaeck en verwondering aen brachten, foo wel aen de flechte en onverftandige, als de wijfe en geleerden, gevende defe dry alleen meer voordeel, aen de Meefters, als 30. anderen die men daer na vertoont heeft? Ongetwijffelt antwoorde my defe, ghy meent de Ifabella

bella, Philis, en den Alexandra, dese selve antwoorde ick, en besiet ghy eens of de vereyschen van de konst daer niet in waer genomen zijn, en of se evenwel niet aengenaem zijn geweest, self aen de geheele werelt, in voegen men geen onnatuerlijcke dingen behoeft te vertoonen, om des volcks wil, 't en waer men niet beters kost. Want soo zijn geensints geweest de gewroocken ondanckbaerheydt, noch de Numancia, noch den minnende Koopman, noch de gunstige vyandt, noch andere stucken, die hun Meesters veel roem en voordeel hebben toe gebrocht. Dese en meer andere dingen bracht ick al by, daer mede ick hem wel kost overwinnen, doch evenwel geensints van sijn voornemen af trecken. Ghy hebt door dese redenen, antwoorde den Pastoor, mijn Heer in my weder op geweckt een out misnoegen, dat ick tegens de Comædien heb, die men tegenwoordigh vertoont, de welcke over een komt met die ick tegen de boecken van de Ridderschap draegh, namentlijck, dat de Comædie behoorende te zijn (volgens het goetduncken van Cicero) een spiegel van des menschen leven, een voorbeelt van goede manieren, en een beelt van waerheydt, dese in tegendeel zijn voorbeelden van sotternijen, en spiegels van belacchelijcke onnatuerlijckheden, en onbetamelijcke dartelheden. Want wat meerder onnatuerlijckheyt kander gevonden worden, als dat men in de eerste uytkomst, van de eerste handeling een en den selven vertoont als een kint in de wiegh, en in de tweede als een gebaert Man. Of dat men ons een afgeslooft Man als dapper, eē Jongman als bloode,

een Lackey als een redenaer, een Pagie als een raetſman, een Koninck als een Boer, en een Prinçes als een ſloer voor ſtelt? Wat ſal ick vorder ſeggen van het geen men waer neemt omtrent de tijden, en plaetſen daer de handelingen in geſchieden? daer ick ſulcke ſpeelen geſien heb die in de eerſte handeling beginnen in Europa, de tweede in Aſia, en de darde in Africa, en ſoo voort; en indien het ſoo is dat de Imitatie, of navolging van de natuer het voornaemſte van het ſpel is, hoe is het mooghlijck, dat ſelf een matelijck verſtant, in ſulcke dingen kan behagen ſcheppen? Oock als men verſiert een handeling voor gevallen ten tijden van den Koninck Pipin, of Karel de Groote, en daer in voert of den Keyſer Heraclius, of eenen Godefroey van Bullion, die het heylige lant gewonnen heeft, daer ſo veel jaren tuſſchen beyden zijn, dat den een en den ander geleeft heeft. Oock een verſierde geſchiedenis op te proncken met ſtucken en brocken, die alle in verſcheyde tijden gebeurt zijn, en dat ſoo met het hayr daer by getrocken, dat men de miſſlagh met handen taſten kan, en het onverdraeghlijckſte is, dat ſulcks noch by ſommige botmuylen, voor wel gedaen wort gehouden. Dat ick vorder ſwijgh van deſe die ſelf de heylige ſtoffen rabraeken en buygen dat het een grouwel om te ſien is. Tot al dit ſou niet genoegh zijn by te brengen, dat de overigheydt, voornamentlijck om deſe oorſaeck, de openbare ſpeelen toe laet, om de ledigen door eenige eerlijcke tijdtkorting beſich te houden, en alſoo van eenige quade eygenſchappen af te leyden, en dat men

der-

derhalven soo nauw niet behoeft te keuren, wat voor speelen men vertoont, behoudens dat se maer de dienst doen, die men daer van verwacht, namentlijck behagen. Hier op antwoorde ick, dat se het selve eynde wel thienmael beter betrachten en uytwercken sullen, wanneer se wel, als wanneer se qualijck gemaeckt zijn. Want als yemandt een konstigh stuck wercks heeft sien vertoonen, sal den toesiender sich bevinden, vrolijck door de boerterijen, geleert door de waerheydt, vol verwondering door de gevallen, opgeweckt door de redenen, vermaent door de lagen, wijs door de voorbeelden, vergramt tegen de sonde, en verlieft op de deught. Want al dese eygenschappen sal het goede treur- of bly-spel uytwercken, hoe boers en ongevoelijck den toehoorder magh zijn. En van alle onmooghlijckheyt, is onmooghlijck dat het spel 't welck met dese deelen begaeft is, kan laten vrolijckheydt en vermaeck aen te doen, veel meer als die gene die daer van berooft zijn, gelijck meest die gene die men tegenwoordigh vertoont. En hier van is de schult op de dichters niet te leggen, also sommige van de selve seer wel weten, wat daer omtrent te doen is. Maer gelijck tegenwoordigh de speelen tot een Koopmanschap geworden zijn, seggen se, en sy seggen de waerheyt, dat de speelders de selve niet koopen souden, 't en waer sy soodanigh waren: In voegen sich den dichter nootsaeckelijck moet voegen na de verkiesing, van die gene die hem sijn werck betalen moet. En dat sulcks waer is, sien wy aen de eyndeloose Comædien, die een van onse braefste verstanden

(hy meent Lopes de Vega) gemaeckt heeft, soo vol van aerdigheydt, soo vol welspreeckentheyt, en soo hoogh van stijl, dat hy daer over de heele werelt met sijn roem vervult heeft. Maer om dat hy hem mede somwijlen heeft moeten voegen na dees of geene genegentheydt, komen se oock niet alle tot de behoorlijcke volkomentheydt. Andere maecken se soo sonder te sien wat se doen, dat soo den dichter als de speelders, sich genootsaeckt vinden te versteecken, uyt vreese van over hun reuckeloosheyt gestraft te worden, als vertoonende dingen die klaerlijck strecken tot blaem van Vorsten, Overigheden, en aensienlijcke geslachten. En al dese ongelegentheden souden op houden, beneffens ontallijcke anderen, die ick willens verswijgh, indiender in het Hof een wijs en ervaren persoon gehouden wiert, die de selve ondersocht, al eer men se vertoonde, sonder wiens besegeling en teeckening niemant sich sou hebben te vervorderen yets op het tooneel te brengen, en alsoo sou men sulcke onbetamelijcke dingen op geen tooneelen sien, en de dichters met meerder omsichtigheyt hun wercken bearbeyden, vreesende niet te sullen voor goet passceren, of door den mant te vallen, en het rechte wit van nut en vermaeck betrachten. En op de selve wijse behoorde men met dese boecken van de Ridderschap te werck te gaen, waer door der sonder twijffel sommige tot die volkomentheyt souden komen, daer van mijn Heer gesproocken heeft, verrijckende onse tael met de kostelijcke en onwaerdeerlijcke schat van welspreeckentheydt, en oorsaeck gevende dat de oude leuren ver-

verduyftert worden door de glants van de nieuwe, tot een eerlijck onderhout, niet alleen van de ledigen, maer oock felf van de alderbefichften, want den boogh kan niet altoos gefpannen ftaen, noch het menfchelijck leven in ftant blijven, fonder tuffchen-fpel van vermaeck. Soo ver waren den Canonick, en den Paftoor in hun redenen gekomen, wanneer den Barbier by hen quam, feggende tegen den Paftoor; al hier Heer Licentiaet is de plaets van de welcke ick gefeght heb, dat fe goet tot weyden, en ruften is. Soo dunckt my ook dat fe is, antwoorde den Paftoor, en feggende tegens den Canonick, het geen hy voor had te doen, wilde de felve oock met hen blijven ruften, aengelockt door de bequame gelegentheydt van een feer fchoon dal, 't welck fich aen hen vertoonde, en om daer het vermaek van te genieten, als mede de foetigheydt van dit gefelfchap, 't welck hem alreets feer wel bevallen had, oock om de faecken van Don Quichot een weynigh nader te onderfoecken, ftont hy met hen af, belaftende fijn dienaer na de Herbergh te rijden, die daer niet ver af was, en van daer het een of het ander te halen om te eten, voor het geheele gefelfchap, alfoo hy voornemens was daer den namiddagh over te brengen. Waer op een van de dienaers antwoorde, dat de fpijskorf de welcke fy by fich hadden, noch genoeghfaem voorfien was, in voegen, fy uyt de Herbergh niet anders als Haver te halen hadden. Dewijl dat foo is, antwoorde den Canonick, foo brengt de korf voor den dagh, en ftelt ons wat toe. Ondertuffchen fiende Sancho gelegentheyt

om met sijn Heer te mogen spreecken, sonder de tegenwoordigheydt van den Pastoor en den Barbier, daer hy het beste vermoeden niet op en had, begaf hy sich by de koy, daer sijn Heer in was, en sey tegen hem: Mijn Heer, tot ontlasting van mijn consciency, sal ick u seggen het geen gepasseert is, omtrent u betoovering, namentlijck, dat die twee die daer vermomt gaen, den eenen den Pastoor, en den ander Meester Klaes is, en ick beeld my in, wil ick seggen, dat se dit werck soo bestelt hebben, om u op dese manier wech te voeren, en dat uyt enckel nijt en afgunst die se u dragen, over u voortreffelijcke daden. En neemt dat dat waer is, soo sou u Genade niet betoovert wech gevoert worden, maer wel als een dol mensch, of een sot in de kouw. En tot bewijs daer van, wil ick maer een dinck vragen, en soo ghy my antwoort gelijck ick geloof dat ghy sult, sal ick het werck tasten en voelen konnen. Vraeght wat ghy wilt Sancho antwoorde Don Quichot, en ick sal u vragen voldoen, en dat ghy seght dat die twee lieden die daer rijden, den Pastoor en den Barbier souden zijn, het sou wel konnen zijn, dat se de gedaente van de selve hebben, maer niet dat se sulcks in der daet zijn, en het geen ghy dies aengaende te gelooven en te verstaen hebt, is, dat indien sy soodanige lieden gelijcken, sy die gedaenten hebben aen genomen (alsoo hen sulcks licht om te doen valt) alleenigh om u die gedachten in het hooft te brengen, en u alsoo in een doolhof van verwarring en dwaling te brengen, daer ghy niet sult uyt geraecken, al waert dat ghy den draet van Theseus had, oock om my in mijn

ver-

verstant te doen waggelen, en my onkundigh te houden, waer my dese betoovering van daen komt. Want soo ghy van de eene zijde seght dat den Pastoor, en den Barbier my vergeselschappen, en ick evenwel aen de andere zijde my aldus gevangen sie, en wel weet dat geen menschelijcke krachten, genoeghsaem zijn, om my daer toe te brengen, indien de selve niet boven natuerlijck zijn, wat wilt ghy dat ick u dan veel seggen of wat ick dencken sal, anders als dat de wijse van mijn betoovering een andere slagh is, als ick oyt in eenige boecken gelesen heb, in voegen ghy u selven hier omtrent wel mooght gerust stellen, alsoo sy soo veel zijn die sy schijnen, als ick den Grooten Turck ben. En vorders hebt ghy wat te vragen, vraeght, ick sal u antwoorden al duerde 't tot morgen ochtent toe. ô, ô, ô, sey Sancho, is het mooghlijck dat u Genade soo hart van verstant is, en soo weynigh murgh in de kop het, dat hy niet sien kan wat voor een pot hier te vyer is. Maer kom, nou sal ickje klaer doen sien, datje niet betoovert bent. Soo seght my dan, soo help u den hemel uyt u tormentatie, en soo mooght ghy jou selven sien in de armen van jou beminde Dulcinea. Al besweerens genoegh antwoorde Don Quichot, en vraeght dat ghy te vragen hebt, want ick heb het u geseght, en segh het noch, dat ick u antwoort geven sal. Dat versoeck ick maer antwoorde Sancho, en het geen dat ick wel garen weten sou, is dat ghy my seght, sonder daer yets by of af te doen, noch yets te verminderen, en dat met alle oprechtigheyt, getrouwigheyt en waerheyt, gelijk ik van u Genaden heb te hoopen en te

vertrouwen, als oock van al die gene die de ſelve confeſſy doen, of ſe die doolende Ridders zijn, wil ick ſeggen ſoo. Vraeght ghy maer Sancho antwoorde Don Quichot, en maeckt my doch niet langer moe met al u omſtandigheden. Soo ſegh ick dan ſey Sancho wederom, dat ick verſeeckert ben, van de oprechtigheydt van mijn Heer, en daerom ben ick van meening, wil ick ſeggen, te vragen, gelijck ick u vragen ſal en vragen moet, dat is, namentlijck wil ick ſeggen ſoo by gelijckenis, of u Genade terwijl hy in de koy heeft geweeſt, noyt noot heeft gehadt, fijn of grof water te maecken, ick verſta dat niet Sancho antwoorde Don Quichot, is het mooghlijck riep den ander uyt, dat jy dat niet verſtaet! De kinderen in de School verſtaen wel wat wateren of water maecken te ſeggen is, ick wil daer mê ſeggen wil ick ſeggen, of u Genade noyt noot gehadt heeft om te gaen daer men niemandt ſenden kan? Ho nu verſtae ick u (antwoorde Don Quichot) ja ick Sancho, en ick heb het noch tegenwoordigh, en als ick u de waerheydt wil ſeggen, het is 'er met my ſoo heel reyn niet geſtelt.

Het

Het XLIX. Hooft-ſtuck.

Verhandelende de verſtandige redenen van Sancho Pançe, met ſijn Heer Don Quichot.

HO ho ſey Sancho daer op, daer wil ick weſen, ick heb het al wech. Komt eens hier mijn Heer, kont ghy loochenen, het geen men gemeenlijck ſeght, wanneer een perſoon noch eten noch drincken, noch ſlapen, noch bequamelijck antwoorden kan, dat die Man betoovert is. Waer uyt ick mijn concludatie maeck, dat de betooverde luy, niet eten noch drincken, noch ſlapen noch andere ſulcke dingen doen, maer niet ſulcke die zijn gelijck u Genaden is, die drinckt als men het hem geeft, eet als hy 't heeft, en antwoort op het geen dat men vraeght? Ghy ſeght wel de waerheydt Sancho, antwoorde Don Quichot, maer dit moet ghy evenwel weten, dat 'er verſcheyden ſoorten van betoovering zijn, gelijck het oock wel zijn kan, dat ſe metter tijdt verandert zijn, en dat het tegenwoordigh de manier is, dat de betooverden doen, gelijck ick doe, ſoo na als voor. In voegen men niet ſeggen magh tegen het gebruyck van de tijdt, noch gevolgen daer omtrent te maecken. Ick weet, en houde het daer voor, dat ick betoovert ben, en dat is my genoegh tot geruſtigheyt van mijn gemoedt, dat ick wel groot ſou hebben, indien ick dorſt gelooven dat ick niet betoovert was, en evenwel in deſe koy bleef, luy en ledigh, beroo-

vende de werelt, en veel benoodighde menſchen van mijn hulp en onderſtant, daer ſe tegenwoordigh genoeghſaem om verlegen zijn. Evenwel (antwoorde Sancho wederom) ſoo ſegh ick, dat tot overvloet en voldoening het niet quaet ſou zijn, dat u Genade eens de proef nam, of hy uyt de koy ſou konnen geraecken, en te Paert komen, op ſijn goede Ronzinant, die oock wel lijckt betoovert te weſen, alſoo hy ſoo malinkolijck daer heen gaet, als een Uyl by daegh, en dat gedaen zijnde, laet ons weer op nieuw onſe avontueren verſoecken, en ſoo het niet lucken wil, is het daer na noch tijts genoegh wil ick ſeggen, om weer in de koy te klimmen, en ick beloof als een getrouw Schiltknecht, dat ick 'er mijn met jou ſal laten in ſluyten. Ick ben te vreden (antwoorde Don Quichot) u raet te volgen, en wanneer ghy mijn verloſſing kont te wege brengen, ſal ick u door alles en in alles, voortaen gehoorſaem zijn, maer och lacy, ghy ſult wel haeſt ſien dat ghy bedrogen zijt. In deſe onderlinge redenen was den Ridder met ſijn Schiltknecht, tot dat ſe quamen daer den Paſtoor en den Canonick al af geſeten waren. Terſtont deed den Karreman de Oſſen uyt de Kar en liet ſe gaen weyden, door de aengename dalen, welckers aengenaem weſen vermaeck gaf, niet aen ſulcke betooverde perſoonen als Don Quichot, maer wel ſulcke verſtandige als ſijn Schiltknaep, die den Paſtoor vraeghde, te willen toe laten, dat ſijn Heer, eenmael mocht uyt de koye komen, want ſoo niet, dat hy het neſt niet ſoo ſuyver laten ſou, als de waerdigheydt

heydt van ſulck een Ridder vereyſchte. Den Paſtoor verſtont wel haeſt wat hy ſeggen wilde, en antwoorde hem daerom, dat hy hem ſulcks garen wilde toe laten, 't en waer hy vreeſde, dat ſiende Don Quichot ſich ſelven in vryheydt, hy haſop ſpeelen ſou. Ick ſta daer borgh voor ſey Sancho, en ick oock ſey den Canonick, voornamentlijck, ſoo hy my ſijn Ridderlijck woort wil geven, ſich niet van ons te ſcheyden tegen onſen wil. Dat beloof ick u (ſey Don Quichot die het alles aen hoorde) behalven dat betooverde perſoonen geen macht hebben te doen wat ſe willen, alſoo die gene die haer betoovert hebben, wel konnen maecken, dat ſe in geen duyſent jaer een voet breet van hun plaets konnen gaen, ja ſelf als ſe gevlucht waren, haer door de lucht wederom halen. En dit dan ſoo zijnde, mochten ſe hen wel vryelijck uyt laten, of ſoo ſe 't niet en deden, wel wat aen een kant gaen, alſoo ſe miſſchien wel een lucht in de neus ſouden krijgen, die na geen Rooſen en roock. Den Canonick nam hem by de handen die noch gebonden waren, en alſoo wiert Don Quichot op ſijn woort los gelaten, daer hy ſich geweldigh over verheughde, en het eerſte dat hy dê was ſijn lijf aen alle kanten uyt te recken, en na Ronzinant te gaen, en gevende hem twee ſlagen met de platte hant op het gat, ſey tegen hem, noch heb ick hoop ô ſpiegel der Paerden, dat wy haeſt ſullen zijn die wy wenſchen, ghy met u Heer op den rugh, en ick boven op u, oeffenende de plicht waer toe my den hemel ge-

roepen heeft. Dit gedaen en gefeght zijnde, ginck hy met Sancho aen een kant, daer hy niet weynigh verlicht van daen quam, en met grooter begeerte om te doen 't geen hem Sancho riedt. Den Canonick fagh hem vaft aen, verwondert defe vreemde fotheyt te fien, en voor fulcks als hy fprack of antwoorde, toonde hy fich een perfoon van een goet en gefont oordeel, alleenigh geraeckte hy van het fpoor, wanneer men van de Ridderfchap begoft te fpreecken, en alfoo met medelijden bewoogen, na dat fe fich alle in het groene gras hadden neder geleght, fey hy tegens hem, is het mooghlijck mijn Edelman, dat de ydele en onnutte lefing der boecken van de Ridderfchap, foo veel macht en vermogen over u hebben, dat fe u in fulcker voegen het verftant verbijftert hebben, dat ghy gelooft als nu door een wijfe van betoovering vervoert te worden, beneffens andere dingen meer die foo ver van de waerheyt zijn als de loogen felve? En hoe is het mooghlijck dat 'er eenigh menfchelijck verftant is, 't welck gelooft dat 'er fulck een oneyndelijck getal, van Amadifen, en fulck een fchrickelijcken hoop van Ridders is geweeft. Sulck een Keyfer van Trapefonden fulck een Felix Marte van Hyrcanien, foo veel Hacqueneyen, doolende Juffrouwen, fulcke Serpenten, Draecken, Reufen, kortelijck, fulcke vreemde en ongehoorde avontueren, fulcke Batalien, Veltflagen, fulcke fchrickelijcke ontmoetingen, foo veel verliefde Princeffen, foo veel Graven van Schiltknapen, foo veel aengename Dwergen, foo veel ftrijtbare Vrouwen, en eyndelijck foo veel

rafende

rasende voorvallen, daer dese boecken vol van zijn? Van my kan ick seggen, dat, wanneer ick de selve lees, en de selve hou buyten vermoeden, geven se my eenigh vermaeck, maer wanneer ick begin te bedencken, en tastelijck te voelen, dat het al gesmeede loogens zijn, smijt ick de beste die daer van is, tegen de want aen, en self wel in het vyer, indien het slechts by der hant is, welcke straf sy als bedriegers en vinders van nieuwe secten en aenhangen genoeghsaem verdienen. Ja die self soo veer komen, dat se de sinnen van verstandige persoonen gelijck u Edelheydt is, in sulcker voegen verkeerẽ dat se anderen vernootsaecken hem in een koye te sluyten, en op een Osse-Kar te voeren, gelijck aen u geschiet, gelijck of het een Leeuw of Tyger of diergelijcken was. Wel aen mijn Heer Don Quichot, keert tot u selven, en begeeft u weder in de schoot van u redelijck verstant, en besteet het talent dat u den hemel gegeven heeft, tot ander en beter onderhout, 't welck magh gedijen tot voordeel van u gewis, en aenwas van u eer en aensien. En soo ghy evenwel, gedreven door u natuerlijcke genegentheydt, sulcke boecken van Ridderschap gelieft te lesen, leest in de Heylige Schrift de boecken der Rechteren, daer sult ghy soo wonderlijcke als waerachtige stof vinden. Portugael heeft eenen Viriato, Roomen eenen Cæsar, Carthago eenen Hanibal, Griecken eenen Alexander, Castilla eenen Fernan Goncales, Valencia eenen Cid, Andaluzia eenen Goncale Fernando, Estromadura eenen Garci Perez de Vargas Xerez, Toledo eenen Garci Lasso, Sivilia een Don Manuel de

Leon;

Leon; leeſt de daden van deſe Mannen, en deſe ſal u tijtkorting, leering, vermaeck, en verwondering geven. En dit ſou ſulck een oeffening zijn, als u verſtant paſſen en voegen ſou, door de welcke ghy ſout geleert worden in de hiſtorien, verlieft op de deught, onderweſen in goetheydt, verbetert in u manieren, dapper ſonder reuckeloopsheyt, en traegh ſonder bloodheyt: en al dit ter eeren Gods, ſijn eygen roem, en lof van u Vaderlant.

Don Quichot hoorde deſe redenen met groote neerſtigheydt aen, en ſiende dat de ſelve den Canonick ten eynden had gebracht, na dat hy hem een goede wijl had ſitten aen ſien, ſeyd' hy eyndelijck daer op: Het ſchijnt goeden Heer, dat u redenen alleen daer toe ſtrecken, om my te doen verſtaen, dat 'er geen doolende Ridders in de werelt zijn, en dat al deſe boecken van de Ridderſchap valſch en verſiert zijn, en dienvolgens onnut voor het gemeene beſt, en dat ick qualijck heb gedaen, de ſelve te leſen, en noch qualijcker die te gelooven, maer ten alderquaetſte de ſelve in deſer voegen na te volgen, en de harde profeſſie van de Ridderſchap aen te nemen, ſeggende, mijn Heer wel uytdruckelijck, dat 'er geen Amadiſen noch van Gaulen noch van Griecken, noch al de andere Ridders, oyt in de werelt zijn geweeſt? Al dat is ſoo (antwoorde den Canonick) gelijck ghy ſeght. Daer op berechte Don Quichot weder op, u waerde voeghter noch by, dat ſe my groote ſchade gedaen hebben, alſoo ſe mijn ſinnen op de loop gebrocht hebben, in voegen men my is genootſaekt geweeſt, in een

koy te ſluyten, en dat ick vervolgens beter ſou doen, mijn tijdt in andere oeffeningen te beſteden, die met meer waerheydt, en voordeel van mijn perſoon verſelt zijn. Soo iſt, antwoorde den Canonick wederom, wel dan (vervolghde Don Quichot) ſoo houd' ick dan voor my, dat den betooverde, en den ſinneloosen, u waerdigheydt is, dewijl hy ſich ſelven heeft vervordert ſulcke openbare blamen uyt te ſpouwen, tegen dingen, die ſoo ſeer van een yeder in de werelt aen genomen, en voor waerachtigh gehouden worden, dat die de ſelve ſoude willen loochenen, gelijck mijn Heer doet, die wettighlijck verdienen ſou, de ſtraffe die hy deſe boecken toe voeght, want te kennen te willen geven, dat Amadis noyt in de werelt is geweeſt, noch al die doolende Ridders, dat ſou even ſoo veel zijn, als of men my wilde wijs maecken, dat de Son ſonder licht is; want wat verſtant kander in de werelt zijn, die een ander ſou konnen doen gelooven, dat de dingen van de Infante Floripes, van Guy van Borgongien, van Fierabras, die ten tijden van Karel de Groote, voorgevallen zijn, loogen zijn, daer ick mijn eedt daer op doen wil, dat ſe ſoo waerachtigh zijn, als het waerachtigh is, dat het nu dagh is? En indien ſe loogens zijn, ſoo houd' ick oock voor diergelijcken, al wat 'er van Hector, van Achilles, van den Troyaenſchen Oorlogh, van de twaelf Pairs van Vranckrijck, van den Koninck Artus van Engelant, die tot nu toe noch leeft, zijnde in een Hart verkeert, en noch alle ueren, weder in ſijn Rijck verwacht wort.

Ja alsoo wel sou ick seggen dat loogenachtigh waren, die geschiedenissen van Guarino Mezquino, en van Sant Grial, van Don Tristan, en de Koningin Iseo, van Ginebra, en Lancerot, daer in tegendeel persoonen gevonden worden, die seggen, dat se de Jonckvrouw Quintannona selve gesien hebben, die de beste Wijn verlaetster was van heel Britannien. Ja my gedenckt dat mijn Bestevader plagh te seggen, wanneer hy eenige Jonckvrouw sagh, van een treffelijck aensien, die Juffrouw, Neefje lijckt de Jonckvrouw Quintannona wel, waer uyt ick besluyt dat hy se ten minsten wel ghekent, of andersints haer natuerlijck afbeeltsel gesien heeft. Vorders wie is 'er die sou dorven seggen, dat de history van Perez, en de schoone Magalona niet waerachtigh is, daer men noch tegenwoordigh in het Wapenhuys der Koningen siet de sleutel daer men het Paert van Madera mede om draeyde, daer den dapperen Pierres mede door de lucht vloogh, die een weynigh grooter is, als den dissel-boom van een Kar of Wagen. En by desen sleutel, is noch de Sael van Babieça, en tot Ronceval siet men noch den Hooren van Roelant, soo groot dat het verschrickelijck is, waer door men seeckerlijck weet, dat 'er twaelf Pares zijn geweest, als oock Peres, Ciden, en diergelijcke, die gelijck het volck seght, om hun avontueren gegaen hebben. En seght my oock, of den dapperen Portugees, Don Juan de Nelo, geen doolend' Ridder is geweest, die in Borgonjen in de stadt Ras met den dapperen Heer de Charni gevochten heeft, genoemt Moses Pierres, en daer na in de stadt Bazel,

tel, met Moyses Henriques de Remestan, blijvende van beyden overwinnaer. En de avontueren en daden die in Borgongien de dappere Spangiaerts Pedro Barba, en Gutiere Quichada (van wiens tronck ick mijn afkomst reecken,by mannelijcke linie) hebben uyt gerecht, overwinnende de Soonen van den Graef van Sant Pol, zijn die niet waerachtigh? Laet met eenen oock geloocchent worden, dat Don Fernando de Guevara in Duytslant sijn avontueren heeft wesen versoecken, daer hy met Meester Juriaen gestreden heeft, Ridder van het huys van Oostenrijck, als oock de kampen van Suero de Quinnones del Passo; de daden van Moyses Louis de Falses, tegen Don Goncalo de Gusman Castillaensch Ridder, beneffens andere daden, door Christen Ridders uyt gerecht, die al te mael soo seecker en waerachtigh zijn, dat de selve te ontkennen, sou zijn een bekennen van sinneloosheydt. Den Canonick bleef ten alderhooghste verwondert, over de vreemde mengelmoes die Don Quichot maeckte van waerheydt en loogen, en te sien de kennis die hy van al de dingen had, die de doolende Ridders van Spangien aen gaen. Waer over hy garen wilde toe staen, dat 'er de twaelf Pairs van Vranckrijck waren geweest, maer niet dat se al de daden souden gedaen hebben, die den Bisschop Turpin van hen schrijft, want de waerheyt was, dat het uytgelesen Ridders waren, en om hun over eenkomst Pares of Pairs genoemt wierden. 't Welck eyndelijck tot een orden geworden is, gelijck als in Spangien die van St. Jago of van Calatrava, moeten de of ten minsten behoorende

rende al die van die Orde zijn, dappere en wel gebooren Mannen zijn. Gelijck men oock feght van die van St. Jan, of van Alcantara. En wat den Cid aen ginck, daer twijffelde hy niet aen, noch oock aen Bernardo del Carpio, maer dat fe juyft alles, foo gefeght wort, fouden gedaen hebben, koft hy fich noch niet verfeeckeren. En wat aengaet (feyde hy vorders) den Graef Pierres, en dat den Sael van Babieca noch in des Konincks Wapen-huys fou zijn, beken ick mijn fchult, dat ick foo onwetende ben, en foo quaet van gesicht, dat hoe-wel ick de Sael gefien heb, ick evenwel de fleutel niet gefien heb, hoe-wel fe foo groot is, als mijn Heer gelieft te feggen. Sonder twijffel fy is daer (antwoorde Don Quichot) en tot meerder feeckerheydt foo feggen fe dat fe in een Kas gefloten is, op dat fe niet verrotten fou. Alles kan wel waer zijn, antwoorde den Canonick, maer by de orde die ick ontfangen heb, weet ick niet dat ick fe oyt gefien hebbe. Maer neemt dat ick al toe fta dat fe daer is, dat verbint my evenwel niet te gelooven dat daerom de hiftorien van foo veel Amadifen of van foo veel doolende Ridders waerachtigh zijn, en is oock niet redelijck dat een perfoon van uwe bequaemheydt, fich felven fou inbeelden, dat fulcke vreemde fottigheden, als men overvloedighlijck in de felve boecken vint, waerfchijnelijck fouden zijn.

Het

Het L. Hooft-ſtuck.

Vervolgende het verſtandigh Redenkavelen tuſſchen Don Quichot en den Canonick.

DAt komt ſchoon antwoorde Don Quichot, de boecken, de welcke gedruckt zijn met gracie en privilegie van den Koninck, met de toeſtemming en goet vinden, van die gene die daer over geſtelt zijn, die van groot en kleen, van rijck van arm, van geleerden en ongeleerden geleſen worden, ſouden voor loogens uyt geſcholden worden, te meer hebbende ſulck een volkomen waerſchijnelijckheydt, voor ſoo veel ſy verhalen Vader Moeder, Huys afkomſt, Stadt en Vaderlant van al deſe Ridders, beneffens al hun daden van ſtuck tot ſtuck, van dagh tot dagh. Swijght doch mijn Heer is het mooghlijck, en ſtrijt doch ſoo tegens de waerheydt niet, maer leeſt ſe ſelve, en ghy ſult bevinden, wat ſmaeck ſe u geven en toe brengen ſullen. Want wat is 'er aengenamer ter werelt, als dat men ons den eenen tijdt voor oogen ſtelt, een groot Meyr vol Serpenten, Adderen, Hagediſſen, en andere ſoorten van ſchrickelijcke dieren, en dat 'er uyt het midden van het Meyr een droeve ſtem komt, ſeggende: Ghy Ridder wie ghy zijt, die dit verſchrickelijke Meyr aen ſiet, indien gy wilt genietē 't goet dat hier onder deſe waterē bedeƈt is,

toont

toont de onvertſaechtheydt van u hart, en werpter u ten midden in, want indien ghy ſulcks niet doet, ſult ghy geenſints waerdigh geacht zijn, de hooge wonderen te ſien, die daer onder zijn, namentlijck, van de ſeven Kaſteelen, van de ſeven Faten, die onder deſe ſwarte en brandende wateren zijn. En dat den Ridder ſoo haeſt deſe woorden niet gehoort heeft, of ſonder langer beraet te nemen, of ſich ſelven van ſijn ſware Wapenen te ontſlaen, bevelende ſich ſelven aen Godt, en ſijn beminde, ſich ſelven te midden in dat koockende Meer werpt, en terwijl hy in twijffel is waer hy belanden ſal, ſich vint buyten verwachten in ſulcke en ſoo aengename velden, dat 'er de Eliſeiſche geen gelijckenis by hebben, zijnde den hemel daer doorluchtiger, en de Son helderder, als op eenige andere plaets van de werelt. Hier ſiet hy een aengename Boſſchagie, van groene en bloeyende Boomen, ſoo aengenaem voor het geſicht door haer blinckende groente, als voor het gehoor door het lieffelijck geſang der voogelen, die daer in alderhande gedaenten, en groote menighte zijn. Daer ſiet hy een Chriſtallijne beeck, wiens ruyſchende waterkens, loopen over het geele zant, als gout, vermengt met ſteenkens, gelijck orientale Peerlen. Ginder ſiet hy een konſtige Fonteyn, al te mael van Jaſpes en Marmerſteen opgebouwt, wonderlijck met Perlemoer ſchelpen, Coralen, en ander cieraet verçiert, maeckende een volkomen werck van aengenaemheydt en vermaeck. Aen een anderen oort ontdeckt ſich onvoorſiens een ſterck Kaſteel, wiens mueren van enckel Maſſijf gout zijn,

zijn, met Diamanten in geleght, en de Poorten van Hyacinthen. Evenwel van sulck een wonderlijcken maeckſel, dat ſelf dit gout deſe Diamanten, en Hyacinthen, veel minder zijn als de konſt daer aen gepleeght. En als hy dan daer een wijl heeft op ſtaen ſien, ſiet hy een goet getal van Jonckvrouwen uyt de Poort komen, welckers ſchoonheydt, en aengenaem gelaet, weſen en kleeding, ick u niet beſchrijven kan, van de welcke de voornaemſte, deſen doolenden Ridder by de handen neemt, en brengt hem ſonder een woort te ſpreecken, in dit rijcke Slot, daer ſe hem doen ontkleeden, ſoo naeckt als hy ter werelt gekomen is, baden hem in ſoete getemperde wateren, beſmeerende hem daer na met koſtelijcke Olijen en Balſemen, en trecken hen weder daer na een koſtelijck geparfumeert hemde aen. Eyndelijck komter een andere Jonckvrouw de een Mantel om de ſchouder heeft, die ten minſten een heele Stadt, of meer waerdigh is. Daer na brengen ſe hem in een andere zael, daer de tafelen al gedeckt ſtaen, en dat met ſulck een koſtelijckheydt dat hy verwondert en verbaeſt ſtaet, en na dat hy ſijn handen gewaſſen heeft, in water dat van Amber en andere rieckende blommen gediſteleert is, ſetmen hem ter tafel op een ſtoel van Marfil. Aldaer wort hy van al deſe Jonckvrouwen gedient, houdende een groote en wonderlijcke ſtilſwijgentheydt, en dat met ſoo veel verandering van ſpijs en leckerny, dat hy niet weet waer hy eerſt beginnen, of waer hy eyndigen wil. Ondertuſſchen hoort hy een hemelſche Muſijck, ſonder te ſien of te weten, van waer de

selve komt, noch wie se maeckt. Daer na wel gegeten hebbende, en de tafel op genomen zijnde, blijvende den Ridder op sijn stoel sitten, en sijn tanden te stoocken, gelijck de gewoonte is, komt 'er door de Poort van de Zael, een andere noch veel schoonder Jonckvrouw, als yemandt van de eersten was, die sich selven gaet setten aen de zijde van den Ridder, en begint hem te vertellen, wat Slot dit is, en hoe sy in het selve betoovert is, met duysent andere dingen meer, die den Ridder opgetoogen maecken in verwondering gelijck oock die gene die het leest, daer ick my vorder niet in steecken wil, om de selve meer uyt te breyden, alsoo men uyt het selve dat geseght is, genoeghsaem begrijpen kan, wat vermaeck dese boecken om helsen. En gelooft my Heer (gelijck ick u noch meer geseght heb) leest de selve maer slechts, en ick ben verseeckert, sy sullen u de meeste swaermoedigheydt verdrijven, die ghy hebben mooght. Van mijnent wegen kan ick seggen, dat terwijl ick een doolend' Ridder ben geweest, ick my bevonden heb te zijn, dapper, beleeft, vriendelijck, milt, edel, en lijdsaem in alle voorvallen van gevanckenissen, en betoovering, gelijck ick oock weynigh acht, mijn selven gelijck een sot, in een koye beslooten te sien, wel wetende dat ick door de sterckte van mijn arm, indien my het geluck gunstigh is, binnen weynigh dagen, een Koninck van het een of het ander Koninckrijck sal zijn, om te beter mijn miltdadigheyt aen een yeder te betoonen, alsoo (mijn Heer) den armen onbequaem is, dese treffelijcke deught van miltdadigheydt te toonen. En alleen

om

om dese oorsaeck, wenschte ick wel, dat my het geluck, de eerste gelegentheydt beschafte, om mijn aert te mogen volgen, en mijn vrienden wel te doen, voornamentlijck, aen mijn armen Schiltknaep Sancho Pançe, dat den besten mensch ter werelt is, die ik garen met een Graefschap vereeren sou, dat ik hem al voor eenige dagen belooft heb, alleenigh vrees ick dat hy de bequaemheyt niet hebben sal, om sijn staet wel te bestieren. Dese laetste woorden van Don Quichot, had Sancho wel haest gevat, die daer over tegen sijn Heer sey: Doet ghy maer u best mijn Heer om my het Graefschap te krijgen, soo van u Genade belooft als van my verwacht, en laet my maer met de rest begaen. En of het al aen my ontbrack, wil ick seggen, soo zijnder noch wel menschen in de werelt, die (gelijck ick gehoort heb) de heerlijckheden op renten nemen, en geven daer voor soo veel of soo veel 's jaers, en die regeeren dan de goederen, en den Heer doet niet als goet çier maecken, en soo meen ick oock te doen, en laten Godts water over Godts acker gaen, en leven als een Prins. Dat is wel voor soo veel, Sancho mijn vrint, antwoorde den Canonick als de inkomst belangt, maer hoe varen wy met het bedienen van de Justicie, 't welck meest op den Heer aen komt, daer voornamentlijck bequaemheydt een goet oordeel, en oprechtigheydt te pas komt? Want soo sulcks aen de Vorsten ontbreeckt, soo loopt het al in bordel, en dan magh onsen Heer de arme Gemeente te hulpe komen. Ick versta men op die Philosophien niet, antwoorde Sancho, maer

soo veel wil ick u wel seggen, dat ick soo haest het Graefschap niet hebben sal, of ick sal wel raet weten te regeeren, ick heb soo wel een ziel als een ander het, en soo wel een lichaem als een ander het, wil ick seggen, en ick sal het mijn soo wel regeeren als een ander het sijn, ik sal dan doen wat ick wil, en als ick doe wat ick wil, sel ick al doen wat mijn behaeght, en soo sel ick te vreen wesen, en als een mensch te vreen is ken hy niet meer wenschen, en daer mê genoegh, laet maer komen, en wy sullen wel toe sien, sey den eene blinde tegen den ander. Dat zijn sulcke quade Philesophien niet Sancho als ghy seght, antwoorde den Canonick, maer een Graefschap heeft al veel snaps in. Hier op antwoorde Don Quichot: Ick weet niet wat ick veel seggen sal, alleenigh volgh ick het voorbeelt van den Grooten Amadis, die sijn Schiltknaep Graef van het vaste Eylandt gemaeckt heeft, en alsoo sou ick oock sonder quetsing van mijn gewis, Sancho tot een Graef konnen maecken, alsoo hy een van de beste Schiltknapẽ is die oyt doolend' Ridder gevolght heeft. Den Canonick verwonderde sich op nieuw, over dese nieuwe sottigheydt van Don Quichot, gelijck over de afbeelding die hy van de Ridderlijcke avontueren gemaeckt had, de vaste inbeelding die hy over de waerheydt van sijn boecken had, en niet minder over de eenvoudigheyt van Sancho, die sulck een verlangen na dat Graefschap had. Ondertusschen quamen de dienaers wederom, die in de Herbergh waren geweest, die daer over in de groente hun tafel deckten, en de Heeren gingen in de schaduw aen sitten,

ten,

ten, drinckende en etende op hun gemack, terwijl de Beesten gingen weyden. Terwijl sy daer mede besich waren, hoorden se het speelen van een Moesel, 't welck uyt eenigh na by staende geboomte voort quam, en op het selfde oogenblick, sagen sy, een schoone Geyte voor den dagh komen springen, die heel aerdigh met wit swart en root geteeckent was. Achter aen volghde den Harder, die vast het beest toe riep en socht te locken, met sulcke woorden als men gewent is. De vluchtende Geyte gelijck als verbaest zijnde, begaf sich gelijck als om hulp na dit volck, en bleef daer staen. Den Harder komter by, en grijpende het beest by de Hoorens, sprack daer woorden tegen, gelijck of het wel ter degen verstant had gehadt. ô metje metje, beesje beesje, hoe loopje soo? Voor wat Wolven benje vervaert? Wat is het mijn beesje, mijn soete beesje? Hoe benje so ontstelt, komt wederom, komt weerom, mijn ziel ghy sult beter by my wesen als soo sonder leytsman te gaen. Dese woorden van den Harder gaven dit geselschap groot vermaeck, voornamentlijck, aen den Canonick die tegen hem seyde, om Godts wil mijn vrint, besadight u wat, en neemt dat Geytje soo haest niet wech, maer neemt dat stuckje en drinckt eens, en laet also u gramschap over gaen. Met eenen gaf hy hem een lenden van een Conijn op de punt van sijn mes. Den Harder nam het met danck aen, dronck eens en stelde sich gerust, en daer na seyd' hy: Om dat ick soo met dit beest gesproocken heb, gelijck of het een mensch was, hoop ick niet dat men my voor sot of ontsinnigh houden sal, en in der waerheydt

dese en soodanige woorden, hebben hun verborgentheyt. Ick ben een Boer 't is waer, maer evenwel weet ick wel onderscheyt tusschen menschen en beesten te maecken. Dat geloof ick heel wel sey den Pastoor, alsoo ick by ondervinding weet, dat 'er wel geletterde persoonen op het gebergh-te, en wijsgierigen in de Hutten der Harders woonen. Ten minsten, antwoorden den ander daer weder op, daer woonen al te mael geen botte lieden. En op dat ghy de waerheyt daer van weten mooght (al-hoe-wel dat het schijnt dat ick hier by u lieden kom, sonder genoot te zijn) sal ick u (indien ghy my een weynigh tijdts vergunt) te kennen geven een waerheydt, de welcke het seggen van dien Heer (wijsende op den Pastoor) sal bevestigen. Hier op antwoorde Don Quichot, om dat hem dacht dat sulcks ick en weet wat schijn van avontueren had, ick van mijnent wegen lantsman, sal u garen aen hooren, gelijck oock al dese Heeren sullen doen, te meer om dat sy verstandigh en begeerigh zijn na wat nieuws. Terwijl sal ick wat gaen bancken sey Sancho, wat weet ick wat my voorvallen magh, want gelijck mijn Heer seyt, sulcke tijden, en sulcke ongelegentheyt van Bossen en Wildernissen komender voor, dat men in een dagh vijf ses niet te eten vint, en daerom is het goet wat pervisy op gedaen. Doet dat ghy seght Sancho, antwoorde Don Quichot, ick heb het mijne gedaen; en alleenigh schorter nu maer aen, dese vertelling te hooren, en my daer mede wat te vermaecken, dat willen wy al te samen, vervolghde den Canonick. Den Harder daer op gaf het Geytje een slagh of twee met de platte hant

hant op het gat, houdende het selve noch by de hoornen vast, en seggende, kom hier by my sitten mijn beest, wy sullen noch tijdt hebben om by u geselschap te komen. Het scheen dat het beest verstant had, alsoo het hem bescheydelijck nevens hem neer sette, en siende hem na de mont, scheen te willen toe luysteren wat hy vertellen sou, die sijn geschiedenis begost op dese manier.

Het LI. Hooft-stuck.

Verhandelende de vertelling van den Harder.

DRy mijlen van dit dal is een Dorp, 't welk hoe wel kleen, evenwel een van de rijckste van dit geheele gewest is. In dit Dorp woonde een eerlijck Huysman, niet soo seer door sijn rijckdom, hoe-wel hy treftige middelen had, als om dat hy de deught self was. Dese had een Dochter, van soo uytmuntende schoonheydt, verstant, bevallijckheydt en deught, dat sich een yeder niet genoegh kost verwonderen, over de treffelijcke gaven, daer haer de natuer mede verçiert had. Als se noch een kint was, was se schoon, en dese schoonheydt nam met haer jaren toe, en op haer sesthien jaren, was sy tot op den hooghsten trap gekoomen. Het gerucht van haer schoonheydt, begost sich haest door al de omleggende Dorpen uyt te spreyen, ja self in de ver gelegen Steden, ja het Hof des Konincks, waer door dagelijcks veel lieden van allerhande slagh, haer quamen als

een wonder sien. Den Vader bewaerde haer nauw, en sy noch nauwer sich selven, alsoo dese bewaring de beste en seeckerste is. De rijckdom van den Vader en de schoonheydt van de Dochter, bewoogen veel gesellen, soo van het selve Dorp, als van andere plaetsen, haer tot een Vrouw te versoecken, onder de welcke ick een was, hebbende groote hoop tot mijn voornemen te geraecken, alsoo ick wel wist dat my den Vader wel kende, en van wat Ouders, kennis, en middelen ick was, sich wel kost verseeckeren. Een ander van het selve Dorp, en van geen minder hoedanigheden, versocht haer met de selve yver, 't welck den Vader twijffelachtigh maeckte, niet wetende aen wie best sijn Dochter te besteden, alsoo wy malkander in geene deelen weecken. En om uyt dese twijffelmoedigheydt te geraecken, nam hy voor sich, tegen Leandra te seggen (want alsoo heete dese schoone) dat nademael wy twee malkander gelijck waren, en hy daerom niet wist wie te verkiesen, het hem geraden dacht de keur aen sijn Dochter te laten; een saeck die van alle Vaders behoort na gevolght te worden. Niet dat ick seggen wil, dat men haer hun quade drift dickmaels moet laten volgen, maer wel een eerlijcke verkiesing toe laten. Ick weet vorders niet wat antwoort Leandra haer Vader gaf, alleen dat weet ick, dat ons den Vader beyde op hielt, met voorgeven van de weynige jaren van sijn Dochter, sonder hem te verbinden of te ontslaen. Mijn mede-vryer was Anselmo genoemt, en ick Eugenio, op dat ghy in het aenhooren van dit treurspel de namen mooght onderscheyden. Omtrent

dees

dees tijdt quammer eenen Vincent de la Roſa in ons Dorp, de Soon van een arm Huyſman, van het ſelve geweſt, komende uyt Italien, en andere Landen, daer hy als Soldaet gedient had, die uyt ons Dorp, als hy een jongen van twaelf jaren was, wech genomen was, en dat door een Hopman die met ſijn Vaendel daer door trock. Deſen Vincent dan was weder gekomen, geſchildert met duyſent verwen, en duyſent ſtricken en quicken op ſijn Soldaets. Den eenen dagh had hy dit, den anderen dat aen, maer al licht en dicht goetje. Het Boeren volck, dat van ſich ſelven niet veel byſonders is, had hem wel haeſt in de neus, en nemende al ſijn handel waer, bevont dat ſijn kleederen van dryderhande verwe waren, daer hy met verandering van linten en veeters, alle dagen wat nieuws mê maeckte, en dat op ſulck een wijſe, dat, indiener niet geweeſt waren die ſe na geſpeurt hadden, men ſou geſwooren hebben dat hy meer als thien pack kleeren, en twintigh pluymen had. Maer laet u Heeren niet verveelen, als buyten reden, het geen ick van de kleederen vertel, alſoo het ſelve een groot gedeelte van de geſchiedenis uyt maeckt. Hy ſette ſich ſomtijts op een put neer, die in ons Dorp onder eenen grooten Linde-boom ſtont, en daer hielt hy ons ſomwijlen beſich met vertellen van duyſent dingen. Daer was geen Lant in de Kaert te vinden dat hy niet geſien had, noch geen ſlagh ergens geſchiet, daer hy niet in geweeſt was, hy had meer Mooren om den hals gebrocht, als 'er in geheel Marocco en Tunes zijn, en meer duellen en gevechten uyt geſtaen, als Gante of Luna, of Diego

Garcia de Paredes, en uyt alle had hy de prijs wech gedragen, ſonder dat hy oyt een droppel bloets verlooren had, evenwel toonde hy ons ſomwijlen ick weet niet wat voor lijckteeckenen, of die hy daer voor wilde genomen hebben, den een gehouwen, den ander geſchooten, den darden geſteecken, eyndelijck als hy begoſt te ſwetſen, ſeyde hy, dat ſijn wercken en daden alleen ſijn afkomſt, edeldom, Vader en Vaderlant waren, en dat hy daer in den Koninck ſelve niet wilde toe geven. By deſe opgeblaſentheydt voeghde hy een weynigh Muſijcks dat hy koſt, en wat rammelen op een Guitarre, hoe-wel ſommige ſeyden dat hy ſe deed ſpreecken. Maer hier waſt noch niet al, alſoo hy oock een ſtuck van een Poeët of Rijmer was, waer over hy van al wat 'er in ons Dorp om ginck, een dicht maeckte, van ander half mijl ſchrift. Deſen Vincent de Roſa, deſen Krijghſman, deſen Muſicant, en deſen Rijmer, wiert nu en dan van Leandra, door een veynſter geſien die op deſe plaets uyt quam, en de ſloof verliefde op ſijn bevallijcke manieren, betoovert door ſijn vaerſen (alſoo hy van een yeder die hy maeckte, meer als vijf-en-twintigh copieerde, en uytdeelde) en opgetrocken door ſijn mannelijcke daden, en kortelijck, gelijck het den duyvel beſtelde, ſy verliefde op hem, eer dat hy de moedt had haer te derven vryen. En gelijck als de liefde van de perſoon de naeſte wegh is, quamen deſe twee oock wel haeſt over een, en in ſpijt van ſoo veel vryers en verſoeckers, hun voornemen in het werck te ſtellen, latende Leandra het huys van haer beminde Vader, alſoo ſe

geen

geen Moeder had, en packende sich met den Soldaet hasop, tot meerder roem en segepraet van desen opsnijer, als hy met al sijn versierde daden oyt behaelt had. Dit werck maeckte in het gantsche Dorp een groote verwondering, en ick onder anderen bleef opgetoogen, Anselmo verbaest, de Vader droevigh, de vrinden onteert, het gerecht bekommert, en de diefleyers volgens hun last, begaven sich Oost en West, die soo geluckigh waren, dat se na dry dagen soeckens de arme Leandra vonden in het hol van een Bergh, naeckt in het hemde, sonder gelt, en berooft van de kostelijcke Juweelen, die se uyt haers Vaders huys mede genomen had. Aldus brachtmen se weder by haer Vader, men vraeghde haer na alle gelegentheydt, sy bekende haer misdaet, hoe dat Vincent haer bedrogen had, en op sijn woort van haer te trouwen, haer geraden haers Vaders huys te laten, alsoo hy haer brengen sou in de rijckste en schoonste Stadt ter werelt, namentlijck Napels, en dat sy hem daer in gelooft had, en beroovende haer eygen Vader met hem door gegaen was, maer dat hy haer dien selven nacht in dat geberght verlaten had, sy vertelde oock hoe den Soldaet, sonder haer eerbaerheydt eenigh hinder te doen, haer al wat se by sich had, af genomen had, latende haer in dat hol, en soo heen gegaen was. Het viel ons hart te gelooven, dat desen gast soo eerbaer sou geweest hebben, maer sy bevestighde sulcks soo hoogh en dier, dat sich den Vader daer eenighsints in te vrede stelde, niet vragende na de andere rijckdommen, als sy noch dat kostelijckste pant behouden had. Den selven

dagh dat Leandra wederom quam, nam se den Vader uyt onse oogen wech, voerende haer in een Klooster, in een Stadt die hier niet ver van daen is, verwachtende dat de tijdt het quaet gevoelen dat van haer ginck, wat verminderen sou. De weynige jaren van Leandra dienden tot verschooning van haer misdaet, ten minsten by die genen die 'er ten meesten niet aen gelegen was: Maer die haer sneedigh verstant beter kenden, schreven het haer dartelheydt toe. Leandra aldus opgeslooten zijnde, bleven de oogen van Anselmo blint, ten minsten sonder vermaeck, en de mijne sonder licht, alsoo ick door het affijn van Leandra, in geen dingen vermaeck konde nemen. Onse droefheyt vermeerderde, en onse lijtsaemheydt verminderde; wy vervloeckten duysentmael de bedriegerijen van desen snooden schelm, beneffens de kleene toeversicht van den Vader van Leandra: Eyndelijck Anselmo en ick, namen voor ons het Dorp te laten, en ons na dit dal te begeven, daer hy een groote kudde van sijn Schapen, en ik een gelijcke van mijn eygen Geyten bestont te weyden, leydende alsoo ons leven tusschen dese boomen, singende, klagende, prijsende, en bestraffende te samen de lichtvaerdige doch schoone Leandra. Verscheyden andere van die gene die haer vrijden, hebben ons hier in na gevolght, in voegen het schijnt, dat dit gewest in een nieuw Arcadia verandert is, en daer is geen gedeelte daer men den naem van Leandra niet hoort spellen, den een vervloeckt se den ander prijst se, die noemt se lichtvaerdigh, een ander wreet, een darde schoon; die beschuldight haer,

dees verschoont haer, eyndelijck sy onteeren haer al, en al bidden sy se aen: Ja soo ver gaet de sotterny van sommigen, dat se sich beklagen van haer versmaet te zijn, sonder dat se oyt de eer hebben gehadt haer te mogen spreecken. Daer is geen rotsteen, geen geboomt, geen hol gebergthe dat weerklanck geeft, of men hoorter roepen, singen, of klagen, Leandra Leandra klinckt al het geberght, Leandra ruyschen de beecken, in 't kort Leandra maeckt ons al te mael tot sotten. Maer niemandt is 'er van al den hoop die noch beter by sijn sinnen is, als mijn medevryer Anselmo, die alleenigh klaeght over haer affsijn, op het geluyt van een Cijter die hy heeft, volgende mijns oordeels de beste wegh, voor soo veel hy in 't gemeen de lichtvaerdigheyt van de Vrouwen beschuldight, haer dubbelen handel, haer valsche bedriegerijen, en haer bedrieghlijcke loosheydt. Dit is geweest ghy Heeren de oorsaeck waerom ick soodanige woorden tegens dese Geyt gebruyckte, de welcke behalven dat se een Wijfken is, de beste van mijn geheele kudde van my gehouden wort. Dit dan is de geschiedenis die ick u heb belooft te vertellen, indien ick in het verhalen wat lang ben geweest, soo sal oock mijn dienstbaerheyt zijn, waer mede ick de Heeren wil verschuldight blijven, hier omtrent heb ick mijn Hut, en aldaer versche melck, en smaeckelijcke kaes, met andere aengename en behaeghlijcke vruchten, ten dienst van dit eerwaerde geselschap.

Het LII. Hooft-stuck.

Verhandelende het geschil van Don Quichot met den Harder, met de rare avontuer van de geesselaers, door Don Quichot ten eynde gebracht, ten kosten van sijn sweet.

DEse vertelling maeckte een algemeen genoegen, aen al de gene die se hoorden, voornamentlijck schepte den Canonick daer groot vermaeck in, die nauwe acht nam op de manieren, waer mede desen Harder de selve vertelt had, die gantsch niet boers waren, waer over hy sey dat den Pastoor seer wel geseght had, dat 'er oock geletterden in het geberght gevonden wierden. Een yeder een deed de beleefste aenbieding die hy kost aen den Harder, maer boven al Don Quichot de welcke hem sey: In der waerheyt goede vrint en Broeder, indien ik de mooghlijckheydt in my vant om eenige avontuer ten eynde te brengen, sou ick my terstont met u op reys begeven, om (indien ghy het goet vint) Leandra uyt het Klooster (daer se ongetwijffelt tegens hier wil is) te halen, in spijt van de Abdisse, en al die daer tegen sou willen zijn, en haer in u handen te leveren, om met haer te doen volgens u eygen wil en genegentheydt, behoudende evenwel de wetten van de Ridderschap, de welcke aen eenigh Jonckvrouw verbiet eenigh leet te doen: al-hoe-wel ick hoop, dat het vermoogen van een quaetaerdigen toovenaer soo groot

groot niet sal zijn, dat een ander die my gunstigh is, het selve niet sal weder konnen te niet doen: En alsdan beloof ick u, volgens de verbintenis van mijn ampt, en professie, alle hulp en onderstant. Den Harder sagh Don Quichot aen, en verwonderde hem soo over sijn vreemde woorden, als misselijcke gestaltenis, waer over hy den Barbier, die neffens hem sat vraeghde, wat dat voor een persoon was, die 'er soo vreemt uyt sagh, en soo kluchtigh praete. Wie sou het anders zijn, antwoorde den Barbier, als de wijdt vermaerde Don Quichot de la Mancha, rechter van alle onrechten, hulper van alle bedroefde en beswaerden, de beschermer der Jonckvrouwen, overwinnaer van Reusen, en Velt-slagen? My dunckt (antwoorde den ander) dat ick van sulcke dingen in de boecken van de Ridderschap wel gelesen heb, als de goede Heer van desen mensch seyt, hoe-wel ick geloof dat men met my spot, of dat dien eerlijcken Heer sijn vijf sinnen alle dry heeft. Wat rijt my desen stuck schelms, antwoorde Don Quichot daer op, ghy zijt self met de kop gequelt luysbos als ghy zijt, ick heb mijn verstant beter als doe hoerekint, en de hoer die u gebaert heeft, en nemende met eenen een broot op dat nevens hem lagh, wierp die den armen Harder recht in sijn kinnebacken, met sulck een gewelt, dat hem neus en beck begost te bloeden, maer den Harder die van sulck jocken niet en hielt, begost oock om 't wats, en sonder aensien van persoon of geselschap, of eten of drincken, vlieght op, en Don

Qui-

Quichot om den hals, en vattende hem de keel met bey sijn handen, sou se hem toe genepen hebben, soo Sancho Pançe juyst niet op het slagh gekomen was, die den Harder by de schouwers kreegh, en met hem hol over bol, over de tafel vil, breeckende schotels, kannen en glasen, en al wat 'er op was. Don Quichot siende sich selven eyndelijck vry, viel toen weder op den Harder, die soo bebloet, als hy was, vast lagh en grabbelde na een mess of yets, om daer mê sich selven te wreecken. Maer den Canonick en den Pastoor beletten sulcks, sonder dat evenwel den Harder daerom liet Don Quichot onder te krijgen, regenende en hagelende de vuystslagen wel dicht op sijn harsebecken, tot dat den Ridder soo sterck bloede als hy. Den Canonick en den Pastoor meenden sich te bepissen van lacchen, en de dief-leyders hielden haer buyck vast, hitsende haer aen malkanderen, gelijck als men de hondē doet. Sancho Pançe alleen meende dol te worden, dat hy niet kost los raecken, alsoo hem een van de dienaers van den Canonick vast had, kortelijck, het was 'er al in actie, en vreught, behalven dese twee kampioenen, maer terwijl sy noch al voort gingen, hoorde men het geklanck van een trompet, dat soo droevigh luyde, dat een yeder daer na om sagh; maer die sich daer over het meeste opgeweckt vant, was Don Quichot die noch onder den Harder lagh en keeck, wel ter degen geknoffelt en geslagen, tegen de welcke hy sey. Heer duyvel (want het is niet mooghlijck dat ghy yets anders zijt) dewijl ghy soo veel krachts hebt gehadt, om de mijne te overwinnen, ick versoeck

u dat

u dat wy treves maecken, en dat niet meer als voor een uer tijts, dewijl ick vermoede aen dat treurigh geluyt van dat trompetten, dat 'er voor my een nieuwe avontuer op handen is. Den Harder die behalven dat alreets vermoeyt was van slaen, en geslagen te worden, liet Don Quichot varen, en voeghde sich op de been, siende selve om waer dat getoet van daen quam, en sagh dat 'er een deel menschen van een heuvel af quamen, al te mael in het wit gekleet, in manieren als disciplinanten, en geesselaers. Het was soo gelegen, dat 'er voor dat jaer groot gebreck van regen was, waer over de Geestelijcken in sulcker voegen in processie en ommeganck om gingen, biddende Godt den hemel te openen over het verdrooghde aertrijck, en in deser voegen ginck oock het volck van dit Dorp, dat daer dicht by was, in devotie, na een seecker Heremijt of kluysenaer, die sich aen een hoeck van dat selve dal onthielt. Don Quichot siende de vreemde gestaltenis van dese geesselaers, sonder dat hy bedocht, dat hy se meermaels gesien had, nam dit voor een nieuwe en wonderlijcke avontuer, en dat hy alleen, als een doolend Ridder de selve sou moeten ten eynde brengen, en een seecker beelt dat se by hen hadden, in de rouw gekleet, bevestighde hem het selve te meer, vastelijck geloovende, dat het selve den een of den ander groote Vrouw was, die van dese schelmen en fielen, met gewelt wech gevoert wiert, en hem dit alsoo in den sin schietende, liep vaerdigh na sijn Paert, dat noch in de weyde ginck, en nemende het toom en sijn Schilt van de Zael, toomde het op

met

met een vaerdigheydt, en eyſchende ſijn Swaert van Sancho, ſprong in de Zadel, en hebbende ſijn Schilt gevat, ſey met luyder ſtemme, tegen al die tegenwoordigh waren; nu ſult ghy ſien ghy Heeren hoe noodigh de doolende Ridders in de werelt zijn, nu ſegh ick, wanneer ghy my die droevige Jonckvrouw ſult ſien verloſſen, die daer gevangen wort gevoert. En met deſe woorden, ſloegh hy met ſijn hielen Ronzinant in de ſy, alſoo hy geen ſpooren had, en op een galop (want dat oyt Ronzinant een rechte karrier ſou geloopen hebben, wort in ſijn heele hiſtory niet geleſen) begeeft ſich na deſe geeſſelaers toe, wat moeyten den Paſtoor en den Barbier deden om hem te houden, maer te vergeefs, noch oock achtende op het roepen van Sancho: Wat duyvel dat hem ſchorte, die hem ſoo tegen het Catholijck geloof op ruyde, alſoo dat volck niet anders was, als een deel bidders, en die Juffrouw die hy meende een Marien Beelt, dat hy toe ſou ſien wat hy deed, alſoo hy nu wel ter degen ſcheen buyten ſijn ſinnen te zijn, en niet te ſien wat hy deed. Maer al dit roepen was niet, alſoo ſich Don Quichot ſoo geweldigh yverde om dit geſpuys aen te taſten, en deſe gevangen Juffrouw te verloſſen, dat hy nergens na om en ſagh, en niet ſou gedaen hebben, al hadder den Koninck ſelf geweeſt. Aldus komt hy by de proceſſie, hielt Ronzinant ſtil (die alreets buyten adem geloopen was) en met een rauwe en donckere ſtem riep hy ſe toe! Ghy lieden die u van ſchaemts wegen, over u booſheydt het aengeſicht bedeckt, hoort toe wat ick u ſeggen wil, de eerſte die ſtil ſtonden, waren

dese die het Beelt droegen; en een van de vier Klercken die de Letanien songen (siende dese vreemde gestaltenis van Don Quichot, en sijn mageren Ronzinant, beneffens andere belacchelijcke omstandigheden) gaf hem tot antwoort, Heer Broeder, soo ghy wat te seggen hebt, soo seght het haestelijck, want het is geen reden, dat men die menschen, die daer gaen hun lighaem openen en kastijden, lang op hout, daerom seght op met twee woorden. Ick sal het u met een seggen, antwoorde Don Quichot, en daerom segh ick u dat ghy die schoone Jonckvrouw laet vry gaen, wiens tranen en droevigh gelaet wel toonen, dat ghy haer tegen haer wil en danck wech voert, en eenigh ander groot ongelijck moet aen gedaen hebben, en ick ben niet gebooren, als sulcke en diergelijcke dingen te rechten en te beslechten, en daerom sal ick niet toe laten dat ghy een voet verder gaet, sonder dat ghy haer de vryheydt geeft die se verdient. Door dese redenen hoorden se al te mael wel dat Don Quichot niet wel by sijn sinnen was, en begosten daer over luytskeels te lacchen, maer dit was de gramschap van onsen ontstelden Ridder maer te meer, en te heviger ontsteecken, die daer over van leer trock, om dese singers en geesselaers te keer te gaen, maer een van dese gasten kreegh een draegh-boom in de vuyst, en peurde daer mê Don Quichot in 't gemoedt; maer als hy op de selve een grooten slagh af schutte die hem onsen Ridder bracht, sprong het hout in twee stucken, evenwel gaf hy met

het

het ſtuck dat hem in de hant gebleven was, Don Quichot ſulck een geweldigen ſlagh in de ſy, daer hy niet te wel met ſijn Schilt bedeckt was, dat 'er den armen Don Quichot van ter aerden viel. Sancho Pançe die hem achter aen was geloopen, ſiende ſijn Heer ter aerden vallen, riep deſen menſch toe, dat hy niet meer ſlaen en ſou, alſoo het een armen betooverden Ridder was, die ſijn leven geenigh menſch leet gedaen had. Maer het geen deſen Boer weer hielt, was niet het geroep van Sancho Pançe, maer het ſien, dat den armen Don Quichot hant noch voet en roerde, waer over hy voorſeecker meende, dat hy hem doot geſlagen had, en daerom halende ſijn rock op tot aen ſijn middel toe, liep wat hy loopen mocht veldewaerts in. Ondertuſſchen quammer al het geſelſchap van Don Quichot by, maer de geeſſelaers, ſiende deſen trop volcks, en onder ander de twee diefleyders met haer vyerroers, dochten dat het haer gelden ſou, en daer over vergaderden ſe ſich rontſom het Beelt, nemende de geeſſelaers hun geeſſels, en de Klercken hun toortſen en ſtaven, ſtelden ſich in ſtaet van verweeren, maer het geluck ordonneerde het alles beter als ſy verwacht hadden, want Sancho deed anders niet als ſich ſelven te werpen op het lighaem van ſijn Meeſter, maeckende het jammerlijckſte gehuyl en gebalck over hem (meenende dat hy doot was) dat men ter werelt hooren mocht. Den Paſtoor wiert gekent van den anderen Paſtoor die in de proceſſie ginck, welcke onderlinge kennis al de moeyte in ruſt en ſtilte bracht. Den eerſten Paſtoor gaf ten ander in twee

woor-

woorden te kennen, wie en wat desen Don Quichot was; maer Sancho liet ondertusschen niet te roepen en te tieren, met tranen in de oogen, ô blom van de Ridderschap, die alleen met een stockslagh al u wel bestede jaren ge-eyndight hebt. ô eer van u geslacht, roem en pronck van het geheele Mancha, ja self van de geheele werelt, die nu door u doot vol van schelmen en geweldenaers worden sal, sonder vrees van gestraft te worden. ô miltdadigh Ridder boven alle Alexandren dieder in de werelt geweest zijn, die my slechts voor acht maenden dienst, het beste Eylant gegeven hebt dat van de Zee omringt wort. ô ootmoedige tegen alle hoovaerdigen, en hoovaerdige tegen alle ootmoedigen, bespringer van prijckelen, verdrager van ginjurien, minnaer sonder oorsaeck, navolger van de goeden, straffer en geessel van de quaden, vyandt van alle twist en geschil, in 't kort doolend Ridder, 't welck al is dat men seggen kan. Door dit geroep en getier van Sancho, quam Don Quichot weer by sich selven, en de eerste woorden die hy sprack, waren dese: Hy die sonder en van u leeft, aldersoetste Dulcinea, draeght al dat 'er ter werelt te dragen is. Helpt my op Sancho, en brengt my op de beswooren Kar, want ick vind' my niet gestelt om te Paert te rijen, want die schouwer is my geheel aen stucken. Dat sal ick garen doen mijn Heer, antwoorde Sancho, en laet ons met dit geselschap na huys toe rijen, die u welvaert wenschen, en daer sullen wy overleggen, op wat manieren, weder een anderen tocht te beginnen, die ons meer roem en voordeel sal toe brengen. Ghy seght wel

Sancho; antwoorde Don Quichot, en het ſal een groote voorſichtigheyt zijn, deſe quade influxie, of invloeying der ſterren, te laten over gaen. Den Canonick, den Paſtoor, en den Barbier, ſeyden hem dat hy ſeer wel ſou doen, en alſoo na dat ſe groot vermaeck genomen hadden, uyt de eenvoudigheyt van Sancho, leyden ſe Don Quichot weer op de Kar gelijck hy gekomen was. De ommeganck ſtelde ſich weer in order als te vooren, en vervolghde ſijn wegh Den Harder nam ſijn afſcheyt van het geſelſchap; de dieſleyders wilden oock weer te rugh, en den Paſtoor betaelde hen voor hun moeyten. Den Canonick badt den Paſtoor hem het vervolgh van Don Quichot te laten weten en nam alſoo ſijn afſcheyt, om ſijn reys te vervolgen; kortelijck, een yeder ginck ſijns weeghs, blijvende den Paſtoor, den Barbier, Sancho en Don Quichot, en Ronzinant alleen, die alſoo lijdtſaem en verdraeghſaem was, als ſijn Meeſter. Den Karreman maeckte ſijn Kar weer klaer, en accommodeerde Don Quichot op een grooten hoop hoys, en vervolghde ſijn wegh gelijck te vooren, daer het den Paſtoor geliefde, en quamen ten eynde van ſes dagen aen hun Dorp, daer ſe omtrent den middagh aen quamen, op een Sonnendagh, wanneer de ſtraten juyſt vol volcks waren, daer Don Quichot met de Kar door moſt. Elck een liep toe om te ſien wat 'er op de Karre was, en wanneer ſe hun eygen Don Quichot quamen te kennen, was een yeder ten alderhooghſte verwondert, en een kleyn leckertje liep na ſijn huys toe, om boonbroot te eyſchen, ſeggende tegen

gen de Meyt en de Nicht, dat haer Oom haer Meester daer aen quam, mager, dor, en ongesien, leggende op een heelen hoop hoys, van Ossen getrocken. Alsdan was het een ellendige saeck het gehuyl en getier aen te hooren, en te sien hoe se sich selven met vuysten sloegen, by het hayr trocken, en diergelijck misbaer maeckten, hoe se op nieuw dese duyvelsche boecken van Amadis vervloeckten, 't welck weer op nieuw aenginck, als Don Quichot in huys gebracht wiert. Op de tijding van dese komst van Don Quichot, quam oock de Vrouw van Sancho toe geloopen, die nu al vernomen had, hoe haren Sancho was met hem gereyst, in qualiteyt als Schiltknaep, en soo haest als se Sancho sagh, was het eerst dat se vraeghde hoe den Ezel al voer? Beter als sijn Meester, antwoorde Sancho: Den Heer heb danck vervolghde sijn Wijf wederom, maer seght my doch Sancho mijn vrint, wat voordeel heeft u dese tocht al gedaen, wat hebje mijn, en wat voor jou kinderen mê gebracht, hebje niet het een of het ander moys? Niemendal antwoorde Sancho, maer wel andere dingen, daer wat meer aen gelegen is. Daer ben ick bly om dat sweer ick, antwoorde Madame Pançe, ey laet toch eeneys sien, op dat ick toch mijn hart een weynigh vermaecken magh, dat soo droevigh is geweest om jou af wesen, wacht soo lang tot dat ick in huys ben, sey Sancho, en zijt derhalven voor alsnu daer mede te vreden; maer (gelieft het Godt) dat wy de tweedemael uyt rijen, hoop ick u niet eer thuys te komen, voor dat ick een Graefschap, of een Gouver-

neur-

neurschap heb, en dat van het beste Eylant, dat 'er in Zee leyt. Och dat sou goet wesen (antwoorde de goede Vrouw) wy haddent soo wel van doen, maer evenwel wat seghje van Eylanden? ick heb het niet te deegh verstaen. Men moet geen Roosen voor de Varckens stroyen, antwoorde Sancho, t'sijner tijt, Wijf, seljet sien, en dan sel het je al vreemt veur komen, alsme jou Me Vrouw noemen sal. Ick kan noch dien bras niet vatten sey Janne Pançe (want soo heete de Vrouw van Sancho Pançe, niet dat se van maeghschap waren, maer om dat het in Mancha het gebruyck is, de Vrouwen na haer Mans naem te noemen) maeckt u self niet moeyelijck antwoorde Sancho, jy selt het sien als het tijdt is. Alleen dat wil ick u in passant seggen, dat 'er geen meer plesier in de werelt is, voor een eerlijck Man, als voor Schiltknaep te dienen, en avontueren te soecken. wel is waer wil ick seggen, dat se al te maeshoo juyst niet uyt vallen, als men wel wenschen sou, van hondert zijnder wel 99. quade, daer niemant beter als ick weet van te spreecken, dat mijn lenden en mijn schouwers, en mijn heele lijf, wel gewaer geworden is. Maer evenwel is het een aengename saeck soo op hoop te leven, soo over de bergen te wandelen, door de Bosschen te rijen de Kasteelen en Slooten te besoecken (asse maer niet betoovert en bennen) in Herbergen te losee ren, en dat al sonder een bras te betalen. Dese en diergelijcke redenen, gevielender tusschen Sancho en sijn Wijf, terwijl de ouwe met de jongen Don Quichot vast ontfingen, de kleederen uyt trocken, en in sijn gewoonlijck bedde leyden

H

Hy sagh se vast over hoecks aen, sonder noch recht te weten waer hy was. Den Pastoor belaste hem sijn Nicht wel, dat se wel sorgh voor hem dragen sou, en maecken dat hy vrolijck en wel te vreden was, op dat hy niet weer op de loop raeckte, vertellende wat moeyten sy gehadt hadden, om hem te huys te krijgen. Daer begosten dese twee op nieuw te balcken, dese boecken te vervloecken, beneffens die se geschreven hadden. Eyndelijck, hoe-wel se blijde waren over sijn komst, bleven se evenwel in die sorgh, dat hy soo haest niet weer by sich selven sou gekomen zijn, of hy sou haer weer het hippelen van dry Geyten geven.

Voorts den schrijver van dese geschiedenis, alhoe-wel hy met alle neerstigheydt, na de daden van Don Quichot ondersocht heeft, die hy in sijn darde uyttocht gedaen heeft, heeft geen volkomen kennis daer van konnen krijgen, ten minsten uyt Authentijcke schriften, alleenigh heeft de Faam tot een gedenckteecken van Mancha bekent gemaeckt, dat Don Quichot op desen darden tocht, tot Zaragoca in een vermaert Tournoy- of steeck-spel was geweest, daer hy verscheyden treffelijcke en loffelijcke daden heeft uyt gerecht, maer vorder kost men daer geen endt of slot van krijgen, 't en waer, door goet geluck, seecker oudt Doctoor, die een kasje van loot in de gront van een vervallen oude Heremitagie ofte kluys, gevonden had, in het selve eenige oude parckementen had gesien, die met gotsche letteren beschreven waren, doch in Castillaensche veersen, spreeckende seer veel van sijn

daden, en kennis doende van de gelegentheden en schoonheydt van Dulcinea van Tobosa, van de gedaente en taille van Ronzinante, van de getrouwigheydt van Sancho Pança, en self van de begraeffenis van Don Quichot, met verscheyden graffschriften daer by. Dese die de selve lesen kosten, hebben se in het net uyt geschreven, en zijn die gene van wiens namen gewagh gemaeckt wort, door den schrijver van dese nieuwe en noyt gesiene geschiedenis, die anders geen belooning begeert voor den arbeyt de welcke hy heeft aen gewent, om de geheymen en Archiven van Mancha te doorsoecken, als alleen dat men hem het selve credit, en geloof gelieft te vergunnen, dat de verstandige gewoon zijn de boecken van de Ridderschap te verleenen, die soo geweldigh door de werelt wandelen; en daer mede sal hy sich ten hooghsten vergenoeght houden, en geprickelt worden, om noch meer andere, is het niet waerachtigh, ten minsten vermaeckelijcke vonden by een te halen. De eerste woorden en voornaemste op de parckementen geschreven, waren dese:

De Academici van Argamasilla een plaets in Mancha, op de doot en het leven van den dapperen Don Quichot de la Mancha, hoc scripserunt.

Monicongo scholier van Argamasilla op de begraeffenis van Don Quichot.

DEn Calvenier die Mancha heeft vereert
Met meerder roof, als Iason self van Creten,

Dat

Dat groot verstant dat alle dinck kost weten,
En meer vergat als 't immer had geleert.
Dien arm die soo sijn glory heeft vereert,
Dat Oost en West, het Noorden met het Zuyden
Elck even seer afschricklijck van hem luyden
Tot dat 't geluyt self door de weerklanck keert
Hy die sijn naem in Marmer heeft gesneden,
En door de kracht van sijn verdrooghde leden,
Soo dick hy maer sijn strijtbren arm op heft,
Beschaemt en haer hun verwe doet verliesen,
De heele ry van soo veel Amadisen,
Leyt hier in d'aert door stercker arm getreft.

Paniaguada Academicus van Argamasilla, tot lof van Dulcinea van Toboso.

SY die ghy siet met roode bolle wangen,
Die tusschen bey haer hooge borsten blosen,
Dat is Me-Vrouw Dulcinea van Tobose,
Die Don Quichot heeft met haer min bevangen.
Voor wie hy heeft sich self gestelt op gange,
Door 't rouw geberght, en meenigh donckre dalen;
Alleen om roem voor hare naem te halen,
Tot hy sich sagh gebonden en gevangen.
Dit is de schoon, om wie bestont te treuren,
Dien Ridder die de eere mocht gebeuren,
Van slechts alleen haer slaef te zijn genoemt,
Dees na sy had den laetste snack gegeven,
En af geleyt haer schoonheydt met het leven,
Is eyndlijck hier tot 't duyster graf gedoemt.

Caprichoſo verſtandigh Schoolier van Argamaſilla tot lof van Ronzinant, het Paert van Don Quichot.

NOch Brillador, noch Bayaert ſtarck van ſchoncken,
Noch Buchephal, daer oyt de Grieckſche Son
De werelt meed' beſprong en overwon,
En hebben ſoo te pratten noch te proncken,
Babieca ſelf met eeuw'ge lof beſchoncken,
Noch Pegaſus die door de wolcken ſwiert,
En ſegepraelt van 't yſlijck Zee gediert,
En hebben ſoo te ſtoffen noch te roncken,
Als Ronzinant die ronckende van moet,
Meer eel van ſtam als bij ſter rap te voet,
Soo meenigh tocht ten eynde bracht op aerden,
Tot koſten van ſijn tranen en ſijn ſweet,
Sijn Heer getrouw, doch meer in lief als leet,
Tot lof en prijs van alle vroome Paerden.

De Burlador of ſpotvoogel ter eeren van Sancho Pançe.

DIt kleene lichaem dat ghy ſiet
Is Sancho Pançe en anders niet
De beſte (ſoomen 't ſeggen magh)
Die oyt ſich knecht van Meeſter ſagh.
Waer door hy van ſijn groote vrient,
Haeſt had den naem van Graef verdient,
't En waer hy 't had verlooren al,
Door een geduerigh ongeval,
Door een geduerigh harten leet,
Daer van ſijn rugh te ſpreecken weet.

Indien die goet geselschap raeckt,
Sich oock als sijn geselschap maeckt,
Soo raet ghy self in schijn en blijck
Wie dat hy 't aldermeest gelijck,
Of sijnen Meester is geweest,
Of Ronzinant dat Edel beest,
Of grauwtje 't soetste troetel kint
Dat oyt van Meester was bemint.
Voor my, ick segh het geen ick meen,
't Verstant was met sijn Heer gemeen,
En voor de rest in tret en trant
Het ware beelt van Ronzinant,
Maer uyterlijck in sijn bedrijf,
Een Ezel over al sijn lijf.

Cachidiablo Academicus van Argamasilla, op het Graf van Don Quichot.

Hier leyt den Ridder wel gedost,
Wel afgesmeert wel afgerost,
Wel Uyl, wel Aep, wel wijs, wel sot,
Wel uytgestreecken wel bespot,
Begraven in een Ezels vel
En ist dan niet al t' samen wel.

Dit waren de veersen die men lesen kost, de andere alsoo se wat duyster geschreven waren, wierden een Student bevolen, om daer na te slaen, als de blinde na 't ey, 't welck men seght dat hy gedaen heeft, met veel waecken en braecken, met meening de selve in 't licht te geven, als oock (soo hy hoopt) de darde uyt-tocht van Don Quichot.

EYNDE.